„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 1. szám
2012. február
240,– Ft

Mennyire hiteles az egyház?

Mai elvárások az egyházzal szemben

Búcsú a prédikációtól?

A konfliktuskezelés ősegyházi modellje

A pápai abszolutizmus

Interjú Hans Künggel II. János Pál pápáról

Az ökumené mai kihívásai

Moha-mese

Mivé tette magát Jézus?

Belső tisztulás

Vizsgahelyzeteink

Vasárnapi szentírási elmélkedések

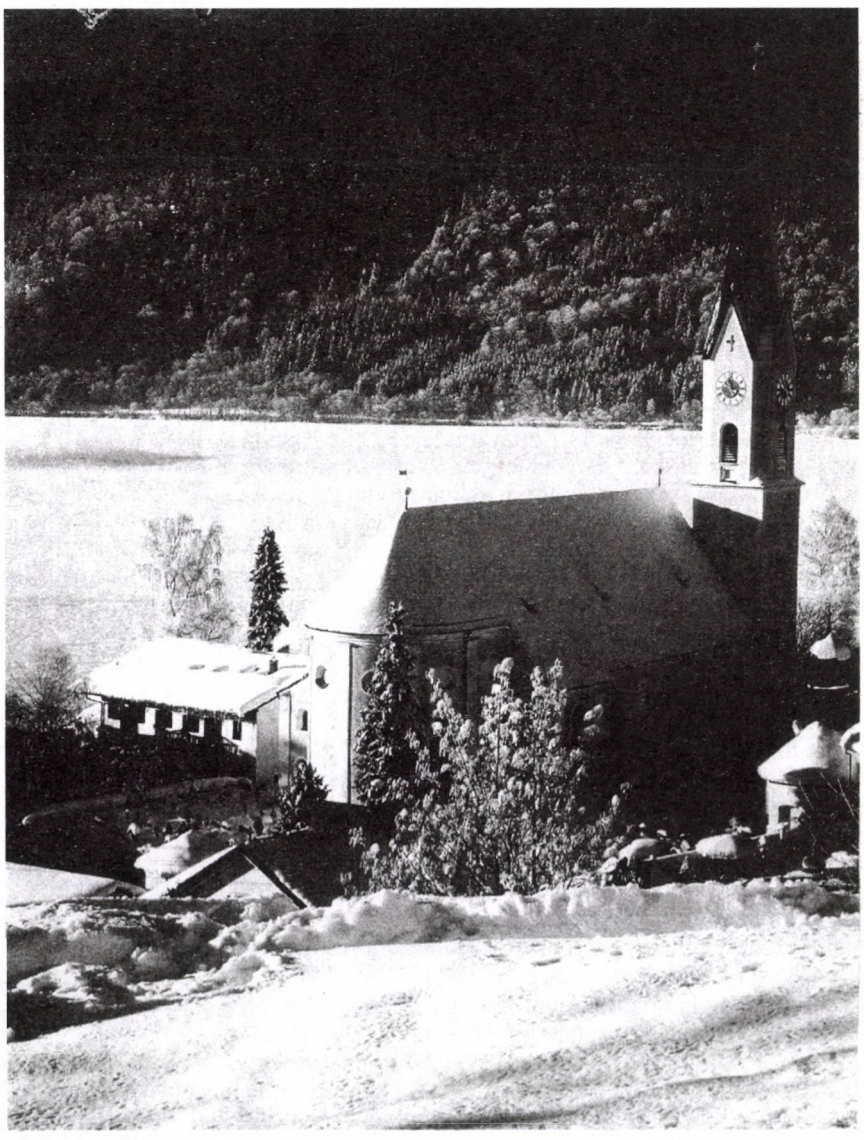

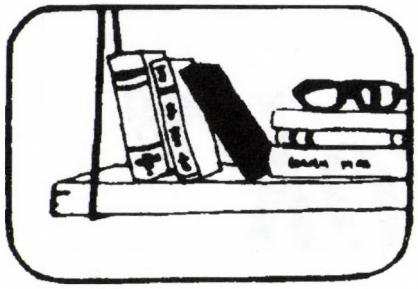

Stefan Kömm plébános

Mennyire hiteles az egyház?

A kérdésfelvetés jelentősége

„Mennyire hiteles az egyház?” Erre a kérdésre a válasz tulajdonképpen nagyon egyszerű, s ugyanakkor nagyon rémisztő is: A katolikus egyház jelenleg a leghiteltelenebb intézmény Németországban.

Ha korábban megkérdeztük az embereket, mely intézményekbe vetik bizalmukat, melyik „hitelre méltó” számukra, akkor eddig mindig világos volt, melyek nem tartoznak ezek közé: a bankok, az ipari konszernek és a politikai pártok. Ezek a ranglista végén landoltak, de most átadták helyüket: a hamburgi Gazdaságetikai Alapítvány most először vette fel a megkérdezett intézmények listájára a két nagy egyházat (a katolikust és az evangélikust), rettenetes eredménnyel a katolikus egyházra nézve, amely az utolsó helyre került: még saját tagjai is kevesebb bizalmat szavaznak neki, mint az evangélikus egyháznak.

Mindenesetre rövidlátás lenne, ha csak az utóbbi év szexuális visszaélési botrányaira vezetnénk vissza ezt a hitelességi válságot. Egy vizsgálat már öt évvel ezelőtt arra az eredményre jutott, hogy a németeknek még 45%-a sem bízik a katolikus egyházban. Az utóbbi év botrányai radikálisan rontottak ezen az értéken, de az egyház voltaképpen már évek óta folyamatosan veszít abból, amire a leginkább szüksége lenne: spirituális világítóerejéből. Hogyan közvetíthetne hitet, ha ő maga nem hitelre méltó?

A hitelesség kérdése minden síkon megjelenik, a pápától a püspökökön keresztül a papokig és a hívekig, és egy lelki alapkívánalmat jelenít meg: a hit és az élet, a szavak és a tettek összhangjának kívánalmát: hogy azt éljük, amit hirdetünk. Minden ezen fordul.

Keresztelő János híres ujjával, amely a megfeszített Krisztusra mutat, az isenheimi oltárkép festője megtalálta egyik alapképét annak, ami az egyház tulajdonképpen: mutatóujj, utalás, vagy ahogyan a Zsinat mondja: „jel és eszköz”. Az egyház sem nem vitathatatlan tárgya a hitelességnek, sem nem létrehozója a hitelességnek, hanem az a feladata, hogy rámutasson Isten hitelességére, és tanúskodjék róla. Isten az, aki hiteles. Az evangélium hiteles.

Igehirdetésében és tanításában az egyház kezdettől fogva olyan dolgokról és dimenziókról beszélt, amelyek nagyobbak, fontosabbak és igazabbak, mint ő maga. A kereszténység első napjától fogva az evangélium meggyőzőbb és hitelesebb volt, mint azok az emberek, akik továbbmesélték. Különben nem lehetne megmagyarázni az evangéliumok azon emlékeinek széles folyamát, amelyek szerint Jézus nyilvánvalóan újból és újból kétségbeesett tanítványainak megbízhatatlansága, hitelre méltatlansága miatt. Az egyház alapképe azt jelenti: Az egyház az evangélium hitelre méltóságából él, és nem fordítva! Az egyháznak az a dolga, hogy Isten hitelre méltóságának tanúsítását szolgálja a világban.

Így egyúttal az is világossá válik, hogy az egyház tagjai miképpen ronthatják az egyház hitelességét: az egyház eltávolodhat a rámutatástól és a tanúskodástól, és mintegy elébe áll a hitelre méltó evangéliumnak. Az egyház tanúságtevő tagjai képesek úgyszólván láthatatlanná tenni az evangéliumot azáltal, hogy ők maguk terpeszkednek el. Mert világos: egy szerepével visszaélő, hataloméhes, közömbös, hanyag, banális, korrupt, megmerevedett stb. egyház, illetve az egyház efféle tagjai képesek láthatatlanná tenni az evangélium hitelre méltó voltát. Felelőtlen viselkedésükkel az emberek képesek annyira eltorzítani Isten evangéliumát, hogy azt már nem is lehet észrevenni. Az egyház alkalmatlan „földi személyzete” nagyon nagy károkat tud okozni az evangélium hitelességének.

Ezért a hitelesség kérdése nem valami mellékes kérdés, mintha egyszerűen visszatérhetnénk napi dolgainkhoz akkor is, ha „azok ott kívül” már semmire sem tartanak minket. Ha az egyház nem öncél, hanem valami nála nagyobbra kell rámutatnia, akkor itt lényegünk egyik központi vonatkozásáról van szó. Ehhez társul, hogy az evangéliumnak minden korban ellene mondtak. Ahol ez történik, ahol emberek tudatosan utasítják el az üzenetet, ott az egyház nyugodtan „lerázhatja a port a lábáról”, és elvonulhat az igehirdetés következő helyére. De botrány, ha fellépésével maga az egyház mond ellent a Jó Hír lényegének, ha emberek azért utasítják el az egyházat, mert az intézményben, illetve az azt képviselő emberekben túl keveset látnak viszont az evangéliumból. Aki ezt az elutasítást az egyes emberek hitetlenségére hivatkozva intézi el, az nem csupán azt sérti meg, aki nem tud hinni, hanem az evangéliumhoz való hűséget is.

Ezért szeretném elmélyíteni a hitelesség kérdését, és ahelyett, hogy felsorolnám, mindenekelőtt mely kérdésekben tűnik az egyház hiteltelennek az emberek szemében, egy szinttel mélyebbre szeretnék menni, és alaposabban szemügyre akarom venni az egyház helyzetét és hitelre méltatlanságát. Hol rejlenek a mélyebb okok?

Megéri egyszer közelebbről megnézni a „Mennyire hiteles az egyház?” kérdést. Tulajdonképpen ki kérdez így? Ki teszi föl ezt a kérdést? És: Ki válaszolja meg? Kinek van fölhatalmazása arra, hogy érvényes választ adjon rá?

Ekkor ugyanis az ember észreveszi: Ez a posztmodern kor egyik tipikus kérdése. Minden egyes embernek szabad föltennie, és föl is teszi. Minden egyes embernek szabad megválaszolnia a maga számára, és meg is válaszolja. És ha általános választ keresek, akkor nem egy bizottságot vagy egy intézményt kérdezek meg, hanem sokak véleményét fogom kinyomozni. A posztmodern egyik fontos eszköze ugyanis a közvélemény-kutatás, amely sok egyén véleményét gyűjti össze, és így azok valamiképp az általánosat képviselik.

Egyáltalán: ahhoz, hogy megérthessük az egyház mostani válságát, számomra központi előfeltételnek tűnik, hogy megértsük, mit jelent a posztmodern fordulat. Tulajdonképpen mi az a posztmodern? Megpróbálom egyszerűen fölvázolni.

A hagyományostól a posztmodern társadalom felé

Sem előzőleg soha, sem azóta nem változott meg a német társadalom 15-20 év alatt olyan alapvetően, olyan radikálisan és olyan tartósan, mint 1965 és 1980 között. Modernizációs lökés következett be, áttörés a hagyományostól a posztmodern társadalom irányában.

Mi minden változott meg 1965 és 1980 között? A lista végtelen. Noha a folyamat nesztelen volt, éveken át húzódott és sosem jutott el radikális változásként az emberek tudatába, hallatlan társadalmi változások mentek végbe. E változásokat külsőleg két olyan tárgy tette láthatóvá, amely ebben az időszakban általános birtoktárggyá vált: az autó és a televízió. 1960-ban a német háztartásoknak csak 25%-ában volt autó, 1980-ban már 64%-ában. 1960-ban a háztartások 17%-ának volt televíziója, 1980-ban viszont a meseszerű 97%-nak.

Ezzel megkezdődött az *egyéni mozgékonyság* és a *határtalan tájékozódási lehetőség*, s ennek – számos egyéb tényező mellett – jelentős kihatása volt. Ezeknek az éveknek a modernizációs lökése többek között abban mutatkozik meg, hogy sok kisipari üzem eltűnt, egész foglalkozási ágak szűntek meg, például a cipészeké vagy a bognároké, és vidéken a mezőgazdaság fő kereseti forrásból zugfoglalkozássá változott. Ebben az időszakban kiürültek a falvak utcái, az élet a lakószobába vonult vissza. A hagyományos miliő-társadalomból posztmodern társadalom lett.

A hagyományos társadalom ismertetőjegyei

Az így letűnt hagyományos társadalmat *egyértelmű morális értékek határozták meg*. Igen nagy jelentősége volt az életbölcsesség nemzedékről nemzedékre történő átadásának, a hagyománynak. A hagyományos társadalomban az egyén *erős családi és szociális struktúrákba* van beágyazva, a bölcsőtől a koporsóig. Normális esetben *a származás* határozza meg, mi lesz az emberből: saját hozzájárulása csekély, mindent örököl vagy kölcsönöz, gyakorlatilag nincs választási lehetősége. A változásokat inkább úgy értékelik, mint a sors meglepetését, amelynek az ember tehetetlenül ki van szolgáltatva. Az egyik legfontosabb érték *az engedelmesség* a régtől fogva megszokottnak, a hierarchikus rend hatalmának; ebben a rendben Isten (a vallási rend) áll az élen, vagy az ősök, őt vagy őket követik a fejedelmek vagy hasonlók (a politikai rend) és a családfők (a házi rend), miközben minden hierarchikus sík a közvetlenül fölötte álló mintaképéhez igazodik. A fellépő problémák megoldását a múltban, *a hagyományban* találják meg az emberek. A zárt katolikus miliőben is ez volt az a szellemi magatartás, amelynek keretében a vallási szocializáció és a hit továbbadása végbement.

A posztmodern ismertetőjegyei

A posztmodern kor beköszöntésével sok tekintetben totális fordulat történt. Most közkinccsé válik az egyetemes igazság igényének elutasítása vagy kritikus szemlélete a filozófiai és vallási felfogások és rendszerek területén (ún. metaelbeszélésnek vagy mítosznak minősül például a morál, a történelem, Isten, az ideológiák, az utópiák és a vallások, de a tudomány is, ha az igazság képviseletére vagy egyetemességre tart igényt). *A posztmodern relativizmust jelent.* Meglehet, létezik objektív igazság, de senki sem tarthat igényt rá. Ebből individualizálódás következik, továbbá a hagyományos kötődések, a szolidaritás és az általános közösségi érzés elvesztése. Az egyes ember élete feldarabolódik, a kenyérkereső foglalkozás, a lakás és a szabadidő eltöltése gyakran eltérő helyeken és más-más személyek társaságában zajlik. Arról is beszélnek, hogy a társadalmi élet „szektorokra”, számos csoportra és egyénre bomlása következik be, és ezeknek a csoportoknak/egyéneknek a gondolkodás- és viselkedésmódja gyakran ellentmond egymásnak. *A tolerancia, a szabadság és a radikális sokféleség* alapvető normává válik a társadalomban, a kultúrában és a művészetben. Az egyén előtt elméletileg végtelen lehetőségek nyílnak meg, a lakóhely megválasztásától a baráti kör megválasztásán át a foglalkozás megválasztásáig. Az egyén egyenesen rákényszerül arra, hogy folytonosan döntéseket hozzon, *választási kényszer* nehezedik rá. Minden élet másmilyen, elvész az „átlagos életrajz”. A szociológusok (a francia *flaneur*-ből eredően) „flanőrnek”, sétálgatónak nevezik a posztmodern embert, aki a lehető legtöbb választási lehetőséget szeretné nyitva hagyni, és csak kelletlenül köti le magát. A „flanőrizmusra” jellemző a lelkesedés *a véletlen követése* iránt, s hogy az ember ennek ellenére mindenütt életet találjon, bárhová vezeti is a véletlen. A bevásárlóutca vagy bevásárlóközpont lesz a posztmodern társadalom temploma, és a látszólag végtelen, nem kötelező ajánlat légköre pontosan beleillik a posztmodern ember életérzésébe. Számára *az új* mindig jobb, mint a régi, az „új” a minőség ismertetőjegyévé válik.

A posztmodernben *az egyén* dönt, az egyén a király. Fontossá válik a közvélemény-kutatás, ennek logikus következményei pedig a Facebook-akciók és az online-petíciók.

Mindezen változásokat nem irányították, és arról sincs szó, hogy ezeket jónak vagy rossznak értékeljük; tény, hogy ez a szellemi magatartás a 70-es, 80-as évek óta meghatározza minden nyugati-felvilágosult társadalom életérzését. Különösen fontos viszont ebben az összefüggésben az igazság és a tekintély megváltozott felfogása.

Az igazság a hagyományos társadalomban

A hagyományos társadalomban az igazság *abszolút és változhatatlan*, Isten határozza meg (és közli az emberrel). Az igazság abszolút értelemben vett igazságot jelent, nem csupán számomra igazság, nem csupán a mi korunkban igazság, és nem csupán viszonylagos igazság! Amit Isten adott, az egyetemesen, abszolút módon és maradandóan igaz! A „mindig is így volt” határozta meg az emberek gondolkodását; az igazság abszolútnak számított, és nem kellett megindokolni.

Az igazság a posztmodernben

A tudományt, a műveltséget vagy a vallást egy sajátos kultúra vagy társadalom teremti meg, és csak ebben és e kultúrkör számára „igaz”. Mivel az embereknek nyelvet kell használniuk, hogy gondolkodni és kommunikálni tudjanak, s a szavak önkényes megjelölései a dolgoknak és eszméknek, „nincs lehetőség arra, hogy értékeljük vagy kritizáljuk azokat az eszméket, tényeket vagy igazságokat, amelyeket valamely nyelv közvetít”. Minden gondolkodás valamilyen „társadalmi rendszert” jelent. Vagyis amit „igazságnak” tekintünk, az egyszerűen önkényes „hitbeli felfogás, amelynek elfogadására társadalmunk kondicionált minket, ahogyan másokat egy sor teljesen más hitbeli felfogás elfogadására kondicionáltak”. Minden olyan rendszer vagy kijelentés, amely azt állítja magáról, hogy objektíve igaz, vagy amely hátrányosan ítéli meg más kultúrák értékeit, hitbeli felfogását, életmódját vagy igazságigényét, nem más, mint hatalmi játék, az egyik kultúra kísérlete arra, hogy uralma alá hajtson egy másik kultúrát. Az igazságot a párbeszédben alakítjuk ki, vagy találjuk meg. *Az igazság viszonylagos.* Az igazságnak érvekre van szüksége.

A tekintély a hagyományos társadalomban

Az igazság felfogásának felel meg a tekintély felfogása. A hagyományos társadalomban a tekintélyt *kölcsönzött tekintélynek* tartották, amelyet a hatalom, a hivatal vagy a cím, rang igazol. E tekintély gyakorlásának eszköze volt a felvilágosítás, oktatás, az előadás, a monológ, a hallgatósághoz intézett beszéd, a körirat vagy a rendelet.

A tekintély a posztmodernben

A posztmodernben a tekintélyt *meg kell szerezni* a hitelre méltósággal, amelynek pedig ismételten igazolnia kell magát az életvezetés, a meggyőző személyiség és a dialógusban tanúsított erős érvelési képesség révén. A tekintély gyakorlásának eszközéül itt a dialógus, a vita, a pódiumbeszélgetés vagy a talkshow szolgál.

A hitelesség válságának mélyebb oka

E posztmodern fordulat, ezen alapvető paradigmaváltás jelentősége még mindig túlságosan kevéssé jutott el az egyházi személyzet tudatába. Azt állítom: *Az egyházi hitelesség válságának mélyebb oka az egyházvezetés még határozatlan, kettős viszonyulása a posztmodernhez.*

Valamennyien posztmodern társadalomban élünk, ennek minden előnyével és hátrányával az egyénre nézve. Az egyház azonban változatlanul a hagyományos társadalom képeinek és szimbólumainak foglya; gyakorlatilag minden főállású, illetve önkéntes munkát végző egyházi munkatárs a hagyományos társadalomban szocializálódott vallásilag, vagy pedig a fiatalok azon kicsiny csoportjához tartozik, amelyik tagadja a modernitást. – Durván szólva azt mondhatjuk: az *idősebb nemzedéket* a hagyományos társadalom értékei határozzák meg, és az megpróbálja ezeket a posztmodernben is megőrizni a maga számára. – A most *középső nemzedék* átmeneti nemzedék, amely gyermek- és ifjúkorában még találkozott a hagyományos társadalom maradványaival, de aztán segítette a posztmodern áttörését, vagy legalábbis a posztmodernhez csatlakozott, ami az értékeket illeti. Az egyházi ifjúsági munka egészen a 80-as, 90-es évekig meghosszabbította a zárt katolikus miliőt. Például az „ifjúsági mise/istentisztelet” tipikus jelensége ennek a korszaknak. Ha ennek a nemzedéknek a tagjai ma még azt mondják, „katolikus gyerekkorom volt”, akkor ez megmutatja, mennyire meghatározó volt még a vallás. A „mi”-érzés lényegesen hozzájárult a vallási szocializációhoz. – A *legfiatalabb nemzedék* viszont, körülbelül a negyven év alattiak általában már nem érzik úgy, hogy az egyházi kínálat vagy a keresztény üzenet megszólítaná őket.

Az egyház meg akar érkezni a posztmodern társadalomba, de alapjában véve még mindig a hagyományos társadalmat, a zárt katolikus miliőt siratja. Képi nyelvezetében, igazság- és tekintélyfelfogásában azokhoz az elképzelésekhez ragaszkodik, amelyek ellentmondanak a posztmodern kultúrának.

Ezért a posztmodern nemzedéknek az a határozott benyomása, hogy az Istenről szóló beszéd olyan beszédként hat, amely meg akar szabadítani egy olyan fogságból, amelyet már senki sem tapasztal. A hit olyan zavar gyógyszerének tűnik, amelyet senki sem érez, olyan betegség orvosságának, amelytől senki sem szenved.

Az egyháznak az lenne a feladata, hogy átölelje a posztmodernet. Ez nem jelenti azt, hogy alkalmazkodjék a korszellemhez. Már a négy evangéliumon is le lehet mérni, hogyan sikerült kezdetben az egyháznak az eltérő kulturális környezetben mindig új módon elmondania az eredeti üzenetet. Az egyház csak akkor maradhat meg a kritikus helyesbítő szerepében, *ha szóba áll az aktuális kultúra alapjaival*. Egy távoli országban a misszionáriusnak is meg kell tanulnia azt a nyelvet, amelyet ott beszélnek. Szóba kell állnia annak az országnak az alapvető érintkezési formáival, amelyben sikeresen akar misszionálni. Az ide vágó címszavak: „inkulturáció” és „kontextualizálás”. Aki ma meglátogat egy normális istentiszteletet, az olyan énekszövegeket hallhat, amelyek száz vagy több száz évvel ezelőtt keletkeztek. Tarthatunk számos konferenciát az „újraevangelizálásról”, de ezek mind gyümölcstelenek maradnak, ha nem merülünk bele a posztmodern nyelvébe, fogalmi világába és szellemi alapjaiba.

A püspökök érzékelik, hogy meg kell érkezniük a posztmodernbe, ha az egyház azt akarja, hogy húsz év múlva is jelentős társadalmi tényező legyen, de nincs bátorságuk ahhoz, hogy elvessék a hagyományos társadalom idejétmúlt jellemzőit. Annak az egyháznak a feszültségei, amely a posztmodernben él ugyan, de ragaszkodik a hagyományos társadalom szellemi alapjaihoz, kettős üzenetekhez és hiteltelenséghez vezetnek.

A következmény: ellentmondásos kettős üzenetek

Újból és újból bénítóan hat az emberekre, ha ellentmondásos kettős üzeneteket kapnak az egyháztól. Például a nagykorúságukra hivatkoznak a püspökök, ünnepélyesen megerősítik azt a bérmálás szentségével, megkövetelik az oly fontos önkéntes munkához, de idegesen és elutasítóan reagálnak, ha a nagykorúak kinyitják a szájukat, ha kényelmetlen követelésekkel állnak elő, vagy éppenséggel valamilyen reformmozgalmat kezdeményeznek. Nagykorúságot hirdetni, de gyámkodást gyakorolni – ez bénuláshoz vezet. A pszichi-

átriából ismert, hogy azok a gyerekek, akik folytonosan ellentmondásos üzeneteknek vannak kitéve, megbetegszenek; nem képesek földolgozni, ha a felnőttek bizonygatják ugyan szeretetüket, de viselkedésük távolságtartást, sőt elutasítást mutat, ha a szülők kinyilvánítják bizalmukat a fiatalok iránt, de azután minden lépésüket ellenőrzik.

Az egyházban jelenleg *sok ellentmondásos kettős üzenet* létezik: Az egyház mindenütt a világon síkraszáll a nők méltóságáért és jogaiért, ugyanakkor minden olyan egyházi hivatalból kizárja őket, amely felszentelést kíván; hangsúlyozza a liturgia és a prédikáció minőségének fontosságát, de inkább külföldről hozat nyelvi nehézségekkel küzdő papokat, akik fáradságosan és akadozva olvasnak fel egy prédikációt, mint hogy megengedné a prédikálást erre kiképzett laikusoknak, akik sokkal többre lennének képesek; elbocsátja azokat a jó kapcsolatteremtő képességű papokat, akik együtt szeretnének élni egy nővel, de becsukja mindkét szemét, ha emberi kapcsolatokra képtelen vagy zavart kommunikációjú papok tönkretesznek egy egyházközséget.

Kettős viszonyulás a párbeszédhez

Időközben az egyháznak ismét kettős viszonyulása lett a párbeszédhez, amely a II. Vatikáni Zsinat nagy vívmánya volt: a zsinat szemében az egyházi élet alapelvének számított. Csak így indulhatott meg az ökumenikus közeledés, csak így lehetett létrehozni olyan laikus testületeket, amelyek társfelelősséget vállalnak az egyház küldetéséért, csak így kezdődhetett meg a párbeszéd más vallásokkal, kultúrákkal, világnézetekkel, „a mai világgal”. Sok önkéntes egyházi munkát végző embernek bénító kudarcélménye van, mert az az érzésük, hogy a párbeszédnek ez a szelleme egyre inkább veszendőbe megy. Róma már régóta ismét rövidre fogta a központosító és hierarchikus gyeplőt, és sok püspök követi Róma példáját.

A pápa kettős üzenetei

Át kell ölelni a posztmodernt. XVI. Benedek pápa is ismételten propagálja a párbeszédet: az értelemmel, a tudománnyal, más felekezetekkel, más vallásokkal. Írásaiban és beszédeiben azonban egyidejűleg a „relativizmus” jelenik meg legnagyobb ellenfeleként, a nyugati kultúra legnagyobb fenyegetéseként.

Csakhogy a *relativizmus* éppen az egyik lényegi eleme a posztmodern kultúrának. Nem ölelhetem át a posztmodernet, és nem démonizálhatom ugyanakkor a relativizmust. Nem folytathatok párbeszédet, és nem ragaszkodhatom ugyanakkor ahhoz a meggyőződéshez, hogy az *abszolút igazság* birtokában vagyok. Ez önellentmondás.

Felix Wilfred indiai teológiaprofesszor ezzel a címmel írt cikket a Concilium folyóirat 2006. márciusi számában: A keresztény relativizmus dicsérete. Mondanivalóját tömören így lehet összefoglalni: A helyesen felfogott relativizmus közelebb van az evangéliumhoz, mint ha azt gondolnánk, hogy az abszolút igazság birtokában vagyunk. A jól értett relativizmusban nagy lehetőségek rejlenek a teológia számára is, hogy párbeszédet folytathasson a posztmodern kultúrával. Ha hiteltelenítjük ezt a fogalmat, akkor az egyház elvágja magát a jövőjétől, hiszen a posztmodern egyáltalán nem vitatja, hogy létezhet objektív igazság, de idegesen reagál, ha valaki önmagáról állítja, hogy birtokában van ezen igazságnak.

A teológiához intézett kihívás

A posztmodern tulajdonképpen először is a teológia számára jelent nagy kihívást: úgy beszéljen Istenről, hogy a posztmodern ember is megszólítottnak érezze magát. Ehhez nem kell teljesen feloldódnunk a posztmodernben. A teológia feladata az lenne, hogy *még világosabban tegyen különbséget:* Mi az, ami „hitletétemény”, olyan igazság, amelyről nem lehet lemondani, és melyek az egyház korhoz kötött struktúrái? Mi az, ami igazság, és mi az, ami korszellem? Természetesen nem dönthetünk közvélemény-kutatással arról, hogy feltámadt-e Jézus a halottak közül, vagy hogy Isten gyermekei vagyunk-e, vagy sem. De jelenleg nem az történik-e, hogy sok olyasmit állítanak be változhatatlan igazságként, ami tulajdonképpen az egyház alkalmazkodása volt a korszellemhez, mégpedig elmúlt évtizedek vagy évszázadok korszelleméhez? Nem alkalmazkodott-e az egyház túlságosan például a hierarchikus feudális uralmi rendszerhez, ahogyan azt a világi tekintélyek is gyakorolták? Az evangéliumban egy szó sincs erről, legfeljebb az áll benne: „Köztetek ne így legyen!” És miközben a világban letűntek a feudális hierarchák, és megkezdődött a demokrácia diadalmenete, az egyház elidegeníthetetlen igazságnak nyilvánítja azt a hierarchiát, amelyet a világtól vett át. A Biblia gazdag kincsestárában, a keresztény hit történetének gazdag kultúrájában biztosan sok olyan elem van, amely megszólítja a posztmodern embert, és feltárja előtte az evangéliumot; ezeket a kincseket kell hangsúlyozni.

Nézetem szerint az egyház alapvető döntés előtt áll: a kérdés az, hogy át akarja-e ölelni a posztmodernet, avagy önmagának elégséges csoportocskává akar válni, amely hátat fordít az uralkodó kultúrának, és megelégszik a múltba forduló Isten-, ember- és világképével.

A posztmodern a lelkipásztorkodásban

Az, hogy az egyház már régen nincs a padlón, azoknak a főállású, illetve önkéntes munkát végző tagjainak köszönhető, akik napról napra képesek szembenézni a posztmodern kihívásaival, és akik lehetőségeik szerint régóta ápolják egyházközségükben a posztmodern kultúrát. Sok más képviseletében két példát szeretnék megemlíteni arra nézve, hogyan jelentkezik a posztmodern kihívás az egyházközségek szintjén.

Minden plébános vagy lelkész sokat tudna beszélni arról, mennyire megterhelővé tud válni a lelkipásztorkodásban a posztmodern ember individualizmusa, illetve igénye arra, hogy legyenek *választási lehetőségei*. Gyerekkoromban minden temetés egyforma volt. Nem volt szükséges, de kívánatos sem volt az eltérés a megszokottól. Ma sok megoldás közül lehet választani, ha haláleset következik be: Földbe temetés, vagy urnás temetés legyen? Széles körben, vagy csak szűk családi körben? Legyen-e gyászmise, vagy ne? A temetés előtt imádkozzák-e a rózsafüzért, vagy ne? Legyenek-e megemlékező évfordulós szentmisék? Nem is szólva az elhangzó szövegekkel és énekekkel kapcsolatos egyéni kívánságokról. Az esküvőkkel és keresztelésekkel ugyanez a helyzet. Sok lelkipásztor naponta tépelődik azon, hogy szóba álljon-e a posztmodern ember individualitásával, vagy pedig megakadályozza „a liturgia individuális színrevitelét”, amely háttérbe szorítja Istent.

A másik példa: *A kapcsolatok ápolása* minden ember számára az egyik legnagyobb probléma a posztmodernben. Korábban az egyén bele volt ágyazva a családi kapcsolatok szoros hálójába, most azonban itt is választási kényszer van. Az embernek tudatosan kell döntenie arról, mely kapcsolatokat szeretné ápolni, melyekről mond le, vagy melyeket pihentet átmenetileg. Ezért a lelkipásztorkodásban is sokkal nagyobb szerepet játszanak a kapcsolatok, s ez sok lelkipásztort teljesen kikészít: ösztönösen érzik, mennyire fontos a kapcsolatok ápolása, de egyre nagyobb munkaterületükön nem képesek már erre, vagy felőrlődnek benne.

A posztmodern feltételei között tulajdonképpen jelentősen növelni kellene az egyházközségek személyzetét, hogy meg lehessen felelni a megnövekedett választási lehetőségeknek, illetve kapcsolati igényeknek. Egy professzionális társadalomban nem lehet önkéntesek munkájával elintézni az ilyesmit.

Nézetem szerint mi, plébánosok őrlődünk leginkább a hagyományos társadalom értékei szerint tájékozódó egyházvezetés és a posztmodern világ között, amellyel naponta találkozunk. Tulajdonképpen nincs mit csodálkozni azon, amit a bécsi pasztorálteológus, *Paul M. Zulehner* felmérése és tanulmánya is megállapított, hogy Ausztriában időközben nagy szakadék támadt az egyházvezetés és a plébánosok között. [Az ismertetést ld. A plébánosok és az egyházvezetés eltávolodása c. írásunkban, „Érted vagyok", 2011. április.] Németországban szinte ugyanez a helyzet.

Az egyház válsága a püspökök válsága

II. János Pál óta új antimodernizmusról lehet beszélni, amely mindenekelőtt a püspöki kinevezésekben csapódott le. Ahol a Szentszék konzervatív álláspontjaihoz való hűség és az egyház bármiféle változásának elutasítása a legfőbb feltétel, ott szükségképpen nem a legjobb, legjellemesebb, legkreatívabb, legjobb vízióval bíró papok lesznek püspökök, hanem a legalkalmazkodóbbak, a legkorlátoltabbak, a legengedelmesebbek és a legvonalasabbak. A posztmodernben, ahol személyiségével és érvelőképességével kell kivívnia az embernek a tekintélyt és a hitelességet, ennek különösen végzetes hatása van az egyház nyilvánosságbeli hatására nézve.

Ez azonban azt is eredményezi, hogy *a mai püspökök reformálási és változtatási készsége rendkívül csekély*. Jól jelzi ezt a kötelező papi nőtlenséghez való hozzáállásuk, ami persze nem csoda, ha tudjuk, hogy ez nagyon fontos kritériuma a püspöki kinevezésnek. Több mint 30 éve senkit sem szenteltek püspökké, aki előzőleg nyilvánosan vagy szűk körben a cölibátus megszüntetése mellett foglalt állást. A püspökök *kontraszelektív kiválasztása* hosszú távon oda vezet, hogy a papok nézeteinek és véleményeinek sokfélesége nem jelenik meg a püspöki karban. Ezért aztán tulajdonképpen nem a papság és a hívők, a hivatalos egyház és a népegyház között van szakadék, hanem a püspökök és a papság nagy része között.

Ennek ellenére: aki nem akar szakadást, az nem kerülheti el, hogy a püspököket is meghívja a jövőbe vezető útra. Úgy gondolom, egyetlen püspöktől sem vitathatjuk el a jó szándékot, hogy a jövő nemzedékek számára is föl akarja tárni és tovább akarja adni a keresztény üzenetet. És biztos vagyok abban, hogy nagyobb részt a püspökök is szenvednek a mostani helyzettől, még akkor is, ha (még) nem készek levonni a helyes következtetéseket.

Hogyan válhat ismét hitelesebbé az egyház?

Úgy, hogy önmaga számára, befelé is érvényesíti azokat az alapelveket, amelyeket kifelé, a világtól, a társadalomtól megkövetel. Úgy, hogy újabb döntéseket hoz a posztmodern tényleges átölelése érdekében, és párbeszédet, valódi párbeszédet folytat. Ez azt jelenti, hogy minden kérdésről nyíltan és becsületesen vitázik, strukturális kérdésekről éppúgy, mint teológiai kérdésekről, és különösképpen arról, hogy miként kell közvetíteni a hitet a posztmodern társadalom feltételei között. Ez feltételezi a reformokra való alapvető készséget. A csaknem ötven évvel ezelőtti liturgiareform óta nem történt említésre méltó változás az egyházban. Egy egész nemzedék szenved a reformok leállásától, miközben a vezetés már a megcsömörlésig megterheltnek érzi magát az alulról jövő, mindig azonos követelésektől. De minden frusztrációja ellenére a mostani „középső nemzedék" adja az egyház főállású, illetve önkéntes munkát végző munkatársainak többségét; ha nem használják ki az ebben az „átmeneti nemzedékben" rejlő lehetőségeket, akkor országunkban legkésőbb húsz év múlva összeomlik a ma ismert teljes egyházi struktúra.

Az egyháznak továbbá sürgősen foglalkoznia kell *a hatalom kérdésével*. Mivel gyakorlatilag minden jelentős kihatású döntést a demokratikus testületek részvétele nélkül hoznak meg, a tulajdonképpen ésszerű egyházi tanácsadói struktúra egyre inkább fügefalevélnek tűnik, és ésszerű volta egyre kérdésesebbé válik, mind a benne résztvevők, mind az egyházvezetés szemében. A „fent" meghozott, követhetetlen döntések az egyház iránti szimpátia mind nagyobb részét játsszák el. Az embereknek finom érzékük van az iránt, hogy magas tisztségek betöltői mindenekelőtt saját karrierjüket építgetik-e, vagy pedig valóban önzetlenül Isten és az emberek szolgálatában állnak-e.
pszichológus egyszer rámutatott arra, hogy a klerikusok között az átlagnál sokkal nagyobb számban vannak olyan nárcisztikus hajlamú emberek, akik különlegesnek tartják magukat, elsődlegesen az önérvényesítés érdekli őket, és nagyon jól érzik magukat egy hierarchikus rendszerben. Még mindig tabutéma az a kérdés, hogy valódi demokratikus struktúrák által hogyan lehet kiegészíteni és megjavítani az egyház hierarchikus struktúráját, amely fogékony a legkülönfélébb visszaélésekre.

Az egyháznak *új alázatra* van szüksége. A szexuális visszaélések botrányai nyomán ismételten hivatkoztak erre a fogalomra. Csakhogy az alázat azt is jelentené, hogy elismerik a jelenlegi helyzet páratlan és nehéz voltát. Most gyakran így érvelnek: „Az egyház mindig is keresztülment nehéz időkön." Vagy: „Tulajdonképpen mit képzelnek ezek a németek? Ők csak kicsi részét alkotják a világegyháznak, és nincsen külön német út." Számomra mindkét érv fennhéjázónak tűnik, és egyik sem ismeri föl, hogy az egyház nem öncélú intézmény, hanem jel és eszköz. Elsődleges célunk nem lehet az, hogy átmentsük az egyházat a jövőbe, hanem az, hogy elvezessük az embereket az üdvösségre. Ezért aztán nem játszhatjuk ki a világegyházat érvként a helyi egyházak ellen. Egy világi uralkodó gondolkodhat így, de az nem, aki annak a Jézusnak a nevében lép föl, aki olyan pásztorként beszélt önmagáról, aki inkább otthagyja 99 juhát, hogy utánamehessen az egy elveszettnek. Az alázat azt jelentené, hogy az emberek kedvéért lemondunk saját kedvelt hagyományainkról és gyakorlatainkról, ha azok inkább akadályozzák, semmint segítenék igehirdetésünket. Ez azonban azt is jelentené, hogy az egyház eltávolodik a tekintély és az igazság azon felfogásától, amely a posztmodernben gőgnek hat.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2012. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára változatlanul 240,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1450,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2500,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

Az egyháznak arra van szüksége, hogy *megtérjen az ifjúsághoz*. Ehhez először is be kell vallania, hogy már nem jut el az átlagos fiatalokhoz – mint lehetséges egyházi munkatársakhoz pedig végképp nem. A hivatásgondozás területén minden kezdeményezés füstbe megy. Az a kevés 40 év alatti, aki még megtalálható a papi szemináriumokban vagy a teológiai előadásokon, szinte kizárólag kortársainak abba a nem jellegzetes és elenyészően kicsi csoportjába tartozik, amely tagadja a modernitást. Noha kommunikációtechnikai szempontból gyakran teljesen naprakészek, és szívesen használják a modern kor technikai vívmányait, de belső beállítottságuk, valamint értékkatalógusuk alapján könnyebben tudnak szóba elegyedni a 60 év fölöttiekkel, mint a velük azonos korúakkal. A fiatalabb, tehát 40 év alatti papok háromnegyede a világtól elfordultnak, és a kulturális modernitás ellenfelének nevezi magát. Sok szeminarista egyáltalán nem akar már plébános lenni. A posztmodern kultúrával való szembenézés túlterheli őket. A szentségek fölvételét előkészítő katekézis és a (posztmodern) katolikus népesség átlagával való találkozás iszonyat számukra. Legszívesebben rögtön a papszentelés után doktorálnának, vagy más egyházi zugot keresnének maguknak. Ha mégis plébános lesz belőlük, ez gyakran terhelési teszt lesz az egyházközségek számára, és sok csalódást okoz, mivel a fiatal plébános semmiképp sem nőtt föl ahhoz, hogy szembenézzen az egyházközségét meghatározó posztmodernnel, és konfliktus esetén a hagyományos társadalom tekintély- és igazságfelfogásához vonul vissza, amit azonban rajta kívül gyakorlatilag senki sem képvisel már, így aztán egyházközségének többségére többé-kevésbé hóbortosként, kommunikációra képtelenként és tekintélyelvű emberként hat. Természetesen az ilyen fiataloknak is joguk van megtalálni helyüket az egyházban, de ha csak ilyenekből fog állni az egyház személyzete, akkor biztos az útja a szektává válás felé – vagyis akkor, ha nem sikerül elérnie a sokfelé nyitott, az életre szóló döntésektől visszariadó, kreatív, szívesen kísérletező, tapasztalatokat kereső és paradoxonokban élő fiatalokat is, úgy is mint az evangélium címzettjeit, és úgy is mint lehetséges munkatársakat. Ennek érdekében azonban újra át kell gondolni a szemináriumi képzést is, amely még mindig a hagyományos társadalom alapelvei szerint tájékozódik.

Az egyház minden bizonnyal legnagyobb kihívása azonban egy *újfajta spiritualitás* megtalálása. Mennyire hitelesen imádkozunk? Mennyire hitelesek az istentiszteleteink? Ha a posztmodern ember részt vesz valamely istentiszteleten, az a benyomása-e, hogy ott érezhető Isten jelenléte? Hol vannak azok a terek, amelyek képesek hitre vezetni a vallási analfabétákat? Ehhez új egyházi „előterekre” lenne szükség; a kis imaszobának, a szívet megérintő meditációs teremnek és a hasonlóknak minden plébánia részét kellene alkotniuk. És persze az egyházi személyzetnek sokkal képzettebbnek kellene lennie a csendgyakorlatokban, a testgyakorlatokban, a légzési gyakorlatokban, kis imacsoportok vezetésében, hogy lépésről lépésre el tudják vezetni az embereket az imádsághoz. Sok katolikus egyházközségben még viszonylag nagy „dinamikus potenciál” van jelen, amely testületekben, egyházi csoportokban, de az imákon és istentiszteleteken való részvételben is tükröződik. Ha kihasználatlanul marad ez a potenciál, s a mélység iránti vágy meg a reformokra törekvés csalódásba torkollik, akkor ez a potenciál a következő években összeomlik, és nemzedékekre lesz szükség újbóli felépítéséhez.

Mit tehetünk?

Feladatunk, hogy *az egyházvezetést figyelmeztessük*, emlékeztessük, és ismételten eléje tárjuk látásmódunkat. De biztosan az is fontos a jelenlegi helyzetben, hogy *higgadtak maradjunk*, és a magunk szintjén azt tegyük, ami a meggyőződésünk. A mostani nehéz átmeneti helyzet is sok lehetőséget nyújt arra, hogy *tanúságot tegyünk* a minket eltöltő reményről. Mindenki jellé válhat a maga síkján. Hamis dolog lenne mindent fölülről várni. Az egyház egészének kell megújulnia, s abba a mi egyházközségünk és mindegyikünk is beletartozik.

A jelenlegi egyházi helyzethez azonban az is hozzátartozik, hogy kibírjunk és elviseljünk bizonyos dolgokat. Nem tudjuk megállítani a megatrendet, és *együtt kell élnünk* azzal a ténnyel, hogy ha én megnyitom is a kilátást az evangéliumra, mások elállhatják azt. Ezért vastag bőrre, magas türelmi küszöbre és nagyon hosszú távú szemléletre van szükségünk.

A szociológusok körében általában „vallásbarátnak” számít a posztmodern. Jó részt a magunk számlájára kell írnunk, ha az egyház ennek ellenére a posztmodern vesztesének számít. Még vannak lehetőségeink, de az idő szorít. Az evangéliumnak vannak válaszai a posztmodern nemzedékek kérdéseire, bajaira, félelmeire és zsákutcáira is. Hogy megpróbáljuk ezt az üzenetet számukra is föltárni, ezzel a Jó Hírnek is tartozunk, de még inkább az embereknek – örömükben és reményükben, szomorúságaikban és félelmeikben egyaránt.

Forrás: http://shurl.eu/vlq
(csekély rövidítéssel)

Az élet Istene és a szárazvirágok

A helyi egyházak központi problémája nem a pénzhiány vagy a csekély számú személyzet, hanem az egyházközségek „exkulturációja", másképpen fogalmazva: elidegenedésük a mai ember életvilágától. Az egyházközség több helyütt az egyik egyesületnek számít a többi mellett – és kívülről éppolyan idegenül tekintenek rá, mint egy hagyományőrző népviseleti csoportra vagy egy aggályos polgári kezdeményezésre: a kívülálló számára furcsa az itt szokásos gondolkodás- és beszédmód, az ünneplés formája.

Ezt az exkulturációt fel kellene dolgozni – mégpedig a püspökségek szintjén éppúgy, mint az egyházközségeken. A plébániai struktúra változásaival ugyanis – bármilyen vitathatatlanul fontosak is ezek – nem változnak meg automatikusan a közösségek. Ezért annak a közösségi fejlődésnek, amely megérdemli ezt a nevet, mindenekelőtt azzal a kérdéssel kell szembenéznie, hogyan lehetne az egyház különböző pontjain sikeresen hidat verni az evangélium és a mai emberek között. Ez a kérdés kitágítja a látóhatárt a belső egyházi látásmódon túlra. E tekintetben ösztönző lehet a számvetés azokkal az ún. szociokulturális trendekkel, amelyek a jelenkor emberének vágyait és szükségleteit képezik le. E trendek közül négyet vázolunk röviden mint az egyházakhoz intézett kihívást:

Megformálás: Egy-egy termék megtervezett formája vagy egy személy stílusa nem egyszerűen valami „külsődleges" dolog, hanem arról tájékoztat, ami ténylegesen rejlik a forma vagy a stílus mögött. Ez éppúgy vonatkozik egy hajsamponra, mint egyik vagy másik kávéfajtára – és érvényes a templomra is. A templom berendezésének kialakítása és az ott dolgozó emberek alakja egyaránt elmond valamit arról az Istenről, akit ott tisztelnek, és világosan megmutatja, kit látnak ott szívesen, és kit nem. Ahol egy vízköves szenteltvíztartóban egy száraz mosogatószivacs csiklandozza az ember ujjai hegyét, vagy a szárazvirág-csokrok kora felveheti a versenyt némely műalkotásával, ott valóban szó szerint felfoghatatlan titokká válik az élet Istenéről szóló üzenet. Az egyházközségeknek csak akkor lesz jövőjük, ha tagjaik és tereik ténylegesen azt mutatják, amit róluk, illetve bennük hirdetnek.

Meggyökerezés: Tekintettel a növekvő mobilitásra és a világméretű kapcsolatrendszerekre, jelenleg egyre nő az emberek vágyakozása arra, hogy valahol helyben legyenek otthon. Ezt nem csupán a regionális élelmiszerekre kiadott összegek növekedése jelzi; egyre vonzóbbá válik a szűkebb társadalmi környezet iránti értelmes elköteleződés, és nő a saját lakás jelentősége. Egy svéd bútoráruház reklámkérdése így fejezi ki ezt a fejleményt: „Még laksz, vagy már élsz?"

A helyi meggyökerezés mellett növekszik a spirituális meggyökerezés iránti igény is. Újból felfedeznek számos régi keresztény hagyományt az őrzőangyaloktól a zarándokutakig – ám többnyire az egyháztól távol. Az egyház számára, amely évszázadokon át egyike volt a legfőbb helyi és spirituális szereplőknek, az a kihívás, hogy helyben mutassa meg minőségét: egyrészt olyan megszólítható partnerként, akinek van érzéke a hétköznapok spirituális dimenziója iránt, másrészt a „jótettek helyi ügynökségeként". A keresztény közösségek számára például nem lehet mindegy, és nem szabad, hogy mindegy legyen, hány szakközépiskolai tanuló talált magának munkahelyet, miután befejezte tanulmányait.

Személyes törődés: E trend orvosi vonatkozásában világosan érezhető: az egyre professzionálisabb műszeres orvoslással párhuzamosan nem növekszik, hanem csökken a páciensek elégedettsége. Az alternatív terápiák és a természetes gyógymódok iránt hatalmas az érdeklődés. Itt világosan megmutatkozik, hogy az emberek azt akarják: személyként vegyék komolyan őket, ne pedig mégoly kifinomult kezelési módszerek tárgyaként.

A hagyományos orvostudományéhoz hasonló az egyházi közösségek helyzete. Az elmúlt évtizedekben valamiféle „apparátus-lelkipásztorkodást" állítottak színre, s annak nagyon is megvannak a maga gyakorlati előnyei: ennek köszönhetően több istentiszteletet is meg lehet tartani egy-egy hétvégén, vagy számtalan fiatalt lehet odacsempészni a szentségek vételéhez. Az idegi megterhelésen és az anyagi ráfordításon kívül semmibe sem kerül a technikailag kifinomult és munkatársak sokaságával lelkesített apparátus-lelkipásztorkodás – de sajnos keveset is hoz a konyhára. Ezt legkésőbb akkor vesszük észre, amikor rájövünk, mennyit tesznek a gyülekezetekben dolgozó emberek a saját lelkükért. Gyakran igen keveset.

Ezért a jövőben nem lesz elég, ha az egyházi közösségek csak jelen lesznek ott helyben. Meg kell majd kérdezniük maguktól, mennyire veszik komolyan az embereket mint személyeket. Azokkal lehetne kezdeni, akik már (vagy még) egyébként is ott vannak.

Tapasztalásvágy: Ha mindenütt falmászótermek, fitnesz-templomok és wellness-oázisok bújnak ki a földből, akkor ebben az mutatkozik meg, hogy az emberekben mély vágy él az élmények iránt. A világ médiumok általi közvetítése és virtualizálása kitágítja ugyan az emberek látóhatárát, de az élményeket nem pótolja. Más dolog a díványon áttanulmányozni egy magasan a folyó fölött húzódó kötélhíd dokumentációját, és megint más megtapasztalni a magasban, hogy lábunk nem akar oda menni, ahová mennie kellene.

Az élményirányultság nem egyszerűen a szórakozás társadalmának szomorú csúcsmegnyilvánulása, amit a kultúrpesszimisták látni akarnak benne. Az a vágy áll mögötte, hogy a szélsőséges élmények révén hiteles tapasztalatokra tegyenek szert – mert az igazságok bőségének kínálatában végső soron csak ezek a tapasztalatok képesek meggyőzni. Ezért az a kérdés, amelyet az egyházközségeknek fel kell tenniük maguknak, így hangzik: Nálunk mit tudnak valóban megtapasztalni az emberek? Ez különösen is vonatkozik a spiritualitás területére. Ahol a liturgia nem szent játék, hanem sietős játszadozás, ott a helyi egyház elvesztette a játszmát.

*

A négy vázolt trend abba az irányba mutat, amerre az egyházi közösségek fejlődése tartani fog, és tartania is kell, ha e közösségek tevékenysége nem akar pusztán vigasztaló és elringató programmá válni. A gyülekezetek jövője mindenekelőtt attól függ, sikerül-e nekik valóban helyi egyházzá válniuk – nem pedig az egyházra emlékezés helyévé; vagyis olyan helyekké válniuk, ahol az emberek megtapasztalhatják az evangélium jelentőségét az életükre nézve. Hogy ez sikerül-e majd az egyes közösségeknek, nem annyira a struktúraszervezők kezében, mint inkább a saját kezükben van.

Bernhard Spielberg

Forrás: Publik-Forum, 2008/16

Vitaindító

Senki sem beszélhet Isten nevében

Búcsú a prédikációtól?

Egy a szocializmusban felnőtt prágai nő két egymást követő évben eljött velem a szentestén istentiszteletre. A második alkalom után így panaszkodott: „De hát ez ugyanaz volt, mint tavaly!" Föl kellett hívnom a figyelmét, hogy ez nem két, hanem kétezer éve megy így.

Prédikációkritikám elvi jellegű. Azon az alapon kívül, hogy kétezer éve foglalkozik Isten ügyével – amit semmiképp sem szeretnék lekicsinyelni –, az egyház nincs semmilyen különleges tudás birtokában. A szószékre lépő plébános vagy lelkész semmivel sem áll közelebb Istenhez, mint bármely más ember, még ha különösen a katolikus egyház (a „felszentelés" jelentőségének eltúlzásával) másképp látja is ezt. Így aztán a prédikátor nem is hirdetheti „Isten igéjét" – minden remény ellenére, hogy a Bibliában *Isten* szavát is megtalálja, még ha azt emberek jegyezték is le a maguk sajátos értelmezésében.

Kiegészítő ismeretek nélkül nem lehet megérteni a Bibliát – tehát magyarázni kell azt; mert éppen a magukat bibliahűnek tartó fundamentalisták értik félre különösen durván a Bibliát. Egyetértek a *Katolikus Bibliaszövetség* elnökével, *Vincenzo Paglia* püspökkel, amikor megállapítja: „Fundamentalizmus ott keletkezik, ahol elbizonytalanodott emberek a Bibliához fordulnak, anélkül hogy valóban megértenék azt."

Heinz Zahrnt evangélikus teológus és közíró már több mint negyven évvel ezelőtt megállapította: „A Bibliát emberek írták, emberi könyv, ezért nem lehet másképp olvasni, megérteni és más módszerekkel értelmezni, mint minden más emberi könyvet." Ezért aztán szerinte az egyháznak fontos feladata, hogy gondoskodjék „a történetileg szakszerű és az újkori igazságtudatnak elkötelezett szövegfelfogásról".

Úgy tűnik, ez felszólítás jó prédikációkra, és kétségtelen, hogy léteztek, és léteznek jó prédikátorok és jó prédikációk. A probléma azonban mélyebben van. A tudományos felismerések, nem utolsósorban a teológusok tudományos felismerései fényében nincsenek többé „kihirdethető" bizonyosságok. A kritikusan, azaz az ideológiákat megvalló dogmatikusoktól, illetve az üdvtanokat és angyaltanokat hirdetőktől eltérően dolgozó kutatók több mint száz éve tudják: azt a zsidó-hellenista-keresztény világképet, amelyen minden keresztény felekezet közös hitvallása, a Kr. u. 325-ből való *Níceai Hitvallás* nyugszik, a mai ismeretek fényében mítoszgyűjteménynek kell tekinteni. Ezt világosan kifejezték már olyan teológusok, mint *Adolf von Harnack* a 19., és *Rudolf Bultmann* a 20. században. A 21. században azonban például az ószövetséges *Jan Gertz* kénytelen megkérdezni, hogy a történeti-kritikai szentírásmagyarázat eredményei „valóban eljutottak-e valaha is az egyházi és az egyházon kívüli nyilvánossághoz".

Nem jutottak el. Ha eljutottak volna, akkor a lelkészek és lelkésznők éppenséggel nem tudnának már prédikálni. Hogyan lehet egy istentiszteletet „Isten nevében" elkezdeni? Hiszen a „nevében" azt jelenti: „megbízásából", ha nem éppen azt, hogy „helyetteseként". E tekintetben az egyházak évszázadokon át Jézus bibliai „missziós és keresztelési parancsára" hivatkoztak: „Menjetek el az egész világra..." (Mt 28,19-20). A bibliatudósok számára azonban régóta ismeretes, hogy ez a „parancs" biztosan nem Jézustól származik.

Németországban minden evangélikus lelkész és lelkésznő, illetve minden katolikus pap tanult teológiát. Rudolf Bultmann azt mondta 1961-ben, a teológiának az a feladata, hogy megrendítse a naiv hitet és vallásosságot. Ténylegesen azt lehet megfigyelni, hogy mindenekelőtt a naiv hitű keresztények járnak vasárnaponként templomba. A „kritikára nevelés" nyilvánvalóan csak nagyon kevés lelkész és lelkésznő esetében történt meg, következésképpen ezek nem is képesek azt hatékonyan közvetíteni.

Ez nem véletlen. Miután Rudolf Bultmann annak idején nyilvánosságra hozta felismeréseit a kereszténység „demitologizálásának" szükségességéről, először elnyerte a Hitlerrel szembeni ellenállás harcosa, a teológus *Dietrich Bonhoeffer* tetszését, aki 1942-ben azt írta, hogy teológiájával Bultmann „ki merte mondani, amit sokan elfojtanak magukban (magamat is beleértve)... Most színt kell vallani". Majd úgy folytatta, hogy ő „szívesen kiteszi magát a Bultmann felől érkező huzatnak, de aztán megint be kell csukni az ablakot, különben az arra hajlamosak túlságosan könnyen megfáznak".

Az ablakot mindmáig nem nyitották ki. Az egyházak túlságosan félnek a beláthatatlan következményektől. S a kritikus teológusok száma még a reformáció és a felvilágosodás hazájában is elenyészően csekély lett. Az egyházakban és azok testületeiben különben sincs szavuk. Ott az ideológusok uralkodnak.

A prédikátorok 2000 éve „a hit tanúinak" tartják magukat, miközben legrosszabb esetben csupán saját tudatlanságukat vagy éppen ostobaságukat vallják meg; ugyanis világszerte a tájékozatlan jámbor keresztények vannak többségben; például azok a pünkösdisták, akik úgy vélik, hogy mintegy vezényszóra kinyilatkoztatásokat kapnak a „Szentlélektől", vagy azok a kreacionisták, akik kétségbe vonják az evolúciót (azt hirdetve, hogy Isten hat nap alatt teremtette a világot), vagy azok az ortodoxok, akik még az erkölcs fejlődését is vitatják. Valamennyi egyház az erkölccsel foglalkozik a legszívesebben; a rajongók szemében különösen a szexualitás számít bűnnek, amiről a katolikus papoknak hivatalból nem szabad tudniuk semmit.

A vándorprédikátor Jézus azonban éppenséggel nem erkölcscsőszként lépett föl, hanem kora teológiai erkölcscsőszeinek erkölcstelenségét bírálta („A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért", Mk 2, 27), és mindenekelőtt a szegény „bűnösök" iránt tanúsított részvétet.

A papoknak, lelkészeknek joguk és kötelességük, hogy táplálják a reményt. Általánosságban bizonyosak is lehetnek a maguk hitében – de ha becsületesek, akkor nem hirdethetnek objektív bizonyosságokat. Ennyiben rossz helyen vannak a szószéken; mert a kételyről, amely mindig hozzátartozik a hithez, nehéz prédikálni. Az evangélium, a Jó Hír nem válik kevésbé fontossá attól, hogy kritikusan kell értelmezni, de – a legtágabb értelemben véve – *ex cathedra* nem lehet hirdetni.

Martin Urban

Forrás: Publik-Forum, 2011/18

Walbert Bühlmann

A Szentlélek és mi... *

Ha annak eszményképét keressük, hogyan kell Jézus egyházát az evangéliumnak megfelelően igazgatni és vezetni, akkor az Apostolok cselekedeteiben (15,1-35) megtaláljuk a konfliktushelyzetek egyik ősmodelljét, és egyúttal a konfliktusmegoldás *minden időkre érvényes modelljét* is. Pál keresztelési gyakorlata miatt ugyanis „heves vita" támadt a jeruzsálemi közösségben. Néhány törvényhű zsidókeresztény ragaszkodott ahhoz, hogy a pogánykeresztényeket is „körül kell metélni, és meg kell követelni tőlük, hogy ragaszkodjanak Mózes törvényéhez". Ezért aztán szükségesnek tartották, hogy összejöjjenek, és „megvizsgálják a kérdést". Ekkor *mintaszerű véleményalkotási folyamat* következett be.

Ebben az volt a meglepő, hogy nem a progresszív Pál hívei próbálták meg ráerőltetni véleményüket a többiekre, hanem épp a közösség két oszlopa, az inkább konzervatív Péter és Jakab emelt szót a zsidó törvénytől való szabadság mellett. Péter azt mondja: Az én számból is sok pogány hallotta az evangélium szavát, és hitre jutottak. Isten megtisztította szívüket a hit által, és nekik is megadta a Szentlelket. Miért „raknánk még nyakukba azt az igát, amelyet sem atyáink, sem mi nem voltunk képesek hordozni"? – Jakab azt mondja: Péterrel együtt én is azon vagyok, hogy „nem kell terheket rakni azokra, akik a pogányok közül tértek meg Istenhez..."

A vélemények kifejtése után határozatot hoztak, amelyet megküldtek a pogánykeresztényeknek: „A Szentlélek és mi elhatároztuk, hogy ne rakjunk rátok további terheket, mint ezeket a szükséges dolgokat: tartózkodjatok a bálványoknak áldozott hústól, a vértől, a fojtott állattól és a fajtalanságtól."

A minket ma már nemigen érdeklő tartalmi mozzanat mellett rendkívül aktuális marad *a strukturális mozzanat:* „A Szentlélek és mi elhatároztuk..." – Mindenekelőtt: Kikre vonatkozik a „mi"? Hosszú protokolláris és jogi tudakozódás nélkül – ami ma oly sok világi és egyházi konferenciát terhel meg – egyszerűen összejött a közösség egésze, mivel úgy vélték, ily módon tudják a legjobban értelmezni annak a Jézusnak a szándékait, aki erre nézve nem adott semmilyen útmutatást. A beszámolóban háromszor is ez áll: „Az apostolok és presbiterek..." (Ma ez alighanem azt jelentené: a plébános és az egyházközségi képviselőtestület; vagy: a püspök és a lelkipásztori tanács vagy a papi szenátus.) Aztán pótlólagosan még kétszer ez: „A gyülekezet, az apostolok és a presbiterek..." S a döntő mondat is hangsúlyozza: „Ekkor az apostolok és a presbiterek az egész gyülekezettel együtt elhatározták..."

Ami a határozathozatalt illeti, meggyőződésük volt, hogy *a Szentlélek ihletésére* történt meg. Nem mintha a Szentlélek föntről megtáviratozta volna azt. Ő az apostolok, a presbiterek és Jézus minden női és férfi tanítványa bensejében él és működik. Jézus ugyanis megígérte, hogy ez a Szentlélek „elvezeti a teljes igazságra" tanítványait (Jn 16,13), hogy nehéz helyzetekben ez a Lélek sugalmazni fogja nekik, mit mondjanak [és tegyenek] (Mt 10,20). Ezért az apostolok azt tanították a kereszténynek, hogy Isten templomai vagyunk, és Isten Lelke bennünk lakik (1Kor 3,16), hogy a Lélek tanúsítja számunkra: Isten gyermekei vagyunk (Róm 8,16), hogy ő imádkozik bennünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal (Róm 8,26). Még nagyon sok olyan szövegre lehetne utalni, amelyek rámutatnak arra, hogy a Szentlélek volt a vezérlő elve magának Jézusnak, tanítványainak és az egész keresztény közösségnek. Mivel meggyőződésük volt, hogy a Lélek vezeti az egyházat mint egészet, ezért a régi egyházban *ezt az irányelvet* követték: „Semmit se a püspök nélkül, semmit se a papok tanácsa nélkül, semmit se a nép beleegyezése nélkül." Később persze sajnos a filozófiai-teológiai viták és spekulációk tárgyává fokozták le a Szentlelket. A 4. századtól egyre hevesebben vitáztak a zsinatokon, dogmákat állítottak föl, és minden másként gondolkodót kiátkozással sújtottak. Még később a hierarchia segédjévé zsugorították Szentlelket, mondván, ő szavatolja, hogy a hierarchia az igazság birtokában legyen.

A II. Vatikáni Zsinaton ismét fölfedezték a Szentlelket mint az egyház életelvét. A zsinati szövegek nem kevesebbszer, mint 258-szor szólnak a Szentlélekről, aki „természetfölötti hitérzéket ajándékoz Isten egész népének", s aki gondoskodik arról, hogy „a hívők összessége, amely birtokolja a Szentlélek kenetét, ne tévedjen a hitben" (Lumen gentium, 12). Következésképpen „a Szentlélek félreismerhetetlen működésének" kell tulajdonítani azt is, hogy az egyházban viselt sajátos felelősségük tudata megerősödött a laikusokban, akik bizony „szintén részesednek Krisztus papi, prófétai és királyi tisztségében". *A laikusok* ennélfogva nem pusztán a hierarchia meghosszabbított karját jelentik, szabad és kell is önállóan kezdeményezniük, mert „miután a keresztség betagolta őket Krisztus misztikus testébe, s a bérmálás megerősítette őket a Szentlélek erejével, maga az Úr bízza meg őket az apostoli küldetéssel" (Apostolicam actuositatem, 1-3).

Az ilyen kijelentések révén az egyház ismét megtalálta a kapcsolatot az evangéliumi, illetve az őskeresztény gondolkodással. Persze ezután meg kellene lennie bennünk annak a bátorságnak is, hogy konkrét következtetéseket vonjunk le, ahogyan egykor Jeruzsálemben történt, ahol „az egész gyülekezet" együtt tanácskozott az apostolokkal és a presbiterekkel, és együttesen határoztak, ahol az egyes tagok Szentlélektől kapott adományainak megfelelően sok férfira és nőre osztották szét a különböző egyházi szolgálatokat, s ahol tehát *még nem ismerték a klerikalizmust*, hanem minden hívőt határozottan „Isten szentjének, kedveltjének, kiválasztottjának" neveztek, és „választott nemzetségnek, királyi papságnak" ismertek el (1Pét 2,9). A klerikalizmus olyan mértékben ütötte föl a fejét, amilyen mértékben elsatnyult a Szentlélekről szóló teológia.

Ellenkezik tehát a Zsinat őskeresztény szellemű kijelentéseivel, amikor manapság az *újklerikalizmus* – szinte páni félelemben a hierarchikus el-

* Ez és a következő írás húsz évvel ezelőtt keletkezett; elgondolkodtató, hogy mennyire időszerűek ma is.

sőbbség miatt – ismét lefokozza a laikusokat az egyházban, minden testületben legfeljebb tanácsadói szerepet biztosít nekik, és csak azért tesz lehetővé számukra bizonyos szolgálatokat, mert kevés klerikus áll rendelkezésre. Ennek igazolására bizonyos bibliai helyekre hivatkoznak, de határozottan beszűkítő módon értelmezik őket, s így visszaélnek velük. Amikor például a svájci püspökökkel találkozva a pápa ezt a mondást idézte: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket elvet, engem vet el" (Lk 10,16), és ezzel Jézus elvetéseként bélyegezte meg azt, hogy a svájciak elutasították Haas püspököt – nos, akkor figyelmen kívül hagyta, hogy ezek a szavak nem kizárólagosan az apostolokra vonatkoztak, hanem összefüggésben állnak a 72 tanítvány kiküldésével és visszatérésével, tehát ma azt mondhatnánk, az egyházi szolgálatban álló férfiak és nők küldetésével. Hasonlóan áll a dolog azzal a hellyel, ahol Jézus azt mondja Péternek: „Amit [*te*] megkötsz/föloldasz a földön, megkötött/föloldott lesz a menyben is" (Mt 16,18). Nem sokkal később ugyanis azt mondja a tanítványoknak: „Amit [*ti*] megkötök/föloldotok..." (Mt 18,18). Ez utóbbi hely az ún. közösségi szabályzatban áll, ezért elfogadhatatlan, hogy utólag – beszűkítő módon – a tizenkét apostolra és utódaikra vonatkoztassuk. A „tanítványok" azok a férfiak és nők voltak, akiket megérintett Jézus tanítása, ma úgy mondanánk: a keresztény közösség.

Jézus egyházának tulajdonképpeni meghamisítása a monarchizmus által megerősített klerikalizmusban áll. Ha egy pápa vagy az egyik püspök csak az „ő" Szentlelkére hallgat, és úgy tesz, mintha a többi püspök, a többi pap s a hívők egész serege nem birtokolná szintén a Szentlelket, akkor ez *gyakorlatilag eretnekséggel ér fel*, bármennyire ismételgetik is a szentírási vagy zsinati szövegeket. A Zsinat szép kijelentéseit nyilvánvalóan egy fájdalmas folyamat során kell tettekre váltani, mégpedig minden hívő részvételével, akikben szintén működik a Szentlélek.

Az egész gyülekezet komolyan vétele mellett még valami feltűnik az Apostoli Zsinatról szóló beszámolóban: az a hallatlan, szinte hihetetlen bátorság, amellyel felmentették a pogánykeresztényeket a zsidó törvény hatálya alól, holott azt voltaképpen nem merték bolygatni. Ekkor valóban kézzel fogható volt a Szentlélek működése. Persze a zsinat nagyvonalú határozatával mégsem volt elintézve az eset. Már akkor jelentkezett az a tragikum, hogy egy haladó zsinatot *utólag nagyon beszűkítő módon értelmeznek* és alkalmaznak! Az Apostoli Zsinat után ugyanis a jeruzsálemi gyülekezet széles körei elutasítóan viselkedtek Pállal szemben. Azt vetették a szemére, hogy hatályon kívül helyezi a körülmetélést és a szent törvényt (ApCsel 21,15-26). Továbbá zsidókeresztény misszionáriusok hatoltak be a páli gyülekezetekbe, hogy ismét bevezessék azokban a körülmetélést és a régi törvény kötelező erejét. Pál ekkor rendkívül hevesen reagált, és kijelentette, hogy ez egyenlő a Krisztustól való elpártolással, a Krisztus kegyelméről szóló evangélium elárulásával (Gal 5,2-4).

Még Péter is visszaesővé vált. Antiókhiában együtt ült néhány pogánykereszténnyel, sőt együtt is evett velük, ami különben elképzelhetetlen volt egy zsidó számára. De ekkor megjelent néhány zsidókeresztény, és Péter – szégyenében, és bánva korábbi magatartását – hirtelen visszahúzódott a pogánykeresztényektől. Amikor Pál utóbb tudomást szerzett erről, éktelenül feldühödött, és keményen szembeszállt apostoltársával: „Te, Kéfás, eltértél az evangélium igazságától, hibáztál, őszintétlenségben és képmutatásban váltál bűnössé!" Ez a *rendreutasítás* nem csupán négyszemközt történt, hanem „mindenki jelenlétében". És Pál maga gondoskodott arról, hogy e közjáték a Szentírásba is bekerüljön (Gal 2,11-21), örök figyelmeztetésül és bátorításul minden kis és nagy Péter számára, nehogy ismét beleessenek a törvényeskedő gondolkodásmódba, illetve minden kis és nagy Pál számára, hogy szükség esetén keményen szálljanak szembe Kéfással, az egyházi tekintéllyel.

Pál aztán a Rómaiakhoz írt hosszú levelében még egyszer felvetette a kérdést, és alaposan kifejtette a mózesi törvénytől való szabadság, az egyedül a Krisztusba vetett hit által történő megváltás tételét. Hogy korának a római jog által meghatározott légkörében elérte-e a kívánatos sikert? Hogy az Isten gyermekeinek szabadságáról szóló Római levél elegendő figyelmet kap-e a mai, az egyházjog által olyannyira meghatározott vatikáni miliőben? Pálnak végül *drágán kellett megfizetnie* a szabadság iránti buzgalmáért. A zsidó vezetők, feltehetően nem egészen a zsidókeresztények részvétele nélkül, az egész népet fellázították, és azt kiáltották: „Ez az az ember, aki az egész világon a törvény elleni tanokat terjeszt!" Megölték volna, ha nem védte volna a római katonaság. Azután a császárhoz fellebbezett, és Rómába vitték (ApCsel 21). De fogolyként ott is folytatta tevékenységét, és „teljes nyíltsággal hirdette a Jézus Krisztusról szóló tanítást" (ApCsel 28,31). Ezzel a „nyíltság" vezérszóval ér véget az Apostolok cselekedetei. Végül azonban – egy egyházi konfliktus végső kihatásaként – Pált lefejezték Rómában. A mai konfliktushelyzetekben vigasz számunkra, hogy már akkoriban, az ősegyházban létezett a frontok olyan összeütközése, amelynek a radikalitása és érzelmi töltöttsége messze fölülmúlja a mai konfliktusokat.

A fonalat tovább lehetne követni az egész egyháztörténelmen keresztül, és ki lehetne mutatni, hogy *a konfliktusok hozzátartoznak* az egyház normális állapotához. Különben nemegyszer előfordult, hogy a pápák tanbeli véleménye és álláspontja húzta a rövidebbet, és az „ellenpárt" kerekedett felül.

Ezért aztán igencsak időszerű lenne, hogy az „Egyház", vagyis Róma ne csak megtűrje a kritikus történetírást, ne hagyja rá pusztán a „disszidensekre" és az egyház ellenségeire, hanem *végre maga a pápaság „demitologizálja" önmagát*. Hasonlót tett a japán császár a II. világháború katasztrófája után, amikor egy rádióbeszédben hivatalosan visszavonta a császár isteni mivoltának régi japán felfogását. Még várnunk kell arra az órára, amikor egy pápa nyilvánosan kijelenti, hogy bár hivatala isteni küldetésre és teljhatalomra hivatkozik, ugyanakkor azonban – szintén Isten akarata alapján – olyan emberek töltik be ezt a hivatalt, akik hibázhatnak, és hibáztak is, mindmáig. Ez végre felszabadíthatná azokat az embereket, akik egész életükben „ekkleziogén", azaz egyházi eredetű neurózisban szenvednek, mivel ifjúságuktól fogva beléjük oltották a bűntől és a pokoltól való félelmet, és akiket a legjobb pszichoterapeuták is csak nehezen tudnak megszabadítani ettől a félelemtől, hiszen „az egyház" megmondta..., továbbá azokat, akik betegre mérgelődik magukat a jelenlegi egyházkritikák miatt, mert úgy vélik, hogy mégiscsak a pápa birtokolja a Szentlelket, neki mindig igaza van, ő tudja a legjobban, mit kell tennie.

Tehát már az egyháztörténelem kezdetén jelentkezett az a követelmény, amelynek ma – oly hosszú ideig tartó triumfalizmus és miszticizmus után – végre meg kellene felelni.

A szerző 1954-1970 között a missziótudományok docense volt Fribourgban, 1970-1982 között pedig a kapucinus missziók főtitkára Rómában.

Forrás:
W. B., Zivilcourage in der Kirche, 1992

Paul Hoffmann

Római peresztrojka

A pápai abszolutizmus és a keresztények szabadsága

Magam előtt látom a római Szent Péter-bazilika ismert képét. A templom belső terének középpontjában, arany betűkkel olvasható a felirat: „Tu es Petrus…” [„Te Péter vagy…”] – s fölötte emelkedik Michelangelo lenyűgöző kupolája. Az összes keresztény egyházak képviselői összegyűltek, nők és férfiak a világ minden tájáról. Bíborosok, prelátusok, kúriai tisztségviselők kíséretében bevonul a pápa. Föllép „Péter székére”. Rövid imádság után az egybegyűltekhez fordul, és ünnepélyes nyilatkozatot tesz: az evangélium tanúságára hivatkozva bejelenti lemondását arról az abszolútsági igényről, amelyet a „Szentszék” az egyház történelme során – inkább kárára, mint hasznára a keresztény vallásnak – kiharcolt magának. Aztán elhagyja a trónust. Lemegy a lépcsőkön, odamegy a templomhajóban összegyűltekhez, és közöttük foglal helyet. Behoznak egy ikont, amely a tövissel koronázott Jézust ábrázolja. Az ikont elhelyezik a trónuson. Kissé elveszettként áll ott, a pápai dóm hatalmas kupolája alatt, a Bernini-oltár magasba törő oszlopainak árnyékában. Rendeltetése szerint örök időkre itt áll majd annak jeléül, hogy az egyház nem ismer más urat, csak a Megfeszítettet, és hogy Ő az egyház egyedüli feje.

I.

A fenti történet kontraszt-történet. Ha így történne, akkor a pápa paradox módon minden korábbinál közelebb kerülne az általa és elődei által oly gyakran támasztott igényhez, hogy ő Krisztus „helyettese” a földön – azé a názáreti Jézusé, aki minden hatalomról lemondva mindenki szolgája lett, és ezzel egyszer s mindenkorra tisztázta, hogy egyházában ember nem uralkodhat emberen.

A római katolikus valóság másképp fest: A központ tekintélyi beavatkozásai a helyi egyházak és egész régiók életébe reményteljes helyi kezdeményezéseket semmisítenek meg. A központ reakciós erőket és csoportokat favorizál, például a püspöki kinevezésekkor, hogy így juttassa érvényre saját hatalmi igényét, gyakran a helyi egyház határozottan kinyilvánított akarata ellenére. Egyes teológusok megrendszabályozása, valamint a besúgás általános légköre korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát a teológia tudományában és az egyházi nyilvánosságban. Az egyének lelkiismereti szabadságát aláássák, például a szexuális erkölcs területén. Az egyház közéleti befolyása csökken, egyre többen lépnek ki az egyházból, „Isten népének”, de a papságnak is egyre nagyobb része vonja ki magát a hierarchia által kiadott rendszabályok alól. De éppen ez a háttér teszi végzetesen kézenfekvővé a pápai politikát: a félelem reakciója ez.

Amit mindegyikünk megfigyelhet a maga környezetében, az itt nagyegyházi méretekben jelenik meg. Ahelyett, hogy kihívásként fognák fel a válságokat, az emberek letűnt tekintélyek oltalmában keresnek „gyermeki” védettséget. A félelem legyőzi a szabadság csekély esélyét, amelyet a történelmi változások juttatnak nekünk, és mindenütt lelki és más „vezetők” állnak készenlétben, hogy totalitárius beavatkozásra használják ki a pillanat kegyét. Hatásosan példázza ezt a fundamentalista csoportosulások növekvő elfogadottsága, és ez csak keresztény változata egy össztársadalmi tendenciának. Közben kölcsönösen megerősíti egymást az elszigetelődés és elmagányosodás tapasztalata a modern társadalomban, illetve a hagyományos keresztény önértelmezésnek a felvilágosodás által kiváltott elbizonytalanodása. Máig sem sikerült általánosan elfogadtatni az egyházközségekben olyan hitfelfogást, amelyet össze lehetne egyeztetni egy átlagosan művelt „középeurópai” értelmi szintjével és szabadságtudatával. Változatlanul a felvilágosodás előtti abszolutizmus határozza meg az egyházi légkört. Szólítsák bár az Újszövetség még mindig felolvasott szövegeiben – elvont teológiai módon – Isten szabad lányainak és fiainak az egyház tagjait, azok ténylegesen csak a klerikális hatalomgyakorlás tárgyainak élik meg magukat a hivatalos egyházban. Ez az ellentmondásos helyzet csak azt az alternatívát teszi lehetővé, hogy az ember totálisan aláveti magát, vállalva jellemének tekintélyi eltorzulását, vagy emigrál. Hacsak nem dönt az ellenállás mellett.

A helyzetet az teszi oly végzetessé, hogy a római egyházi vezetés nyilvánvalóan mindent az első lapra, vagyis az alávetésre tesz fel, holott már az utolsó száz év történelméből is meg lehetne tanulni: 1870-ben, az I. Vatikáni Zsinaton a pápák évszázados hatalmi politikájának ideológiai lezárása következett be azáltal, hogy dogmává emelték a római püspök tévedhetetlenségi és legfőbb vezetői igényét. A „diktatórikus bürokrácia” ezzel összekapcsolt megteremtése, valamint a század demokratikus vívmányainak és tudományos felismeréseinek eretnekké nyilvánítása (az ún. antimodernizmus révén) legjobb esetben is csak az egyház hatalmi struktúráinak látszólagos megerősödését hozta magával – ami viszont az egyház vidékének szellemi elsivatagosodását és a katolicizmus gettósodását eredményezte.

A jelenlegi egyházi vezetés a maga programjával olyan látványos ellentmondásban áll a názáreti Jézus örökségével, hogy saját maga provokálja ki hatalmi igénye jogosságának megkérdőjelezését. A római egyházi rendszer igazolásaként „Jézus alapító akaratára” hivatkoznak, s így akarják alátámasztani az „isteni jogot” és azzal együtt az egyház hierarchikus alkotmányának és a pápai abszolútsági igénynek az „időtlen” érvényességét, csakhogy „Jézus alapító akarata” már az egyházi köztudatban is mindinkább aláássa ezeket az igényeket. A közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy a jelenlegi egyházban sokan nem élik meg jelenlévőnek Jézus Istenét, azt az Istent, aki „tudja, mire van szükségük” (Mt 6,8). A jelszó így hangzik: „Jézus igen – egyház nem!”

II.

Ilyennek akarta Jézus az egyházat? Aki ismeri az újszövetségi kutatás eredményeit, tudja, hogy az abszolutista római alkotmány igazolásához

sem a történeti Jézusra, sem az Újszövetség tanúságára nem lehet hivatkozni. Ez az egyház sajátos nyugati fejlődésének terméke. A keleti egyházak sosem ismerték el a pápa egyetemes igényét, azt Nyugaton is vitatták, és mindenekelőtt a reformáció egyházai vetették el. Már ez is fölismerteti velünk, hogy a római egyház struktúrája történelmi feltételekhez kötődik.

Ez a történelmi feltételesség azonban már az egyház keletkezésére is érvényes. Jézus Isten országának beköszöntését hirdette. „Külön gyülekezet" létrehozása – amint azt „az Igazság tanítója" szándékolta Kumránban – vagy egy Izraeltől különböző „egyház" megalapítása kívül esett a látókörén. Küldetése egész Izraelhez szólt: a „tizenkét tanítvány köre" ezt fejezi ki jelképesen. A zsinagógától való tudatos elválás miatt következik be végül annak a világméretű, minden népet átfogó egyháznak a megalkotása, amely minden keresztény egyház forrása.

Az ezzel megkezdődött fejlődés minden más, csak nem egységes. Az újszövetségi iratok dokumentálják, hogy a római világbirodalomban létrejött gyülekezetek önértelmezése és szervezeti formája mennyire sokféle volt. Egészen a 2. századig mindenekelőtt vándorló apostolok és próféták hordozzák a missziós mozgalmat, mégpedig személyes elhivatásuk erejében. Köztük teljes egyenjogúsággal működtek nők is: a Római levél üdvözleti listája (16. f.) kifejezetten az apostolok köréhez számítja Andronikoszt és feleségét, Júniát (7. v.), Priszkát és férjét, Akvilát pedig Pál apostol munkatársaiként mutatja be (3. v.). A helyi egyházak rendszerint testvéri módon szerveződtek. Pál, a missziós mozgalom egyik döntő hordozója bemutatja nekünk, hogy saját hagyományterületén mi jellemezte a gyülekezetek önértelmezését. Az ókori társadalmat meghatározó etnikai és szociális ellentétek (zsidók és pogányok, szabadok és rabszolgák, férfiak és nők között), és az ezekhez kapcsolódó gyalázkodások legyőzöttnek számítanak. „Ti mind egyek vagytok Krisztusban" (Gal 3,28): a keresztény egyházak minden elnyomástól mentes, szolidáris közösséget alkotnak.

Természetesen kellett, hogy legyenek, és voltak is ezekben a csoportokban olyanok, akik a szervezésért feleltek. Ezek a „szolgák" a gyülekezet bázisából léptek elő, egyesek elköteleződése folytán. Férfiak és nők egyaránt, akik tehetségük és lehetőségeik szerint végrehajtották azokat a feladatokat, amelyek elvileg mindenkit illettek. Így szerzünk tudomást „István házának" különleges erőkifejtéséről Korinthusban (1Kor 16,15-16) vagy Fébé üzletasszonyéról mint a közösség vezetőjééről Kenkreában (Róm 16,1): Pál igénybe vette a segítségüket, és nyomatékosan küzdött e szolgálatok elismertetéséért és megbecsüléséért. „Különleges hivatali státus" azonban nem illette meg e tisztségviselőket, szolgálatuk egyenrangúan állt mások által végzett szolgálatok mellett: amazok másfajta képességeket bontakoztattak ki a közösség életében. Korinthusban Pálnak vitába kellett szállnia néhány közösségi taggal, akik különleges vallásilelki adottságaik alapján elitnek tartották magukat, és a gyülekezet többi tagját leminősítették. Itt merül fel először az egyház történelmében a „szkizma", a gyülekezet kettéhasadásának veszélye, az, hogy „kétosztályos rendszer" jön létre az egyházon belül. Pál e veszélyt látva fogalmazza meg gyülekezeti koncepcióját (1Kor 12 és hasonlóan Róm 12), amelynek értelmében a közösség minden tagját „a Lélek által megajándékozottnak" kell tekinteni. Minden szolgálat egyenértékű, és mindegyik megérdemli, hogy a többiek elfogadják. A „testnek" az ókorban ismerős képével próbálja tisztázni, hogy a pluralitásnak és a szolidaritásnak kell meghatároznia a közösségi együttműködést. Ebbe a koncepcióba sorolja be „a kormányzás művészetének" adományát is, amely az „elöljárók" és „felügyelők" („episzkoposzok") feladatát alkotja.

Minden történeti alapot nélkülöz az az elterjedt elképzelés, hogy az apostolok „utódaikként" iktatták be ezeket a szervezőket. Az Efezusi levél szerint, amely az 1. század második felében már visszatekint az egyház alapításának idejére, az egyház mint egész az apostolok és próféták alapjára épül (2,19-22). Ha a szerző különleges szerepet tulajdonít azoknak a szolgálatoknak, amelyek meghatározók voltak a gyülekezetek fennmaradása szempontjából, akkor ebben már a gyülekezeti struktúrák fokozatos megszilárdulása jelentkezik. Az ő szemében az evangélisták (vándorprédikátorok), a pásztorok (gyülekezetvezetők) és a tanítók töltik be ezeket a szerepeket, de még ők is belül maradnak a gyülekezet mindenkit magában foglaló testén, amelynek feje egyedül Krisztus (Ef 4,4-16). Az 1. század vége felé – a zsinagógai gyakorlathoz kapcsolódva – kezdenek általánosan érvényre jutni kollegiális vezetői testületek (presbiterek/vének tanácsai), és adnak intézményes keretet a szabad gyülekezeti életnek. Ez a szervezeti forma számos

változatban, egészen a 2. század közepéig érvényesül majd.

Az az eszme, hogy a gyülekezetet egy mindenben illetékes „püspök" vezesse, Kr. u. 100 körül, az ún. lelkipásztori [„pasztorális"] levelekben vetődik föl először. Ezekben az ismeretlen szerző Pál nevében fiktív utasításokat ad Pál egykori munkatársainak, Timóteusnak és Titusznak a gyülekezet vezetésére nézve. Itt egy aggódó egyházi vezető elképzeléseiről van szó: így szeretné kézben tartani a tanítással kapcsolatos viták miatt keletkezett válsághelyzetet. „Álma az egyházról" már itt rémálommá válik: a stabilitás ára a közösség gyámság alá helyezése, a nők rossz hírbe hozása, a párbeszéd megtagadása, az igehirdetés visszanyesése az áthagyományozott tanítás puszta ismétlésévé. Kétségtelen, hogy ezek az elképzelések még nem a kor általános valóságát tükrözik, de már fölismerhetők bennük bizonyos motívumok, amelyek majd e „monarchikus" szervezeti forma fokozatos érvényesüléséhez vezetnek az Újszövetség keletkezése utáni korban.

III.

Mindent egybevetve ez a tényállás azt tükrözi, hogy az eredetileg karizmatikus-profetikus Jézus-mozgalom fokozatosan egyházi intézménnyé alakul át. Ez – ahogyan mindenekelőtt Max Weber vázolta fel – szükségképpeni folyamat. A karizmatikus kezdeményezéseket – amelyekben Weber „a történelem sajátosan 'teremtői', forradalmi hatalmát" látja – csak „rendkívüli korok és személyek szabad kegyelmi adományaként" lehet felfogni: ezeknek szükségük van az intézményesülésre, ha tartósan fenn akarnak maradni. Az egyháztörténelem azonban azt is mutatja, hogy az intézményi formák elvileg változékonyak, tényleges alakjukat tekintve a történelmi helyzettől és a társadalmi-kulturális adottságoktól függnek. Az Újszövetség peremén, a lelkipásztori levelekben a „monarchikus" gyülekezeti struktúrák irányába kirajzolódó váltóállítás tehát aligha vezet a keresztény egyház egyedül lehetséges alakja felé. Ez különösen is vonatkozik a „pápai egyházra", amelyben az említett monarchikus hivatalfelfogást – megsokszorozva annak hatalmi igényét – kitágítják az egyetemes egyházra, és amely ily módon még a lelkipásztori levelek egyházeszméjén is messze túltesz. Az újszövetségi gyülekezeti modellek többsége azt dokumentálja, hogy a demokratikus-kollegiális alkotmányformák kialakítása jobban megfelelt volna az őskeresztény önértelmezésnek, és teológiailag is illőbb lett volna.

Azt, ami létrejött, nem teszi jogosulttá pusztán az, hogy érvényre jutott. Az egyházi struktúrák történelmi feltételességének belátása arra kényszerít minket, hogy minden már létrejött, illetve újonnan keletkező formát azon mérjünk le, hogy a maga korában ténylegesen Jézus örökségét – teológiailag szólva „alapítói akaratát" – szolgálja-e. Ez azonban csak azt jelentheti: Lehetővé teszi-e az emberek számára, hogy e keretek között a keresztény ember méltóságának és szabadságának megfelelően éljenek? Vajon létezik-e majd egyszer egy olyan pápa, aki megkockáztatja a bevezető történetben leírt lépést?

Ezt az írás eredetileg 1991 karácsonyán jelent meg (az itteninél bővebb változatban); a szerző az Újszövetség professzora Bambergben.

Forrás: Imprimatur, 2011/2

Felhívás engedetlenségre

Osztrák plébánosok kezdeményezése

Dobszó hallatszik Ausztria katolikus egyházában: a 2005-ben alapított *Pfarrer-Initiative* [Plébánosok kezdeményezése] engedetlenségre felszólító felhívást adott ki. A mozgalomhoz 350 plébános tartozik, s ezzel azok nagyobb részének hangját képviseli, akik lelkipásztori munkát végeznek Ausztria plébániáin. E plébánosok rendkívül elégedetlenek a Vatikánnal, és többé nem kívánnak nyugton maradni.

A felhívásban a következők állnak:

„Az egyház régóta szükséges reformjának megtagadása Róma részéről, illetve a püspökök tétlensége nemcsak megengedi nekünk, hanem kényszerít is minket arra, hogy kövessük lelkiismeretünket, és önállóan tevékenykedjünk. Mi, papok a jövőben iránymutatóan akarunk cselekedni:

1) A jövőben minden szentmisén könyörgést fogunk végezni az egyház reformjáért. Komolyan vesszük a Biblia szavát: Kérjetek, és kapni fogtok! Isten előtt szólásszabadság van.

2) Nem fogjuk eleve megtagadni az eucharisztiát a jó szándékú hívőktől. Ez különösen is vonatkozik az újraházasodott elváltakra, más keresztény egyházak tagjaira, és esetenként az egyházból kilépett személyekre is.

3) Lehetőség szerint el fogjuk kerülni, hogy vasár- és ünnepnapokon többször misézzünk, vagy átutazóban lévő, illetve idegen papokat alkalmazzunk. Jobb egy önállóan alakított igeliturgia, mint a liturgikus vendégjáték.

4) A jövőben az áldoztatással összekapcsolt igeliturgiát „pap nélküli eucharisztia-ünneplésnek" fogjuk tekinteni, és így is fogjuk nevezni.

5) A jövőben semmibe vesszük a megfelelően kiképzett laikusok és hitoktatók prédikálásának tilalmát. Éppen a nehéz időkben van szükség Isten Igéjének hirdetésére.

6) Kiállunk majd azért, hogy minden plébániának saját elöljárója legyen: férfi vagy nő, házas vagy nőtlen/hajadon, főállású vagy mellékállású – nem a plébániák összevonásával, hanem új papkép kialakításával.

7) Ezért minden lehetőséget ki fogunk használni arra, hogy nyilvánosan szót emeljünk nők és házas emberek pappá szentelése mellett. Szívesen látott lelkipásztori kolléganőket és kollégákat látunk bennünk."

Ahogyan várható volt, *Egon Kapellari*, az Osztrák Püspöki Konferencia elnökhelyettese szembeszállt a plébánosok felhívásával: szerinte „nincs szükségállapot", „az osztrák egyház külön útja" nem lehetséges, mivel lerombolná „az egyház egységét".

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2011/13

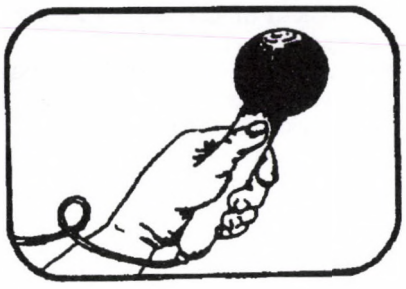

„Nem adott nekem esélyt”

Interjú *Hans Küng*gel II. János Pál pápa boldoggá avatásáról

Professzor úr, megérdemelte-e II. János Pál pápa, hogy boldoggá avassák?

Biztosan dicséretet érdemelt karakteres emberként, a béke és az emberi jogok élharcosaként, de ez csak az egyik oldal volt; mert amit kifelé propagált, az teljes ellentmondásban állt belpolitikájával: az egyházban tekintélyi módon gyakorolta a tanítóhivatalt, elnyomta a nők és a teológusok emberi jogait. Így aztán ő a 20. század legfelemásabb pápája, és nem alkalmas arra, hogy példaként állítsák a hívők elé.

Az olyan markáns személyiségek, mint II. János Pál, mindig ellentmondást fognak kiváltani.

Nem is arról van szó, hogy hibátlan embereket kellene boldoggá avatni, csak arról, hogy a hiányosságok nem érinthetik az egész működés lényeges részeit. De a boldoggá avatási folyamatban teljességgel figyelmen kívül hagyták a sötét oldalt. Nem csoda hát, hogy a Vatikán nem akart meghallgatni olyan kritikus kortársakat, mint én is vagyok.

Milyen mondanivalója lett volna?

Mégiscsak én voltam ennek a pápának az első nagy inkvizíciós esete. Soha nem adott nekem lehetőséget arra, hogy személyesen, szemtől szemben védhessem azokat a teológiai álláspontjaimat, amelyek miatt 1979 karácsonya előtt egyik napról a másikra megvonták tőlem az egyházi tanítási engedélyt. Miközben ismeretes volt, hogy Wojtyla pápa egyetlen könyvemet sem olvasta. De arra képes volt, elítélje őket. Ebből láthatja: ez a pápa türelmetlen volt, és nem volt kész a párbeszédre. Ahogyan a latin-amerikai felszabadítási teológusokat kezelte, az is ellenkezője volt annak, amit egy keresztény példaképtől elvárnánk.

Nincs-e szó legalább annyira egyházpolitikáról, mint személyes erényességről? Hívei szemében éppenséggel plusz pontnak számít, hogy II. János Pál nem akart beszélni bizonyos álláspontokról, például a cölibátusról vagy a nők papságáról.

A kötelező cölibátus onnan ered, hogy a középkorban visszaéltek a pápai hatalommal; csak a 11. században vezették be, ellentmond az ősi egyházi hagyománynak és – ami még rosszabb – az evangéliumnak: Jézus ajánlotta a nőtlenséget, de nem tette kötelezővé. Ezért el kell törölni ezt a törvényt.

És a nők papsága?

Ez kicsit bonyolultabb dolog, mivel Jézus „tizenkét apostola” közé ténylegesen csak férfiak tartoztak. Ennek ellenére kezdettől fogva nők is kísérték Jézus működését, sőt gondoskodtak megélhetéséről. Ami a nőkkel való bánásmódot illeti, Jézus messze megelőzte a korát. Az is biztos, hogy a korai egyházban nők is vezettek gyülekezeteket.

A hivatalos egyház következetesen elhallgatja mindezt. Ehelyett II. János Pál kijelenti, hogy Isten akarata szerint a nők felszentelése kizárt. Hogy honnan tudta a pápa Isten akaratát, senki sem tudja. Ennek ellenére tévedhetetlen tanításként hirdettette ezt.

Mit tart Ön általánosságban a boldoggá és szentté avatásokról?

Eredetileg tartós tiszteletük által a hívők határozták meg, ki számít szentnek. Például Assisi Ferencet a nép avatta szentté. De 1200-tól a római kúria pápai kiváltságot csinált ebből. Ez oda vezetett, hogy egy jó szokással sokszorosan visszaéltek.

Most is?

Hát nem? Az utód boldoggá avatja az elődjét. Rómában úgy történnek a dolgok, mint a cézárok idejében, akik istenné emelték a mindenkori előző császárt! A boldoggá és szentté avatás a pápa önérvényesítésének eszközéül szolgál. XVI. Benedek úgy járt el, mint egy abszolutista fejedelem; vétett a saját egyházában érvényes jog ellen, hogy hórukk-eljárással boldoggá avathassa II. János Pált: az előírt határidő megkerülésével, egy rendkívül kétes gyógyulási csoda elismerésével és az azonnali nyilvános kultikus tisztelet engedélyezésével, ami a boldoggá vagy szentté avatás előtt különben szigorúan tilos. XVI. Benedek már hivatalba lépésekor azt prédikálta, hogy látja elődjét, amint „a menny ablakából tekint le az összegyűlt hívőkre”. Szeretném tudni, hogy Joseph Ratzinger, a teológia professzora hogyan védett volna meg egy effajta gondolatot.

Mi haszna van ebből XVI. Benedek pápának?

Ha rosszindulatú lennék, azt mondanám, hogy már a saját boldoggá avatására spekulál. De nem; a jelenlegi pápa feltehetően azt gondolja, hogy ha boldoggá avatja elődjét, akkor feledésbe merül mindaz a rossz, amit ez az ember okozott. Személyével együtt a politikáját is boldoggá akarja avatni – azt a politikát, amelynek révén II. János Pál és hű vazallusa, Joseph Ratzinger kuriális bíboros a fő felelőse az egyház jelenlegi sorvadásának. Ragyogó homlokzataink vannak, sok pompával és lényegtelen kísérőelemekkel, de a nagy római liturgiák mögött sok katolikus egyházközségben nagy üresség tátong.

Ennek ellenére 2005-ös temetésekor sok hívő II. János Pál azonnali szentté avatását követelte.

Csak hát ezt a „Santo subito!”-t [„Azonnali szentté avatást!”] mindenestül irányították. Láttam a „spontán” transzparenseket a Szent Péter téren: valamennyi igen takarosan volt nyomtatva. Az egészet konzervatív-reakciós katolikus csoportosulások rendezték meg, amelyek mindenekelőtt Spanyolországban, Olaszországban és Lengyelországban erősek.

De Ön nem vitatja, hogy Karol Wojtyla már egyfajta kultikus státust élvez, legalábbis honfitársai körében?

Nem sajnálok a lengyelektől egy új szentet. Csak Lengyelországban mindig is nagyon szoros kapcsolatot ápolt

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2012. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára változatlanul 240,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1450,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2500,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

a katolicizmus és a nacionalizmus. Ez erősség volt a kommunizmus idején, ma azonban gyöngeség, mivel akadályozza a nyitást a demokrácia, a pluralizmus a felvilágosodás értékei felé. De II. János Pál azért sem alkalmas nemzeti szentnek, mert a lengyel modell, amelyet az egész világra rá akart kényszeríteni, még a saját hazájában is markába szakadt. A modernitás és a szekularizáció Lengyelországot sem kerülte ki. Szerencsére.

Új könyvében Ön arról beszél, hogy II. János Pál „elárulta a II. Vatikáni Zsinatot”. Mit ért ezen?

Megnevezem a zsinat öt programját, és rögtön látni fogja az ellentmondást: Az „aggiornamento” (megújulás) II. János Pálnál mereven szigorú erkölcsi enciklikákban és egy tradicionalista világkatekizmusban jelentkezik. A püspököknek a zsinat által meghirdetett „kollegialitására” II. János Pál korábban sosem létezett római centralizmussal reagált. A modern világra való „nyitással” („apertura”) a korszellemhez alkalmazkodás démonizálását és a hagyományos Mária-tiszteletet állította szembe. A „dialógus” helyett a lelkiismereti szabadság és a szólásszabadság korlátozására épített, például az akadémiai teológiában. Az „ökumenét” pedig a római katolikus egyház elsőbbségével kapcsolatos fantáziálásokkal szorította vissza.

A katolikus egyház hét kövér esztendejéhez képest – XXIII. János pápa és a II. Vatikáni Zsinat (1958-1965) idejére gondolok – a Wojtyla-pontifikátus „hét szűk esztendőnek” bizonyul, még II. János Pál saját céljaihoz viszonyítva is.

Mennyiben?

Hát mit ért el? Hogy a katolikus nők nem szednek fogamzásgátló tablettát? Hogy mindenütt elfogadják a papok nőtlenségét? Hogy elnémult az egyház reformját követelők hangja? Szó sincs ilyesmiről! A legújabb közvélemény-kutatás szerint a német katolikusok 80%-a kívánja egyházának reformját, mindenekelőtt a cölibátus középkori törvényének eltörlését. A katolikus egyházban előfordult pedofil botrányok csaknem megakadályozták a boldoggá avatást. Tulajdonképpen miért?

Magában a Vatikánban is kétségek merültek föl, hogy nem teszi-e teljesen lehetetlenné a boldoggá avatást II. János Pál több évtizedes ragaszkodása Marcial Maciel Degollado mexikói paphoz, a „Krisztus Légiója” alapítójához. Ez a férfi nemcsak notóriusan megrontott gyerekeket, hanem tökéletes kettős életet is élt két gazdag szeretőjével. Ezek a nők döntően járultak hozzá a pápa mexikói diadalútjainak finanszírozásához. II. János Pál pedig élete végéig Maciel fölött tartotta védőkarját. Ahogyan az egyházban előfordult szexuális visszaélések földolgozását illetően is teljesen csődöt mondott. Ratzinger bíborossal, a Hittani Kongregáció prefektusával együtt szisztematikusan eltussolta ezeket a förtelmes bűnöket.

Ön kit avatna szívesen szentté?

Először is fölülvizsgálnám az egész eljárást. A csodás gyógyulás ismérve a mai természettudományos mérce alapján nem tartható fenn. A jelöltek kiválasztása nem történhetne csupán a kúria hatalmi érdekei alapján. Leginkább az „alulról jövő”, vagyis a nép általi szentté avatás lenne kedvemre való. A rendkívül népszerű XXIII. János pápának például nem lett volna szüksége arra, hogy Róma boldoggá avassa. Ez nem volt más, mint fügefalevél ahhoz, hogy egyidejűleg kétes módon boldoggá avassák az antidemokratikus és zsidóellenes IX. Piuszt (1846-1878), aki kihirdette a pápai tévedhetetlenség dogmáját. A Vatikánban valójában egyenesen gyűlölik XXIII. Jánost, mivel kinyitotta az egyház ablakait, amelyeket most minden erejükkel ismét be akarnak zárni.

Hasonló a helyzet *Oscar Romeróval,* San Salvador egykori érsekével, akit 1980-ban az oltárnál lőttek le a szegények melletti kiállása miatt. A Vatikán mindig semmibe vette őt, és nem kerülhetett föl a boldogok és szentek hivatalos római listájára. Viszont – másokhoz hasonlóan – ott van a hit igazi példaképeinek titkos listáján.

Joachim Frank

Forrás: Kirche In. 2011/6

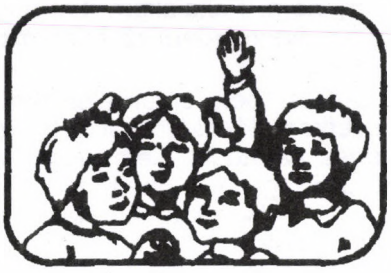

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A tökéletesség hét foka

Egy reggel a völgybeli falucska iskolájába haragosan jött be a tanító bácsi az osztályterembe: „Álljon fel az a gyerek, aki zsineget feszített ki a kapu előtt! Egy kis elsős nagyon megütötte magát.”

Most már értettük, mi volt az előbb az a sírás. De senki sem állt fel. A tanító bácsi ekkor nagyon komolyan és nagyon szépen arról kezdett el beszélni, hogy tisztességes gyerek, ha csintalankodik is, ha rosszaságot követ is el, vállalja érte a felelősséget. Olyan lelkesítően beszélt az őszinteségről, hogy szinte sajnáltam, hogy nem én feszítettem ki azt a zsineget, és felállásommal most nem bizonyíthatom bátorságomat és őszinteségemet. Nyilván ugyanilyen hatással voltak a tanító bácsi szavai a tettesre is, mert a vékonydongájú, keskeny arcú kistörpe, Ecki Becki felpattant a helyéről: „Én feszítettem ki a zsineget.” A terem csodálkozva felmorajlott, a tanító bácsi pedig egy kis korholás után megdicsérte Ecki Beckit, amiért becsületessége legyőzte félelmét a büntetéstől. Nem is büntette meg. Ecki Becki, miután leült, büszkén körültekintett. A tízpercekben a szokásos hancúrozás helyett magasra emelt fővel, egyedül járkált föl-alá. A többiek még játszás közben is tisztelettel pillantgattak rá, és vigyáztak, hogy fogócskázás közben meg ne lökjék.

Néhány nap múlva a tízperc elején – noha ez szigorúan tilos volt – Ecki Becki az osztályban labdázni kezdett, és a labda úgy pattant vissza a mennyezetről, hogy betört egy ablaktáblát. Társai megnyugtatóan veregették Ecki Becki hátát – ne féljen, egyikük sem árulja el –, és mindnyájan kirohantak az udvarra.

Amikor azonban bejött órára a tanító bácsi, Ecki Becki a köszönés után is állva maradt, és így szólt: „Labdáztam az osztályban, és betörtem az ablakot.” A tanító bácsi korholással kezdte, az azonban eltörpült a korholást követő dicséret mellett, és Ecki Becki leülés után ismét büszkén körültekintett. A tízpercekben pedig megint magasra emelt fővel, egyedül sétált föl-alá. Látszott rajta, a becsület hősének érzi magát, sokkal-sokkal értékesebbnek bármelyikünknél.

Eltelt egy-két hét, és semmi olyasmi sem történt, amit Ecki Becki jelenthetett volna. A gyerekek már nem pillantgattak rá tisztelettel, és ha hébe-hóba ismét magasra emelt fővel sétált föl-alá, már nem ügyeltek rá, hogy meg ne lökjék fogócskázás közben.

Egy reggel az iskolához közeledve észrevettem, hogy Ecki Becki már be is fordul a kapun. Kíváncsi voltam, hogy miért jött ilyen korán, és beleskelődtem az ablakon. Egyedül állt a padok előtt, és úgy nézelődött minden felé, mint aki töpreng valamin. Egyszerre csak megakadt a tekintete a szemetesládán. Ráállt a tetejére, és páros lábbal ugrálni kezdett rajta, mintha be akarná törni a tetejét. A ládácska azonban erős volt, semmi baja sem lett. Ekkor kiment a folyosóra, felmászott az ajtóval szemben álló szemetesládára, páros lábbal ugrált azon is, és egyszer csak – reccs! – betört a tető.

Ecki Becki az első óra elején megintcsak állva maradt, és jelentette büszkén: „Betörtem a szemetesláda tetejét! Ugráltam rajta!” A tanító bácsi most már hosszasan nézte Ecki Beckit, és nem szólt. Kiment a folyosóra, megnézte a ládatetőt, és miután visszajött, csak ennyit mondott: „Vidd át délben Nógrádi bácsihoz, az asztaloshoz! Leülhetsz!”

Ecki Becki lassan ereszkedett vissza a helyére. Csalódottság, sértődöttség, sőt egy kis harag is látszódott az arcán. Ezen a napon nem sétált emelt fővel a tízpercekben, de nem is hancúrozott. Komoran álldogált a fal mellett az udvaron. Az utolsó tízpercben odamentem hozzá: „Segíteni fogok neked átvinni ezt a ládatetőt. Nem nehéz, de nagy.” Ennek láthatóan megörült.

Miután beadtuk a tetőt Nógrádi bácsihoz, együtt indultunk haza, Törpeháza felé, és így szóltam: „Furcsán viselkedett ma veled a tanító bácsi! De én tudom az okát!” Mohó kíváncsisággal sürgetett: „Mondd hát, ha tudod!” Úgy tettem, mintha nem volna kedvem hozzá: „Talán nem is érdemes elmondanom... A tanító bácsi ugyanis most már többet vár tőled, de azt hiszem, nincs erőd a megvalósításához. Azt várja a tanító bácsi, hogy most már lépj eggyel följebb a kiválóság lépcsőjén! Te mostanában mindig gyönyörűen bevallod, ha valami hibát követsz el – és erre jogosan büszke is vagy. De van ám egy magasabb rendű büszkeség is! Most már arra kellene büszkének lenned, hogy nincs mit bevallanod!”

Ecki Becki elgondolkodott, aztán elkomorodott: „De hát akkor nem vághatom ki bátran és őszintén, hogy én voltam, én tettem!” Elmosolyodtam: „De sokkal magasabbra kerülsz! Még hatásosabban viselkedel. Gondold csak el! Kérdezi a tanító bácsi az osztályt, ki tette. Te meg fölényes nyugalommal a szemébe nézel, mintha azt mondanád: 'Nekem aztán igazán nincs közöm az effféléhez, hisz én sohasem teszek rosszaságot.' Nézegetnek majd rád a gyerekek, nem te voltál-e. Büszkén összefonod a karod, és közömbös arccal körültekintesz. Akik meg feltételezték rólad, hogy te törtél be ablakot, ládatetőt, elszégyellik magukat.”

Két-három nap múlva a tanító bácsi feldöntve találta a katedra asztalán a tintásüveget. „Álljon fel, aki turkált a fiókban!”

Senki sem állt fel. A gyerekek mindnyájan Ecki Beckire néztek. Rá tekintett a tanító bácsi is, de Ecki Becki nyugodtan a szemébe nézett, aztán összefonta mellén a karját, és fölényes nyugalommal, közömbös tekintettel végighordozta szemét a feléje fordult arcokon. A tanító bácsi azt hihette, azért néznek Ecki Beckire a gyerekek, mert tudják, hogy ő tette. Kérdezte hát: „Ecki Becki, nem te voltál?” Ecki Becki lassan és nyugodtan állt fel: „Én már nem roszszalkodom, tanító bácsi!”

A terem elcsodálkozva fölmorajlott. Ettől kezdve a szünetekben Ecki Becki ismét gyakran sétált föl-alá, magasra emelt fővel, egyedül.

Egy napon, amikor a tanító bácsi írt valamit a táblára, papírzacskó durrant a terem végén. Ekkor már a „Ki tette?” kérdéskor senki sem tekintett Ecki Beckire. Hamarosan fel is állt az utolsó padban a legerősebb kistörpe, Rezeda: „Én voltam.” A tanító bácsi csodálkozott: „Még sohasem tettél ilyesmit! Most miért?” Rezeda magyarázta: „Véletlenül. Csak felfújtam. De nem akartam eldurrantani, csak elgondolkodtam, és belecsaptam a tenyerembe.” „De miért fújtad fel?” „Unatkoztam.”

Óriási nevetés. Ekkoriban Ecki Becki velem járt haza Törpeházára, és ezen a napon Rezeda is csatlakozott hozzánk. Ecki Becki azonban fölényes mosollyal fogadta: „Jól van, Rezeda, gyere csak velünk! Egyszer fölálltál, hát már úgy érzed, hogy te is a kiválóakhoz tartozol?” – és a vékonydongájú Ecki Becki meg is veregette a hústól és izomtól duzzadó Rezeda vállát. „Pedig ha tudnád, hogy én már hol tartok! Mert van ám második lépcsőfok is! De azért... csak gyere velünk! Szívesen látunk!”

Miután Rezeda Törpeházán elvált tőlünk, így szóltam Ecki Beckihez: „Majd szólj, ha már elég erőt érzel magadban, hogy megpróbálj fellépni a kiválóság harmadik lépcsőfokára is!” Ecki Becki tüstént megállt: „Most! Elég erőt érzek! Mondd csak!” Én meg mondtam is örömmel, de sóhajtva: „Nem hiszem, hogy máris fel tudnál lépni a harmadik lépcsőfokra. Mert akik ott állnak, azok már nem arra büszkék, hogy nem rosszalkodnak, hanem arra, hogy nem büszkélkednek kiválóságukkal, mert természetesnek találják.”

Volt rá gondom, hogy másnap egy sokat rosszalkodó kistörpe, Bérci Berci legyen a társunk a hazafelé tartó úton. Örömmel tapasztaltam, hogy Ecki Becki megértette a harmadik lépcsőfok követelményét. Egyenrangúként beszélgetett Bérci Bercivel, nem hangoztatta, hogy kiválóbb nála. De mondott persze ilyesmit is: „Aztán majd, Berci, ha abbahagyod a rosszalkodást, nehogy büszkélkedjél vele, hogy jó vagy! Természetesnek kell tartanod. Ha majd eljutsz ide valamikor, akkor már a kiválóság harmadik lépcsőfokán leszel.”

A következő héten Ecki Becki új ruhában, új cipőben jött az iskolába, sőt zsebórája is volt. Most már nem összefont karral nézett körül a teremben, hanem ötpercenként elővette, megnézte zsebóráját, és a visszatevés közben pillantott körül: Megbámulták-e ismét, hogy neki zsebórája van?! Bármelyik pillanatban megnézheti, hány perc van még hátra a tanórából. A szünetekben minden második és harmadik mondat az új ruhájára és új cipőjére vonatkozott: „Ma nem labdázom, mert hátha elesem, és összepiszkolom az új ruhámat. Ma nem futok, hogy ne rongáljam az új cipőmet.”

Hagytam néhány napig, hogy büszkélkedjék a holmijával, és szótlanul tűrtem hazamenet, hogy valahányszor szembejön velünk valaki, előhúzza és megnézi az óráját. Egyszer aztán szóvá tettem a negyedik lépcsőfokot. S minthogy ösztökélt, részletesen is beszéltem róla:

„Nem tudom, sikerülni fog-e majd arra is föllépned. Meg kellene értened, hogy semmi okod büszkének lenned ruhára, cipőre, órára. Úgy húzogatod elő az órát, mintha te találtad volna fel, vagy te készítetted volna. Vagy legalábbis te dolgoztál volna meg a pénzért, amibe került. Nehéz lépcsőfok a negyedik! Akik fel tudnak lépni rá, csakis arra az egyre büszkék, hogy nem büszkélkednek semmivel.”

Elégedett lehettem Ecki Beckivel, mert még azt is megértette, amit ki sem mondtam. Így szólt hozzám másnap: „Gondolkoztam azon az óra dolgon. Hogyha én találtam volna fel, ok lenne rá, hogy büszkélkedjem vele? Rájöttem, hogy nem. Feltaláltam, hát feltaláltam. Nem érdem az, hanem képesség.”

Örömömben rögtön előálltam a következő lépcsőfokkal: „Nagyon nehéz az ötödik. Nem tudom, sikerülni fog-e föllépned rá! Az lép fel az ötödik fokra, aki már azzal sem büszkélkedik, hogy semmivel sem büszkélkedik.”

Három nap múlva meg Ecki Becki állt elő kívánságával: „Mondhatod a hatodikat, mert már három napja nem dicsekedtem el vele senkinek, hogy nem vagyok büszke az órámra, sem a ruhámra, semmire.” Szemébe néztem: „Nem dicsekedtél, azt tudom, észrevettem, de érezni ugye érezted a büszkeséget, amiért olyan vagy, aki semmire sem büszke?”

„Hát persze, hogy éreztem!” „Nahát, akkor próbáld meg, hogy ne érezd, ne érezz büszkeséget, amiért nem vagy büszke semmire!” Megdöbbenve nézett: „Ne érezzek? Hogyan lehet azt elérni, Moha?” Vállat vontam: „Hát érezz! Mondtam, hogy nagyon nehéz a hatodik!”

Másnap komoran jelentette: „Fölléptem a hatodik lépcsőfokra! Már azért sem érzek büszkeséget, amiért nem vagyok büszke semmire.”

Gyanakodva és szigorúan néztem rá: „Igazat beszélsz?” Elvörösödött: „Persze, hogy igazat!” – és zavartan nevetgélt: „Hiszen akkor én most már, ugye, tökéletes is vagyok? Vagy van még egy lépcsőfok?”

Magasra vontam a szemöldököm: „De van ám! Ez a legnehezebb! Azért is a legnehezebb, mert magadnak kell kitalálnod, mit kell tenned, hogy felléphess rá!” Erősen a szemébe néztem: „Igazán nem érzel büszkeséget, amiért nem vagy már büszke jóságra, ruhára, cipőre?”

Hallgatott egy pillanatig, aztán kitört belőle a kiáltás: „Nem, Moha! Nem bírok nem lenni büszke rá, hogy nem vagyok büszke semmire!”

Elnevettem magam, és kezet nyújtottam neki: „Gratulálok, Ecki Becki! Most léptél fel a hetedik lépcsőfokra! Megmondtad őszintén, hogy nem vagy rá képes rá, hogy ne légy büszke arra, hogy jó vagy. Derék gyerek vagy, amiért megmondtad, hogy nem bírsz. Én sem bírok! Senki sem! De ez már talán nem is büszkeség, hanem elégedettség önmagunkkal.”

Bátorság nélkül nem megy

Az ökumené mai kihívásai

A kereszténység egyik ismertetőjegye a különbözőség: kezdettől fogva hozzátartozik a lényegéhez. Ha *Freeman Dyson*, kortárs amerikai fizikus azt mondhatja egy díjátadáson: „God loves diversity – Isten szereti a különbözőséget”, akkor ezt az egyház alakjára is vonatkoztathatjuk.

Minden ökumenikus mozgalmasság ellenére sincs szó arról, hogy valami *mega*egyházat kellene létrehozni. Nem is az a kérdés, hogy Isten az egyház melyik alakját tudná jobban szeretni, melyik alak az igazibb vagy a hamisabb – még ha ez mélységesen emberi kérdés is. Ez a kérdés – összekapcsolódva a vallás nevében támasztott abszolútsági igényekkel – sok szenvedést hozott emberekre és népekre, és hoz még ma is.

De arról igenis szó van, hogy a különbözőségeket egy fedél alá hozzuk. Ez azt jelenti: Az egyházak minden különbözőségükkel együtt is Isten ugyanazon gondolatának változatai. Egyiknek sincs joga a másik fölé kerekedni. „Igazságkereső közösségekként” valamennyiüknek össze kell fogniuk, meg kell beszélniük a dolgokat, kapcsolatban kell állniuk egymással, részt kell venniük egymás életében, és hagyniuk kell, hogy mások megkérdőjelezzék őket ebben vagy abban a tekintetben.

Részvétel

Ernst Lange evangélikus teológus az 1970-es években példaszerűen dolgozott az ökumenén; tőle tanultam, hogy egyházainkban nem léteznek „belső ügyek”. Bárhol éljük is meg keresztségünket, hangunkat mindig fölemelhetjük, vagy föl is kell emelnünk a többi felekezetben is. A kötelező papi nőtlenség kérdése például nem kizárólag római katolikus ügy, mivel mindig a kereszténység egésze, az egyház egésze forog kockán.

Amikor az elmúlt években egyre világosabbá vált, hogy a római katolikus egyház papságának egy része mennyire belebonyolódott a szexuális visszaélésekbe – határozottan erősebben, mint más egyházak és társadalmi intézmények –, akkor ha valaki kilépett a római katolikus egyházból, nem talált el következetesen az ókatolikus vagy valamilyen protestáns egyházhoz, hanem semmilyen más egyházba nem lépett be. Azoknak a száma, akik átlépnek egyik egyházból a másikba, jelentéktelen azokhoz képest, akik elhagyják az egyházakat. Aki mifelénk elhagy egy egyházat, épp elég gyakran hagyja el magát a kereszténységet is annak valamilyen szervezett formájában. A kereszténység ennyiben számos felekezet közös ügye.

A hit

Minden egészséges és cselekvőképes ember maga felelős az életéért, s a hitéért is. Ténylegesen az a helyzet, hogy egy-egy ember személyes hite soha nincs teljesen fedésben a mégoly szépen megfogalmazott zsinati határozatokkal, legyenek azok akár 1600 évesek is. Igenis téma lehet az, hogy valaki számára mi hihető, és mi nem érdemel hitelt.

Ahhoz, hogy olyan beszélgetőkörök jöhessenek létre, ahol a hit kézenfekvővé válhat, illetve gyakorolni lehet a nagykorúságot, felnőttkori képzésre is szükség van: nem iskolás képzésre, hanem igazságkereső és egymást megérteni akaró folyamatokra, amelyek az önálló ítéletalkotást, a kommunikáció örömét, az életet szolgálják. Továbbá olyan egyházi terekre, amelyek identitásuk részének tekintik ezeket a kereső mozgalmakat, nem pedig egy olyan igazsághoz vezető útnak, amely – felekezetileg körülzárva/rabul ejtve – mindenki számára mindig is létezett.

A hozzáállás

Az egyház egysége nem annak a kérdése, milyen gyorsan jutunk el milyen megegyezésekre, vagyis nem a sebesség kérdése. Az egyház egysége hozzáállás kérdése. Ezért az egység témája sosem csupán az intézmények kérdése, hanem – hasonlóan a hithez – nagyon személyes kérdés is: Mit hiszek? Hogyan élem meg a hitemet? És hogyan élem meg az ökumenét? Arra van szükség, hogy az egyes egyházakban dolgozzanak az ökumenén.

Amikor az egyházi identitásról esik szó, változatlanul ilyen kijelentéseket hallok: „Én katolikus vagyok.” Vagy: „Én evangélikus vagyok.” Ezzel szemben olyan egyházakra lenne szükség, amelyekben azt tanítják és tanulják: „Én keresztény vagyok” – és csak ezután azt is, hogy: „Én evangélikus jellegzetességű keresztény vagyok.” Vagy: „Én római katolikus gyökerű keresztény vagyok.”

A kereszténység erősebb hangsúlyozására van szükség. Arra, hogy azt mondjuk: „Mi (az ilyen-olyan felekezetű) keresztény mivoltot hangsúlyozzuk a vallások családján belül” – mindenekelőtt az ábrahámi vallásokon belül, de aztán messzemenően a világvallások családján belül is. Ez megerősíthetné a keresztény létet a globalizált világban, és egyúttal előtérbe állíthatná a különböző vallások kapcsolódási pontjait és közös érdekeit.

Az eucharisztia

A keresztények körében vitatott ügy a közös eucharisztia (szentáldozás/úrvacsora). Nem elég azt mondani: „Mi imádkozunk azért, hogy az eucharisztia ismét az egység szentsége legyen.” Az sem lehetséges, hogy amikor keresztényekként együtt ünneplünk, imádkozunk, dicsérjük Istent, és hálát adunk neki – egyszerűen elhagyjuk az eucharisztiát.

A mi mannheimi *sanctclara Ökumenikus Közösségünkben* nem tartunk eucharisztiát. Ez oda vezet, hogy egyre több ember egyre kevésbé fog éhezni a mennyei táplálékra. Az eucharisztia így háttérbe szorul. Vagy titkossá válik: senkinek sem szabad megtudnia, hogy mi közösen ünnepeljük. Ez méltatlan ahhoz a helyzethez, amelyben a kereszténység megvallja: „Méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk neked, Urunk, szent Atyánk, mindenható örök Isten…”

Az eucharisztikus vendégbarátság, s még inkább az eucharisztia közös ünneplése az ismertetőjegye annak a kereszténységnek, amely a különbözőségeket kiengesztelve tud hálát adni Istennek az élet ajándékáért.

És egyáltalán: kevesebbet kellene beszélnünk az eucharisztiáról és a hivatalokról, mert a receptekkel és az ülésrendről való töprengéssel senki sem lakik jól. Ehelyett együtt kellene ennünk: csak akkor fogunk jóllakni, ha eszünk. Az általános emberi mi-

volthoz, s a keresztényi mivolthoz még inkább hozzátartozik a közös étkezés. Evés közben aztán elgondolkodhatunk különbözőségeinken, és az egymást megértés iránti vágyunkon: Milyen életérzés egy hierarchikusan szervezett egyház részeinek lenni, tehát olyan egyházénak, amelyben a püspökök gyűlése birtokolja az igazságot, és amelyben létezik a tanítást megfogalmazó csúcsszerv? És milyen életérzés lenne egy szinódusi szervezetű egyházban élni, ahol az igazságnak a magunk körében kellene beláthatóvá válnia, ahol nyilvánosan lehet és kell vitatkozni az igazságról, amíg közös eredményre nem jutunk?

Több szeretetet!

Ami az ökumenét illeti, a több hit, remény és szeretet mellett vagyok. A témát Páltól kölcsönzöm, aki az első Korinthusi levél 13. fejezetében azt mondja, „most megmarad a hit, a remény és a szeretet, de köztük legnagyobb a szeretet".

A hit azon alapul, amit Isten (Jézus által) tett velünk. Azt jelenti: bízunk abban, hogy Isten jót akar nekünk.

A remény arra vonatkozik, amit Isten a jövőben tesz majd értünk. Ebben áll az elköteleződés alapja: hogy megéri bevetnünk magunkat egy jobb világért; ez az alapja annak a bátorságnak is, hogy úgy látjuk: Isten az ő egyházában is működik Szentlelkével.

A szeretet akkor hat, ha a hitet gyakorolva teret engedünk Isten jelenlétének, Isten Lelkének.

Több szeretetért síkraszállni azt jelenti: több őszinteségért fellépni, témává tenni a megértés határait, kevésbé harmonizálni, megnevezni a különbségeket, alternatív álláspontokat elfoglalni – és nem gondolni azt, hogy a kereszténység alapvető egyetértése forog kockán, ha megmondjuk egymásnak, mit találunk ferdeségnek, és miért járunk más úton.

Több szeretetért síkraszállni azt jelenti: nem lemondani a másikról. Lemondanánk, ha azt mondanánk: Ezek már csak ilyenek, ezek nem képesek másra, valószínűleg nem is akarnak mást. Lemondani a másikról: ellentéte a szeretetnek; közömbösség ezzel a jelszóval: Lássák csak, mire mennek!

Több szeretetért síkraszállni azt jelenti: hasznosítani a kulturális különbségeket. Bizonyos evangélikus gyülekezetek az utóbbi száz évben hatalmas dolgokat fedeztek fel újra, például a liturgikus ünneplés formáit illetően, visszanyúlva a korai lutheri hagyományokra, illetve római katolikus testvéreik segítségével. Hogy a római katolikus testvérek mit tanultak és tanulnak az evangélikusoktól, ők tudják jobban.

Több szeretetért síkraszállni azt jelenti: nagyobb személyes bátorságra biztatni. Ehhez hozzátartozik az is, hogy szükség esetén megtaláljuk az ellenállás formáit.

„Gyerünk, csináljuk!"

Nem hiszem, hogy személyes bátorság nélkül megy a dolog, anélkül, hogy valaki néven nevezné az igazságtalanságot. Nézetem szerint igazságtalanság megfosztani a nőket a lelkésszé avatás vagy a pappá szentelés lehetőségétől. Ezt az sem enyhíti, hogy a reformáció egyházai csak fél évszázaddal ezelőtt jutottak el erre a felismerésre, és hogy néhány kisebb protestáns egyház, illetve Kelet egyházai sem jutottak még el.

Ha ökumenikus találkozásunk őszinte, tehát hiteles, akkor mindig öröm és hála keletkezik azon gazdagság miatt, amellyel Isten megajándékozta egyházát. Ez persze nem zárja ki adott esetben a megütközést. Ha nem örülnénk, és nem lenne hálás szívünk, akkor szeretetlen és értelmetlen dolog lenne egyúttal bátorságra, személyes bátorságra, rettenthetetlen bátorságra felszólítani.

Az egyház jövőjével kapcsolatos megújító eszméket olyan mértékben lehet elültetni, s azok olyan mértékben terjedhetnek, amilyen mértékben lesznek majd emberek, akik azt mondják: „Mi most megcsináljuk ezt! Gyerünk, csináljuk!" – és amilyen mértékben sikerül ehhez társakat találniuk.

Az egyházak vezetése is csak akkor lesz képes megfelelően ellátni feladatát, ha lesznek olyan egyháztagok, akiknek vannak eszméik, s olyan csoportok, amelyeknek vannak vízióik, és tudnak kezdeményezni – és ha az egyházak vezetése üdvözli ezt, nem pedig tehernek tekinti! Ezen a kísérleten múlik: „Gyerünk, csináljuk!"

Michael Lipps

Forrás: Publik-Forum, 2011/5

A körhinta

Tornacipőben volt. Nadrágszára jóval a bokája felett harangozott. Kabátja szakadt és foltos. Három napja nem evett. Szomorúan rótta a havas utcákat. Éjjel volt. Ha elalszik, megfagy. Muszáj volt mennie.

Minden nap meglátogatta a vidámparkot, bár sohasem engedték be. De... egyszer, még nagyon régen. Most is arrafelé sietett. A vidámpark télen nem működött; a játékok némán, szürkén álltak a homályban.

A kaputól indult el szokásos körútjára. Egyszer csak furcsa dolgot vett észre. A kerítésen óriási lyuk tátongott. Megállt. Egy ideig nézte, aztán engedett a kísértésnek. Átlépett a szétfeszített lécek között.

Egyenesen a körhintához ment. Most kicsinek tűnt az egykor hatalmas játék. Megismerte a lovat. Leseperte róla a havat, és remegve ült a piciny paripára. Azóta átfestették, a ló most kék volt. Szomorúan nézett az éjszakába, mintha keresne valakit.

A körhinta megmozdult. Fényei pislákolni kezdtek, és valahonnan távolról halk zene szólt. A kisautón, a kacsán és a többi játékon meg-megcsillant a hó. Ő egyre csak bámult a messzeségbe. Gondolatai messze jártak. Nagyon messze. Tavasz volt. A madarak a legszebb dalukat énekelték, a virágzó fák bódító illatot árasztottak. Akkor piros lovon ült. Sok gyermek kacagott körülötte, de ő nem rájuk figyelt. Édesanyja halvány arcát nézte. Fejét mindig forgatnia kellett, hogy egy pillanatra se tévessze szem elől, de lassan elszédült. Édesanyját akkor látta utoljára. Attól a naptól fogva nem volt kire rámosolyognia.

Másnap reggel a vidámpark újra némaságba burkolózott. A körhintánál egy mozdulatlan test feküdt. Háta egy kék lónak támaszkodott, feje félrebillent. Arcán halvány mosoly.

Kőszegi Dalma

*Mivé tette magát?**

(Jn 10,33)

„Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem jár sötétségben. Én vagyok az út, az igazság és az élet. Én vagyok az igazi szőlőtő; aki bennem marad, az bő termést hoz, aki nem marad bennem, azt tűzre vetik, és elég. Én vagyok az élet kenyere; aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van. Én vagyok az ajtó; aki rajtam keresztül megy be, üdvösségre talál. Én vagyok a feltámadás és az élet; aki bennem hisz, még ha meghalt is, élni fog. Ki vádolhat közületek bűnről engem?” – Jézus állítólag ilyesmiket mondott önmagáról. Első pillanatra nem is csodálkozhatunk, ha ellenfeleit ez minden mértéken felül elképesztette, és egyfelől arra a kérdésre ragadtatta: „Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál, aki meghalt? A próféták is meghaltak. Mivé teszed magadat?”, másfelől pedig, hogy amikor megadták önmaguknak a választ, az arra indította őket, hogy köveket ragadjanak a kivégzéséhez, mondván: „Jótettért nem kövezünk meg téged, hanem a káromlásért, mert ember létedre Istenné teszed magadat.”

Valóban: Mivé tette magát Jézus? *Istenné tette magát?* Jól értették őt ellenfelei? Alapot adott nekik az imént említett feltételezésükre? Vagy másról van szó?

Az említett idézetek közös vonása, hogy kivétel nélkül ***mind János evangéliumából valók*** (8,12; 14,6; 15,1.5-6; 6,48.54; 10,7-9; 11,25; 8, 46; 8,56; 10,33). Ez már önmagában véve is elgondolkodtathat minket hitelességükről, hiszen – hogy mást ne említsünk – Jézus aligha beszélt a János-evangélium elvont hellenisztikus (némi túlzással: filozofikus) nyelvén. Ennyivel persze nem lehet elintézni a kérdést. Vizsgáljuk hát meg ***a szinoptikus evangéliumoknak*** azokat a fontosabb jézusi kijelentéseit, amelyek az „ortodox” álláspont szerint ugyanazt fejezik ki, mint a János-evangélium megfelelő mondásai.

„Aki titeket hallgat, engem hallgat. Aki titeket, megvet, engem vet meg, aki pedig engem vet meg, azt veti meg, aki küldött engem” (Lk 10,16). – Ez a kijelentés semmi többről nem tanúskodik, mint Jézus kétségektől mentes küldetéstudatáról (vö. „Úgy tanított, mint akinek hatalma van...”: Mt 7,29), kifejezve egyúttal az ókori közfelfogást, miszerint „egy ember követe olyan, mint ő maga”.[1]

„Aki megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom Isten angyalai előtt” (Lk 12,9; a gondolat márki megfelelője a 8,38-ban nem tekinthető hitelesnek, mert a végső bosszúállás apokaliptikus tanát fogalmazza meg.) – Eloszlik Jézus önistenítésének gyanúja, ha helyesen fordítjuk le az eredeti szöveget, amelyben a mondat második fele így hangzik: „megtagadtatik majd Isten angyalai előtt”. A szenvedő szerkezet ún. *passivum divinum*, Isten nevének körülírása, a mondat értelme tehát: „azt Isten is megtagadja majd az ő angyalai előtt”, ugyanis Isten osztatlanul a követei mögött áll, ezért aki megtagadja Isten követét, az magát Istent tagadja meg (és ezzel önmagát zárja ki az Istennel való közösségből, tehát ez a korabeli *stílus* ellenére *nem* a végső isteni bosszú megfogalmazása). Mellesleg: nyilván nem azokról van szó, akik meggyőződésből utasítják el Jézust, hanem azokról, akik „elvben” elfogadják őt és tanítását, de vészhelyzetben „menteni akarják a bőrüket”.

„Aki befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig befogad engem, nem[csak] engem fogad be, hanem azt [is], aki engem küldött” (Mk 9,36). – A második mondatot szerkesztői betoldásnak kell tartanunk (amely persze nem alaptalan, tekintettel az előző két idézetre), ugyanis csak az első mondat illik a szövegösszefüggéshez, konkrétan a gyermek átölelésének gesztusához. E gesztus és a hozzáfűzött tanítás egyaránt azt mondja: „Csak akkor tudtok engem befogadni, ha a szegényeket, a társadalom kicsinyeit is befogadjátok!” Jézus tehát itt nem Istennel, hanem a szegényekkel, a kicsikkel azonosítja magát.

„Amint Jónás próféta jel volt a niniveieknek, úgy lesz jel az Emberfia is e nemzedék számára... Itt azonban több van Jónásnál” (Lk 11,29-30. 32). – Először is azt kell tisztáznunk, hogy a keresztény közgondolkodást meghatározó „csodabizonyítékot” (Jónás a hal gyomrában – az Emberfia a föld gyomrában) csak Máté toldotta be az eredeti jézusi mondásba (12,40), méghozzá teljesen abszurd módon. Egyrészt a niniveiek nem voltak tanúi annak, hogy Jónás a hal gyomrában volt, tehát ez nem lehetett számukra jel (még Jónás sem hivatkozott erre előttük), másrészt ha Máténak igaza lenne, akkor Jézus egy jövőbeli, ez hagyján, de ráadásul nem tapasztalható eseményt[2] nevezne meg a maga „több voltának” bizonyítékaként. A „Jónásnál több van itt” így „csak” Jézus prófétai öntudatának kifejeződése. Ha a „több” a személyére vonatkozna (olyasféle hátsó gondolattal, hogy „több mint ember”), akkor ez megszüntetné a kijelentés eredeti mondanivalóját, ti. hogy „a próféta *üzenete* elég jelnek, nincs szükség további csodabizonyítékokra” (vö. Lk 11,29; Mt 12,38): A niniveiek ugyanis annak idején pusztán Jónás *szavára* tértek meg, s ezt várja Jézus a saját generációjától is. A „több” tehát nem Jézus személyében (annak állítólagos „ontológiai” többletében), hanem feladatában rejlik: Jónással ellentétben ő nem Isten büntető ítéletét hirdeti, hanem Isten feltétlen jóságát kínálja föl!

„Boldog a szem, amely látja, amit ti láttok. Sok próféta és király szerette volna látni...” (Lk 10,23-24). – Jézus történelmi küldetéstudatának biztonságát mutatja ez a kijelentése: „Milyen szerencsések vagytok ti, hogy épp most éltek! A próféták meghirdették Isten országát a jövőre vonatkoztatva, egyes királyok meg akarták valósítani (persze a „maguk mód-

* A tavalyi évfolyam 2–5. számában jelent meg Vázlatok Jézus arcképéhez c. írásom. Bizonyos evangéliumi részek alapján talán többekben is ellenvetések fogalmazódtak meg. Ebben a tanulmányban a legvalószínűbb lehetséges ellenvetésekre igyekszem válaszolni.

1 Mellesleg az „aki titeket hallgat, engem hallgat”-nak van egy kimondatlan, de értelemszerű előfeltétele: „Ha ugyanazt mondjátok, amit én mondtam.” Különben az az abszurd helyzet áll elő, hogy amit – például – a Tanítóhivatal mond, bármi legyen is, az Jézus szava, sőt egyenesen Istené.

2 Ti. majdani föltámadását, mert a „három nap és három éjjel” erre irányul; hiszen miféle „jel” lenne az, hogy egy keresztre feszítéssel megölt ember három nap és három éjjel sírban nyugszik?

ján"...), de nézzétek: Most van itt az óra, Isten országa felkínálásának történelmileg egyedülálló órája!" Egyedülálló – ebből semmiképp sem következik magától értetődően és szükségszerűen, hogy abszolút!

„Ezután már csak egyetlen szeretett fia maradt. Utoljára őt küldte hozzájuk..." (Mk 12,6). – Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy itt nem elvont dogmatikai tanításról van szó, hanem egy példabeszéd *képeiről*, a „szolgák" és a „fiú" esetében egyaránt (szóba sem jöhet tehát semmiféle, a görög mitológia értelmében vett „genetikai" kapcsolat atya és fiú között). Jézus azt mondja: a „szolgákhoz", a prófétákhoz képest ő a „szeretett fiú", mondanivalója pedig épp ebből a szembeállításból lesz világos: a szolgák csak *uruk parancsait* teljesítik, a fiú saját *belső ismeretéből* és ösztönzéséből fakadóan képviseli *atyja* érdekeit (ezt fejezi ki Lk 17,7-10 gyakorlatilag mindig félreértett példabeszéde is). Jézusnak ezt a fiúi öntudatát és ebből fakadó kijelentéseit, mint az ittenit is, csak a „keresztelkedésekor" szerzett istenélménye alapján lehet helyesen értelmezni[3]. Egyébként pedig jó, ha nem feledkezünk meg arról, hogy mindenkit felszólított arra, váljék „Isten fiává" (Mt 5,45-47). (A példabeszéd 7-11. verse több okból is későbbi betoldásnak tekintendő.)

„Aki hozzám jön, és nem gyűlöli apját és anyját, feleségét és gyermekeit, testvéreit és nővéreit, sőt önmagát is, az nem lehet a tanítványom" (Lk 14,26). – Három „előismeret" segíthet a helyes értelmezésben: 1. Ha Jézus megkívánta, hogy még ellenségeinket is szeressük (Mt 5, 38-48), akkor nem kívánhatta meg, hogy gyűlöljük saját szüleinket. – 2. Jézus prófétai nyelvezete nemcsak éles, hanem (szemben a filozofikus elvontsággal) jelképes is, nevezetesen az „apa és anya" (itt is, meg pl. Mt 10, 35-ben is), vagy másutt a „régiek" (Mt 5,21.27.33) nem a konkrét személyeket jelenti, hanem az általuk képviselt vallási hagyományokat. – 3. A „gyűlölni" Jézus képi nyelvén azt jelenti: teljes szívből elvetni. – Az ésszerű magyarázat tehát: Aki nem veti el teljes szívéből a *régi* vallási hagyományokat, s nem fogadja el teljes szívéből a Jézus által hirdetett *új* eszméket, hanem a kettőt békésen össze akarja egyeztetni (*új* foltot akar varrni *régi* ruhára [Lk 5,36], ahogy Péter is szerette volna három sátor építésével „közös nevezőre hozni" Jézust a Mózes és Illés által jelképezett *régiekkel*[4], az természetesen nem lehet Jézus tanítványa, nem lehet Isten országának követe.[5]

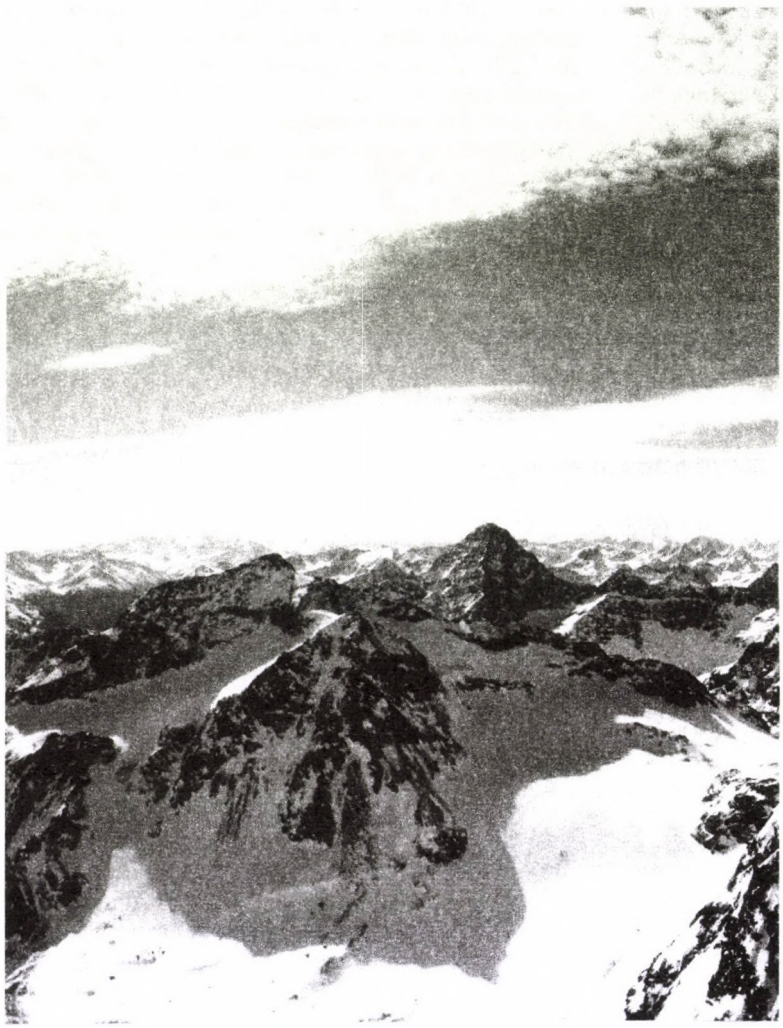

„Aki nem veszi föl keresztjét, és nem úgy követ engem, nem méltó hozzám" (Mt 10,38). – Két dolgot kell tudatosítanunk. Az egyik, hogy a „méltónak" fordított (s ezzel Jézus személyének különösségét hangsúlyozó) *axiosz* szó azt is jelenti: megfelelő, hozzáillő, alkalmas. A másik, hogy mi az a helyzet, amelyben ez a mondás eredetileg elhangozhatott (*„Sitz im Leben"*). Legvalószínűbb, hogy úton Jeruzsálem felé, ahová Jézus azért ment, hogy Izrael szellemi központjában is meghirdesse Isten országát, kerüljön az akár a kereszthalálba is. Magától értetődő, hogy ebben a helyzetben nem tud mit kezdeni olyan tanítványokkal, akik csak a messiási reménységek vagy csodavárás miatt futnak utána, de nem készek maguk is „fölvenni a keresztet", azaz nem készek a vértanúságra, s a vészhelyzetben elhagyják őt és ügyét: az ilyenek valóban nem illenek hozzá, nem felelnek meg neki, nem alkalmasak az általa kitűzött cél szolgálatára. Az ügyről, a küldetésről van itt szó, nem Jézus személyének jelentőségéről.

„Aki meg akarja találni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti életét, megtalálja azt" (Mt 10,39). – Az ún. vándorlogionok egyikével van itt dolgunk (amilyen például az is, hogy „az utolsókból lesznek az elsők, s az elsőkből utolsók"), s eredetinek te-

3 Ld. *A kulcs Jézus életéhez*, „Érted vagyok", 2011. április.

4 Ld. *Jézus, a mértékadó*, „Érted vagyok", 2011. október.

5 Ebből következik, hogy a feleség és gyermekek, testvérek és nővérek, valamint önmagunk gyűlölete nem tartozik az eredeti jézusi mondáshoz, hanem szerkesztői bővítmény, hiszen ők nem a „régieket" testesítik meg. Megerősíti ezt, hogy a Tamás-evangélium 101. logionjában valóban csak az „apák és anyák gyűlöletéről" van szó, sőt arról, hogy Jézus is gyűlölte saját apját és anyját! Szóba sem jöhet tehát, hogy ebben a mondásában Jézus emberfeletti minőséget tulajdonított volna saját személyének. Másfelől azonban már a Tamás-evangélium 55. logionjában is találkozunk szerkesztői bővítéssel: megjelennek benne a „fivérek és nővérek"...

kinthető változata az emberi létezés egyik alaptörvényét fogalmazza meg: „Aki meg akarja menteni életét, tönkreteszi azt, aki viszont tönkreteszi önmagát, »életre fogja nemzeni«” (Lk 17,33). Még csak szó sincs benne Jézusról. De az „érettem” (Mt 10,39; 16,25; Lk 9,24), illetve az „evangéliumért” [elveszíti/tönkreteszi] (Mk 8,35) betoldásával Jézus nemcsak belekerül a dologba, hanem középpontba, sőt emberfeletti magasságba kerül.

„Hallottátok, hogy megmondatott régieknek... Én viszont azt mondom nektek...” (Mt 5,21.27.31.33.38.43). – A Jézust istenítők szemében „klasszikus bizonyíték” ez: „Íme, fölébe helyezte magát az ószövetségi kinyilatkoztatásnak. Ezt csak akkor tehette meg, ha Isten volt.” Nézzük meg közelebbről! – Mindenekelőtt vegyünk komolyan két, mellékesnek tűnő szót! Az egyik a „megmondatott”. Ismét *passivum divinum*mal van dolgunk, pontos jelentése tehát: „Isten megmondta” a régieknek. A másik a „hallottátok”, magyarán: „azt tanították nektek”, ti. tanítóitok, az „írástudók, törvénytudók”, a rabbik a zsinagógákban, vagy a képzettebbek a jeruzsálemi templomban. Azaz: „Tanítóitok azt mondták nektek, hogy Isten egykor megmondta a régieknek [az atyáknak: az ősi »kinyilatkoztatások« átvevőinek és őrzőinek]... Én viszont [*szemben a ti tanítóitokkal*] azt mondom nektek...” Szoros értelemben tehát Jézus nem az ószövetségi „kinyilatkoztatást” bírálja fölül, hanem kora tanítóinak írásmagyarázatát, vagyis nem „Isten igéjénél” gondolja nagyobbnak magát, hanem a kortárs írástudóknál! Milyen alapon? Azon, hogy (a „keresztségekor” szerzett istenélménye és nyilván későbbi istentapasztalatai nyomán) ő ismeri Istent és Isten alapszándékát (= Isten *csak* jó, szeretete feltétlen, és az embertől is feltétlen szeretet vár), és mindent ebből kiindulva értelmez. Ebből fakad kétségtelenül igényes „Én viszont azt mondom”-ja.

Persze lehet ezt a magyarázatot erőltetettnek és kibúvásnak tekinteni. Nézzünk tehát szembe azzal a lehetőséggel, hogy Jézus valóban fölébe helyezkedett az „ószövetségi kinyilatkoztatásnak”. Már csak azért is, mivel valóban megtette ezt. A szóban forgó két hely közül az első *(Mk 10, 1-9)* még „átmenetinek” tekinthető, mivel ott Jézus részben szintén egy írástudói értelmezéssel szegül szembe, még ha ez az írástudó maga Mózes is, mondván: Mózes csak a nép keménységszívűsége miatt engedte meg a válást. Aztán az Ószövetség másik helyére hivatkozva elmondja, mit tart ő Isten eredeti gondolatának. Mindenesetre tagadhatatlan, hogy itt is teljes szabadsággal kezeli az Ószövetséget, hiszen a mózesi engedmény éppúgy része annak, mint az általa eredetinek minősített rész.

A másik hely azonban *(Lk 4,18-19)* még beszédesebb: Amikor Jézus a názáreti zsinagógában fölolvas Izajás próféta könyvéből (61,1-2), akkor menet közben először *betold egy félmondatot* az eredeti szövegbe: „és a vakoknak [az elvakítottaknak?], hogy újra lássanak”, *majd kihagy egy félmondatot:* „az Úr kegyelmének esztendeje” után már nem olvassa föl azt, hogy „és bosszújának napját”...! Vajon csak azon az alapon tehette meg ezt, hogy Isten volt, vagy legalábbis annak gondolta magát? Ha azt feltételezzük, hogy a szentírás minden egyes szava Istentől való, szent és sérthetetlen (tehát az is, amelyik tiltja a válást, és az is, amelyik megengedi), vagy azt feltételezzük, hogy a valaha ember (Mózes) által kapott „kinyilatkoztatást” („Ószövetség”) fölülbíráló, másik ember (Jézus) általi „kinyilatkoztatás” („Újszövetség”) csak úgy lehetséges, hogy ez a másik ember egyúttal Isten is, akkor igen. Különben nem.

De szembesüljünk még Jézusnak egy ebbe a témakörbe vágó, hallatlan igényű kijelentésével is: *„Ég és föld elmúlhat, de az én igéim nem múlnak el”* (Mk 13,31). – Elintézhetnénk a dolgot azzal: Jézus biztos volt abban, hogy tanítása soha nem veszíti érvényét. Olyan „emberfeletti” igény ez? Mi volt a tanítása? Az, hogy szeretet az Isten, és az ember akkor cselekszik helyesen, ha (Isten példája szerint) szeret. Olyan nehéz erről belátni, hogy nem veszíti érvényét? Istennek gondolnánk-e azt, aki kijelentené: Ég és föld elmúlhat, de a kétszer kettő mindig négy marad? Ilyen „vallási kétszer kettő” Jézus tanítása is. De ne intézzük el ennyivel.

Már csak azért se, mert Jézus ez esetben is fölébe helyezkedett a Tórának, az isteninek tartott Törvénynek. A korabeli (és valószínűleg nemcsak a korabeli) írástudóknak az volt a véleményük (amit aztán később tévesen Jézus szájába adtak, vagy egyszerűen csak nem jelezték, hogy itt Jézus nem a saját véleményét mondja, hanem idéz), hogy „ég és föld könnyebben múlik el, mint hogy egy pont is elvesszen a *Törvényből*” (Lk 16,17; Mt 5,18). Jézus feltehetően ezzel állította szembe azt a meggyőződését, hogy „ég és föld elmúlhat, de *az én tanításom* nem múlik el”. Ha ezt a kijelentést elhelyezzük tanításának egészében (ha úgy tetszik: nem szakítjuk ki a teljes összefüggésből...!), akkor világossá lesz, hogy a kétségtelenül kemény megfogalmazás ellenére nem az „én”-re kell tenni a hangsúlyt, hanem a „tanításom”-ra. Jézus ugyanis nem hagyott kétséget a tekintetben, hogy számára Isten az egyedüli Úr (Mk 12,29), az egyedüli Atya (és ezzel atyai tekintéllyel bíró: Mt 23,9), az egyedüli Jó (Mk 10,18), és e szerint ítélte meg aztán a legnemesebbnek vagy leginkább Isten elgondolását tükrözőnek tűnő emberi gondolatokat is (pl. Mt 16,23: „emberi módon gondolkodol”, Lk 9,55: „nem tudjátok, miféle lélek lakik bennetek”). Az ő (Jézus) szavai tehát csak azért biztosabbak, mint a Tóra szavai, mivel töretlenebbül tükrözik Isten gondolatait, hiszen azokat közvetlenül istenkapcsolatából merítette, nem pedig az „atyáktól”, a „régiektől” vette.[6]

De bűnöket csak Isten bocsáthat meg, mondhatnánk, márpedig Jézus – állítólag – bűnöket bocsátott meg, amikor azt mondta egy bénának: *„Bocsánatot nyertek bűneid”* (Mt 9, 2). – Az eredetiben azonban az áll: „Bátorság, megbocsáttatnak a bűneid.” Tehát megint a *passivum divinum*! Azaz: Isten megbocsátja bűneidet. Vagyis szó sincs arról, hogy Jézus itt „isteni jogkört gyakorolt” volna. De ne hagyjuk ennyiben. Miért gondolták akkor az ott ülő írástudók, hogy „ez káromkodik”, magyarul hogy Jézus kijelentése istenkáromlás. Egyszerű: az ő meggyőződésük szerint Isten betegséggel torolja meg a bűnöket, és szemükben Jézus ezt az alaptételt[7] tagadta meg.

A folytatás kettős kérdése – „Ki bocsáthatja meg a bűnöket? Nem egyedül Isten?” – már a későbbi krisztológiai tendenciából következő betoldás Mk 2,7-ben. Bizonyítja ezt az események további menete is. Jézus nem arról folytatja a vitát, ki bocsáthat meg bűnöket, hanem arról, mit

6 Persze ezzel igen kemény választás elé állította hallgatóit, hiszen nincs sem logikai-teológiai, sem csoda*bizonyíték*, amely Jézus állítását *kényszerítően* igazolná!

7 Nem kevesebbet, mint az egész ószövetségi teológia, sőt a keresztény teológia egyik alappillérét, ti. hogy Istent az igazságosság vezérli.

könnyebb *mondani*: „Isten megbocsátja bűneidet", vagy azt: „Kelj föl, és járj" (Mt 9,6; Mk 2,9). A kérdés költői: egyformán könnyű mondani. Az írástudók, ha már gyógyítani nem tudnak, legalább *mondhatnák* a bénának: „Bátorság, Isten megbocsátja bűneidet (= ne gondold, hogy bűneid büntetéseként vagy beteg; vö. Jn 9, 2!)". De ők ezt a keveset sem akarják megtenni, mert azt akarják, hogy a béna „igazságosan" szenvedjen.

Most ismét krisztológiai betoldás következik az apokaliptikus Emberfiáról, a Bíróról, akinek van hatalma bűnöket megbocsátani (Mt 9,6; Mk 2,10). A betoldás mellett szól már a szöveg nyelvtani egyenetlensége is („De hogy *megtudjátok*... – Ezzel így szólt *a bénához*..."), ám még inkább az, hogy Jézus itt állítólag csodabizonyítékot tett (értsd: gyógyításával támasztotta alá, hogy joga és hatalma van bűnöket bocsátani); csakhogy ő mindig következetesen elutasította az effajta csodabizonyítékokat, sőt azok követelését egyenesen „hitetlenségnek", „istentelenségnek", stílszerűen úgy is mondhatnánk, istenkáromlásnak tartotta (vö. Mk 8,11-13; 11,27-33; Lk 11,29-30.32). Végül a betoldás mellett szól az is, hogy ha kihagyjuk a szóban forgó mondatot, akkor a folytatás varratmentesen illeszkedik az előzményekhez: „Mi könnyebb...?" A költői kérdés nem igényel választ, logikus hát a folytatás: „Akkor így szólt a bénához: Kelj föl, fogd az ágyadat, és menj haza!"

Az eddig vizsgált anyag tanúsága félreérthetetlen, de hogy úgy mondjuk, közvetett. Ezért utaljunk egészen röviden még azokra a helyekre, ahol ***Jézus kifejezetten visszautasította,*** hogy többnek gondolja magát, mint „egyszerű embernek".

Amikor tanítványtársai véleményét is tolmácsolva Péter kijelenti, hogy *szerinte Jézus a Messiás*, ő szigorúan meghagyja nekik, hogy „senkinek se beszéljenek *őróla* [*peri autou*]", tehát nem erről a dologról, hanem a *személyéről* (Mk 8,27-31); nekik ugyanis Isten országát kell hirdetniük, nem pedig valamiféle „Jézus országát". Ha pedig mégis arra vonatkoznék a tilalom, hogy azt hirdessék, ő a Messiás , ahogy Máténál olvassuk (16,20), ez akkor sem azt jelenti, hogy Messiásnak tartotta magát, de (egyelőre?) titokban akarta tartani[8], hanem azt, hogy ne hirdessék, mert ő nem az.

Kétségtelenné teszik ezt Kaifás, illetve Pilátus előtt tett nyilatkozatai. Amikor azok azt kérdezik tőle, *ő-e a Messiás,* a zsidók királya, mindkettőjüknek azt feleli. „Ezt te mondtad", vagyis: „Ez a te véleményed" (Mk 14,61-62; 15,2).

A gazdag ifjúval beszélgetve *elhárította magától a csak Istenre jellemző jóságot* (Mk 10,18), és bár Izraelben (a szigorú monoteizmus miatt) nem kellett tartania attól, hogy összekeverik őt Istennel, de már a „személyi kultusz" csíráit is elvetette, amikor a leghatározottabban visszautasította, hogy térdet hajtsanak előtte (Mk 7,25; 10,17; Mt 20,20), sőt (a „D" és több más kódex szövege szerint) ez haraggal töltötte el (Mk 1,40).

Mivé tette magát? Úgy gondolom, a látni tudó vagy látni akaró ember számára világos a szinoptikus evangéliumok tanúsága: semmi különössé – legalábbis a dogmatikák értelmében véve a „különös" szót. Ha kijelentéseit elhelyezzük a korabeli valóságban és a *lehetséges* értelmezési kontextusban, ha a szövegmagyarázatban fölhasználjuk a modern szentírástudomány megbízható eredményeit, és főleg ha levetjük a „níceai szemüveget", akkor beláthatjuk, hogy Jézus nem tartotta magát Istennek, és ilyesmit nem is állított önmagáról. De legalábbis azt, hogy *lehetséges* az adott szövegeknek a hagyományostól eltérő, korrekt értelmezése.

Gromon András

8 A szentírástudomány hosszasan tárgyalja a „messiási titok" problémáját.

Belső tisztulás

Aki nem akar sodródni az árral, annak uralkodnia kell magán, és egész felnőtt életében óvakodnia a szellemi szennyeződésektől. Elsősorban azokra a szenvedélyekre gondolok, amelyek eredetileg jó dolgok eltorzulásai, például úgy, hogy fölcserélődik bennük a cél és az eszköz. Ha a pénz mint eszköz céllá válik, kapzsiságot, gátlástalan haszonszerzést, rablást szül. Ha a szerelem nem önzetlen szeretetet szolgál, akkor bujálkodássá fajul stb. A testi mosakodáshoz hasonlóan a szellemi szennyeződésektől sem elég egyszer megtisztulni a keresztség misztériumával. További tisztán tartásunknak ***három fő formáját*** ismeri minden vallási hagyomány: az adakozást, a böjtöt és az imát. Az elfoglalt mai ember első hallásra többnyire viszolyog ezektől a fogalmaktól, hiszen áldozatot, veszteséget jelentenek számára. Nem is lenne értelmük, ha csupán önkínzó aszkézist értenénk rajtuk. De átminősülésünk örökké érvényes eszközeiről van szó, amelyeket minden nemzedéknek újra föl kell fedeznie, és maga számára új formában kell időszerűvé tennie.

A klasszikus aszketika ingadozik a főbb bűnök számának és jellegének meghatározásában. Van, aki például a hiúságot és a gőgöt egy kalap alá veszi, mások meg elkülönítik őket. Én a szokásos hetes fölosztásukkal sem értek egyet, inkább a kilences felé hajlok, de lehet, hogy ezen is túl kell lépnünk, mert az élet újabb súlyos bűnökről tanúskodik.

A három legdurvább esetben nincs probléma. *A falánkság, a bujaság és a kapzsiság* az anyagiasság különböző szintjeinek felel meg. Eleinte édesnek tűnnek, de következményeik elég gyorsan ellenkező hatást váltanak ki, keserű, keserves véget érnek. Önző, anyagias, pénzsóvár emberből ma egyre több van. Ők nem ismerik az ***adakozás*** *örömét*, sőt távol áll tőlük minden örömszerzés. A birtoklás vágya úgy elhatalmasodhat rajtuk, hogy semmi sem tudja kielégíteni őket, mert minden teljesült kívánság egyre újabbakat kelt bennük. Akit kiskorától mindennel elhalmoznak, magától aligha jön rá, hogy miért jobb adni, mint kapni. Az ilyen csak sorscsapások, tragikus veszteségek nyomán lehet képes kijózanodni, és megérteni, hogy amit nem használunk, de másnak hasznos lenne, az zsákmány, jogtalan vagyon. Magasabb szinten pedig anyagi javainkat adakozással alakíthatjuk át erkölcsi, örökre megmaradó értékké. Jól és időben adakozva nem kevesebbek leszünk, hanem többek, amit azonban csak gyakorló adakozók értenek meg. De nemcsak anyagi, hanem szellemi és erkölcsi értéket is adhatunk másoknak: tanácsot, segítséget, jóindulatot, rokonszenvet, elismerést, türelmet, tiszteletet és szeretetet. Megoszthatjuk tudásunkat, figyelmességünket, kapcsolati tőkénket, és együttérzéssel, könyörülettel mindig többet érhetünk el, mint a legnagyobb anyagi áldozattal.

Önmagunk korlátozásának másik hagyományos fajtája a ***böjt***. Bizonyos fizikai és szellemi gyöngeségek leküzdése érdekében időnként vagy állandóan lemondunk arról, ami élvezetet okozhatna. Több szintje van a legdurvább testi szenvedélyektől a legfinomabb szellemi ragaszkodásokig. Az előbbiek felől haladunk az utóbbiak, a rejtettebbek felé, mivel nem összpontosíthatunk egyszerre mindenre.

A főbűnök alapján a következő konkrét lépések ajánlottak, kezdve a legelterjedtebb „népbetegséggel”, a *falánksággal* és az iszákossággal. A jóléti civilizáció elhízással, pazarlással, könnyelműséggel és ezekből eredő civilizációs betegségekkel jár együtt. Hagyományosan kerülendők a nehéz, zsíros, fűszeres ételek, a forró, az erjesztett italok, valamint az édességek, a nyalánkságok, újabban pedig a drogok, ide sorolva a dohányzást is. Minden böjtöt ismerő hagyomány a húsevés elhagyásából vagy szabályozásából indul ki.

A következő főbűn a fölfokozott érzékiség, hagyományos szóval a *bujaság*. Lényege a másik nem élvezeti cikké alacsonyítása, birtoklása, kihasználása. A rendkívül erős fajfenntartási ösztön kezdeti, gyönge formájában még ellenőrizhető, amikor gondolatban védekezik valaki a kíváncsiság, az álmodozás, majd a sóvárgás ellen. Ártatlannak tűnő romantikából aztán a szemek meresztése, képzeleti, majd tényleges kéjelgés lesz, ha érzelmeinket nem rendeljük alá értelmünknek. Ha viszont felelősséget tudunk érezni egymásért, és bele tudjuk élni magunkat a másik lelki világába, az elveszi a kísértés élét, mert lelkiismeretünk nem engedi, hogy emberi méltóságában bárkit megsértsünk. Szánalom illeti meg a szexuális perverziók eltorzult megszállottait is, bár együtt érezni aligha lehet velük.

A testi szenvedélyek fölső határán találjuk a *kapzsiságot*. Bálványimádáshoz is hasonlították már, mert hódolói nemcsak a legfőbb értéknek tartják a pénzt (az istenített Mammont), hanem tőle várják minden problémájuk megoldását, boldogulásukat is, bár boldogok nem lesznek tőle. Ebbe a kategóriába sorolható még minden gyűjtőszenvedély, ha nem sikerül nekik gátat vetni. Először elviekben, majd gyakorlatilag is le kell tudnunk mondani minden nélkülözhetőről, főleg luxuscikkeinkről, hogy a pénz is elveszítse jelentőségét. Csak ennek arányában törődhetünk a lényeggel, az erkölcsi értékekkel. Anyagias korunkban óriási idealizmusra lenne szükség ahhoz, hogy életünk ne élősködés, hanem mások éltetése lehessen.

A *haragot* nem annyira bűnnek, mint inkább bűnök következményének tartom, mert megsértett hiúságból, türelmetlenségből és szeretetlenségből fakad. A jogosnak érzett, de fölfokozott indulat másokat figyelembe nem vevő agresszivitás. Ellenszenvet, megítélést és gyűlöletet mások iránt csak az érez, aki egocentrikusan mindent magának rendel alá, és senkit sem tud tisztelni. Ebből következik, hogy ismét értelmünkre hagyatkozva egy szintre kellene kerülnünk „ellenfelünkkel”, hogy az ő szemével lássunk, fogjuk föl érdekeit, félelmeit vagy ambícióit. Ahhoz, hogy ne tüzeljük se magunkat, se másokat valaki ellen, azt kell belátnunk, hogy mindenkit utolérnek tetteinek, szavainak, sőt gondolatainak a következményei.

Ha az első három főbűnt együttesen mértéktelenségnek lehet minősíteni, a második hármat inkább mulasztásnak tartom: ilyen *a lustaság, a gyávaság és a csüggedés*. Az első testi tespedés, a második szellemi bénultság, a harmadik pedig majdnem lelki, pontosabban tudati (noetikus) zavar. A csüggedés esetében mélységes csalódottságról, elbizonytalanodásról, kishitűségről és depresszióról van szó, amely kétségbeesésig, pánikbetegségig fokozódhat. Valójában illúzióink elvesztéséből következik, vagyis hogy elvétettük célunkat és eszközeinket. Át kell tehát értékelnünk távlatainkat, azaz helyes célokat és mozgósító feladatokat kell találnunk. Mindez egyszerűnek hangzik, valójában életünk, szemléletünk teljes átértékelésére volna szükség. Félmegoldásokkal, új illúziókkal nem oldható

meg ez a probléma, de radikális irányváltással szinte „kegyelmi állapotba” lehet kerülni.

Aki sikeresen túljut a fönti akadályokon, annak a három „legfinomabb” bűnnel kell megküzdenie: *az irigységgel, a hiúsággal és a gőggel.*

Az *irigység* látszólag másokra irányul, mert mások sikerei, előnyei bosszantják, sikertelenségei pedig kárörömmel töltik el az illetőt, ami által azonban az irigykedő torzul felismerhetetlenné: elveszíti saját arcát. A *hiúság* bűnét az jellemzi, hogy mások szemében minél többnek szeretne látszani az ember, és a csalástól, megtévesztéstől, önáltatástól sem mentes. Másokkal összehasonlítva magát, önelégültség tölti el, de ez nem egészséges önbecsülés, nem reális önértékelés. Szeretne minden áron sikeres lenni, befutni, ezért minden kritika sérti, önkritikája hiányzik. Innen csak egy további lépés a *gőg*: mások megítélése és megvetése fogyatékosságaik miatt. A fölfuvalkodott beképzeli saját kiválóságát, elfelejti, hogy ő is volt és lehet még erkölcsi fogyatékos, mert amit elért, azt nemcsak magának tulajdoníthatja, hanem kedvező körülményeknek, egy ideális célnak és a hozzá vezető isteni kegyelemnek. Önkritika nélkül nincs lelki fejlődés, hiszen tudat alatt még számos földerítetlen bűn lappang mindenkinél, amíg teljesen meg nem világosodik. A hagyomány a gőgöt tekinti a legfőbb vételeknek, vagyis amikor valakiben a büszkeség odáig fokozódik, hogy tökéletesnek képzeli magát, és meggyőzhetetlen a valóságról. Senkinek a véleménye nem érdekli, önössége, egoizmusa a csúcsra került. Az ókori istenek sem hagyták büntetlenül a hübriszt, amit a Bibliában a sátáni gőg fejezett ki. A beképzeltség ellentéte az igazi, meg nem játszott szerénység, az a szent alázat, amelyre Jézus adta a legjobb példát.

Minden önös vonás nélkül, emberi korlátozottságtól mentesen és üresen isteni fénybe és erőbe léphet át a megtisztult ember. Ezeken a fokozatokon áthaladva szinte magától tűnik el minden egyéb fogyatékosság, például a meggondolatlanság, az önelégültségből fakadó hanyagság, felületesség, feledékenység stb. Igazi lelki stabilitás azonban csak biztos istenkapcsolatból, a tökéletesség konkrét, állandó tapasztalatából következhet.

Összefoglalóan böjtnek nevezhetjük mindazt, ami jellembeli torzulások föltárásával, átprogramozásával, tudatos kijavításával szorít ki minden rosszat, és szoktat meg minden vele ellentétes jót. A megszokás hosszas gyakorlás révén válik második természetünkké, de a böjt türelmes, kitartó igyekezettel sem képes visszaesés nélküli, végleges pozitív eredményre vezetni. Tetteink és szavaink labilis gondolataink irányultságától és emelkedettségétől függenek, az utóbbiak stabilizálása pedig meghaladja az ember saját képességeit. Még a vallásilag semleges jóga sem tudja isteni segítség nélkül állandóan elérni ezt a célt.

Aki tehát a tökéletességre összpontosít, annak *föl kell tudnia oldani személyiségét* a Tökéletesben, ***imában*** kell megtalálnia őt, hogy egyesülni tudjon vele. Bár nem lehetünk biztosak, hogy „Ő” személy-e vagy sem, de föltehetően több annál, hiszen korlátlan. Mindenesetre korlátolt emberi személyeknél jobban ismeri gondolatainkat, pontosabban mindent tud rólunk, így szavainkról és tetteinkről is. Az általánosan szokásos három imatípus közül a *kérések* a leggyakoribbak, pedig a jézusi gyakorlatban fontosabbak a *hálaadások*. Mi mást is adhatnánk mi, koldusok a Mindenhatónak, mint hálát? *Dicsőítés* is elég kevés van, és többnyire az is formális, pedig éppen az ámulat, a csodálat jellemzi igazán a jó istenkapcsolatot. Minél magasabb szintre jut így valaki, annál érzékenyebb lesz, és annál többször fedezheti föl életében a Szentlélek hatását. Végül eljuthat a szótlan ima, az *imádás* állapotába. De még ez előtt rá kell jönnie, hogy jó ima csak egészséges teológiai fölfogáson alapulhat. A régiek szerint „lex orandi lex credendi” („az imádság törvénye a hit törvénye”), és megfordítva.

P. Gábor Mózes

Ez az írás részlet a szerző Teológia a jövőnek c. tanulmányából.

Konfliktushelyzet = vizsgahelyzet

Békésen ment hazafelé az utcán, amikor az egyik kapualjból kivágódott egy rohanó férfi. Alaposan összeütköztek.

A férfi magánkívül volt, tombolni kezdett. A másik könnyedén meghajolva szívélyesen rámosolygott a dühöngőre, és ezt mondta: Barátom, nem tudom, ki okozta akaratlan, de heves összeütközésünket. De semmi kedvem ezt most kinyomozni. Ha én mentem volna önnek, kérem, bocsásson meg. Ha ön szaladt volna belém, felejtse el.

Újból könnyedén meghajolva, búcsúmosollyal folytatta útját.

Megállásra, gondolkodásra késztetett ez a kis történet. Ha életünket az örömhír fényében nézzük, akkor látjuk igazán, mikor teljesítettük a jézusi parancsokat életünk apró részleteire lebontva.

Évekkel ezelőtt szembesültem egy gondolattal, amely arra figyelmeztetett, hogy egyetemet végezni, tudósnak lenni nem kötelező, de jó embernek lenni igen.

Mindenki képes arra, hogy jó ember legyen. Amikor temetünk valakit, és azt mondják rá: jó ember volt, a legnagyobb dicséret hangzott el róla.

Az elmúlt esztendőben hallottam egyik papi találkozónkon: nemcsak azt kell nézni, mekkora valakinek az intelligenciahányadosa (IQ), hanem azt is, mekkora az érzelmi intelligenciája (EQ), és mekkora a lelki intelligenciája (SQ). Ha nincs meg a spirituális intelligencia, akkor az első kettő nem sokat ér. Ezért lehetséges, hogy magasan képzett, többdiplomás emberek is képesek hihetetlenül ostobán, primitíven beszélni, élni, cselekedni.

Az idézett kis történetben a lelkileg kiegyensúlyozott ember helyesen oldotta meg konfliktusát, mivel nem az igazságot akarta kideríteni, nem a másikra fogta a történteket, nem indulatból beszélt, nem zúgolódott és vádaskodott, nem vett erőt rajta a sértődöttség, hanem könnyed (lelki) eleganciával elejét vette a veszekedésnek.

Aki konfliktushelyzetbe kerül, az biztosan vizsgázik. Boldog szülők c. könyvében mondja Bruno Ferrero: az a szülő, aki konfliktusba kerül gyermekével, már eleve vesztes.

A saját életemet végiggondolva rengeteg példával tudom bemutatni, mennyit hibáztam, és mikor oldottam meg igazán jól a nem könnyű szituációkat.

Évekkel ezelőtt figyelmetlen voltam vezetés közben, és nem adtam elsőbbséget egy autónak. Szerencsére ezt az autót egy raliversenyző vezette, így nem lett baj. De amikor kiszálltunk az autóból, üvöltött velem, mégpedig nagyon. Én csendesen csak ennyit mondtam: Elnézést kérek, majd máskor jobban figyelek. Tovább üvöltözött velem, de én minden alkalmas időpontban csak ezt az egy mondatot mondtam. Egyszer csak megnyugodott, odajött, kezet fogott, köszönt és elment. Ekkor mélyen megértettem, aki hibázott, az ne hepciáskodjon, ne magyarázza a bizonyítványát, hanem ismerje el, és kérjen bocsánatot a tettéért.

Persze tudok negatív példát is mondani az életemből. Megdöbbenve olvastam az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában, hogy amikor konfliktushelyzetbe kerültem volt plébánosaimmal, akkor a kommunista titkosszolgálat emberei ezt így dokumentálták: „Számunkra előnyös a szembenállásuk, ezért a konfliktushelyzet elmélyítését operatív módon elősegítjük." Akkor, abban az élethelyzetben ezt nem lehetett érzékelni. Ha mindezt tudtam volna, akkor biztosan okosabban lépek fel, és megpróbáltuk volna együtt kijátszani a kommunista titkosszolgálatot.

Voltak egyértelmű helyzetek, amikor nem lehetett engedni. Második állomáshelyemen a III/III-as rendőrtiszt azt tanácsolta a plébánosomnak: akadályozza meg, hogy papi találkozóra menjek, ezért csütörtökre adjon munkát. Kapóra jött egy temetés, ezért plébánosom a papi találkozó időpontjára tette, és kijelentette, ő beteg, ezért nekem kell temetnem. Mondtam neki, ha azt akarja, hogy én temessek, akkor az időpont kijelölését bízza rám, különben az végezze el a munkát, aki felvette. Nem engedtem a zsarolásnak, és a temetést más időpontban tartottuk meg. Ezt az esetet is megtaláltam a dokumentumok között, és erről olvasva az a jó érzés töltött el, hogy nem hibáztam.

A konfliktushelyzetekben mindig vizsgázunk. Ezeket a helyzeteket csak az tudja jól megoldani, akinek nagyobb a szeretete. Aki megsértődik, aki nem tud felejteni, aki nem tud megbocsátani, az roszszul vizsgázik.

Auschwitzban raboskodott két zsidó férfi, de túlélték a borzalmakat, és negyven év múlva ismét találkoztak. Az egyik megkérdezte a másikat: „Te meg tudtál bocsátani fogva tartóinknak és kínzóinknak? Mert én nem." Társa ránézett, és így szólt: „Akkor téged még mindig fogva tartanak."

Nagyon ügyelek rá, senki ne tartson fogva azáltal, hogy képtelen vagyok a megbocsátásra, felejtésre.

Ma már tudom, minden konfliktushelyzetben vizsgáznom kell. Ezek mutatják meg, mennyi bennem a szeretet, mennyire értettem meg Jézus Krisztus tanítását. Szeretnék mindig jól vizsgázni.

Vincze József

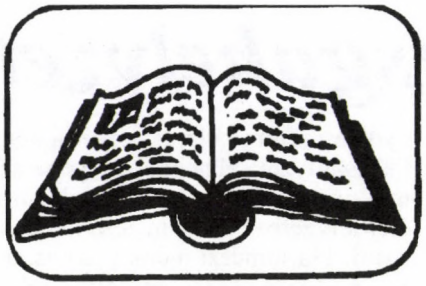

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Kovács Tádé (Tata), a márciusiakat Lipien Mihály és Krémer Ibolya (Budapest) készítette.

Február 5. — Évközi 5. vasárnap — Mk 1,29–39 — Én meggyógyítalak, te megvendégelhetsz minket

Kafarnaumban vagyunk. Szombat van. Jézus most jön az istentiszteletről. Simon Péter feleségének szüleinél lakik. Péter családja meghívta a sógort, András és két halász kollégát is, Alfeus fiait. Péter feleségéről nem esik itt szó, csak az 1Kor 9,5-ben. Anyós vezeti a háztartást. Csakhogy nehéz úgy ellátni a vendégeket, ha a főszakács ágynak dőlt. Díszvendégek traktáját nem szokás a kuktákra bízni. Legjobb lenne, ha a főszakács most kipattanna betegágyából, és megmentené a helyzetet. Lehetséges ez? Ha volna itt egy MEGMENTŐ, akkor igen.

Van itt valaki, akinek a neve azt jelenti: Megmentő. De pont ő a fő díszvendég! Nem ciki bevallani neki, hogy a díszvendég ellátása nehézségbe ütközik? De az. Egy próbát azért megér. Nincs mit veszteni vele. Ha meg bejön, nyert ügy. Szóljunk hát neki! És szólnak.

Minek hívtok vendéget, ha nincs, aki főzzön? Ez lenne a normál reakció. A normál emberi reakció. A méltatlankodás emberének normál reakciója. Az érzéketlen, az indolens ember reakciója. A tehetetlené. Csakhogy Jézus, ha ember is, nem érzéketlen, nem indolens, nem tehetetlen. Ellenkezőleg: figyelmes, együtt érző, tetterős és készséges. Kézen ragadja anyós pajtást, és fölsegíti betegágyából. Láza elmúlt, jól érzi magát. Kutya baja. Egy baja van csak: tele a ház vendéggel, és nincs készen az ebéd. Anyóska nem az a teszetosza asszonyság. Nekiáll, és olyan kaját rittyent, hogy mindenki megnyalja utána mind a tíz ujját.

Mindenki? A Gyógyítója is? Ez a következő üzenet: Ő is. Jézus szerény, de nem szerénykedő. Megtette, ami tőle telt. De nem akadályoz meg senkit abban, hogy ő is megtegye, ami meg tőle telik.

Ebédért gyógyított? Post hoc, ergo propter hoc? (Utána, tehát érte?) Nem ebédért gyógyított, de nem is utasítja el az ebédet attól, akit meggyógyított. Csak egy gőgös gyógyító utasítaná el a betege hálaját. Jézus nem ilyen. Jézus az adás világából jött, az adás világát akarta megvalósítani köztünk. De az adás világa nem létezik elfogadás nélkül! Ha adsz, nagylelkűnek, nagynak érzed magad; ha elfogadsz, rászorulónak, kicsinek. Jézus tud adni és tud elfogadni. Nem az határozza meg, hogy hogyan akarja érezni magát, hanem az, hogy mire van szükség.

De nemcsak Péter anyósának volt szüksége Kafarnaumban gyógyulásra. És nemcsak ebédelésre volt szüksége Jézusnak. Elmúlt a szombat, hozták a sok pácienst. És ő gyógyított, gyógyított. De hát jól volt ez így? A démonok megpróbálták úgy beállítani, mintha így lenne jól. Ám Jézus hamar észrevette a turpisságot, és nem engedte szóhoz jutni őket, hanem Apácskáját engedte szóhoz jutni: elvonult, hogy vele beszélje meg, hogyan tovább. Nemcsak ebédre volt szüksége, hanem imára is. „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem mindennel, ami Isten szájából jön” (Mt 4,4; 5Móz 8,3). Nemcsak testi táplálékra van szüksége, hanem lelkire is. Nemcsak testi egészségre, hanem lelkire is. Ő azért jött, hogy lelki táplálékot nyújtson: a szeretet jóhírét, s ezt illusztrálja időnként testi táplálék nyújtásával is, ha kell.

Nem pedig fordítva. Ha a rendszer netán megfordul, és a feje tetejére áll, újból a talpára kell állítani. Ezért most Kafarnaumot itt kell hagynia egy időre, míg lecseng a gyógyulni vágyók kampánya (Mk 2,1), és Galilea egyéb városaiban kell prédikálnia a megfelelő illusztrációkkal. Erről számol be a perikópa vége: prédikál és gyógyít Galilea zsinagógáiban. – Nem fordítva!

Február 12. — Évközi 6. vasárnap — Mk 1,40–45 — Nem baj ám, ha udvarias vagy azzal, akin segítesz!

Két hete volt a leprások világnapja. Sajnos, ez a világnap sem fölösleges még. És amikor még világnapjuk sem volt, ügyük már akkor is évezredes gond volt. Kolerásoknak, pestiseseknek nincs világnapjuk, mert már nincs rá szükségük. A leprásoknak van, mert a helyzetük ma is szörnyű. Mondhatnám azt is, hogy szörnyűbb, mint mikor még gyógyíthatatlanok voltak. Mindegy, hogy javult-e a gyógyulási statisztikájuk vagy romlott. Az a helyzet, hogy amióta gyógyíthatók, már csak a lustaságunk, fukarságunk, részvétlenségünk miatt szenvednek. A gyógyszer még csak nem is drága! Ugyanúgy fehér hollóvá zsugorodhatna egy-egy átmeneti előfordulás, mint a pestis vagy a kolera esetében. Ha nincs így, az a mi sarunk.

Pedig Mesterünk példája e téren is beszédes. Nem a saját kényelmével kell megküzdenie, mint nekünk; hanem a mózesi szabályok évezredes falát kell áttörnie. A lepra a Leviták könyvének 13. fejezete szerint olyan rituális tisztátalanságot okoz, amely komoly társadalmi, vallási és erkölcsi akadályokat teremt ember és ember között. Jézusnak Égi Apácskája küldötteként olyan új rendszert kell meghonosítania, amely kitágítja honfitársai védekező, elzárkózó, begubódzó stílusú gondolkodását, viselkedését. Nagyon kell vigyáznia az ez irányban megteendő lépések arányára, ütemére, hogy se el ne riassza az érdeklődőket, se túl lassúra ne vegye a tempót, hiszen a hatalom emberei merevebbek, s úgyis hamarosan eltávolítják őt az útból.

Mit tesz hát? Szóba áll a szenvedővel, továbbá nemcsak megengedi neki, hogy hozzáérjen minden egészségügyi, vallási tilalom ellenére, hanem egyenesen megfogja. Végül elküldi őt felülvizsgálatra, hogy hivatalosan is gyógyultnak nyilvánítva visszatérhessen a társadalomba, amelyből betegsége kirekesztette (3Móz 14). Áthágja a törvényt, ahol arra van szükség, és betartja, betartatja, ahol meg arra! Honnan tudja, hogy mikor, melyikre van szükség? A szeretet súgja meg neki.

És milyen érzésekkel teszi meg ezeket a szeretetgesztusokat? Érdekesekkel. Márk nem volt jelen. Péter szájából hallhatott az eseményről. Az eredeti szöveg nincs a birtokunkban. A másolatok eltérnek egymástól. Amikor a beteg túl közel jön hozzá, az egyik szövegváltozat szerint haragra gerjed. Vajon miért? Mert most csorba esik a Törvényen? Mert most szeretetből át kell hágnia a Törvényt, és ezzel veszélyeztetnie küldetése elfogadhatóságát a konzervatívabbak szemében? Mert a betegség gonosz, és szenvedést okoz egy szegény embernek? Mert Mózes nem tudott okosabbat kitalálni, mint a karantént? Mert a beteg feltételezi róla, hogy büntetésül vagy szeszélyből nem akarja őt meggyógyítani? Mert a páciens úgy borul eléje, ahogy a zsarnokok elé szoktak? Ez mind lehetséges.

Az pedig, amit a szelídebb szövegváltozat mond, hogy megszánta a beteget, szinte biztos is, de nem zárja ki a többit. Amit meg mond, öt részből áll: az első kettő válasz a betegnek. A második a ha-

tékony és érdemi válasz: Tisztulj meg! De ezt megelőzi egy udvariassági: Mivel meg tudlak, meg is akarlak tisztítani, ha egyszer hozzám fordultál. Ez az első. Nem fontosságban, de időben és talán emberségben is megelőzi a másodikat. Jézus udvarias, először válaszol a feltételezésre, s a következő szava máris az, ami a páciensnek a legfontosabb, ha nem is meri megfogalmazni, de térdre borulása nagy tisztelettel kifejezi a kérést: Tisztíts meg!

Bekövetkezik a remélt gyógyulás, de Jézusnak van még három mondanivalója a pácienshez. A háromból kettő az illető érdekét szolgálja, egy (ámbár kétfelé ágazó) pedig saját ügyének érdekét. Mik ezek? A leprásnak hivatalos *felülvizsgálatra kell mennie*, és *hálaáldozatot kell bemutatnia* a jeruzsálemi templomban, hogy joggal visszaintegrálódhassék a nép társadalmi, erkölcsi, vallási közösségébe. De Jézusnak is szüksége van arra, hogy bizonyítsa a klerikálisok és a klérus előtt, hogy „nem fölbontani jött a törvényt, hanem beteljesíteni” (Mt 5,17-18). Ezért kéri a gyógyulttól a *titoktartást*, míg a hivatalos eljárás le nem zajlik, másfelől pedig *az előírtak precíz végrehajtását*. Ki is fejezi, hogy mire van szüksége: Bizonyítékra a szervek előtt. Minek a bizonyítékára? Hogy ő nem gázol át a törvény betűjén ott, ahol az emberség ezt nem kívánja tőle. Hogy ő hithű zsidó, s csak azon fárad, hogy zsidó honfitársai még hithűbbek legyenek az ő hiteles istenképének megfelelően.

Tudhatta Jézus, hogy lehetetlenséget kér a pácienstől, hogy az egy percig sem tudja magába fojtani azt az örömöt, amit Jézus okozott neki. De arra számított, hogy azért hozzáfűzi: Meggyógyított, meggyógyultam, de megtiltotta, hogy híreszteljem, míg nem teljesítem az előírtakat. S hogy ez így is legyen, azt már férfias komolysággal intézte Jézus. Ezt érzékelteti Márk a 43. versben a következő, gorombának számító kifejezések használatával: ráförmedve tüstént kihajította. Ennek ellenére a páciens nem tartja be a híresztelési tilalmat. Jézus viszont betartja az óvatossági szabályokat, és nem merészkedik lakott területekre. Az emberek így is elérik őt, kint a puszta helyeken is, ahol a szervek kevésbé forgolódnak.

Február 19. — Évközi 7. vasárnap — Mk 2,1–12 — A test másodlagos, a lélek az elsődleges

Szóval nem végleg hagyta ott Kafarnaumot a múltkor. Felgyülemlettek a gyógyítás esetei. Már nem maradt alkalom arra, hogy másokat megtanítson a szeretetgyakorlásra, annyira lefoglalták szeretetgyakorlásra. Ezért eljött innen, s másutt kezdett tanítani, és gyakorolni azt, amit tanított. De lecsengett a gyógyulni akarók özönlése. Most tehát újra itt van, és tanít. Sok az érdeklődő. Érdemes volt visszajönni. De érdemes volt elmenni is. Lám, most mennyire átkerülhetett a hangsúly a másodlagosról az elsődlegesre! Átkerült, átkerült, de azért nem vált kizárólagossá.

Lám, most is egy béna érkezik. Nem a saját lábán, hiszen béna. De itt van, és gyógyításra vár. Bemenni két okból nem tud: a tömegtől és a bénaságától. Csakhogy nincs egyedül. Öten vannak. Négy másik cipeli hordágyát. Mind az öten tudják, mik történtek itt a múltkor. Ők már nem kerültek sorra a múltkor, de most sorra fognak kerülni, ha törik, ha szakad. Törik is, szakad is – a nádtető. Nem azok az emberek ők, akik kinnrekednek, ha be akarnak jutni. Ha nem megy az ajtón át, menjen a tetőn át! Nincs lehetetlen, csak tehetetlen van. Ők négyen nem tehetetlenek. Azt akarják, hogy a társuk se maradjon tehetetlen. Biztosak benne, hogy ha bejutnak Jézushoz, nem is marad.

És bejutnak. Ez némi erőlködéssel jár. És némi kellemetlenkedéssel is. De nem akkorával, mint ha az ajtóban állókat löknék félre a hordággyal. Hullik a bent lévők nyakába némi kosz a tető meghámozásakor, a manőver, míg leeresztik középre ágyastul a beteget, megakasztja kissé a Mester gondolatainak fonalát, de senki nem tiltakozik. Sem az előadó, sem hallgatósága. Döbbenten nyugtázzák, ennek az akarásnak nem nyögés lesz a vége, hanem allelujázás.

Mit akarnak? Napnál világosabb: a béna gyógyulását, ő a saját gyógyulását. Ha már megzavarták, ha már nem zavarta el a zavargókat, rendezze el gyorsan, amit akarnak, s folytassa ott, ahol abbahagyta. Ez lenne a mi logikánk. Az övé más. A sorrend fölborulása miatt hagyta el a várost a múltkor. A sorrend helyrehozatala érdekében jött most vissza. A sorrendet nem engedi többé fölborulni. Testi gyógyulást akarnak? Megkapják. Két perc múlva. Előbb azonban a lélek gyógyulásával foglalkozunk. Ez a helyes sorrend.

Hogyan gyógyul a lélek? Ha megbocsátásra lel. A környezet úgy tudja, hogy a betegség nem érheti ok nélkül az egyént. Isten küldi ránk. Próbaképpen, mint Jóbra, vagy büntetésképpen, mint Nabukodonozorra. Ha próbaképpen, ha büntetésképpen küldte, egyik esetben sem szabad gyógyulást várni, míg a próba, a büntetés ideje le nem jár. Jézus biztosítja a beteget arról, hogy Isten részéről nincs akadálya a gyógyulásnak. Nem kell arra számítani, hogy ha az egyik tünet elmúlik, jön helyette egy másik, mivel a gyökéren még mindig féreg rág. És ha a lélek egészséges, a testnek is könnyebb visszaszereznie egyensúlyát. A logika, a sorrend világos, nincs is vele gondja senkinek.

De valakiknek mégis van gondjuk valamivel. A hatalom embereinek hatalmi gondjaik vannak. A szellemi elitnek szellemi aggályai támadnak. Istenkáromlással vádolják „Isten Szeretett Fiát”. Féltik Isten tekintélyét, emberi szintre való lerángatás veszélyét látják abban, hogy a názáreti ácslegény úgy tesz, mintha az ő kezében volna a bűnbocsátó hatalom, holott az egyedül Isten kezében lehet, s Mózesnek el is árulta, milyen szertartások fejében hajlandó érvényesíteni.

Jézus látja tépelődésüket, és segíteni próbál rajtuk. Másképp gondolkodásának bizonyításába fog. Isten nem félti a hatalmát, nem őrizgeti tekintélyét, és nem neki van szüksége szertartásokra, hogy meg tudjon bocsátani. Isten alig várja, hogy megbocsáthasson. Abban a pillanatban, hogy nem ragaszkodunk tovább bűneinkhez, már meg is bocsátott. Könnyű persze ilyen nagy szavakat kimondani, de hogyan bizonyítja be Jézus, hogy Isten az ő felfogását vallja? Úgy, hogy nemcsak azt meri kimondani, ami a láthatatlan, s így ellenőrizhetetlen szférában zajlik, hanem azt is, ami a láthatóban, ellenőrizhetőben. Miután kimondta a lélek gyógyultságának dokumentálását, felszólítja a pácienst a test gyógyultságának dokumentálására. És lám-lám, ez sikeres. Akkor nyilván az is.

Az „emberfiát” én nem messiási címként értelmezem, hanem általános alanyként. A testi gyógyulás paranormális jelensége bizonyítja, hogy Isten megosztotta bűnbocsátó hatalmát az emberrel. Biztosíthatja egyikünk a másikát róla: Istennél nincs akadálya annak, hogy ne kelljen cipelnie múltjának erkölcsi terheit. Isten megbocsátott. A kafarnaumi szemtanúk magukon kívül dicsérték Istent, mondván: „Mivel sosem láttunk ilyen módon, mint Jézus.” De mi, ugye már mindig ilyen módon látunk? Ezzel az ujjongással zárul az évközi idő idei első szakasza.

Február 26. — Nagyböjt 1. vasárnapja — Mk 1,12–15 — Böjttel vagy a nélkül, de készülni kell

Máté és Lukács evangélista három menetben részletezi, negyvennapos fölkészülő böjtje végén hogyan arat Jézus fényes diadalt a Kísértő fondorlatain. Márk nemcsak a három menetről, de még a diadalról sem számol be. Viszont bemutatja a teljes valóság minden rétegét Jézus körül, mielőtt színre lép az emberek között. A Szellem hajítja ki őt a Jordán melletti teofániája után a puszta kietlenségébe. Az, amelyik ott rászállt és rajta maradt. Hát nem magától, nem önállóan megy? Azt hiszem, a Szent Szellem pont az önállóság szelleme.

A pusztában azután próbára teszi őt a lázadás tutyi-mutyivá süllyesztő tisztá-

talan szelleme: az Ellenség (= Sátán). A Szent Szellem röpítésének enged. A tisztátalan szellem próbálkozásának, mint Mátétól és Lukácstól tudjuk, nem enged. A puszta gyenge növényzete és az ott garázdálkodó bestiák vadsága veszi körül. Mit számít majd ezek után a letaposott útfél lelkek közönye és a megkövezésére mindig kész üldözőinek vadsága?

A teremtetlen isteni LÉLEK KÜLDTE őt a pusztába. Hogy nem teli tarisznyával és hordónyi aszúval, azt Márk meg sem említi. De azt sem említi, hogy bármiben hiányt szenvedett volna (vö. Lk 22,35), hiszen, amint írja: KÜLDÖTTEK (= angyali LELKEK) szolgáltak neki.

Nagyböjt első vasárnapján „B” évben szó sem esik a böjtről. A negyven napról viszont szó esik. És úgy látszik, ez a hangsúlyos. A negyven nap Hamvazószerdától Nagyszombatig 46 ugyan, de a 6 vasárnapot leszámítjuk. Mire való ez a 40 nap? Készületre. Készülünk az ünnepre, a föltámadásra. Az újjászületés pillanat műve, de csak hosszú, gondos előkészület után valósul meg.

A készület állhat mindenféléből. Önképzésből, önfegyelmezésből, szeretetgyakorlásból, a lelki élet különböző egyéni és közösségi gyakorlataiból. Sok mindenből, vagy egy valamiből, de abban aztán keményen és kitartóan, míg már magától nem megy. Lehet ez a böjt nassolásban, evészetben, ivászatban, TV-zésben, internetezésben, telefonálgatásban, vásárolgatásban, lehet szóböjt, fantáziaböjt, szemfékezés, arcizmok féken tartása, került emberek társaságának keresése, büdösségének fintorgás nélküli elviselése, környezetkímélő takarékos szokások, korábban nem gyakorolt vallási gyakorlatok beiktatása életünkbe. És ami csak eszünkbe jut, és hasznosnak tűnik.

Jézusnak, bár nem akármekkora kaliber, kellett negyven nap a felkészülésre az előtt a feladat előtt, amely végül három évbe kellett, hogy beleférjen. Sikerült fölkészülnie. A legtöbb feladat elvégzése ünnep lehet, ha gondosan elő van készítve. (Igaz, a legszebb munkák elvégzésébe is üröm vegyül, ha az előkészület rájuk nem megfelelő.)

Evangéliumi szakaszunk vége Jézus nyilvános fellépésének igen tömör összefoglalása. „Teljessé vált az (előkészülés) ideje. Elérkezett az Isten Királysága. Váltsátok át gondolkodásotokat! Bízzatok a Jóhírben!” Minden lényegeset tartalmaz. Közérthető. A kor nyelvén beszél, és még szép is. Múlt és jövő, tény és feladat, ész és szív, elmélet és gyakorlat, ember és Teremtője – mind benne rezeg. 40 nap készület egy egyperces beköszöntőre képesít. Minél gyengébb a készület, annál terjengősebb és hiányosabb lesz az eredmény. Szóval jó készületet a csodás és teljes ünnepi végeredményre!

Március 4. — Nagyböjt 2. vasárnap — Mk 9,2–10 — „Mester, jó, hogy itt vagyunk!”

Jézus valószínűleg az iránta érdeklődést mutatók között is kategóriákat határozott meg a hozzáállásuk, körülményeik alapján. Akik alkalmi jelleggel, érdeklődési szinten hallgatták, azok a szimpatizánsok nagy hallgatói táborát alkották. Akikben nagyobb elköteleződési szándék mutatkozott, és életvitelszerűen voltak mellette, azok a tanítványi kört alkották. Ezen belül is választott 12 tanítványt, akikben az elköteleződés nagyobb szándékát vélte felfedezni, és akikkel még több időt töltött. Az evangélium azonban megemlít a 12 tanítványon belül három személyt, Pétert, Jakabot és Jánost, akiket Jézus egyedi titkokba avat be.

A tanítások, találkozások egyik kiemelt helyszíne a hegy. Olyan hely, amely szimbolikusan az ég és a föld találkozási pontja, a hétköznapi nyüzsgésekből történő kiszakadásnak a helyszíne. Egy kirándulás után, a jó levegőn eltöltött órákat követően kicserélődik, megváltozik az ember. Úgy szokták mondani, hogy „még a színe is más”.

Mennyivel inkább igaz ez akkor, amikor a kirándulás során olyan szellemi és lelki tartalmakkal találkozunk, amely megtölti szívünket-lelkünket. Más színben látjuk a világot, és a világ is más színben lát minket, mert az ég és a föld egymásra talált bennünk. Otthont adtunk Istennek, az Isten otthonra lelt bennünk.

Jézus és tanítványai is ebben az élményszerű megtapasztalásban részesültek ott fenn a hegyen. Ezt az élményt követte Illés és Mózes megjelenése. Érezték, hogy Isten nagy tervének különösen beavatott részeseivé váltak. Figyelhették, hallhatták a beszélgetést, amelynek végén elhangzott az Atya megerősítő kinyilatkoztatása: „Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!”

A beszélgetések a múltból elindulva, a jelenen át, a jövőt kutatva zajlanak. Honnan indultunk, hol tartunk, és hová szeretnénk, illetve hová kell eljutnunk.

Elképzelek egy látomást. A Bokor Képviselete elmegy lelkigyakorlatra, ahol az esti imádság közepette megjelenik Gyurka bácsi, Halász Bandi bácsi és Dombi Feri bácsi. Beszélgetnek. Nemcsak a lerágott csontú múltról, a sikertelen jelenről, hanem az előttük álló, feladatokkal, kihívásokkal teli jövőről is. Amennyit a jövő feladataiból felismerünk és elvállalunk, annyit teszünk hozzá az üdvtörténet művéhez.

Belőlem is felfakad a tanítványok ajkán megfogalmazódott közösségi élmény: „Mester, jó, hogy itt vagyunk!” De sátorozásra, víkendezésre nem vágyom. Szeretem a tevékeny életet. Szeretném, ha az Atya rólam is úgy beszélne: „Ez az én szeretett gyermekem, akiben kedvemet lelem.” De hogy tényleg így van-e, abban bizonytalan vagyok…

Március 11. — Nagyböjt 3. vasárnap — Jn 2,13–25 — „Vigyétek el innét ezeket!”

A mai vasárnap evangéliuma a jeruzsálemi templom megtisztításáról szól. A zsidó nép, miután befejezte vándorlását, megállapodott és letelepedett. A környező népek mintájára olyan templomra vágytak, ahol az Úr jelenvalóvá válik számukra. Hosszú időn keresztül elegendő volt számukra Isten jelenlétét, közöttük élését a nép történelmi eseményeiben, de legfőképpen a család és közösség körében, annak szertartásaiban megélni. Nem volt szükségük hatalmas szakrális templomra. Megélték, hogy Jahve, az Úr közöttük élő Isten, aki velük van.

Amikor egy vallás elérkezik abba a „fejlődési” szakaszba, hogy megkezdik templomok és kultikus helyek építését, akkor már Istent is igyekeznek életünkön kívülre helyezni. Itt vagyunk mi, itt lakunk, itt élünk, Isten pedig ott lakik, ott él a templomban, ahol rendszeresen vagy rendszertelenül találkozhatunk Vele.

A templom a zsidók életében is új istenkapcsolatot alakított ki. Évente egy alkalommal a vallási előírás kötelezettségeinek eleget téve elmentek a megépített jeruzsálemi templomba. Ott vagyoni helyzettől, vagy éppen a bűn terhétől függően választhattak áldozati állatot, amelynek a feláldozása lelki megnyugvást adott a népnek. Az embernek belső élménye lett, hogy adott valamit Istennek, és kapott valamit Istentől. Majd az év többi napjain élhette Istennek tetsző, vagy Istennek kevésbé tetsző hétköznapjait.

Jézus ezt az Istennek már nem tetsző külsőséget szeretné megszüntetni. Kiűzni a vallási életből a nyerészkedést, haszonlesést, a templomi életből a zsibvásár jelleget. Istennel ne a pótcselekedetek által akarjunk találkozni. Istent ne zárjuk be a Neki épített falak közé. Istennek közöttünk kell élnie, nem szigetelhetjük el, és nem szigetelődhetünk el Tőle.

A jeruzsálemi templom 46 évig épült, Jézus három nap alatt új templomot épít fel. Ez a mi feladatunk. Felépíteni magunkban Isten templomát. Devizahitel felvétele és árfolyamkockázat veszélye nélkül. Magunknak kell két lábon járó, mobil templommá válnunk. De veszélyek ebben a templomban is leselkednek ránk. Csakhogy ebből a templomból

már magunk is kiűzhetjük mindazt, ami nem oda való, ami nem Istennek tetsző.

A kislányunk osztályában minden hétfőn megkérdezi a tanító néni, hogy vasárnap ki volt templomban. Ritkán tud igennel felelni. Mennénk vele, de semmi nem vonzza, számára teljesen idegen, szinte végigszenvedi az egész szertartást. Nem az ő világa, nem az ő szintje.

De amit két éve a Bokor bodajki nagytáborának záró miséjén megélt, azt gyakorta emlegeti. Az már nagyon közel állt hozzá. Ahol a forma és a tartalom, a test és a lélek harmonikusan egymásra talál, ott Istennek tetsző templom épül. A nagyböjti időszak mindannyiunknak jó lehetőség, hogy rendet tegyünk saját testünk templomában. Kiszórjuk belőle, ami nem odavaló, és beengedjünk oda mindent, ami Istennek tetsző.

Március 18. — Nagyböjt 4. vasárnap — Jn 3,14–21 — „...egyszülött Fiát adta oda...”

Az ószövetségi szentírásban feljegyzett jelképes történeti részletre hivatkozik Jézus a mai evangéliumi részlet elején. A Számok könyve 21, 4-9 írja le azt az eseményt, amikor a zsidók, belefáradva a véget nem érő pusztai vándorlásba, zúgolódni kezdtek. Türelmetlenségük büntetéseként élték meg a pusztában meghúzódó kígyók marásait.

Évekkel ezelőtt egy hajnali rádióműsorban mesélte el a riporter azt a történetet, amely egy tibeti kolostorban történt meg. A világ különböző részeiről jöttek össze a részvevők erre a lelkigyakorlatra. Az elmélkedések után mindenki mehetett a kolostor környékére sétálni, hogy a hallottakról elmélkedjen. Az egyik Nyugat-Európából érkezett vendégnek botot adtak a kezébe, hogy amikor kígyó közeledik feléje, akkor azzal zavarja el. A vendég csodálkozott, hogy mások bot nélkül sétálnak. Az esti étkezésnél meg is kérdezte, hogy mások miért nem kaptak botot a kígyók miatt. Azért – feleltek neki –, mert önben jelenleg még nagyon erős a negatív kisugárzás, amely ingerlően hat a környezetében élőkre, de főleg a kígyókra.

El tudom képzelni, hogy a pusztában vándorló zsidók közül is azokat érte e kígyómarás, akik türelmetlenek, elégedetlenek voltak, és a környezetük megérezte feszültségüket, idegességüket. A kígyó megmarta őket, de a rézkígyó, amelyet Mózes póznára tett, már a puszta látványával képes volt meggyógyítani őket. A városi gyógyszertárak is gyakran használják cégtáblájukon ezt a szimbólumot, legfeljebb az emberek nem ismerik a jelkép jelentését, értelmét.

Az Újszövetség póznára tett rézkígyója, aki az emberiség számára gyógyulást hoz, maga Jézus. A gyógyító szó pedig, amelyet már a világ valamennyi nyelvére lefordítottak így hangzik: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen.” Nem elítélni akar minket az Atya, hanem Jézus által meggyógyítani.

Aki rosszat tesz, az sötétben jár, és másokra is káros hatást fejt ki. Aki ezzel szemben jótettekben bővelkedik, az világosságban jár, és a környezete számára is jó példát ad, gyógyítóan hat. Ránk is gyógyítóan hat az olyan ember, aki a bennünk felgyülemlett feszültséget türelemmel, megértéssel veszi tudomásul. Aki nem visszatámad, hanem megért és elfogad minket.

Nekünk is ugyanezt kell tennünk, ha olyan embertársunkkal kerülünk kapcsolatba, akiben hatalmas a feszültség, és meg nem szűnő a panaszáradat. Segítséget adni vagy kapni azt tud, aki az Újszövetség rézkígyójára, Jézusra tekint, az Ő útját járva talál rá a szeretet útjára.

Március 25. — Nagyböjt 5. vasárnap — Jn 12,20–33 — „...látni szeretnénk Jézust”

Érdekes felvezetése van a mai evangéliumi részletnek. Megjelenik néhány görög (más fordítás szerint pogány), akik zarándoklatra érkeztek Jeruzsálembe. Biztosra vehető, hogy közel állt hozzájuk, vonzó volt számukra a zsidó vallás, a zsidók Istene és a szent helyük, a jeruzsálemi templom.

Emlékszem, még szeminarista koromban minden könyvemet pénzzé tettem volna, hogy eljuthassak a Szentföldre. Ma már nincsenek ilyen vágyaim, pedig meg tudnám fizetni. Már nem vonz a hely szelleme, csak az az ember, akiben Isten lakik.

A görög zarándokok ott Jeruzsálemben arról is tudomást szereztek, hogy a húsvéti ünnepekre az a Jézus is megérkezik, akiről az emberek sokfélét beszélnek. Ők is szeretnének közel kerülni hozzá, megismerni a híres prófétát. Ebben a szövegrészben már nem a színeváltozáskor kiválasztott Péter, Jakab és János kerül előtérbe, hanem először a galileai Betszaidából származó Fülöp, akinek a görögök elmondják kérésüket: „Látni szeretnénk Jézust!” Kérésüknek nincs indoklása. Nem derül ki, hogy miért szeretnék Jézust látni.

A köznapi emberekben valami belső késztetés van, hogy híres emberekkel, médiasztárokkal, politikai közszereplőkkel ismerkedjenek meg, szólhassanak hozzájuk, beszélgethessenek velük. Úgy érzik, hogy ezáltal ők is részeseivé válnak annak a hírnévnek, amelyet a sztár birtokol. Azután eltelik néhány hónap vagy év, és a sztár helyére más kerül, a politikus lelepleződik, a megbukott médiaszereplő véget vet az életének, mert véget ért életének látványkorszaka, és egyszerűen csak lecserélték. Jópofa „művészeink” meglopják a közös vagyont, elmulasztják megfizetni, ami jár a császárnak, vagy önfegyelem híján éppen mások életét veszélyeztetik. Nem is érdemes leírni neveket, mert mire ez az írás nyomtatásban megjelenik, a legtöbbre már nem is emlékeznek az emberek. Sztárok és sztárcsinálók veszélyeztetik az igazi látásunkat. Annyi hamis látványt tolnak elénk, hogy nem látjuk meg tőlük a valódi értékeket.

Fülöp apostol pedig megörülvén az újabb rajongóknak, szólt tanítványtársának, Andrásnak. Ezután mindketten odamennek Jézushoz, hogy a görögök számára audienciát, magánkihallgatást kérjenek a Mestertől. Jézus válaszol nekik, de egészen másról beszél. Elmondja, hogy a búzaszem akkor hoz sok termést, ha földbe hull, és elhal. Aki ragaszkodik evilági életéhez, el fogja veszíteni azt. Aki pedig nem ragad le ennél a világnál, az előtt egy új élet fog kitárulni. Aki neki akar szolgálni, kövesse Őt.

Elég a külső szemlélgetésből, a messziről csodálgatásból, a látszatkapcsolatból. Döntést vár tőlünk Jézus! Megrendülve fogalmazza meg a mondatokat. Tudja, hogy rövid időn belül ítélet születik fölötte. Halálos ítélet! A megrendültség és az elszántság együtt van benne, miközben sztárnézők és értetlen tanítványok ostromolják kérésükkel. A tanítványok nem értik, miért nem örül Jézus az érdeklődő görögöknek, Jézus pedig szomorúan látja, hogy a tanítványok nem fogják fel, rövid időn belül mi fog történni körülöttük és velük.

Látni vagy követni? Ez a mai vasárnap legfontosabb kérdése. A kérdésre mindenkinek felelnie kell. Ne hitegessük, és ne csapjuk be magunkat! Ez a vasárnap nem a sztárcsinálásról, de nem is az önbecsapásról szól. Jézus ma hiteles választ vár tőlünk.

TARTALOM

Tanulmány
Stefan Kömm: Mennyire hiteles az egyház?..... 2–7
Bernhard Spielberg: Az élet Istene és a szárazvirágok..... 8
Martin Urban: Senki sem beszélhet Isten nevében..... 9
Walbert Bühlmann: A Szentlélek és mi..... 10–11
Paul Hoffmann: Római peresztrojka..... 12–14
Michael Lipps: Bátorság nélkül nem megy 19–20
Gromon András: Mivé tette magát? 21–24
Interjú
Hans Küng: „Nem adott nekem esélyt" 15–16
Gyerekeknek Moha-mese
A tökéletesség hét foka..... 17–18
Meditáció
Kőszegi Dalma: A körhinta..... 20
P. Gábor Mózes: Belső tisztulás 25–26
Vincze József: Konfliktushelyzet = vizsgahelyzet..... 27
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 28–31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2012. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára változatlanul 240,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1450,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2500,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

Sík Sándor

Ments meg, Uram!

(részlet)

A virágtalan, gyümölcstelen ágtól,
A meddőségtől, lanyhaságtól,
A naptalan és esőtelen égtől:
Ments meg, Uram, a szürkeségtől!

Csak attól ments meg, keresők Barátja,
Hogy ne nézzek se előre, se hátra.
Tartsd rajtam szent, nyugtalan ujjad,
Ne tűrd, Uram, hogy bezáruljak!

Ne hagyj, Uram, megülepednem,
Sem eszmében, sem kényelemben.
Ne tűrj megállni az ostoba van-nál,
S nem vágyni többre kis mái magamnál.

Ha jönni talál olyan óra,
Hogy megzökkenne vágyam mutatója,
Kezem kezedben ha kezdene hülni,
Más örömén ha nem tudnék örülni,

Ha elapadna könnyem a más bűnén,
A minden mozgást érezni ha szűnném,
Az a nap, Uram, hadd legyen a végső:
Szabadíts meg a szürkeségtől!

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/1. (131.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromon@freemail.hu

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2012-re (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2500,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 2. szám
2012. április
240,– Ft

A szeretet ára

Vallás és emberáldozat

Kinek kell feltámadnia?

Jézus életének „hiányzó évei”

A szent lélek

Rotterdami Erasmus emlékezete

Moha-mese

Interjú Bircsák Mártával

Gyermekmisszió Nepálban

Olvasói levelek

Vasárnapi szentírási elmélkedések

10. stáció – Jézust megfosztják ruháitól

Az események nagyon praktikusan pörögnek. Mindenki teszi a dolgát. A római katonák számára csak rutin az egész, talán ez már a kétezredik keresztre feszítés. Begyakorlott mozdulatok. A nap is egyre melegebben tűz, mindenütt legyek, izzadságszag, vér. Sehol egy kis árnyék, meg ez az egész zsidó vircsaft. Legyünk már túl az egészen. A ruhára nincs már szükség, a köntös meg jó lesz az esti szerencsejátékhoz. Minden praktikusan történik, érzelmek nélkül.

Az Istenfiú is tudja, az ő ereje nem az eszközökben van. Nincs szükség sem a ruhára, sem a tizenkét légió angyalra. Ő nem azért valaki, mert valamilyen tárgya és eszköze van, vagy lehet. Nem kell sem a ruha, sem a hatalom. Egy valami marad, és az elég: a személyiség. A személyiség, amely végigjárja a rámért utat. Még ha ez a keresztút is.

És itt van az első tanulsága ennek a stációnak. Mi határoz meg bennünket? Mi az, ami mi vagyunk? Az anyagi lehetőségeink, a ruha, a lakás, az autó, a bankbetét? Vagy a lehetőségek – igaz nem tizenkét légió angyal, hanem valami kis hatalom, valami lehetőség, valami kis buli, kapcsolatok, valami üzlet, valami ígéret, egy kis információ? Ami most van, vagy úgy látszik, hogy van, de holnap vagy holnapután már nincs. És van-e ezek mögött személyiség? Mi van, ha mindez lefoszlik rólunk. Tudjuk jól, hogy a mai világ nagyon lefosztó, – Bogár László szavaival élve – elroncsoló világ. Az ember hamar senkivé lesz egy betegség, egy munkahelyváltás, egy válás, vagy egyszerűen a nyugdíj során. Mi marad, ha minden elvész? Vagy mi magunk vesztjük el, vagy lefosztják rólunk. Nekünk is csak a személyiségünk marad.

Ezért a kérdést úgy kell megfogalmaznunk: Milyen személyiségjegyeket tanulhatunk meg Jézustól? Mit kell felépítenünk magunkban, ami Jézushoz tesz hasonlóvá bennünket? És itt felsorolhatnánk Jézus sok-sok tulajdonságát, de egy szóval is ki lehet ezt fejezni. Jónak kell lenni. Vagy kicsit hosszabban: azt tegyük a másiknak, ami nekünk is jólesne. Tovább is fűzhetjük a gondolatot. Örülnénk mi, ha éheznénk, ha bántanának, ha megaláznának, ha nem vennének emberszámba, ha nem lenne lakásunk, ivóvízünk, ha a kutya sem nyitná ránk az ajtót, amikor betegek vagy magányosak vagyunk? A jézusi személyiség ismertetője a jóság, és ennek lesz következménye az osztozó, szelíd, szolgáló élet.

De ahogy a világot látjuk, megkérdezhetjük: Miért nem természetes ez mindenki számára? Az Isten képére és hasonlóságára teremtett ember miért nem ilyen? Könnyű válasz az, hogy a bűn, az önzés miatt, vagy ahogy Vörösmarty írja: az ember sárkányfog-vetemény. Nem vagyunk-e felelősek abban, hogy a dolgok idáig fajultak? És ahogy a magyar társadalom, a világ és a környezet állapotát látjuk, ez még csak kezdete egy lejtőnek. Nem közvetítjük rosszul Istent, hogy ennyire nem az ő világa ez a világ?

Térjünk vissza a stációhoz! Látjuk, Istennek nincs szüksége semmire. A kereszthalálhoz és a feltámadáshoz nem kellett semmi tárgyi, hatalmi eszköz. De mi nem gondoljuk-e Istenről azt, hogy szüksége van az imánkra, a jócselekedeteinkre, a szertartásokra, a hitünkre? Sőt szüksége volt Fia áldozatára, mert csak így menthette meg a világot... – és sorolhatjuk a páli tanításra épülő teológia fennkölt szavait. De ha Istennek vannak jogos szükségletei, ha vannak jogos elvárásai, akkor nekünk is lehetnek. Ha Istennek jár valami, akkor nekünk is jár. Hiszen amilyen az istenképünk, olyan az emberképünk. És újra belépünk a „jogos szükségem van valamire” világába. Jogos szükségem van ruhára, autóra, pénzre, hatalomra, befolyásra, tizenkét légió angyalra. És ezeket meg kell szereznem, mert mindez jár nekem. S ezért át kell gázolnom rajtad, rajta, vagy akár egy városon, egy országon.

Ezért mondják ma egyre többen – persze halkan, de meghallhatóan –: korunk válsága nem gazdasági, nem társadalmi, nem pénzügyi , hanem elsősorban spirituális válság, vagyis az istenkép válsága. És a megoldás: nem a gazdaság ilyen vagy olyan politikai irányzat szerinti rendbetétele, pénzügyi vagy katonai fortélyok bevetése, hanem olyan istenkép megfogalmazása, amelyre épülhet az az emberkép, amely megfordítja ezeket az önpusztító folyamatokat.

És a spirituálisan nyitott emberek keresik is ezt az istenképet. Csak a mai hírekben olvasva: délután Hare Krisna fesztivál a Váci utcában, Pilisszántón tavaszi napéjegyenlőségi ünnep táltosokkal, aranyasszonyokkal, tűzön járással. Vagy 8000 sámándob dobolása ma este a SYMA-csarnokban, ezt az Ősmagyar Egyház szervezi. Ezoterikusok, barantások, fényküldöttek, angyalokkal társalkodók. Szélesedik a paletta. Spirituális útkeresés kétségbeesett vágya tör föl mindenütt. És mi is itt a templomban, a magunk hagyományai szerint: egy 2000 éves, „a pokol kapui sem vesznek erőt rajta” egyház tanításával, és sokszor az ebből adódó merevséggel, gondolati fogsággal és kioktató öntudattal.

Mi a megoldás, kérdezik ma minduntalan. Tavaly terveztünk a feleségemmel egy katolikus templomot. Sokat beszélgettünk egyházi vezetőkkel, köztük két püspökkel. Az ő szintjükön is ugyanez a kérdés. Lehet, hogy esti imáiban a pápa is ezt kérdezi magától és Istentől. Mi a megoldás?

És Isten hallgat. Nem jön el. Viszont van válasza: Nem jövök el, mert itt vagyok. Hatmilliárd példányban bennetek élek a teremtett lélek által. Ami van, azt ti csináljátok magatoknak. Csinálhatnátok mást is, ha hallgatnátok rám.

Mit hallhatunk tőle? Nagyon egyszerű az ő válasza: Jónak kell lenni. Ha kell, oda kell adni a ruhát, a tizenkét légiónyi angyal mai megfelelőit.

Ez a megoldás. A többi csak árulás vagy ámítás, és unott kalapálása egy római katonának úgy 2000 éve, innen kicsit délkeletre, Jeruzsálem külvárosában, a Golgotán.

Garay András

(Elhangzott Dunakeszin, 2008 nagyböjtjében)

Fulbert Steffensky

A szeretet ára

A Bécsben született amerikai zsidó nőt, *Ruth Klügert* gyerekként Theresienstadtba hurcolták, később pedig az auschwitzi megsemmisítő táborba került, ahol kiválogatták a 15 évesnél nem fiatalabb, erőteljes zsidó nőket, hogy más táborokban dolgoztassák őket. Ruth Klüger azonban mindössze 12 éves, cingár gyerek volt. Reménytelenül állt a foglyok sorában, amely lassan araszolt az SS-tiszt felé, aki vagy közvetlen megsemmisítésre, vagy egy másik táborba küldte a foglyokat. Továbbélés c. könyvében Ruth Klüger így meséli el időleges megmenekülésének történetét:

Az SS-hivatalnok mellett állt az írnoknő, szintén fogoly. Hány éves lehetett, nem tudom. Tizenkilenc, húsz? Meglátott a sorban, amikor gyakorlatilag már eléggé elöl voltam. Ekkor elhagyta posztját, hozzám sietett, és szabálytalan fogsorának feledhetetlen mosolyával, szinte hallótávolságban az SS emberétől, félhangosan megkérdezte: „Hány éves vagy?”

„Tizenhárom”, feleltem.

Ő pedig határozottan a szemembe tekintve, nagyon nyomatékosan így szólt: „Mondd azt, hogy tizenöt vagy!”

Két perccel később sorra kerültem... A koromra vonatkozó kérdésre megadtam a döntő választ: „Tizenöt vagyok.”

„De ez még kicsi”, jegyezte meg a férfi, élet és halál ura, nem barátságtalanul, inkább úgy, mint amikor tehenet vagy borjút mustrál az ember.

Az írnoknő ugyanabban az áruértékelő hangnemben folytatta: „De erős felépítésű. Izmosak a lábai, tud dolgozni. Nézze csak meg!”

Itt hát volt valaki, aki az adminisztrációnak dolgozott, s aki megerőltette magát az érdekemben, anélkül hogy egyáltalán ismert volna. A férfi számára talán kicsit kevésbé volt közömbös, mint én voltam számára, és engedett. Fölírta a számomat, és egy időre meghosszabbította az életemet.

Honnan ered ennek a fiatal nőnek a jósága, aki önmagát veszélyezteti, aki megment egy gyereket, akit nem ismer, aki nem rokona, és akihez tulajdonképpen semmi köze sincs? Olyan helyen és olyan órában teszi ezt, ahol és amikor mindenki megtanulta, hogy a másik barbára legyen. E humánus tett szépsége abban mutatkozik meg, hogy nem lehet megválaszolni eredetének és miértjének kérdését. Ruth Klüger „szabad tettnek” nevezi a fiatal fogolynő viselkedését: ez a tett áttörte az okok láncolatát. Aki a koncentrációs táborban továbbadta lefelé azokat az ütéseket, amelyeket fölülről kapott, csak úgy járt el, ahogyan biológiailag és pszichológiailag várható volt, ahogyan előre meg volt határozva – mondja Ruth Klüger.

A fiatal fogolynőnek nem volt más szándéka a tettével, mint megőrizni a gyereket attól, hogy meggyilkolják. Meglátta az ijedt kislány arcát, és ez elcsábította. Létezik-e más név e saját életét kockára tevő fiatal nő tettére, mint az *áldozat* szó? Létezik-e olyan irgalmasság – amely megérdemli ezt a nevet –, amely nem jelenti egyúttal önmagunk odaadását is? És lehetséges-e, hogy az áldozat fogalma azért vált olyan hiteltelenné napjainkban, mivel egy nárcisztikus társadalomban hatalmas bálvánnyá vált a saját boldogságunk utáni sóvárgás?

Az irgalmasság Istene áldozattá vált

Legyen szó akár az Ó-, akár az Újszövetségről – az „irgalmasság” az egyik alapneve Istennek, az „irgalmas” Isten egyik alapvető jelzője. Az irgalmasság gyakorlása Isten számára sem ingyenes, ahogyan ama fogolynő számára sem volt az, aki saját élete veszélyeztetésével mentette meg a kislányt. Az elnézésébe, türelmébe kerül. Összeszorul a szíve, amikor látja népét. Irgalmassága „túlságosan fölgerjedt” ahhoz (ahogy Luther fordítja Ozeás 11,8-at), hogy megússza szenvedés nélkül. Senki sem kerül ki ép bőrrel abból, ha irgalmas, még egy Isten sem. Az irgalmasságot és az áldozatot nem lehet elválasztani. Isten irgalmasságának legdrámaibb történetét Jézus sorsa beszéli el: ebben egybeesik az irgalmasság és az áldozat, ahogyan a fiatal fogolynő történetében is.

Isten felfedett arca Jézus. Hogy kicsoda Isten, azt erről a Jézusról ismerjük föl, aki istállóban született, kisemberek fia volt, kisemberekkel állt kapcsolatban, boldognak mondta a szegényeket, sebeket gyógyított, félelmeket űzött el, és élete végén bűnözőként feszítették keresztre.

Isten Jézus által tanulta meg, hová tartozik; ahhoz a rongy népséghez, amelynek szüksége van rá, és amely felismeri őt. Azoknak az isteneknek, akiket mi gondolunk ki magunknak, mindenük megvan, ami nekünk magunknak hiányzik: A mi szűkösségünket tesszük meg az ő gazdagságukká. A mi sebeinket tesszük meg az ő sértetlenségükké. A mi vereségeinket tesszük meg az ő győzelmeikké. Alkalmilag nagylelkűek, kényük-kedvük szerint megadnak nekünk bizonyos adományokat, de semmit nem áldoznak föl, legkevésbé önmagukat. Ez a kicsi király a betlehemi istállóban és a keresztre feszített bűnöző – ők jelentik a nagy tiltakozást a mi istenképeink, a zavartalan ragyogás és a töretlen hatalom ellen. Az „Isten” szó rejtjelezett szövegnek bizonyult az emberiség történelme során: sokféle módon lehet értelmezni. Jézus alakja és sorsa az az olvasat, amely összeköti a keresztényeket: Isten felismerhetetlenné vált Jeruzsálemtől délre,

egy kicsi királyba rejtőzve, aki istállóban született. Nem a hatalom és a vakító boldogság köntösében jelentkezik. Titokzatos Isten, aki nem szárítja föl az ő szegényeinek könnyeit, és nem gyógyítja be az élet által ütött sebeket. Titokzatos Isten, aki nem tér ki az élelmet nélkülözők éhsége elől, a megkínzottak kínja elől, és akit az élet keresztre feszít, ahogyan másokat is. Jézusban Isten ragaszkodik megvigasztalhatatlanságához, mert az emberek élete, akiket szeret, vigasztalan. Isten megfizeti irgalmasságának árát.

Nem! Egyetlen halál sem jó, amelyet erőszakosan kényszerítenek rá az emberre, ennek az Istenfiúnak a halála sem. Nem jó a kifolyt vér. De jó a jóság. Jó a szenvedélye ennek az Istennek, aki sehol másutt nem akar lenni, csak ott, ahol meggyalázzák az életet; ahol az emberek megfulladnak gyöngeségükben, és ahol a halál megjelöli őket, mielőtt még megszülettek volna. A kereszténység középpontja az emlékezés annak az Istenfiúnak a passiójára, aki nem hagyta, hogy elűzzék a mi halálunkból. Az irgalmasság Isten számára sincs ingyen. Egy Isten, aki értünk halt meg, a mi oldalunkon halt meg, a mi sorsunkba halt bele. Végre egy Isten, aki miatt nem kell szégyellnünk magunkat!

Isten arcvonásai –
ahogyan a korinthusi levélből *kiírható* (1Kor 13)

– ***türelmes***, de nem azért, hogy a végén kétszer akkorát üssön,
– ***jóságos***, de nem a szenilis nagypapa, hanem a legmegbízhatóbb barát értelmében,
– ***nem féltékeny***, vagyis nem akkor boldog, ha övé a hatalom és a dicsőség,
– ***nem kérkedik,*** vagyis akkor boldog, ha mások értékeit is nagyra becsülheti,
– ***nem gőgösködik,*** vagyis senkit sem akar megalázni, lenézni,
– ***nem tapintatlan,*** vagyis senkit sem akar megszégyeníteni, zavarba hozni,
– ***nem keresi a maga hasznát,*** vagyis nem azért teremtett, hogy a saját dicsősége növekedjen, hanem hogy a teremtés gazdagodjon őáltala,
– ***nem sodorják el az indulatai,*** vagyis nem hangulatai szabályozzák cselekedeteit,
– ***nem veszi figyelembe a rosszat,*** ahogy az *igazi apa* sem tartja számon gyermeke hibáit, hacsak nem magunkról akarjuk mintázni azt,
– ***nem örül a gonoszságnak,*** vagyis nem szemléli közömbösen a világ, és benne az ember dolgait,
– ***örül az igazság győzelmének,*** vagyis nem passzív szemlélője a jó és gonosz harcának, hanem aktív részese mindennek,
– ***mindent eltűr,*** vagyis nem borul ki az első kudarc után,
– ***mindent elhisz,*** vagyis első dolga nem a gyanakvás vagy vádolás, hanem a nagylelkű bizalom,
– ***mindent remél,*** és a reménye nem arra irányul, hogy mikor és hogyan lehet lecsapni a remény nélkül maradtakra,
– ***mindent magára vállal,*** vagyis nem keresi állandóan a bűnbakot, akin törleszthet mindazért, ami bármi miatt nem sikerült.

Ő az, akinek szeretete soha el nem vitatható, mert egyértelmű és igazi.

S. G.

„Irgalmasságot akarok, nem áldozatot”

Az irgalmasságot és az áldozatot nem lehet elválasztani. Aki irgalmas – mindegy, hogy Isten vagy ember –, az odaadja magát, veszélyezteti magát, és a legsúlyosabb esetben megfosztja magát az élettől. Mit jelent tehát ez a jézusi mondat: „Az irgalmasságban lelem kedvemet, nem az áldozatban”? *Az áldozat mechanizmussá válhat* – az irgalmasság pótlására. Izajás könyvének 58. fejezete írja le ezt a veszélyt. A nép jámbor, böjtöl, vallási áldozatokat hoz, keresi Istent. De irgalmasság nélkül teszi ezt. Böjtölnek, és ugyanakkor erőszakosak. Imádkoznak, és elviselhetetlen terheket raknak a szegényekre. Zsákba öltöznek, és hamuba ülnek, de nem engedik szabadon a foglyokat. Isten felszólítja őket, hogy hagyják el az áldozatokat, és forduljanak az irgalmasság felé: Oszd meg az éhezővel kenyeredet, vezesd házadba a nyomorgókat, öltöztesd föl a mezítelenéket – és ez lesz a te istentiszteleted! Nincsen istenismeret irgalmasság nélkül. Egyetlen áldozat sem számít Isten előtt, ha célja nem az igazságosság. Az igazságosság az irgalmasság politikai neve.

A második veszély a *do ut des*, az „adok, hogy adj”, *az Istennel folytatott vallásos kereskedés* veszélye. Megadom neked ezt meg ezt, megígérem neked ezt meg ezt – és ellenadományt várok tőled; egészséget, gazdagságot, sikeres életet. Ez a tisztátalan áldozat, amely célokkal és szándékokkal kapcsolódik össze. Isten nem lókupec. Nem reagál azokra az eszközökre, amelyeket azért vetek be, hogy érvényre juttassam saját terveimet.

Létezik egy harmadik veszély is, talán ez jár a legsúlyosabb következményekkel minden vallásban: *az Istennel szembeni bizalmatlanság*, amely az áldozatban lelt vallásos örömként álcázza magát. Isten kiszámíthatatlannak tűnik, az ember nem bízhat benne, legalábbis nem egészen. Ezért az ember levág egy darabot a legjobból, amije csak van, és feláldozza neki. Valamivel ki kell engesztelni őt, mert békétlennek, haragtartónak és veszélyesnek tűnik. Örömét leli az áldozatban, örömét leli a fájdalmunkban, és abban, ha odaadjuk pompás dolgainkat. – Ez az öncélú áldozat és aszkézis, amely nem irgalmasságból fakad, hanem az Isten jóságával szembeni bizalmatlanságból. Ebben a felfogásban úgy tűnik, mintha Isten élvezné az emberek kínjait.

Az áldozat azonban sosem lehet öncélú, önmagában sosem ér semmit. Csak akkor ér valamit, ha irgalmassággal kapcsolódik össze. Akkor azonban számít, s az emberi és isteni szépség és nagyság kifejezője.

Forrás: Publik-Forum Extra, 2011/1 (Erbarmen)

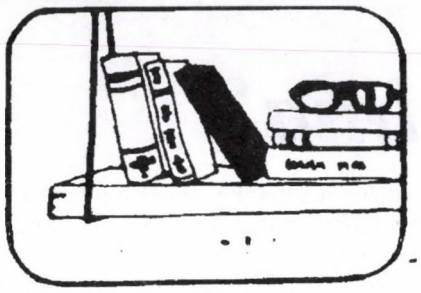

Karl-Heinz Ohlig

Emberáldozat a Jahve-vallásban

A vallástörténet azt mutatja, hogy a korai időkben sok vallásban létezett az emberáldozat, amelynek legrettenetesebb formája a saját gyerekek vagy mások gyerekeinek föláldozása volt. Ezeknek az áldozatoknak az volt az értelmük, hogy a számukra legkedvesebbet odaadják az Istenségnek, és ezzel jóindulatra hangolják. Sok-sok korszakra volt szükség, amíg az emberiség maga mögött hagyta ezt a gyakorlatot.

A gyermekáldozatokat az Ószövetség is említi. Mindenekelőtt az az elbeszélés ismert, amelyben Isten megparancsolja Ábrahámnak, hogy áldozza föl a fiát, de aztán az utolsó pillanatban megakadályozza föláldozását (1Móz 22). További ószövetségi szövegek szerint Moloch istennek mutattak be ember-, mindenekelőtt gyermekáldozatokat, ami ellen e szövegek hevesen tiltakoznak (3Móz 18, 21; 20,2-5; 1Kir 11,7; 2Kir 23,10; Jer 32,35).

A Moloch név egy rövid magyarázatában már *H. Groß* rámutatott arra, hogy „a föníciai-pun feliratok szerint… a Moloch név nem egy istenséget jelöl, hanem egy bizonyos áldozatfajtát”, pontosan az ember- és gyermekáldozatot, de az a véleménye, hogy Molochot Izraelben azonosították az asszír és ugariti Malik istenséggel, tehát Moloch az Ószövetségben egy (nem izraeli) istenség volt.

R. M. Kerr más véleményen van. Az ókori Közel-Kelet kanadai professzora, az ókori keleti nyelvek ismerője csak az elmúlt évben tett közzé egy monográfiát a latin-pun feliratokról, és egy ugyancsak tavalyi tanulmányban bizonyította, hogy annak az arab írásnak, amellyel a Koránt rögzítették, a kelet-szír – nem pedig az óarab (jemeni) – ábécé az alapja (tehát aligha keletkezett az Arabfélszigeten). Most egy másik tanulmányban a Moloch-fogalom filológiai elemzését készítette el.

Ebben a tanulmányában a Moloch-szóhasználat föníciai-pun példáinak filológiai vizsgálatát kiterjeszti az összes szemita nyelvekre. Meggyőző szabatossággal mutatja ki, hogy a Moloch név egyetlen előfordulásakor sem jelent istenséget, hanem szakkifejezésként mindig egy áldozatfajtát jelöl, mégpedig emberek, mindenekelőtt gyermekek föláldozását annak az istenségnek, aki az adott kultikus cselekvés címzettje. A közös „mlk” gyök azt jelenti: uralom, birtoklás, rendelkezési hatalom (vagy valami hasonló; ebből származik a „király” jelentésű héber *melek* szó is). A föláldozással átadták a gyerekeket a szóban forgó istenség „birtokába”, „rendelkezési hatalmába”.

Az izraeli vallásra nézve ez azt jelenti, hogy bár területén az idegen törzsek is mutathattak be ilyen áldozatot Baálnak vagy más isteneknek, de az izraeliták is gyakorolták, és Jahvénak is bemutatták ezt a fajta áldozatot (vö. 3Móz 20,2; 2Kir 23,10; Jer 32,35). Ezeket az emberáldozatokat a Templomon kívül, félreeső helyeken, vagy házakban mutatták be, mégpedig „laikusok”; az Ószövetség például a Hinnom-völgyet nevezi meg (2Kir 23,10; Jer 32,35).

Ennek az áldozatbemutatási gyakorlatnak a legyőzése viszonylag későn történt meg, röviddel a babiloni fogság előtt, a deuteronomista reform során (amelyben különben nem lehet távolságtartást felfedezni az erőszakalkalmazással szemben, ld. a Deuteronomium, azaz Mózes 5. könyve első négy fejezetét). Ennek az áldozati formának a tilalmát rendszerint arra vezetik vissza, hogy a Jahve-vallás a mélyebb emberség irányába fejlődött.

R. M. Kerr konkrétabb összefüggésekre mutat rá. A Joziás-féle reform meghirdette az ún. kultusz-központosítást: megtiltott minden olyan kultikus gyakorlatot bizonyos magaslatokon vagy házaknál, amelyet bárki végrehajthatott. Jahve tiszteletét már csak a jeruzsálemi templomban volt szabad gyakorolni, és az ottani papokra bízták rá. „Ekkor már nem volt terük olyan áldozatoknak, amelyeket ’laikusok’ mutathattak be valahol, papi közreműködés nélkül” (Kerr).

Ettől kezdve a Jahve-kultuszban nem voltak megengedettek a moloch-áldozatok, és ez volt a háttere és egyúttal indoklása az eme áldozati gyakorlattal szembeni, ezután kezdődő ószövetségi fellépésnek; ennek során aztán kifejtették, hogy Jahve nem akar ilyen áldozatokat, s a szövegekben Moloch végül egy másik, nem izraeli istenként jelenik meg, aki ellentétben áll Jahvéval, és akit ezért immár könnyen lehetett bírálni. Ily módon az istenfogalom úgyszólván kerülő úton jutott mélyebb humánus dimenzióhoz a Jahve-vallásban, nagyjából Kr. e. 600-tól.

Forrás: Imprimatur, 2011/5

Sulyok Gábor

Kinek kell feltámadnia?

Vannak, akik a föltámadást hitünk alapjának tekintik, ahogy Pál is, de vannak, akik az élet alapjának tartják. Vajon maga Jézus minek tartotta? Tanítását, vagy annak mely részét tette függővé föltámadásától, és melyeket tartott függetleneknek tőle? – Ha őszintén akarunk válaszolni erre, akkor egyértelműen azt kell mondanunk, hogy tanítását és életét kizárólag attól a bensőséges, őszinte bizalomtól tette függővé, amellyel elválaszthatatlanul odafűzte magát Istenhez. Kérdések mégis vannak, és a „hagyományos” válaszok sokszor nem elégségesek.

– Hogy lehet, hogy a János-evangéliumban 70 év távlatából előkerült Nikodémus, aki az éjszakai titkos beszélgetésen kívül (Jn 3,1-10) nem mutogatta még rokonszenvét sem, Jézus temetésekor azonban a semmiből hirtelen Arimateai József egyedülálló temetési segédje lett (Jn 19,38)? – A szinoptikusok Nikodémusnak még a nevét sem ismerik, a temetéssel kapcsolatban egyáltalán nem említik (Mk 15,43; Mt 27,57-60; Lk 23,50), pedig ezek a biblikusok véleménye szerint legalább 30-40 évvel korábban íródtak, mint a Jánosról nevezett evangélium!

– Hogy lehet, hogy 70 év távlatában derül ki, Jézust a temetésekor már bebalzsamozták, mégpedig annyi balzsamozó illatszer felhasználásával (*litrasz hekaton* = 100 font = kb. 35-40 kg), amely akár tíz hatotthoz is elég lett volna (Jn 19,39)? – Alois Stöger felvetése, hogy az evangélium megfogalmazója nem volt tisztában a mértékegységekkel, enyhén szólva nevetséges. Természetesen az sem magyaráz meg semmit, hogy talán a másolók írták el a mennyiséget, hiszen a szinoptikusok egy része utólagos balzsamozási szándékról beszél (Mk 16,1-4; Lk 23,56-24,1), erről a „titkos”, megelőzőről viszont semmit sem tudnak!

– Néhány mondatot talán érdemes még mondani Jézus halotti lepléről, amelyet egyesek véleménye szerint Torinóban őriznek. Arimateai József a főtanács tagja volt, Nikodémus sem maradt el mögötte vallási műveltség terén, hiszen Jézus a nép tanítójának nevezte. Hogyan lehetséges, hogy a szokásoktól teljesen eltérő módon, hosszanti irányban csomagolták a holttestet a lepelbe, noha az evangéliumi beszámoló éppen azt erősíti meg, hogy a zsidóknál szokásos módon jártak el (Jn 19,40)? Lázár feltámasztásával kapcsolatban azt olvassuk ugyanannál a „Jánosnál”, hogy a halott [Lázár] kijött, de a keze és lába pólyával, vagyis a halotti lepellel körül volt tekerve. Jézus így szólt akkor: „Oldjátok fel őt, hogy járni tudjon” (Jn 11,44)! Hogyan keletkezhetett ezen a különleges leplen, mint egy fényképfelvételen, Jézus testének lenyomata? Talán csak az asszonyok értettek ehhez? Nem túl meggyőző magyarázat.

– Márta már vissza akarta tartani Jézust Lázár *negyednapos* sírjától, hiszen „már szaga van” (Jn 11,39), Jézus harmadnapos „újratemetése”, utóbebalzsamozása viszont mintha teljesen természetes lenne (Mk 16,1; Lk 24,1). – Mindenesetre meglepő ez a természetesség!

– Vajon felmerülhet-e komolyan Jézus testének ellopása? A Máté-féle beszámoló mint lehetséges variációt említi ugyan, igaz, hogy komoly cáfolattal felkészülten (Mt 27,62-66; 28,11-15).

– A sír őrzésével kapcsolatos mátéi fordulat ismét csak kérdéseket vet fel, hiszen a többi evangélium miért nem tud, vagy beszél erről. Ha hitelt adnánk is ennek a felvetésnek, beleütköznénk egy újabb gondba: A rómaiak számára miért lett volna másodlagos („Közben alszunk egy jót, de majd megmagyarázzuk”) egy veszélyes galileai lázadóvezér sírjának őrzése, föltámadásának lehetetlenné tevése, ha csak nem azért, mert nem is őrizte senki.

– A probléma másik része, hogy Pilátus semmiképpen nem volt a zsidók barátja, sőt ahol lehetett, keresztbe tett nekik. Gondoljunk csak a templom meggyalázási kísérletére Tiberius jelvényeivel, képmásával (J. Flavius: A zsidók története XIII/3.1). Nem felesége titokzatos álmai miatt játszotta el Heródessel a maga kis taktikai játékát, még ha nem zárjuk is ki a korszellembe illő fogékonyságát a babonaságokra, hanem sokkal inkább a zsidókat akarta megleckéztetni ezzel a huzavonával, mert nagyon is tudta, hogy mit kell tenni egy zsidó lázadóval, aki királlyá akarja tenni önmagát. Hasonlóan az igazságtól elrugaszkodott gondolat lenne feltételezni Pilátus Jánosnál olvasható igazságkereső, filozofikus hajlamait. Pilátus maximálisan reálpolitikus volt. Elég csak a szamaritánus lázadás leverésére gondolni (i. m. XIII/3.4).

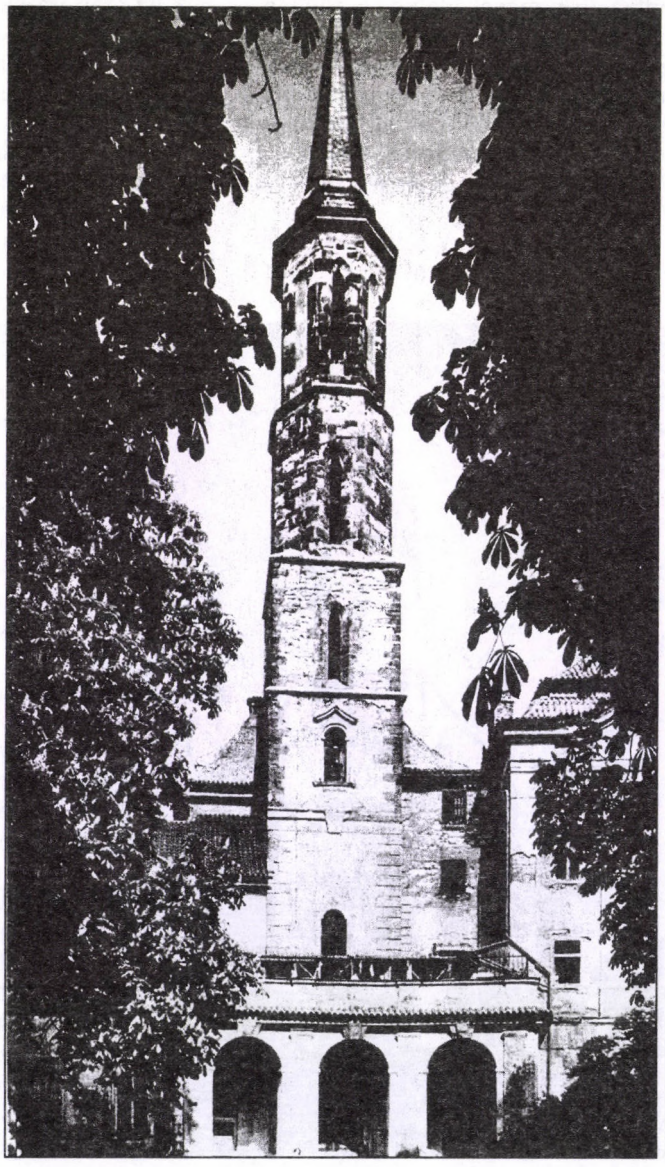

– A „halottkém” százados nem volt ugyan orvos, de bizonyára már találkozott elég halottal szolgálata során, hogy különbséget tudjon tenni élő és halott között. Azzal meg még inkább tisztában volt, hogy nem babra megy a játék, hiszen az életével játszott, ha nem győződik meg kellő alapossággal a halálról. Számára sem lehetett egy a jelentéktelenek közül „a zsidó lázadók feje”, Jézus (Mk 15, 44-45). Az meg már a hősköltemények körébe tartoznék, ha „keresztény elfogultsággal” nagyolta volna el a vizsgálatot, és az élő Jézusról állította volna ki a halotti bizonyítványt. Másrészről pedig semmivel sem tette volna egyszerűbbé a feltámadás meghirdetését egy ügyes, vagy ügyetlen csalás.

– Ugyanide torkollik a kérdés, hogy miért volt olyan elengedhetetlenül fontos, hogy amint az „írások” megjövendölték, csontot ne törjenek benne. Nagyon gyenge igazolás lenne arra vonatkozóan, hogy e nélkül nehezebb lett volna Jézust Messiássá *átalakítani* (Jn 19,33-37). Különösen azért kérdéses ez a „részletkérdés”, mert a szinoptikusok nem tudnak erről semmit, sem a lándzsaszúrásról, sem a csontot nem törésről. Elképzelhetetlen, hogy akár csak a lukácsi beszámolóból is kimaradhatott volna egy ilyen fontos mozzanat, hiszen ahogy a bevezetőjében írja, „mindennek alaposan utánajárt”, nem beszélve Mátéról, aki annyira lényegesnek tartotta, hogy az ószövetség beteljesítőjeként láttassa Jézust. – Az ismét elgondolkoztató, hogy mennyire hanyagolható el egy agyongyötört embernél egy jól irányzott lándzsadöfés. Ezt az „akciót” sem valamiféle inasgyerek hajtotta végre, hanem a római légió századosa. Ha mégis, akkor a harmadnap enyhén szólva túl korainak tűnik a „feltámadáshoz”.

– Hogyan lehetséges, hogy az általánosan legkorábbinak tartott Márk-féle beszámoló szerint a sírnál járt asszonyok félelmükben senkinek sem mertek szólni arról, amit láttak (Mk 16,8!), míg a többi evangélium feltámadást hirdető, lelkendező tanúkról beszél. Ugyanilyen furcsa, hogy a következő mondat éppen az ellenkezőjéről szól magában a Márk-evangéliumban, vagyis éppen hogy szó sincs semmiféle félelemről, hiszen következik az evangélium hitelessé, „kánonivá tevése” a különböző megjelenések és csodák felsorolása által (Mk 16,9-20), ami azt valószínűsíti, hogy az evangélium befejezése már nem „eredeti”, vagyis nem Márk munkája, hanem az „egyházi felügyeleté”.

– Érezhető az alapvetően páli hatás, amely már akkor meghatározta az ősegyház szemléletét, ti. hogy a feltámadás nélkül a jézusi élet nem elég értékes. Jézus feltámadás nélkül, vagyis a maga emberi voltában és Istennek adott életével nem elégíti már ki az ősegyház vallási igényét sem, és ennek rabjaiként azóta mi sem tudjuk elképzelni, hogy Jézus képes volt meghalni az Isten ügyéért, és ez maga a „megváltás” és a feltámadás, vagyis ennek az életnek újraszülése már azok feladata, akiknek elég a jézusi élet maga.

– Hogy mennyire „ismeretlen gondolat” volt a feltámadás a tanítványok körében, több oldalról is egyértelmű. Péter a „feltámadás nyilvánvaló jegyei” nyomán sem tud mit kezdeni vele (Lk 24,12). Természetesen János 70 év után már mindent jobban tud, és az első pillanattól fogva hitte, amit az egyház hinni eléje adott.

– Mária Magdolna női hiszékenységébe sem fér bele a föltámadás gondolata, hiszen a holttest ellopásáról beszél, és inkább a kertészt látja maga előtt, aki többet mond számára, mint Jézus (Jn 20,15). Ezt közvetve a szinoptikusok is megfogalmazzák, hiszen a márki beszámoló alapján reprodukálható, hogy mennyire értelmezhetetlen volt az üres sír látványa (Mk 16,8). Az különlegesen megmosolyogtató, hogy annak ellensúlyozására, hogy nők, vagyis jogilag érvénytelen tanúk bizonyítják a feltámadást, Lukács sürgősen kettőre szaporítja a tanúságtevők számát (lásd: két angyal), hogy a tanúskodás hiányossága a mózesi törvénykönyv szerint megfelelő legyen (5Móz 17,6; 19,15).

– Az emmauszi tanítványok sem tudnak mit kezdeni a föltámadottal, mert náluk a történet a kereszthalállal véget ért (Lk 24,18-24). Ez alól a többi tanítvány sem kivétel, hiszen a golgotai kudarc után mindenki „hazament” a maga útján, és felejteni próbált, ahogy aztán János visszaülteti Jézus szavaiba az utólagos történéseket (Jn 16,32).

Kérdések, párhuzamok és ellentétek, amelyek sohasem képesek kimondani a végső választ.

* * *

Ezek után tegyünk fel egy szokatlan kérdést: Milyen kapcsolatban van Jézus feltámadásával Isten irántunk való szeretete, és milyen kapcsolatban van a mi hitünkkel? Mi az, amit hozzáad a Jézus által meghirdetett, megváltott élethez Jézus feltámadása? Az evangélium mint Isten örömhíre mennyiben szorul kiegészítésre a Jézus feltámadásáról szóló beszámolók révén? A páli *sine qua non*, vagyis a 'ha Jézus nem támadt fel, akkor az ember és Isten közötti távolság örök szakadékká válik', valóban alapjaiban rendíti meg Isten iránti bizalmunkat, hitünket?

Ha van bátorságunk, fordítsuk meg a kérdést: Milyen kapcsolatban van a mi Isten iránti szeretetünk Jézus feltámadásának lehetőségével vagy tényével? Mit jelent nekünk Jézus, a jézusi élet – Jézus feltámadása nélkül? A jézusi élet minket sem mozdít ki hitetlenségünkből és reménytelenségünkből, csak ha csodákat, jeleket és föltámadását látjuk?

– Gondoljuk végig, hogy Isten eredeti, boldogan teremtő és boldogan gondoskodó akaratán mennyiben kell, vagy mennyiben lehet változtatni azáltal, hogy mi emberek – leginkább a keresztények – *Jézus föltámadása által* megismerhettük végre Isten szándékát. Hacsak nem arról van szó, hogy Isten „éppen most találta ki”, hogy az embereket föl fogja támasztani, és haláluk után is foglalkozni kíván velük, vagy ami még rosszabb: mi emberek mint egyedül igaz egyház Jézus föltámadása és a benne való hit által ki akarjuk sajátítani mások hitét és üdvét.

– A halál utáni élet és a benne való hit azonban nem a bibliai vagy a keresztény vallás eredménye, nem is származtatható Jézustól, hiszen a régészeti ásatások végtelen sora tanúskodik arról, hogy az emberek – Chilétől Egyiptomig, az Urálon innen és túl – készültek a halál utáni életre, hittek valamiféle föltámadásban. Ezt szolgálta sok minden a bebalzsamozástól kezdve a halott mellé temetett eszközökön, ételeken és szerszámokon keresztül egészen addig, hogy a férj mellé néhol még a meg nem halt feleséget, szolgákat, vagy azok kicsinyített másait (pl. Egyiptom) is eltemették, feltételezve, hogy az élet ott is tovább folytatódik.

– Az emberiség rendíthetetlen őshite, hogy Isten várja az embert egy másik életben. Úgy tűnik, mintha az ember önmaga és Isten iránti, meg-megújuló bizalmatlanságával újra és újra rá akarná kényszeríteni Istent, hogy bizonyítsa be szeretetének őszinteségét és változatlanságát. Ez a tökéletes lelki antropomorfizmus, pontosabban infantilizmus az, ami évszázadonként vagy évezredenként újabb csodát követel, hogy általa vizsgáztassa Istent. Ezért hajszolja az egyház is a csodákat – még manapság is –, mert azt gondolja a saját magában jelenlévő ingatagságról,

hogy azt csak csodákkal, szent cselekményekkel lehet bizonyossággá alakítani (Jn 2,18; 1Kor 1,22).

– A páli teológia értelmében a legjobb alkalomnak tűnt Isten számára előbb Jézust keresztre feszíttetni, majd kihirdetni föltámasztása által azt a sosem hallott örömhírt, hogy *'amint Jézus, úgy ti is föl fogtok támadni'* (1Kor 15,20-23). – Valljuk be, kissé ijesztőnek tűnik ez a megfogalmazás. Ha viszont nem kötjük Isten szándékát Jézus föltámasztásához, akkor világossá kell tennünk, hogy Istennek nem Jézus sorsából fakadó, hirtelen jött ötlete a föltámasztás és az emberi lét fölülről való nyitottsága, hanem a teremtés megfordíthatatlan, eredeti szándéka, vagyis hogy a teremtés és benne az ember megszakíthatatlanul érezze szeretetének jelenlétét.

Ebből viszont következik az, ami Pál esetében nem következett: Jézus nem Isten hangulatváltozásának a hőmérőjeként élt közöttünk, hanem a megváltoztathatatlan isteni szeretet megjelenítőjeként. Ebből viszont az is adódik, hogy Jézus föltámasztása semmiben sem változtatta meg Isten eredeti szándékát, sőt a mi emberi sorsunkat, megváltásunk és örök sorsunk miként jét sem! Amit tehát Pál hitünk elmozdíthatatlan alapjaként fogalmazott meg – vagyis Jézus föltámasztása –, az nem tényezője és nem feltétele Isten hozzánk való viszonyulásának. A föltámadás vagy föltámasztás már következmény.

Ha ezek után az okokat akarjuk vizsgálni, azt kell megértenünk, hogy Isten nem emberszabású, bár az ember – hála Istennek – istenszabású. Isten mindenkit eleve szeret, meg akar menteni Jézussal, vagy Jézus nélkül is; mindenkinek mindene akar lenni a föltámadásban való hittel és minden más úton-módon is. Amit egyáltalán mondhatunk a föltámadásról és az az utáni életről, valljuk be, vajmi kevés. Jézustól sem tudunk meg sokkal többet, mint hogy nem olyan, mint a jelen élet. Ő is csupán annyit mondott, hogy vannak dolgok, amik ott nem érvényesek, de konkrétumot szinte semmit. Pál tudni véli ugyan, hogy van égi test és van földi test (1Kor 15,40), de hogy az előbbi mit jelent, ő sem tisztázza, mert ő sem tud többet, mint Jézus.

– Az életünk megoldása a föltámadáson innen és túl Isten maga, akihez, és akinek szeretetéhez nem tehet hozzá semmit még Isten sem, még kevésbé bármiféle hitágazat. Ezt az ősbizonyosságot meg lehet fogalmazni föltámadásként, meg lehet erősíteni Jézus föltámasztásával, de sem így, sem úgy nem lesz több. Mi ebből a tanulság? Elismerve Pál őszinte szándékát és méltányolva az ősegyház fokozatosan kibontakozó teológiai koncepcióját, meg kell kockáztatnunk: Isten feltételek nélkül is szerethető, és az ember hasonlóképpen szerethető kétkedések, minősítések és ítéletek nélkül.

Ami pedig a továbbiakat illeti, legjobb, ha mindenestől Istenre hagyjuk a dolgot. Nem követünk el mulasztást, ha nem mondunk véleményt arról, amiről jószerével fogalmunk sincs; ettől semmivel sem lesz kisebb vagy gyengébb a hitünk Istenben. Ajánlatos komolyan venni, hogy a föltámadás észlelése meghaladja tapasztalati világunk határait, és a Pál szerinti „égi test” aligha azonosítható bármilyen meglévő fogalmunkkal. Így nagyon nehéz meghatározni, hogy mennyiben gazdagít az efféle megfoghatatlan tudás, és mit lehet egyáltalán látni abból, ami a föltámadás után láthatóvá válik. – Ez természetesen elsősorban a Jézus föltámasztására vonatkozó tanúságtételekre vonatkozik. Nem vonható kétségbe, hogy bármikor, bármiért történhet csoda, de ez sohasem rendelhető hozzá a mi igényeinkhez. Annak sem sokkal több a valószínűsége, hogy Isten a maga által a teremtésbe helyezett törvényeket hirtelen felindulásból felfüggeszti, mert valamit elfelejtett belekalkulálni a történelem menetébe. A teremtett törvényeket – a fizikaiakat éppúgy, mint az erkölcsieket – komolyan gondolta, hiszen az ellenkezőjével saját teremtő cselekedetének fogyatékosságát nyilvánítaná ki.

– A rendkívüli dolgok körében talán a legfigyelemreméltóbb maga a keresztény egyház léte, hihetetlen sebességű elterjedése és fennmaradása. Az eseményeknek csupán igen kicsiny részét lehet magyarázni az emberi gyengeséggel, sőt műveletlenséggel, vagy butasággal, hiszékenységgel, csodavárással és misztikus hajlamokkal, ahogyan azt is, hogy kudarcból, meghiúsulásból, kereszthalálból – fizikai és erkölcsi életveszély és üldözések ellenére – hogyan terjedhetett el robbanásszerűen a kereszténység.

(Folytatjuk)

Hollai Keresztély

A hiányzó tizennyolc év

Jézus 12 éves és 30 éves kora közötti időszakáról nem hallunk a Szentírásban. Nehezen hihető, hogy 29 éves koráig békésen dolgozott otthon a családi műhelyben, majd elérvén 30. életévét, elindult a Jordán mellé, hogy ő is megtisztuljon a Keresztelő (Bemerítő) által meghirdetett tisztulási szertartásban, s hogy az ezt követő pusztai 40 nap után mint nagy prófétai erővel rendelkező tanító és gyógyító rabbi lépjen fel Izrael-szerte.

Rokona volt Jánosnak, a prófétának, aki nem a városban töltötte napjait, hanem a pusztában (Lk 1,80). Jeruzsálemből nézve ez a „puszta" Qumrán is lehetett.

Már korábban is gondoltak arra, hogy a kereszténység eredete szorosabb kapcsolatban van az esszénus mozgalommal, „párttal" (Voltaire [1694-1778], Ernst Renan [1823-1892]). Ma talán mégis érdekes ezen elképzelést újból végiggondolnunk, figyelembe véve az újabb kutatások eredményeit is.

1. Kapcsolat a Keresztelő révén?

Josephus Flavius (kb. 37–100) maga írja le, hogy 16 éves korában az esszénusok közé lépett. Josephus Flavius zsidó pap leszármazottja volt; Galileában részt vett a rómaiak elleni háborúban, majd átpártolt, kegyelmet kapott, és Rómában telepedett le. Keresztelő János szintén papgyerek volt, s „a pusztában élt addig a napig, amíg nyilvánosan föl nem lépett Izraelben" (Lk 1,80). Tehát hasonló az út kezdete!

Jézus nem volt ugyan pap gyermeke, Lévi leszármazottja, hanem Dávid-fia volt, de rokonságban állott Keresztelő Jánossal. Lehet, hogy a karizmatikus rokonnal Jézus is járt Qumránban!?

A pusztáról, a pusztában lévő barlangokról, ahová a hűséges zsidók kimenekültek a szeleukida hellenizálás elől, bőven olvashatunk a Makkabeusok könyveiben (pl. 1Makk 2,29.31).

2. Izajás-idézetek kísérik Jézust

A qumráni barlangokban találtak közül Izajás (*Jesaja*) könyve (a Templomtekercs Közösségi szabályzatát nem számítva) az egyetlen teljesen fennmaradt irat. Ezen kívül fennmaradt még több töredék a könyvből, és több Izajás-kommentár is. Tehát mindenképpen fontos könyv volt Qumránban. Nevezetes, hogy az Izajásból vett idézetek végigkísérik Jézus egész életét.

Már Keresztelő János Izajással hirdeti meg őt; mind a négy evangéliumban halljuk: „Készítsétek elő az Úr útját..." (Iz 40,3 skk). Majd amikor meglátja, hogy Jézus közeledik feléje, ezeket mondja. „Nézzétek, az Isten *szolgája*...Ő az, akiről mondtam, utánam jön egy férfi, aki nagyobb nálam..." – Ha János szavait „Isten *bárányával*" fordítanánk, az is összefüggésben állna Izajással (Iz 53,7), és nyelvtanilag is lehetséges lenne, mert az eredeti arámi *talja* bárányt és szolgát is jelent. A körülálló zsidók számára az izajási „Úr szolgája" kifejezés lehetett János szavainak a helyzethez illő értelme (Izajás 42-től kezdve az Úr szolgájának 1., 2., 3. és 4. éneke). Máté a 12. fejezetben igazolja is ezt az értelmet: „Ez az én szolgám..." (18. vers). Az ApCselben Jézus többször is „Isten szolgája" (3,26; 4,27). Jézus maga sohasem nevezte magát „báránynak", ő a „jó pásztor" volt (Jn 10,11). Az első keresztények önmeghatározása a görög *probaton* = juh elnevezés volt, ami természetesen következik Jézus szavaiból: „Juhaim hallgatnak a szavamra..." (Jn 10,27). A korai Jézus-ábrázolások is báránnyal a vállán ábrázolják őt.

Első zsinagógai fellépésekor Jézus Izajás könyvét kapja a kezébe: „Az Úr Lelke rajtam, ő kent föl engem..." (Iz 61,1 skk). A későbbiek folyamán sokszor halljuk még Izajást, egészen a Golgotáig! Márk a 15. fejezetben ezt mondja Jézus halálának körülményeiről: „És törvényszegők közé számították", ami szintén Izajás-idézet (Iz 53,12).

3. A helyszínek

Qumrán az esszénus szekta középpontja, kiindulópontja volt, de Jézus idejében már több helyütt is kialakultak ilyen közösségek Izrael városaiban. Lélektanilag csak úgy állhat ki valaki siker reményében egy új tanítással, ha új gondolatai számára ván valamilyen befogadó közösség (például Pál semmire sem ment Athénban, amikor csak úgy kiállt az agorára beszélni). Valószínűleg Kafarnaumban is volt ilyen közösség. Csak így tudjuk megmagyarázni azt a tényt, hogy böjtölése után Jézus miért hagyta el Názáretet, s miért költözött Kafarnaumba, hogy működésének legfontosabb színtere legyen (Mt 4,13). Lukács szerint ezt földijei is nyilvántartották, és rossz néven vették tőle (Lk 4,24). (Itt is halljuk Izajás próféciáját (Mt 4,15 skk). (Vö. 2. pont.)

Betszaida városa közel, szintén a tó partján feküdt (András, Péter és Fülöp szülővárosa, Jn 1,44). Valószínűleg a Galileai-tenger partján működő halászok számára sem volt teljesen idegen az új rabbi igehirdetése, ezért is tudtak oly meleg szívvel és oly gyorsan csatlakozni hozzá.

Amikor bevonul Jeruzsálembe, és szüksége lesz a szamárcsikóra, elküldi a két tanítványt azzal, hogy ha valaki megkérdi őket, miért kötik el az állatot, ezt kell nekik mondaniuk: „Az Úrnak szüksége van rá." Látszik, hogy az „Úr" szó itt is ismert embert jelentett, mert különben a gazdája nem engedte volna el a szamarat. Jézus tudta, hogy hol talál rokon közösséget (Mt 21,1 skk)! Hasonló a helyzet, amikor Jézusnak teremre van szüksége a húsvéti vacsorához. A húszezres városban biztosan egyszerre több helyen is cipeltek vizeskorsókat. De az „esszénus kerületben" már tudták, hogy ki az a bizonyos rabbi, akinek szüksége van a teremre a vacsorához.

Mindez csak feltételezés, de a későbbiek szerint igen valószínűnek tűnik a fenti pont.

4. Az időszámítás

A qumráni kutatásokból tudjuk, hogy az esszénusok az ősi napév szerint számolták az időt. A fennmaradt szövegek világosan mutatják, hogy ismerték a nap-éj egyenlőségek időpontjait és a téli-nyári napfordulókat, és számoltak velük. Ezért a szír holdévhez igazodó hivatalos zsidó ünnepek sem vágtak egybe a qumrániakkal, bár ők is zsidók voltak. A János-evangéliumnak (a szinoptikusoktól eltérő) kronológiáját véve alapul a hivatalos húsvéti vacsora (széderlakoma) időpontjában Jézus már halott volt, tehát nem ehette meg ta-

nítványaival a húsvéti bárányt! A vádló papi vezetőség nem ment be a helytartóságra, „nehogy tisztátalanokká legyenek, hogy megehessék a húsvéti bárányt" (Jn 18,28). Az ellentmondást csak azzal lehet feloldani, hogy Jézus az esszénus naptár szerint fogyasztotta el barátaival a pászkabárányt, már kedden este. E tény pontosan egybevág a Kaifás palotájában elhangzó figyelmeztetéssel, amikor Jézus haláláról tárgyaltak: „Ne az ünnepnapon, nehogy zavargás támadjon a nép között" (Mt 26,5).

5. Az elnevezés

Az „esszénus" szó valószínűleg az arámi *aszajja* = gyógyítók szóból származik. Jézus működésének a tanítás mellett legfontosabb területe a gyógyítás volt. „...és meggyógyított a nép között minden betegséget" (Mt 4,23).

A szekta maga „a szegények"-nek nevezte magát (1QpHab 12, 3, 6). Az ún. boldogság-mondások első mondata: „Boldogok a lélekben szegények." Fontos tisztáznunk, hogy ezek a mondatok egy hosszabb tanítói beszéd elején állnak, tehát nem egy hosszabb fejtegetés összefoglalása, hanem az egybegyűltek köszöntése (tulajdonképp a mondatok második felében mind a nyolc alkalommal állhatna ez is: „mert ők Isten fiai"). Jézus elé összesereglett egy nagyobb embercsoport, látja őket, látja, hogy sokfélék, szeretné őket köszönteni, szeretne beléjük lelket önteni, hogy követni tudják tanítását. Szembefordul velük, és azt mondja: „Boldogok vagytok!" Nagyon valószínű, hogy gazdagok nem fészkelődtek közöttük, de akkor miért hangsúlyozza Jézus a szegénységet, sőt, a lélekben szegénységet, méghozzá az első helyen? Talán mert látta közöttük a kafarnaumi esszénus közösség tagjait is.

Nevezetes és ide vágó hely: Keresztelő János a börtönben hallja Jézus tetteinek hírét, s elküldi a tanítványait hozzá. Jézus indirekt módon így üzen vissza (Iz 35,5-6 – vö. 2. pont): „Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgatják az örömhírt." Ha figyelmesen olvassuk Izajást, akkor feltűnik, hogy ott nincsen szó a föltámadásról! De a Makkabeusok 2. könyvében többször is (2Makk 7. fejezetben háromszor is!). Éppen e könyvek szólnak a hitüket megtartó zsidóság kimenekléséről a „pusztá"-ba, azaz a qumráni közösség megszületéséről. Ezt igazolja a Qumránban talált 4Q 521-es töredék, amelyben szintén a halottak föltámasztásáról van szó.

Ugyanígy nincsen szó Izajás e részében a „szegényekről". Tehát ez a két kitétel Jézus betoldása Izajásba, amelyeket Keresztelő János természetesen megértett! Ehhez hozzá kell tennünk még, hogy Iz 61-ben viszont van szó a szegényeknek viendő örömhírről. Tehát amikor Izajás e sorát idézi Lukács a 4,18-ban, akkor az evangélista egészen természetesen beilleszti Jézust az esszénus háttérbe. A két izajási hely ilyen összekapcsolása szintén a 2. pontunkat erősíti, bővíti.

6. Az életmód

Qumránban vagyonközösségben éltek az emberek, nem ismerték a magántulajdont. Amikor az írástudót így figyelmezteti Jézus (Mt 8,20): „...az Emberfiának nincsen hová lehajtania fejét", nem arról van szó, hogy a réten alszik, hanem arról, hogy nincsen saját háza stb.

Amikor Jézus útnak indítja tanítványait, hogy hirdessék: „Közel van a mennyek országa", akkor arra szólítja fel őket, hogy „semmit se vigyenek az útra, csak vándorbotot; se kenyeret, se tarisznyát, se pénzt az övükben... ne öltsenek két ruhát" (Mk 6,8-9). Tipikus képe a qumráni szegénységnek: új ruhát, lábbelit csak akkor vettek, ha a régi lepusztult róluk.

A „jó mestert" emlegető, önmagát hibátlannak tartó embernek ezt ajánlja Jézus: „...menj el, add el mindazt, amit birtokolsz, és add a szegényeknek" (Mk 10,21). Tehát az életszentségben a legmagasabb fok a vagyontalanság (ismét Qumrán!). Jézus halála után az első követők pontosan ezt az életmódot folytatják. „A hívek összetartottak és mindenük közös volt" (ApCsel 2,44). Ezzel az életvitellel egyúttal el is különültek a „nép"-től, mert ahogy olvassuk, „a nép szeretetében álltak" (ApCsel 2,46). – A korai kereszténység mint Qumrán folytatása!

Bár Qumránban ismerték az esküt, de csak a közösségbe való belépéskor tett esküt. Jézus: „Én pedig azt mondom nektek, egyáltalán ne esküdjetek....Beszédetek legyen igen, igen, nem, nem. Ami ezt meghaladja, az a gonosztól van" (Mt 5,34-37).

A qumráni társadalom gerince a nőtlenségben élő férfiak csoportja volt. Keresztelő János és Jézus is 30 éves volt a nevezetes bűnbánati szertartás idején. Mindketten nőtlenségben éltek. Érdekes helye az Újszövetségnek az, amikor Jézus a házasság felbonthatatlanságáról beszél (Mt 19,5 skk). A nőtlenségről szóló folytatás tulajdonképpen nem tartozik szorosan a témához; ez csak alkalom Jézus számára, hogy megindokolja a maga nőtlenségét: „Van, aki a mennyek országáért önként mond le a házasságról." Ismét a qumráni életmódról van szó. Ti. az akkori zsidó társadalomban nem volt szokás a nőtlenség, sőt szinte bűnnek számított a „Szaporodjatok, és töltsétek be a földet!" isteni utasítással szemben (1Móz 1,28). A Jézus utáni időkben is felmerül a nőtlenség (1Tim 4,3) mint tévtanítás, pedig ez csak egy konzervatív, qumráni gondolatmaradék volt.

A széderlakoma a család ünnepi eseménye volt. A szertartás lényeges eleme az, hogy a kisgyermek megkérdezi az ünnep értelmét, amire a családfő elmondja az Egyiptomból való szabadulás történetét. Ezzel szemben a jézusi húsvéti vacsora minden leírása a 12 férfi – qumráni jellegű – ünnepi együttlétéről szól, s azóta is így él a történeti emlékezetben.

7. További megfelelések

Már előzőleg Keresztelő János használja a farizeusokhoz, szadduceusokhoz intézett szavaiban a „viperák fajzata" kifejezést (Mt 3,7), amely csakis a qumráni „Magasztalások" tekercsben fordul elő.

Az esszénusok úgy gondolták, hogy a régi, elrontott szövetséget újítják meg, ők az Új Szövetség gyülekezete. Már Jeremiás prófétál az „új szövetségről" (Jer 31,31-33). Erre utalnak Jézus szavai a szamáriai aszszonyhoz: „Hidd el nekem, asszony, elérkezik az óra, s már itt is van, amikor igazi imádói lélekben (*en pneumati* = szellemileg) és igazságban imádják az Atyát" (Jn 4,23). Majd az utolsó vacsorán is idekapcsolódik az Új Szövetség említése (Mk 14,24).

Másik meghatározásuk: ők a „világosság fiai" (1Q S1). János evangéliumában sokszor előfordul a „világosság" szó. „A világosság a világba jött", „én vagyok a világ világossága", „világossága vagyok a világnak", „hogy a világosság fiai legyetek" (3,19; 8,12; 9,5; 12.36) stb.

Jusson eszünkbe, András és az evangélista János korábban Keresztelő János tanítványai voltak (Jn 1,35), tehát közvetlen csatornán jön a „világosság" szó, noha Lukácsnál is van

utalás a világosságra (Lk 8,16 és 11,33).

Az esszénusok tudtak egy papról, aki az „igazság tanítója” volt (szemben Jonathánnal, a „gonosz pappal”). „...valóban tanítványaim vagytok, megismeritek az igazságot”, „én vagyok az út, az igazság és az élet”, „arra születtem,... hogy tanúságot tegyek az igazságról”. Mind a három idézetet szintén Jánosnál olvashatjuk (8,31, 14,6, 18,37)!

Nagyon árulkodó a Hegyi Beszéd következő részlete. „Hallottátok a parancsot: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet...” Ebben az a nevezetesség, hogy a héber Bibliában (3Móz 19,18) csak ez áll: „Szeresd embertársadat úgy, mint magadat. Én vagyok az Úr”, tehát itt nincsen szó gyűlölködésről! Ezzel szemben Qumránban (1QS 1,9-10): „...a sötétség fiait gyűlöljétek!” (Természetesen Jézus ezzel nem ért egyet, lásd alább, 8. pont.)

8. Továbblépés

Egész eszmefuttatásunknak a *lényege* annak megfigyelése, kitapintása, hogy Jézus *hogyan lép tovább* az esszénus eszméktől. Tudja, s meg is fogalmazza, hogy újat akar, s így szembekerül Jánossal, aki egy konzervatívabb világot képvisel (a qumráni eszményt, amelyet talán lehetne fundamentalistának is nevezni). Ekkor és ebben fedezhetjük fel igazán Jézus megváltói munkájának mibenlétét! Jézus tisztázza: „A próféták és a törvény Jánosig tartottak” (Mt 11,13). A „modernizálásnak”, a régi törvények finomításának a kerete ez: „Mondatott a régieknek,...én pedig azt mondom...”; avagy: „Hallottátok a régieknek szóló parancsot..., én pedig azt mondom.”

Qumráni hit szerint ők az „utolsó időkben” élnek. Jézusnál úgy alakul át ez a gondolat, hogy az izajási jóslat teljesült be: „Ma beteljesült az Írás” (Lk 4,21). Amikor szétküldi tanítványait, akkor is azt mondja: „Menjetek, és hirdessétek, közel van a Mennyek Országa” (Mt 9,7). Szent Pál és az első keresztények is eleinte abban a hiedelemben élnek, hogy hamarosan itt a végső ítélet.

Az előző pontban tárgyalt idézet folytatása Jézus szájából: „Szeressétek ellenségeiteket...” (Mt 5,44). Jézus e tanítása bizony sok gondot okoz a ma emberének is, de a qumráni háttér igen nagy segítséget nyújt a megértéséhez. A qumrániak az „Új Szövetség gyülekezete”, ők a „világosság fiai”, az ő papjuk az „igazság tanítója”. Tehát a qumráni szövegekből világosan kihallani, hogy ők az „igazhitűek”, s mindenki mást gyűlölni kell, azaz igen éles határvonalat kell húzni ember és ember között. Ez a magatartás visz az ellenségkép kialakításához: Ha az én hitem teljesen tökéletes, akkor a másoké teljesen rossz! De lehet, hogy az én hitem mégsem tökéletes, lehet, hogy van valami igaza a másiknak is. Lehet, hogy a másik mégsem ellenség, s nincs kit gyűlölnöm! E gondolatok mentén lassan meg lehet oldani az összes nehézséget Jézus tanításában, s megszülethetik Jézus megváltásának legnagyobb következménye, a BÉKE.

A qumráni közösségbe csak két év próbaidő után lehetett bekerülni, Jézus egy pillanat alatt befogadta közösségébe az igaznak tűnő embert, ld. Lévi meghívását (Mk 2,14), vagy Péter, Fülöp, Nátánael meghívását (Jn 1,40 skk).

Qumránban a szombatot igen szigorúan betartották. Ezzel szemben hangzik Jézus talán legradikálisabb tanítása: „A szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért” (Mk 2,27). (A Makkabeusok 1. könyvében olvashatunk arról, hogy a puszta barlangjaiba húzódott, igazságot kereső emberek – mintegy ezer ember – szombaton nem fogtak fegyvert védekezésül, hanem inkább hagyták magukat lemészárolni a hellenizálódott királyi katonák által. Ezt a szigorúságot később Júdás Makkabeus apja, Mattatiás enyhítette.)

Befejezésül

Eszmefuttatásom „talán”, „esetleg” szócskákkal kikövezett talajon halad, de fasorként keményfából faragott tények kísérik.

Remélem, hogy ha azzal kísérletezem, hogy Jézusunk működését tágabb háttérbe állítom, akkor nem lerontom az ő lelkének fényét, hanem éppen közelebb hozom hozzánk, szerethetőbbé téve őt!

Általában véve is ezt mondhatjuk: Jézus tevékenységének fő jellemzője, hogy a kor zsidó eszméiből – a farizeusokéból, a zelotákéból, a papokéból, a nép lelki vezetői és az esszénusok elgondolásaiból (akár pozitíve, akár negatíve) és természetesen az egész Bibliából – új, a végtelenbe mutató tanítás-együttest állít össze. S e munka továbbadásához, terjesztéséhez egy csoportnyi embert, tanítványokat szervez egybe, illetve ezek egy tágabb körét. E közösségnek lett Péter a vezetője.

A „Q” jelzetek
a qumráni tekercsek jelei.

Pünkösdre

Szent lélek

Akik érezték, hogy létezik fölöttük egy Istenség, mindig is vágytak arra, hogy valamiképpen egyesüljenek ezzel az Istenséggel. Számos vallásban, mindenekelőtt a távol-keletiekben, a hívő arra törekszik, hogy feloldódjék az Istenségben, annak részévé váljék, és akinek ez sikerül, az elérte a legfőbb boldogságot. Aki viszont arra vágyik, hogy magába fogadja az Istenséget vagy annak egy részét, hogy betöltse őt az Istenség, a bensejében birtokoljon valamit belőle, az – ha részesül ebben – eljut majd oda, hogy kiválasztottként értelmezi magát, olyan ember lévén, akit felkeresett az Istenség.

Nem egészen ugyanez a helyzet, amikor az Ószövetségben például ez áll: „Az Úr isteni lélekkel töltötte el őt” (2Móz 35,31), vagy: „Az Úr lelke szállt rá” (Bírák 11,29). Ehhez az a szép és jó elképzelés szolgál alapul, hogy Isten alkalomadtán „lelkét” adja az embernek – ami bizonyára azt jelenti: lelkének egy szikráját, egy isteni gondolatot. A kapott adomány – amit aztán a megajándékozott ember „isteni léleknek” vagy „az Úr lelkének” nevez – az Istenségtől származik ugyan, de aligha maga az Istenség.

Ismét mást jelent Jézus számára a „szent lélek”. Úgy tűnik, nem magát Isten „Lelkét” érti rajta. Erre egy feltűnő apróság utal Lk 11,13 szövegében: „...mennyivel inkább ad majd szent lelket azoknak, akik kérik őt”. Így hagyományozták ránk ezt a szöveget, nem pedig úgy, hogy „...megadja *a* szent lelket azoknak, akik...” A fordítások szinte kivétel nélkül mind betoldják a határozott névelőt – és ezzel máris érzékenyen megváltoztatják a szöveg értelmét: aki olvassa, rögtön Isten Lelkét, Szentlelkét érti rajta, azt a Lelket, akit kiválasztottjainak ad Isten, és aki alighanem a bölcsesség Lelke is. Nem; Isten „szent lelket fog adni”, és ez sokkal szerényebben és egyszerűbben hangzott, és nem volt meg még az a misztikus-ünnepélyes csengése, mint a (helytelen) fordításnak: „megadja nekik *a* Szentlelket”.

A „pneuma” szó

A *pneuma*, „lélek” szónak (magyarra voltaképpen „szellem”-mel kellene fordítani!) eredetileg semmi köze sincs ahhoz, amit legtágabb értelemben a szellemi adományokban lehetne összefoglalni, tehát semmi köze sincs az éles elméhez, a szellemi frissességhez, a tehetséghez, sem a belátáshoz vagy éppen a bölcsességhez, sem a szellemes talpraesettséghez. A *pneuma* alapjelentése: *„lélegzet, lehelet”*, de aztán ennek változatai is, ahogyan azokat a különböző testi és lelki érzékelések létrehozzák, például a harag, az öröm vagy a megszállottság *lihegése, fújtatása*, a gond *sóhajtása* vagy a fájdalom *nyögése*. Lássunk néhány példát.

„Ekkor visszatért a *pneumája*” (Lk 8,55): a halottnak hitt lány ismét lélegezni kezdett (vö. „visszatért beléje a lélek”). – „Ekkor Jézus felsóhajtott *penumájában*, és azt mondta...” (Mk 8,12); bizonyára nem gondolataiban, nem-hallhatóan sóhajt fel, hanem szándékosan és feltűnően veszi, és fújja ki a levegőt, nemtetszésének adva kifejezést. Tárgyilag helyesen írják a fordítások: „Mélyen felsóhajtott.” – A harag is a külső és belső lélegzet felindultságát okozza: „Miközben Pál Athénban várt rájuk, *pneumája* felháborodott benne, amikor látta, hogy a város tele van bálványképekkel” (ApCsel 17,16). A heves *pneuma* itt nem csupán az érzelem jelének, hanem székhelyének is tűnik. – Egy igen ismert hely kézenfekvővé teszi, hogy a *pneuma* még a becsvágy és a hatalomvágy heves fújtatását is jelenthette, s egyúttal magukat ezeket a tulajdonságokat is. Ezért azt gondolom, hogy a „nyolc boldogság” elsejében (Mt 5,3) a „lélekben szegények” („*pneumában* szegények”) éppen azok, akik „szegények” a hatalomvágyban: „Boldogok, akikben nincs meg a hatalom szelleme: ők a Mennyek Országának királyai”, vagyis: Isten olyannyira más világában éppen azok képesek és alkalmasok arra, hogy királyok legyenek, akik híjával vannak az uralkodás fennhéjázó tulajdonságainak.

Gyógyító emberekként Jézus és tanítványai ismételten kapcsolatba kerültek azokkal a tisztátalan *pneumákkal*, amelyek gonosz lényekként a beteg testben lakoznak. Egy példa sok más helyett: Egy apa így írja le fia epileptikus rohamait: „Megragadja egy *pneuma*, hirtelen felkiált, és ide-oda rángatja, úgyhogy habzik a szája...” (Lk 9,39). A démoni megszállottság nyomása feltorlódik a szegény gyerekben. – A betegséget meggyógyítani azt jelentette Jézus és tanítványai számára: „megfenyegetni” és kiűzni a páciensben őrjöngő szörnyet, nevezetesen a tisztátalan szellemet.

De mi az a „szent” pneuma?

Ezek szerint az akkori és ottani szóhasználatban, és különösen Jézus és tanítványai körében a *pneuma* (pontosabban: a megfelelő héber *ruah*, ill. arám *roh* szó) igen gyakran, sőt túlnyomóan rossz, bosszantó vagy fájdalmas áthatottságot jelentett, és gyakran a betegségekkel és az agreszszióval (harag, gyűlölet, felháborodás) vagy a bénító félelemmel összefüggésben használták. Mi történt hát akkor, amikor a Lk 11,5-13 által idézett jelenetben a Mester beszédének végén a tanítványok a *pneuma* mellett még a *hagion* (szent) magasztos szavát is meghallották (persze arámul)? Aligha félrevezető feltételeznünk, hogy az első pillanatban legtöbbjük kemény paradoxonnak érezte ezt az összekapcsolást. Alighanem „szent őrjöngésként” értették a kifejezést, csaknem orvosilag, azután „szent áthatottságként”, és végül, immár teljesen elszakadva az orvosi jellegű elképzeléstől, „szent lelkesedésként”. Ezzel bizonyára közel járunk ahhoz, amire Jézus gondolt. Ha a szóban forgó lukácsi helyen (11,13) kísérletképpen „szent lelkesedéssel” helyettesítjük a „szent lelket”, akkor az eredmény így fest: „Mennyivel inkább ad majd a mennyei Atya szent lelkesedést azoknak, akik kérik őt!” Változott valami? A poén elvesztette misztikus határozatlanságát, közelebb került hozzánk, elképzelhetővé vált.

A „szent lélek” mint Isten adománya

Mit jelent hát a „szent lélek” annak a beszédnek a végén (Lk 11,5-13), amellyel a Mester érthetővé akarta tenni az ő annyira újszerű imádságának értelmét a tanítványok számára? Jézus a maga nyomatékos módján kijelenti: Amikor a mennyei Atya meghallgatja ezt az imádságot, akkor per-

sze valami mást ad a helyett, amit kértünk tőle – valami nem kevésbé használhatót. Ha valaki szent lelket, szent lelkesedést kapott, ezzel nem csupán az öröm érzése tölti el, hanem megnevezhető, reális haszna is lesz belőle. Nem fogja többé fáradságnak érezni, hogy állandóan össze kell kapnia magát annak érdekében, hogy mindig szeretettel viszonyuljon embertársaihoz. A szent lelkesedés birtokában ugyanis a felebaráti szeretet már nem nehezen teljesíthető kötelesség, nem teher, hanem egyszerűen az embertársakkal való bánásmód örömteli módja. Nyilván nehezünkre esik megbocsátani egy rosszindulatú sértést, de szent lelkesedéssel sokkal könnyebb megtennünk. Persze lehetetlenre a „szent lélek" sem képesít.

Ha a mennyei Atya megkönnyíti is felelősségünket azzal, hogy „szent lelket" ajándékoz nekünk, teljesen nem veszi le rólunk. És a könnyítést nem jutalomként nyújtja, hanem sajátos igazságosságából fakadóan. A következőkre gondolok. Az Isten országának beköszöntéig tartó időben sokkal nehezebb és fáradságosabb dolog mindig a felebaráti szeretet szerint élni, mint azután lesz, hogy elérkezett. Amíg ez megtörténik, addig az embereknek nem csupán meg kell bocsátaniuk egymásnak sok mindent, hanem ellene kell állniuk annak az állandó kísértésnek is, hogy a rosszért rosszal fizessenek. Isten országában, az általános jóindulat állapotában, sok ilyesmi egyszerűen megszűnik. Ha azonban az „átmeneti időben" – amelyről feltételezzük, hogy még sokáig tart – kemény dolog az emberek számára, hogy egész cselekvésmódjukkal megvallják a Jó Hírt, őrizkedjenek a rossztól, és ne is bosszulják meg a rosszat, akkor igencsak igazságos, hogy a lelkesedés és a bizakodás adományával a mennyei Atya könnyítsen a jóindulatúak fáradságán és nehézségein…

Mi *nem* a „szent lélek"? Akinek Isten „szent lelket" ad, annak még nem adja az *ő* Lelkét: nem adja neki a maga isteni bölcsességét. Ösztönzést ad neki, nevezetesen szent lelkesedést a jó iránt, semmi többet.

Emlékezzünk csak Jézus ujjongására (Lk 10,21), amikor így kiált fel: „Dicsőítelek téged, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezt a bölcsek és okosak elől, és az éretleneknek nyilvánítottad ki!" E pillanatban ugyanis egészen betöltötte Jézus tudatát, hogy Isten országának eljövetele *lehetséges*; mert a Jó Hír még a legegyszerűbb lelkületű kisemberek számára is minden további nélkül érthető. Ezek a kisemberek is nyilvánvalóan képesek arra, hogy befogadják a szent lelkesedés adományát.

Jézus „a szent lélekkel" eltelve mondta ezt (ezúttal határozott névelő áll a kifejezés előtt: azzal a lélekkel eltelve, amelyet tőle ismerünk). Ez az egyetlen áthagyományozott hely, amely megemlíti a Mester szent lelkesedését – amely különben is érezhető minden szavában.

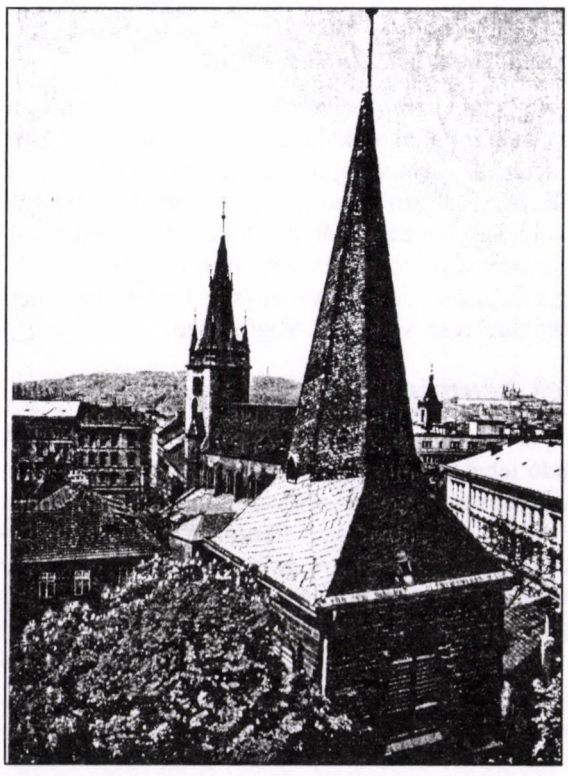

Akinek azonban fontos, hogy a „szent lélek" azonos legyen Isten Lelkével, az példaként a következő helyre fog hivatkozni (Mt 12,31-32):

„Ezért mondom nektek: Minden bűn és káromlás megbocsáttatik az embereknek; de a (szent) lélek elleni káromlás nem bocsáttatik meg. És ha valaki az emberfia ellen szól, annak megbocsáttatik; aki azonban a szent lélek ellen szól, annak nem bocsáttatik meg, sem ebben, sem az eljövendő világban."

Ha minden bűn és káromlás megbocsáttatik, egyetlen valami, nevezetesen a „szent lélek" elleni káromlás kivételével, akkor nyilvánvalóan nem létezhet nagyobb valami a „szent léleknél" – vonhatnánk le a következtetést. Jézus azonban nem azért kárhoztatja a „szent lélek" elleni káromlást, mivel az az isteni Fölség megsértését jelenti, hanem annak a kárnak a sajátos volta miatt, amit okoz. Aki ugyanis a Jó Hír számára megnyert embert környékez meg, és csúfolódással meg gúnyolódással megpróbálja kiűzni belőle a szent lelkesedést, az ellene dolgozik annak, ami Isten terve és akarata ezzel az emberrel; káromlásával arra törekszik, hogy egy, ha mégoly aprócska ponton is, de megakadályozza Isten országának eljövetelét.

Itt ugyanis határozottan napvilágra jut Jézusnak az az elképzelése, hogy a „szent lélek" nem eleve örök időkre szóló adomány. Aki megkapta a szent lelkesedést, annak gondoskodnia kell arról, hogy ne veszítse el ismét. Állandó megújításához arra van szükség, hogy az ember kitartóan ragaszkodjék a Mester Jó Híre melletti hitvalláshoz.

Ha a menyei Atya „meghallgatja" a Miatyánkot, akkor – mint mondtuk – nem a vágyainkat és kéréseinket teljesíti, hanem valami egészen más ad, nevezetesen szent lelket. De hát nem kérhetnénk Istentől közvetlenül szent lelket?

Kérhetjük a tanácsát. Alapjában véve ezt tesszük a Miatyánknak ebben a kérésében: „Őrizz meg minket a gonosztól", mutasd meg nekünk a helyes utat. De nem állhatunk oda a mennyei Atya elé, és nem mondhatjuk azt: 'Adj nekünk lelkesedést!' A lelkesedésnek olyasmitől kell felgyúlnia, ami már létezik. Ha a mennyei Atya mégis „ad" szent lelket, akkor ezzel nyilvánvalóan olyasmire utal, ami már bennünk van: 'Hát nem szép ez? Nem éri meg, hogy tevékenykedjünk érte?'

Csak a Miatyánk kerülőútján részesedünk szent lélekben, mintegy annak meghallgatásaként? Egyáltalán nem. Különben Jézus nem tartogatta volna olyan sokáig ezt az imádságot a tanítványok elől. A Jó Hír megvallásához sok út vezet, a Miatyánk egyet mutat meg ezek közül.

Akinek van, annak még adatik

Isten szent lelket ad azoknak, akik hitet tesznek a Jó Hír mellett, s ez azt jelenti: megvan bennük az erős akarat arra, hogy hozzátegyék a magukét Isten országa eljöveteléhez. Tehát azoknak adja, akik a lényeget már birtokolják. Emlékezzünk a sokat

hallott mondásra: „Akinek van, annak még adatik.” Ezzel a szófordulattal mindig is a világ kegyetlen állapota miatt szoktunk panaszkodni, vagyis hogy a gazdagok egyre gazdagabbak, a szegények egyre szegényebbek lesznek. Kétszer találkozunk ezzel a mondással Jézus ajkára adva – de ő mindkét alkalommal fordított értelemben használja, mégpedig úgy, hogy az igazságtalansággal szemben meglepő módon a legszebb isteni igazságosságot fejezi ki.

Elevenítsük fel röviden mindkét helyet. Az egyik (Mt 13): A tanítványok félreértették a magvető példázatát, és azt tanácsolják a mesternek, inkább ne beszéljen példázatokban, mire ő ironikusan, csúfolódva azt feleli nekik: A nép előtt példázatokra van utalva, hogy megértesse magát, de előttük, a tanítványok előtt, akik persze gyönyörűen ismerik a Mennyek országának titkait, és oly gazdagon fel vannak ruházva bölcsességgel, lemondhat a képek nyelvéről; hiszen ők a „boldog birtokosok”, akikre ez érvényes: Akinek van, annak még adatik. – A másik hely a talentumok példázatában található (Mt 25): Egy gazdag úr, utazásáról visszatérve, elszámol az intézőivel. A legsikeresebb megkapja a kigazdálkodott nyereséget, és ráadásul még neki ígérik a tétlen intéző részét is, megint a legszebb igazságossággal: Akinek van, annak még adatik.

És ekkor ez a feltételezés támad bennünk: Jézus előszeretete az önmagában véve keserű szófordulat ellenkező értelmű használata iránt talán éppen abból ered, hogy „szent lelken” szent lelkesedést ért. Sőt, ennek a mondatnak az értelme talán pont ezen a helyen jelenik meg a legragyogóbban. Itt talán egyenesen diadalmas értelme van: Akik hitet tesznek Isten országának boldogító üzenete mellett, azok ehhez a boldogsághoz ráadásként szent lelket kapnak a mennyei Atyától! Igen, akinek van, annak sok adatik!

Amikor Jézusnak szemére vetették, hogy mindenféle bűnös emberrel tart kapcsolatot, azt szokta válaszolni, hogy nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek (Lk 5); neki éppen azokkal kell törődnie, akiknek a legsürgősebben van szükségük a megtérésre való felszólításra, s egyúttal a Jó Hírre. Tehát mindenki mást megelőzve azoknak ad először, akik a leginkább rászorulnak, amint ez teljesen ésszerű.

Jézus tehát megmutatja az utat; többek között a Miatyánk által. Azoknak, akik megtalálták az utat, a mennyei Atya pótlólagosan még szent lelkesedést is ad, amely arra tüzeli őket, hogy örömmel és bizakodó szívvel járják az emberséges viselkedés útját.

Louis Kretz

Forrás: Das Vaterunser, Walter-Verlag, 1992

„Önmagunk határvidékein élünk, a felszínen, hámrétegünk szintjén. Mélységeinkben felfedezésre váró területek hevernek parlagon.”
(André Louf)

„Bennünk a Lélek imádkozik”

Erről a mondatról azt gondoltam, szerepel az evangéliumokban. De nem onnan került az agyamba valamikor rég, hanem egy könyv címeként, amelyet szintén a fent idézett *André Louf* írt (1994). Számomra mindenképp fontos. A bennem lévő Lélekről gondolkodom, és olvasok mostanában sokat. Tapasztalatom szerint valóban a nagybetűs Lélek imádkozik bennünk.

Imádkozáson azonban nemcsak a klasszikus meghatározásokat és imamódokat értem, sőt még csak nem is a meditáció során megélt képi élményeket. Az imádkozás nekem most az idézett mondatnak azt az értelmét jelenti, hogy „távolságot áthidaló kapcsolat”. Kommunikáció a Transzcendenssel. Olyan szál, amellyel belekapaszkodhatok a Teljességbe. Sétálhatok rajta, oda-vissza, mint pók a fonálon.

Megteremtődtünk és kiűzettünk. De érdekes módon mindnyájunkba beleültetett a Teremtő egy magot. Mondhatnánk azt is, hogy egy almamagot. És a megszületéssel ennek a magnak lehetősége adatik a növekedésre. Erről is gondoskodott Teremtőnk. Növekszik a magasabb, a transzcendens lét felé. Növekszik Feléje, akinek gyümölcséből származik. A kapcsolat a mag és ültetője között örök. Lehetnek elhajlások, tévutak, oldalágak, vadhajtások, de a növény nem tud más irányt találni, csak a Fény útját.

Öntelt pillanatainkban azt képzeljük, hogy életünk megoldása saját kezünkben van, hogy csak saját akaratunkból növekedhetünk – pedig a mélyünkben növekedésnek indult mag Életereje az, ami az állandó párbeszédet fenntartja, és a Magvető az, aki az Életerő teremtője. Lényünk mélyén élő képeink, archetípusaink, szimbólumaink segítenek növekedésünkben. Ezek a legősibb kapcsolati módok. Általuk betekintést nyerhetünk Mély-Énünkbe. Megindul a párbeszéd az ember Mélyebb Önmaga felől, amint az igyekszik a dolgok értelmét eljuttatni a világban lévő egyénhez – hogy ezáltal valósuljon meg a kapcsolat önmagunk teljessége és a Transzcendes Teljesség között.

Bennünk imádkozik a Lélek!

Aki a végtelenből jött, az nem is haladhat máshová, csak a Végtelen felé. Imádkozik, mert a Végtelenben él. Aminek kezdetét nem ismerhetjük, annak jelene sem köthető az időhöz. Ma is abban a valóságban él, amely természete szerint való. Lételeme az imádság. A kapcsolat, a kommunikáció, az egységre törekvés, a szimbiózis, a kapocs. Az imádság a folytonos Lélek-tevékenység. Felfelé áramlik, a Transzcendens részévé alakít. Végtelenné.

A Lélek bennünk imádkozik!

Bennünk van a termőföld. Ebbe vettetett a Mag. A szunnyadó lehetőségek magja. Egy magban az egész növény. A fa, a virág, a bokor – és a termés. Bensőnk a tartókehely, amely a Mindenséget hordozza magában. Bennem, benned, benne, bennünk, bennetek, bennük. Ott van a Mindenség. A Transzperszonális Én. Hordozói vagyunk imádságunknak. Mi magunk vagyunk az ima.

Csizovszki Zsóka

(Témaötlet: B. Somers – I. Gordon Brown: A gyógyító utazás. Transzperszonális pszichoterápia, Ursus Libri 2007)

Az igazság középen van – néha

475 éve hunyt el *Rotterdami Erasmus*

Hogy a háború végtelenül ostoba dolog és az értelmes politika alkalmatlan pótszere, hogy a háborúban csak vesztesek vannak, és hogy az ellenségképek csupán a gyilkosságok igazolására szolgálnak – ezt egy látszólag szellemesen távolságtartó és önmagába szerelmes, a valóságban azonban szenvedélyesen emberbarát filozófus mondta, csaknem fél évezreddel a boszniai, csecsenföldi és afganisztáni háborúk kezdete előtt: „Dulce bellum inexpertis” – *Rotterdami Erasmus* kajánul ezt a címet adta egyik esszéjének; a háború édes, de csak azoknak, akik még nem szereztek róla tapasztalatot. Továbbá azt mondta: „A háború a győzteseket is megríkatja.”

A Habsburgok és a francia királyok egykor soha véget érni nem akaró csatákat vívtak Merész Károly örökségéért és Európa uralmáért. A nagy dinasztiák hatalma volt a tét, s az alattvalók fizettek érte vérükkel. Erasmus eloszlatott minden kétséget: A csatározások felelősei a „lovagok, akik egy dohos pergamenre hivatkozva igényt tartanak valamely szomszédos területre, vagy egy száz cikkelyből álló szerződés egyetlen kimaradt pontja miatt háborút indítanak”.

Olyan írásokban, mint *A béke panasza*, amely még a szerző életében 26 kiadást ért meg, mindenekelőtt arra a keresztes háborúkra jellemző, agresszív gondolkodásra hívja fel a figyelmet, amely állítólag civilizálatlan, alsóbbrendű emberekre – akkor a törökökre – rá akarta erőszakolni saját kultúráját és vallását, és ezzel gond nélkül képes volt hitelesíteni minden hódító hadjáratot. Erasmus azt írja: „Azok is emberek, és szívükben nem vasat vagy acélt hordoznak! [...] Kinek nincs kéznél jól csengő ürügy egy háború megindításához? Krisztus tanítása azonban minden háborút ellenez.”

Ezért elsősorban is a kereszténynek kell legyőzniük az ellenségképeket, és megteremteniük a békét, buzdít Erasmus határozott szarkazmussal: „A keresztények valamennyi Írása, akár az Ó- akár az Új Testamentumot ütöd fel, egyenesen harsog a békétől és szolidaritástól, ugyanakkor a keresztények élete mást sem tükröz, mint háborúkat. Vajon ez a gyakorlat magasabb rendű-e, mint a vadállatoké? Akkor viszont hagyják abba a 'keresztény' címke magukra aggatását – vagy pedig szolidaritásukkal igazolják Krisztus tanítását! Hogyan illik egymáshoz a püspöksüveg és a sisak? [...] Az egyházfejedelmek, a papok, a szerzetesek és a teológusok valamennyien szövetkezzenek a háború ellen, és együttesen lármázzák föl ellene az embereket. Semmi mást, csak a békét prédikálják, dicsőítsék és sulykolják nyilvánosan és magán körökben. [...] Ha a törököket a keresztény vallásra akarjuk téríteni, először nekünk magunknak kell keresztényekké válnunk!”

A béke szószólója sajnos zátonyra futott vágyaival. 1517-ben, amikor szenvedélyes felhívása megjelent, ismét kitört a vallásháború a keresztények között, és hamarosan egész Európát megrengette.

A Nyugat legismertebb humanistája

Erasmus (Desiderius, ahogy később nevezte magát) épp eléggé tapasztalta saját bőrén a kirekesztést, megvetést és agressziót. Egy papnak és egy orvos lányának házasságon kívüli gyermekeként született 1496-ban Rotterdamban, s ettől egész élete során szenvedett. Deventerben korán kapcsolatba került „A közös élet testvéreivel”, akik szerény, bensőséges vallásosságban éltek, és tudatosan távol tartották magukat a hatalomba és a gazdagságba szerelmes egyházi vezetéstől. Szülei korai halálát követően belépett egy Ágoston-rendi kolostorba. Cambrai püspöke felfigyelt tehetségére, s röviddel pappá szentelése után kinevezte titkárává, és a párizsi Sorbonne-ra küldte tanulni.

Erasmus ott tökéletesítette nyelvtudományi és teológiai ismereteit – és került konfliktusba az uralkodó skolasztikával, amely megmerevedett a száraz racionalizmusban: a dogmák holt tudománya jellemezte a hívő inspiráció helyett. Ehhez még az „összeráncolt homlokú, kimeredt szemű és komor arckifejezésű” (Erasmus), önmagukba szerelmes professzorok hada! Doktori cím nélkül menekült el Párizsból, feladta szerzetesi életét, hosszú utakra indult, s Angliában és Olaszországban talált tudós barátokra (Torinóban doktorrá is avatták), házitanítóként és magántanárként biztosította megélhetését.

Aztán egyre inkább a Nyugat leghíresebb humanistájává vált. „A világ világossága”, így nevezték őt sokan. Olyan tudós barátokkal együtt, mint Morus Tamás és John Colet, a hamisítatlan evangéliumhoz és az ősegyházhoz visszanyúlva megpróbálta megújítani a keresztény teológiát és filozófiát, és kapcsolatba hozni őket az antik erkölcsfilozófiával és kultúrával. Tekintélyes filológusként, pedagógusként és ragyogó irodalmárként harcolt az elavult vallásosság és dogmatizmus ellen, és a más világképekkel folytatott türelmes, szemellenző és félelem nélküli párbeszédet hirdette.

Fáradtságos munkával megalkotta a görög Újszövetség korszakos, első kritikai kiadását, amelyet aztán Luther is fölhasznált, amikor a Bibliát fordította. Kezdeményezésére Löwenben megnyitották a *Collegium Trilingue*-et, a háromnyelvű kollégiumot, ahol humanista tudósok reményteljes fiatal generációja latint, görögöt és hébert tanult. Ne feledkezzünk meg számos figyelemreméltó utazásáról sem, amelyekkel az egyetemek közötti tudományos cserét mozdította elő; az EU felsőoktatási csereprogramja ma jogosan viseli a nevét. Egy okos életrajzban Stefan Zweig „az első tudatos európainak” nevezte Erasmust.

Luther: „Erasmus egy kígyó”

Erasmus több kommentárt is írt az Újtestamentumhoz, lefordította a Bibliát kitűnően ismerő egyházatya, Jeromos műveit, egy kritikus „királytükröt” jelentetett meg, és korának számos ismert személyiségével levelezett; több mint 1500 levele maradt fenn. Melankolikus humor jellemzi *A balgaság dicsérete* című munkáját, amelyben maga a balgaság beszél, büszkén és felfuvalkodottan, sorra veszi a világ minden ostobaságát – az orvosok kuruzslásától az ügyvédek szőrszálhasogatásáig –, s a cinizmust és a közömbösséget reklámozza. Erasmus ezzel ellentétes álláspontja az evangélium üzenete, az egyetlen, ami képes megváltoztatni az embereket.

Vágya egy megtisztított, az evangélium és Jézus Krisztus szerint tájékozódó, a világi összefonódásoktól mentes egyházra összekötötte Luther Mártonnal; sokak véleménye szerint Erasmus költötte ki azt a tojást, amelyből Luther bújt ki – de Erasmus a tudósok köztársaságában élt, a könyvekben és

a tudományos vitákban bízott, Luther viszont közvetlenül a néphez fordult, és a piactéren harcolt. Kezdetben Erasmus szenvedélyesen pártolta a reformátort: „Ha az ember elégeti a könyveit, Luthert talán kiűzi a könyvtárakból”, érvelt, „de hogy a szívekből is száműzni lehet, kétlem”.

Később azonban, amikor az egyház egységét összetörni látta, és amikor az új tanokért már nemcsak az előadótermekben és a szószékeken, hanem a csatamezőn is küzdöttek, Erasmus rémülten fordult el a reformációtól: „Ha a szélsőségek miatt az egyház egész léte meginog, akkor arra a sziklára menekülök, amelyről megmondatott: Te vagy Péter, és én erre a sziklára építem egyházamat.” Luther megvetően így ítélkezett: „Erasmus egy kígyó.”

Ítéletét csak megerősítette, amikor hollandiai vetélytársa egy írásában fényesen megvédte az emberi akarat szabadságát, teljesen humanista szellemben, optimistán, végtelenül jobban bízva az emberi értelemben és a jó pedagógia erejében, mint a szkeptikus Luther. „Mi értelmük lenne a parancsoknak és a tiltásoknak, ha nem létezne szabad akarat? És miféle rémes Isten lenne az, aki megbünteti a parancsaitól eltérő embert, ha az egyszer nem tudott másként cselekedni?” – kérdezte Erasmus.

Bíboros nem akart lenni

Élete vége felé az egyház egységét már eljátszották, a Rómához hű katolikusok és a reformot sürgető lutheránusok gyanakvóan és harcra készen álltak egymással szemben. 1535-ben új pápát választottak III. Pál személyében, aki a reneszánsz pompa kibontakozását össze akarta kötni a tanítás megújításával, és zsinat összehívását szorgalmazta. Erasmus reménykedni kezdett; az viszont, hogy meghívták, vegyen részt a zsinat előkészítésében, és a bíborosi kalappal csábítgatták, inkább csak szórakoztatta: „Most arra törekszenek, hogy zsíros állást szerezzenek nekem, amivel sokat kereshetek, hogy finanszírozni tudjam a bíbor kalapot – a macskát, ahogy mondják, gálába kell öltöztetni. Rómában van egy barátom; hasztalan emlékeztetem ismételten levélben, hogy javadalmas állás vagy ellátás nekem semmit nem számít, mivel életemet csak napokban számolom, napról napra várva a halált, ami után néha már vágyakozom is, annyira szenvedek olykor. [...] Mégis, ezt a személyemet illető pápai tévedést és a pápa irántam mutatott érzéseit szívesen veszem.”

A béke barátja 1536. július 12-én halt meg Bázelben. Utolsó szavai így hangzottak anyanyelvén: „Lieve God! – Édes Istenem!”

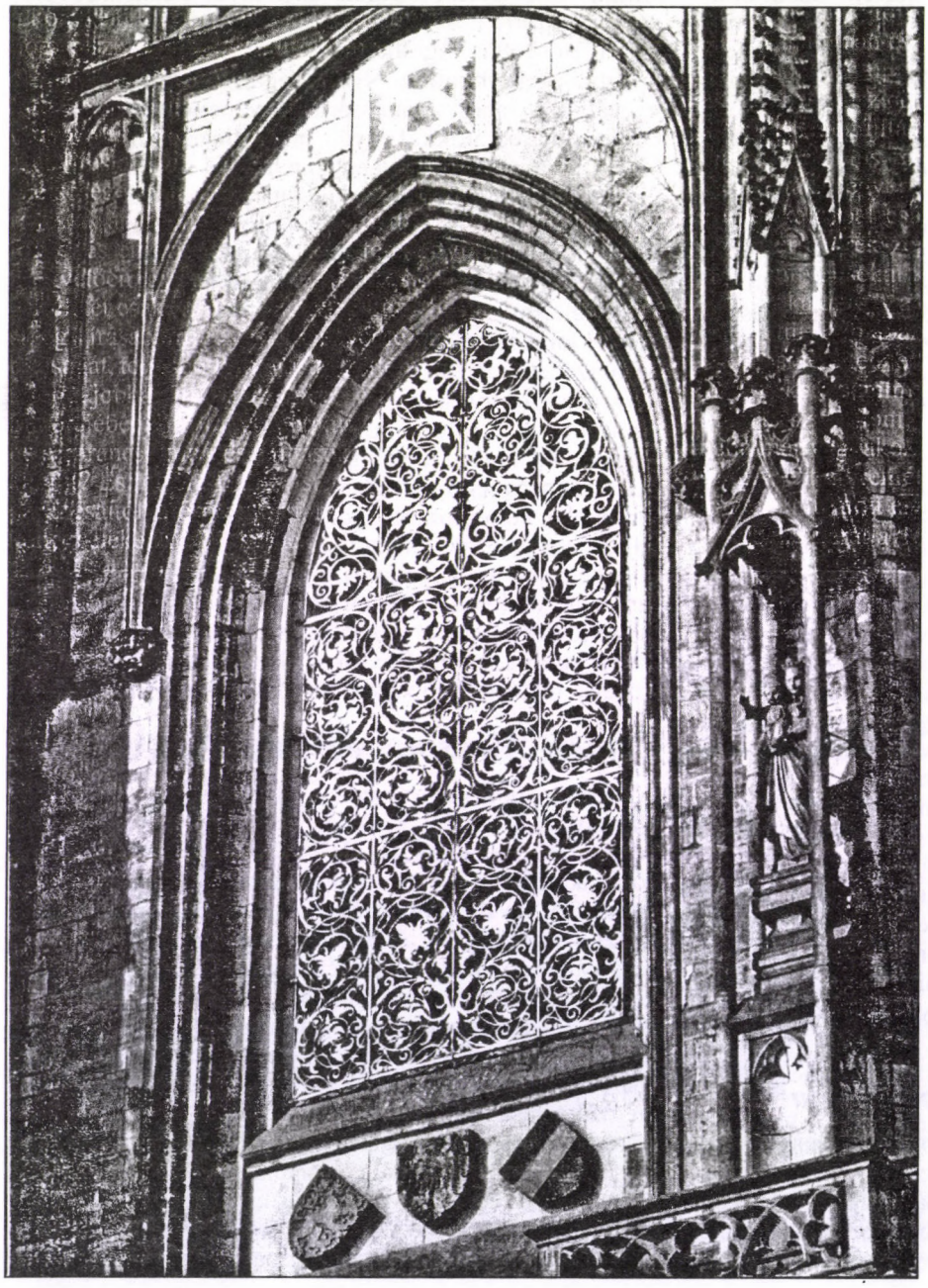

Erasmusnak felrótták, hogy a szkeptikus megfigyelő szerepét játszva félre akart állni, ahelyett hogy következetesen valamely ügynek szentelte volna magát. A kritikusok azonban nyilvánvalóan figyelmen kívül hagyták alapvető célját, amely időtlenül aktuális, és alkalmas arra, hogy tárgyilagossá tegye az ideológiai frontok közötti, zátonyra futott párbeszédet: Erasmus meg akarta mutatni, hogy minden éremnek két oldala van, hogy túlságosan egyszerű a világot jókra és rosszakra felosztani, és hogy az igazság épp elégszer középen van.

A kritikusok azt sem akarták tudomásul venni, hogy a láthatólag oly szellemesen és el nem kötelezetten csevegő Erasmus a kisemberek szószólójának tartotta magát az intellektuális okoskodás képviselőivel szemben. A teológusok, írja a Biblia népnyelvi fordítását szorgalmazó védőbeszédében, beképzeltségükben úgy tesznek, mintha Krisztus olyan homályosan tanított volna, hogy még a tudósok is alig értik. Pedig nem az fogott fel és tanult meg valamit az evangéliumból, aki éles elméjűen tud vitázni róla, hanem az, aki más emberré vált általa.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2011/10

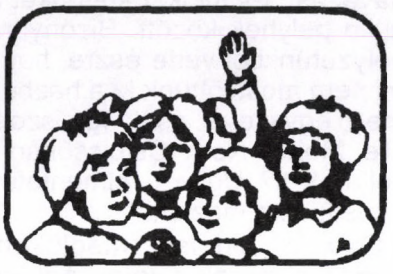

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Valami mindig szép!

Amikor Ugribugri, az öcskösöm négyéves lett, egy kis játékhajót kapott édesapánktól. A születésnapi vacsorán arra kérte édesapát, menjenek ki másnap reggel együtt a patakra, tanítsa meg a gépezet kezelésére. Édesapánk azt felelte, hogy hajnalban be kell utaznia Budapestre.

Nagyon szerettem volna minél előbb játszani a hajócskával – hatesztendős voltam akkor –, mondtam hát, hogy megtaníthatom rá. Az öcskös azonban édesapánkkal akart előbb hajókázni. Visszatette dobozába a hajót, és arra kérte édesapát, hogy zárja el. Édesapánk kelletlenül fogadta a kérést: „Nem kell azért elzárni, fiacskám. Moha megígéri, hogy nem nyúl hozzá. Gyopártól meg nincs miért tartanod.”

De Ugribugri nagyon kérte, hogy mégis zárja el. Gyopár bátyánk – aki ekkor már elmúlt tízéves – szüleim szemében a legjobb magaviseletű kistörpe volt egész Törpeházán. Azonban tudtam csínjeiről, és Gyopár éppen ezért megpróbálkozott vele időnként, hogy velem is elkövessen valami titkolni valót.

Amikor már mindhárman ágyban voltuk, és az öcskös már aludt is, suttogva így szólt hozzám: „Nekünk Ugribugri érdekében is minél előbb ki kell tapasztalnunk a hajó működését, hogy majd segíthessünk neki.” Éreztem, hogy nem bírnék ellenállni a csábításnak, egy kis örömmel súgtam hát neki vissza: „De hát elzárta édesapa! Nem lehet.” Gyopár azonban nevetett: „Hát éppen ez a szerencsénk, hogy elzárta! A szekrénynek üvegajtaja van. Ugribugri láthatja a dobozt, és eszébe sem fog jutni, hogy nincs benne a hajó.”

Másnap reggel arra ébredtem, hogy óvatosan rázogatják a vállam, és azt suttogja Gyopár: „Már nálam van a hajócska, és gyönyörű az idő.” Ugribugrira pillantottam, még mélyen aludt. Nem bírtam ellenállni a csábító lehetőségnek. Amikor néhány perc múlva a konyhaajtó előtt akartunk kiosonni, Gyopár megállt, gondolkodott egy kicsit, aztán benyitott, és így szólt édesanyánkhoz: „Olvastam, hogy egészséges, ha sétál az ember reggelizés előtt. Felmehetünk a hegyre?” „Hát persze, hogy felmehettek, gyermekeim!”

Ebben a pillanatban felcsapódott a szobánk ajtaja, és ott állt Ugribugri hálóingben: „Hová szöktök ki, nem hajócskázni?” Gyopár úgy tett, mint aki nagyon megsértődött: „Nahát, ez szemtelenség! Elzártad a hajócskádat, és mégis vádolsz?” De Ugribugri nem ijedt meg: „Te ki tudod nyitni a szekrényt! Hátha már nincs is a dobozban!”

Gyopár édesanyánkhoz fordult: „Tessék megengedni, hogy csakugyan megpróbáljam kinyitni! Szégyenüljön meg ez a vádaskodó!” De édesanya megrázta a fejét: „Édesapa szekrényéhez nem szabad nyúlni! Ugribugri nem is gondolja ezt komolyan! Menjetek csak sétálni!”

Elmentünk a kertbe, és Gyopár kuncogva meglökött a könyökével: „Látod milyen jó, hogy beszóltunk a konyhába? Édesanya nem is gyanakszik ránk.” Ekkor azonban felhangzott mögöttünk panaszosan és szomorúan Ugribugri kiáltása: „Moha! Igazán nincs nálatok a hajócska?” Elszaladt utánunk a kertbe, és az almafák alól kiáltott. Gyopár odasúgta nekem: „Ne felelj neki. Ne is nézzünk hátra!”

Csakhogy ekkorára én már hátratekintettem, és megláttam valamit, amit az előbb nem vettem észre. Azt láttam meg, hogy virágba borultak az almafáink. Nem azért álltam meg én akkor, hogy feleljek Ugribugrinak, még nem is tudtam, hogy felelni fogok. Azért álltam meg, hogy nézzem egy kicsit a hófehér virágokkal teli fákat. Amikor azonban Ugribugri újból kérdezte szomorkásan és panaszosan: „Igazán nincs nálatok?” – akkor hirtelen úgy éreztem, hogy soha többé nem tudnám becsülni magamat, ha valótlan állítással foltot ejtenék ennek a reggelnek almafavirágos szépségén. Ezt feleltem hát: „De igen, öcskös, nálunk van.”

Gyopár abban a pillanatban megragadta mindkét vállamat, és megrázott: „Miért mondtad meg, te aljas áruló?!”

Sírni kezdtem izgalmamban: „Nem vagyok aljas áruló! Nem tehetek róla, hogy megmondtam, én nem is akartam felelni, de megláttam az almafákat. És akkor nem bírtam olyat mondani, ami nem igaz. Nézd meg, hogy milyen szépek! Kivirágoztak!”

Gyopár óriásit rázott rajtam: „Az almafákra fogod? Mert szépek? Még bolonddá is akarsz tenni? Te nemcsak áruló vagy, hanem pimasz is!”

De nem lett akkora baj, mint hittük. Édesanyánk nem tekintette nagy hibának. Édesapánk meg sem tudta, és továbbra is Gyopár maradt a szemükben a legjobb viseletű kistörpe egész Törpehá-

zán. Persze, most már óvakodott bevonni engem valamely csínyébe: sem a nyáron, sem az őszön meg sem próbálta.

De télen ismét remélhette, hogy sikerülni fog. December közepe táján nagyon élénken jött haza egy este cimborájától, Csipicsókától, és ezzel ült le a vacsoraasztalhoz: „Csak vacsorázni futottam haza, még vissza szeretnék menni. Csipicsóka mozigépet kapott, sok film is van hozzá, meg lehet pukkadni, olyan mulatságosak!” Akkoriban magam is nagyon szerettem volna ilyen játékvetítőt, és valósággal lázassá tett a gondolat, hogy Csipicsókáéknál közelről is láthatok egyet. Sőt, talán forgathatom is a hajtókart. Izgatottan kértem hát szüleimet: „Hadd menjek el én is Gyopárral!”

Tél idején azonban nem szívesen engedtek el minket vacsora után. Édesapánk ezt mondta: „Majd holnap mentek át, vigyétek Ugribugrit is.” Az öcskös rikkantott: „Éljen!” Gyopár meg én viszont összenéztünk. Gyopár figyelmesen vizsgálgatta is az arcom, aztán elmosolyodott. Meglátta rajta, hogy a mozigép kedvéért még édesapánk tilalmával is hajlandó vagyok szembeszállni. Arról most is gondoskodott, hogy ne gyanakodhassanak. Hálóingben bementünk szüleink hálószobájába. Édesapánk, aki ötvösmester volt, valami kancsónak a díszítését rajzolta íróasztala mellett. Édesanyánk meg karosszékében olvasott. Egy-két szó után úgy tettünk, mintha álmosak volnánk, elbúcsúztunk, és mentünk a gyerekszobába. Ugribugri már aludt. Gyopár mégis elfújta a lámpát, és csak a hold fényénél kapkodtuk magunkra a ruháinkat. A holdfénytől meg is ijedtünk egy kicsit, hátha meglát valaki, és elmondja szüleinknek. De odakint megnyugodtunk: felleges volt az ég, a hold csak időnként világított ki egy-egy felhőablakon a hegygerinc fölött. Miután beosontunk Csipicsóka szobájába, legelőször is lelkére kötöttük, meg ne mondja szüleinek, hogy ott jártunk. Aztán egy óra hosszat vetítettünk, némely moziképet többször is, és én is forgathattam a hajtókart.

Elosonásunkat sem vette észre senki. Szerencsénk volt az utcán is. A holdat éppen fellegek takarták. Nem is értettük, miért ugatnak minden kertben a kutyák, mintha tiszta égboltos telihold volna. Amikor azonban már a magunk kertjében lépegettünk a ház felé, hirtelen ismét előbújt a hold, és annak láttára, amit a fényében megpillantottunk, szinte megdermedve álltunk meg mind a ketten. Szüleink kint várakoztak a veranda lépcsőjén, és mozdulatlanul néztek felénk. Néhány pillanatig mi is mozdulatlanul néztük őket, aztán Gyopár odasúgta nekem: „Meg vagyunk mentve!” – azzal nyugodtan tovább indult, és kérdezte: „Édesapáék is a kutyák miatt jöttek ki? Mi nem bírtunk aludni tőlük, gondoltuk megnézzük, miért ugatnak ennyire? Nincs-e tűz valahol, mint a múltkor.”

Kitűnő volt a magyarázata, dicsértem is magamban Gyopárt ezért. Édesapánk ezt felelte: „Én megmondhattam volna nektek, miért ugatnak.” Ebben a pillanatban hullani kezdett a hó. Az első hó abban az évben. Édesapánk meg így szólt: „Ezért ugattak, érezték, hogy havazni fog, mi meg azért jöttünk ki, hogy lássuk, amint hullani kezd.” Egyetlen perc alatt fehér lett a kertünk, a veranda lépcsője, a háztető, az egész világ. Mintha csönd is hullott volna a hóval. Ebben a csöndben kicsiny csizmasarok koppant. Ugribugri jött ki ködmönében. Mint valami óriási boldogságot újságolta mindnyájunknak: „Esik a hó!”

Édesanyánk a kendője alá húzta, onnan nézte az öcskös a havazást, és minket kettőnket a hulló pelyhek között. Bizonyára helyzetünkből vette észre, hogy mi nem most jöttünk ki a házból, mert egyszerre csak így szólt: „Te Moha! Nem Csipicsókánál voltatok ti? Ugye ti elmentetek énnélkülem mozizni?”

Gyopár hirtelen meglökött, hogy vigyázzak a válasszal, de én képtelennek éreztem rá magam, hogy ennek a fehér világnak a szépségét, az első havazás boldogító ünnepélyességét ravasz óvatoskodással, ügyeskedéssel, mellébeszéléssel megsértsem. Ezt feleltem hát: „Eltaláltad öcskös, de holnap téged is elviszünk.”

Édesapánk tekintete Gyopárra pattant. Gyopár zavartan nyögte: „Moha akarta!” De édesapánk hallgatásából megértette, hogy nem hiszi el, és hogy ez nem is mentség. Nem szólt hát többé, és besompolygott a szobánkba. De mikor Ugribugrival magam is beballagtam, még mindig ködmönben, kucsmában állt a szoba közepén, markolászta széke támláját, és azonnal rám támadt: „Szégyelld magad, te áruló!” Változtam tavasz óta, most már nem izgultam fel, és nemcsak nyugodtan, hanem még vidáman is magyaráztam neki: „A havazás miatt kellett megmondanom! Mert olyan szép!” A padlóhoz csapta a kucsmáját: „Most meg a havazásra fogod? Ha sütne a nap, azt mondanád, a fény volt az oka, mert szép. Ha köd volna, azt mondanád, a köd volt az oka, mert szép. De akkor sohase volna szabad hazudni, mert valami mindig szép!”

Magam is meglepődtem, hogy milyen nagyot rikkantok: „Igazad van, Gyopár, hogy te milyen okos vagy! Valami mindig szép!” – és olyan jókedvem kerekedett, hogy derékon kaptam, és táncra perdültem vele. Ellenkezett, birkózott: „Eressz el te bolond! Mafla!” De nem eresztettem. Táncoltam vele az aszal körül.

Ugribugri egy szót sem értett abból, amit beszéltünk, de a táncunk nagyon tetszett neki. Ugrált az ágyán hálóingben, nevetett, és kiáltotta: „Okos vagy, Gyopár, valami mindig szép! Valami mindig szép!”

Akik előttünk jártak

Gerencsér Lajos bemutatása

Gerencsér Lajos 1933-ban, Zalaegerszegen született. Érdemes vele megismerkednünk!

„A kolhozban dolgoztam, ott volt egy Molnár Béla nevezetű ember, aki festett, ő adta a festékeket; ő nagyon szépen tudott festeni; Rákosi-képeket festett százával, ő mutatott nekem ott bizonyos dolgokat. Azután elkerültem Pestre. Megismerkedtem Bernáth Auréllal, aztán más festőkkel is, aztán festettem. Gyermekkoromtól mindig, képeket, képeket. Nem tanultam mástól, mint Bernáth Auréltól, nem jártam főiskolára.

Nagyon sok tájképet festettem, mert a tájak érdekelnek. Magyarországon például Körmend vidékén lefestettem minden malmot. Ott most már csak romok vannak. Nekem fontos, hogy a kép ugyanolyan legyen, mint amilyen a tárgya az életben volt. Mert mi az, hogy valaki megnézi a képet, aztán nem is tudja, hogy mit ábrázol.”

Húszéves korában behívták katonának, de megtagadta a bevonulást, ezért a hadbíróság 8 év börtönre ítélte, amelyből három évet le is ült több hazai börtönben, így Pécsett is. Az volt ellene a vád, hogy másokat is befolyásolva megtagadta az eskütételt, s a magyar honvédelem ellen izgatott.

„Nekem az volt a meggyőződésem, hogy *én senkit nem ölök meg. Hát, hiszen felebarátom!* Azt mondta Jézus, hogy szeressétek ellenségeiteket. Nem akartam embert ölni, nekem az amerikai és a szovjet katona ugyanolyan ember volt.”

„Rengeteget tanultam a börtönben, szoktam mondani, hogy egy főiskolával is felért, de mindenkinek azt ajánlom, hogy ne kövessen el bűncselekményeket, hiszen sokkal jobb kint élni, mint a rácsok mögött” – teszi hozzá könnyes szemmel.

Három év után, 1956-ban amnesztiával szabadult.

„Annak idején elmentem Magyarországról, mert politikailag nem értettem egyet a rendszerrel. El kellett mennem. És akkor elmentem Norvégiába, ott megnősültem, aztán onnan hazajöttem Stájerországba, ott volt házunk; aztán ide, Burgenlandba.”

Gerencsér Lajos főleg olajképeket készít, de akvarelljeivel és pasztellképeivel is sokakat megörvendeztet. Nagyon szereti a természetet, mégis a portrék állnak hozzá a legközelebb.

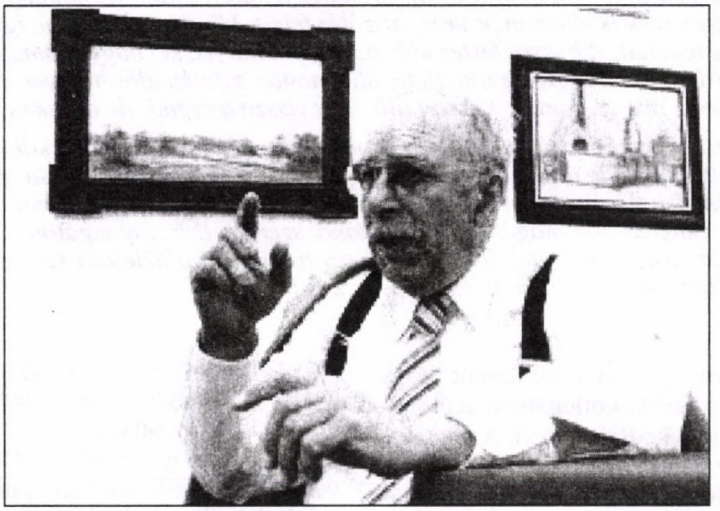

„Legszívesebben csak portrét festenék, nem is adtam el őket, azért van ennyi. A portrékat szeretem, mert a portré sokat elmesél; ha megnézünk egy arcot, az olyan, mint egy térkép. És minden embernek más a problémája, vannak, akik két világháborút megéltek, sok bort megittak, és mára megöregedtek. Arra figyelek, hogy milyen karaktere van az embernek. És az az arcára van írva. Vannak csibészek, meg aztán gazemberek, meg mindenféle fajta van. Meg aztán vannak itt tisztességes emberek.”

Eddig közel 300 kiállítást rendezett különböző országokban – Norvégiában, Dániában, Svédországban, Finnországban, Svájcban, Németországban, az Egyesült Államokban, Kanadában és természetesen Ausztriában. Itthon Budapesten, Zalaegerszegen, Szombathelyen, Sárváron, Keszthelyen és Körmenden mutatta be képeit. A figuratív festészet hagyományait követi. Ismertté vált a vízimalmok, pincék, tornácos házak, gólyafészkek, valamint a romantikus tájak festőjeként. 1986 óta Burgenlandban van saját műterme, ahol közel 1000 képét állította már ki. Az eddigi – a világ minden tájáról érkezett – mintegy százezer látogatója sok örömet talált művészetében.

Mottója: *„Egy kép többet mond, mint ezer szó.”*

Most, 58 év után képeinek kiállításával visszatért Pécsre, abba a börtönbe, ahol valaha fogva tartott volt. A tárlatot a „Könyvek könyvének”, a Szentírásnak ajánlotta egy csendélet-sorozattal, valamint néhány naturalista tájképpel. A műveket bemutatták a nagyközönségnek is.

Gerencsér Lajos az elítélteknek is tartott festőkurzust. „Talán gyorsabban telik így az idő a falak között, s a jövőt is megalapozhatják, hisz akár új Rembrandtok is kikerülhetnek innen” – mondja mosolyogva.

Dékány Zsolt, a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnoka elmondta: a bezártság és egyhangúság okozta feszültség oldása fontos feladatuk, s ezért próbálnak a kreatív raboknak foglalkozást adni; így volt lehetőség tavaly az egykori és jelenlegi elítéltek alkotásaiból kiállítást rendezni. A megyei intézetben 93 helyre több mint 190 fogva tartott jut, így kétszer annyian élnek a Mária utcai cellákban, mint amekkorára a börtön befogadóképességét tervezték.

Gerencsér Lajos termékeny festő. Betegsége ellenére nincsen nap, hogy ne venné kézbe az ecsetet. Tervei is vannak még: szeretne csoportképeket festeni. Ha a jövőre gondol, azt mondja: a hírnév nem fontos a számára: *„Én nem törekszem naggyá lenni. Minek? Mert ahogy a kerék fölmegy, úgy le is megy. Ez ilyen dolog.”*

Összeállította:
Kőszeginé Rihmer Melinda

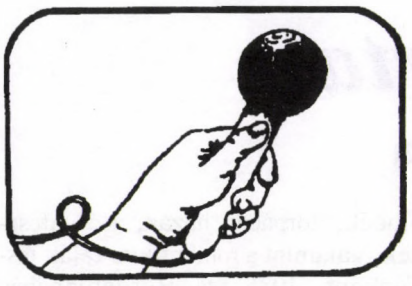

Beszéddel, a beszéd közbeni jelenléttel tenni tanúságot a csendről. A jelenlét olyan jel, amely a létezés jelentéséről beszél.
(M. Péterfalvi)

Jel, jelen, jelenlét

Interjú *Bircsák Mártával*

Nem közösség egy összejáró baráti kör. Nem közösség a szakmai továbbképzésre összejöttek egy csoportja. Nem közösség az edzőtermi sporttársak csapata. Nem közösség a személyiségfejlesztők, a pszichodrámások és családállítók alkalmi összejövetele. Nem közösség a kutatóintézeti team és az Anapurna megmászására szövetkezettek alkalmi tábora. Mindezek szükségesek a hétköznapi élethez vagy egy teljesítményhez. A közösség azonban valami egészen más. A közösség nem a tudásról és nem a teljesítményről, hanem a létezés minőségéről szól. A közösség azoké, akik emberhez méltó emberré szeretnének válni, és ebben segítik egymást. Akik látják a világ helyzetét és a saját valóságos helyzetüket a világban, és hiányt szenvednek ettől. Éhezik és szomjazzák az emberibb emberséget, és szenvednek a hiányától. Ezért ők megelégítetnek – mondja az Írás.

A köd mindent elborított. Napok óta nem látszott a Nap. Még itt, a város szívében is számtalan jele volt a Tél közeledtének. A platánokról folyamatosan szállingóztak lefelé a levelek, és szürke szmog ülte meg az utcákat. Az emberek, amennyire lehetett, összehúzták magukat kabátjuk alatt, és sietősen intézték kinti teendőiket. A varjak még a panelok közé is bemerészkedtek. Egy-egy sirály is elhúzott az üres játszótér felett. Mindenki közelebb igyekezett húzódni a meleghez és a táplálékhoz – amennyire lehetett. A buszra testes idős asszony szállt fel, két nagy csomaggal. Amikor a busz elindult, még nem állt a helyzet magaslatán, és meglökte a mellette álló magas, szintén idős hölgyet. Teljes volt a felháborodás, és záporoztak a méltatlankodások, pro és kontra. Lassan állt csak vissza a csend. Az arcokra még lassabban.

Kit tetszik keresni – kérdezte a középkorú tanárnő, amikor beléptem a Szellő utcai iskolába. Az igazgatónőt, Bircsák Mártát – feleltem. Anti – szólt a mellette álló magas, vékony gyerekhez –, kísérd fel a bácsit az igazgatónőhöz, aztán menj át a szertárba, és szólj Bözsinek, hogy jöjjön le, és utána nézd meg, hogy a II/b osztályterme szabad-e már. A fiú udvariasan ment előttem, és halkan ismételgette magában: igazgatónő, szertár, II/b... igazgatónő, szertár, II/b... Mikor beléptünk, és bejelentett, Márti, az igazgatónő átölelte a fiút, és gratulált neki a délelőtti szerepléséhez. Majd egy idő után csend lett. Kettesben maradtunk. Kávéval kínált, és beszélni kezdett.

Tudod, nem is olyan régen, egyszer csak feltűnt, hogy egyre több az áldott állapotba kerülő kolleganőm. Különösen a második emeletiek serénykedtek ebben. Aztán ez a babavárási kedv átterjedt az egész iskolára, sőt talán még az intézményen túlra is. Vajon mit szeretnek rajtunk a kis jövevények – kérdeztem magamtól –, hogy éppen ide jönnek? Jelenleg húsz újszülöttünk van, egy csöpp kis élet pedig most készülődik a világra. Itt láthatod az irodám falán a képeiket. Már alig férnek el. Persze nem kis fejfájást okozott ez a „kampány”, hiszen az iskolának azért tovább kellett működnie: több ezer gyerek, 102 pedagógus, hát gondolhatod. Ekkor kaptam valahonnan felülről az ötletet, hogy oldjuk meg a kérdést ember- és családbarát alapon. Ma már működik a földszinten az a babaszoba – mennyit kellett érte szaladgálni, koldulni, várni és örülni –, ahol a fiatal édesanyák beosztásuktól függően vagy tanítanak, vagy vigyáznak a többiek kicsikéire. A napokban még egy kisfilmet is készítettek erről a kedves jelenségről, a gazdag babaáradatról.

Az édesanyák többsége négy éve rendszeresen jár a Holisztikus Akadémiára. Ezt a szellemiséget, amely közös nevezőre hozott bennünket, én egyszerűen közösséges („n” nélkül!) szellemiségnek nevezem. Nem véletlen, hogy az általam festett mandalákban – amelyeket itt látsz a falon – a közösség és az összekapaszkodás szimbóluma jelenik meg. Az alap a mandala közepe, jelen esetben az élet virágának a magja képezi ezt, amely a székely kapukon is megjelenő jelkép. Az élet virága köré tettem ezeket az összekapaszkodó kis alakokat. A kép üzenete az, hogy e nélkül az összekapaszkodás nélkül nem tud virágozni az élet. Ez a jelkép lett később intézményünkben az Életvirága-díj alapja is. Az a kollega kapja meg a díjat a többiek szavazata alapján évente egyszer, aki minden téren kivirágoztatta az életét. Ez azt jelenti, hogy az illető jóban van önmagával, a családjával, a rokonaival, a kollegákkal, a körülötte lévő gyerekekkel, a természettel – vagyis úgynevezett ökoszemlélete van –, hiszen ökoiskola vagyunk. A másik két cím, amit elnyertünk: az „Erőszakmentes iskola”, és a „Családbarát munkahely”. Akiben ilyen gyönyörűen kivirágzik az élet, azt megajándékozzuk ezzel a kis jelképpel, arany pecsétgyűrűbe gravírozva, ha férfi kollégára esik a közösség választása; ha hölgy kapja, akkor egy kis arany láncon, medálionba gravírozva lesz a jutalma. Van egy „Életvirága” gyerekdíjunk is, amelyre szintén minden évben szavazunk, az évzárón pedig átadjuk, ezüst medálba vésve.

Ez egy „minőségbiztosítási” rendszer. A lényege az, amit a Bokorban tanultunk, hogy jóban legyünk először is önmagunkkal – milyen szépen fogalmaz a magyar, hogy ott van benne a mag szótő; vagyis a bennem lévő maggal – Istennek is nevezhetem – kell jóban lenni, és akkor ezekkel a körülöttem lévő, rám bízott koncentrikus körökkel, akik és amik körbevesznek, bizony azokkal is rendben kell lenni. Úgy gondolom, aki ilyen gyönyörűen kivirágoztatja az életét, megérdemli, hogy a szeretteitől formális visszajelzést is kapjon erről a benne működő magról.

Ez a hat éve született mandala is úgy készült, mint a többi – hiszen minden megnyilvánulásunk az életben, ha akarjuk, ha nem, rólunk, a jelen helyzetünkről szól. Soha nem egy más által rajzolt mandalát színezek, hanem mindig magam alkotom, középről indulok, és azután addig húzogatom, kötögetem a vonalakat, amíg ki nem alakul belőle valami. Ez így biztosan a saját pillanatnyi állapotomat tükrözi.

Történt egy különleges dolog a tavalyi évzárónkon. Korábban elhangzott egy holisztikus előadás a színeknek az életünkben betöltött szerepéről, és ez annyira hatott rám, hogy utána festettem egy mandalát, amely a szivárvány színeiről szólt. Azt akartam kifejezni, hogy mennyire sokszínűek vagyunk, vagyis mennyire a körülöttünk lévő kis körök, közösségek formálják az életünket. Eleinte az élet virága, vagyis a közép volt nagy, és a körülötte lévő körben összekapaszkodó alakok ábrázolták a sokszínű, sokféle embert, közösséget. Egy idő után a virág mérete csökkent az ábrázolásokon, a körök viszont sokasodtak körülötte. Nem fogod elhinni – még most is beleborzongok –, amikor a kész mandalán megszámoltam a kör körül a kis alakokat, pontosan annyi volt, ahányan ma vagyunk itt a tantestületben. Még a négy külsős betanító is benne van.

– Igen. És ott a közép, a mag. Tudod, ki ez a mag?

Hmmm... Hát, az Isten maga.

– Igen. Úgy is mondhatom, hogy az az Isten, aki Mártán keresztül így nyilvánul meg. Az Ő mandalája talán egy kicsit nagyobb, többen vannak körülötte és nagyobb körökben, de ez is Ő, rajtad keresztül. Nyilván tudod, mit jelent az, hogy holisztikus?

Hát, igen. Egész, egészleges, teljes.

– Igen, vagyis katolikus, egyetemes.

Érdekes a szavak jelentése, ha valaki a mélyükre néz. Például az integráció szó. A politikusok és pártok más-más módon értelmezik, számomra azonban van egy kedvenc jelentése, ahogy én használom: egységesülés. Éppen a mai napon látogatta meg intézményünket harminc egyetemi hallgató, akik a gyógypedagógusi hivatást szeretnék választani. Számukra Dombi Feri bácsit idéztem: „Ha egységben vagyunk, akkor nem esünk kétségbe.” Így magyaráztam el nekik az integrációt, az egységesülést, és azt a tényt, hogy ha pedagógusok lesznek, kivel, kikkel kell majd nekik is egységben lenniük. Először önmagukkal, majd a körülöttük lévő koncentrikus körökkel, amelyek a partnerkapcsolatok, az intézményhálózatok, az önkormányzat, és túl a városunkon is, mert ott is vannak már ilyen körök, velük is van kapcsolatunk. Fontosnak tartottam mindezt megosztani velük. A gyógyító pedagógia egy szakma, de a lényege ennek is ez, ahogy mindennek ez a lényege. A sorrendre is felhívtam a figyelmüket. Ön-maga nélkül, majd a család, a saját gyerekek nélkül nem működhet a többiekkel, ez az egységesülés. Nem lehet átlépni életünk lépcsőit, ha vannak. Mindezt azért mondtam el, mert szerintem bármilyen szituációban vagyunk, mindig önmagunkat adjuk, vagyis a bennünk lévő „magot”.

– Igen. Ha létrejön – néha szinte ajándékként – ez a kapcsolat a maggal, amit nem én csinálok, hanem legjobb perceimben hagyom hatni, akkor ő építi ezeket a köröket körülöttem, körülöttünk. És a legfurcsább, hogy szintén egyetlen dolog akadályozza újra és újra ezt a kapcsolatot: én magam. Az, aki azt mondja: én csinálom, én teszem, én alkotom, enyém az érdem. Milyen furcsa is a nyelv. Ugyanaz a szó: én magam, ön-magam, és micsoda különbség.

Talán nem véletlen, hogy Jézus is folyton az Atyára hivatkozott: Amit én mondok, nem én mondom; amit én teszek nem én teszem, hanem mennyei Apukám. Igen, a gőg, az önteltség és hiúság rögtön megtöri a folyamatot. Ez kemény maggá is válhat, ami lezár. Sajnos ez lehet egy csoport is, lehet egy nép és egy ország is. Kemény, öntelt, gőgös. Nem táplálható, nem életképes. Márpedig ha nem épül, nem él, nem fejlődik, akkor pusztul, csökken, elhal. Gyurka bácsi is milyen sokszor hangsúlyozta, hogy egyetlen embernek sem lehet elsőbbsége a másik rovására, a „különb vagyok a másiknál” olyan elágazás, ahol minden eltérül: „Gyere, elmagyarázom neked, mert én tudom, te pedig nem.” Majd én megmagyarázom – mondja a magyar, más nyelv nem mond ilyet.

Nagyon sokáig képes hatni az, amikor valaki ehhez a belső maghoz tud fordulni, szépen lassan, minden külső héjat lebontva. Ehhez azonban csönd kell. Belső csönd. Viszont reggeltől szinte a másik reggelig nem erről szól az életünk. Nem vállaljuk, hogy megteremtsük, kiharcoljuk magunknak ezt a belső csendet. Önzésnek hisszük, pedig éppen az ellenkezője. Mindennek az alapja, a közepe. Akinek ez sikerül, mint például az én férjemnek, Ferinek, az tántoríthatatlanul tudja a dolgát. Történhet bármi, mondhatnak bármit, ő tudja – vagyis érti és éli ezt a kapcsolatot. Nem erőlteti rá senkire, de hallani a hangján, látni a mozdulatain, a megnyilvánulásán, hogy nagyon belülről jön az, amit gondol, mond és tesz. Ez csak úgy valósulhat meg, ha állandóan – vagy amikor csak lehetséges – nagyon közel van hozzá. Ebből a csendből nyilvánul meg. Sokáig tartott, amíg megértettem, hogy mi ennek a jelentősége a hétköznapokban. Hiszen ott a család és a sok munka, a külső karitász és jótékonykodás. Még féltékeny is voltam a tanyára, ahol Feri „tanyai szilánkjai” születtek, ám amit – ön-magát – onnan hazahozott minden hétvégén, az lassan engem is meggyőzött és átalakított. Kiegyensúlyozott, humorral teli, mély és komoly embert kaptam vissza, és ez meggyőzött. Most már ott tartok, hogy ha lehetséges, megyek vele együtt. Rájöttem az „ízére”, és arra, hogy ez nem önzés, hanem épp fordítva: mindennek a mélyebb, szilárdabb alapját adhatja meg. Ennek formális eredménye jelenik meg például a mostani karácsonyi ajándékomban, amelyet a szeretteimnek szánok. Anselm Grün könyve nyomán készítettem egy kis kártyacsomagot „A lélek inspirálói” címmel. Grün ötvenet ajánlott, ebből huszonöttel lettem készen, majd jövő nyáron megszületik a másik huszonöt: béke, felejtés, megfontoltság, hallgatás,

őszinteség és így tovább... A lap egyik oldalán van az inspiráló szöveg, a másikon pedig egy odaillő mandalám. Ez egyszerű ajándéknak készült, de az igazi jót magammal tettem, amikor átrágtam magamat ezeken az „inspirálókon". Ezalatt annyi minden valóságosra, képzelődésre és illúzióra jöttem rá önmagammal kapcsolatosan. Egyszerűen hagyni kell hatni – ahogy az előbb mondtuk. Abban a csendben szinte megborzongtam a gyönyörűségtől, hogy milyen csodálatos teremtménynek lenni és létezni, és így benne lenni ebben az egészben.

Elhallgattunk. Kinn gyerekek zsibongtak az udvaron. Két varjú károgva szállt el a ház felett. Lassan már besötétedett, és meggyújtották az utcai lámpákat is.

– Igen. Ez, amit mondasz, a vége, a mai te vagy – mondtam. – De mondj pár szót arról, hogyan is indultak ezek a dolgok veled az életedben.

Akárhogyan is gondolkodom most, azt biztosan tudom, hogy mindig létezett körülöttem közösség. Előfordult, hogy pont azért, mert hiányoztam például a hittanról, és ezalatt engem választottak arra a szerepre, hogy legközelebb összefogjak egy kisebb csoportot. Gyerekként, fiatalként is nagyon sok szép dolgot műveltünk együtt a közösséggel, azokkal a társakkal, akik már rég sokgyermekes anyák: Orsi, Márti, Magdi stb. Akkor még nem volt annyi fiú körülöttünk, sokszor magam kísértem haza a kislányokat az esti programokról, hogy ne kapjanak ki. Ugyanakkor ott voltak körülöttem a Bokor nagyjai, akik erőteljes hatással voltak rám, fiatalra: Kovács Laci, Gyurka bácsi, Andi, Ildi, Dombi Feri bácsi, Tádé, Terike. Még most is megtaláljuk egymást azokkal, akikkel annak idején együtt voltunk. Sok nevet sorolhatnék még, akik ma már talán kisodródtak a Bokorból, de élő kapcsolat van közöttünk. Mindannyian ma is virágoztatják életük virágát. Csak egyet említsek: S. András versei és rajzai hány embernek adnak táplálékot és vigaszt.

Gyurka bácsival való találkozásom, a lelkigyakorlatai is akkorra datálódnak. Nagyon megérintett. Csilingelős hangúnak nevezett, mert minden megszólalásom olyan mély benyomásból, átélésből született, hogy meghallatszott a hangom elszorulásán. Azután jött Feri. Mindennek és mindenkinek ellenére mellette döntöttem. Feri a Domiban úgy igyekezett a kedvemben járni, hogy sok-sok szenesvödröt hordott föl az idős néniknek. Átkerültünk Lacitól Terike csoportjába. Itt már csupa sokgyermekes felnőttel voltunk egy közösségben. Talán hosszú lenne ez az emlékezés. Inkább azt mondanám, hogy mindig volt egy felvevő közösségem és egy leadó közösségem – a Bokor-alapelveknek megfelelően. Ezt becsülettel betartottam egész Bokor-ténykedésem alatt. A mai napig is a közösség tagjának vallom magamat. Soha nem okozott problémát kifejteni bárkinek, ha kíváncsi volt rá, mit miért teszek, miért olyan az életgyakorlatom, amilyen. Még itt, a munkahelyemen is, ha megkérdezik, honnan van mindenre annyi erőm, energiám, akkor megmondom, hogy évtizedek közösségi munkájának az eredménye ez (egyedül nem megy). Ma az életreformosok a leadó közösségem. Gyuriék a felvevő közösségem, amely Terike távoztával átalakult, nincs állandó vezetője, alkalomról alkalomra körben forog a szóvivői szerep.

A „Pótkávé" is egy olyan lehetőség volt számomra, ahol Gyurka bácsi mellett lehettem, hallgathattam, jó volt vele lenni. Csak lenni. És játszani – nem a bridzsre gondolok. A gondolat, a figyelem játékát. A pillanatnyi légkör és lehetőség kínálta megnyilvánulások játékát. Egymást segíteni, hogy valami más megnyilvánulhasson. Nagyon jó volt. Bárhová jutottunk is el, bárhová hívtam őt, mindig ugyanolyan éles eszű, nyitott figyelmű volt és természetes, minden megjátszástól mentes. A „Pótkávé" Gyurka bácsi távozta után is fontos számomra.

És mindez a múlt most, a mai életedben mit jelent?

Igen. Ez az egész valahogy kiterjedt mára, ahogy elmondtam. A leadó közösség magját azok képezik, akikkel régóta együtt dolgozom: Feri, Éva, M. Kati, Jolika, Gabi, Zsuzsa. Oda jöhetnek mások is, mert hozzuk őket, hívják őket, barátok, régi és új kollegák, értelmiségiek, de bárki, akit hozunk. Ez egy nyitott közösség. Ők a Bokor Nagytáborba is szívesen jöttek. Kezdetben a tanyának is varázsos ereje volt a közösségre, mert ott a Galgába lógatva a lábunkat, tudtunk ismerkedni, terveket szőni, amíg a gyerekek kis kádjaikban pancsoltak a természet lágy ölén. Ma is létezik még ez a közösség, bár F. Jancsi kisodródott. Képzeld el, ezek a régi barátok: M. Kati, Ko. Éva, F. Joli, L. Zsuzsa, P. Gabi stb. segítenek most nekem itt az iskolában a Holisztikus Akadémiát szervezni és fenntartani. Ők a mag, akik a most körülöttünk lévőket vonzásukkal összetartják – képzeld el! Most ők segítenek engem abban a játékban, amit annak idején Gyurka bácsival játszottunk. Tudod, van itt valami láthatatlan hálózat e mögött a sokszor alig látható mögött, ami a Bokor. Hány Bokor-gyerek keres meg valamivel – persze szülői inspirálásra, hiszen van hová küldeni a gyereket –, nem azért, mert tudok valamit, hanem a beszélgetésért magáért, hiszen olyan hatása van ennek, amely nem a szavakban, és még csak nem is a gesztusokban van. Csodálatos ez a hálózat. Egymást segítjük – de nem is mi, hanem talán az a bizonyos tengely, amely mintha közös lenne. Ha én vállalok valakit, akkor látom, hogy a kollegáim is vállalják – akkor is, ha nincs fejkvóta, csak munka, de önként és természetesen, az emberi természetnek megfelelően. És akkor ebben a miliőben kibomlik a virág. Jó tudni, hogy működik ez az egyre szélesedő – intézmény és szabályzat nélküli – hálózat. És ez nemcsak egy lakáslehetőség egy idegen városban, nemcsak összeköttetés egy intézménnyel, nemcsak álláslehetőség, hanem ennél sokkal több. Nem is értem azt, amikor valaki megkérdőjelezi ezt, mondván, hogy e nélkül is lehet élni. Lehet, de minek? Magával szúr ki az, aki nem él ezzel a csodálatos lehetőséggel.

– Van azonban itt is, mint mindenütt egy kisiklási lehetőség, ha nem vesszük észre, hogy nem mi csináltuk ezt, hanem mi is kapjuk. Ahogy mindent kapunk. Mindig ott van az, aki magáénak tulajdonítja az eredményeket. Ahogy az „én", úgy a „mi" is bezárhat. Hiszen milyen jól is mennek a dolgok, már együtt vagyunk huszonöt éve – mondjuk, és észre sem vesszük, hogy lassan „eltemetjük egymást", ahogy Gyurka bácsi mondogatta élete vége felé. Mi hiányzik? Valami hiányzik! Ami itt nálad terjed és él, burjánzik és hat, az máshol megfásulhat, megkeményedhet és elhalhat anélkül, hogy kicsírázna, és fejlődésnek indulna.

Igen. Ahogy a szülői életre, a pedagógusi életre is éberen oda kell figyelni, ugyanúgy a közösségi életre, a csoport életére is éberen oda kell figyelni. Nem erőlködve, hanem hagyva hatni azt, aki működik – rajtam, rajtunk keresztül. Ősbizalommal, semmitől sem félve. Nincs kitől és nincs mitől féltenem az életemet. És akkor már az sincs, hogy ezt a fizetésemért teszem, ezt meg önként a közösségért, a városért, a hazáért, a népért. Nincs kétféle. Nincs két ember, csak egy. Csak egy közvetítő, egy csatorna van.

– De szép is lenne! Tudod, nálam a „farkas” mindig előretolakszik, és nagyon ébernek kell lennem, hogy egyszer-egyszer megelőzzem, mert igen gyors, éles eszű, rendkívül alkalmazkodó, erős és szívós, mindig azt akarja, hogy igaza legyen.

Nekem is nagyon sokat kellett dolgoznom ezen. De a legközvetlenebb kör látja a valóságot, és visszajelzi a metakommunikáción át. Észre-szívre lehet venni, ha valakinek van hozzá szeme, füle. Sokat-sokat kell dolgozni ezen. Legjobban a hagymahéj bontogatása segít – amiről beszéltem. A maszkok, szerepek, álarcok lebontogatása. Például a megfelelési kényszer is ilyen, amikor egy szülő az iskolában igaztalanul kiabál velem, nem engedhetek annak, amit az érzelmeim diktálnak... Befelé figyelve vissza lehet menni abba a csöndbe, ahol lassan lehullnak ezek a héjak, és nincs más ott, csak Ő és én. És akkor már nem mondhatom azt, hogy ő a hibás, a világ a hibás, a környezetem a hibás. Nevetségessé válik a kifelé mutogatás. Ott már nem csaphatom be magamat, és a világ sem csaphat be. Már az sem csaphat be, aki olyan jól tudja mondani a magáét.

– Dehogynem!

Igen. Nem sokszor van ez, de amikor van, akkor... akkor meg lehet ismerni, mert már ismerős az „íze”.

– Igen. Mindig ez a kérdés: Most itt, a nyugalomban itt van, de ha lementem a „hegyről”, akkor hogyan térhet vissza, hogy ne mossa el a hétköznapi élet folyama, a tennivalók, amik egymásnak adják a kilincset. Hogyan jelenhet meg ott is – ha csak pillanatokra is, de valóságosan. Jelenlét. Így nevezzük, és milyen kifejező is a szó, megint. A jelenben létezni. Hogy lehet be- vagy visszacsempészni ravaszul, ügyesen a hétköznapi percekbe. Mert lehet.

Igen. A jelenben lenni – jelen lenni. Ez egy csoda. De elvész, és újra kell dolgozni rajta, hogy megjelenhessen. Csak a figyelem, az éber figyelem képes látni, hogy már megint nincs ott. Csak a szokások alapján működő automata van – amire persze nagy szükség van a dolgok kivitelezésében. Oda kell szentelnem magamat – ezt a bizonyos magot –, ha rövid időre is, annak, ami éppen van. Mondani persze most, itt könnyű, de megtenni... Megfigyeltem már magamon is, hogy az ember mindig ugyanazt mondja, ahogy Gyurka bácsi is így volt ezzel. De a helyzetnek, a körülményeknek megfelelően, különböző kis köreinkben mindig más színben, más fokon, más oldalról világít rá ugyanarra. Valójában én is így élem meg ezt. Az a lényeg, hogy jelen legyünk. Legyen az a sérült kisgyerek, az okos nagy gyerek, a takarítónő, egy kolléga, legyen ez egy idegen a piacon, egy szülő, vagy otthon a gyerekek, vagy a csoportban a testvér. „Ne kívánd másnak azt, amit magadnak nem szeretnél!” Minden teremtett lény számára legyünk jelen, amikor találkozunk vele. Nekem teljesen mindegy, hogy a helyzet a munkahelyemen van vagy otthon. Itt benn is ugyanazt próbálom, ugyanazt a jelenlétet megteremteni, mint otthon. Ha próbálom – és talán néha egy kicsit megy már –, akkor látszik, hogy valahogy egybeszeretődnek ezek a körök, amelyek képződnek a mag körül. Úgy érzem, hogy ezek nemcsak közvetlenül kapcsolódó körök, hanem távolabbiak is, mindazok, akikkel közös a nevező. Hiszen gondolj bele, amikor egy kör működik, akkor az újonnan kapcsolódókat már nem is valamilyen egyéni törődés vonzza, hanem az összhatás, egy atmoszféra az, ami beöleli őket. És akkor megállnak, például egy új dolgozó, egy fiatal gyakornok, és azt mondják: „Hová kerültem? Ez egy munkahely? Hiszen olyan ez, mintha megérkeztem volna oda, ahová mindig is vágytam. Hiszen itt mindenki segítőkész. Itt nem ordítoznak a gyerekekkel!” Idővel rájön, hogy van közöttünk egy közös nevező, amely létrehoz egy atmoszférát, amely hat. Nem az ellentéteket, a különbségeket keressük, hanem azonnal a közöset, a közös nevezőt keressük, amin keresztül a kapcsolat működik. És így van ez a reánk bízott gyerekekkel is, akik nem könnyű, nem egyszerű gyermekek. A megtalált közös alapból kiindulva azután felépül valami, ami túlhalad bennünket is, vagy inkább létrejön az, ami mindig is ott volt, de nem volt vele kapcsolatunk. A magon keresztül a tengely forgása, ha egység, kapcsolat van vele, az egészet együtt működteti – a mandala nyelvén szólva.

– Ha viszont a mandala csak egy forma, és belül üres, akkor semmi. Talán ez a fokmérője is egy csoport, egy közösség minőségének. Van-e kapcsolat a tengellyel, van-e erős mag, nyitott-e a külső kapcsolatokra, az életre, mekkora az atmoszférája, a hatása az egésznek, és ami fontos még, van-e lehetőség rajta keresztül új mag születésére?

Igen. Ez az egész csak rajtunk keresztül tud működni, magától nem jön létre. Dolgozni kell, nagyon sokat kell dolgozni a héjak bontogatásán, hogy a tengely, a közös nevező hatni tudjon. A korábbi embereimből azok lettek a továbbvivők, akikbe a legtöbb energiát fektettem. Sorolni tudnám őket, de ők talán már el is felejtették ezt. De ez nem számít. Továbbvitték. Ez a lényeg. Hol szétváltunk, hol egyesültünk, ahogy a körülmények kívánták, amikor például egy hitoktatói csoport létszáma meghaladta a „magerőt”. És hol? Hát a panelban. Ott, ahol lehetett. És az újpalotai kiserdőbe mentünk az élő fenyőfát feldíszíteni a sok kis poronttyal. Az egyik teát főzött, a másik az ajándékkészítést irányította, a harmadik felügyelt. És láttam, hogy ugyanúgy továbbment ez a folyamat, miután elváltunk.

Már felvettem a kabátomat, amikor halkan kopogtak az ajtón. Vékony kisfiú lépett be. „Igazgató néni” – kezdte a mondókáját –, „engedd meg, hogy elbúcsúzzak tőled, mielőtt hazamennék!” Ezzel odalépett Mártihoz, átölelte, majd megfordult, és ment.

Tudod – *mondta Márti* –, amikor a mamája behozta mint problémás gyereket, nagyon összemelegedtünk. Azóta nem megy úgy haza, hogy ne jönne be elbúcsúzni. Múltkor értekezlet volt, és az ajtót zárva találta. Lenn toporgott a portán, hogy ő most akkor nem tud hazamenni, mert el kell búcsúznia tőlem. Egy idő után a portás megszánta, és beküldte – no, jól van, menj be, öleld át az igazgatónőt, és menj haza. Így is tett. Autista elsős kisfiú ő, akinek az ölelés lett az egyik „kényszere”.

A beszélgetést lejegyezte egy diktafon, szerkesztette:
Farkas István és **Faragóné Bircsák Márta**

2011 tavaszán a Nemzeti Erőforrás Minisztérium szociális, család- és ifjúságügyért felelős államtitkársága megújult formában és újragondolt tartalommal hirdette meg a Családbarát Munkahely Pályázatot, amelyen közel 100-an indultak, és 18-an nyertek. A díjakat négy kategóriában (költségvetési szervek, kis-, közép- és nagyvállalatok) osztották ki. A költségvetési szervek kategóriájában lett az egyik díjazott a Faragóné Bircsák Márta által vezetett ***III. kerületi Önkormányzat Óvoda, Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény.***

„Oszd meg szellemi lényedet!” címmel 2009. decemberi számunkban már közöltünk interjút Bircsák Mártával.

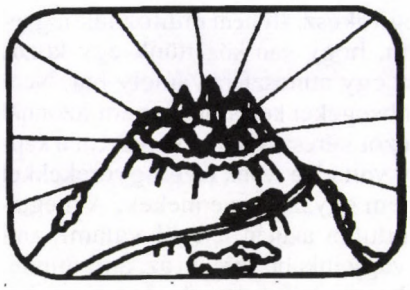

Megszabadított gyerekek

Indira Ranamagar nepáli missziója

Nepál fővárosa, Katmandu a maga kb. egymillió lakosával nem számít Ázsia legnagyobb metropoliszai közé, de az erőszak, a bűnözés, a drogok, a kiskorúak prostitúciója, a fiatalok bandái és más veszélyek itt mindennaposak. Kb. 1200 gyerek küzd az utcán az életben maradásért. Sokan az elszegényedett vidéki területekről menekültek a fővárosba a jobb megélhetés reményében, de ez a remény többnyire csalóka. Másoknak azért marad csak az utca, mivel szüleik börtönben ülnek, és senki sem érzi magát felelősnek értük. Sok okból válik valaki utcagyerekké – de léteznek reményteljes kezdeményezések is.

Keleti irányban, taxival hagyjuk el Katmandut, és elmegyünk Pashupathinath mellett, ahol hinduk égetik el halottaikat ősi hagyomány szerint. A lázas forgalom fokozatosan alábbhagy, de nem jutunk gyorsabban előre, mert ugyanakkor rosszabbá válnak az utak. Egy jó óra múltán elérjük *Shankut*, a kis regionális központot. Itt véget ér az út, de az utazás nem: az utolsó szakaszt csak gyalog lehet megtenni. Ha széttekintünk a meredek útról, házakkal borított zöld dombot pillantunk meg. Minden újnak, részben még befejezetlennek tűnik. Kinn gyerekek játszanak, meglátnak minket, és nevetve futnak felénk, amikor megismerik kísérőmet, *Indira Ranamagar*t.

A dinamikus, öntudatos, negyvenes éveiben járó nő tíz évvel ezelőtt alapította meg a *Prisoners Assistance*, „Rabok támogatása” nevű szervezetet, amely azokat a gyerekeket fogadja be, akiknek a szülei börtönben vannak, és akiket alternatívák híján a hatóságok rögtön odazárnak szüleik mellé. Ez a látvány volt az oka a példás kezdeményezésnek: „Megszakadt a szívem, amikor láttam a gyerekeket és csecsemőket a börtöncellában, mivel szüleiket elítélték. Ezek a gyerekek olyanok, mint az árvák, tehát először arra tettem kísérletet, hogy különböző árvaházakban helyezzem el őket, de ott nem nagyon törődtek a szükségleteikkel. Még ha külsőleg egészen rendben lévőnek tűnnek is ezek a börtöngyerekek, pszichikailag mégis sérültek.”

A Sankhu melletti kis település a *Prisoners Assistance* egyik legújabb és leglelkesebb vállalkozása. A létesítmény három nagy épületegyüttesből áll, egy-egy ház áll a lányok, a fiúk és az általános iskola rendelkezésére. Összesen több mint hatvan gyerek és fiatal él itt. Minden játékos csintalanság ellenére nagy a fegyelem és a tanulási készség.

Négy-hat gyerek osztozik egy helyiségen, egyesek valóságos kis várrá alakították az ágyukat; a magánszféra igénye itt is megvan. Képek, mackók és egyéb emléktárgyak díszítik a kis idillt. A szobák és a folyosók falán kedves rajzok, festmények, a konyha olyan tiszta, hogy egy német egészségügyi hivatal szigorú vizsgálatát is kiállná.

Shankuban talált új otthonra a 17 éves *Szunu*. Korábbi élettörténetét csak mások elbeszéléseiből ismeri: „Anyám másik partnert keresett magának; amikor apám rájött erre, megölte az illetőt. Akkoriban három és fél éves voltam, és vele együtt börtönbe dugtak.” Azóta Szunu régen elvégezte az általános iskolát, és tudja, hogy csak megfelelő képzettséggel lehet elkerülni a bűnözés világát és az utcai életet. Ezért néhány vele egykorú lánnyal együtt minden reggel bemegy Shankuba, egy továbbképző iskolába; nagy hangsúlyt helyez a jó angoltudásra, mert később a vendéglátásban szeretne majd dolgozni.

Indira Ranamagarnak különösen is célja, hogy hosszú távon segítsen a börtöngyerekeknek. Szervezete már 300 gyereket és fiatalt gondoz az egész országban. A *Prisoners Assistance* főhadiszállása Katmanduban van, ahol Indira Ranamagar és idős édesanyja negyvenöt, 2 és 17 év közötti gyerekkel osztozik egy házon. Úgy zajlanak a dolgok, mint egy nagy családban, de ezzel keveset mondtunk; magánszférára itt nem lehet gondolni. Indira Ranamagar azonban hihetően biztosít arról, hogy mégsem nélkülözi a hiányzó magánszférát: „A gyerekek az életem, és ha mosolyogni látom őket, akkor ez mindenért kárpótol.”

A házban él a 16 éves *Szangita* is, aki arról álmodozik, hogy kozmetikus vagy masszőr lesz, és nők tanácsadója a szépség dolgaiban. A nagyra nőtt lány mosolya mégis szomorúnak hat; összepréselt ajkával azt a benyomást kelti, mintha állandóan uralkodnia kellene magán, hogy szét ne robbanjon. Türelme hamar elfogy, és időnkint epilepsziás rohamok kínozzák. Traumája messzire nyúlik visszsza, mert már születése előtt pálcát törtek fölötte: „Apám nem akart lányt, amikor anyám terhes volt velem. Még azzal is megfenyegette anyámat, hogy elhagyja, ha lány lesz. Bár nem költözött el, de sokat verte anyámat, mert úgy gondolta, ő az oka annak, hogy nem fiú született.”

„A lánygyerek tiszta ráfizetés”, tartja a hindu hagyomány. Felnevelik, és aztán még tekintélyes hozományt is kell fizetni, hogy ki tudják házasítani.

Szangita már nem emlékszik arra, hogyan bántalmazta őt az apja. Hogy véget vessen a házassági pokolnak, anyai nagyapja végül megölte az apját, majd eltűnt. Helyette Szangita anyját tartóztatta le a rendőrség. A lány akkoriban hatéves volt, és meg kellett volna osztania a börtöncellát az anyjával – ha a *Prisoners Assistance* nem figyelt volna fel rá. Szangita mindmáig Katmanduban él Indira Ranamagarral, akit anyjának tekint.

Amilyen fontos, hogy szeretetteljes otthonnal és megfelelő oktatással minden gyereknek távlatot adjanak, annyira szükséges az is, hogy hassa-

nak azokra a társadalmi feltételekre, amelyek megbélyegzik a rabokat és gyerekeiket. Indira Ranamagar e tekintetben is ért el már eredményeket. Néhány éve már nem helyezik el a gyerekeket apjukkal együtt – ahogyan még Szunu idejében –, hanem csak bebörtönzött anyjukkal; a férfi börtönökben sűrűn fordultak elő túlkapások a gyerekek ellen.

Jelenleg még kb. ötven gyerek van a börtönökben, egyesek ott születtek. Többnyire házassági tragédiák és féltékenységi drámák váltották ki az anyák erőszakát, de a nepáli büntetőjog nem ismeri az enyhítő körülményeket. Ehhez hozzájárul az a végzetes felfogás, amelynek eredete a hinduizmus egyik egyszerű, de mégis nagyon elterjedt nézetében található: a nehéz sors egy korábbi életben elkövetett hibák következménye; javulás csak úgy következhet be, ha az ember elfogadja a sorsát, de ha lázad ellene, akkor semmiképp. Ezért azok az emberek, akik védekeznek az embertelen állapotok ellen, nem reménykedhetnek az általános rokonszenvben.

A börtöngyerekekért végzett tevékenységet azonban egy ideje mégis megbecsülik a társadalom egyes részei. A tömegtájékoztatási eszközök ismételten beszámolnak Indira Ranamagar munkájáról. 2005-ben beválasztották az *Ashoka Társaság*ba, egy jó hírű nepáli egyesületbe, amelyet Ashoka királyról neveztek el, aki a buddhizmus legnagyobb dél-ázsiai támogatója volt. 2009 októberében meghívták a *Deutsche Gesellschaft für Projektmanagement* [Német Projektmenedzsment Társaság] berlini konferenciájára, röviddel később pedig az USA-beli *Merrill-Lynch-Bank* tüntette ki mint az egyik legjelentősebb fiatal ázsiai vezetőt. Ez az elismerés nem hullott csak úgy az ölébe. Környezete először megütközéssel reagált kezdeményezésére: „Amikor elkezdtem ezt a munkát, mindenki azt mondta, megbolondultam, mert a bűnözőket segítem és bátorítom azzal, hogy támogatom családjukat és gyerekeiket. De engem nem zavar, hogy bolond vagyok. Nem azért kezdtem el ezt a munkát, hogy díjakat gyűjtsek be."

A *Prisoners Assistance* elkötelezettsége beleillik a himalájai állam fejlődésébe, amely nem is lehetne kétértelműbb. 2008-ban lázadás rázta meg az országot. Hosszú polgárháború ért véget, és a nem kedvelt *Gyanendra* királyt elűzték palotájából anélkül, hogy egyetlen lövés is eldördült volna. Az alkotmányozó nemzetgyűlésre irányuló választások a *Maoista Párt*nak juttatták a győzelmet, de mindmáig nincs teherbíró koalíció és nincsen alkotmány.

Az e miatti csalódottság nagy, de nem vezet feltétlenül a magánéletbe való visszavonuláshoz. Az ébredés olyan kezdeményezésekben és önsegélyező csoportokban mutatkozik meg, amelyek gondoskodnak a lassú társadalmi változásról, és kihívást jelentenek a hindu hagyomány számára, amely évszázadok óta Nepál meghatározó ereje. A harmincmilliónyi nepálinak mintegy 80%-a vallja a hinduizmust; az elűzött király Visnu isten megtestesülésének számított.

A széles körű munkakereső vándorlás tovább erősíti a társadalmi változásokat. „A kasztrendszer sokáig jelentős hajtóerő volt a tekintély és a tisztelet megszerzésében, most azonban egyre fontosabbá válik a képzettség és a foglalkozás. A fiatal falusi férfiak *Dubai*ba mennek, vagy az Arab-öböl más vidékére. Meglehetősen sok pénzzel térnek vissza, és hirtelen nagyobb tekintélyt élveznek, mint a falu papja. A gazdasági fejlődés valóban alapvetően megváltoztatja a kasztrendszer képét." Aki ezt mondja, tudja, miről beszél, mert maga is a brahmanok papi kasztjából származik. *Vishwaraj Gyawali* azonban nyitott arra a változásra, amellyel szemben kasztjának sok tagja tehetetlenül áll. Gyawali fölismerte az idők jeleit, működési területét nem a templomban, hanem az idegenforgalomban látja, és hangsúlyt helyez a társadalom- és környezetbarát turizmusra. *Socialtreks* nevű vállalkozása jógát és táplálkozási tanácsadást is magában foglaló túrákat kínál, és sámánokhoz vezet el külföldieket.

A nők növekvő öntudata mindenütt tapasztalható Nepálban. Egy Katmanduba tartó buszon néhány fiatal durván nekitámadott egy nyugatiasan öltözött nőnek, mire ő éles hangon rájuk rivallt, és alaposan kioktatta őket. S az ifjoncok tényleg meglapultak, mint vert kutyák, bocsánatot kértek, és a legnagyobb tisztelettel bántak a nővel.

Ha azonban eltűnik a hinduizmus befolyása, felvetődik az alternatívák kérdése. Jelenleg nyilvánvalóan a pénz tölti ki a növekvő légüres teret. Ha így marad, akkor a fejlődés nem vezet nagyobb egyenlőséghez és igazságossághoz. Ezért sokan egyúttal a fejlődés árnyoldalait is látják – Indira Ranamagar is. Sikerei ellenére, amelyekkel változást indított el, a régi értékeket hangsúlyozza: „Két dolgot tanultam meg a szüleimtől: az egyik a becsületesség, a másik az egyszerűség. Olykor azt hiszem, egyáltalán nem kell olyan sokat tanulnunk. Nézze csak meg a szüleimet! Noha analfabéták, nagyon sokat tanultam tőlük, amit átvehettem a magam életébe."

Klemens Ludwig

Forrás: Publik-Forum, 2011/21

Szolidaritás a végsőkig

Erwin Kräutler küzdelme az indiánokért

Egy poros nevű szerzetesrendhez tartozik a 2010. évi *Alternatív Nobel-díjas: Erwin Kräutler püspök* A Drága Vér Misszionáriusa (egyházi rövidítése: CPPS). Kräutler nevetve erősíti meg: „Igen, az vagyok, szőröstül-bőröstül", majd nagyon komollyá válik: „Rendem spiritualitása azt jelenti számomra, hogy mindig továbbhaladjak Jézus követésének útján, a végsőkig. Ahogyan rendünk alapítója, *Gaspare de Bufalo* (1786-1837), egy népmissziónárius, a rablók és a kitaszítottak misszionáriusa is: Napóleon idején börtönbe került hitéhez való hűsége miatt." Majd így folytatja: „Legfontosabb evangéliumi helyem Jn 13,1: *Eisz telosz*, a végsőkig szerette övéit."

Váratlan felvilágosítás egy világhírű környezetvédőtől és az indiánok emberi jogainak harcosától, a brazíliai *Indiánmissziós Tanács* (CIMI) elnökétől.

Hatan voltak testvérek, ő a legidősebb. Kisfiúként Erwinnek is segítenie kellett a hatalmas hímzőgép körül, amely kitöltötte lakásuk legnagyobb földszinti helyiségét. Az apa tanárként dolgozott a dornbirni textiliskolában, de fizetése nem volt elég a nagy család fenntartásához. 1958-ban, 18 évesen Erwin útra kelt, hogy pap legyen belőle: „Messzire akartam menni. Jól jött, hogy rendem egyes tagjai a *Rio Xingú* mentén dolgoztak." 1965 végén, öt hónappal pappá szentelése után érkezett meg oda. A trópusi őserdőben és Amazónia alföldjén elhelyezkedő, ritkán lakott egyházmegyéje nagyobb, mint Németország, 368 000 négyzetkilométeren fekszik.

„Ha Brazília kormánya a Legfelső Bíróság óvása ellenére megépíti a *Belo Monte*-i duzzasztógátat, akkor egyházmegyém egy része elmerül a hullámokban", mondja keserűen Kräutler: „Kőkorszaki iparosítás fenyeget minket." Kräutler erőszakmentesen harcol a két államközeli cég, az *Elektronorte* és az *Elektrobras* hat kilométeres gátjának megépítése ellen, amely 11 300 megawattos teljesítményével a harmadik legnagyobb lenne a világon. Számára a *juruna*, az *arará* és a *kayapo* nemzetség életteréről van szó. „Az indián népek kihalnak, ha építőmunkások tízezrei árasztják el őket, és végül elrabolják tőlük lélektől áthatott földjüket. Az indiánokat nem lehet átültetni."

Amikor a püspök a Belo Monte-i gazdasági célokról és a katasztrofális környezeti következményekről beszél, akkor az Amazonas prófétája szólal meg szent haraggal: „Kit szolgál a Belo Monte-i áram, amely 35 millió háztartásnak lenne elég? Nem a polgárokat, ahogyan *Dilma Roussef* kormánya állítja, hanem Brazília bányászati cégeit, amelyek meg akarják hódítani az alumínium világpiacát." Harmincezer embernek kell kitérnie az óriásgát elől. A Xingú-folyó nagy kanyarulatának páratlan természeti környezetét halálra szánták. Kräutler kijelenti: „Ez a pusztító építkezés csak a kezdet. Ha Belo Montét keresztülviszik, 61 további duzzasztógát építése következik. Ennek globális következményei lesznek: a Föld zöld tüdeje károsul, s a duzzasztással létrejött tározó mélyén rothadó fák óriási mennyiségű üvegházgázt bocsátanak ki, ami nagyon rossz hatással lesz a Föld éghajlatára."

Kräutler 1975 óta harcol a gátépítési projekt ellen. „Az ellenállás lassan bontakozott ki, és számomra kezdettől fogva fontos volt, hogy tájékoztassam az indiánokat, és megnyerjem őket az ellenállásnak." Akkoriban Kräutler tanár és lelkipásztor volt, miközben nagybátyja, *Erich Kräutler*, szintén A Drága Vér Misszionáriusa, püspök. 1981-ben követte őt fiatal püspökként a Xingú-folyó mentén.

Az egyházmegye 14 plébániából és 850 bázisközösségből áll. Az új püspök fölkereste a távoli bázisközösségeket, gyalog, vagy csónakkal. Az utak járhatatlansága, a tartós esőzés vagy a malária számára nem volt visszatartó ok. Kräutler együtt ül a földön az indiánokkal. Az odafigyelésből fejlődött ki az „egyenrangúságra épülő" lelkipásztori munkája; „ez a döntő", mondja. Mivel támadást indított a nagybirtokosok földsóvársága ellen, végül a halálra keresett személyek listáján kötött ki.

Életveszélyben. Mennyire kockázatos az effajta elköteleződés? Kräutler megszakítja beszélgetésünket, kinyitja laptopját, és behívja a szomszéd egyházmegye internetes oldalát: „Tegnap Itaitúbában meggyilkolták egyikünket, a fiatal Joao Chupe Primót, aki *Defensor de Naturaleza*, környezetvédő volt", mondja szomorúan. Csönd áll be.

Brazil jobboldali médiumok 1987-ben rágalmazási kampányt indítottak a „kommunista püspök" ellen. Kevéssel később az országot átszelő úton, a Transamazónicán merénylet áldozata lett: bevágott eléje egy teherautó, és szétmorzsolta a püspök kiskocsiját. Salvador atya, legszorosabb munkatársa, meghalt a volánnál. Erwin atya az életéért küzdött: „33 napon keresztül csak szívószálon keresztül tudtam táplálkozni." Hogy manapság is érzi-e még törött csontjait? „Igen, gyakran", feleli Kräutler. „A hit nagy napjai voltak azok a kórházban. A tettesek összetörték a csontjaimat, de engem nem. Soha nem éreztem magam olyan gyöngének, s egyúttal Jézushoz olyan közelinek, mint a merénylet után."

Kräutler ma is gyilkossági fenyegetések közepette él. Több közeli munkatársát is megölték már. „1982 óta dolgoztam együtt az USA-beli *Dorothy Stang* nővérrel, akit 2005-ben meggyilkoltak, mivel a 84 éves apáca védte az indiánokat és az erdőt." Azóta a püspök minden évben feltámadási misét mutat be Dorothy Stang halála napján.

„Az üzenet így hangzik: Dorothy él!" Ha valakit megölnek, mert Jézust követi, akkor személyének nagy kisugárzása lesz az élőkre, mondja a lelkipásztor. Kräutler „a lehető legtermészetesebbnek" tartja a felszabadítási teológiát. „Nem az akadémiai teológia a természetes. Arra a felszabadítási teológiára gondolok, amelyet mindnyájan űzünk, püspökök és lelkipásztori munkatársak: a felszabadítás és az élet forrásaként megosztjuk a Bibliát és az életünket az emberekkel – ahogyan a Kivonulás könyve 3,7-12-ben áll, ahol Isten elmondja, hogyan fogja a végsőkig támogatni népét."

Kemény idők: Ha győz a hatalom logikája, akkor Belo Monte megépül. A nagyipari fejlesztési őrület diadalt ül: Kräutler korábbi politikai reményének hordozója, a *Munkáspárt* ülteti át kormányzati programmá. Brazília régóta nem szegény ország. Belo Monte megépítéséhez nincs szüksége külföldi pénzre, egyedül is előteremti a tízmilliárd dollárt. Ez gyengíti az európai öko-aktivisták esélyeit, és nehezíti Kräutler harcának pozícióját. De Brazília 400 tagú püspöki kara mögötte áll.

A küzdelem szélsőségesen egyenlőtlen. De Kräutler azt mondja, amikor elbúcsúzunk: „Nem adjuk föl! Brazilként azt mondom: Nem akasztom szögre a futballcipőmet!"

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2011/23

Olvasók fóruma

Tisztelt Szerkesztőség!

Nagyot dobbant a szívem, amikor a 2011. decemberi számban megláttam leírva, hogy *Piacisten és a munka „szép új világa"...* Bajmóczy Zoltán egész cikke csupa elgondolkoztató és izgalmas igazság. Istenem! Csak odafigyelnének! Csak belekötnének legalább! Csak vitatkozna vele valaki!

De az egész világ növekedésért, profitért liheg. Hogy közben szüntelenül nő a mélyben a feszültség? Ezt mintha senki nem érzékelné. A feszültség is profitot érlel. A szerző írja: „Az érdemtelen szegények jelenléte funkciókat kínál a rendszer számára. Így e munkanélküli réteg fennmaradásában az elit és a középréteg is érdekelt." A minden fenntartás nélküli fogyasztásnövekedés mértéke mindenféle eredményességnek mércéje. Akinek kételyei vannak a tekintetben, hogy csak a piac, a profit, a növekedés számít, azon úgy néznek keresztül, mintha levegő volna. A nemzetek feletti nagytőke – ha úgy tetszik: piacisten, a nagy moloch – Földünket világégés felé sodorja. Hogy mennyire tudatosan, azon lehet vitatkozni, de hogy a világégés hozza el számára a legnagyobb profitot, azon nem. Mindig a háború hozza a tőke számára a fogyasztás, és ezzel a profit eldorádóját.

Félelmetesen jól illik Bajmóczy cikkéhez ugyanebben a decemberi számban Demeczky Jenőnek Böjte Csaba leveléhez fűzött megjegyzése: „...a föld, a víz és a levegő is a hitelezők tulajdona már, eladta nekik a komprádor burzsoázia." Bajmóczy azzal a kérdéssel fejezi be felzaklató cikkét, hogy „szerintünk vannak-e érdemes és érdemtelen szegények, és elég információ birtokában hozunk-e értékítéletet". Persze, hogy nincsenek, persze, hogy nincs jogunk az értékítéletre. A valóság azonban az, hogy ez az értékítélet mélyen bele van gyökerezve a közgondolkodásba.

Tehetünk-e valamit piacistennel szemben?

Addig, amíg a legszélesebb körben köztudott nem lesz,

– hogy a piacistennek a mindenkori city oltárán kell feláldoznunk az egész rendszert, embert, életet, szabadságot, mindent;

– hogy a city a közlekedéshálózati centralizáción keresztül tudja az egész rendszert maga alá gyűrni;

– hogy a tervezés és fejlesztés irányítását – a kormány színétől függetlenül – a technokrácia tartja a kezében, és az a centralizációban érdekelt;

– hogy a technokrácia, ill. az értelmiség személyes és nyílt felelősségvállalási kényszere nélkül nem létezik legitimáció, és szuverenitás sem, felelősségvállalási kényszer nélkül ez a társadalmi felépítmény a rendszer élősdije,

addig nem sokat tehetünk a piacistennel szemben. Sajnos ezeknek a törvényszerűségeknek a széleskörű belátásában nagyon kevéssé reménykedhetünk, de éppen ilyen kevés esélyünk van a piacistennel, ill. a nemzetek feletti nagytőkével szemben.

(A fenti tételeket részletesebben kifejtettem az „Érted vagyok" 2010. októberi számában, A szeretet nem hoz profitot címmel; megtalálható a honlapon is.)

Benyó Bertalan
Budapest

Heinrich Böll Budapesten*

A hetvenes évek végén járt Budapesten. Régóta tervbe vette, hogy elutazik azokba az országokba, ahol Wehrmacht-katonaként a világháborúban szolgált. Elment a lengyelekhez, a Szovjetunióba, a franciákhoz, és minket, magyarokat is meglátogatott. Ez az idejövetel azért is lehetett fontos számára, mert harci sebesülését Szarvason, az egykori gazdasági szakiskolában berendezett hadikórházban kezelték, ahonnan gyógyultan távozott 1944-ben.

Kíváncsi volt a Vigiliára is, hiszen a folyóirat híre és tartalma – a számok végén közölt idegen nyelvű összefoglalók révén – nem volt ismeretlen előtte. Ráadásul itt dolgozott nem egy regényének kiváló fordítója, Doromby Károly, és Rónay György főszerkesztővel szintén kapcsolatban állt, jó néhány levelet váltottak – többek között a Nemzetközi PEN Club ügyeiben. A Vigiliát német és francia nyelvterületen, vezető katolikus értelmiségi körökben számon tartották. A legtöbb jelentős német és francia egyházi, spirituális, teológiai periodikával, heti orgánummal csereviszonyt folytattunk, s azok idéztek tőlünk, egy-egy jelesebb publikációnkra felhívták a közfigyelmet.

Az első, hivatalosnak mondott találkozóra egy nyári délelőtt a Margit-szigeten került sor, ebéd keretében. Ezen a német írón kívül Rónay György, Doromby Károly és jómagam vettünk részt, de már a szerkesztőségben csatlakozott hozzánk a „Kultúrkapcsolatok Intézetétől" Orosz elvtárs – mindannyian sejtettük, mit takar kiléte –, perfekt német nyelvtudással, Böll műveiben meglehetős jártassággal. Ottléte az írót is zavarta, így a beszélgetés csak általánosságokban mozgott, a regényírás nehézségeiről, Böll következő, még befejezetlen művéről – *A hagyaték*ról – esett szó. Orosz elvtárs magyarországi benyomásairól faggatta, ő udvarias válaszokat adott, s kanalazása közben nagyon dicsérte a gulyáslevest.

A másik, nem hivatalos találkozó az Intercontinental emeleti presszójában zajlott le. A jelenlevők ugyanazok voltak (természetesen Orosz elvtárs nélkül), és a beszélgetés sokkal nyitottabb volt. A dialógusban Böll előrevetítette a kommunista rendszer elkerülhetetlen bukását, a berlini fal lebontásának végzetszerű bekövetkezését, a két német állam (NDK és NSZK) törvényszerű egyesülését, és nem titkolta, hogy szerinte mindezek után egy sokkal, de sokkal nehezebb és fájdalmasabb időszak jön, mert egyik fél sem tanul sem a maga, sem a másik hibájából, s minden ismétlődik majd „magasabb fokon". Természetesen értetlenül fogadtuk konzekvenciáit, hiszen még semmit sem láthattunk a jövőből. Böll tisztában volt a történelmi leckék paradigmáival, a mindenkori hatalom stílusával és az eszmék eredeti embertelenségével. *Biliárd fél tízkor* című regényében van három olyan mondat – „Talán te is kommunista voltál valamikor, akkor légy kétszeresen óvatos. Én is voltam egyszer az, és katolikus is voltam. Az nem megy ki a mosásban..." –, amelynek megfejtését reánk bízta.

Hegyi Béla
Budapest

* *Történelmi adalék a Heinrich Böll-lel kapcsolatos, 2011. decemberi számunkban megjelent két íráshoz.*

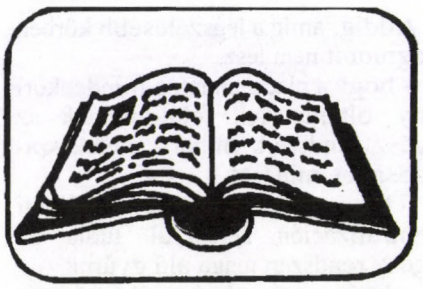

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket Csiky Lajos (Budapest), a májusiakat a debreceni „Keleti szél” közösség tagjai (sorrendben: Orbán Ágnes, Berta Erzsébet, Kis Imre, Balogh László) készítették.

Április 1. — Virágvasárnap — Mk 11,1–10 és 14,1–15,47 — „Hullámzás”

A virágvasárnap két bibliai története: a diadalmas bevonulás és a passió számomra az emberi gyengeségről, befolyásolhatóságról, megkísérthetőségről, kétarcúságról szól. Arról, hogy rövid idő alatt milyen óriási változások tudnak végbemenni az emberekben. Ezek a hullámzások mindig megdöbbentettek. Igaz, hogy a határhelyzetekben, ahol élet-halálról van szó, mutatkozik meg, hogy mit érünk!

Bizonyára sokan voltak Pilátus udvarában azok közül, akik néhány nappal korábban, Jézus ünnepélyes bevonulásakor pálmaágakat lengettek, virágokat szórtak, lelkesen hozsannáztak. Ennek ellenére Barabás szabadon bocsátását követelik, s kiabálásukkal Jézus kereszthalálára szavaznak. Ilyen labilis a tömegember! Ennyit jelent a tömegpszichózis, a beolvadni, a tömegből kilógni nem akarás.

Péter és a többiek fogadkozása az utolsó vacsora csodálatos hangulatában, szöges ellentétben áll a pár órával később bekövetkező tagadással, a tanítványok menekülésével. Péter, a többiekkel együtt, hevesen tiltakozik Jézus jövendölése miatt, erősnek hiszi magát. S egy nap sem telik el, elég egy szolga vagy szolgáló megjegyzése, a Jézushoz hasonló sorsra jutás réme, s átkozódva esküdözik: „Nem ismerem ezt az embert.” Ennyit tesz a félelem, a magunk életének, szabadságának féltése!

Azonban a legnagyobb meglepetés talán Jézus láttán érhet bennünket. Ő is megmutatja emberi oldalát, majdnem feladja küldetését, vért izzadva, hosszasan küszködik önmagával, míg ki tudja mondani az önfeláldozó mondatot: „Legyen meg a Te akaratod!” Pedig a nyilvános működés évei alatt mindig erősnek mutatkozott!

Az ember sajnos gyenge, hajlamos a könnyebb utat választani, ahogy Jézus mondja az Olajfák hegyén: „A lélek ugyan kész, de a test erőtlen.” Akaratunk, érzelmeink talán vinnének előre bennünket, de félünk a szenvedéstől, a haláltól, sőt még mások ítéletétől is. Mondhatnám azt is, hogy sose legyek biztos magamban, aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék!

Feltehetjük a kérdést: Hogyan tudnék erős maradni, hajlíthatatlan, aki kiállja a próbát?

Péternek és a többieknek Jézus felrója, hogy nem tudtak egy órát sem virrasztani vele. Ő órákig, keservesen kínlódva imádkozott, hogy legyőzze a kísértést. Éberségemet megőrizve, nap mint nap kell nekem is a jó Isten elé vinnem dolgaimat, keresve a helyes, jó döntések megfelelő motivációit, erősítve odaadottságomat, mind szorosabbra fűzve a vele való kapcsolatot. Ez nem is olyan könnyű: a tanítványok szeme is elnehezült, még mentegetni sem voltak képesek magukat. Mégis újra és újra próbálkozni kell, ez menthet meg bennünket.

Az imádság mellett a jó példa is erőt adhat. Itt nem csupán Jézusra gondolok, hanem azokra a testvéreimre is, akik előttem, vagy mellettem járják a helyes utat, hozzák meg naponta a jó döntéseket, és szinte húzzák az embert felfelé. Persze magam is lehetnék ilyen húzóerő mások számára.

Ha mégis elbukunk, az lehet vigaszunk és reményünk, hogy Jézus ismeri az embert, ő maga is átélte gyengeségeinket, s mint Péternek, nekünk is megbocsát. Nem juthatunk olyan mélyre, nem tehetünk olyan szörnyű dolgot, nem tagadhatjuk úgy meg mesterünket, hogy ne maradna meg a bűnbánat, és általa a megbocsátás esélye. Sőt, aki már rászorult erre az irgalomra, maga is megértőbb lesz másokhoz.

Április 8. — Húsvét — Jn 20,1–9 — „Eddig még nem értették meg az Írást!”

A feltámadás után elhangzó evangéliumi részletekben állandóan visszatér az Írásra hivatkozás. Ma is ezt olvassuk: „Eddig ugyanis még nem értették meg az Írást.” Az emmauszi úton is ezt magyarázza Jézus, az utolsó találkozáskor is a róla szóló jövendölések beteljesedéséről beszél.

Miért nem értették az apostolok az Írásokat? Talán azért, mert mást vártak! Aki pedig egészen mást várt, mint ami megtörtént, az a megtörténttel nem tud mit kezdeni. Pedig hányszor beszélt majdani szenvedéséről, haláláról, feltámadásáról. De ők ezt elengedték a fülük mellett, mert nem esett egybe vágyaikkal, elképzeléseikkel.

Az apostolok, mint általában kortársaik, mennyből alászálló, dicsőséges királyt vártak messiásként. Ebbe a szemléletbe sehogyan sem fért bele Jézus letartóztatása, szenvedése. Ettől fogva nem tekintették messiásnak. Jézus feltámadása kapcsán kellett rádöbbenniük arra, hogy a Szentírást ne saját szűkkeblűségük, hanem Isten távlatából értelmezzék. Meg kellett világosodnia számukra, hogy az isteni, végtelen szeretet világából érkező, azt életével bemutató Messiás, ha hű akar maradni ehhez a szeretethez, akkor kiszolgáltatott a gonosznak, s el kell viselnie a bántást, akár a halált is, s majd csak feltámadása fogja igazolni őt. Ezzel együtt az is egyértelművé vált, hogy szenvedés, önfeláldozás s vértanúság nélkül nem lehet Jézushoz tartozni. Pedig a tanítványok inkább azt szerették volna, hogy egyénileg a földi hatalom, nagyság, gazdagság megszerzésében, Izrael vonatkozásában pedig a megszálló hatalomtól való megszabadulásban hozzon megoldást a Messiás. Meg kellett érteniük, hogy Jézus emberiség méretekben gondolkozik, és a földi boldogulást a szeretetben való kiteljesedés hozza meg.

Az Írás tanulmányozása, egyéni és közösségi átgondolása nekünk is segíthet akkor, amikor hitünk meginog. Főleg, ha őszintén, saját elvárásainkat, elképzeléseinket félretéve, Jézus szavainak és tetteinek fényében vizsgáljuk. Ez életünk végéig tartó folyamat marad, és talán az idei Húsvét átélt öröméhez is hozzásegíthet. Tudjuk-e ilyen hozzáállással venni kézbe a Bibliát?

Április 15. — Fehérvasárnap — Jn 20,19–31 — „Boldog, aki nem lát, és mégis hisz!”

Amikor Istenről, feltámadásról, túlvilágról beszélünk, sokan hiszékenységgel, vakhittel jellemeznek bennünket. Olyannak gondolnak bennünket, akik nem vizsgálják a tényeket, a tudomány megfogható eredményeit, és légvárakat építenek. Felületesen nézve talán az apostolok is ilyennek tűnnek az idő távlatából.

Pedig az apostolok, s különösen a mai evangéliumban főszereplő Tamás, pont az ellenkezőjét tanúsítják. Egyáltalán nem olyan könnyű legyőzniük hitetlenségüket, tenyeres-talpas módon a

tapasztalatukban bíznak. A tanítványok is kézzel akarják érinteni Jézust, megtapogatni, Tamás meg végképp: ő a többieknek sem hitt, csak a saját tapasztalatának. Ha elfogadta volna a többiek tanúságát, később talán elbizonytalaníthatták volna. De így Tamás határozottan kiállhat: magam tapasztaltam, bizonyosságom van róla.

De mi van a ma emberével, a kései Tamásokkal? Sokan azt hiszik, hogy Jézus a hiszékenységet dicséri, amikor a később élő, s őt nem látó, tapintó emberek hitéről beszél. Ellenkezőleg, akik érzékeikkel nem tapasztalhatják meg Jézust, azoknak még inkább össze kell szedniük az eszüket, a bizonyítékokat, hogy olyan meggyőződésre tegyenek szert, amire rátehetik az életüket. Mindenkinek a saját korában, a saját életében kell eljutnia arra a bizonyosságra, ami meghozza belső békéjét és biztonságát.

Jézus nem követel olyan hitet, amely félretolja az értelem használatát. Mindig érvelt, magyarázott, és életpéldájával bizonyított is. Amikor tanítványai hitetlenségét egy alkalommal felrója, akkor is így fogalmaz: „Még mindig nem értitek?” A sok magyarázat és bizonyíték után már érteniük kellett volna. A megértett, belátott igazságokat kellett elfogadniuk.

Isten valószínűleg többre megy a kételkedőkkel, mint a hiszékenyekkel. Persze olyanokkal, akik nem azért kételkednek, mert hitetlenek szeretnének lenni, hanem azért, hogy lássák, összerakhassák a bizonyítékokat, megérthessék az összefüggéseket, s így megalapozottan lehessenek hívők.

Mindannyiunk életében újra és újra felmerülnek kételyek, megkísért bennünket a hitetlenség szelleme. Ez nem baj. Sokszor megpróbálja az ember a szőnyeg alá söpörni ezeket a gondolatokat, s gyerekkori, örökölt, vagy másoktól átvett hitébe, bizonyítékaiba kapaszkodni. Ez nem megoldás, újra és újra józan eszünket használva, módszeresen végiggondolva, megimádkozva kell hitünket átgondolni, megtalálni a bizonyítékokat. A hitemnek, a bizonyosságomnak olyan erősnek kell lennie, hogy rá merjem tenni az életemet, sőt másoknak is tudjak érvelni, tanúságot tenni. A beleszületett vallásosság, a problémátlan, megalapozatlan naiv hit hamar összeomolhat. A kételkedés sohasem bűn, inkább az, ha nem megyünk utána a felmerült kérdéseknek, nem foglalkozunk velük.

Ez a bizonyosságszerzés, erős hitre rátalálás vezethet el bennünket a megrendüléshez, ahhoz, hogy Tamással együtt elmondhassuk: „Én Uram, én Istenem!”

Jó, ha olyan közösséghez tartozhat az ember, ahol akár még azt is megkérdőjelezik, hogy Isten létezik, ahol adott esetben úgy kell egy lelkigyakorlatra készülni, hogy saját hitvallásom újrafogalmazása a feladat. Persze ez csak akkor igaz, ha a testvéri közösségben – az őszinte, következetes keresés és megbeszélés után – egymás bizonyítékaim és hitén épülve tudunk Isten elé borulni, és életünket újra rátenni a meglátott útra.

Április 22. — Húsvét 3. vasárnapja — Lk 24,35–48 — „Megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni.”

Jézus feltámadása óta minden szentmise húsvét, ahol a keresztények összejönnek, és Krisztus megjelenik köztük. Annak idején az apostolok mélyen átélték halálát, láthatták átlyuggatott kezét és oldalát, mi is ezt hirdetjük minden alkalommal. És Jézus ma is felénk nyújtja testét, hogy az Eukarisztiában megtapinthassuk.

Érdekes, hogy a tanítványoknak még a tapintás élménye sem volt elegendő, Jézus az együtt étkezés élményével teszi teljessé a bizonyságát. Jellemző, hogy akár az emmauszi úton, akár a tóparti megjelenéskor, de itt is ez a gesztus az, ez az élmény az, ami eléri a szívüket. A testvéri közösségben, Jézussal elköltött vacsora forró légköre és családias bensősége minden kételyt eloszlat. Nyilván hozzájárul ehhez az utolsó vacsora bensőséges élményének emléke is.

Jézus megjelenése, békét sugárzása túláradó örömmel tölti el az apostolok szívét. Megtapasztalják jelenlétét, miközben Jézus azt mondja: „Amikor még veletek voltam…” (mintha már valamiképpen nem lenne köztük, de mégis…). Nem véletlenül köszönti a pap a jelenlévőket a szentmisében így: „Az Úr legyen veletek!” Örömmel élhetjük át jelenlétét, miközben nem is látjuk Őt.

Jézus magyarázza az Írásokat, ezek beteljesedésével érvel barátainak. Szava ma is jelen van a felolvasott evangéliumban, amely után egy jó igehirdetés vagy közös elmélkedés új és időszerű értelmet adhat a régi szentírási szövegeknek.

Végül Jézus tanúknak nevezi apostolait, akiknek küldetésük van. Tanúságot kell tenniük a vele való találkozásról, arról, hogy meghalt és feltámadt. Jelzi, hogy elmegy, a helyébe kell lépni. Olyan ez, mint amikor a váltófutásban egymásnak adják a versenyzők a stafétabotot. Nem világraszóló látomásként, hanem világraszóló feladatként fogalmazódik meg, hogy az egész világon, és minden időben folytatni kell a művet, s mindig érezhetik, hogy titkon ott van velük, mintha bólintana, vagy a fejét csóválná egy-egy szavuk, tettük kapcsán. Az útravaló, a hirdetnivaló nem bonyolult: megtérést és bűnbocsánatot kell hirdetni.

Megtérés: mint az ember feladata, hogy átállítsa életét a szeretet útjára. (Ennek szimbóluma a halál és a feltámadás, a sírba szállás és a felemelkedés: meghalni a bűnnek, a szeretetlenségnek, s feltámadni egy új életre, a szeretet életére. Ez a mi minden évben átélendő húsvétunk!). Megbocsátás: mint az Isten válasza. A megbánt bűnt megbocsátani. A megtérő bűnöst a szívére ölelni. És a kettő együtt nem más, mint Isten és ember egymásra találása, ami Jézus által valósul meg. Követőinek az a feladatuk, hogy Isten és ember egymásra találását mindenki számára valóságossá tegyék..

Április 29. — Húsvét 4. vasárnapja — Jn 10,11–18 — „Egy nyáj lesz, és egy pásztor”

Amikor Jézus önmagáról mint a jó pásztorról beszél, tükröt tart minden ember elé, aki a hívő népnek lelkipásztora, kisebb nagyobb közösségének vezetője lett. Ő a legfőbb, az egyetlen pásztorunk, tőle kell ellesnünk azokat a tulajdonságokat, magatartásformákat, amiket mutatott, ő a példakép, a minta.

Minden közösségvezető, minden lelkipásztor nyilván próbálja magát Jézushoz mérni, és felnőni feladatához. De minden kereszténynek is, aki a nyájhoz tartozónak vallja magát, hasonlóvá kell válnia a Jézus által emlegetett bárányokhoz: olyanná, aki ismeri Pásztorát, minden szavára figyel, megy utána, s együtt marad a többiekkel, az egységet szolgálja.

A keresztények mindnyájan Jézust tartják legfőbb pásztoruknak, de az „egy akol” látomása még nem valósult meg. A történelem folyamán nagyon korán megkezdődött a bomlás. A szakadások az egyháztörténelem talán legnagyobb botrányát jelentik. Mára sok-sok felekezet, „egyház” jelent meg, egy-egy faluban néha 4-5 vallási közösség is hirdeti az igét, tartja magát Jézus kis nyájának. Mindez nyilvánvalóan hiteltelenné teszi Jézus ügyét. Sokan nem is érzik jól magukat az adott közösségben, akár újat is alapítanának.

A Sátán neve a görögben Diabolosz, azaz „Szétdobáló”, az egység ellensége. A legnagyobb eredmény a számára talán az, ha ilyen marad ez a szétdarabolódott nyáj. Világosan kell látnunk, hogy az egyházak, a közösségek megújulásának, hitelessé válásának alapja és meghatározó része az egymással való egység keresése. Ez nem csupán teológiai tárgyalásokat, látványos közös programokat jelent, hanem elsősorban az egy Pásztor szavára történő mélyebb odafigyelést, a közös alap, közös nevező meghatározását, és leginkább a kizárólagosságról való lemondást. Talán a legutóbbi a legne-

hezebb: a hatalomféltés és a hitetlenség legyőzése szükséges hozzá.

Mit tehet az egyszerű ember, de a kisebb-nagyobb közösség vezetője is?

Saját hagyományaink és értékeink megőrzése és értékelése mellett nagy nyitottsággal kell nézni, értékelni és elfogadni más közösségek kincseit, gyakorlatát. Miközben igyekszünk „otthon lenni” saját közösségünkben (mert valahol otthon kell lennünk!), annak hibáit szeretettel próbáljuk javítani, nem mondunk le megújításáról, nem otthagyva vagy új felekezetet alapítva. A legfontosabb, hogy a más közösséghez tartozóban meglássuk a testvért, akivel együtt lehet munkálkodni, szeretetszolgálatot végezni, Jézusról tanúságot tenni, levetve minden szűkkeblűséget, önző szempontot.

Én mit teszek ezért?

Május 6. — Húsvét 5. vasárnapja — Jn 15,1–8 — Kapcsolatban a Mesterrel

Sokat gondolkodtam ezen a szentírási részen. Az egyszerű és közvetlen értelmezhetőségen túl szerettem volna kiolvasni a sorok mögött megbúvó rejtettebb üzenetet. Többszöri nekifutásra sem sikerült azonban egységes végkövetkeztetésre jutnom, ezért csupán pontokba szedem felmerült gondolataimat – abban bízva, hogy lesz majd, akit további elmélkedésre ösztönöznek.

1. A gyümölcsöt nem hozó szőlővesszőt lemetszik és eldobják, a termésketlen fügefát elpusztítják. Nehéz ezt elfogadnom, mert az Élet működésének, szépségének, az életformák sokszínűségének a varázsa kicsi gyermekkorom óta végtelen csodálattal, sokszor extatikus örömmel tölt el. Ezért nehéz szembesülnöm azzal a ténnyel, hogy az élet, illetve az életformák nem önmagukért vannak. Az élet nem végcél, hanem inkább eszköz és lehetőség.

Egyszer egy ismerősöm mesélte, hogy elajándékozta egy dédelgetett szobanövényét, és ez a növény, amely nála csak bokrosodott, de sohasem virágzott, az új tulajdonosnál csodálatos virágot hozott, miután az alaposan megmetszette túlburjánzott oldalágait.

Lehet, hogy mi is vagyunk így. Szívjuk az éltető nedveket, de csak terjeszkedünk széltében, csak horizontális, e világi létünk lesz egyre sűrűbb és átláthatatlanabb, s a biztonságos vegetáláson kívül nincs egyéb eredménye a létezésünknek. A nedvekkel felszívott Élet tudatos felfelé irányítás híján szétaprózódik életünk oldalágaiban, testi-lelki biztonságunkra és az ellenőrzés birtoklására irányuló törekvéseinkben. A virág és gyümölcs nélküli növény talán az e világban való megrekedésünknek a szimbóluma.

2. A szőlővesszőkről szóló példabeszéddel a távozásra készülő Jézus tanít. Tudja, hogy nehéz lesz tanítványainak, amikor már nem lesz velük, és nem láthatják őt. Mert a Mester közelségének erőtere van. Tudatossága láthatatlan rádióhullámként hangolja a közelében tartózkodókat, a rá figyelőket. Minden lelki működés felerősödik. A jellemhibák láthatóbbá válnak, az erények hatékonyabban működnek. A jóra való belső késztetés is hangosabbá válik. A belátási készség fokozódik. Továbbá a Mester tudja, mi lakik az emberben. Azokban a helyzetekben, amelyek a tanítványokkal való együttlét során spontán kialakulnak, megragad minden érdemes pillanatot, hogy rámutasson azokra a gondolkodás- és cselekvésbeli tévutakra, amelyek elidegenítenek Isten Országától. Magát az Országot pedig úgy mutatja be tanításaiban, hogy abban az ember a lelke mélyén rejtőzködő Igazságra ismer. Továbbá önzetlen, mindent átfogó figyelmében valami olyan mély törődést és elfogadást tapasztalnak meg tanítványai, ami túlmutat megszokott, ragaszkodás alapú emberi kapcsolataik szeretetmegélésén, és így érzelmileg is teljes odaadásra készteti őket.

Nos, valahogy így fest az a támogató-segítő „egységcsomag”, amelyet a tanítványoknak nélkülözniük kell majd Jézus távozásával. Hirtelen fel kellene nőniük, és mindazt, amit eddig tanultak, most már tudniuk kellene alkalmazni is. Ekkor szól a tanács: „Maradjatok meg énbennem” – vagyis abban a kapcsolatban, amely az együtt járás során kialakult közöttük. Úgy tűnik, a tanítványok későbbi életének történései ennek a kialakult és belül tovább élő kapcsolatnak, illetve a tudatukban elültetett tanításoknak a fényében kapnak új, sajátos értelmezést. Például Péter fogadkozik, hogy semmilyen körülmények között sem tagadja meg Mesterét. Elbizakodottságának ténye csak akkor tudatosodik benne, amikor tagadásának bekövetkezte után eszébe jutnak Jézus szavai, és a köztük felépült kapcsolat tiszta fényében most már ő is meglátva magát, keserves sírásra fakad.

3. A harmadik izgalmas kérdéskör a „ti már tiszták vagytok a tőlem kapott tanítás hatására” kijelentés körül alakul. Ide kínálkozik számomra az a történet, amikor Jézus megmossa tanítványai lábát. Péter nem érti, miért csak a lábát, mire Jézus azt válaszolja, hogy aki tiszta, annak elég a lábmosás. Lehet, hogy a Mesterrel való kapcsolat és a nyitott szívvel fogadott tanítások képesek megtisztítani, helyére rakni a tudatunkat. Hogy alapvetően tudjuk, hová tartozunk, mi az életünk igazi mértéke. Az viszont előfordulhat, hogy jártunkban-keltünkben elbizonytalanodunk ebben. Áldott érzékenységű tudatunkra sok minden rátapadhat, mint ahogyan a sokat járó lábat is beszennyezi az út pora. Fontos azonban tudnunk, hogy alapvetően minden rendben van, és ha megmaradunk a Mesterrel való kapcsolatban, akkor az Élet áramlása folyamatos lesz bennünk, minden beszennyeződést megtisztulás követhet, amíg vándorutunk végére nem érünk.

Május 13. — Húsvét 6. vasárnapja — Jn 15,9–17 — A szeretet végtelen lánc

„Az én szívem sokat csatangolt,
de most már okul és tanul.
Aki halandó, csak halandót
szerethet halhatatlanul.”

(József Attila)

Nem tudom, beszéltek-e valaha annyit a szeretetről, mint manapság, s hiányzott-e valaha jobban a szeretet, mint manapság. Amerikai film nem képzelhető el anélkül, hogy valamilyen szituációban el ne hangozzék a szereplők között: Szeretlek. Sőt, el sem kell már, hogy hangozzék, az „I ♥” egyetemes jellé vált, s a „szeretlek” bármivel kiegészíthető: I ♥ Budapest, I ♥ Magyarország, I ♥ Kitty. Mindent szeretünk, még a facebook-bejegyzéseket is, s minden szeret minket, a Tesco és a L'Oreal legalábbis. S persze a keresztény szeretet is divatba jött: Pál első levele a korinthusiakhoz Szeretethimnuszként popularizálódott, több ezer internetes blog, könnyűzenei feldolgozás terjeszti világszerte édesbús melódiáját. A szeretet inflációjának korában élünk, a szeretet szava üres marketingszlogen, s mint minden giccsipari termék, könnyen hasznosítható. Mégis – vagy épp ezért —, legtöbbet a szeretethiánytól szenvedünk, kapcsolatainkat a szeretet kultúrájának elcsökevényesedése teszi tönkre, azaz egyre kevésbé tudjuk adni és elfogadni a szeretetet. (Nem véletlen, hogy a szeretetbetegségként számon tartott cukorbaj korunk vezető kórképe.) S hol van akkor még a szeretet teológiája, amely Isten vonatkozásában gondoltatja el velünk a szeretetet, illetve a szeretet vonatkozásában gondoltatja el velünk Istent! Bár meglehet: épp mivel a szeretet teológiájával állunk hadilábon, állunk rosszul a szeretet kultúrájával is.

Ez a helyzet – mondatnánk: korunk szeretet-szindrómája – adja János evangéliumának és leveleinek kiemelt aktualitását, azokét a szakaszokét különösen, amelyeknek központi szava a szeretet: Jn 13,1-17,26 (a búcsúbeszédek) és 1Jn 4,7-8.

Számomra János Isten-felfogásának legfőbb – s leginkább megszívlelendő – vonása, hogy Istent nemcsak a szeretettel mint tulajdonsággal, mint megnyilvánulással jellemzi, hanem teljes azonosságként, megfordítható tükörképként állítja elénk Isten és a szeretet viszonyát. „Az Isten szeretet” (1Jn 4,8) és a szeretet Isten – „mindaz, aki szeret, Istentől született, és ismeri Istent” (1Jn 4,7). A szeretet parancsa, amelyet Isten Jézus közvetítésével állít az ember elé, így nemcsak azért újítás, mert magában foglalja valamennyi (mózesi) parancsolatot, hanem azért is, mert benne voltaképp Isten áll elénk parancsolatként. Ezért aki szeret, részesedik Istenben, „benne lakozik”. Az emberi szeretet megnyilvánulása ugyanakkor csak a felebaráti szeretet (az ember mint társ szeretete) lehet – Istent is csak ezáltal lehet szeretni. S fordítva is: Isten szeretetéből, Istenből mint szeretetből csak az embertárs szeretete révén lehet részesülni. Amint Jézus továbbadja az Atya szeretetét az embernek, az embernek tovább kell adnia Jézus szeretetét embertársainak. A szeretet továbbörökítése vezet el Istenhez, pontosabban: tart meg Istenben, és tartja meg Istent bennem. A szeretet így olyan végtelen lánc, amely minden pontján kapcsolatban áll e lánc eredetével: Istennel.

Fontos részlete számomra az evangéliumi szakasznak az a kitétele, amely szerint a szeretet „szolgából” „baráttá” tesz, mert ez (is) azt jelenti, hogy a szeretet szabaddá és nagykorúvá tesz. Vagyis a szeretet nemcsak valamilyen rítus gondolattalan ismétlése, hanem szabad akaratomból mondhatok igent (vagy nemet) Jézus parancsára, építhetem tovább vagy szakíthatom meg a láncot, avagy – az evangélium szavaival – mulaszthatom el, késhetem le azt a választást (vagy mondhatok rá nemet), amely nem más, mint Isten.

S így jutunk el a halandóságot legyőző szeretet gondolatához. Az ember halandó ugyan, de szeretete – vagyis az, hogy akar és képes szeretni, sőt: Istenben lakozva és Istennek önmagában „lakást” adva törvényszerűen szeretni is fog, ez a szeretet – halhatatlan. Amit Jézus feltámadása szimbolizál – vagyis, hogy a szeretet erősebb, mint a halál – az embernek mint szerető léleknek is osztályrésze lehet. Vagyis az ember a szeretet dimenziójában legyőzheti a mulandóságot. Pontosabban: az ember a mulandóságot a szeretet dimenziójában győzheti le.

Olyan sugallat ez János evangéliumában, mely számomra értelmet adott a mottóként idézett József Attila-töredéknek is.

Május 20. — Urunk Mennybemenetele — Mk 16,15–20 — Sikertörténet?

Végigolvasom Márk evangéliumát. Igazi „hollywoodi” történet. Van egy szegény legény, aki erős küldetéstudattal meghódítja országát, környezetének leghíresebb emberévé válik. Rajongókat vonz maga köré. Sok-sok megpróbáltatás, kaland után eljut szinte a teljes megsemmisülésig, de egy váratlan fordulattal a történet teljes „happy end”-del zárul.

És milyen jól hangzik a történet „utóélete” is. A szegény fiú, aki megharcolta harcát, Apja – Családja – Nemzete elismert hőse, példaképe lesz, és az adott minta; a bemutatott élet és tanítás új korszellemet szülve ragadóssá válik.

A történetet 2000 év után is átélhetjük olyan katarzissal, amely jobbá, boldogabbá, „üdvözültté” tehet minket, de a jézusi tanítás szeretetparancsát félrelökve könnyen eljuthatunk a teljes kárhozatba.

Május 27. — Pünkösd — Jn 20,19–23 — A Lélek energiákat szabadít fel

Pünkösd. A harmadik isteni személy, a Szentlélek eljövetelének napja. A nagy keresztény ünnepek közül talán ezt értik legkevésbé a nem hívő emberek. Az még valamennyire érthető, hogy a Fiú közénk jött. Kisjézus, jászol, Mária és József, születés és erőszakos halál. Érthető szavak minden ember számára. Van, akinek a kétezer éves legenda kellékei, van, akinek életet formáló valóság, de a világ minden táján ismerős történet. Jézus születésnapja előtt még a keresztény kultúrától távol álló Japánban is karácsonyi vásárt tartanak. Tudjuk, az ilyen megemlékezéshez semmi köze a mi Názáretinknek. Sajnos, a legnagyobb keresztény ünnep tárgyiasult.

A Szentlélek eljövetelének ünnepét még nem falták fel a külsőségek, nem gyúrta át a fogyasztói szemléletű világ a saját értékrendje és ízlése szerint. Leginkább közömbös. No és mit kezdünk vele mi, keresztények? Számunkra mit jelent? Nekünk milyen a kapcsolatunk a Szentlélekkel? Van vele kapcsolatunk?

János evangéliuma szerint még a feltámadás napján, azaz a hét első napján estefelé jelent meg Jézus a tanítványok között, s rájuk lehelt: „Vegyétek a Szentlelket!” Az Apostolok cselekedetei szerint Jézus mennybemenetele utáni napokban, pünkösd napján, tüzes nyelvek formájában ereszkedett a tanítványokra a Szentlélek. Tehát van egy kis bizonytalanság a mikor és a hogyan tekintetében. A Lélek hatása, működése azonban tapasztalható. A tanítványokból apostolok lettek, a tizenegy egyszerű ember – saját életét sem kímélve – elindította a jézusi értékrend elterjedését a világon. Akiben működik a Lélek – aki engedi, hogy működjön –, abban lelki, szellemi, testi energiákat szabadít fel, s a Lélek által vezérelt ember félelmet és fáradságot alig ismerve tesz tanúságot az egy igaz Istenről, s építi az Ő országát.

Imádkozzunk Pünkösd vasárnapján, hogy Isten Szent Lelke töltsön el bennünket!

TARTALOM

Meditáció
Garay András: 10. stáció – Jézust megfosztják ruháitól 2
Fulbert Steffensky: A szeretet ára 3–4
Csizovszki Zsóka: „Bennünk a Lélek imádkozik” 14
Tanulmány
Karl-Heinz Ohlig: Emberáldozat a Jahve-vallásban 5
Sulyok Gábor: Kinek kell feltámadnia? 6–8
Hollai Keresztély: A hiányzó tizennyolc év 9–11
Louis Kretz: Szent lélek 12–14
Christian Feldmann: Az igazság középen van – néha 15–16
Gyerekeknek Moha-mese
Valami mindig szép! 17–18
Erőszakmentesség
Kőszeginé Rihmer Melinda: Akik előttünk jártak (Gerencsér Lajos) . . . 19
Interjú
Jel, jelen, jelenlét (Bircsák Márta) 20–23
Harmadik világ
Klemens Ludwig: Megszabadított gyerekek 24–25
Thomas Seiterich: Szolidaritás a végsőkig 26
Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 27
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 28–31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Hálás köszönetet mondunk mindazon Olvasóinknak, akik az előfizetési díjon felül nagylelkű adománnyal is támogatták lapunkat!

Felhívás Olvasóinkhoz!

Korábbi felhívásunkat megismételve jelezzük, hogy szívesen közlünk olvasói leveleket – ha érkeznek. Ezennel is biztatjuk olvasóinkat ilyenek írására!

Kertész Eszter

a test feltámadását

a jég víz
de mégse víz
nem itatja kertedet

a víz jég
de mégse jég
nem bírja léptedet

a gőz víz
de mégse víz
nem oltja szomjadat

a víz gőz
de mégse gőz
nem száll az ég alatt

– mint a halmazállapot-változás
olyan lesz a feltámadás

„Érted vagyok”
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/2. (132.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromon@freemail.hu

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2012-re (postaköltséggel):
Belföldre: . . . . . 2500,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: . . . . . 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 3. szám
2012. június
240,– Ft

Mentálhigiéné

A hit erőszakot szül?

Ideológiamentes erőszak

Az áldozatok hatalma

Jézus valláskritikája

Tarnai Imre kettős jubileuma

Moha-mese

Megemlékezés Bulányi Györgyről

Néri Fülöp emlékezete

Pap nélküli eucharisztia?

Az egyházközségek jogai

„Bruttó nemzeti boldogság”

Farkas József

Mentálhigiéné

Amikor a farizeusok meghallották, hogy a szadduceusokat elnémította, köréje gyűltek. Egyikük pedig, egy törvénytudó, kísérteni akarta őt, és megkérdezte tőle: „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?” Jézus így válaszolt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből! Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat! E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.” (Máté 22,34-40)

Az igazságot el lehet mondani a tudomány nyelvén, de el lehet mondani a művészet vagy a vallás nyelvén is. A tévedés még nem lesz igazsággá attól, ha mesterkélt, tudományos szavakkal mondják el, vagy akár kánaáni nyelven prédikálják a templomban. Másfelől az igazságnak akkor is győzelmes ereje van, ha nem tesszük mindig hozzá, hogy „ezt Isten mondja”. Most másképpen, a lélekgyógyászat nyelvén fogom elmondani a Biblia üzenetét.

Az orvosi vizsgálódásoknak van egy viszonylag fiatal ága, így nevezik: mentálhigiéné. Ez az emberi élet egészségtanával foglalkozik. Az összemberi élet harmóniáját, egészséges rendjét keresi, éspedig nem a test, hanem a lélek felől. Azt a kérdést teszi fel: Hogyan kell viselkednünk, együtt élnünk embertársainkkal, ha azt akarjuk, hogy harmonikus, nyugodt életre jussunk? Most ennek a tudománynak a fénykörébe helyezem az idézett igét, tehát nem az üdvösség és a kárhozat a tét, hanem az idegrendszerünk.

Az elmúlt héten ismertem meg egy asszony szomorú történetét, aki tizenöt éves házasságát ebben az egy mondatban foglalta össze: „Pedig én mindent egy lapra tettem fel!” Szerelmi házasság volt, és ő valóban mindent erre az egy lapra tett fel: szerelem, házasság, férj. Mindent odaadott a férjének, mint egy cseléd; úgy szolgálta, hogy a maga fejlődését elhanyagolta, mindene a férje volt. És végül mégis csődbe jutott a házasság, az asszony nem tudta ezt elviselni, és öngyilkos lett. A mentálhigiéné szempontjából két súlyos hibát követett el ez az asszony. Tanuljunk most ebből a két hibából!

Az egyik hiba az volt, hogy mindent *egy lapra* tett fel. A mentálhigiéné szempontjából ez rossz dolog. Az élet sokkal gazdagabb, változatosabb, semhogy egy lapra lehetne vagy kellene mindent feltenni. Nagyon mutatós ez erkölcsileg, egyházilag, semmi kifogást nem lehet emelni az ellen, ha valaki mindent erre az egy lapra tesz fel, hogy házasság. Mégis azt kell mondani, hogy téves, rossz, nem szabad! Legalábbis két lapra kell mindent feltenni: Szeresd az Urat, a te Istenedet – és szeresd felebarátodat! Mint lelkész, mint Jézus dolgainak kutatója mondom, hogy az sem jó, ha valaki mindent arra az egy lapra tesz fel, hogy „Isten”, de az sem jó, ha mindent arra a lapra tesz fel, hogy „ember”. A mentálhigiéné egyik alapszabálya: Szeresd az Urat, és szeresd felebarátodat! Ha az egyiknél baj van, akkor oda kell szaladni a másikhoz. Ha Istenben csalódik valaki, akkor szaladjon oda másikhoz, az emberhez, ha pedig az emberben csalódik, akkor szaladjon oda Istenhez. Bizony, lehet Istenben is csalódni. Sokan csalódtak benne Jeremiástól és Jóbtól kezdve egészen napjainkig, mert Isten egészen más, mint ahogy mi elgondoljuk. És az emberek is egészen mások, mint ahogy mi követeljük tőlük. Teli vagyunk tehát csalódásokkal, és ha valaki egy lapra tesz fel mindent, és jönnek a csalódások, menthetetlenül belemegy a katasztrófába. *Több lapra* kell feltennünk az életünket, de legalább erre a két lapra: Isten és ember. Legyen Istened, és legyen embered! „Legyen Istened” – ez azt jelenti, hogy Isten nagy világügyéből egy részletügy legyen *nagyon* a tiéd! Istenre nézve harcolj valamiért, Rá nézve tanulj valamit, szeress valakit, alkoss valamit! Ha van Istened, akkor sokkal kevésbé viselnek meg az emberi megrázkódtatások. Ez nem vallásos igazság, ez egy egyszerű mentálhigiénés igazság. Ha sodor valami szellemi ügy, ha van valami szép szenvedélyed, ha fölfelé is tekintesz, ha túlnani erőket is kapsz, akkor rád zúdulhat mindenféle ár, nem fogsz elmerülni benne.

A másik hiba, amit ez az asszony elkövetett, hogy jobban szerette a férjét, mint *önmagát*, holott az Ige ezt mondja: Szeresd felebarátodat, mint magadat! „Mindent neki”, „mindent érte” – és egyszer csak tönkrement az élete azon, hogy erre nem kapott visszhangot. Főként abban mutatkozott meg, hogy nem szerette jól önmagát ez az asszony, hogy elhanyagolta a saját személyiségét. Nem formázta, nem csiszolta, nem fejlesztette. A „Szeresd felebarátodat, mint magadat” olyasmit jelent, hogy felelősek vagyunk a személyiségünkért. Nem valami szuperszeretet, Isten előtt kedves dolog az, ha úgy törődöm a másikkal, hogy közben a saját személyiségem elsorvad. Ennél az asszonynál az volt a baj, hogy önmaga fejlődésének, gondolkozásának, küldetésének ügyével nem törődött.

Egyre nagyobb meglepetéssel figyelem, hogy nagyon sok szerelem és házasság azért bomlik fel, mert az egyik annyira szereti a másikat, hogy az már elviselhetetlen a másiknak. *Túlságos szerelem* miatt bomlik fel egy sereg szerelem és házasság. Mert az emberek manapság a szabadságot is sokra becsülik, nemcsak a szerelmet, és amikor egy szerelem annyira túlméretezett, hogy mint egy folyondár, körülveszi a másikat, egyszerre terhes lesz a szerelem. Ez az asszony túlságosan sokat adott a férfinak, és ettől felbomlott a házassága.

Itt vagyunk a központi témánknál: Szeresd felebarátodat! Hogyan kell szeretni úgy, hogy betöltsük ezt a parancsolatot? Abból a manapság nagyon divatos szóból indulok ki, hogy az ember manipulálható lény. A manipulálás célirányos tevékeny-

ségek sorozata. Cselekszem valamit a másikkal, de célirányosan; valamit el akarok érni nála. Az iskolában a tanítás, vagy amit a fiatalokkal a katonaságnál csinálnak, az is manipulálás. És amit a szerelmes csinál a szerelmével, az is manipulálás. Induljunk ki innen: Meddig mehet el a manipulálás? Miféle joga van valakinek, hogy szeretet vagy szerelem címén manipulálja a másikat? Mire jogosít fel a szerelem?

Max Frisch leírja a naplójában egy andorrai fiatalember történetét, akiről egyszer csak kisütötték, hogy zsidó. Az egész közösség elkezdte őt zsidóként kezelni. Megvannak erre a klisék, hogy milyen a zsidó: nincs érzelmi élete, nem szeret senkit, csak a pénzre gondol, rafinált. Ezt a zsidó-klisét ráhúzták erre a fiatalemberre, és akárhol bukkant fel, azzal jöttek neki: „Persze, te zsidó, ezt meg ezt csinálod!" Addig manipulálták bele ezt a klisét, míg elkezdett gondolkodni: „Tényleg! Ezeknek igazuk van, engem valóban csak a pénz érdekel." Aztán jött egy zsidómészárlás, és ezt a fiatalembert is megölték. És akkor kiderült, hogy nem is volt zsidó. Volt egy elképzelés, hogy milyen a zsidó, és ezt olyan következetességgel vágták hozzá, hogy lassan sikerült belemanipulálni.

Mostanában eszmélt rá a lélektan, a szociológia, a politika, hogy milyen félelmetes lehetőség a *manipulálás*. Egy csirkébe hiába próbálom belemanipulálni, hogy ő kacsa, nem fog sikerülni, de az embernél döbbenetesen nagy a lehetőség a manipulációra. A legújabb vizsgálatok azt derítették ki, hogy az öröklés szinte semmi ahhoz képest, amit a környezet bele tud manipulálni az emberbe. Ha ez így van, akkor valaki talán felállíthatja ezt a tételt: A szeretetnek joga és kötelessége, hogy a jó dolgokat belemanipulálja a másik emberbe. Tehát van bennem egy gondolat, egy program, egy kép, és a másik ember – aki lehet a szerelmem, a barátom, a gyerekem – arra való, hogy elfogadja ezt a képet. Végül is jó az elképzelésem! Szerelmem tüzével beleégetem azokat a vonásokat, amiket elképzeltem róla. Mit szólunk ehhez a definícióhoz: A szeretetnek joga van ahhoz, hogy a jó dolgokat belemanipulálja a másik emberbe?

Szeresd az Urat, és szeresd a felebarátodat! Istenre vonatkozóan van ilyen parancsolat: Ne készíts róla faragott képet! A „faragott kép" azt jelenti, hogy nekem van valamilyen elgondolásom Istenről, és felmutatom ezt a képet azzal, hogy „Isten, légy szíves olyan lenni, mint ez a kép"! Mert különben mire való a kép, ha Isten nem olyan? Isten nem megy bele az ilyen manipulációs játékba. Isten szabad és szuverén, és mindig meglepetésszerű.

Ha Istent nem szabad manipulálni, vajon a felebarátodat szabad? Ha Istenről nem szabad képet alkotni, a felebarátról szabad? Ha Istennel nem szabad erőszakoskodni, hogy legyen olyan, amilyennek én őt elképzeltem, vajon a másik embert szabad kényszeríteni arra, hogy olyan legyen, amilyennek én a róla – esetleg valóban szeretettel – készült „képben" előírom? Itt vagyunk a szeretet igazi problémájánál.

A legkeményebb ítéletet mondom erre az eljárásra: Aki így szereti a másikat, az elrabolja a másiknak a *jövőjét*. Minden ember jövője alakulhat, de ha nekem eleve van egy képem a másik emberről, akkor a bontakozó jövőjét rabolom el. Megölöm a jövőjét, és ezzel a jelenét is, mert a jelenben bontakozik ki a jövő. Nem szabad így szeretni! Valami más a szeretet tartalma.

A szeretet *erőteret* biztosít a másiknak, amelyben önmagát valósíthatja meg. Szabadságot biztosít neki, de nem üres szabadságot, hanem erőhatásokkal átjárt szabadságot. A segítő, ajándékozó szeretet finom erőhatásokkal átszőtt szabad terét a másik arra használja fel, hogy megvalósítsa benne önmagát.

Elmondok egy történetet, amely sok embernek a története. Megszületett egy családban a gyermek, mondjuk egy lány. Örülnek a szülők, és megálmodják, megtervezik a jövőjét. Kezdődik a manipuláció: „Légy jó kislány! Legyél istenhívő, bibliás kislány! Vigyázz, hogyan öltözködsz! Vigyázz, most még ne járj fiúkkal! Gyere haza ekkor! Vigyázz, el ne áruld Istenedet, becsületedet, családodat!" Megvan a kép, és gyömöszölik bele a gyereket a képbe. Néhány évig sikerül a „szerepet" rákényszeríteni a lány személyiségére, de egyszer csak előáll az az új helyzet, hogy a személyisége elválik a szereptől. Levegő kerül a szerep és a valóságos arc közé, és a lány fuldoklik a szerepjátszás kínjában.

Hozzám rendszerint ebben a fuldoklásban jönnek tanácsért, segítségért. Van, akit csak odáig manipuláltak, hogy legyél jó kislány, és most kínlódik, hogy jó kislány legyen, de nem megy. Van, akit belemanipuláltak egy házasságba, és a házasságának ötödik vagy tizedik évében kezd fulladozni: „Rám erőltettek egy szerepet, és nem bírom, megfulladok benne." Mit lehet ilyenkor tanácsolni? Rendkívül kényes a helyzet! Nehéz és kényes operációk várnak néha rám. Volt úgy, hogy azt mondtam: „Testvérem! Ne dobd még le a szerepet, mert alatta *nincs senki*! A személyiséged, az akaraterőd olyan rettenetesen elsorvadt a szerep mögött, hogy egy kicsit még erősítsük a belsőt, az új embert, aztán majd letesszük a szerepet, de most még ne!" Milyen rettenetes rizikó az, amikor leveszem valakiről a szerepet! Most aztán mi lesz? Nagyon kedves meglepetések is értek már. Volt úgy, hogy valaki levette a szerepét, amellyel odakényszerítették egy férfihoz, és az így elnyert új szabadságban egyszer csak felismerte: „Milyen kedves férfi ez! Ha így szabadon viszonyulok hozzá, nem muszájból, nem az anyámért, nem az Istenért, hanem csak úgy emberi módon, kiderül, hogy ez egy rendkívül érdekes férfi." De persze nem biztos, hogy mindig jól sikerül a dolog.

Miről is van szó? Belemanipuláltak a gyerekbe egy szerepet, és az valameddig funkcionált. Ezt nevezik úgy, hogy a nevelés sikeres volt. De általában egyszer csak leválik a szerep, és akkor jön a súlyos életkrízis, és akkor történik az ember emberré válása, amikor valami módon reagál erre a krízisre.

Ha ezeken eltöprengünk, megint csak elérkezünk a kérdéshez: Kicsoda az ember? Milyen a *még nem manipulált ember*? Hogy tekintsünk arra a gyerekre, akit éppen most kezdenek manipulálni a szülők, az iskola, az egyház? Kicsoda az ember? A felelet meghatározza a manipulációk jogosultságának határát.

Jézus másként gondolkodott az emberről, mint az egyház. Az egyház – a bűneset és az „eredendő bűn" dogmája nyomán – azt tanítja, hogy a gyermek született bűnös, bukott, rossz. Ezt a rossz kis emberpalántát, aki meg van terhelve Ádám és az utána következő nemzedékek minden bűnével, a „jó intézmé-

nyek” fegyelmébe kell befogni. *Jó intézmény:* a család, az egyház, a társadalom. Született tehát egy kis „vadállat”, azt a jó intézmények szorításába kell befogni, hogy megszelídüljön, és rendes ember váljék belőle. Ez az egyház képlete az emberről. Jézus nyitott szemmel látta a valóságot, s ő úgy gondolta, hogy született egy rendes kis emberpalánta, amit a *rossz intézmények* tönkre akarnak tenni. Ilyen intézmények: a család, az egyház, a társadalom. Születik Isten kezéből egy aranyos pici gyermek, és a család, az egyház, a nemzet, és ezekben a faji gyűlölet, az elfogultság, az előítéletek, a korlátoltság, a téves eszmék rossz hatása alá kerül. „Ha olyanok nem lesztek, mint ezek a gyermekek, nem juttok be a mennyek országába!”

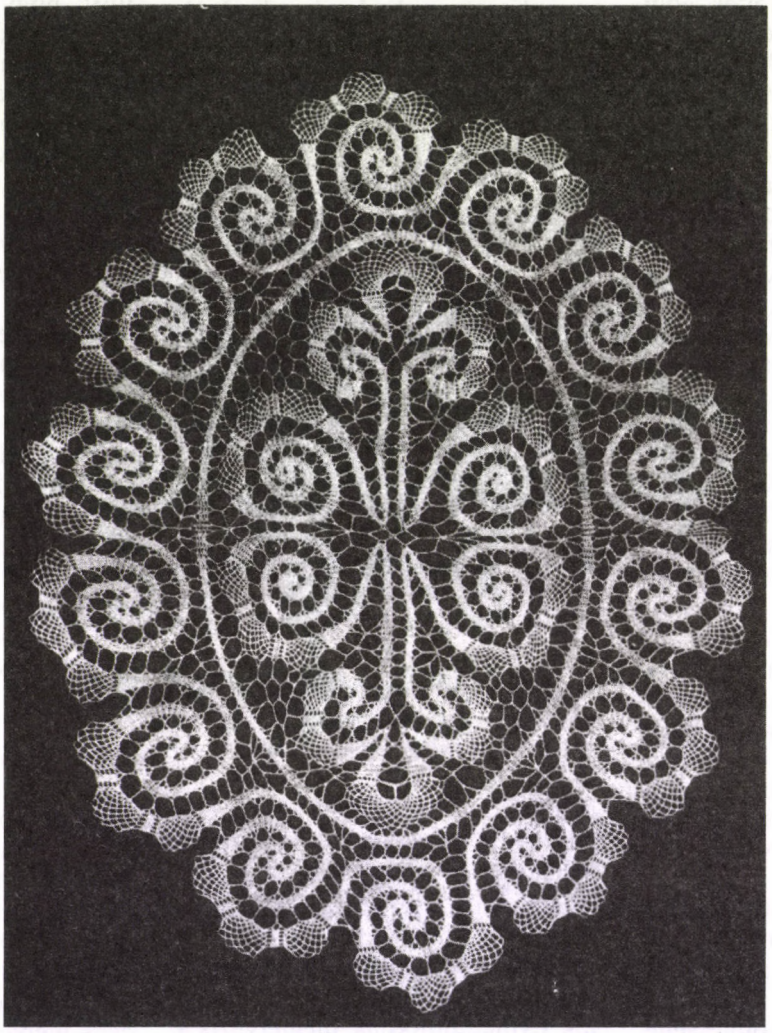

Félelmetes ez a szembesítés? Én Jézus pártján vagyok, aki azt mondta, hogy a társadalom és a vallás mindenféle koloncának, gyűlölködésének, dogmatizmusának merevgörcséből *szabadítsuk ki az embert* Isten gyermekeinek szép szabadságára.

Ha ez így van, akkor talán nem kell olyan nagyon manipulálni a gyermeket. Ha ez így van, akkor talán több szabadságot kellene ajándékozni az embernek, hogy abban bontakozzék ki, és valósítsa meg önmagát. Állítom, hogy a szabadságban nem lesz feltétlenül vadállattá az ember, éppen ellenkezőleg: minél inkább regulázzák, annál inkább vadállattá lesz. Tessék megfigyelni a gyermeket! Ha szabadságban és tapintattal terelgetik – mert persze kell terelgetni –, egyszer csak valami méltóság, valami szép emberi vonás bontakozik ki benne.

Tehát én maradok annál a definíciónál, hogy az igazi szeretet erőteret ajándékoz a másiknak.

Utoljára még ezt a problémát vetem fel: Ha olyan jó ügy a szeretet, ha olyan kívánatos, olyan szép, miért van az, hogy mégsem megy? Mert látni kell, hogy nem megy. Miért van baj a szeretet-üggyel? Adok még egy definíciót a szeretetről. Kierkegaard mondta: „A szeretet azt jelenti, hogy *végtelen adósságba bonyolódtam valakivel*.” Érdemes ezen hosszan elmélkedni. Akkor szeretek valakit, ha észreveszem, hogy végtelen, megfizethetetlen adósságba keveredtem vele. Vigyázat! Nem azt jelenti, hogy jó üzletet kötöttem valakivel! Nem az a szeretet, hogy megkaptam valakit, és most ölelem, szorítom magamhoz, az enyém, milyen nagyszerű! A szeretet azt jelenti, hogy végtelen adósságba bonyolódtam valakivel szemben. Az a baj, hogy ezt a végtelen adósságot nem tudjuk törleszteni. Nincs miből. Itt van a szeretet-ügy nagy buktatója. Így nem tudunk szeretni. Üzleti alapon talán még megy, de közénk jött Jézus, és ő éppen itt tudta a szeretet-ügyet mozgásba hozni. Jézus ezzel kezdte: Engedd, hogy Isten szeresen téged, és akkor majd te is fogsz tudni szeretni másokat! Kierkegaard definíciója Istenre is áll. Isten is végtelen adósságba bonyolódott, amikor téged, engem embernek teremtett. Majdnem istenkáromlás ez, de alapjában véve gyönyörűséges evangélium. Isten végtelen adósságba bonyolódott, amikor nem állattá, hanem emberré teremtett, és Isten vállalja ezt az eladósodását. A Biblia ezt így mondja: „Örökkévaló szeretettel szeretlek téged!”

Még egyszer elmondom ezt a hihetetlen mondatot: Isten végtelen adósságba bonyolódott veled szemben is, amikor emberré teremtett. Örökkévaló szeretettel szeret téged is a mennyei Atya. Nem a te szeretetedre érkezik utólagos feleletül az ő szeretete. Ő előbb szeretett téged, és azt várja, hogy egyszer végre szólaljon meg feleletül az Ő szeretetére a te viszontszereteted.

Isten szeretete nem kötöz meg téged semmiben. Ő valóban szabad teret biztosít neked, hogy kereshesd és megvalósíthasd benne magadat. Az Ő szeretetének körén belül lehetsz akár tékozló fiú, akár emberektől elidegenült, keserű ember is, de ugye tudod, hogy akkor kezd majd igazán gyógyulni az életed, ha Isten szeretete téged is arra indít, hogy az Ő módján szeresd a többieket.

Ha Isten szeretete igazán hatékonnyá lesz benned, akkor elkezded szeretni az ellenségeidet is. És ez nem lesz nehéz, keserű törvény, amit magadat gyötörve akarsz betölteni. Az a kedves meglepetés és öröm lesz benne, hogy: „Uram, erre is adsz erőt nekem?” Fogadj el annyi szeretetet Istentől, hogy ilyen örömökben lehessen részed!

Forrás: Eretnek evangélium. A kockázatos szabadság (Nyolc evangélizáció, 1969), 21-28.

A 80 oldalas, kis alakú füzet megrendelhető: Somhegyi Kiadó és Nyomda Kft., 2481 Velence, Gárdonyi u. 40. – Tel.: 22/472-174 – E-mail: somhegyi@somhegyikft.axelero.net

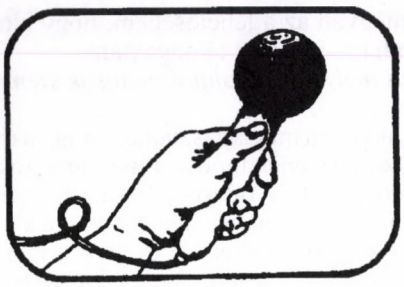

Az aktív szelídség alábecsült hatalma

Interjú *Reinhard Voß*-szal, a Pax Christi Békemozgalom egykori főtitkárával

Ön a szelídség magatartását képviseli életével. Mit jelent ez Önnek?

Számomra fontos, hogy szelídségről beszéljünk, ne pedig csupán erőszakmentességről.[1] A szelídség ugyanis mindig magában foglal egy aktív mozzanatot, vagyis nem passzív magatartást jelöl. Aki megpróbál szelíden élni, annak meggyőződése, hogy létezik olyan belső erő, amelynek nincs szüksége arra, hogy mások meggyőzéséhez erőszakot alkalmazzon.

Hogyan alakult ki Önben ez a felfogás?

Én magam gyerekként sok erőszakot éltem át, szüleim és iskolatársaim révén. A szelídség magatartása akkor alakult ki bennem, amikor apaként szembe kellett néznem a bennem rejlő erőszak képességével. Elhatároztam, hogy én sosem fogok erőszakot alkalmazni a gyerekeimmel szemben – éppen azért, mivel engem sokat vertek. Amikor aztán a második fiamat, aki a harmadik gyerekünk, egyszer elvertem, annyira sokkolt a saját viselkedésem, hogy bocsánatot kértem a kicsitől. Majd egyfajta szerződést kötöttünk egymással, hogy soha többé nem alkalmazunk erőszakot egymással szemben.

A kiváltó ok tehát az Ön személyiségében keresendő?

Korábban nagyon indulatos, hirtelen haragú ember voltam, és eltartott egy ideig, amíg ellenőrzésem alá tudtam vonni ezt az indulatosságot. Önnevelés volt ez. Mindenesetre azután a feleségemmel együtt megismerkedtünk a kvékerek „Az erőszak alternatívái” programjával. Ez nagymértékben segített nekünk abban, hogy felismerjük, hogyan jelennek meg egy kapcsolatban a negatív dinamika „erőszakformájú” mechanizmusai. Tetszett nekem az „aktív szelídség” kifejezés.

Miben áll a szelídség aktív és kihívó mozzanata, mi az erőssége?

Először is az a belátás, hogy az erőszak végső soron csak rombol. Aztán az a felfedezés, hogy létezik olyan út, amely bevonja a másikat – az ellenfelet, az ellenséget –, s nem hagyja meg az ellenségszerepben, hanem arra kényszerít engem, hogy aktívan és konstruktívan foglalkozzam vele. Magam tapasztaltam, hogyan sikerült Peter Jarmannek, egy angol kvékernek konstruktív párbeszédet folytatnia Kelet-Jeruzsálemben a Hámász egyik fiatal tagjával; erre én akkoriban sehogyan sem lettem volna képes. Jarman akkor elmagyarázta nekem az ő eljárásának alapját: minden emberben ott van egy jó mag, s azt kell megszólítani.

Ön sok éven át volt a katolikus Pax Christi Békemozgalom főtitkára, és felépítette a „salómdiakonátust”, a szelídség alapján nyugvó, béketeremtésre irányuló továbbképzést, s szelíd magatartását ezzel kiterjesztette a politika terére. Hogyan történt ez?

Éppen néhány nappal ezelőtt emlékeztetett egyik barátom arra, hogy 1973-ban, miután jobboldali katonák meggyilkolták Salvador Allende chilei államelnököt, kijelentettem, erőszakosan kell fellépni a puccsisták ellen. Már nem tudok visszaemlékezni erre. Akkoriban bizonyára még arról álmodoztam, hogy létezik igazságos erőszak. Aztán az 1980-as években végérvényes lökést kaptam a békemozgalomtól arra, hogy politikailag is értelmezzem a szelídséget. Amikor azután az 1990-es évek elején ismét erősödtek a tiltakozások az első iraki háború ellen, ténylegesen meg voltam győződve arról, hogy a békemozgalom képes megakadályozni ezt a háborút. Annál inkább lesújtott, amikor az akkori amerikai elnök, az idősebb Bush megkezdte a háborút, miközben mi, németek még a keleti országrész erőszakmentes forradalmának eufóriájában éltünk. Ez váltotta ki, hogy elköteleződjem a Civil Békeszolgálatban és a Salómdiakonátusban.

Az Ön szemében mi számít minden erőszak gyengeségének?

Jól emlékszem még arra, mit mondott Reinhardt NATO-főparancsnok a jugoszláviai háborúban: „Mi, katonák nem tudunk valódi békét kikényszeríteni; a katonaság csupán arra képes, hogy rajta tartsa a fedőt a konfliktusokon.” Ez megmutatja ennek az útnak az egész szerkezeti gyengeségét. Ha egyáltalán ki akarunk hozni valami pozitívet ebből, akkor azt mondhatjuk: A katonai erőszak mindössze rövid haladékot nyújt ahhoz, hogy megkeressük a politikai megoldás lehetőségét.

Hogyan festene ezzel szemben a szelíd alternatíva?

Maguk a katonák akkoriban egy vegyes elképzelésért szálltak síkra; ezt érvényesítik most Afganisztánban is, vagyis a katonák és a békeerők egyidejű bevetését, humanitárius segéllyel összekötve. A Pax Christiben mi mindig megtagadtuk ezt a koncepciót, mivel a katonák által védett humanitárius segítők katonai célpontok. Ehelyett azért álltunk ki, hogy a katonai-politikai koncepcióktól független civiltársadalmi párbeszédet indítsunk el a válságövezetekben, s azt önállóan szervezzük is meg. Ehhez járultunk hozzá konkrétan békeszakértők és salómdiakónusok bevetésével. Az évek során ily módon konstruktív párbeszéd kezdődött a katonák és a szelídek között, és megnőtt az egymás iránti kölcsönös tisztelet és megbecsülés.

Az iraki háborúval kapcsolatos egyik állásfoglalásában Ön egyszer így fogalmazott: „Jézus szelídségre ösztönző tanítása és viselkedése éppúgy rányomta bélyegét a világra, mint az önkényuralom alaphangja.” Mennyiben? Nem az-e a helyzet, hogy a katonai visszavágás teljesen magától értetődőként rögzült szinte minden ember fejében, a keresztényekében is?

Például Assisi Szent Ferenc annak idején, a keresztes háborúk korában személyesen ment el az ellenséges szultánhoz, hogy megpróbáljon párbeszédet folytatni vele. A kvékerek és a mennoniták, tehát az úgynevezett békeegyházak pacifista módon fejlesztették tovább a reformáció ösztönzését. Ismételten jöttek ösztönzések különböző csoportok és egyének részéről, hogy szelíden éljük meg a kereszténységet. Még mindig bennem él az a vízió, hogy minden egyházi közösségben léteznie kellene egy olyan

[1] A németben a nehezen visszaadható *Gewaltfreiheit* = „szabadság az erőszaktól” („szelídség”) áll szemben a *Gewaltlosigkeit* = „erőszak- mentesség”-gel. – A ford.

körnek, amelynek témája az életmagatartásként felfogott szelídség. Hangsúlyoznunk kell a keresztény spiritualitásnak ezt az őseredeti kincsét, és nem szabad hagynunk, hogy az állam és a társadalom bebeszélje nekünk, hogy az erőalkalmazásnak nincs alternatívája.

De hiszen a visszaütés, ez az erőszakos, katonai reagálás eleinte az erősség, a hatalom, az erő és a hatóképesség érzésével tölti el az embert.

Nekem az a belátás segít, hogy a hatalomnélküliség nem azonos a tehetetlenséggel. Ha hatalom nélkül belebocsátkozom egy konfliktusba, akkor először is szabad vagyok attól a kényszertől, hogy gyors megoldást kelljen találnom, másfelől pedig kevésbé vagyok kitéve a konfliktus dinamikájának. A konfliktus közvetlen, erőszakos kihordásától való távolságtartás megakadályozza, hogy bensőleg megfertőzzön és megbénítson az erőszak dinamikája, az erőszak és az ellenerőszak halálos spirálja, vagyis olyan folyamatok, amelyekről a katonák is beszámolnak. E távolságtartás révén megvan az a lehetőségem, hogy alternatívákon gondolkodjam, s azokat támogassam.

A salómdiakonátus mely tapasztalatai fontosak személy szerint Önnek?

A kiképzéssel foglalkozva megtapasztaltam, hogy a másik, az ellenfél megbecsülésének módszertani támaszokra van szüksége, például az aktív odafigyelésre, amelynek során megtanulom, hogy egészen belehelyezkedjem a másik helyzetébe, valóban odafigyeljek rá, és ne az ellenérveimet gyűjtsem, miközben ő beszél. És egy fontos belátás: A folyamatok fontosabbak, mint az eredmények. Aki azzal a céllal vág bele a megértés folyamatába, hogy érvényre juttassa saját elképzeléseit, az képtelen lesz a párbeszédre. Ez a gyengeség jele. A valódi erősség jele ellenben megtanulni, hogy az ellenféllel együtt találjunk új álláspontot. Ez a művészet sajnos csak nagyon kevés politikusnak van birtokában.

Hartmut Meesmann

Forrás: Publik-Forum Extra, Stärke und Schwäche

A hit erőszakot szül?

A dogmatikaként félreértett hit – azaz valamely csoport gondolati építményének átvétele – a csoportideológia jellegét ölti. A hit ekkor falakat épít, és megakadályozza a szabad és ösztönző együttélést. Erre rámutatni annyit jelent, mint követni egy kezdeti reformációs ösztönzést: A sok – katolikus – hittartalomnak ez esetben elébe kell állítani az egyes ember hívő magatartását, és senki idegennek nem lehet joga ahhoz, hogy beavatkozzék, előírjon neki bizonyos dolgokat, ráerőltessen különféle világképeket.

Döntő dolog lenne, ha követnénk ezt az ösztönzést, mert ez védetté tehetne minket azokkal a világszerte meglévő kirekesztési törekvésekkel szemben, amelyek egymás ellen mozgósítják a „hívőket". Inkvizíció, vallásháborúk, és korunkban is különböző személyek (például Salman Rushdie) vallási alapú üldözése – számtalan „ellenfelet" üldöztek és gyilkoltak már meg a történelem folyamán. A kirekesztés „a másik megsemmisítését" jelentette és jelenti. Másra nem is alkalmasak az említett szellemi konstrukciók.

Magatartás-lélektanilag – ha *Paul Watzlawik* kommunikáció-elméleti szakembert követjük – a következő ismertetőjegyeik vannak a csoportideológiáknak:

- Az egyén figyelmét elterelik saját személyéről, és az „isteni eredetre", az alapító személyére, a „tiszta igazságra" irányítják tekintetét. Az egyén tehát megtanulja, hogy egy önmagán kívüli szilárd pont a fontos. Ennek értelmében ő maga nem olyan fontos, de adott esetben eleme lehet valamiféle „üdvözítő tervnek".
- Az ilyen gondolati rendszerek olyan problémákat hoznak létre, amelyek nélkülük nem léteznének. Kiváló példája ennek az ún. teodíceai probléma alapkérdése: „Miért engedi meg Isten a szenvedést?"
- E rendszerek a saját ideológiájukat tekintik egyedül igaznak – ezért valásilag vagy világnézetileg motivált háborúk során megpróbálják betörni a másként gondolkodók fejét.
- Az effajta gondolati rendszerek természetesen nem képesek bizonyítani saját igazságukat és tévedhetetlenségüket. Az „igazságot" és a „tévedhetetlenséget" csak strukturális erőszakkal, bürokratikus hatóságok útján lehet érvényre juttatni.
- Azokat, akik nem akarnak követni egy effajta hitrendszert, „elhajlókként", „másokként", „eretnekekként" bélyegzik meg, és vagy üldözik, vagy legalábbis nyersen és indulatosan kirekesztik őket.
- Hogyan viszonyulnak az effajta ideológiák az egyén személyes életfelfogásához? Átfogó, „teljes szívből fakadó" egyetértést várnak el tőle, akkor is, ha ennek érdekében az egyénnek el kell fojtania saját szükségleteit, érzelmeit és felfogását.
- Ami ellentmond az adott hit ideológiájának (mint szociológiailag megragadható jelenségnek), azt vagy nem létezőként kezelik, vagy aktívan harcolnak ellene. Ahol ez civilizált emberek között nem működik, ott „dialógust" folytatnak, amely semmire sem kötelez, és teljesen hatástalan marad. Az ugyanis nem jöhet szóba, hogy az ideológia lényegileg változtasson önmagán.

Az effajta összefüggések bemutatása nem rosszindulatú rágalmazás szándékából fakad, hanem olyan egyszerű gondolati struktúrákról és kényszerekről van szó, amelyeket az ember könnyen átláthat. Hogy aztán ki-ki milyen személyes következtetéseket von le, azt utólag lehet mérlegelni. Mindenesetre a történelem nyomasztó mértékben szolgál a fenti ismertetőjegyek példáival, és ha jól odafigyelünk, hirtelen azt vesszük észre, hogy a különböző színezetű „hitközösségek" nagyon is hasonlóak: a dogmatikákra épülő egyházak, a korábbi marxista-kommunista pártok, a náci ideológia, de olyan filozófiai rendszerek is, amelyek „feltétlenül" „esküsznek" egy ősatyára. Ügyelnünk kellene arra, hogy ki mire „esküszik", ki mit tekint megváltoztathatatlannak és vitathatatlannak. Ezen a ponton kezdődik a blokád.

Ilyen esetekben az illető saját világlátásának kiindulópontjához nyúl vissza, „tudja", hogy mi az, nem engedi megkérdőjelezni azt, tehát olyan magatartást tanúsít, amely éppen nem jellemző a prófétákra és misztikusokra: az ő tapasztalataik szerint ugyanis a visszatérés Istenhez éppen a nemtudást tárhatja fel – pontosan ebben a nem-tudásban pedig a személyes biztonság és szabadság sajátos formáját. A misztikus Eckhart mestert a mágia fenyegette a hit őrei részéről. Még éppen „idejében" halt meg ahhoz, hogy megmeneküljön tőlük. Igen, ezt ilyen perverz módon kell kifejezni.

Ha megpróbálunk megszabadulni az egyedül üdvözítő isteni üdvterv vélt ismeretétől, attól, amit *Friedrich Nietzsche* egykor „a mögöttes világ-

nak" nevezett, akkor válik fontossá a „hit" tulajdonképpeni értelme, vagyis az, hogy egy lezárhatatlan folyamatban érzékeljük önmagunkat és másokat, s a kommunikációt ne kedves mellékjelenségnek, hanem létfontosságúnak tekintsük. Ha ily módon kifejlesztjük figyelmünket, és megszokjuk, hogy tekintetbe vegyük saját tapasztalatainkat, akkor csökken a „vallás" fontossága, és nő a „vallásosságé" – s az erőszak témája elillan.

Bárhol éljen is az ember, ugyanazokat az alapszükségleteket lehet feltételezni róla. Az élet élni akar – minden elképzelhető tekintetben. A test meg akarja kapni, amire szüksége van, a lélek alkotó módon ki akar bontakozni, boldogságra törekszik, s az ember szeretne a társadalom szerves alkotóeleme lenni, és megbecsülést kapni. Megtalálni az egyensúlyt e szükségletek között – igényes életfeladat, amelynek megvalósítása során épp elégszer futunk zátonyra. Annál fontosabb lenne, hogy mindenkori közössége támogassa az egyént ebben az eleven keresésben és cselekvésben.

Ahhoz, hogy ilyen felfogásra jussunk el, nincs szükség eltérő istenképek összevetésére, különféle hivatal-értelmezések tudományos vizsgálatára vagy tartós vitára a hagyomány helyes értelmezéséről. Arra sincs szükség, hogy eltérő szellemi világokat valamiféle „világetikába" sűrítsünk bele, mert amit egy ilyen világetika elméletileg és gyakorlatilag nyújthatna, azt a nemzetközi jog kimunkálása és az Emberi jogok nyilatkozata már régen elérte.

Ezt már több mint 200 évvel ezelőtt tudta *Immanuel Kant*: „Nem értem a katekizmust, de hajdanán értettem." Kant csak azáltal válhatott a demokratizálás és végeredményben a nemzetközi jog társalapítójává, hogy hátat fordított a dogmatikai-teológiai falaknak.

Ennek értelmében a vallási közösségek előtt ma az a kérdés áll, hogy „katekizmus-bölcsességeiket" félretéve képesek-e azt jelezni más embereknek, hogy elfogadják, és teljes értékű partnernek tekintik őket. Ha nem, akkor jobban teszik, ha lemondanak társadalmi prédikációs és figyelmeztető szerepükről. Ha igen, akkor késve bár, de eljutottak oda, ahová a társadalom többi része már régen megérkezett. Az emberek alapszükségleteinek kielégítésével kapcsolatos feladat bőven lenne.

Harald Schweizer

Forrás: Publik-Forum, 2009/3

Gyilkos düh

Az „ideológiamentes erőszak" gyökereiről

A kár Lipcsében, akár Szicíliában vagy Angliában: a futballstadionok környékén és a stadionokban újból és újból kitör az erőszak. Különösen hírhedtek az angol futballrajongók. Az ő huligánkodásukat egészen 1885 és az első világháború közötti időkig lehet nyomon követni. A futballháború problémája hallatlanul megnövekedett – különösen a 60-as évek óta – azáltal, hogy a dolgozókat egyre inkább kettéosztották egy vagyonos többségre, illetve a munkanélküliek kemény magjára, amelynek nincs esélye arra, hogy munkát találjon.

A jelenség oka nem csupán a munkanélküliség. Az illetők nem azért randalíroznak, hogy felhívják a figyelmet kétségbeejtő helyzetükre, hanem azért, hogy kifejezzék dühüket. A kétségbeesés az értelmetlenség érzésével függ össze. Ezek az emberek nem képesek jelentőséggel felruházni létüket, mivel a mi társadalmainkban az a szokás, hogy az ember a munkája által határozza meg magát. Ehhez társul, hogy a huligánok nem képesek bevallani kétségbeesésüket, mivel ez ellentmond a menő férfietikának, amely gyengeségként bélyegzi meg az effajta érzéseket. Így aztán a tekintély ellen lázadnak, anélkül hogy észrevennék, mennyire kötődnek ahhoz és annak normáihoz. Ily módon továbbra is ismeretlen és megközelíthetetlen marad a háttérben lévő személyes nyomorúság.

„A fiatalok valami furcsa vidámsággal, egyfajta akasztófahumorral beszélnek az életükről. Nem lehet benne keserűséget érezni. Úgy fest, hogy a kritika, a (politikai) szembenállás és a fennálló viszonyok radikális megváltoztatásának igénye eltűnt" – egyik riportjában így ábrázolja a Liverpool környéki munkanélküli fiatalok viselkedését Wilfried Kratz újságíró. A randalírozók egy futballcsapatért hevülnek, azonosulnak annak győzelmeivel, státusával és hatalmával. Azon a ponton engedik szabadjára saját (be nem vallott) kétségbeesésük miatti dühüket, ahol ez az azonosulás a semmibe foszlik. Egy angol rendőr így fogalmazta meg ezt: „Már csak arra képesek, hogy kölcsönösen egymáshoz dörgölőzzenek, és azzal hencegjenek, milyen nagyok és erősek. Hiszen csupa fiatal fickóról van szó, akik kétségbeesetten próbálnak férfivá válni."

A cataniai randalírozók, akik megöltek egy rendőrt, akárcsak a lille-i vagy a lipcsei stadionban randalírozók valamennyien csak az ellenerőszakra reagálnak, azokra a tilalmakra és szabályokra, amelyeknek tekintéllyel szereznek érvényt. Ebben rejlik a randalírozás lényege: Ezek a fiatalok teljesen megadták magukat a férfias erő ideológiájának, amely a sikert, az erőszakot és az erősebb fölényét dicsőíti. Áldozatai annak az ideológiának, amely jelentéktelenné teszi, és „lúzereknek", csődlényeknek címkézi őket, mivel nem vívtak ki maguknak semmilyen helyet, semmilyen „identitást" a társadalmi hierarchiában, minthogy ez a társadalom eleve kizárja őket. Ugyanakkor mégis egyetlen valóságként tették magukévá ezt a hatalmi- és erőszak-ideológiát, és azáltal járulnak hozzá fennmaradásához, hogy maguk is a hatalmat és az erőszakot teszik meg eszményükké. Lehet, hogy cselekedeteik lázadásnak tűnnek, lényük legmélyebb rétegében azonban konformisták. Ezért csak egyetlen lehetőségük van arra, hogyan bánjanak szerencsétlenségükkel: a céltalan lázadás.

Ahhoz, hogy megértsük ezeket a huligánokat, tágabb keretben kell szemügyre vennünk az alkalmazkodás fogalmát. A konformitás nemcsak a derék társadalmi viselkedésben nyilvánul meg, hanem mindig jelen van akkor is, amikor az empátia és másokkal együtt érző összetartozás tudata oly mértékben kihalt, hogy már csak a gyilkos düh marad. A társadalmi szabályok gúnyos megvetésével azt fedik el ezek a fiatalok, hogy valójában milyen mélyen ülnek a konformizmus csapdájában: erőszakosságukkal csak a hatalomnak mint egyetlen komolyan veendő valóságnak hódolnak.

Egyáltalán nem túlzás, hogy a konformitás képes kiölni az együttérzést, és gyilkos dühöt kiváltani. Sokan azok közül is, akik a „legtisztességesebbeknek” számítanak közülünk, a legcsekélyebb részvét vagy beleérző képesség nélkül bánnak embertársaikkal. Különben hogyan lenne lehetséges, hogy pusztán a profit növelésének céljával emberek százait és ezreit küldik a munkanélküliségbe és a reménytelenségbe, mintha csupán a mérleg terhelő tételei lennének? Különben hogyan lehetne ezreket és tízezreket feláldozni olyan háborúkban, amelyektől csak néhányan remélhetnek személyes előnyöket? Hogyan lehet ilyen közönyösen és felelőtlenül bánni emberéletekkel? Az a vizsgálóbizottság, amely az 1985-ös „Challenger” amerikai űrexpedíció balesetével foglalkozott – az űrhajó röviddel az indulás után felrobbant, a személyzet elpusztult –, megállapította, hogy „a siker utáni mohó vágy következtében az alárendeltnél is kisebb szerepet tulajdonítottak az emberek biztonságának”.

Mindezen esetek mögött egyazon mozgatóerők húzódnak meg. Csak ezt felismerve lehetünk képesek arra, hogy hatékonyan fellépjünk a gyilkos düh és a céltalan gyűlölet ellen. Ehhez rá kell világítanunk arra, ami rejtetten élteti társadalmunkat. Nem a futballhuligánok az egyedüliek, akik „ideológiamentes” erőszakot alkalmaznak. A gyűlölet és az annak következtében fellépő erőszak – amely nem ismeri fel, hogy alkalmazója belsejéből fakad – mindenütt jelen van. Az iskolai erőszak mindenütt növekszik, és az útjainkon egyre agresszívebbé váló harc is riasztó. Sok emberben ott lapul az erőszak készsége, amely aztán például a könyörtelen vezetési stílusban fejeződik ki. Egy amerikai tanulmány kimutatta, az erőszak alkalmazására erős késztetést érző személyek fokozottan hajlamosak az autóbalesetekre, mihelyt azt hiszik, hogy alkoholt fogyasztottak – holott ténylegesen csak placébót adtak nekik. Az az érzés azonban, hogy mámoros állapotban vannak, engedélyt adott nekik arra, hogy kiélhessék agresszív ösztöneiket.

Muriel Hirsch angol tanárnő beszámolt az egyik osztályban töltött első napjáról. „'Gyűlölöm az iskolát', kiáltotta az egyik fiú... 'Mindenki így van vele... Gyűlölöm a tanárokat, és a tanárok gyűlölnek engem.' Nagyon mély gyűlölet szólt belőle.” A tanárnő aztán így folytatta: „Úgy tűnt, hogy a fiúk a legkevésbé sem érdeklődnek a politika iránt. Megkérdeztem őket: 'Ki tudja, mit jelent a kommunizmus?' Senki sem válaszolt, majd egyikük megszólalt: 'Nem beszélhetnénk valami érdekesebbről?' Úgy tűnt, kizárólag a szex érdekli őket. Mivel azonban könyveik és táskáik tele voltak firkálva IRA-feliratokkal, megkérdeztem őket: 'Ki tud nekem mondani valamit az IRA-ról? Miféle konfliktus van Észak-Írországban?' Valaki megjegyezte: 'Ja, igen, a katolikusok gyűlölik a protestánsokat. Nem foglalkozhatnánk valami érdekesebbel?' Mire én: 'Ha ez nem érdekel titeket, miért támogatjátok akkor az IRA-t?' Erre ők: 'Mivel bombákat robbantanak, és embereket röpítenek a levegőbe! Ez óriási!' – Nos, Belfastban valószínűleg ugyanígy éreznek a gyerekek. Ők is az erőszakot kedvelik, nem az emberi jogokat.”

Az öncélú erőszakról van szó – amelynek semmiféle ideológiai alátámasztása nincs, ellentétben azzal, amikor valaki politikai motivációból alkalmaz erőszakot. A destruktivitás válik leplezetlen életelvvé. Ez a destruktivitás azonban egyidejűleg segélykiáltás is. De mivel az alkalmazkodott világ csak a büntetést ismeri a nonkonformitásra adott válaszként, csak a lázadásra reagál, a segélykiáltásra nem, és ráadásul teljesen alkalmatlan módon, így reakciója csak a vad pusztításvágy további növekedéséhez vezet.

A megfelelő válasznak mindkét elemet tartalmaznia kell: a határozott „Nem, így nem mehet tovább!”-ot is, és bármilyen fájdalmas legyen, a kritikus szembenézést is azzal a társadalommal és annak értékrendjével, amelyik ilyen viselkedést vált ki. Ez azt is feltételezi, hogy szembesülünk saját sérüléseinkkel. A sérülékenységet azonban az emberek gyöngeségnek élik meg egy olyan világban, amely a nagyság, a ragyogás és a hősiesség rabja, s amelyben ezért tabu a fájdalom. Azt mondhatnánk, hogy kultúránk termeli ki azt a fajta gyávaságot, amely szinte lehetetlenné teszi, hogy szembenézzünk saját kétségbeesésünkkel, félelmeinkkel és fájdalmainkkal – pedig ez társadalmi feladat lenne, ha korlátok közé akarjuk szorítani a mindnyájunkat fenyegető erőszakot és gyűlöletet.

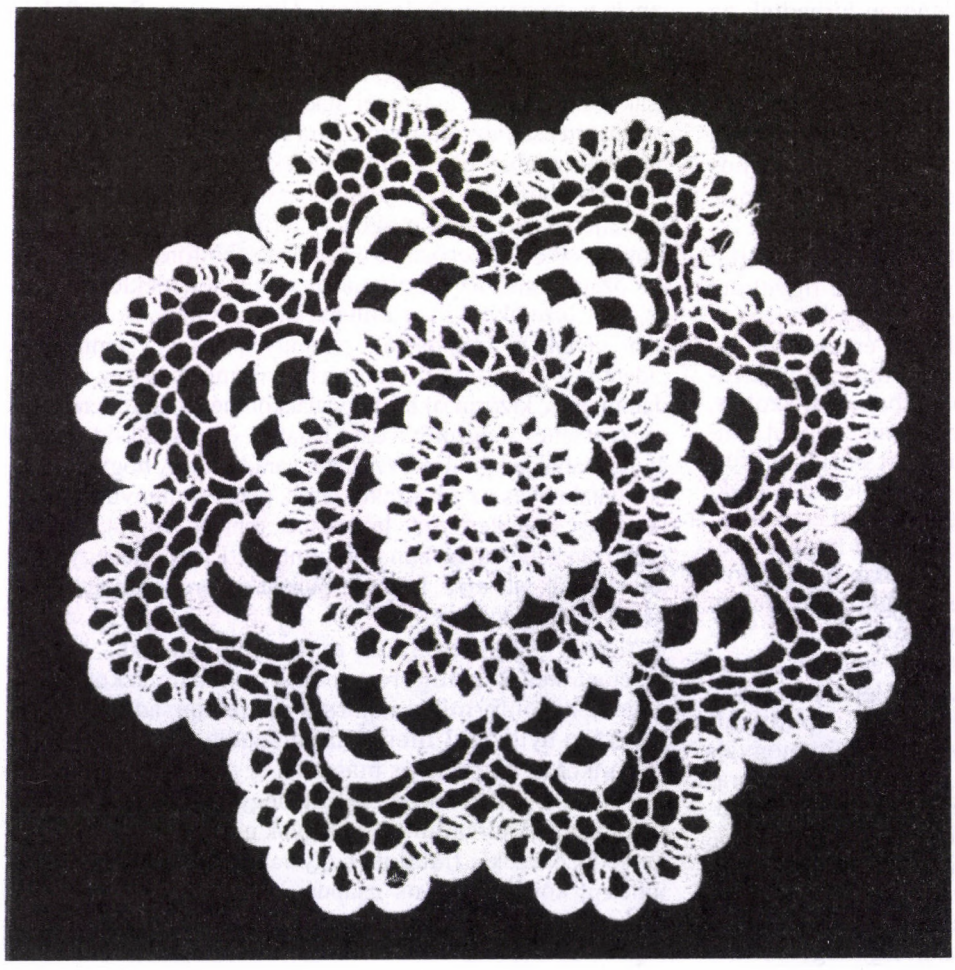

Arno Gruen

Forrás: Publik-Forum, 2007/10

Arno Gruen Zürichben élő pszichoanalitikus. Fenti tanulmánya „Harc a demokráciáért. A szélsőségesség, az erőszak és a terror” c. könyvén alapul. Legújabb könyve 2006-ban jelent meg „Háborúk nélküli világot akarok” címmel.

Előbb bűntudat, aztán ellenszenv

Az áldozatok jól szervezett hatalmáról

„Hagyjatok csak itt, megoldom egyedül is. Hiszen egész életemben mindig mindent egyedül kellett megcsinálnom. Ezt is túl fogom élni." Ezekkel a szavakkal búcsúzott tőlünk a nagyanyám, amikor családi nyaralásunk idejére elhelyeztük egy ápolási otthonban. Az olaszországi két hét alatt mindvégig bűnösnek érezték magukat a szüleim. A végén örültek, hogy ismét hazavihették a nagymamát.

„Hagyd csak! Semmire sincs szükségem. Nem tesz semmit!" Ezek az örök áldozatok kedvelt mondatai. Barátságosan és előzékenyen hangzanak. De minden attól függ, *hogyan* mondják. A lesújtott csalódottság és a figyelmen kívül alig hagyható szemrehányás keveréke ez. A hang enyhe remegése és a suttogó kicsengés elárulja a látszólag nagyvonalú kijelentés tulajdonképpeni szándékát: a szemrehányást és a manipulációt.

Az örök áldozatok előbb bűntudatot, aztán ellenszenvet váltanak ki környezetükből. Az ember érzi az üzenetek szintjei közötti lényegbeli különbséget. Tárgyi síkon nem hangzott el semmi rossz, érzelmi síkon azonban annál inkább. A fejünk azt mondja ilyenkor: „Ténylegesen így áll a dolog, semmit sem lehet ellene vetni." A gyomrunk azonban lázad, mert érzésvilágunk észleli az erősebb üzenetet, az pedig manipulatív. Az érzelmek ekkor így kiáltanak: „Nem kapok levegőt! El innen!" Olyan helyzet ez, amely néha akkora feszültséget teremthet, hogy az csaknem széttépi az embert.

Az örök áldozatok, az állítólagos ártatlanok és gyengék ily módon tekintélyes erővel bírnak, amely ebből a közvetetten agresszív kommunikációból táplálkozik. Igénytelennek és gyengének tüntetik fel magukat, de végső soron ők diktálnak. Minden körülöttük forog. Vélt gyengeségük paradox módon az erejük, jól megrendezett tehetetlenségük pedig a hatalmuk.

„Gyengeségük" bizonyos szempontból hazugság, amelyet elhisznek maguknak. „Ébressz bűntudatot és részvétet, hogy figyelemre méltassanak! De anélkül tedd ezt, hogy nyílt követeléssel támadhatóvá tennéd magad!" A látszólag magabiztos és önzetlen kijelentés mögött tehát, ti. hogy „Nem kell segítened, erős vagyok. Nem szeretnélek szükségleteim kielégítésére használni!", ténylegesen az ellenkezője áll: „Segítened kell nekem, gyenge vagyok. Szeretnélek szükségleteim kielégítésére használni."

Kézenfekvőek e közvetett kommunikáció előnyei: A szükségletek kielégülnek, anélkül hogy az örök áldozatnak el kellene ismernie, vannak szükségletei, és anélkül, hogy saját szükségleteit mások szükségleteivel való nyílt konfliktusban kellene érvényre juttatnia. Az effajta magatartás mögött olyan ember rejtőzik, aki titokban semmilyen szükségletét nem vallja be, mert megtanulta, hogy ehhez nincs joga. A törődés és a segítség elfogadásának egyetlen útja az ilyen ember számára az áldozati szerep kerülőútja. Akinek nem szabad semmit sem elvárnia és követelnie, kénytelen burkoltan tenni ezt. Az illető élettörténetében gyakran a szülők elutasító magatartása, túlzott teljesítménynyomása vagy elvárásai állnak e mögött, az elhanyagolás, a megbecstelenítés, vagy pedig – kevésbé látványosan – hasonló magatartásmintákat nyújtó példaképek.

Bármi volt is az ok, az örök áldozatok valamikor észrevették, hogy részvétet ébresztenek, ha szenvedő mellékzöngével adják elő mondanivalójukat, s hogy veszélytelenül tudják behajtani a segítséget, ha közvetett módon kommunikálnak, és figyelmet kapnak, ha betegek lesznek. Mindez „megengedett" volt számukra, tehát éltek vele.

Az efféle viselkedés természetesen erkölcstelen, mivel az illető ilyenkor eszközként használ másokat saját szükségletei kielégítése érdekében. Végül is minden ember öncél, ez általános meggyőződés Immanuel Kant óta. Lélektani szempontból ez az áldozati magatartás az éretlenség jele. Az örök áldozat ugyanis „éntárggyá" tesz más embereket. Ez a fogalom az én-pszichológia megalapítójától, *Heinz Kohut*tól származik (1913–1981). „Éntárgy"-nak nevezzük azt a másik személyt, akit nem tekintünk önálló lénynek, hanem saját személyünk „meghosszabbított karjának": az „éntárgyat" kizárólag saját szükségleteink kielégítésére használjuk. Fejlődéslélektanilag nézve ez illik a csecsemőhöz, aki a róla gondoskodó anyát természetszerűen nem önálló, saját igényekkel bíró személyiségként érzékeli, hanem kizárólag a saját szükségletei kielégítőjeként. Kohut szerint a felnőtté válás és a személyes érés feladata az, hogy megváltoztassa ezt a látásmódot, és különálló lényként fogja fel a másikat.

Az örök áldozatok számára azonban mindig csak „éntágy" marad a többi ember. Ha ehelyett azt hinnék magukról, hogy szépek, erősek, vonzóak és fontosak, akkor nem lenne szükségük arra, hogy burkoltan és erőltetetten szerezzék meg maguknak a figyelmet, hanem higgadtan megvárhatnák, amíg megkapják, vagy pedig nyíltan megkövetelhetnék. Ekkor megtörne az ördögi kör, és gyógyító folyamatok kezdődnének.

Mindazonáltal ez romantikusabban hangzik, mint amilyen valójában, mert ennek az útnak az elején a közvetlen szembesülés és a konfliktus szakasza áll – az pedig fájdalmas. Az örök áldozatok környezetétől ez azt kívánja meg, hogy fejezze be a játékot, tagadja meg részvételt, és lépjen ki a manipulációból – mégpedig nem hallgatva, hanem állandó magyarázattal. Minden tanulási folyamat munka, s ahhoz, hogy az ember megbirkózhasson vele, tanítókra és edzőpartnerekre van szüksége. Hiszen hirtelen nyílt konfliktusok támadnak, mivel az igények nyíltan ütköznek egymásnak. Ez újdonság az örök áldozatok számára, és nehezen bírják ki. A fordulópont abban a pillanatban érkezik el, amikor az örök áldozat megérti: „Akkor is szeretnek, ha nyíltan megfogalmazom szükségleteimet." Ezt valakinek megtapasztalhatóvá kell tennie számára, meg kell magyaráznia és meg kell mutatnia neki.

Csak remélni lehet, hogy aztán a tanulás szándéka is társul ehhez, mert – számomra úgy tűnik – az örök áldozatok csak ebben a kombinációban válhatnak derék tekintélyekké, akik önállóan és öntudatosan lépnek fel az életben, és képesek arra, hogy meglássák mások jogait is, és segítsék őket azok érvényesítésében. Így jön létre a valódi erősség, és nem az, amelynek kertelnie kell, és fedeznie kell magát.

Holger Schlageter

Forrás:
Publik-Forum Extra, Stärke und Schwäche

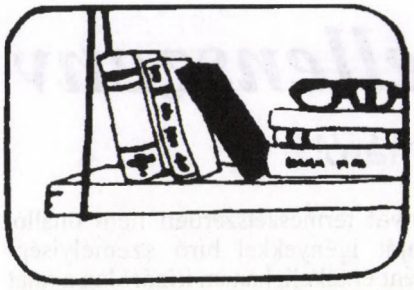

Gromon András

Jézus valláskritikája

Sokan sokféleképpen magyarázzák Jézus viszonyát a zsidósághoz (kora zsidóságához), közelebbről a zsidó valláshoz. Az egyik szélsőség teljesen feloldja Jézust a zsidóságban („csak egy rabbi a sok közül, még ha kiemelkedő is”), a másik teljesen szembeállítja a zsidósággal („új vallást alapított”). A probléma és annak „megoldása” sokkal összetettebb ennél. Általánosságban talán így fogalmazhatunk: Jézus nem függetleníthető korától és környezetétől, de nem egyszerűen annak terméke; Jézusban erősen élnek a zsidó gyökerek, de messze túlnő azokon.

Jól szemléltetheti ezt a megállapítást, ha – még mindig csak általánosságban – egy pillantást vetünk Jézus és a mózesi törvény viszonyára.

Egyfelől azt mondja: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy hatályon kívül helyezzem a törvényt vagy a prófétákat! Nem azért jöttem, hogy hatályon kívül helyezzem, hanem hogy teljessé tegyem” (Mt 5,17), és határozottan megvallja, hogy „az összes parancsok közül az első” Izrael hitvallása: „Halld, Izrael, az Úr, a mi Istenünk az egyetlen Úr! Szeresd az Urat, a te Istenedet…” (Mk 12,29). – Másfelől félreérthetetlenül közli, hogy „a törvény csak [Keresztelő] Jánosig volt érvényben, attól kezdve Isten országa hirdettetik örömüzenetként” (Lk 16,16), és „ha a ti igazságosságotok bőven fölül nem múlja az írástudókét és a farizeusokét, semmiképp nem mentek be a Mennyek országába” (Mt 5,20).

Jézus tehát egyfelől alkalmazkodik népe vallásához-vallásosságához, másfelől azonban gondtalanul bírálja, sőt felülbírálja azt, olyannyira, hogy nem túlzás azt állítanunk: *szinte minden szava és tette* kritikája annak a vallásnak, amelyben felnőtt. Az alábbiakban négy pontban fogjuk kifejteni ezt, bemutatva Jézusnak az ószövetségi istenképen gyakorolt kritikáját, bibliakritikáját, kultuszkritikáját és vallási politikai kritikáját.

Az öröklött istenkép kritikája

Jézus egész valláskritikájában ez a leggyakrabban előforduló mozzanat, amely több változatban jelenik meg.

Az Ószövetség önközpontú, ***önmaga tiszteletét*** feltétel nélkül megkövetelő, önmaga dicsőítését elváró Istenével Jézus az emberért lévő Istent állítja szembe; jelképesen, és egyúttal elvi magaslaton fejezi ki ezt a szombattal kapcsolatos állásfoglalása: „A szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért” (Mk 2,27). Az Ószövetségben épp ennek az ellenkezője áll, vagyis hogy Isten nem az ember javára, hanem saját dicsőségére rendelte el a szombati nyugalmat: „A hetedik nap... *szent Jahve számára*” (2Móz 35,1-3). Jézus azonban frontális támadást intéz a megkövesedett szombattörvény mögötti megkövesedett istenkép ellen, amint ezt sokszorosan igazolja a szombattal kapcsolatos törvényeket megszegő magatartása, elsősorban *a szombati gyógyítások*.

A Márk által tévesen Jézusnak is szájába adott ószövetségi felfogással szemben, amely szerint Isten képes bármit megtenni, vagyis mindenható, kifejezetten és többször is rámutatott arra, hogy ***nem mindenható***, például nem képes megakadályozni, hogy az ember „emberek kezébe essék” (Mt 16,21-23 // Mk 8,33; Lk 9,44-45), és nem képes minden rosszat kiküszöbölni a világból (Lk 17,1).

Jézus felfogásában az is Isten mindenhatóságának korlátozását jelenti, hogy az ő Istene *csak szeretni tud*, haragudni vagy rosszat tenni – például övéinek ellenségeit kiirtani – nem.

Ennek az emberrel törődő, az emberről gondoskodó, „csak jó” Istennek az egyetemes szeretete sajátosan mutatkozik meg abban, hogy ***nem személyválogató***, hanem magától értetődően és feltétel nélkül kiterjed a „bűnösökre” is, amint ezt látványosan szemlélteti a béna meggyógyítása (Mk 2,1-12), Máté meghívása a szűkebb tanítványi körbe (Mt 9,9-13), Zakeus meglátogatása (Lk 19,1-10) vagy Jézus viselkedése a „bűnös asszonnyal” (Lk 7,36-50), elvi magaslaton megfogalmazva pedig az elveszett bárányról, az elveszett drachmáról és az elveszett fiúról (Lk 15,3-7. 8-10.11-32), valamint a szőlőmunkásokról szóló példabeszéd (Mt 20,1-15). Jézus végső tanúságtétele ezen istenképe mellett, hogy imádkozott felfeszítőiért: „Atyám, bocsáss meg nekik” (Lk 22,34).

Isten személyválogatás nélküli, a bűnösökre is feltétel nélkül kiterjedő jósága egy másik, talán még érzékenyebb (ha nem a legérzékenyebb) ponton is érinti az ószövetségi (és általánosan emberi…) istenképet: eltörli annak ***Isten igazságosságáról*** alkotott elképzelését, amely a legegyszerűbb megfogalmazásban így hangzik: Isten a jókat megjutalmazza, a rosszakat megbünteti. Jézus szerint viszont Isten olyan, aki „fölkelti napját gonoszokra és jókra, esőt küld igazaknak és bűnösöknek” (Mt 5,45), egyetlen kérő szóra (Mt 18,26), vagy egy épp csak megkezdett bűnvallás nyomán (Lk 15,21) elengedi az ember „végtelenül nagy” („tízezer talentumnyi”) bűnadósságát (Mt 18,23-33; Lk 15,11-32). Itt – sok más példa képviseletében – ismét a béna meggyógyításának története (Mk 2,1-12) szolgálhat látványos gyakorlati példaként, mert Jézus kijelentése: „Isten megbocsátja bűneidet”, azt jelenti: az ószövetségi felfogással (vö. Jn 9,2) szöges ellentétben Isten nem bünteti „igazságosan” betegséggel a bűnt, hanem ingyen (!) megbocsátja, és engesztelő áldozat bemutatását sem kéri, hiszen nincsen benne harag, amit ki kellene engesztelni (vö. Mt 5,23).

Az áldozati kultusz alább bemutatandó kritikája egyúttal az ószövetségi istenkép kritikáját is jelenti: az áldozatbemutatás ugyanis egyfajta cserekereskedelmet jelent az ember és Isten között, az Istenbe vetett bizalom (*piszteuein, pisztisz*) helyett az *Istennel folytatott üzletelésre* nevel (áldozatbemutatásért cserébe bűnbocsánat, jó termés, jó egészség, karrier, jó házasság, anyagi gyarapodás stb., stb.), holott Isten országában, a szere-

tet rendjében nincs helye ilyesminek, csak a kérésnek (Mk 11,15-17). (Nyelvi telitalálat tehát Jézus szóválasztása a templomot illetően: „üzletközpont": Jn 2,16b.)

Ám Isten igazságosságának „eltörlése" Jézus részéről nem jelenti azt, hogy Isten igazságtalan lenne, csupán azt, hogy Isten mérhetetlenül ***több, mint igazságos***: feltétel és korlátozás nélkül, egyetemesen szeret, ahogyan ezt a szőlőhegy munkásairól szóló, „vérlázító" példabeszéd tanúsítja (Mt 20,1-15).

Noha Jézus korlátozás nélkül képviselte, hogy Isten nem személyválogató, ezen belül maradva azonban óriási ***hangsúláthelyezést*** hajtott végre. Az ószövetségi felfogásban ugyanis Isten elsősorban a gazdagok és a hatalmasok Istene: a gazdagság és a társadalmi nagyság Isten áldása, az ő tetszésének jele. Jézus a feje tetejére állította ezt az értékrendet, az ő szemében Isten elsősorban a szegények és a „kicsik", azaz a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedők Istene: a) A gazdagság Isten és Isten ügyének talán legnagyobb ellenfele; a „Mammon" valóságos „ellenisten" (Mt 6,24 // Lk 16,13), és „szerencsések a szegények, akik éheznek és sírnak, mert számukra van az Isten országa" (Lk 6,20-21), de „könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak bemennie Isten országába" (Mk 10, 25). – b) A vendégségről mondott példabeszéd egyértelművé teszi, hogy Isten szemében a „kicsiség", a szolgálat, a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedés számít értékesnek, és aki társadalmi nagyságra, hatalomra tör, az Isten szemében kicsi, értéktelen lesz (Lk 14,7-11).

Bibliakritika

Jézusra nem volt különösebben jellemző, hogy az ószövetségi Szentírásra hivatkozott, vagy azzal érvelt volna, mégis van három nagyon fontos és tanulságos eset.

Az egyikben – a „názáreti székfoglaló" alkalmával (Lk 4,16-22), saját küldetését értelmezve – Jézus ***kihagyott egy félmondatot*** az általa idézett Izajás-szövegből (Iz 61,1-2): a „kihirdessem az Úr kedves esztendejét" után már nem olvasta föl, hogy „és Istenünk bosszújának napját".

A másikban – a gazdag ifjúval beszélgetve (Mk 10,17-22) – Jézus ***betoldott egy félmondatot*** az általa idézett Tízparancsolatba (2Móz 20,2-17 és 5Móz 5,6-21), ugyanis annak egyik szövege sem tartalmazza a „Ne rabolj!" felszólítást (19. v.), amellyel Jézus feltehetően 5Móz 24,14-re utalt, s akkor ez azt jelenti: „a munkásnak kijáró bér meg nem adásával ne rabold ki őt", vagyis a kizsákmányolást tiltja.

A harmadik esetet tarthatjuk a legsúlyosabbnak, ekkor ugyanis – a válás lehetőségéről vitázva a farizeusokkal (Mk 10,2-9) – a Tóra egyik kijelentésével ***szembeállította*** annak másik kijelentését, nevezetesen: a válást megengedő részt (5Móz 24,1) emberi találmánynak minősítette, a válást ellenző részt viszont (1Móz 1, 27) Isten akaratának.

Mindhárom példa Jézus szabad, sőt kritikus bibliakezeléséről tanúskodik, amelynek súlyát akkor értjük meg igazán, ha felidézzük az egykori rabbik felfogását: „Nem lesz része a jövendő életben annak, aki azt mondja: »Az egész Tóra Istentől van ennek a versnek a kivételével, amelyet nem Isten mondott a saját szájából, hanem magától Mózestől származik.« Az ilyenre vonatkozik: »Megvetette az Úr szavát, és lábbal tiporta parancsait.« Az ilyen irtassék ki, igen, irtassék ki!" A szentírási helyek közötti válogatással Jézus kimerítette az eretnekség fogalmát, hiszen a „herezis, heretikus" kifejezés a (többek között) „kivesz, kiválaszt, válogat" jelentésű görög *haireiszthai* igéből származik.

Érdemes megemlítenünk még egy kicsit más jellegű, de idetartozó negyedik esetet is. Ekkor Jézus nem kapcsolódott konkrétan az ószövetségi Biblia egyik helyéhez sem, ám annál jelentősebb, hogy *az egész Tórára* vonatkozik általános jellegű, rejtett utalása: „Az ég és a föld elmúlik, az én tanításom azonban nem múlik el" (Mk 13,31). A korabeli írástudóknak az volt a véleményük (amit aztán az evangélisták később tévesen Jézus szájába adtak), hogy „ég és föld könnyebben múlik el, mint hogy egy vesszőcske is elvesszen *a Törvényből*" (Lk 16,17; Mt 5,18). Jézus feltehetően ezzel állította szembe azt a meggyőződését, hogy „ég és föld elmúlhat, de ***az én tanításom*** nem múlik el".

Kultuszkritika

Az alábbiakban a legtágabb értelemben vett kultusz, a hétköznapi értelemben vett vallásosság, vallásgyakorlás kritikájáról lesz szó.

A zsidó gyakorlati vallásosság három fő területének ***a jótékonykodás, az imádkozás és a böjtölés*** számított. A Máté-evangélium 6. fejezetében ezek egyik közös sajátosságának kritikájával találkozunk (6,1-4.5-6.16-18): mind a három megnyilvánulást fenyegeti az a veszély, hogy a vallásos ember azért gyakorolja őket, *hogy az emberek megbámulják* érte, elnyerje a többiek tetszését. Ekkor a vallásosságnak, amelynek gyökere és meghatározója az istenkapcsolat (kellene, hogy legyen), voltaképpen már nincs is köze Istenhez. Jézus figyelmeztet: Isten tetszését és barátságát csak az nyeri el, aki nem saját becsvágyának kielégítése és az emberek elismerésének elnyerése érdekében segít a rászorulókon, gyakorolja az imádkozást vagy a böjtölést, hanem „rendeltetésszerűen" él ezekkel.

Az imádságra vonatkozóan Jézusnak van még három kritikus megjegyzése; az első kettő általános érvényű, a harmadik sajátosan a papokat érinti.

„Amikor imádkoztok, ne hajtogassátok folyton ugyanazt, mint a pogányok! Ők ugyanis úgy vélekednek, hogy *sok beszédükért* hallgatja meg őket [az istenség]. Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlóvá, hiszen Atyátok tudja, mire van szükségetek, még mielőtt kérnétek őt" (Mt 6,7-8)!

Másutt Jézus arra hívja föl a figyelmet, hogy *mielőtt imádkozásba kezdenénk*, bocsássuk meg másoknak, amit vétettek ellenünk (Mk 11,25), különben nem lehetünk békében Istennel, és imánk füstbe megy. Kérdezhetnénk: Imádságunkkal miért nem menekülhetünk ellenségeink vagy a minket megbántók elől Isten védőszárnyai alá (ahogy ez számos zsoltárnak az alapgondolata)? Azért, mert az az Isten, akit Jézus Atyaként hirdetett, *mindenkinek* Atyja, az elveszett fiaknak is, a minket bántóknak, az ellenségeinknek is. Ő mindenkinek jót akar. Egy ilyen Istennel pedig nem lehetünk békében addig, amíg nem érzünk és cselekszünk úgy, mint ő, aki fölkelti napját a rosszakra is, és esőt ad a bűnösöknek is (Mt 5,45).

A papokat különleges veszély fenyegeti az imádkozással összefüggésben, mégpedig az, hogy színlelésből hosszasan imádkoznak, s közben „felélik az özvegyek házát" (Mk 12, 40). Ha a papok továbbajándékoznák a még szegényebbeknek, ami az önkéntes adományokból a gazdagoktól

és a szegényektől befolyt, minden rendben lenne, hiszen nem sérülne „Isten (mindenkit magában foglaló) családjának” szeretetrendje, amelyben csak a kérésnek és a kölcsönös ajándékozásnak van helye, az üzletelésnek nincs (Mk 11,15); ők azonban ehelyett látszólag tisztességes, mert látszólag Istennek tetsző „ellenszolgáltatást nyújtanak”: bemutatják az áldozatokat és eléneklik a sok fenséges zsoltárt. Jézus szerint ezért „súlyosabb ítélet” vár rájuk.

A hétköznapi értelemben vett vallásosság a Jézus korabeli zsidóságban is erősen kötődött a templomhoz, a templomi istentiszteletthez, a papsághoz – és így mindezeknek pénzügyi feltételeihez is: a jeruzsálemi templom fenntartását szolgáló templomadóhoz, illetve a papok meg a leviták megélhetését szolgáló tizedhez, valamint a „korbánhoz”, vagyis a templomnak nyújtott fogadalmi adományhoz.

A templomadó megfizetését – Péter közvetítésével – Jézustól is számon kérték az illetékes adószedők, ő azonban így válaszolt Péternek: „Mit gondolsz, Simon? A földi királyok kitől szednek vámot vagy adót? Fiaiktól, vagy az idegenektől?” Péter logikus válasza nyomán pedig – „Az idegenektől” – kijelentette: „A fiak tehát mentesek” (Mt 17,24-26). Azaz: Jézus szerint a templomhoz fűződő viszonyt (is) az Istenhez fűződő viszonynak kell meghatároznia, az pedig, ha helyes, nem hatalomra és jogra épülő, hideg uralmi viszony, mint a földi uralkodók és alattvalóik között. Csak egy világi módon felfogott „Isten országában” lenne helyénvaló a templomadó (avagy „egyházi adó”). Isten azonban Atyánk, s az apák nem adóztatják meg fiaikat. Ez a családiasság végét jelentené. A fiak szabadok. Ez nem azt jelenti, hogy minden kötelezettségtől szabadok, csak nem kényszerből, hanem *önkéntesen* járulnak hozzá (lehetőségeik szerint) a családi vagyonközösséghez. Idézett kijelentésével tehát Jézus elvből tagadja a templomadót, ami természetesen létében fenyeget minden templomi rendszert, hiszen azzal a következménnyel jár, hogy már nem a templomból élő papság, hanem a hívők lelkiismerete határozza meg, hogy *önkéntes* adományaikkal a szükséget szenvedőkön akarnak-e segíteni, avagy fenn akarnak-e tartani egy lelki hatalmi rendszert.

Súlyosan bírálja Jézus a farizeusok ***tizedfizetését*** is: „Jaj nektek, mert tizedet adtok ugyan mentából, kaporból és minden zöldségféléből, viszont kikerülitek Isten ítéletét és szeretetét” (Lk 11,42). Jézus nem vitatja el a farizeusoktól, hogy nagyon komolyan veszik saját előírásaikat; bírálata nem is a buzgóságukra, hanem annak téves irányára vonatkozik: Elmennek a mellett, mi a helyes *Isten* szemében, és a mellett, hogyan szeret *Isten*, márpedig Jézus szerint kizárólag ez a mérce. Magyarul: saját előírásaik megtartásával „kikerülik”, kijátsszák Isten akaratának követését és Isten szeretetének utánzását, az irgalmasság gyakorlása *helyett* „áldozatot mutatnak be” (vö. Mt 9,13; 12,7).

Még keményebb szavakkal ostorozza ezt a magatartást Jézus ***a korbán*** gyakorlatáról szólva: „Remekül vetitek el Isten akaratát [annak érdekében], hogy megőrizhessétek a ti [saját] hagyományaitokat. Mózes ugyanis azt mondta: »Tiszteld apádat és anyádat!«... Ti viszont azt mondjátok: »Ha valaki azt mondja apjának vagy anyjának: Korbán – vagyis áldozati adomány – az, amivel hasznodra lehetnék«, [akkor már] nem engeditek meg, hogy az illető bármit is tegyen apjáért vagy anyjáért. Így helyezitek hatályon kívül Isten szavát hagyományotok révén, amelyet ti magatok tettetek hagyománnyá” (Mk 7,9-13). – A *korbán* „intézményével” a farizeusok és az írástudók (Mk 7,5) zseniális trükköt eszeltek ki arra, hogyan játszhatják ki Isten akaratát – Istenre hivatkozva: Ha valaki „korbánnak”, a templomnak szánt áldozati adománynak minősítette azt, amivel (idős) szüleit kellett volna segítenie, akkor mentesült a szülők támogatását előíró 4. parancsolat hatálya alól, s ráadásul élete végéig használhatta a szóban forgó javakat, minthogy azok csak saját halála után szálltak át a templomra! „Mellesleg” az effajta adományok igen hasznosak voltak a templom gazdasági bázisa és mindazok számára, akik a templomból éltek...

Mielőtt rátérnénk Jézus kultuszkritikájának utolsó, legkeményebb mozzanatára, megemlítjük az iménti bírálat egy másik változatát, amellyel két, lényegében azonos helyzetben találkozunk (Mk 7,1-8 és Lk 11,37-41 – ez utóbbit „sűríti” Mt 23,25-26). Farizeusok és írástudók szemére vetették Jézusnak, hogy étkezés előtt nem végezte el a szokásos szertartásos kézmosást, és ezzel megsértette a ***kultikus tisztasági előírásokat***. Márknál Izajást (29,13) idézve válaszol Jézus, „hiábavaló istentiszteletnek” nevezi a kultikus tisztaság megtartását, és a korbánnal kapcsolatban is elhangzott kritikáját fogalmazza meg: „Isten akaratát figyelmen kívül hagyjátok, és [helyette] emberek hagyományához ragaszkodtok” (8. v.). A Lukács által közölt jelenetben azt is megmondja, hogy e hamis tisztaság helyett hogyan lehet eljutni az igazi tisztaságra: „Adjátok oda a tálban lévőket adományként [a rászorulóknak], és íme, [rögtön] minden tiszta lesz számotokra” (41. v.)!

A kultusznak, az „istentiszteletnek” alighanem minden vallásban ***az áldozatbemutatás*** a „csúcsa”, a legfontosabb megnyilvánulása. Kultuszkritikájában Jézus ez ellen intézte a legkeményebb támadást.

Hallgatói bizonyára megdöbbentek már akkor is, amikor egy alkalommal így nyilatkozott: „Ha [áldozati] adományodat az oltárhoz viszed, és ott eszedbe jut, hogy testvérednek valami [panasza] van ellened, hagyd ott adományodat az oltár előtt, menj el, *előbb békülj ki testvéreddel*, azután jöjj el, és vidd oda adományodat” (Mt 5,23-24)! Tréfával fűszerezett, mégis sokkoló prédikációjával Jézus egyszerű igazságot akar belevésni hallgatói lelkébe: Istennel jóban lenni csak úgy lehet, ha békességre jutunk embertársainkkal, vagyis a kultikus engesztelő áldozat, amelyet embertársainkat megkerülve szeretnénk felajánlani neki, semmit sem ér.

Még sokkolóbb lehetett az – bár egyáltalán nem a szokásos magyarázat értelmében! –, amit *„a templom megtisztításának”* szokás nevezni. Miről is van itt szó? „[Miután] megérkeztek Jeruzsálembe, és bement a templomba, elkezdte kiutasítani azokat, akik eladtak és vásároltak templomban...” (Mk 11,15); értelemszerűen ide kell beszúrni a Jn 2,16b-ben megőrzött felszólítást: „Ne tegyétek Atyám házát üzletközponttá!”, majd következhet a bibliai hivatkozás (Iz 56,7): „Nincs-e megírva, hogy »az én házamat a kérés házának nevezik majd minden nép számára« (Mk 11,17)?”

Olyan történést kell feltételeznünk, amely tettekben is megnyilvánuló, látványos rendzavarás volt, de semmiféle nagyobb csődületet, tömegjelenetet nem váltott ki, és nem jelentett fizikai erőszak-alkalmazást emberek-

kel szemben, sőt valószínűleg állatokkal szemben sem. Konkrétan a következőképpen gondolhatjuk el: Jézus felszólította a templomudvaron árusító és vásárló embereket, hogy hagyják abba ezt a tevékenységet, és vigyék el onnét állataikat; ehhez fűzte hozzá tanítását (Jn 2,16b), és jelképesen, vagy szavainak tényleges nyomatékosításául (az állatok vezetésére szolgáló kötelekből font) korbáccsal az állatok felé sújtott, vagy éppen csak megcsattogtatta azt.

Vagyis rövid időn belül (a szamáron lovaglás és a fügefával „beszélgetés" után) harmadszor van dolgunk *jelképes prófétai cselekedettel* (vö. Jer 19,1.10-13), a templomi üzemmel szembeni demonstrációval, amelyet nyugodtan nevezhetünk forradalmi, de erőszakmentes tettnek (ahogyan az volt a szombatra vonatkozó törvények többszöri áthágása is a zsinagógai rendszerrel szemben).

Semmi fogódzópont sincs annak feltételezéséhez, hogy Jézus az üzletelésssel kapcsolatos csalásokat akarta volna elítélni. Csupán a templom(udvar)on kívülre szorítani a kereskedést, nem lett volna értelme, főleg ezzel a módszerrel. Mk 7,1-23 és Mt 5,23-24 fényében kizárhatjuk Jézus „kultikus tisztaság iránti buzgóságának" lehetőségét is. Ha csak morálisan vagy kultikusan megreformálni/megtisztítani akarta volna a templomi áldozatbemutatást, ehhez joga lett volna, mint minden törvényhű rabbinak, a vallási hatóság azonban olyan rettenetesnek értékelte eljárását, hogy felhatalmazásának bizonyítékát követelte (Mk 11,28).

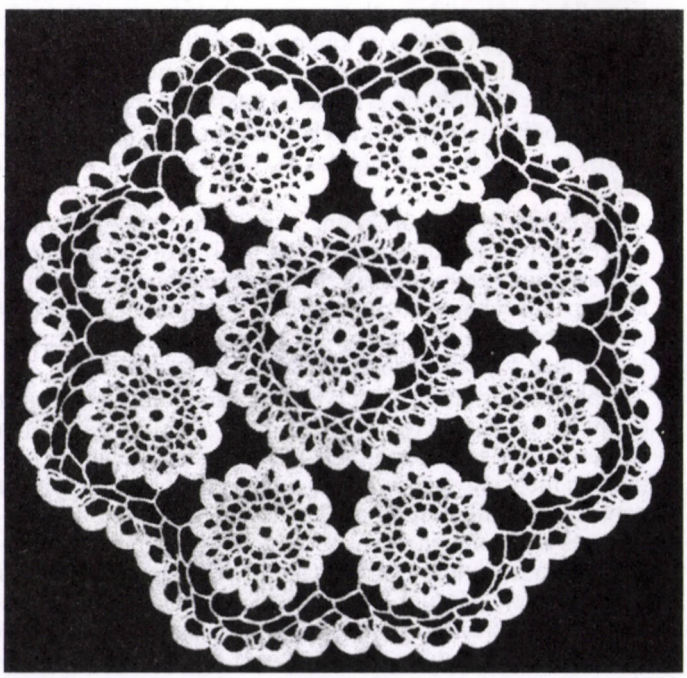

Egyetlen értelmes magyarázat marad: Jézus nem megtisztítani, hanem *megszüntetni* akarta az áldozati állatokkal folytatott kereskedést (és a részben ennek a szolgálatában álló pénzváltást). Csakhogy áldozati állatok (vagy más „áldozati adományok") nélkül nincs kultikus áldozat, így hát ez azt jelenti, hogy *magukat a kultikus áldozatokat* akarta megszüntetni, mert azok egyfajta cserekereskedelmet jelentenek az ember és Isten között – Isten országában, a szeretet rendjében pedig nincs helye ilyesminek, csak a kérésnek, ahogyan egyetlen valamirevaló családban sem üzleti alapon és módon nyújtják egymásnak a szolgálatokat.

Megerősíti, és a lehető legsokkolóbb módon fejezi ki az imént mondottakat Jézusnak ***a templom jövőjére*** vonatkozó mondása: „Semmiképp sem hagyatik [itt] kő kövön, amely le ne romboltatna majd" (Mk 13,2). A talán körülményesnek ható szó szerinti fordítás a helyes értelmezést szolgálja, a szenvedő szerkezet ugyanis mindkét esetben *Isten* cselekvésére utal (*passivum divinum*), vagyis: „Isten nem hagy [itt] követ kövön, amelyet le ne rombolna majd", magyarul: Isten tervében, Isten szándéka szerint ez a templom voltaképp nem létezik már, ő minden követ lerombolja majd!

Részletesebben: Jézus élesen szemügyre vette a „templomi üzemet" (Mk 11,11), és átlátta annak *istenellenességét*, akár az áldozatbemutatással kapcsolatos üzletelés (Mk 11,15), akár a templomkincstár dolgában (Mk 12,41-44.40). Átlátta, hogy a templomi kultusz, vagy tágabban: a kultusz által jelképezett vallás az Istenbe vetett bizalom helyett az Istennel folytatott üzletelésre (Mk 11,15), Isten akaratának megcselekvése helyett Isten megvesztegetésére (Mt 9, 13), az emberekkel való megbékélés helyett az istenibocsánat elnyerésének technikáira nevel (Mt 5,23-25). Nem volt hát nehéz arra a *következtetésre* jutnia, hogy *ezt* a kultuszt, *ezt* a vallásosságot Isten el akarja törölni, az ő szemében mindez már a múlté.

Ezért küzdött Jézus maga is e vallásosság ellen, nemcsak *tanításával*, hanem azzal is, hogy meg akarta megingatni e vallás *pénzügyi* alapjait a templomadó megtagadásával (Mt 17,24-26), a papságnak jól jövedelmező „korbán" (Mk 7,9-13) és az áldozati adás-vétel (Mk 11,15) istenellenesnek nyilvánításával, valamint a szegények adományaiból (is) élő papságnak címzett súlyos figyelmeztetéssel (Mk 12,40).

Mielőtt rátérnénk tanulmányunk utolsó alpontjára, érdemes tudatosítanunk Jézus sokszoros kultuszkritikájának ***vissza-visszatérő jellegzetességét,*** amelynek két összetevője van: a) Az általa bírált vallásosság/vallásgyakorlás mindig közvetlenül *Istenre* irányul (a szó legtágabb értelmében vett „istentiszteletet" jelent): imádság, templomadó, tized, fogadalmi adomány (korbán), kultikus tisztaság, áldozatbemutatás – ehelyett a helyes *emberi* kapcsolatokat kéri számon: a megbocsátást, az irgalmasság gyakorlását és a rászorulók megsegítését. – b) A „helyes emberi kapcsolatok" az esetek túlnyomó többségében *az anyagi javakkal, a pénzzel* függnek össze: nem szabad „felélni az özvegyek házát", nem kell megfizetni a kötelező templomadót, tized fizetése helyett az Isten mércéje szerinti szeretetet kell gyakorolni, a templomnak nyújtott fogadalmi adomány (korbán) helyett az idős szülőket kell támogatni, a kultikus tisztaság ápolása helyett „a tálban lévőket" oda kell adni a rászorulóknak, áldozatbemutatás helyett az irgalmasságot kell gyakorolni.

E kettős jellegzetesség láttán az ember hajlamos azt gondolni, hogy a helyes vallásosság Jézus szerint lényegében két dolgot jelent: a megbocsátás gyakorlását és a rászorulók anyagi támogatását…

E tanulmányhoz nagyjából azonos terjedelmű jegyzetanyag tartozik, amelyet a szerző kérésre szívesen elküld az érdeklődőknek.

(Folytatjuk)

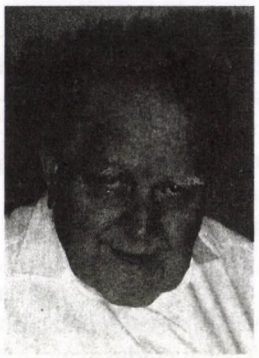

Kettős jubileum

Az „Érted vagyok" folyóirat számai bő két évtizede **Tarnai Imre** *számítógépén „állnak össze". Tördelő-szerkesztőnk, Tarnai Imre júniusban kettős évfordulót ünnepel: 85 esztendős és gyémántmisés. Örökifjú paptestvérünket az 1999-ben lapunkban megjelent beszélgetés folytatásával köszöntjük, hagyományos interjú helyett azonban néhány „hívószó" köré csoportosítottuk gondolatait.*

Munkaintenzitás és számítógép

Hál' Istennek, tényleg úgy érzem, ma is hasznosan telnek a napjaim. Sok órát töltök a számítógépnél („együtt élünk"). Ez nem csekély lelkiismeret-furdalást okoz, de alapvető igényem, hogy ami kikerül a kezem alól, az „pofás" legyen: rendezett és esztétikus. Ez az oka annak, hogy olykor a feltétlenül szükségesnél több időt is szánok rá!

Nagyon élvezem, hogy a képernyőn megjelenő szövegen még lehet javítani, alakítani, csiszolni. Ami ott megjelenik, az még nem végleges. Nem hat azonnal, mint a kimondott szó. Egy-egy levélhez vissza-visszatérek, hogy lehetőleg tényleg azt az üzenetet közvetítse az olvasónak, amit én szándékozom. Sokkal könnyebben kommunikálok így, mint élőszóban, beszélgetésben. Ott nem lehet visszakanyarodni már lezárt témákhoz, hiába jut valami jó gondolat megkésve az eszembe; törölni – semmissé tenni – meg aztán pláne nem lehet!

A számítógépet nem használom szórakozásra, és talán fölösleges dolgokra sem. A beérkező leveleket megválaszolom, és ha érdekesség akad a kezembe – jobban mondva: „kerül a képernyőmre" –, azt szívesen továbbítom mindazoknak, akiket érdekelhet. Szeretek továbbadni! Egy szép pps-t, valami szívmelengető történetet, vagy hasznos információkat, netán jó viccet egyaránt.

Élet/kor

Nem szívesen fordítok időt saját magamra. A létfenntartás persze szükséges, de annál többet – minek?

Sajnos éjszakánként időnként rosszul alszom. Ilyenkor sajnálom az időt egyszerűen csak fekvéssel-forgolódással tölteni. Beállítom a rádiós órámat, amely negyedórát szól, aztán elhallgat: ha elaludtam közben – akkor jó; ha viszont még ébren vagyok, akkor inkább felkelek: imádkozom-zsolozsmázom, vagy a géphez ülök.

Persze időnként már megtalál egy-egy betegség. Alapvetően jó immunrendszerrel rendelkezem: ritkán betegszem meg, és ha mégis, rendkívül hamar felgyógyulok. Tavaly két műtétem is volt, és – bár mindkét esetben pozitív volt a szövettani vizsgálat erdeménye – az utókezeléseket követő utolsó vizsgálat végén azzal bocsátott el az orvosom, hogy „kinevezlek egészséges embernek". Mit akarhatnék ennél többet 85 évesen?! Néha csodálkozom is: mennyi a beteg, hány osztálytársam nem él már... Elmegy mellettem a világ, én meg a régi világ tanújaként itt maradok. A kezelésre járást is egyszerűen feladatként fogom fel. Kezdetben bosszantott, hogy mennyi idő megy el vele, de aztán elfogadtam. A gyógyszerszedés automatizált rutin: nem sokat töprengek rajta, hiszen nem én értek hozzá, hanem az orvos.

Beszéd és beszélgetés, továbbadás és visszajelzés

Rendszeres továbbadási fórumom a szószék. A készülésem inkább a gyűjtögetés, az állandó figyelés. Már soksok éve nem írok meg előre beszédeket, hanem az adott pillanatban a szívemből-eszemből feltörő gondolataimat osztom meg a testvéreimmel. Meggyőződésem, hogy előre is csak azt tudnám leírni, ami bennem van, az meg bennem lesz az adott prédikációs pillanatban is, viszont a leírással aránytalanul sok időt vesztegetnék el: nekem erre sokkal több idő kéne, mint amennyit kevésbé gátlásos emberek töltenek ilyesmivel! (Egy kivételt tettem: néhány éve Nagyoroszból közvetítette a rádió a húsvéthétfői szentmisét: no, ekkor előre megírtam az egész beszédet. De azt mondták, nem lehetett észrevenni, hogy olvastam!) Előfordul néha, hogy „elbeszélek a fejek fölött", de azért a visszajelzések zöme az, hogy így jó: eleven és közvetlen.

Szívesen mondok beszédeket, mert nekem segít, ha kevés az interakció: gátlásos vagyok, a közbeszólás, belekérdezés megakaszt a gondolatmenetemben. Kisebb körök beszélgetéseibe sem mindig kapcsolódom be: ha nincs mondandóm, inkább hallgatok. Arra meg végképp nem vagyok hajlandó, hogy azt mondjam, amit a hallgatóim hallani akarnak, ha egyszer én nem úgy gondolom. Ellentmondani, vitatkozni nem szoktam – nem is lennék benne sikeres –, marad a csend.

Korábban is mondtam már, hogy nagyon szeretek mindent, ami szabályrendszer köré épül: legyen az matematika vagy számítógép, bridzs vagy liturgia. Ebben talán afféle „csodabogár" is vagyok, mert ma nem éppen a szabálykövetés a kor jellemző erénye! De úgy tűnik, az ilyen „csodabogarakra" is szükség van: például most felkértek, hogy a váci egyházmegye kántorképzőjében tanítsak liturgikát; az egyházmegyei körlevelekben állandó liturgiai rovatom van. Örülök, hogy ezzel is használni tudok!

A püspököm, Beer Miklós is rendszeresen kikéri a véleményemet; aztán vagy hallgat rá, vagy sem – az már az ő dolga.

Egyházmegyei körökben, kulturális programokkal összekötött zarándoklatokon és a Bokor-közösségben egyaránt jól érzem magam. Ma már inkább a felnőttek – akár az idősebbek – között, mert a gyerekekkel-fiatalokkal nehezebben találok hangot: túl sok év választ el bennünket. Ehhez a munkához viszont kaptam segítőket!

Már fiatalkori liturgikus bogarászásaim óta foglalkoztat a katekumenátus kérdése. Most, hogy az élő gyakorlatba is szeretnék visszahozni, meg kell állapítanom, hogy ez általában mégsem az, mint amit én szeretnék látni. Egyrészt nem nagyon állapítható meg, hogy ki tekinthető katekumennek (mert a tendencia az, hogy nemcsak a keresztségre készülő felnőtteket kell annak tekinteni), másrészt a mai katekumenek „sterilek": vallásosak, de nem az életre reflektálnak. 2000 évvel ezelőtt éles, jól látható határvonal volt a nem-keresztény tömegek és a megkeresztelt keve-

sek között: a keresztények csoportjai szigetként emelkedtek ki a nem-keresztények tengeréből. Ma a világ tele van megkeresztelt pogányokkal! Az kellene, hogy az igazi keresztények láthatóan kiemelkedjenek ebből a keresztvízzel meglocsolt pogány tengerből!

Világéletemben idegenkedtem a címektől, rangoktól. Ugyanakkor képmutató álszerénység lenne azt mondanom, hogy nem esik jól az elismerés. Így ért, hogy öregkoromra mégiscsak belefutottam abba, amitől idegenkedem. Azt még könnyű volt lenyelnem, hogy a községtől díszpolgári címet kaptam: gondolom, ez együtt jár azzal, hogy az ember évtizedekig szolgál egy helyen. Kicsit furcsában éreztem már magam, amikor közölték, hogy „Fraknói Vilmos-díjjal” akarnak kitüntetni. Nem tudom, kik intézik ezt: azt hiszem, a váci körlevelekben megjelenő sorozatomra figyeltek fel, ez lehetett a háttérben. (De ennek legalább konkrét haszna is volt: a kitüntetéssel járó díjból sikerült megcsináltatnom az eddig nagyon félhomályos templomhajó mennyezetén a világítást.) Végül a legkellemetlenebbül az érintett, amikor a püspökom kérte, hogy fogadjam el a kanonoki kinevezést. Azzal érvelt, hogy azok közül, akik az esztergomi egyházmegyéből kerültek át a váciba, senki sincs még a káptalanban. Szerencsére sikerült feltűnés nélkül megúsznom a beiktatást: a faluban mindmáig nem tudnak róla.

Most és majd

Hogy mi vár még rám? Nem tudom. Várok valami jelre, feladatra. Mert ha még itt vagyok, akkor nyilván még szükség van rám. És ha szükség van rám, akkor szívesen maradok.

„Si populo tuo adhuc sum necessarius, non recuso laborem, ha népednek még szüksége van rám, nem utasítom vissza a munkát.” Hátha nem tudja mindenki: ez az idézet a haldokló Szent Mártontól származik, akinek könyörgött a környezete, hogy ne hagyja itt őket. Értelemszerűen benne van ebben a mondatban, amit Pál apostol így fogalmaz meg: „szeretnék elköltözni és Krisztussal lenni”. Nála is ez az alternatíva: „ha az életben maradás az eredményes munkát jelenti számomra”, akkor azt fogadom el.

Valahányszor találkozunk, mindig szívmelengető dolog ennyire egységes, azaz mindenhol, mindenkor, mindenkivel szemben ugyanazt az énjét képviselő emberrel találkozni, olyannal, akinek nincsenek csereberélhető arcai vagy szövegei, aki nem elvárásoknak akar megfelelni.

Imre, Imre bácsi! Még sokáig szeretnénk hallgatni. Ajándék vagy számunkra; életedet és szolgálatodat Veled együtt köszönjük Mennyei Atyánknak.

Schanda Beáta

Olvasók fóruma

Kedves Szerkesztők!

Köszönöm az „Érted vagyok” februári számát. Olvasásakor sok-sok gondolat ébredt bennem, most csak néhányat idézek föl.

Konfliktus: Megoldás kell rá, vagy benne maradni, megállni benne? A konfliktus ad lehetőséget a kétség megtapasztalására. *A kétség az egyetlen lehetőségünk a fejlődésre.* Ez az a helyzet, amikor nem értek, nem tudok, nem vagyok képes, és ezért változásra alkalmas vagyok. Ez a kiscsoportozás, a közösségi élet lényege is. Olyanokkal találkozni, akikkel nem értek egyet, akiket nem szeretek, akik között kétségeim támadnak – találkozni nyugodt körülmények között, amikor a csendben belém áramolhat az, ami növelni akarja az értésemet, fejleszti a képességeimet, hogy megszülethessen egy emberibb működés. Nem vita, nem magyarázatok, nem „rögeszmecsere”, hanem megállás (figyelem, türelem, jelenlét) a kétségben.

Azért kell ez a forma (a csoport), mert az életben akkora a sodrás, hogy nem lehet megállni benne. Küzdeni kell érte, vele vagy ellene. Edzés kell – nyugodt körülmények közt. Nem megoldani, nem vizsgázni kell (Vincze József), hanem megállni a kétségben, kitenni magamat neki, hiszen az élet produkálja számomra, ha befogadom, ha szükségem van rá, ha érzem, hogy ez a legfőbb „táplálékom”, amiből a legnagyobb a hiány. Valaki folyamatosan kezeli, megoldja, megválaszolja, megmagyarázza, és így ellopja a táplálékot az elől, aki aztán éhen hal bennünk. Ez a kétség szüli aztán a jó imádságot is (P. Gábor Mózes), amikor nem tudom a megoldást, s hálát adva és dicsőítve „fel-adom”.

Igen. Lehetséges értelmezni, értelmezéseket ütköztetni, de mindez csak annak a maszkja, aki nem meri kitenni magát a kétségnek, aki meg akarja oldani azt, amit nem tud, de ezt nem meri bevallani önmagának. Nemde ez az az iga, amelyről Jézus, és aztán Péter és Jakab is beszél – a törvény, a szokás, a forma, a logika igája (Walbert Bühlmann)?

Nem beleesni persze a kétségbe, hanem benne maradni – nyitott szívvel, értelemmel, laza testtel. Igen, a Bibliával kapcsolatban újra és újra el kell bizonytalanodni, hogy az értés szép lassan bevilágíthasson. És akkor már „mindenki” Isten nevében fog beszélni – kinek másnak a nevében is beszélhetne, mint aki bevilágított az értelmébe? Legfeljebb állapotának megfelelő lesz az az ige, amely képes átszűrődni rajta, és azzal lesz „szennyezett”, ami benne még önnönmagától hangsúlyos (Martin Urban).

Körünkben mit tudnak megtapasztalni az emberek? – kérdezi Bernhard Spielberg a közösségépítés témájában. Nem a struktúraszervezők kezében van a megoldás, mondja, hanem a saját kezünkben (pillanatnyi állapotunkban, állva a kétségben). Nem a határozott magabiztosság a vonzó – bár kezdetben mindenképpen ez hat –, hanem a nyitottság, a saját helyzet és állapot őszinte, figyelmes, türelmes látása: a jelenlét. „Csak attól ments meg, keresők Barátja, hogy ne nézzek se előre, se hátra!” (Sík Sándor)

Szóval nagyszerű volt megint egy kicsit együtt gondolkodni, együtt érezni, együtt lenni a szerzőkkel. Köszönöm!

Farkas István
Budapest

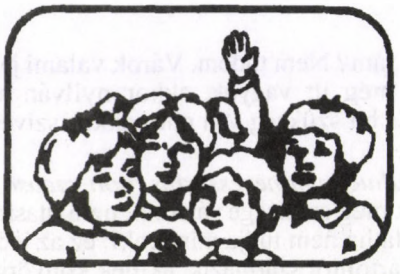

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Cseresznyelopás – szalámilopás – könyvlopás – ködmönlopás

Egy szép májusvégi napon – dél körül járt az idő – hazafelé siettem, mert jó barátomat, Kutykuruttyot hívtam meg magamhoz ebédre. Ahogy hátulról mentem kis házam felé, két kisfiút vettem észre a kerítés tövében. A cseresznyefa kihajló ágáról akarták leszedni a gyümölcsöt. Az ág elég magasan volt, ugrándozva próbálták elérni. Először megijedtek, amikor odaléptem hozzájuk, de szavaim nyomán csakhamar megnyugodtak: „Miért idekint ugrándoztok, másszunk be, ott sokkal alacsonyabban van a cseresznye!” Mindketten megrökönyödve néztek rám: „De bácsi, mi nem akarunk lopni!”

Elnevettem magam: „Na, de hiszen ez a fa a kerítésen kívül is, belül is ugyanaz. Ha itt kint szedhetünk róla, ugyanolyan nyugodtan be is mászhatunk!” A gyerekek egy darabig még töprengtek, de aztán szépen bemásztak utánam a kerítésen.

Még nem kezdtünk el enni, amikor azt indítványoztam: „Nézzétek, milyen aranyos kis ház! Menjünk be, nézzük meg milyen belülről!” Erre aztán az idősebb, Péter, kijelentette: „Idegen házba nem megyünk be, hiszen az majdnem betörés!” Megint nevettem: „Jaj, de csacsik vagytok! Ez a kert ugyanúgy másvalakié, mint a ház, márpedig a kertbe nyugodtan bemásztunk, igaz-e? Akkor hát éppoly nyugodtan besétálhatunk a házba is, nem követünk el nagyobb csínyt egy hajszállal sem.” Péter elgondolkodva nézett a kisebbre, Ferkóra: „Igaza van a törpe bácsinak! A házból szemmel is tarthatjuk az utcát. Idejében eliszkolhatunk, ha hazajön valaki.”

Beosontunk hát a házba. Egy nagy tál cseresznye piroslott csábítóan az asztal közepén. Mégsem esett neki egyikük sem. Ferkó a szobában nézelődött, Péter az utcára kémlelt, és rögtön meg is ijedt: „Ül valaki a kapu mellett a padon!” Kitekintettem: „Az ám! Egy jó öreg bácsi. Ez jó barátja a ház gazdájának, vendégségbe jött.

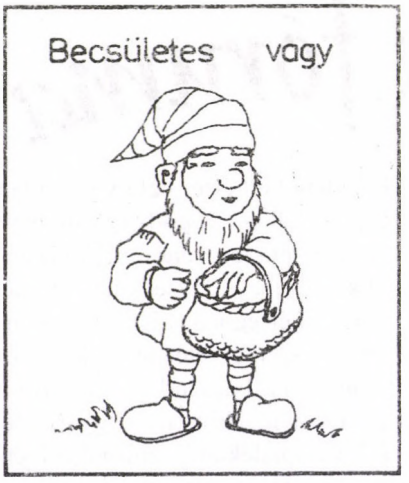

De milyen jó, hogy odakint várja, legalább szemmel tarthatjuk. Amíg az becammog, százszor is elillanhatunk a kerítésen át. De együnk hát cseresznyét, gyertek már!” A fiúk azonban csak ímmel-ámmal közeledtek az asztalhoz. Péter kivett egy szemet. Megnézte, és visszatette: „Meg is van mosva, vizes! A fáról én szívesen eszem, de így… ebből… olyan furcsa! A fán magától megterem, de ezzel már dolgozott valaki. Leszedte, megmosta, idekészítette magának, ebből enni, hát ez már valami lopásféle.” Megint nevettem egy nagyot: „Ó, te oktondi Péter! Hát gondolkozzál egy kicsit! Azzal a cseresznyével, amit a fa tetején szedsz, szintén rengeteget dolgozott valaki! Talán többet is! Először is meg kellett venni a kertet. Mennyi munka, míg az a pénz összegyűlt! Aztán el kellett ültetni a fát. Minden évben a fa körülásása, permetezése – többször is! Ehhez a rengeteg munkához mérve jelentéktelen többlet az a semmiség, hogy le is szedték, és meg is mosták! Ha tehát a fáról nyugodtan ennénk, egészen nyugodtan ehetjük ezt is!” „Hát ez igaz! Mert csakugyan sok munka kell, míg a vadcseresznye ehető lesz. Én már próbáltam enni vadcseresznyét.” Most már határozottan léptek oda mindketten az asztalhoz. De ekkorára már bekukkantottam a konyhába, és megint elrikkantottam magam:

„Várjatok! Szalámi is van! Azt együnk előbb, csak utána a cseresznyét!” Most már megdöbbenve néztek össze, aztán a nagydarab szalámit nézték. Ferkó rokonszenvvel vizsgálgatta, de Péter komoran kijelentette: „Szalámit nem eszünk! Az már lopás volna.” Most már Ferkó is elkomorodott: „Úgy van! Nem eszünk! A szalámi nem gyümölcs!” Még nagyobbat nevettem, mint az előbb: „Hát micsoda? A szalámi ugyanúgy a föld és az ember munkájának gyümölcse, mint az ehető cseresznye. Hát tanuljatok meg gondolkodni egy kicsit! A cseresznyefa is, a sertés is élőlény. Mind a kettőt gondozni, táplálni, hizlalni kell. A szalámit a gyárban készítik keverő- és töltőgépekkel. Lehetséges hát, hogy ebben a szalámiban nincs is annyi munka,

mint ebben a tál cseresznyében! Ha tehát a cseresznyét nyugodtan fogjuk enni, még nyugodtabban ehetünk előtte szalámit is! A cseresznyézés, mint tudjuk, nem lopás. Akkor hát éppen úgy nem lopás a szalámizás sem.”

A két fiú most már elgondolkodva nézett össze, és Ferkó buzgón bólogatni kezdett: „Igaza van a törpe bácsinak, ehetünk szalámit is nyugodtan!” Péter is bólintott: „Együnk!” Voltak tányérok is a terített asztalon. Az egyiken már szeleteléshez készültem, szemem azonban megakadt a dúsan megtömött, könyvekkel telirakott könyvespolcokon, és újból felkiáltottam: „Várjunk egy kicsit, legyünk előrelátók! Ha jön valaki, és iszkolni kell, akkor már nem lesz időnk válogatni a könyvek között. Válasszuk hát most ki nyugodtan, hogy melyiket akarjuk elvinni. Nézzétek: Verne Gyula összes művei. Én az Ox doktor eszméjét viszem, mert azt még nem olvastam. Válasszatok ti is!”

Most már szinte rémülten néztek rám, és Péter szörnyülködött: „De hiszen a törpe bácsi igazi tolvaj! A könyv nem hasonlítható a cseresznyéhez vagy a szalámihoz!” Most már annyira nevettem, hogy még az oldalamat is fognom kellett: „Hát nem is kell hasonlítani, mert hiszen ugyanaz. A könyv is a föld és az ember közös munkájának gyümölcse. Papírját növényi és állati táplálék növesztette fel. Szelleme talaját tanítók ásták fel évről évre. Tehetsége lombjait olvasás permetezte.” Péter indulatosan kiáltott közbe: „De a könyv nem ennivaló!” Megkapaszkodtam az asztalban, hogy el ne essem a nevetéstől: „De táplálék, te csacsikirály! Azt hiszed, hogy csak a szád útján táplálhatod magad? Szemed és füled útján nem? Nem hallottál még a lelkesítő dalról, amelytől még jobban fokozódik az ember működése, mint egy hektoliter kakaótól? Aki tehát nyugodtan csen a fáról munkával termett cseresznyét, az nyugodtan csenhet a konyhából szalámit, a polcról meg Verne-könyvet. Sőt, akár azt a ködmönt is magával viheti lelkiismeret furdalás nélkül. Na, válasszatok már! Itt a Grant kapitány gyermekei, ez jó lenne neked, Péter. Neked, Ferkó, a Cascabel Caesart ajánlom, ha még nem olvastad. Cirkuszos!” Nyújtottam feléjük a könyveket, néztek is rá vágyakozva, de Péter komoran kijelentette: „Nekem nem kell!” Szintén komoran, de sóhajtva kimondta Ferkó is: „Nekem sem kell!” Sóhajtottam magam is: „Akkor hát lássunk hozzá a szalámihoz!”

De nem mozdultak, Péter ezt mondta: „Nem eszem! Ha ennék a szalámiból, akkor könyvet is lophatnék!” Csóváltam a fejem erősen, de belenyugodtam. „Hát jó, lakomázzunk akkor csak cseresznyét!” De Péter hátralépett az asztaltól: „Az sem kell!” Most már felnyögtem: „Nehéz ember vagy, Péter, annyi bizonyos!”

Na, akkor menjünk vissza a kertbe, és együnk a fáról. De Péter komoran rázta a fejét: „Nem eszem a fáról sem! Ha ennék a fáról, akár azt a ködmönt is elvihetném! Rájöttem, hogy egykutya. Gyere, Ferkó, kimászunk!” Fordultak az ajtó felé, hogy kisiessenek a kertbe, de nem moccantak tovább. Az ajtóban ugyanis állt valaki. Az az öreg bácsi, aki az előbb még az utcai padon üldögélt. A nagy vitában nem nézegettünk ki rá, és csöndesen bebaktatott. Törpe volt ő is, mint magam. A két fiú megszeppenve bámult. De úgy látszott, nem lesz semmi baj, mert a törpe bácsi csak énrám zsörtölődött: „Hát te hol jöttél be a vendégeiddel, Moha? Másfél órája várlak a kapu előtt.”

„Hátul másztunk be a kerítésen, cseresznyét akartunk csenni, de nem bírom rábeszélni őket.” A törpe bácsi nagyot nézett. „Megbolondultál? Önmagadtól akartál cseresznyét csenni?” De még nagyobbat néztek a fiúk, mert most ráeszméltek, hogy Törpeházára vetődtek, és már azt is tudták, kinél vannak. Péter felkiáltott: „Moha bácsi! Most már értem ezt a huncutságot!” Kiáltott Ferkó is: „Nekem rögtön olyan gyanús volt, hogy itt minden olyan kicsi.”

Bemutattam őket a törpe bácsinak, őt meg nekik. „Ez a bácsi Kutykurutty, az én réges-régi jó barátom, akiről olyan sokszor meséltem nektek a rádióban. Csak hát, persze, most már nem hatesztendős.” Kutykurutty rávágta: „De még mindig ugyanúgy összeszid téged! Ha meghívsz ebédre, maradj itthon, és ne várakoztass! Nekem már majd kiesik a gyomrom az éhségtől!” Ferkó kuncogott: „Nekem is!” Nevettem: „Legyetek nyugodtak, készen van az ebéd. Mossatok kezet, fiúk, te is, Kutykurutty, és már hozom is a levest. Ferkó! Tégy az asztalra még két terítéket!” Péter az asztal közepéről a pohárszékre vitte a tál cseresznyét, elgondolkodva nézte, és így szólt: „Na, te cseresznye! Te sem tudod, milyen közeli rokona vagy a szaláminak, könyvnek, ködmönnek – mindennek! Én már tudom.”

Sulyok Gábor

Kinek kell feltámadnia?

II. rész

Az alapkérdést azonban nem kerülhetjük meg: Hogyan és milyen körülmények között akarjuk a föltámadást értelmezni és értékelni? Ragaszkodunk a föltámadáshoz, a föltámadás utáni testnek a feltámadás előtti test által történő azonosításához, vagy megengedünk olyan azonosítást is, amely nem mérhető a „megszokott műszerezettséggel"? De félő, hogy ez az apologetikus kényszermenet nem vezet sehová. Bizonyosan nem lehet elégséges magyarázat Jézus föltámadására, hogy az emberekben mindenkor jelenlévő szellemi-lelki megoldatlanság és egzisztenciális kudarc a heroikus halál által vallásos cselekedetté magasztosulhat. Azt azonban világosan látnunk kell, hogy az ősegyház olyan kihívásoknak kényszerült megfelelni, amelyek valami egészen rendkívüli istenkapcsolatot követeltek meg. Csupán egy mindent felborító esemény vagy tényező lehetett ez, amelynek csak a testi, látható halálon diadalmas ember-isten Megváltó felelhetett meg.

Az ősegyháznak Palesztinából a hellenista világba történő „koraszülése" nem valósulhatott meg következmények nélkül. A római birodalom vallási zűrzavara számos ember számára már nem tudott igazi támaszt adni, mert már beleuntak az istenek születéseiről, házasságairól, számtalan botrányukról és az ezekkel kapcsolatos hűtlenkedéseikről szóló mitikus történetekbe, miközben végtelenül távol érezték magukat ugyanezektől a „mindenre kész" istenektől. Olyan istent kerestek, aki emberközeli, és mégis felülmúl mindent. Ebben az elképesztően csalódott világban kellett megfogalmazni, vagy átfogalmazni a názáreti Jézus tanítását, életét, Istenhez való viszonyát. Azok számára, akik megismerték Jézus életét és megértették tanítását, a jézusi élet nem fejeződött be a golgotai halállal; természetes volt, hogy Jézus a közösség életében új életre talált, tovább élt, föltámadt. A föltámadást az evangéliumi beszámolók alapján lehet vitatni, Jézus életét azonban nem!

A föltámadás jelentőségét is meg lehet kérdőjelezni, de a lényeget máshol kell megtalálnunk. Nyilvánvalóan lehetetlen elégséges közelségbe jutni a kétezer évvel ezelőtti, mindent megváltoztató eseményekhez, amelyek emberek százait változtatták meg gyökeresen.

– Az igazi kérdés tulajdonképpen számunkra az, hogy Jézusnak ***valóban fel kellett-e támadnia*** ahhoz, hogy egy vallási törekvés, amely annyira alapjaiban új és radikális volt, mint a jézusi gondolat, elindítson egy vissza nem fordítható történelmi folyamatot? Elég csak az ószövetség nagyjaira, Ábrahámra, Jákobra, Mózesre vagy Illésre gondolnunk, akik vértanúság nélkül életre tudtak hívni egy népet, egy vallási szellemiséget, és évezredek után is történelmet formáló erő maradt a hagyatékuk.

Mennyivel inkább lehet természetes az, hogy egy „tökéletesen" Istennek adott élet, amelyet megpecsételt és megdicsőített a vértanúhalál, kitörülhetetlenül Isten győzelmét és a szerinte való élet újraszületését, feltámadását jelentette, és jelentheti ma is azoknak, akik számára az élet megoldása a jézusi út követése.

A „második exodus", amelynek előzménye Jeruzsálem porig rombolása, alapjaiban rengette meg az eredeti jézusi tanítást is, és olyan „egyházi-kegyelmi profilt" hozott létre, amelyben Jézus Emberfia, Istenfia, a kegyelem forrása lett. Ez az átalakulás az evangéliumok hagyományát is módosította: a názáreti prófétából és tanítóból – aki meggondolatlanul, vagy ami még rosszabb, tudatosan életével fizetett a Golgotán az ingyenes, „üzlet nélküli" istenszeretetért – a Mindenható „jobbkezét" szerkesztette meg. Ez a Jézus, aki Krisztussá magasztosult, csak csodás tettei, jelei, föltámadása és világvégi ítélettartása által győzhette meg az első keresztényeket arról, hogy ami késik, nem múlik, vagyis minden hatalom az ő kezébe tétetett, és rajta kívül nincsen üdvösség.

Ebben az „átalakításban", átlényegítésben alapvető szerepe volt a tarzuszi Pálnak, aki megkísérelte felülírni a hellenista isteneket és vallási magatartást, mégpedig a maga zsidó eredetének késztetése alapján, amelynek változatlanul része volt az istenismeret kizárólagos birtoklása. Évezredek vallásos önhittsége jelenik meg általa újra a vallási piacon, csak ideig-óráig tűri meg az idegen isteneket, és hihetetlen gyorsasággal eljut az areopágoszi megilletődöttségből az anatémáig, a pogányok lebecsüléséig, sőt pokolra küldéséig. Bultmann eléggé vitatható gondolata is erről tanúskodik: „A hit azt állítja, hogy ők (más vallások) nem Istenről beszélnek. ... A hit elutasítja azt a gondolatot, hogy Isten az összes vallásban és minden jámbor ember számára kinyilatkoztatja önmagát."[1] A hit, és ezen keresztül Isten – a keresztény hit általi – ilyetén kisajátítása megengedhetetlen, hiszen a hit sem teszi tévedhetetlenné az embert, és nem ad neki jogot a másik ember megvetésére, lenézésére.

Másrészről viszont Pál mint „reálpolitikus" belátta, hogy a megközelíthetetlen távolságra fölöttünk trónoló Isten nem tud versenyezni az „emberszabású", az emberi élethez közel álló görög és római istenekkel. Ezért, hogy saját Istenét vonzóbbá és ígéretesebbé tegye, megpróbálta a meglévő szóbeli evangéliumi hagyomány alapján megformálni az emberközeli, emberi életet megváltó Krisztust, aki természetesen *Isten csodálatos Fia, akiben egyedül van üdvösségünk és békességünk* (1Kor 1,30; Róm 5,5-10).

Nem vád akar lenni ez a megállapítás, hiszen Pál – mint elkötelezett zsidó és elkötelezett keresztény – valóban azt akarta, hogy az emberek rátaláljanak az igazi Istenre, csupán a módszer, vagyis Jézus életének, személyiségének erőszakos transzformálása, illetve az Istenhez vezető út kisajátítása volt tévedés. Az őskeresztény környezetben – elsősorban judaista gyökerekből táplálkozva – olyan természetes volt a vizionárius

[1] R. Bultmann: A természet-teológia problémája (1933).

megtapasztalás. A kérlelhetetlen messiási vágyak beteljesüléseként magukra vonatkoztatták Joel próféta szövegét: „Fiaitok és leányaitok látomásokat látnak majd, véneitek pedig álmokat" (ApCsel 2,17; Joel 3,1), s így a vallásos magatartás nélkülözhetetlen „kellékévé", bizonyítékává nőtte ki magát a látomás és az álom. Ezekben Isten közvetlen jelenlétét vélték megtapasztalni, amely felülmúlta azt a jelenlétet, amely valóságosan látható és tapasztalható volt.[2]

– Mindennek elháríthatatlan következménye lett, hogy Jézus értelmezhetetlenné vált csodák, isteni jelek, és mindenekelőtt föltámadása nélkül. De tulajdonképpen még ez sem lett volna tragédia, ha nem írja felül az egész jézusi új szövetségre épülő „egyházat". Ez a drasztikus felülírás egyértelműen jelenik meg a Jánosról nevezett evangéliumban, ahol az első lélegzetvételtől kezdve Jézus már Isten Fia, a világ megváltója, messiás, akit már nem lehet felülírni semmivel, még Istennel sem. De még ez sem lett volna a vég, ha az egyház, amit Jézus soha sem akart megalapítani, nem vált volna a császári (Konstantin és társai), majd pedig a polgári hatalom kiszolgálójává, sőt eszközévé. Az első, egyetemesnek címkézett zsinatok mást sem céloztak, minthogy az egyház uralkodni tudjon, ami az eredeti jézusi célok szembeköpését jelentette. Ezek a zsinatok, s az utána következők hasonlóan, miközben jelszavukká tették a hit egyértelmű megfogalmazását, valójában a másképp gondolkozást, az Istenhez közeledés útját verték béklyóba, és ha valaki szembe mert szállni ezzel, akkor a legbarbárabb és legjézusiatlanabb elhallgattatásra számíthatott, mindenféle kényszervallatásra és a máglyahalálra, hacsak meg nem tagadta nézeteit, sőt önmagát is.

Összegezve tehát, nem az a baj, hogy az Újszövetség választott népének hitét olyan történetekkel, eseményekkel erősíti meg a „Jézustól nem kívánt" egyház (amelynek történelmi hitelessége vitatható), hiszen az egész Ószövetség tele van ilyenekkel, a teremtéstől a kivonuláson keresztül ki tudja meddig, hanem az, hogy az egyház a transzformált történetet teszi az eredeti jézusi, isteni helyébe, és a hittétellel a szabadon választott hitet akarja felülírni. Azt, hogy az első gyülekezet felelősséget érzett az emberek sorsa iránt, hogy belátta a „meglévő istenek" elégtelenségét, csak dicsérni lehet, viszont az, hogy kötelező teológiát épített fel anélkül, hogy egyezetett volna a szerzővel, vagyis Jézussal, alapvető hibának tűnik.

– Alapvetően ünneprontó, vagy inkább Pál-rontó, dogmagyilkoló a Lukácsnál található példabeszéd *a dúsgazdagról és a szegény Lázárról*, különös tekintettel a csattanójára vagy tanulságára: „Legalább arra kérlek, [Ábrahám] atyám, kiáltotta újra, küldd el őt atyai házamba. Van öt testvérem, világosítsa fel őket, hogy ne jussanak ők is e gyötrelem helyére. Ábrahám azonban megjegyezte: Van Mózesük és vannak prófétáik, hallgassanak rájuk. Ám az tovább erősködött: Nem teszik, atyám, Ábrahám. Ha azonban valaki a halottak közül megy hozzájuk, akkor megtérnek. Ő azonban így felelt: *Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor sem fognak hinni, ha a holtak közül támad föl valaki"* (Lk 16,19-31).

Ezek után tegyük fel újra a kérdést: Nem elég nekünk a názáreti Jézus élete és tanítása? Nekünk is csak akkor ér valamit az egész, ha Jézus számolatlanul, és a szó igazi értelmében „ok nélkül" tetszőleges számú csodát tesz, ha a halottak közül valaki, nevezetesen Jézus maga föltámad, vagy eljön az ég felhőin hatalommal és dicsőséggel? Mi is feliratkozunk azok közé, akik nap mint nap vizsgáztatják Istent, vizsgáztatják Jézust, hogy milyen felhatalmazással, kitől származó engedéllyel mondja, amit mond, teszi, amit tesz, és éli azt az életet, amelyet mi a golgotai véggel értelmetlennek, hiábavalónak, sőt élhetetlennek tartunk.

– Az egyház, a kegyelem, a szentségek, a vallásosság sajátos megfogalmazása, a jézusi élet feltámadáson keresztüli kizárólagos értelmezése, a megváltás – mind-mind olyan problémák, amelyek Jézus szellemében és élete, tanítása alapján megoldhatatlanok maradnak. A kereszténységnek akkor, és csak akkor van keresnivalója az emberek életében, ha képes megmaradni a názáreti Jézus egyszerű megoldásainál, amelyekre vonatkozóan minden kifizetődőségi mutató csődöt mutat, és amelyekre nincs más magyarázat, csak Isten, vagyis a megkülönböztetés és mérlegelés nélküli szeretet.

Mitől kell megváltani az embert, vagy inkább – általános hittudatunk szerint – miben kell megváltoztatni Istent? Miért van szükség arra, hogy Isten és ember közé közvetítőt, külön-megváltót iktassunk? Vajon Isten keze rövidebb, semhogy elérjen az emberig, vagy az ember kiáltása nem hallatszik az egekig? Talán bizony Jézus feltámadása nélkül nem értelmezhető Isten irántunk tanúsított nagyrabecsülése és szeretete?

– Abban mindenképpen igazat kell adni Bultmann-nak, hogy Jézus feltámadásának lényegét nem az evangéliumi feltámadási beszámolókban, nem is az üres sírban vagy a megjelenésekben kell keresni, hanem abban a közösségben, amelyben a kérügma, a valódi jézusi élet valósággá, „feltámadottá" vált.[3] Meggyőződésem szerint meg kell fordítani Pál kijelentését: *Ha csak a (halálból testben) föltámadott Jézusban hiszek, és ez minősíti és alapozza meg hitemet, akkor hiábavaló az egész igehirdetés, az egész életem, de hiábavaló a jézusi élet maga is.* A feltámadás lényege szerint nem a történeti Jézusról szól, hanem rólunk, arról, hogy életre, feltámasztásra méltónak ítéljük-e a jézusi, Istennek adott életet – az üres sírtól, a falaktól, tértől és időtől, vallásoktól és korszakoktól függetlenül! Nem Jézus föltámadását kell igazolnunk, hanem a sajátunkét, amelyet nem fojthat el sem korszellem, sem társadalmi elvárás.

Jézus és a jézusi élet méltó az életre, a föltámadásra, föltámasztásra, és az emberi élet méltó Isten szeretetére, mert nem emberi igazolásokra, nem teológiai eszmefuttatásokra, hitvallásokra vagy egyházi kötelezvényekre, hanem Istenre épül, de mindenestül attól függ, hogy életre szólóan megbízunk-e Istenben. Nem az asszonyok, nem is Péter vagy Pál, nem is az ötszáz testvér, hanem mi vagyunk az igazi tanúk a halhatatlan jézusi élet mellett! Nem arimateai József üresen maradt sírja igazolja a „jézusi megváltást" vagy a föltámadást, hanem a mi hitünk és életünk, hitvallásoktól és teológiai fejtegetésektől függetlenül! Nem Jézus föltámadása a kérdés, hanem Jézus élete és tanítása bennünk!

(Vége)

[2] Gerd Theissen: Az őskereszténység élményvilága és magatartásformái. Látomások az Újszövetségben.
[3] R. Bultmann: Az Újszövetség teológiája.

Halálának második évfordulója alkalmából egy régi írásának közlésével emlékezünk szeretettel Gyurka bácsira.

Jézust várva

Három radikalitás

Akinek az volt a rendeltetése, hogy bizonyságot tegyen a világ Világosságáról, Makhaira várának börtönébe került; majd szép leány szép táncáért külön egy tálra tették a fejét. Sikertelen volt az élete. Akit meghirdetett, aki mint a világ Világossága a világba jött, a Golgotán végezte be. Sikertelen volt az élete. Életének utolsó nagy szakaszában nagyobbára már a barátai is elfelejtkeztek Foucauld atyáról, s nagyon jelentéktelen esemény volt a századforduló eseményei között, hogy egy berber támadás során az ő élete is áldozatul esett. Az Isten Országát építő emberek élete rendre sikertelen élet. Szabályszerű ez. Senkinek sem sikerül a mi Urunk Jézus Krisztusnál ügyesebbnek lenni. Aki azt csinálja, amit Ő csinált, az rövid távon egyértelműen sikertelen életet él. Az Országot építő életek azonban hosszú távon rendre sikerült életeknek bizonyulnak. Nagypénteket feltámadás követ. Keresztelő Szent János gyalázatos végét az idők végéig terjedően világelismertség követi: Nem szült nálánál nagyobbat anya. A szerzetesség általános válsága idején Foucauld atya kistestvérei és kisnővérei nincsenek válságban, behálózzák az egész világot, terjednek, mint a gomba.

A rövid távú sikertelenség persze még nem biztosítéka a hosszú távú sikernek, hiszen sok okon lehet egy élet rövid távon sikertelen. Csak a jézusi értelemben vett Ország-építő élet sikertelensége biztosítja a hosszú távú sikert. Aki belenéz tehát Jézus szemébe, szóba áll azzal, hogy rövid távon sikertelen lesz az élete, de semmiképpen sem tud szóba állni azzal, hogy hosszú távon is sikertelen legyen. Semmiképpen sem, mert hosszú távon azt akarja, hogy nyomot hagyjon az élete itt, e földi téreken, hogy a sikertelenség életáldozata gyümölcsöt teremjen, és szebb, Istennek tetszőbb és Istent inkább akaró legyen az a világ, amely majd lesz akkor, amikor ő már nem lesz ebben a világban. Ily módon az Országot építő emberek számára nem közömbös a kérdés, hogy mik a feltételei annak, hogy az életünk hosszú távon sikeres élet legyen. Régtől fogva megszoktuk, hogy a döntő fontosságú kérdéseket mindig Jézussal akarjuk megválaszoltatni. Most is az ő életművét akarjuk vallatóra fogni, amikor keressük annak feltételeit, hogy életünk hosszú távon sikeres legyen, hogy nyomot hagyjon a pályánk, az a sikertelen pálya, amit itt a földön bejárunk.

Elmélkedéseim során azt a választ kaptam Tőle, hogy az Ő életében volt három radikalitás, azaz gyökerekhez nyúlás, a dolgokat gyökerében megragadás: a cselekedetek radikalitása, a tanítás radikalitása s a következmények levonásának a radikalitása; azzal a kiegészítéssel, hogy ez a sorrend nem mindegy.

Jézus első radikalitása ***a cselekedetek radikalitása***. Sokszor észrevettük már, hogy nagyon is más a jézusi értelmező szótártól kapható információ, mint a Tudományos Akadémia által készített értelmező szótárak információja. „A cselekedetek radikalitása” – ezen a birtokos kapcsolaton az e világi értelmező szótár valami olyasmit ért, hogy „valakivel szemben radikális vagyok''. A jézusi szótárban más van. „A ‚cselekedetek radikalitása” a jézusi szótárban az önmagammal szemben érvényesített radikalitást jelenti. Aligha van ennek a radikalitásnak világosabb jele, mint a betlehemi éjszaka. Biztosan tudhatjuk, hogy a legelső keresztény nemzedék is elámult ettől a radikalitástól. A Filippi-levél megőrzött egy biztosan a legelső évtizedekben készült keresztény himnuszt, s benne e tételt: Isten „kiüresítette önmagát”. „Kiüresítette” – ezzel a szóval feledkeztek rá legősibb őseink Jézusnak erre az első számú radikalitására. Bár Isten volt, nem ragaszkodott ahhoz, hogy egyenlő az Istennel, hanem kiüresítette önmagát, levetette az Isten alakját, fölvette a szolga alakját, s emberként istállót, jászolt, szalmát, marhameleget választott világba beköszöntésének körülményeiként – a kicsiségnek, a szegénységnek, a jézusi életalakítás és tanítás e két, a későbbiek során mindenütt feltűnő vonásának a jegyében. A világtörténelem legnagyobb eseményének – az Isten emberré levésének – pillanatát kísérő jelek, a csillag és az angyal éneke mit sem változtat ennek a beköszöntésnek halk szavú és rejtett jellegén. Igaz, csillag tűnik fel az égen, de ezt a csillagot összesen három ember veszi észre a sok száz- és százmillió emberből. Angyal éneke hangzik a légből, de ezt csak egypár betlehemi pásztor hallja meg. E teofániás jelzések is alkalmazkodtak az Isten hozzánk jövésének stílusához, úgyhogy semmiféle „legendaképződés” sem tudta megtörni a beköszöntésnek ezt az abszolút halk, abszolút szerény, abszolút kicsiny és abszolút szegény jellegét.

A második radikalitás – ***a tanítás radikalitása***. A pusztában átelmélkedte, hogy minden józan számítás szerint nem is lehet más következménye a választandó útnak, mint ami lesz, de akkor is azon fog járni. Átelmélkedte a pusztában, hogy akármi is az, amire füle volna a választott népnek, ő csak azt mondja el neki, amit reábíztak, amire küldetést kapott. Pontosan, egy az egyben azt mondja el, ami megfelel a betlehemi beköszöntés és a názáreti folytatás stílusának. Az ismeretlenség és a szegénység folytatásának. Olyan tökéletesen sikerült ezt a bet-

lehemi istállós és jászolos kezdetet folytatni, hogy amikor három-négy évtizeddel később közbotránnyá lett a tanítás radikalitása, reácsodálkoztak a „Mit akar ez az egy ember?” alapján. Ez akkor úgy hangzott: „Mit akar ez az ács?” De az Ács nem riadt meg. Ha kellett, megkeményítette arcát, és úgy indult neki az utolsó ősznek, a jeruzsálemi és júdeai tanítói pályaszakasznak, és nem volt hajlandó lecserélni mondanivalóját valami egyébre. Ragaszkodott mindenfajta elmosás, opportunizmus és árulás nélkül a tanítás radikalitásához, amely csak szavakba és normákba foglalta e különös Tanítónak az életét, a jézusi cselekedetek radikalitását.

A jézusi élet harmadik radikalitása ***a következmények levonásában megmutatkozó radikalitás***. Kaifást lecserélte Kéfással. Kaifás füle hallatára elmondotta a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszédet. Elmondotta azt a mondatot is, amelybe beleremegett Kaifásnak és a főpapoknak a szíve: „Elvétetik tőletek az Isten országa.” „Jaj, ne történjék ez velünk!” – tudósít felkiáltásukról az egyik evangélium. Elmondotta, mert a jézusi életben nincs megalkuvás. Nincs megalkuvás önmagára vonatkozóan, nincs megalkuvás a tanításban, és nincs megalkuvás senkivel, még az ószövetség főpapjával szemben sem.

E három radikalitás az első válasz, amit Jézustól kapunk ama kérdésre, hogy mi a titka a sikernek hosszú távon. A második válasz – ***e három radikalitás sorrendje***. Nem mindegy a sorrend! Jézus elmondhatta tanításainak során ellenfeleinek, a tanítása következtében egyre inkább gyilkossá formálódó ellenfeleinek: „Ki vádolhat meg engem a bűnről?” Elcsodálkozunk, olykor hamiskásan évődünk Szent Pál öntudatán. Jó dolog a liturgiában a többes szám első személyben mondott bűnbánat, de jó dolog az Országot építő munkában a páli hangmegütés is: „Legyetek olyanok, amilyen én vagyok!” Nincs hatékonyság, nincs hosszú távú siker, ha azok, akiknek hirdetem az országot, nem tudják elmondani magukban rólunk: „Olyan akarok lenni, mint ő; ő, aki mondja nékem a jézusi tanítást.” Senki sem hatódik meg a szövegeinktől. A szövegeink nagyon sokakat eltávolítanak tőlünk, a szövegeink nagyon alkalmasak arra, hogy jó szándékú emberek is elkülönüljenek tőlünk. De ez nem vád önmagunk ellen, mert a szövegeivel Jézus is elkülönített magától sokakat, talán jó szándékú embereket is. Csakhogy mielőtt Jézus szóra nyitotta volna a száját, rejtett ácsszerepkörében kalapálta az egyéniségét. És a tanításával szinkronban levővé kikalapált egyéniséggel körbejárva és jót cselekedve tanította azt, amit tanított. Olyanoknak hirdette mondanivalóját, akik úgy érezték, hogy ez az ember mindent megtesz értünk; ennek mi nagyon fontosak vagyunk.

Többé-kevésbé mindannyian úgy vagyunk, hogy viszonylag rövid idő alatt, két-három év alatt elsajátítjuk a tanítást. Úgy gondoljuk, hogy jellemünk kiformálására és a tanításhoz igazítására még van időnk, mert hát az hosszú dolog. Nem így volt Jézusnál, nála más volt a sorrend. Ez a sorrendcsere könnyen besorolhat bennünket a köpködők kategóriájába. Sánta Ferenc Az áruló című regényében Eusebius magyarázza az újságírónak a császári katonáról is, a huszita katonáról is, hogy ezeknek csak az a fontos, hogy köpködhessenek. Mindegy, hogy ilyen, vagy olyan, vagy amolyan felfogást képvisel a másik ember, nekik csak az a fontos, hogy köphessenek. „Köpj, fiam!” – tartja oda az arcát Eusebius előbb a császári, majd a huszita katonának. Borzasztó portré. Érdemes megvizsgálni magunkat ennek a fényénél: A tanítás radikalitásához való hűség címén nem vagyunk-e mi Jézus katonáiként olyanok, mint Sánta e huszita harcosa vagy császári zsoldosa? Nagyobb türelmetlenségre van szükség önmagunkkal szemben: az első radikalitás megteremtése – életünk legsürgetőbb feladata.

E radikalitások birtoklása biztosan megóv bennünket attól, hogy botorul azt képzeljük, hogy a „kivonulás”, az elvi és hangzatos elkülönülés az Ország életének és növekedésének az útja. A szekták története és sorsa elegendő tanulsággal szolgál. Világosan meg kell értenünk, hogy *alapvetően az első számú radikalitáson fordul minden*. És azt is, hogy nem váltódik meg a világ attól, hogy megértettük a jézusi tanítást, és mindenkinek a fülébe kellemetlenkedjük, hogy „nem vagy keresztény”, „semmi közöd nincsen Jézushoz”. Ettől még nem történik semmi. Dumával nem lehet a világot Isten Országává formálni! Csak a szentek tudják ott és akkor, ahol és amikor élnek. Csak a szentek tudják a világot istenibbé formálni. De nem a puszta szövegükkel, hanem mindig az életükkel, magatartásukkal, és ebbe ágyazott szövegükkel hatották meg embertársaikat.

Arra keressük a feleletet, hogy rövid távon üzembiztosan sikertelen életünk miként hagyhat nyomot e földi téreken. Hogyan lehet hosszú távon sikeres az életünk? Egy *konkrét ismérvet* is kielmélkedtem erről. Van valami, ami nagyon jól, egyértelműen tapasztalhatóan megmutatja már e földi, sikertelen létünkben, hogy nyomot hagy-e az életünk, hogy hosszú távon sikere lesz-e. A sikertelen életű Jánosnak *tanítványai voltak*. Nagyon bensőségesen ragaszkodtak hozzá. Nehéz napokban, akkor is, amikor mesterük már börtönben volt; nem rejtették el, hogy a börtönbe került Jánoshoz tartoznak; jött és ment általuk a posta. A golgotai sikertelenségű Jézus olyan fiatalembereket tudott maga köré szedni, akiknek az ajkáról ilyen jellegű mondatok hangzottak el: „Kész vagyok veled börtönbe és a halálba is elmenni... Menjünk mi is, és haljunk meg vele együtt!” Ezek a tanítványok nem tudtak meg nem hatódni attól, amit láttak és hallottak.

Amit láttak – ez a hangsúlyosabb most. Mert ha életemből hiányzik a cselekedetbeli radikalitás, akkor attól, hogy valaki tőlem tanulta meg a jézusi szöveget, még nem hatódik meg. Úgy kell élnem, hogy meghatódjon a másik. Meghatódjon akkor is, amikor elmúlt már az első, a tejfog-meghatódottság, amely annak az erejében jött létre, hogy először tőlem hallotta mindazt, amit most már ő is tud. De ez nem elég ahhoz, hogy ezt mondja: „Kéz a kézbe, elmegyek veled akárhová!” Ha pedig nem elég, akkor nincs *közösség*. Ha pedig nincs közösség, akkor nincsen Isten Országa. És ha nincsen Isten Országa, akkor hogyan vagyunk mi Ország-építők?

Bulányi György

Néri Fülöp: Isten bűbájos komédiása

Amikor egy bizalmatlan bíboros szemügyre vette a miséjét, hogy megtudja, vajon a vaskos tréfái miatt hírhedt pap legalább az oltárnál tisztességesen viselkedik-e, Filippo szántszándékkal teljesen eltorzított latinnal darálta le a liturgikus szöveget – és aztán felindultan kérdezte a sekrestyében, hogy az előkelő úr kellően bosszankodott-e. Szokása volt, hogy a miséken csevegett a ministránsokkal, csibészesen összekócolta az érte rajongó jámbor hölgyek haját, és bíborszínű hálóingfélét húzott a reverendájára, hogy kifigurázza az egyházi méltóságok hiúságát.

A rómaiak által kedveskedően „Pippo buonó”-nak, „jó kis Fülöpnek”, vagy tiszteletteljesen „il Santó”-nak, „a Szentnek” nevezett pap, Néri Fülöp (1515-1595) túlcsorduló humora azonban nem csupán abból a meggyőződéséből fakadt, hogy „igazi erény nem létezik öröm nélkül”, és hogy a vidám érzület a legjobb út a jóság megőrzéséhez; humora lázító is volt: játékosan kihúzta szőnyeget a felfuvalkodott hatalmasok lába alól.

A városi erődítmények és a püspöki paloták urai nevetséges törpékként, méltóságuk jelvényei pedig nagyra nőtt gyerekek karneváli jelmezeiként lepleződtek le Fülöp könyörtelenül éles tekintete nyomán. A papi talárba öltözött komédiás élvezettel világította meg számukra, hogy az alázat alapfeltétele a hitnek.

„Pippo buono” az előkelő Firenzében jött a világra 1515-ben, egy nyomorúságos keresetű kis jegyző fiaként. Odaadták egyik nagybátyjához, hogy kitanulja a kereskedőmesterséget, de mivel a bevételeket bőkezűen szétosztotta a koldusok között, és folyton ilyen-olyan szerzetesek sarkában járt, gazdája bizonyára nem haragudott meg, amikor Fülöp elvándorolt Rómába, hogy házitanítóként boldoguljon, és emellett a mindenest játssza az akkoriban inkább börtönhöz, semmint gyógyító helyhez hasonlító kórházakban. Hamarosan lemondott házitanítói állásáról, és Valieri velencei bíboros később – amikor a bolond Filippo már szalonképes lett – „keresztény Szókratészként” magasztalta, mivel össze-vissza kóborolt Rómában, s az utcasarkokon Istenről, az örökkévalóságról és az élet értelméről folytatott disputákba keverte a mit sem sejtő gyalogosokat. Ártatlanul tájékozódó kérdései szakadékokat tártak föl, pimasz tettetésével leleplezte beszélgetőtársait, konok önfejűségével megtörte a hűvös távolságtartást.

Később gyóntatójával és néhány laikussal megalapította a „Trinità dei Pellegrini”-t, a „Szentháromságról nevezett testvériséget” a zarándokok számára, akik ezrével áramlottak Rómába, és gyakran súlyos betegen és

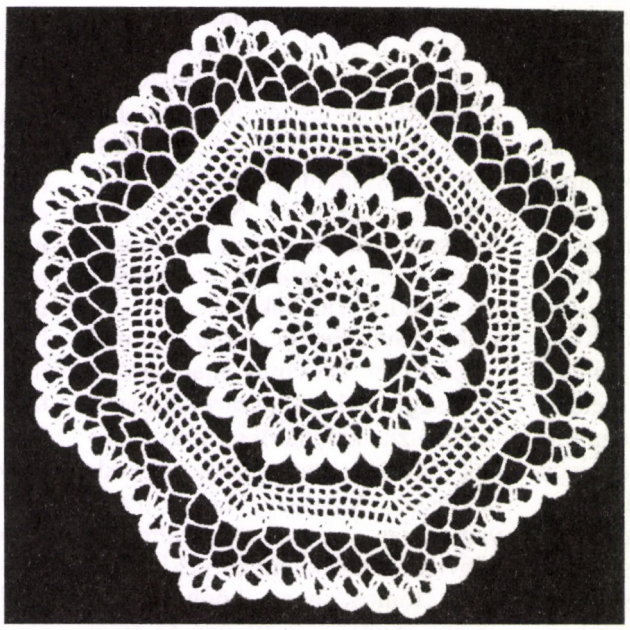

teljesen kiéhezve, alamizsnát koldulva feküdtek valamelyik templom előtt a földön. A testvériség élelmet, szállást szerzett nekik, jól vezetett kórházat működtetett, de vallási beszélgetésekre is összejött, és bevezette Rómában az „örökimádást”.

Mindezen tevékenységek lelke Néri Fülöp volt, a szociális munkás, akiben egy misztikus szíve dobogott, és aki egy igazi vallási vezető karizmájával bírt. Vonakodva szenteltette magát pappá, de őrült tréfáiról még sokáig nem mondott le. Azóta már tudjuk, miért viselkedett gyakran oly hangsúlyosan dicstelenül: napirenden voltak nála az eksztázisok, látomások, vallási fellángolások. Megesett, hogy breviáriumozás közben megmerevedett, és képes volt órákig mozdulatlanul ott állni, amíg egy szánakozó lélek nem éppen gyengéden magához nem térítette.

Mivel azonban csodaváró tisztelői folyton az efféle meglepetéseket lesték, az alázatos „Pippo” ezernyi, látszólag bizarr ötletre adta a fejét, hogy elterelje az emberek figyelmét, és elrejtse rendkívül érzékeny belső világát. Ide-oda sétált az oltár előtt, végigtáncolt a templomon, vagy kiskutyákkal játszadozott, miközben fölkészült a misézésre. De gátlástalanul sírt, ha tekintete csak ráesett is egy bizonyos keresztre, és kétségbeesetten ismételgette fohászát: *„Uram, szeretném megismerni annak útját, hogyan juthatok a mennybe. Ha nem segítesz nekem, elpusztulok.”*

És ez is az önkritikus lelkipásztor kedvenc imái közé tartozott: *„Uram, ne bízzál Fülöpben! Ha nem óvsz meg kegyelmeddel, ma elárullak, és elkövetem a világ minden bűnét!”* A csaknem nyolcvanéves Fülöp még halálos ágyán is könnyek között ígérte, hogy most már egész biztosan változtat az életén, amelynek során semmi jót nem tett.

Közben pedig a római kórházak páciensei és a börtönök lakói angyalként tisztelték, mert elküldte hozzájuk tanítványait – iparossegédeket, parasztfiúkat, fiatal szenátorokat és megtért világfiakat. Amikor ezek visszatértek szociális munkájukból, Fülöp összegyűjtötte őket imádságra, jámbor felolvasásokra, rövid előadásokra (laikusokat is befogott prédikálásra) és vidám éneklésre. Amikor az innen-onnan összeszedett színes társaság Róma főtemplomaihoz zarándokolt, többnyire zenészek is velük tartottak.

Ezekből a Jézus nevében és az elfogulatlan testvériség szellemében összejött, szokatlan összejövetelekből keletkezett az „oratórium”, amely később tisztán papi közösséggé fejlődött ugyan vissza, de teljesen sajátos közösség maradt: a világban, kolostor, szilárd szabályok és fogadalmak nélkül élő közösség. *„Egyetlen szabályunk a szeretet”*, tisztázta Fülöp atya. 1595. május 26-án halt meg, s a rómaiak mindmáig népünnepélyként ünneplik meg ezt a napot, amely hivatalos liturgikus emléknapja is.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2011/6

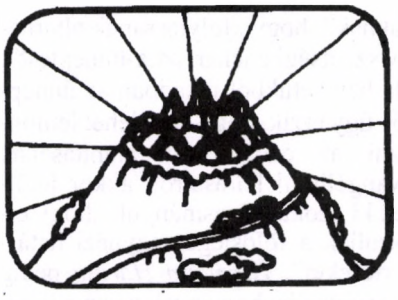

Úrnapjára

Vissza a lényeghez

Pap nélküli eucharisztia

Szélsőségessé fokozódik a katolikus egyházon belüli vita? Ausztria reformcsoportjai mindenesetre elveszítették püspökeik és a pápa iránti türelmüket. Többé nem akarják elfogadni, hogy a katolikus főpapok továbbra is ragaszkodnak a nőtlen pap képéhez, és ezzel erősítik a paphiányt. Továbbá groteszknek találják, hogy az előbbiek következtében nagy lelkipásztori egységekké vagy társegyházközségekké vonják össze az eddig önálló egyházközségeket, és így már nem lehet minden vasárnap mindenütt megünnepelni az eucharisztiát. A főpásztorok megtagadják az egyházközségektől azok jogát az eucharisztiára – hangzik a szemrehányásuk.

A reformkezdeményezések ezért – német csoportok támogatásával – minden katolikust felszólítanak, hogy pap nélküli eucharisztiát tartsanak (ld. alább Az egyházközségek jogai c. írást). Az osztrák püspökök szemében ez a felhívás „nyílt szakítást jelent katolikus hitünk központi igazságával”, és hangsúlyozzák: „a katolikus önazonosság alapvető kérdéseiről van szó”.

A helyzet fura: A katolikus tanítás szerint az eucharisztia [szó szerinti jelentése: hálaadás] az egyházi élet „csúcsa és forrása”. Hivatalosan csak felszentelt pap vezetésével lehetséges. Mivel azonban a püspökök ragaszkodnak egy történelmileg kialakult, ma már aligha képviselhető papképhez, a paphiány miatt kénytelenek csökkenteni az eucharisztia-ünneplés kínálatát. Ez kiváltja azok felháborodott tiltakozását, akik ténylegesen keresztény életük központi kristályosodási pontját látják az eucharisztia ünneplésében. A katolikusok nagy többsége számára azonban nincs ilyen jelentősége az eucharisztikus istentiszteletnek: egyáltalán nem járnak templomba, legfeljebb karácsonykor vagy gyerekük első áldozásakor mennek el. A teológia és a valóság között hatalmas szakadék tátong.

Persze, az emberek talán azért sem járnak már misére, mivel voltaképpen egyáltalán nem lehet már fölismerni az eucharisztia lényegét. A szentírásmagyarázók egyetértenek abban, hogy a názáreti Jézus ismertető- és védjegye volt a részvétel közös étkezéseken. Az, hogy társadalmi határokat és szociális korlátokat figyelmen kívül hagyva bárki részt vehetett a közös étkezésben, Jézus számára Isten jelenlétének és jóságának értelmes és konkrét jele volt. Az újszövetséges *Peter Trummer* szerint az első keresztények nagy sikerének egyik oka abban rejlett, hogy folytatták ezeket a „radikálisan testvéri” közösségi étkezéseket.

Az egyházi kezdeti szakaszában ezek az ünnepi összejövetelek *nem* voltak Jézus halálának és feltámadásának emlékünnepei. A hit c. könyvében *Hubertus Halbfas* rámutat arra, hogy korai források – például a Q-evangélium [„Beszédforrás”] vagy a Tamás-evangélium – nem tudnak olyasféle emlékünnepről, amilyen később Pál hagyományvonalában alakult ki. A tizenkét apostol tanítása [Didaché], a legősibb egyházrend is csak közös rituális étkezést ír le, anélkül hogy bármiképpen visszautalna „Jézus utolsó vacsorájára és halálára”: „Valóságos, kenyérből és borból álló étkezést ír le, amely a kenyér és a bor fölött elmondott hálaima révén válik hálaadássá”, mondja *Hubertus Halbfas*.

Sőt, maga a János-evangélium szerzője a lábmosás jelenetével – tehát olyan képpel, amely a tevékeny emberszeretetet állítja előtérbe a keresztények feladataként – helyettesíti az eucharisztia alapításának klasszikus, a későbbi hagyomány számára oly fontos leírását, amely szerint Jézus a maga odaadásának jeleként nyújtotta át a kenyeret és a bort apostolainak.

Hubertus Halbfas szerint kézenfekvő az a feltételezés, hogy egykor egyáltalán nem minden keresztény ismerte a Pál által tanúsított utolsó vacsorai hagyományt, „legalábbis nem ünnepélyes és Jézus által kötelezően megalapított intézményként, vagy ha ismerték is, nem akarták mindannyian követni az utolsó vacsorának ezt az értelmezését”. Csak az idők folyamán következett be a közös étkezések ritualizálása oly módon, hogy azokat összekapcsolták Jézus „utolsó vacsorájával”; ez a vacsora azonban a legtöbb szentírásmagyarázó véleménye szerint nemigen történt meg úgy, ahogyan az evangéliumok szerzői ábrázolják, mert ez az ábrázolás már meghatározott teológiából fakad: en-

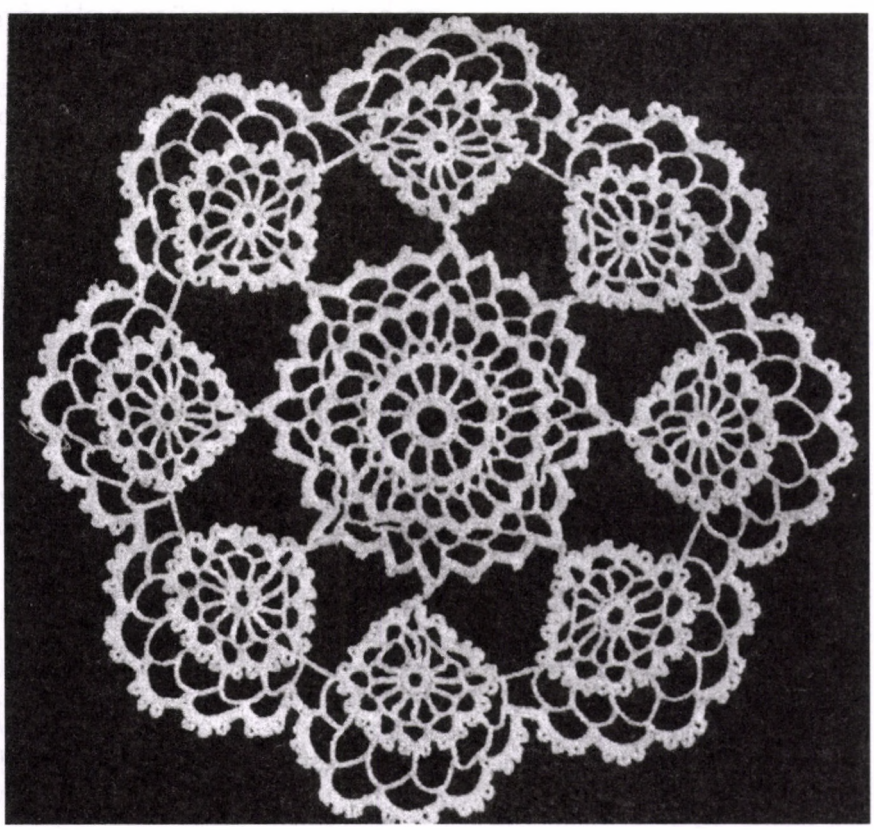

nek értelmében Jézust ártatlan bárányként ölték meg, következésképp ő föláldozta magát.

A katolikus eucharisztia-ünneplés előterében Jézus áldozata vértelen megjelenítésének gondolata áll. Ezért a katolikus tanítás szerint (kultusz-) papra van szükség, aki Jézust képviselve cselekszik. Csakhogy a korai egyházközségekben, Rómában, Korinthusban és másutt még nem léteztek a későbbi értelemben vett papok, a keresztények mégis megünnepelték az eucharisztiát. „Akkor hát hogyan?”, kérdezi *Hermann Häring* katolikus dogmatikaprofesszor. „A közösség egyszerűen összejött, és ünnepelt.” *Häring* véleménye szerint ezért másodlagosnak tűnik az a kérdés, hogy volt-e valamilyen elöljáró, s az férfi vagy nő volt-e.

Ha az első keresztények gyakorlatát nézzük, „akkor eucharisztia mindenütt történhet, ahol keresztény nők és férfiak összejönnek”, mondja *Häring*, és így folytatja: „A keresztények végül is nem valami bonyolult áldozati rituálét ünnepeltek, hanem Isten életajándékait és a mi életodaadásunkat.” Annál is inkább, mivel Máté evangélista kifejezetten ezeket a szavakat adja Jézus szájába: „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (18,20).

Így aztán manapság sok teológus számára világos, hogy az eucharisztia keletkezésének helye a keresztény közösség, nem pedig „különféle hivatalviselők rendezett testülete”. *Franz Nikolasch* nyugalmazott osztrák liturgiatudós rámutat arra, hogy az első újszövetségi közösségek hivatalviselőit nem kultuszpapoknak tartották (akik Isten és ember között közvetítenek), hanem „véneknek”, „szolgáknak” vagy „felügyelőknek”. Kizárólag Jézust tekintették Isten és ember közötti közvetítőnek, és ebben az értelemben főpapnak.

Nikolasch is hangsúlyozza, hogy az eucharisztia ünneplésének tulajdonképpeni alanya a közösség: a közösség a pap vezetésével ünnepel, a pap pedig a közösség nevében cselekszik. A liturgiatudós azt üzeni a püspököknek: „Attól az egyházvezetéstől, amelynek nem a hatalmi gondolkodás a legfontosabb, hanem a közösség üdve, elvárható, hogy azon közösségek számára, amelyeket megakadályoznak abban, hogy fölszentelt elöljárójuk legyen, lehetővé tegyék az eucharisztia olyasféle ünneplését, amely nem tartalmazza ugyan a hivatalos katolikus felfogás szerinti eredeti és teljes valóságot, mégis eucharisztia-ünneplés.”

Peter Trummer azt ajánlja a keresztény közösségeknek és a „házi egyházaknak”, hogy „folytassanak alternatív szentségi eucharisztia-ünneplést”. Ha helyzetükből fakadóan az ünneplők úgy érzik, hogy nem lehet lemondani az eucharisztia alapításának evangéliumi leírásairól, akkor jelöljék ki azokat olvasmányul, „hogy elkerüljék a fölösleges egyházi határsértéseket”. *Hermann Häring* pedig azt javasolja, hogy azok a pap nélküli egyházközségek és közösségek, amelyek számára világossá váltak a fenti bibliai összefüggések, keressék egymással a kapcsolatot, és cseréljenek eszmét eucharisztia-ünneplésük mikéntjéről.

A nehéz egyházi helyzet talán magában hordozza annak esélyét, hogy „az eredet megfontolásának” jelszavával megtaláljuk az eucharisztia megközelítésének új formáit, és ezáltal új ösztönzéseket adhatunk az élénk, közösségi jellegű keresztény hitéletnek. Ez eleinte megdöbbentő és szokatlan lehet nem kevés katolikus számára – de abban a korban, amikor az a veszély fenyeget, hogy elpárolog a keresztény hit, létfontosságúak az életjelenségeket erősítő kezdeményezések.

Hartmut Meesmann

Forrás: Publik-Forum, 2011/23

Az egyházközségek jogai

Osztrák reformcsoportok hét tétele az eucharisztia ünnepléséről

1. Az eucharisztia ünneplésének hordozója a Jézus nevében összegyűlt egyházközség: helyi egyházként őrá van bízva Krisztus halálának és feltámadásának emlékezete. Az egyházközség határozza meg, ki legyen az elöljárója, és ki vezesse az eucharisztiát. Az egyház egységének megőrzése érdekében szükséges a püspök általi megbízás is.

2. Jelenleg a nőtlen papok számától teszik függővé az egyházközségek vezetését és az eucharisztia ünneplését. Ez hamis alapállás. Inkább az egyházközségek lélekszámához kell igazítani az egyházközségek férfi vagy női vezetőinek és az eucharisztián elnöklőknek a számát.

3. A hivatalos egyház mesterségesen idézi elő a paphiányt azáltal, hogy elavult feltételeket szab a papi hivatás betöltéséhez. Miközben papok százait távolították el hivatalukból azért, mert megházasodtak, a hivatalban lévő papoknak egyre több egyházközséget kell ellátniuk, így aztán nem képesek már kielégítő lelki gondozást nyújtani, és egyre gyorsabban siklanak a kiégés felé.

4. A kötelező papi nőtlenség a latin egyház késői, sajátos útja. Ezért semmi sem szól az ellen, hogy visszatérjünk a kereszténység kezdeteihez, és házas férfiakat vagy nőket bízzunk meg az egyházközségek vezetésével, illetve az eucharisztián való elnökléssel.

5. Az újszövetségi Szentírás megszüntette a zsidó és pogány kultikus papságot. Az új szövetség egyetlen papja Jézus Krisztus, és minden hívő részesedik az ő papságában: „királyi papság vagytok”, áll az első Péter-levélben. Ebben a papságban a keresztség részesíti a hívőket, nemre való tekintet nélkül.

6. A korai egyházban női diakónusok (Róm 15,1) és apostolok (Róm 16,7) is voltak: ők prófétai módon szóltak az istentiszteleteken. A későbbi korlátozások abból fakadtak, hogy alkalmazkodtak a patriarchális társadalmi formákhoz, amelyek a mi társadalmunkból már rég eltűntek. A nők felszenteléséhez vezető utat nem zárhatja el az ezzel kapcsolatos vita pápai tilalma.

7. Minden egyházközségnek joga van elöljáróra, legyen az akár férfi, akár nő. Ha a püspök nem teljesíti kötelességét, hogy ezt biztosítsa, akkor – az általános papságra hivatkozva – az egyházközségek élni fognak felelősségükkel, hogy továbbra is lehetővé tegyék az eucharisztia megünneplését, ami a II. Vatikáni zsinat szerint a hit gyakorlásának csúcsa és forrása.

Ezeket a tételeket 2011. november 5-én, Linzben fogadták el a következő csoportok: Laieninitiative, Wir sind Kirche, Pfarrer-Initiative, Priester ohne Amt, Taxhamer Pfarrgemeinderat.

Forrás: Publik-Forum, 2011/23

Dombi Zsuzsa meséje

Kenyeres pajtások

Egy nagyvárosban élt három jó barát. Az egyik borbély volt, a másik szabó, a harmadik csizmadia. Mindhárom igen értette a mesterségét. A szabó olyan csinos ruhákat készített, hogy messze földről hozzá jártak ruhát rendelni, a csizmadia olyan csizmát, cipőt tudott készíteni, hogy nem ázott át, nem szakadt el, a borbély olyan ügyesen nyírta meg a vendégét, hogy hosszú ideig nem kellett újra vágni a haját.

Egymást is szerették, becsülték.

Egyszer elhatározták, hogy elmennek világnézőbe. A szabó édesanyja sütött nekik egy szép kerek cipót, útravalónak. Összecsomagoltak pár szükséges holmit, és útnak indultak.

Sokat-sokat mentek, mégsem találtak sem egy kis falucskát, sem egy kis tanyácskát, ahol megszállhattak volna. Elővették hát a cipót, mert nagyon megéheztek, meg be is esteledett.

Elosztották, és jóízűen megették, utána aludni tértek. Egy darabka maradt csupán. Meghúzódtak az árokparton. Másnap épp el akartak indulni, amikor egyszer csak előttük termett egy rongyos ember, egy piszkos, fáradt csavargó. Akkora haja volt, hogy már lépni is alig tudott tőle. A ruhája csupa szakadás, a csizmája csupa lyuk.

Nosza kapta a három legény a szegény embert, levetkőztette, csizmáját lehúzta. A borbély levágta a haját, a szabó megvarrta a ruháját, a csizmadia megfoltozta a lábbelijét.

A szegény ágrólszakadt nem győzött hálálkodni.

– Ne hálálkodjon, jóember, hiszen ez a szakmánk. Azért tanultuk, hogy megtegyük, amit meg kell tenni.

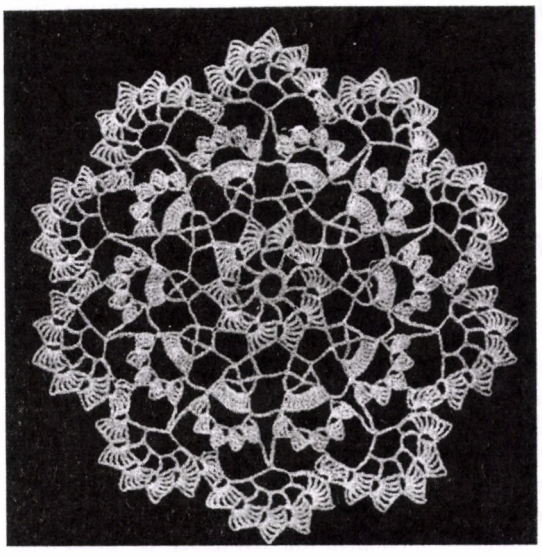

A cipó maradékát is oda akarták neki adni, de egy egész kerek kenyeret találtak a tarisznyában. Nagyon megörültek, hogy még egy cipót kaptak, amiről nem is tudtak. Biztosan kettőt tett be a szabó édesanyja, gondolták. Kettétörték, és az egyik darabot odaadták a szegény embernek, azzal útjára bocsátották.

Ők pedig folytatták, amit előző nap elkezdtek, a vándorlást.

Végre elértek egy falut. A szabó talált magának munkát. Örömmel elvégezte, és amit kapott fizetségül, megosztotta társaival.

Este, amikor vacsorázni akartak, megint egy kerek cipó volt a tarisznyában. Nagyon elcsodálkoztak rajta. Milyen kenyér ez? Egy darabkából ismét egész lesz?

A következő faluban a csizmadia talált munkát, utána meg a borbély. Ez így ment sok-sok falun át. Mindig közösen költötték el, amit egyenként kerestek. A cipó pedig reggelre újra meg újra egésszé vált.

Egy nagyvárosban az emberek rábeszélték a szabót, hogy maradjon ott. Nagyon magas fizetést kap a munkájáért. Házat vehet, gyarapodhat, gazdagodhat. Nagyon megtetszett az ajánlat a szabónak, elbúcsúzott hát a barátaitól, és ott maradt a városban. Barátai szomorúak voltak, de megértették. Törtek neki a cipóból, elbúcsúztak tőle, és továbbmentek.

A következő faluban a csizmadiát marasztalták. Ígértek neki minden jót, persze hogy ott maradt. Eltörték hát a maradék cipót kétfelé, és a borbély továbbment.

Nem esett jól neki egyedül vándorolni, így hát ő is letelepedett, ott, ahol befogadták.

A cipó többé nem kerekedett ki. El is fogyott mindenkinél. Azazhogy mégsem, mert a borbélynál maradt egy icipici darabka, amit őrizgetett. Néha elővette, nézegette, a pajtásaira gondolt, meg a közös vándorlásra.

Egyszer aztán nagy baj esett szegény szabóval. Véletlenül elvágott egy drága kelmét. A város lakói megharagudtak rá. Elfelejtették, mennyi szép ruhát varrt nekik, és elzavarták a városukból. Étlen-szomjan barangolt, hátha valahol rábukkan a pajtásaira. Szomorúan gondolt a cipó jó ízére.

Ugyanígy járt a csizmadia meg a borbély is. A csizmadiát azért zavarták el, mert beleejtett a csizmába egy szeget, és az megszúrta a földesúr lábát. A borbély pedig egy kicsit meg találta vágni a bíró fülét. Maga sem értette, hogyan történhetett, de megesett. Ő is mehetett világgá. Azt gondolta, visszamegy, és felkeresi a társait. De bizony ott, ahol utoljára hagyta őket, már egyik sem volt. Nagy búsan leült az árokpartra, elővette az utolsó falatot, amit a cipóból takargatott, meg akarta enni, de akkor odarepült egy galamb, és sóvárogva nézte a kenyérdarabkát. Nem bírta megállni, hogy ne adjon neki egy morzsácskát. Ahogy felcsípte, rögtön elkezdte hívogatni maga után a legényt. Kicsit odébb repült, kicsit vissza.

Elindult hát utána. Három falun, három mezőn, három erdőn át repült előtte, míg végül megállt egy keresztútnál. Hát mit lát ott, egy fáradt ember üldögél az árok partján. A csizmadia volt. Nagyon megörültek egymásnak.

A galamb ismét eléje állt, mintha kért volna egy morzsát. Adott neki egy cseppet a maradék cipóból. A madár megint hívta maga után. Együtt mentek utána. Három falun, három mezőn, három erdőn át repült előttük, míg végül megállt egy keresztútnál. Ott meg a szabólegény üldögélt az árokparton éhesen, fáradtan, elgyötörve.

A galamb eltűnt, mintha ott sem lett volna.

– Pajtások, nincs valamelyikteknél egy kis ennivaló? – kérdezte a szabó.

– Mindjárt éhen halok.

– Nincs – felelték egyszerre.

– Bár nálam még van egy icurka-picurka morzsa a mi cipónkból – mondta a borbély.

Belenyúlt a tarisznyába, s a kezébe akadt egy puha, kerek valami. Kivette, hát egy gyönyörű, friss kenyér volt. Megint kikerekedett a kis falat.

Többé nem hagyták el egymást. Együtt dolgoztak vagy vándoroltak, mikor mihez volt kedvük.

Amikor erre jártak, engem is megkínáltak abból a híres cipóból. Nagyon finom íze volt.

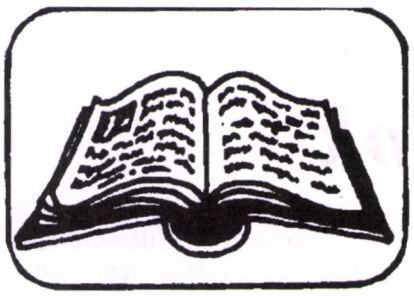

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket a budapesti EK közösség tagjai (sorrendben: Schanda Bea, Bajnok László, Kissné Kosztolányi Klára, Bajnokné Benyhe Judit), a júliusiakat a székesfehérvári közösség tagjai (sorrendben: Singer József, Pakodi Gábor, Magyar László, Magyarné Pál Laura, Deli József) készítették.

Június 3. — Szentháromság ünnepe — Mt 28,16–20 — „Előzőleg kételkedtek”

„Amint meglátták, leborultak előtte, bár néhányan előzőleg kételkedtek.”

Olyan becsületes ez a beszámoló! Elénk állítja, hogy bizony a látvány, az érzékszervi tapasztalat nagyobb hatással és meggyőző erővel bír, mint a szó és a gondolat – mert igényünk van a tapasztalásra! Ám azt is rejti, hogy ugyanazok a tények – a Jézussal együtt töltött évek, a sok-sok közösen hallott tanítás, átélt élmény, a jeruzsálemi események, az asszonyok hírhozása stb. – különböző reakciókat váltottak ki a tanítványokból: akadt, aki hitt, és akadt, aki kételkedett. Mert nem vagyunk egyformák! Nem csupán kémia és fizika vagyunk, ahol a reakciók állandóak, hanem érző és gondolkodó emberek is, akik mind-mind egyediek.

Arról is beszámol ez a mondat, hogy a nyitott, rugalmas ember hajlandó változtatni a gondolkodásán, ha új tényekkel találkozik, ha új élményeket él át. Nem csökönyös, nem merev.

Sem Jézus, sem az evangélista nem dorgálja meg a (korábban) kételkedőket. Bizalmat szavaznak nekik: Bizonyára legjobb megfontolásod alapján gondoltad úgy… – most új tények-élmények kerültek elő, gondold újra, formáld át a véleményedet, aztán menj tovább!

Az ilyen emberre érdemes feladatot bízni, mert várhatóan minden további helyzetben is nyitott és rugalmas lesz. Tapasztalata van már arról, hogy ez lehetséges és jó. Egy gondolatrendszer alapot jelent, de nem jelent kényszert a jövőre, a továbbgondolásra vonatkozóan.

Jézus tanítványaként az ilyen ember meglátja a célt, és érti a feladatot: mindenkit egybe kell[ene] szeretni, mindenkinek meg kell[ene] tanítani a szeretet tanítását.

Hogy hogyan kell mindezt megtenni? Nincs rá merev szabály.

Ezért szükséges, hogy a tanítvány nyitott és rugalmas legyen, és az is maradjon. Mert csak akkor tud majd szót érteni különféleképpen gondolkodó emberekkel, csak akkor tudja meggyőzően átadni nekik az örömhírt, csak akkor tud majd lelkesíteni, csak akkor fog szívből örülni mások önálló, jó gondolatainak és cselekedeteinek. Nem „lebunkózni” fogja a maga igazságával a többieket, hanem elbeszélgetni fog velük, és így hallgatói, barátai számára is élményszerűvé és életalakítóvá válik az igazság felfedezése.

Vajon én mennyire tudok rugalmas lenni a saját gondolkodásomban? Hajlandó vagyok szóba állni új tényekkel, befogadni új élményeket, vagy csak hajtogatom a magam – jó szándékú! – meggyőződését? Mennyire tudom segíteni a környezetemben élőket, hogy ők is élményszerű saját felfedezésként találkozzanak a Szeretet-Isten tanításával, és az ebből fakadó parancsokkal?

Június 10. — Úrnapja — Mk 14,12–16.22–26 — „Vegyétek, ez az én testem!”

Elmúlt már Virágvasárnap, a hozsannás bevonulás, a messiási éljenzés és a hatalommal folytatott, nyílt színi vita. Most a pászkaünnep, a tizedik csapásra és az Egyiptomból megszabadulásra emlékezés jön. Jézus tudja, hol van – ellenségeinek fővárosában –, és azt is, kikkel került szembe, és hogy mit várhat tőlük. Ennek ellenére mégis Jeruzsálemben marad! A veszélyes környezet miatt szerveződik – a huszadik század legszebb konspirációs fogásait idézve – olyan különlegesen a vacsora. Aztán a vacsorán, barátai között kicsit már elengedheti magát. Egyfajta összegzésnek is tekinthetjük az ott elhangzottakat: *„Vegyétek! Ez vagyok én.” „Ez a vérem, a szövetségé, [az a vér,] amely sokakért kiontatik.”*

Mit is jelentett mindez? Gromon András értelmezése szerint azt, hogy az Isten országa eljött, mégpedig a körbejáró pohár által jelképezett „új szövetségben”. És ez az *„új szövetség”* nem más, mint *szeretetszövetség Istennel*, aki élettörvényét a szívekbe írja, *szeretetszövetség Jézussal*, akit Isten kenyérként ad a tanítványoknak (és mindenkinek), *szeretetszövetség a tanítványok között*, akiknek egyazon pohárból kell inniuk, vagyis testvérként-nővérként kell viselkedniük egymással (és minden emberrel). *Ez, a tanítványok családias szövetsége Istennel és egymással*, ez az ősök által régóta várt és Jézus által is meghirdetett Isten országa. Az egy pohárból ivás talán lecke volt azoknak, akik korábban másokat előzni akarván, képzeletben már a miniszteri székeket osztották egymás között; sőt, a magát leghűségesebbnek tartó Péter együtt ivott az árulás gyanújába keveredő Júdással. A lábmosás tanításával együtt ez azt jelentette: Ne akarjatok uraskodni egymás fölött, legyetek valódi jó testvérek!

„Ezt tegyétek!” Azaz valahányszor az ő tanítványai az ünnepi asztaltársaságban bort isznak együtt, ezt tegyék, vagyis egyetlen pohárból igyanak, ahogyan olyan emberekhez illik, akik egyek egymással. *Jézus emlékezetére* tegyék ezt, hogy ébren tartsák az üzenetét akkor is, amikor fizikailag már nincs köztük. És az Őrá emlékezés erejében tudjanak úgy viselkedni egymással és a többi emberrel, ahogyan Jézus viselkedett volna – ez az új szövetség, amely nem más, mint a szeretet kiterjesztése!

Június 17. — Évközi 11. vasárnap — Mk 4,26–34 — Türelem, nyugalom

Testérem, te szoktál aggódni?

Amit Isten igéjének ismertél meg, mondod a gyerekeidnek, a közösségi társaidnak, a barátaidnak. Aztán úgy érzed, hogy az egyik fülükön be, a másikon ki… Akkor újra próbálkozol, egy kicsit másképp, más módszerekkel, kedvesebben, erőszakosabban, vitatkozva, érvelve, humorosan… Úgy érzed, hogy egyedül a te felelősséged, hogy az a mag kikel-e, vagy sem. Hiszen Isten nem hiába bízta rád a körülötted élőket! Neked van küldetésed hozzájuk, nem másnak.

Parancsba kaptuk, hogy tegyünk tanítvánnyá minden népet. De talán még

ez a parancs sem kell hozzá. Az emberben alapvető igény, hogy mondja azt, ami a meggyőződése, amivel a szíve tele van.

Nyugalom. Az elvetett mag előbb vagy utóbb kicsirázik, és szárba szökken. Magától. Mert jó mag. Na jó, lehet egy kicsit öntözgetni, kapálgatni, de magában hordozza az életet és a növekedést. Bízni kell ebben, és bízni kell a másikban. És kivárni az időt. Mert néha idő kell hozzá. De szeretet nem vész el. Az anyagmegmaradás törvénye a szeretetre is igaz. Tetteink, szavaink, gesztusaink nem semmisülnek meg.

Sokszor türelmetlenek vagyunk, talán jogosan, de ezen a Földön nincsenek gyors változások. Isten ráér, sokszor mintha évmilliókban mérné az időt. Gondoljunk egy-egy faj megjelenésére, virágkorára és pusztulására.

Az emberiség mögött is hosszú út áll, míg eljutott idáig. Idő kell egy fajnak, de idő kell az egyes embernek is. Nem lehet átadni előre megrágott igazságokat, kell a megismerés, a megértés és a megtapasztalás, hogy valami igazán a miénk legyen. Ezt nem lehet megspórolni.

A tanítványok türelmetlenül várták az Isten országa eljövetelét. Mi is várjuk, hogy az aprócska mustármag kihajtson, és árnyékában megpihenhessünk. Mikor lesz az? Nem tudom.

Tenni kell a dolgunkat, a lelkiismeretünk szerint. Örülni minden apró sikernek. S elfogadni, hogy nem rajtunk fordul a teremtés sorsa. Az elszórt magvak ott vannak a lelkekben, és egyszer majd kicsíráznak. Hiszem, hogy így lesz. Ámen.

Június 24. — Keresztelő János születése — Lk 1,57–66.80 — „Vajon, mi lesz ebből a gyermekből?”

Az emberiség minden korban vágyott arra, hogy a különleges képességű, nagy hatású emberek „titkát” megfejtse. Képtelenségnek tartjuk ugyanis, hogy az átlagemberektől jelentősen eltérő képességű embertársunk „csak úgy” felbukkanjon a semmiből. És valóban, általában minden csodálatos ember mögött áll valaki, vagy állnak valakik. Örök kérdés, hogy a különleges képességű emberek minden – akár képtelenül nyomorúságos – körülmények között is kiemelkedhetnek-e kortársaik közül, vagy kibontakozásukhoz feltétlenül szükség van indító, tápláló környezetre. Fenntartva a tévedés lehetőségét, én ez utóbbit valószínűsítem. Sietve teszem hozzá, ez a környezet, ez a háttér nem jelent szükségszerűen mérhető tudást, sem anyagi javakat. Valami egész másra van szüksége az embernek a jó értelemben vett naggyá váláshoz. Ezt fejezte ki annak idején egy tízgyermekes édesanya így: „*Vágyainkkal neveljük a gyerekeinket.*” Persze az emberi *vágyak* nem is olyan nyilvánvalóan egyszerűek. Sok szülő tapasztalta már, hiába is akar például orvost nevelni a gyerekéből – a gyerekek gyakorta húzzák keresztül szüleik számításait. Tehát a szülők *vágyain* valami egészen mást kell értenünk. Mély, gyakran kimondatlan, belső iránykövetés az, amit az érzékeny, fogékony ifjú lélek megérez, és tudat alatt követni kezd.

Keresztelő János anyai ágon rokona volt Jézusnak. Hat hónappal Jézus előtt született. Az ő apja sem akárki volt: köztiszteletben álló zsidó pap. Anyja Jézus anyjának, Máriának rokona. Már fogantatása is csodálatos: idős, gyermektelen szüleit egy angyal értesíti gyermekük jövendő megszületéséről. Zakariást Isten némasággal büntette, mert hitetlenül fogadta az angyal jövendölését. Egészen fiuk, János születéséig néma maradt.

Tudomásom szerint – a hagyományon kívül – semmi adatunk nincs arról, hogy a Keresztelő valóban ilyen előzmények után és ilyen körülmények között jött világra. Léte, működése és nézetei azonban történelmi tények. Ezek alapján igen valószínű, hogy szülei is Istentől megérintett emberek voltak, nézeteik, küzdelmeik, *vágyaik* nagyon is alakíthatták János kibontakozását.

És Jánosban olthatatlanná vált a *vágy*, hogy megértse népének Istenét. Korának istenképe határozott hiányérzetet okozott számára. Tudta, érezte, hogy jönnie kell Valakinek, aki kitisztítja az összezavarodott, homályos képet. A róla szóló feljegyzésekből egy becsületes, nézeteihez halálig ragaszkodó próféta képe bontakozik ki. Jézus életében is komoly, sorsdöntő lépcsőfok a Jánossal való kapcsolat.

Mik az én legbelső, legmélyebben gyökerező, őszinte *vágyaim*? Akarom-e életem folyamán az Isten terveit képviselni és megvalósítani?

Július 1. — Évközi 13. vasárnap — Mk 5, 21–43 — Hit és erőátvitel

Rendkívül érdekesen kapcsolódik egymáshoz ez a két történet, ez a két különös gyógyítás. Sok a párhuzamosság bennük, valószínűleg ezért is szerkesztette őket egymás mellé az evangélista. Mind a két főszereplő, az elöljáró is, és az asszony is bajban van. Mindketten megtették már a közgondolkodás szerint az adott helyzetben megtehető dolgokat, de eredménytelenül. És itt kezd hasonlítani a helyzetük a mienkhez. Mi is mindig tesszük, amit tennünk kell, és bízunk a saját képességeinkben, cselekvéseink helyességében. Ez eddig rendben is van, de sajnos ez sokszor nem elég. Amint ezekből a történetekből is láthatjuk, sokszor még a legnagyobb igyekezet, leggondosabb utánajárás sem elegendő, és az ember reményét veszti. És ilyenkor, ha már tényleg nagyon szorít a cipő, ha már nem segít semmi, akkor szoktunk belekapaszkodni a legutolsó szalmaszálba is. Valljuk be őszintén, hogy sokszor már nem is nagyon hiszünk az eredményben, de azért futunk még egy kört, hátha…

Nos, hasonló helyzetben az elöljáró és az asszony is hitt. Ennek szép leírása a „Tedd rá a kezedet” és a „Ha csak ruháját érintem is”, ami jól tükrözi a hitük szilárdságát. Nekik részben könnyebb volt, mint nekünk, mert ott sokan beszéltek Jézus csodáiról, a gyógyításokról, nekünk viszont az evangéliumok és a kétezer év alatt történt hasonló események leírása, szerencsésebbeknek akár személyes megtapasztalása áll a

rendelkezésünkre, reményünk erősítésére.

Fontos momentum az erő kérdése. Ahogy Jézus is érezte, hogy az ő erejéből kellett az asszony energiaszintjét helyrehozni, sokszor mi is érezzük, hogy a másik gyengesége hogyan veszi el a mi energiánkat is, illetve a mi gyengeségünket pótolja a társunk ereje. Fontos is tudatosítani magunkban, hogy a másik kisegítése nem múlik el energiavesztés nélkül, illetve ha nekünk segítenek, akkor utána időt kell hagyni társunknak, hogy újratölthesse az „energiatartályát”.

A legfőbb tanulsága ezeknek a történeteknek az, hogy Jézus tud segíteni a bajainkon, csak nagy-nagy hittel kell kérnünk. S – bár ezek konkrét, könnyen érthető esetek – el kell fogadnunk azt is, hogy Jézus segítsége nem mindig a miáltalunk elképzelt, kért formában történik, sőt sokszor nehéz is azonnal felismerni, hogy ez segítség volt.

Érdemes megfigyelni Jézus utógondozó technikáját. Dicsérettel tovább erősíti az asszony hitét, sőt egy kicsit bevonja a gyógyítás dicsőségébe, az elöljárónak pedig meghagyja, hogy „senki meg ne tudja a dolgot”. Jézus nemcsak hogy nem akar magának elismerést szerezni, címlapsztorivá lenni, de az elöljárót is meg akarja óvni attól, hogy dicsekvéssel, élménybeszámolók tartásával leronthassa ezt a lelki élményt.

Alighanem mindnyájunknak szól Jézus szava, hogy járjunk békével, és maradjunk egészségesek.

Július 8. — Évközi 14. vasárnap — Mk 6,1–6 — Jézus Názáretben

Jézus Názáretben jár. Azon a vidéken, ahol gyermekéveit töltötte, szakmát tanult és művelt, ahol felnőtt és férfiként megérett a küldetésre, a tanításra, a rendkívüli cselekedetek végrehajtására. Hallgatói ismerik: hiszen ő az ács fia, Mária gyermeke, sorolni tudják az egész pereputtyát. Az biztos: a közöttük élő aranyos kisgyermekből és dolgos ifjúból igen furcsa felnőtt lett. Tisztelettudó zsidóként felkeresi a zsinagógát, felolvassa az Írást, tanít, magyaráz, örömhírről, gyógyulásról, szabadulásról, Isten közeli országáról beszél. Ráadásul mindezt olyan meggyőződéssel, öntudattal és erővel, mint aki valami többet tud és lát a körülötte állóknál.

Na, ez azért sok ettől a nagyravágyó csemetétől! Az egész csak hókusz-pókusz, biztos valami trükk! Emlékszünk, régebben egyszer eltűnt, még a rokonai is azt gondolták, hogy megzavarodott! Hát ez így már botrányos! És hallgatósága megbotránkozik. Kifejező az átvitt értelemben használt szó eredeti jelentése (*szkandalidzomai* = csapdába esem): a megbotránkozó ember tulajdonképpen saját csapdájába esik, mert nem jut el hozzá a tanítás. Sem tudati szinten, sem lelkében nem képes el- és befogadni, ezáltal lehetetlenné teszi önmaga számára a *metanoiát*, a megtérést.

Jézus – aki mindig pontosan érzékelte környezete rezdüléseit, a hallgatóság hangulatát, affinitását a tanításhoz és a tanító személyéhez – meg is jegyzi: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában és családjában (házában).” A lánglelkű, szelíden is erőteljes Tanítótól szokatlan, fájdalmas és lemondó szavak ezek. A szeretet hullámai kissé megtörni látszanak a hitetlenség és kételkedés szikláin. A jelenet azt is megmutatja, hogy a sokaság tanításának korlátai vannak, a hálót-asztalt maguk mögött hagyó választottakból álló kisközösségben, majd a nagyobb közösségekben a magvető könnyebben talál termő talajra.

Jézus téged is, engem is szólít. Talán éppen ott, ahol a legkevésbé várjuk. Rád néz társad, gyermeked szeméből, de akár az utcán szembejövő, mosolygó gyalogostársad, vagy egy kéregető hajléktalan képében is eléd léphet. Észreveszed-e? Elfogadod-e? Befogadod-e? Képes vagy-e megnyitni elmédet, szívedet-lelkedet a szeretet szavakban és szavak nélkül megnyilvánuló ereje előtt? S ha igen, átjár-e, tüzet, lelkesedést, tenni vágyást indít-e benned? Megszületik-e a csoda? A csodatévőt ugyanis sokszor messziről várjuk, a megoldásokat külső segítséggel akarjuk megtalálni, pedig a csoda bennünk van, az üdvözítő megoldások belülről születnek.

S amikor minden adott, képes vagy-e a továbbadásra? Elsőként abban a családi körben, ahol a leginkább ismernek, ahol nehéz folyamatosan hitelesnek maradnod. Aztán mindennapjaid emberi környezetében, ahol a legkülönbözőbb hozzáállással találkozhatsz. Ahol egyesek meg is szerethetnek, de nemkívánatos személy is lehetsz. Közösségedben hozzáteszel-e a közös gondolkodáshoz, lelki erősödéshez? Az ember nyilván a kisebb ellenállás felé mozdul szívesebben, de néha vállalni kell a keményebb kihívásokat is.

Tegyünk mindennap valamit, amivel hozzájárulhatunk a szeretet végső győzelméhez!

Július 15. — Évközi 15. vasárnap — Mk 6,7–13 — Az apostolok szétküldése

Amikor ezt a részt halljuk, olvassuk, általában az üti meg a fülünket, szemünket, hogy Jézus minden túléléshez szükséges dolog nélkül küldi a tanítványokat a hosszú útra. Ez hasonlít ahhoz, ahogyan ő maga is minden e világi biztosíték, hatalom, erő, fegyver, pénz nélkül járja útját, hirdeti Isten Országát. De nem is lehet másképpen hirdetni azt, csak szelíden, szolgálva, erőszak nélkül. Más alkalommal Jézus azt is mondja, hogy a Mennyei Atya gondját viseli minden teremtménynek, ezért nem kell aggódni azért, hogy mit eszünk, mit iszunk, mibe öltözködünk. Sőt Jézus saját példája is azt bizonyítja, hogy őt is befogadják, ellátják étellel az őt követő nők, gondoskodnak róla, legalábbis addig, amíg a hatalom el nem fogja, és el nem ítéli. Van tehát alapja annak, hogy Jézus így küldi tanítványait az útra.

De ennél talán fontosabb arra figyelnünk, hogy mi az, ami nélkül viszont nem engedi útra őket, amit mindenképpen átad, nekik ajándékoz.

1. „…magához hívta a tizenkettőt…” Közel akarja tudni őket, magához akarja ölelni tanítványait, mint amikor indulófélben lévő gyermekét megáldja az anyja, apja, minden szeretetét neki ajándékozva, megerősítve őt.

2. „…hatalmat adva nekik…” Hogy lélekben erősek legyenek, a kísértéseknek ellen tudjanak állni, az ellenséges indulatokkal, erőkkel meg tudjanak küzdeni, hogy a jó hírt erővel tudják hirdetni.

3. „…kettesével…” Nem akarja egyedül kitenni őket a viszontagságoknak, társat ad mellé jük, aki erősít, ha valamelyikük elcsügged, ráadásul másmás szempontból tudják bemutatni a hallgatóságnak az Isten Országát. Hitelesebb, ha nem egyvalaki beszél róla. De egyben közösséget is hoz létre kettejük között, élet- és sorsközösséget, amelyben Jézus maga is ott van.

4. „…szétküldte őket…” Sokan vágynak hallani a jó hírt, ezért szükséges útra kelni. De egyben az is szükséges, hogy a tanítványok megértsék, hogy mi Jézus és az őt követők életfeladata, életcélja. Rájuk vár, ők kapják a feladatot, hogy az Isten Országát hirdessék és valósítsák itt a Földön.

Nem kerülhetjük ki, hogy párhuzamot vonjunk a tanítványok küldetése és a saját életünk küldetése között. Nekünk sem kisebb, más a feladatunk,

mint menni, és hirdetni az örömhírt. Nem mondhatjuk, hogy én alkalmatlan vagyok, hiszen Isten mindenkinek a képességeihez, erejéhez méri a feladatot. Lehet, hogy „csak” a szomszédomhoz, munkatársamhoz van küldetésem, de lehet, hogy több embert is egybe tudok szeretni.

Isten minket is először (1) magához hív, átölel, (2) nekünk is erőt, képességeket ad, (3) társat rendel (ez lehet a házastársam, a barátom, a közösségi társam), és (4) küldetést bíz ránk.

Részesei vagyunk Isten tervének, rajtunk is fordul a Szeretet Országa!

Július 22. — Évközi 16. vasárnap — Mk 6,30–34 — „Tenni” és „lenni”

Az előző részben azt olvastuk, hogy Jézus elküldi tanítványait, hogy tanítsanak, gyógyítsanak, hirdessék Isten jóságát és szeretetét. Ez a szolgálat nehéz és fáradságos, idő- és energiaigényes. Testi, lelki, szellemi odaadottságot igényel.

A küldetésből visszatérő tanítványok hírt adnak mesterüknek az elvégzett munkáról. Jézus látja, érzi és tudja – hisz megvan a maga tapasztalata –, hogy barátai elfáradtak, pihenésre, elvonulásra van szükségük. Olyan „puszta helyre”, ahol feltöltődhetnek, töröd-hetnek egy kicsit újra önmagukkal, kielégíthetik szükségleteiket (hiszen a sok jövés-menésben még evésre sem volt elég idejük). Mert a feladat nem fogy el, a küldetés nem ér véget, nemsokára újra indulni kell!

A keresztény embernek alapvető életformája a szolgálat, a másokért élés. Naponta megtalálnak bennünket a feladatok, ha érzékeny szívvel járunk. Előfordul, hogy nem tudunk nemet mondani, erőn felül vállalunk, vagy a feladatok meghaladják képességeinket. Ilyenkor elfáradunk, elcsigázottak leszünk. Pedig megtanultuk Jézustól, hogy milyen fontos a „tenni” és a „lenni” egyensúlya. Ha azt szeretnénk, hogy életünket a harmónia jellemezze, ki kell alakítanunk a helyes arányokat. Figyelnünk kell arra, hogy a jól elvégzett, becsületes munka után – reménykedve a gyümölcsökben – áldozzunk időt a pihenésre, feltöltődésre is. A békességet, a szív zavartalan nyugalmát nem lehet kiérdemelni és elhatározással megszerezni. A békesség előtt csak megnyílni lehet, és engedni, hogy betöltsön. Törekedjünk hát arra, hogy egyéni és közösségi életünkben megteremtsük ennek feltételeit, és éljünk az adódó lehetőségekkel. Hiszen csak úgy lehet szeretetet adni, ha van miből. A kiszáradt, üres kútból nem fakad éltető víz.

Számunkra mindig éltető, megújító erő lehet a hitünk, szerető odafordulásunk Jézushoz és egymáshoz.

Július 29. — Évközi 17. vasárnap — Jn 6,1–15 — „Telepítsétek le az embereket!”

Jézus küldetésének központi része az örömhír hirdetése, a tanítás és a tanúságtétel a szerető Atyáról. Továbbá Jézus munkásságától elválaszthatatlan a tanítványok felkészítése a küldetésükre, azaz az örömhír továbbadására és ennek begyakorlására. A tanítás, majd utána a visszavonulás, a csendben átgondolás, feltöltődés, erőmerítés lényeges és kihagyhatatlan része ennek a tevékenységnek. Ez a folyamat mintául is szolgál számunkra, hogy hogyan kell folytatnunk a Jézus által ránk bízott feladatot. Hiszen nekünk is tanítanunk kell, nekünk is gondoskodnunk kell másokról, nekünk magunknak kell cselekednünk a jót, és nem elvárni másoktól.

Jézus nagyon jó példát adott arra is, hogy miként tegyük valóságossá, hogyan éljük meg Isten Országát. Amikor a nagy tömeg már megfáradt, tanítványaival letelepítteti a sokaságot, létrehozva ezzel az egymással szót értő, egymással osztozó „asztaltársaságokat”. Miközben együtt étkeztek, minden bizonnyal megbeszélték a Jézustól hallottakat, jóllaktak és eszmét cseréltek. Az ott történteknek a hatása nem is maradt el. Visszaemlékezhettek a régi írásokra, arra, hogy Mózes miként etette meg a pusztában vándorló népét, és ki is mondták: „Bizonyosan ez az a Próféta, akinek el kell jönnie!” Nekik ilyen vezető kellett, aki nemcsak tanít, de gondoskodik is róluk. Igen, így gondolkodott a sokaság. Még nem fordult át a gondolkodásuk. A tömeg még mindig az Ószövetség nagy prófétáját látta Jézusban, aki vezeti, másokkal szemben megvédi, és jóllakatja népét.

Jézus viszont elhárította a tömeg „királyválasztási” szándékát, és visszavonult ebből a helyzetből. Majd másnap, amikor a tömeg ismét rátalál Kafarnaumban, Jézus ezt mondja nekik: „Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örök életre megmarad…”

Csak remélhetjük, hogy hétköznapi küzdelmeinkben, százféle elfoglaltságunk közepette képesek maradunk arra, hogy kézben tartsuk és irányítsuk törekvéseinket, kellő időben tudjunk visszavonulni, és a magány elmélyült csendjében felismerjük, hogy mi az a gondolat, kimondott szó, tett, cselekedet, „amely az örök életre megmarad”.

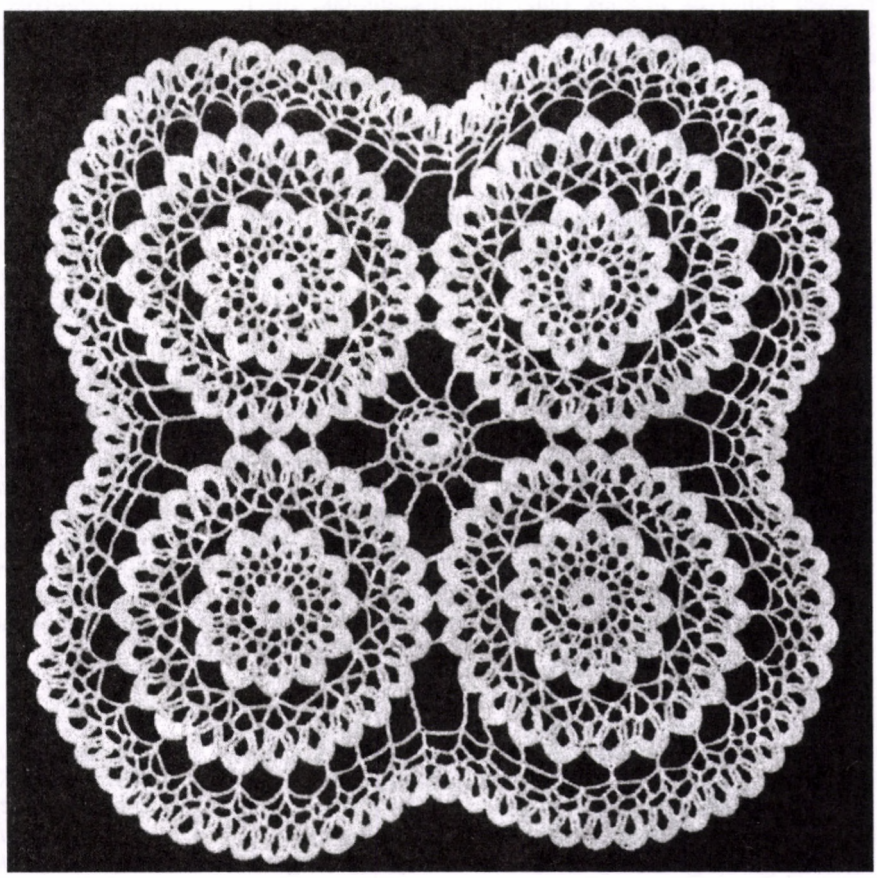

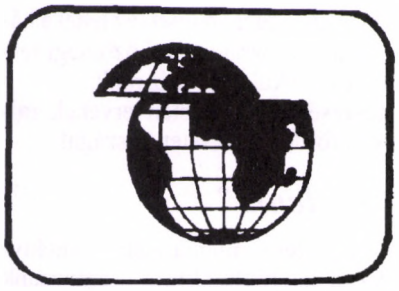

„A pénz üres érték”

Interjú *Dasho Karma Urával*, a bhutáni „bruttó nemzeti boldogság” őrével

Igen tisztelt Dasho, mi a különbség a „bruttó nemzeti boldogság” és a „bruttó nemzeti össztermék” között?

A bruttó nemzeti össztermékben együttesen tartják számon az áruk és szolgáltatások előállítását és eladását. Az eredményt összevetik az előző évivel, s ha emelkedés van, az a jólét növekedésének számít. Jóllehet az árukkal és szolgáltatásokkal való ellátottság is jele a jólétnek, de távolról sem az egyetlen jele. A bruttó nemzeti boldogság felöleli a jólétnek azokat a vonatkozásait is, amelyeket nem lehet pénzben mérni.

Például melyeket?

Az emberek jó pszichikai közérzetéről van szó, arról a kérdésről, vajon bizalmas, érzelmileg támogató kapcsolatokban élnek-e. Továbbá arról, hogy szabadon hozzájuthatnak-e az egészséghez és a neveléshez, a lakáshoz, kultúránk megőrzéséhez és az ökológiai sokféleség védelméhez.

Önök abból indulnak ki, hogy a több áru és szolgáltatás nem teszi automatikusan boldogabbá az embereket.

Lehet, hogy egy társadalom többet termel és fogyaszt, az emberi kapcsolatok mégis egyre nehezebbekké válnak, a pszichikai megterhelés növekszik. A fokozottabb termelés tönkreteheti a környezetet. Az áruk és szolgáltatások mennyiségének növekedése ellenére csökkenhet az emberi élet és a természet minősége.

Az anyagi gazdagság fokozódása nem igazi mérce az Önök szemében?

Valami pénzre, kicsi vagyonra szükség van, de csak olyan mértékben, hogy hozzásegítsen a szükséghelyzet elkerüléséhez, és lehetővé tegye az emberek számára, hogy tartalmas életet éljenek, és elkerüljék azokat a túlzott elvárásokat, amelyek ártanak igazi boldogságuknak. Egyre több pénzt fölhalmozni azonban üres érték, ha mindig csak erre összpontosítunk, és közben nemigen marad tere a szabadságnak és a boldogságnak. A boldogság fontosabb számunkra, mint a gazdagság.

A javak és szolgáltatások forgalmát ki lehet számítani. De hogyan mérik Önök az emberek pszichikai jó közérzetét, vagy azt, hogy az emberi kapcsolatok működnek-e?

Világos, hogy az életminőséget nem lehet olyan könnyen mérni, mint az előállított és megfizetett javak és szolgáltatások mennyiségét. Ám kifejlesztettünk módszereket, és folyamatosan javítjuk őket. Összesen 72 mutatónk van, amelyekkel ellenőrizzük, hogy nőtt-e a bruttó nemzeti boldogság. Továbbá minden évben átfogó közvélemény-kutatást végzünk az emberek között. Érdeklődünk szükségleteik, kívánságaik, félelmeik, érzéseik iránt, az iránt, mennyire érzik beágyazva magukat a közösségekbe, és hogy lehetőségük van-e idejük kiegyensúlyozott felhasználására, például meditálásra. E felmérések eredményeit aztán összehasonlítjuk az előző éviekkel, és mindenki számára hozzáférhetővé tesszük. Ezenfelül ellenőrizzük, hogy a politikai célok megvalósulnak-e.

Mi áll a bhutáni fejlődés „követel-oldalán”?

Formálisan tekintve egy bhutáni ember jelenleg 43-at élvez az ideális 72 tényezőből. Konkrétan: nagy haladást értünk el az egészségügy és az oktatás területén. Ezek ingyenes szolgáltatások, és az államháztartás 25%-át teszik ki. Az iskolaköteles korú gyerekek 95%-a jár iskolába. Ezáltal növekedett a társadalmi mozgékonyság: a szegényebb rétegekből is fel tudnak emelkedni az elitbe. Egyidejűleg a legtöbb bhutáni biztonságot élvez a ház- és földtulajdont illetően, mert ezeket támogatja a kormányzat. Ami az egészséget illeti, Bhután az első olyan ország a világon, ahol tilos a dohányzás. A táplálkozásban a helyi biogazdálkodás uralkodik. Ökológiai szempontból is jó helyen állunk. Államunk területének kereken 72%-át borítja erdő, és ezeket védjük is. Megpróbáljuk fenntartani a fajok sokféleségét. Áramszolgáltatásunk vízi erőműveken nyugszik, és pozitív a széndioxid-mérlegünk: erdeink révén több üvegházhatást kiváltó gázt nyelünk el, mint amennyit kibocsátunk.

Milyen fejlemények nyugtalanítják Önt?

Legújabb körkérdéseink nyomán megerősödött az a gyanúnk, hogy a jó pszichikai közérzet vidéken erősebb, mint a városokban, noha a városok jobban el vannak látva fogyasztási javakkal. Más problémák is erősödtek. Társadalmunkban magas az alkoholfogyasztás szintje. Továbbá a bhutániaknak rossz szokásaik vannak a szemét eltakarításával kapcsolatban, és kevéssé kritikusan bánnak a káros vegyi anyagokkal.

Hozott-e a kormány intézkedéseket e fejlemények ellen?

Létezik egy program a vidéki régiók megerősítésére. A kormány 2020-ig minden vidéki háztartást el akar látni árammal, utakkal és mobiltelefonnal. Ami a személyes életvezetést illeti, a kormány csak tanácsokat adhat. Például azt tanácsolja minden bhutáninak, hogy naponta három kilométert gyalogoljon. Egyidejűleg folyamatosan ellenőrzi a kormány, hogy kell-e újabb keretfeltételeket teremteni.

Például milyeneket?

A turistautak létrehozásától addig a kérdésig, kell-e rövidíteni a munkaidőn ahhoz, hogy az emberek kiegyensúlyozottan tölthessék el az idejüket.

Mennyiben nyugszik a bruttó nemzeti boldogság a szilárdan meggyökerezett buddhizmuson?

A buddhista gyakorlatok alkotják a bhutáni kultúra egyik sarokkövét. A buddhizmus azt mondja, úgy szabadulhatunk meg a szenvedéstől, hogy etikailag derekasan cselekszünk. A szülői ház és az iskola ezt a szemléletet közvetíti, és folytonosan ébren is tartja hagyományos ünnepek és előadások révén. Sok bhutáni gyakorolja a meditációt. Hogy mennyire eleven a buddhizmus, mutatja az emberek áramlása a kolostorokba.

Nem veszélyezteti-e a bruttó nemzeti boldogság koncepcióját a globális konkurencia, amely alól Bhután sem vonhatja ki magát?

Veszélyek léteznek. Az olcsó termékek olykor kiszorítják saját áruinkat, és háttérbe szorítják saját identitásunkat. A fogyasztás és a kapitalizmus fenyegeti a mértékletesség etikáját. Bhutánban is vannak olyan elitek, amelyek a növekedésre építenek, például a turizmusban. És némely technokrata tervezők keveset tudnak a kultúráról és a hitről, annál többet a tőzsdeárfolyamokról.

Milyenek a bruttó nemzeti boldogság kilátásai Bhutánban?

A Nyugat technikai újításait és haladását össze kell kapcsolnunk az anyagi és a spirituális fejlődés egészleges ösvényével, amelynek Bhutánban megvannak az alapjai. A bölcs és boldog emberekben reménykedem, nem a könyörtelen egoistákban.

Wolfgang Kessler

Forrás: Publik-Forum, 2011/12

Dasho Karma Ura a Centre for Bhutan Studies [Bhutáni Tanulmányi Központ] elnöke, Oxfordban és Edinburghban tanult közgazdaságtant, hazájának vezető értelmiségije. (A „Dasho” jelentése: „a legjobb”; bárki megkaphatja a saját körében, ha kiérdemli.)

Tigrislovaglás

Élet és munka a „bruttó nemzeti boldogság" országában
Egy fejlesztési segítő gondolatai

Mindig emlékezni fogok 2006 márciusának erre a napjára. Bhután munkaügyi minisztere ezekkel a szavakkal búcsúztatott el: „Fejlesztési segítőként ön pénzt hozott nekünk, de számomra többet ér, hogy Bhután újabb barátot nyert önben." Jól tudta, milyen nagy hatást tett rám a bruttó nemzeti boldogság víziója.

A korábbi király, *Jigme Singey Wangchuk* terjesztette ezt a látomást az 1970-es években. Amikor újságírók egy csoportja 1976-ban felkereste Bhutánt, egyikük megkérdezte a királytól, hogy egy főre számítva mennyi az éves bruttó nemzeti össztermék. Természetesen maga is ismerte a számot: 50 dollár, de nyilvánvalóan zavarba akarta hozni a legszegényebb országok egyikének kormányzóját. Ám a király spontánul így felelt: „A bruttó nemzeti boldogság fontosabb, mint a bruttó nemzeti össztermék." Azt akarta, hogy ne a pénzben mért bruttó nemzeti össztermék nagysága legyen az ország jövőbeli haladásának mércéje, hanem polgárainak boldogsága. 2008-ban bevették az alkotmányba a „bruttó nemzeti boldogságot" mint állami célt.

A kis ország természetesen hasznot húz a nagy szomszédhoz, Indiához fűződő kapcsolatokból: India védi Bhután határait, és kölcsönös használatra vízi erőműveket és utakat épít. Mert a király számára az is világos volt: anélkül, hogy jövőben ne adna el elektromos áramot Indiának, nem valósíthatja meg tervét, az ingyenes egészségügyi ellátást és oktatást népe számára. És bízott népe spirituális erejében. A családokban és közösségekben nemzedékek óta élénken gyakorolják a Buddha tanításaiba vetett hitet. Bármikor utaztam (vagy gyalogoltam) keresztül az országon, mindenütt találkoztam templomokkal, imamalmokkal, a dombokon színes imazászlókkal, a kolostorokban lámákkal, szerzetesekkel és apácákkal, remetékkel, jógikkal és meditálókkal.

Bhután csak az 1980-as évek közepén nyílt meg a nyugati fejlesztési partnerek előtt. Ez esélyt adott nekem. Gyorsan világossá vált számomra, hogy ezentúl a bruttó nemzeti boldogságért fogok dolgozni. Mesterembereket képeztünk ki a hagyományos és a modern foglalkozásokban, vállalkozóknak közvetítettünk gazdaságokat, de megerősítettünk állami intézményeket is. Így járultunk hozzá három célhoz: a helybeli gazdaság fejlődéséhez, a hagyományos kultúra támogatásához és a jó kormányzáshoz.

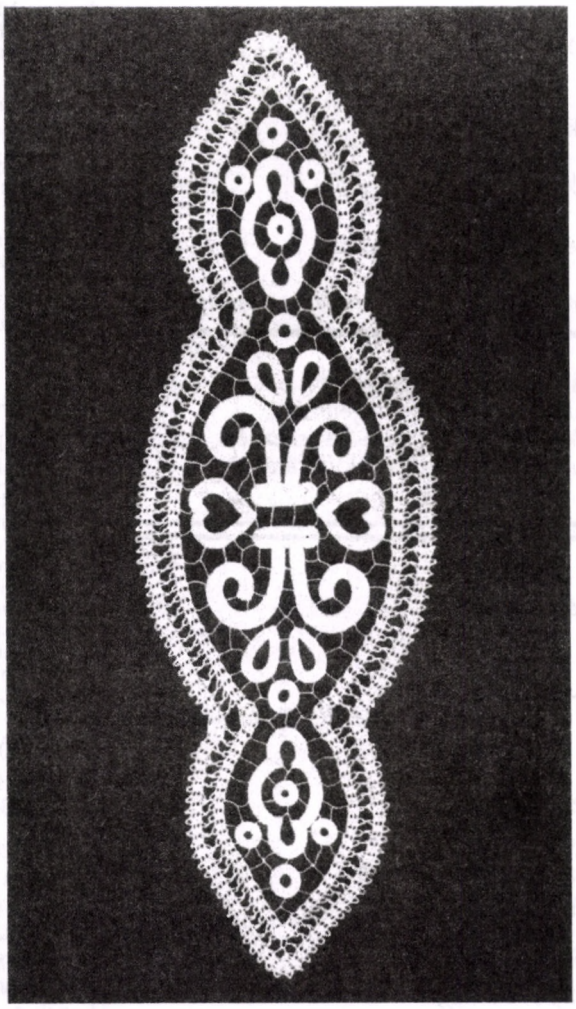

Bhután még mindig ismeri a szegénységet. De a széles néprétegek életlehetőségei ma sokkal nagyobbak, mint korábban – ama pusztító következmények nélkül, amelyeket Kínában és Indiában lehet megfigyelni. A főváros, Timphu mintegy 70 000 lakójának nyugodt az élete. Úgy élnek ott az emberek, mint egy nagy faluban, ahol a szomszédok ismerik egymást. A miniszterekkel is (szinte) bármikor beszélhet az ember.

De az utóbbi időben Bhutánban is a városokba mennek a fiatalok. A tiszta irodai tevékenységet részesítik előnyben, ahelyett hogy iparosként vagy parasztként dolgoznának. A szabadidő eltöltésének nyugati formái válnak népszerűvé, a vidéki régiók elszegényednek. A kormányzat külön hatósággal igyekszik megakadályozni a korrupciót. Az egyre több turista miatt Bhután elérkezik a határaihoz: megkérdőjeleződnek saját hagyományai, károsodik a környezet.

A jelenlegi fejlődés tigrislovagláshoz hasonlít. A további megnyílás a globalizáció számára pénzt és befolyást hoz, de ugyanakkor boldogokra és boldogtalanokra hasadhat a társadalom. Ha Bhután következetesen tovább akar haladni a bruttó nemzeti boldogság útján, akkor egyrészt határt kell szabnia a tisztán gazdasági növekedésnek, másrészt ki kell terjesztenie a „boldogságot" azokra az etnikai kisebbségekre is délen és keleten, amelyek még mindig hátrányt szenvednek.

Meglehet, Bhután segít abban, hogy lassan Nyugaton is felfedezzék a bruttó nemzeti boldogság vízióját. Nálunk nő a kompromisszum nélküli növekedési politika pusztító következményeinek kritikája. Joggal. És amikor figyelemmel kísérem ezt a vitát, mindig visszagondolok a munkaügyi miniszter szavaira, miszerint a boldogság több, mint a pénz. Bhutánban és itt is.

Roland Wittur

Forrás: Publik-Forum, 2011/12

Roland Wittur sok országban dolgozott közgazdászként a technikai együttműködés különböző területein. 2002 és 2006 között volt Bhutánban.

TARTALOM

Tanulmány
Farkas József: Mentálhigiéné 2–4
Harald Schweizer: A hit erőszakot szül? 6–7
Arno Gruen: Gyilkos düh 7–8
Holger Schlageter: Előbb bűntudat, aztán ellenszenv 9
Gromon András: Jézus valláskritikája (I. rész) 10–13
Sulyok Gábor: Kinek kell feltámadnja? (II., befejező rész) 18–19
Interjú
Reinhard Voß: Az aktív szelídség alábecsült hatalma 5–6
Schanda Beáta: Kettős jubileum (Tarnai Imre) 14–15
Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 15
Gyerekeknek Moha-mese
Cseresznyelopás – szalámilopás – könyvlopás – ködmönlopás 16–17
Megemlékezés
Bulányi György: Jézust várva 20–21
Christian Feldmann: Isten bűbájos komédiása (Néri Fülöp) 22
Egyházi élet
Hartmut Meesmann: Vissza a lényeghez 23–24
Az egyházközségek jogai 24
Mese
Dombi Zsuzsa: Kenyeres pajtások 25
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26–29
Kitekintés
Dasho Karma Ura: „A pénz üres érték” 30
Roland Wittur: Tigrislovaglás 31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Felhívás Olvasóinkhoz!
Korábbi felhívásunkat megismételve jelezzük, hogy szívesen közlünk olvasói leveleket – ha érkeznek. Ezennel is biztatjuk olvasóinkat ilyenek írására!

Puszta Sándor

Áradás

Rezek R. Sándornak

valami zengõ áradás visz
valami csendbõl kifele
valami nagy-nagy hallgatásból
valami titkos fény fele

valami fénylõ nagy tenyér tart
elõttem nap süt melegít
viszem egész égbolt ragyog
süt mögöttem is

magamból visz ez az áradás
magamból vagy magam fele
tutajom arany szalmaszál

honnan sodort a szél ide
mindegy visz visz be jó lenne
magamhoz érkeznem vele

„Érted vagyok”
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/3. (133.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2012-re (postaköltséggel):
Belföldre: ..... 2500,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 4. szám
2012. augusztus
240,– Ft

Gyakorlati bibliaelemzés

Interjú a csodákról

A tékozló fiú és a hűtlen sáfár példázatának értelmezése

Jézus valláskritikája

Bibliai alapfogalmak

Könyvismertetések

Moha-mese

Interjú Trásy Évával

Tudósítások a „harmadik világból”

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Új ökológiai világkép

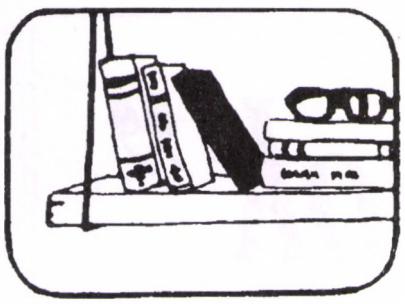

Josef Heer

A gyakorlati bibliaelemzés mai módszerei

A Bibliával különféle módokon lehet foglalkozni. A legszokatlanabb módszert talán az a történet állítja elénk, amely eredetileg *J. P. Hebbel*től származik, itt azonban rövidített és erősen megváltoztatott alakjában adjuk elő: Egy paraszt megy keresztül a falun, és a piacon találkozik a tanítóval, akit különben is nehezen visel el. „Tanító úr, még mindig képviseli azt, amit tegnap a gyerekeknek előhozott, hogy ha megütik a jobb arcodat, tartsd oda a másikat is?” – Mire a tanító: „Így van írva; én nem vehetek el belőle, és nem tehetek hozzá: így van megírva”. – „Akkor én megmutatom Önnek, mit jelent ez”, mondja a paraszt, és lekever neki két nagy pofont, először jobbról, aztán balról egyet. A tanító egy pillanatra elképed, aztán magához tér, és így szól: „De az is írva van: Amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek majd nektek is, igen, jól megrázott mértékkel kaptok még ráadást is.” És a tanító is aszerint tesz, amint beszél, és természetesen a ráadást hangsúlyozza különösen. A plébános az egész jelenetet az ablakból figyeli. Először azt gondolja, bele kell szólnia, mivel mint jó pásztor illetékes a juhai közti béke ügyében. De aztán így szól magában: „Hagyjuk őket: megmagyarázzák egymásnak a Szentírást.”

Eddig – nem feltétlenül a bibliamagyarázat ajánlott modelljeként – az a módszer, amely „anno dacumál Pofonfalván” egészen megfelelő lehetett.

Új szemlélet szükségessége

Félretéve a viccet, a bibliaelemzés gyakorlati módszereiről ma komolyan el kell gondolkodnunk. Az a lelkesedés a Biblia iránt, amely az 1960-as években legalábbis valamennyire meghatározta az érdekelt katolikusok beállítottságát, már lecsillapodott. Vajon ez a sajnálatos tény nem javítható-e jobbra a módszerek tökéletesítésével?

Ez okból felsoroljuk itt a bibliaelemzés néhány ma használt módszerének vázlatát. Nem mintha ezzel egyszerűen fölöslegessé akarnánk tenni azokat a nagyobb publikációkat, amelyek erre a témára vonatkozóan az utóbbi években megjelentek. Ellenkezőleg, ezekkel a jegyzetekkel csak el akarjuk húzni a mézesmadzagot azok szája előtt, akik a bibliamagyarázat hagyományos stílusával (előadás, illetve hozzá csatlakozó kérdések) már nincsenek megelégedve, hogy valóban oda nyúljanak, ahol az ínyencfalatokat tényleg megtalálják.

A mai bibliaelemzés csoportdinamikai követelményei

A csoportdinamika három követelményt állít a mai bibliaelemzés elé:

a) A résztvevők egyéni munkája elengedhetetlen. Korábban a Bibliával többnyire az egyirányú utca modellje szerint foglalkoztak: A hozzáértő (a plébános vagy épp valaki más) tanítást adott tovább, és a többiek átvették azt. A mai ember azonban joggal hajlik arra, hogy maga alkossa meg véleményét, és az aktív együttgondolkodás és együttes döntés ténylegesen előmozdítja annak a tanulási folyamatnak az eredményességét, amelynek a Bibliával való foglalkozás során meg kell indulnia. Ilyen megfontolásokból mindenesetre ez a követelmény adódik: Egyéni munka, nemcsak meghallgatás!

b) A csoportbeszélgetést kell célul kitűzni. Egy hagyományos stílusú referátum után – az eddigi gyakorlat szerint – beszélgetésbe kezdtek: (azaz) egyesek kérdéseket tettek fel a referensnek. Ezzel szemben a mai csoportpszichológia azt hangsúlyozza, hogy a résztvevők egymás közti beszélgetése termékenyebb. E célból esetleg kiscsoportokat kell alkotni, amelyek 5-9 embert foglalnak magukban.

c) A szakember előadása rövid legyen, és ha lehetséges, ne a foglalkozás kezdetén álljon. Valamely bibliai szöveg feltárásához a tárgyi információk természetesen – akárcsak eddig is – szükségesek. 2000 és még több év választ el bennünket a Biblia világától. Aki ezeket az információt előadja, az „szakembernek” számít itt, függetlenül attól, hogy valóban illetékes-e, vagy csak valamilyen kommentárt olvasott a szóban forgó szövegről. E szakember előadása azonban ne álljon a foglalkozás kezdetén, különben tudatosítaná a többiekben információ-hiányosságaikat, és így elvenné tőlük az egyéni megnyilatkozáshoz való kedvet vagy bátorságot. Sokkal inkább: foglalkozzanak az egyének maguk a szöveggel és azzal kapcsolatos problémáikkal, és aztán kezdjenek a többiekkel beszélgetni róla (ehhez nyújtanak segítséget a következő módszerek). Csak ezután – tehát a beszélgetés folyamán – hangozzanak el, ha szükséges, a szakember információi.

Gyakorlati útmutatások minden módszerre vonatkozóan

A Bibliával való foglalkozás eredményessége olykor látszólag banális kicsiségektől függ. Néhány ilyenre fölhívjuk a figyelmet:

a) Egységes szöveg: A beszélgetésvezetőnek vagy a szakembernek (lehet azonos személy is a kettő) előre ki kell választania egy meghatározott fordítást, hogy jelentéktelen szókülönbségek miatt kátyúba ne jusson a későbbi beszélgetés. Gyakorlatilag ez többnyire azt jelenti, hogy a szöveget előre sokszorosítani kell. Amellett ajánlatos széles margót hagyni a jegyzetek számára, és minden új bibliai verssel új sort is kezdeni.

b) Tartam: Legkésőbb a kezdéskor meg kell egyezni, mennyi időt akarunk fordítani az elemzésre. Különben néha senki sem meri kezdeményezni a befejezést. Kevesebb, mint egy óra ne legyen, azonban másfél-két órán túl se menjünk.

c) Kezdés: A technikai dolgok (szövegszétosztás, a csoportnak megfelelő ülésrend stb.) elrendezése után a beszélgetésvezető mondjon rövid imát, vagy kezdjen el egy éneket: már csak azért is, mert ez atmoszférát teremt.

d) Befejezés: Hogy a Bibliáról szóló beszélgetést minden esetben kiemeljük a „tiszta teória” területéről (ahol tulajdonképpen nem lenne szabad elhelyezkednie, de ahol gyakran éppen mégis van), ajánlatos a következő három záró forma:

1. Könyörgések. Néhány percnyi csendet szánhatunk egy kis elmélkedésre, úgy, hogy *minden* résztvevő könyörgés formájában megfogalmazhassa a maga számára

azt a gondolatot, amely számára fontosnak tűnik, és aztán a csoportban elmondhassa.

2. Imádság. Az előző formával szemben megkérhetünk *egy* résztvevőt is, hogy a beszélgetés valamely központi gondolatát imádságként formába öntse.

3. Gyakorlati útmutatások. Végül arra is megkérhetjük a résztvevőket, hogy mondják el azokat a mindennapi életre vonatkozó következtetéseket, amelyek szerintük a megbeszélt szentírási szövegből adódnak. Így mindig elérhető, hogy a Bibliáról folyó beszélgetés az imádságba, illetve a konkrét életbe torkolljék.

Lássuk hát az egyes módszereket!

1. Az írásjel-módszer

Valószínűleg ez a módszer a legegyszerűbb. Gyakorlatilag így zajlik le: A beszélgetésvezető kiosztja a választott szöveget, és megkéri a részvevőket, hogy kb. tíz percig maguk olvasgassák a szöveget, s közben – hogy gondolataikat rögzítsék – a következő írásjeleket helyezzék el a lap margóján: *Kérdőjelet*, ha az olvasónak egy mondat, ill. vers kérdésesnek vagy problematikusnak tűnik; *kört*, ha valamit túlzásnak, hamisnak stb. tart; *felkiáltójelet*, ha bizonyos mondatokat vagy kijelentéseket teljesen el tud fogadni, ill. jelentősnek talál; és végül *nyilat*, ha személyesen megszólítottnak vagy érintettnek érzi magát.

Amikor a résztvevők ezt az egyéni munkát befejezték, a beszélgetésvezető felszólítja őket, hogy sorban mondják el, hová tettek kérdőjelet. Azonban ügyelnie kell arra, hogy meghatározott időnél, kb. 20 percnél többet ne vegyen igénybe e kérdőjelek megbeszélése (felsorolása). Ilyenkor kiderül, hogy *A* résztvevő az *X* vershez rakta a kérdőjelet, *B* résztvevő az *Y* vershez és így tovább. A „miért”-re való egyszerű rákérdezés biztosan beszélgetéshez vezet.

A kérdőjelek megbeszélése után kell sort keríteni azokra a mondatokra, amelyeket a tagok körrel láttak el. Majd a felkiáltójelekre és – ha egyáltalán lehetséges – még a nyíllal jelzettekre is. Az illető bibliai szövegről folyó beszélgetésnek persze személyes dolgok kicserélésével is kellene vezetnie, tehát ahhoz, hogy a tagok a többiek előtt is elmondják, melyik mondatban, ill. gondolatban érezték magukat személyesen érintettnek.

2. A felirat-módszer

A beszélgetésvezető kiosztja a közös szöveget, és 3-5 személyes kiscsoportokat képez. Minden csoportnak azon kell fáradoznia, hogy fél órán belül, lehetőség szerint az újságcímeknek megfelelő feliratot találjon az érintett szöveghez. Tartalmazza ez a felirat világosan és egyúttal valamiképpen provokálóan azt, amiről a csoport szerint a szövegben szó van. Ez a módszer is nagy valószínűséggel élénk beszélgetéshez vezet. Ha ugyanis a kiscsoportos munka után ismét összeül a társaság, szeretnénk minden kiscsoporttól megtudni: Miért éppen ezt a feliratot választottátok?

3. A pro és kontra-módszer

A teljes csoportot két (vagy négy) részcsoportra osztjuk. Az A (és C) csoport azt a feladatot kapja, hogy az Újszövetségnek a beszélgetésvezető által kiválasztott kijelentéséhez – komolyan gondolt – ellenérveket szedjen össze. A B (és D) csoportnak ezzel szemben azon kell dolgoznia, hogy ugyanennek a kijelentésnek az értelmét és „ésszerűségét” alátámasztó érveket találjon.

Fél óra külön végzett csoportmunka után találkozik az A és B (ill. C és D) csoport, és elkezdődik a mindenkori „ellenfél”-érvek megbeszélése. Mindenekelőtt a Hegyi beszéd alkalmas e módszer alkalmazására.

4. Az eset-analízis

Bibliaértelmezésünk gyakran elmegy a mindennapi élet mellett. Ennek útjába akar akadályt állítani ez a módszer. Kifejezetten az élet mindennapi eseményeit vagy szituációit akarja szembesíteni a Bibliával, és így elérni azt, hogy megtanuljuk a Biblia szerint meghozni mindennapi döntéseinket. Egy példa:

„Egy hitoktatónő már nem lát semmi értelmet iskolai munkájában. Arról beszél, hogy sok gyerek egyáltalán

nem figyel rá, és egyáltalán nem dolgozik vele, mivel otthonról nem hoz magával a hitoktatásnak megfelelő beállítottságot. Mások, akikben nagyon reménykedett, a pubertásban teljesen elidegenedtek a hittől. A környezet befolyásával és azzal a sokféle kísértéssel szemben, mely a gyermekeket későbbi életkorukban érni fogja, teljesen hiábavalónak tartja munkáját”.

Egy ilyen „eset” jól megragadható! Előadása után a beszélgetésvezető megkéri a kiscsoportokat, hogy a Biblia szellemében, ill. szavai szerint analizálják és ítéljék meg az „esetet”, s aztán tárják a plénum elé véleményüket. Bizonyára történik majd utalás magának Jézusnak az „eredményeire” vagy a magvetőről szóló példabeszédre (Mt 13,1 skk).

5. Az esetkonstruálás

Az előző módszer a beszélgetésvezető fantáziája elé állított magas követelményeket: neki kellett fölismernie azokat az „eseteket”, amelyeket a mindennapi élet áramlata folyton magával sodor (újságcikkek...). Most azonban maguknak a résztvevőknek passzolja át a „Fekete Péter” szerepet. Eléjük állítja – a kiscsoportokra tagozódás előtt vagy után – a feladatot: Gondoljanak ki egy olyan „esetet” a mai életben, amelyre találó ez az ige: „Ha valaki megüti a jobb arcodat, tartsd oda neki a másikat is” (Mt 5,39). Vagy: „Uram, ha vét ellenem testvérem, hányszor kell neki megbocsátanom? Hétszer? Jézus azt mondta (Péternek): Nem hétszer, hanem hetvenhétszer” (Mt 18,21).

6. Provokáció, illetve elidegenítés

Ennek a módszernek az a célja, hogy a szöveg megváltoztatása (elidegenítése) által jobb odafigyelést, és így személyes érintettséget hozzon létre. Az előkészítő munka ismét a beszélgetésvezetőé. Ő választja ki a szöveget, de azt a verset, amelyben a lényegről van szó, az ellentétére változtatja.

Vegyük példaként a Lk 5,1 skk-t, tehát Péter és a többi tanítvány meghívásának történetét. Péter azt mondja: „Uram, menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok!” Jézus azt feleli: „Mostantól emberhalász leszel!” A szöveg állítása tehát ez: Jóllehet ez a Péter bűnös ember, meghívást kap az apostolságra. A szöveg elidegenítése mármost állhat egyszerűen abban, hogy az utolsó mondatot a következőképpen változtatjuk meg: „Igazad van, ilyen embereket nem tudok használni a szolgálatomban.”

Elővehetjük a talentumokról szóló példabeszédet is (Mt 25,14 skk), és az elővigyázatos szolgát, aki elásta a talentumát, megdicsértethetjük: „Helyesen cselekedtél, nem vállaltál semmiféle kockázatot...”

Természetesen mindenki, aki csak egy kicsit is ismeri a Bibliát, rögtön észreveszi, hogy megváltoztattuk a szöveget – de éppen ezáltal válik éles hallásúvá a szentírási szöveg valódi mondanivalója számára. Ez a módszer némi fantáziával aránylag könnyen előkészíthető.

7. Lelki beszélgetés

A felsorolt módszerek közül ez az utolsó közvetlenül arra törekszik, amit a Biblia végül is akar: azt, hogy bennünket, embereket azáltal hozzon kapcsolatba egymással, hogy engedjük magunkat Isten szava által megszólítani. Mindenesetre e módszer alkalmazásának előfeltétele, hogy a pszichológiai feszültségek tisztázottak, s hogy az egyének nem szégyellnek önmagukról is mondani valamit.

A technikai lebonyolítás: A max. 15 főből álló csoport egyik tagja (váltás önkéntességi alapon) kb. egy héttel a bibliamagyarázat előtt megadja a szöveget az általa kiválasztottaknak. Magán a megbeszélésen aztán öt percben valamelyest megvilágítja a szöveget „exegetikailag”. Ennek az a célja, hogy a később esetleg felmerülő exegetikai vitakérdéseket egy-két szóval eltávolítsa az útból.

A szöveg e rövid megbeszélése után jön a tulajdonképpeni nehézség: A mindeddig személytelen-tárgyias magyarázónak el kell mondania, miért ezt a szöveget választotta, és mit jelent számára ez a szöveg. Ha ez hihetően sikerül neki, s valamennyire is önmagából indul ki, akkor normális esetben végezetül személyes beszélgetés alakul ki, amelyben a többiek is közölnek valamit önmagukból. Így esetleg nagyon intenzív személyes közösség keletkezik az Ige alapján.

Hamis remények nélkül

Ezek a módszerek természetesen kevéssé hasonlítanak valami varázsszerhez. Csak ott segítenek tovább, ahol az Isten iránti és a Jézus által bemutatott út iránti érdeklődés (legalább rejtett formában) élő. De hogy ott valóban továbbsegítenek, azt a tapasztalat mutatja. Tehát csak akkor mondjunk le e módszerek alkalmazásáról, ha magunk jobbat tudunk.

Forrás: Bibel heute 42. 2. Quartal 1975. Stuttgart

„A bizalmad mentett meg téged”

Interjú *Claudia Janssen* újszövetségessel

Aki az Újszövetséggel és az evangéliumokkal foglalkozik, és szeretné megérteni Jézus személyét, nem kerülheti el a „csoda” témáját. A szövegükben egymáshoz igen közel álló, ún. szinoptikus evangéliumok durván fogalmazva egyharmad részben csodatörténetekből állnak.

Igen, sok helyen előfordulnak. Gyógyításokról, démonűzésekről, kenyérszaporításokról szóló történetek. Vannak aztán halott-feltámasztások is, és a teológiai irodalomban a csodák műfajában foglalják össze mindezeket, holott egészen különböző elbeszélések.

Hiszen a csodatörténeteket nem történelmi riportokként, nem szigorúan tárgyilagos beszámolókként írták meg. Valószínűleg a kortól függött, hogy egészen másképp bántak az efféle csodás tudósításokkal. Vagy hogyan lehet megmagyarázni a dolgot?

Ezeket az elbeszéléseket az ókori csodahit nyelvezetével írták meg. Az ókori ember számára nem volt rendkívüli, hogy emberek meggyógyulnak, halottak föltámadnak, hogy démonokat űznek ki. Azt kell megkérdezni: Mi áll ezen elbeszélések mögött? Mi az, ami történetileg hiteles, mit kell elhinnem belőle, miféle tapasztalatokat öltöztettek egyszerűen ebbe a nyelvezetbe?

Ha a tudós szemével nézi, vannak-e az Ön által felsorolt kategóriák között olyanok, amelyek az Ön számára a leginkább történetiek?

Mi az, ami történeti e tekintetben? Történeti – és ez összeköt engem a történetekkel is – a vágyakozás az egészségre, az épségre, az egészen átfogó értelemben vett gyógyulásra. Történeti a bizalom abban, hogy a Messiás Jézus eljövetelével Isten országa kezdődik el, új valóság kezdődik. Történetiek az egészségessé válás tapasztalatai, a közösség megújulásának tapasztalatai. Ezek történeti tapasztalatok, s a kor nyelvén fejezték ki őket. A mi feladatunk pedig úgy olvasni őket, hogy ismét kapcsolódni tudjunk ehhez a tapasztalathoz.

Ezek a szövegek tényleg csak „a vágyakozás tapasztalatait” tükrözik, vagy mégiscsak kiindulhatunk abból, hogy Jézus szó szerint meggyógyított valakit?

Mit jelent a gyógyulás, az egészségessé válás? A szövegek nem számolnak be olyan tökéletes egészségről vagy helyreállításról, ahogyan ma talán gondoljuk, amikor az egészségre gondolunk, hanem átfogó értelemben vett felépülésről beszélnek. Itt van például a Márk evangélium 5. fejezetében elbeszélt történet arról az asszonyról, aki tizenkét éve vérfolyásban szenvedett. Azt mondja: „Ha csak Jézus ruháját érintem is, megmenekülök.” A „megmenekülés” szó mögött átfogó elképzelés áll, „éppé, egészségessé válás Isten szemében”. Mi történik itt? Jézus azt mondja, érzi, hogy erő, *dünamisz* ment ki belőle, és azt mondja az asszonynak: „A bizalmad mentett meg téged.” Itt egy kapcsolatról van szó, amely megtörténik, és amelyet az asszony egészségessé válásként fog fel. Éppen azok az emberek, akik krónikus betegségben szenvednek, vagy sérült emberek mondják manapság gyakran: „Minek mesélitek ezeket a történeteket? Mi épnek és egésznek érezzük magunkat, még ha nem tudunk is járni, vagy nem tudunk is kigyógyulni krónikus betegségünkből.” A gyógyulás, az egészségessé válás felfogása sokkal tágabb, mint hogy csupán a tökéletes egészséget foglalná magában. Ezeknek a történeteknek az értelmében véve egészségessé válhat az a nő is, akinek rákja van, és belehal ebbe a betegségbe.

De Janssen asszony, mégiscsak tovább kell firtatnom, mivel ez fontos kérdés. Hiszen az Újszövetségben nem az áll, hogy „átfogó értelemben egészséges lett, betegsége ellenére”, hanem az áll ott, hogy valóban „egészséges” lett. Egészséges lett-e, igen, vagy nem?

Az emberek így mesélik el. A gyógyítási elbeszélések bátorító történetek. Az emberek úgy élik meg valóságukat, hogy szegénység, éhség, erőszak és betegség éri őket, hogy gyerekek idő előtt meghalnak, hogy sokféle betegségtől szenvednek, és ha elmondják, hogy egy asszony meggyógyult, és teljesen egészséges lett, akkor ez egy bátorító történet. És az emberek tényleg úgy mesélik el ezt a történetet, hogy azt mondják: Az asszony egészséges lett. Hogy ezt ma el kell-e hinnem, nem tudom. Senkit sem szeretnék arra kényszeríteni, hogy elhiggye. De bízom a mögötte álló tapasztalatban, abban, hogy az egészségessé válás lehetséges. A csodatörténetek számomra a bizalom és a bátorítás történetei, és mélyebb, spirituális síkon értelmezem őket.

Ön magántanár a marburgi egyetem evangélikus teológiai fakultásán, s nekem az a benyomásom, hogy Ön ebben a kérdésben a nagy evangélikus teológus, Rudolf Bultmann hagyományvonalában áll; Bultmann ugyanis azt mondta egyik történelmi mondatában: „Nem lehet elektromos áramot és rádiókészüléket használni, és egyidejűleg hinni az Újszövetség szellem- és csodavilágában.” Tehát alapjában véve Ön változatlanul mitológiátlanítani akarja ezeket a csodatörténeteket, és emberek tapasztalataira akarja visszavezetni őket.

Természetesen Bultmann hagyományában állok, Marburgból jövök, de felfogásomban különbözöm tőle. Egyfelől megértem, hogy mitikus nyelvről van szó, de szeretném komolyan venni ezt a mitikus nyelvet. Bultmann azt mondta: Ennek az ideje lejárt. Amióta rádiónk van, nem hihetünk ebben. Én úgy értelmezem, hogy ez a mitikus nyelv mély tapasztalatokat fejez ki, és nem járt le az ideje annak, hogy léteznek olyan tapasztalatok, amelyeket nem lehet másképp kifejezni, csak mitikus nyelven. Ahogyan ma is írunk-olvasunk-mondunk szerelmes verseket: Nem tudjuk megragadni a szerelmet, szükségünk van a költemény, az elbeszélés formájára. Így azt is hiszem, hogy itt olyan emberek mélységes hétköznapi tapasztalata áll a háttérben, akik valóban azt érezték, hogy éppé, egészségessé váltak, hogy új életet tapasztaltak meg. És ezért komolyan veszem a mitikus nyelvet mint a valóság egészen mély megtapasztalásnak kifejezőjét.

Feltűnő, hogy Jézus csak ott művel csodákat, ahol nyitottságot és hitet tanúsítanak iránta. Úgy tűnik, hit nélkül egyáltalán nem létezik csoda.

Először is magyarázatra szorulónak találom a „hit” szót. Ez központi jelentőségű szó az Újszövetségben, görögül *pisztisz*. Ezt fordíthatjuk „hit”-nek is, de „bizalom”-nak is. A magam részéről a „bizalom” mellett döntöttem. A bizalom az az életalap, amelyre fölépítem az életemet. És a csodatörténetekben központi jelentőségű ez a mondat: „A hited/a bizalmad mentett meg téged.” Bízni annyi, mint megnyitni a szívünket, a gondolkodásunkat és az érzelmeinket Isten új valósága számára. Vagyis a csodák olyan elbeszélések, amelyek kölcsönösségről szólnak. Tehát amikor Jézus azt mondja a vérfolyásos asszonynak: „A bizalmad mentett meg téged”, akkor ez azt jelenti: előbb van egy aktivitás, és csoda csak abban az esetben lehetséges, ha az asszony is megnyílik Isten ereje számára.

Tehát ezt meg kell különböztetni a mirákulumoktól, a látványos csodáktól, a varázslástól, amely független a kapcsolati dimenziótól?

Ha ezt összevetem az ókori csodatörténetekkel, amelyeket „elmesélnek”, akkor azt látom, hogy ott gyakran egy mágus jelenik meg, akinek rituális praxisa van, és aztán valami csodálatos történik. Az újszövetségi történeteket nem így mesélik el. Ezek kapcsolatokról szóló történetek. Jézus kapcsolatba lép az emberekkel. És ez a történés kölcsönös. Isten megtapasztalása „a kapcsolatban rejlő hatalom” révén történik meg, itt kapcsolati történésről van szó. A görög nyelv a *dünamisz* szót használja: erő áramlik Jézus és a meggyógyított személy között.

Csodálatos, vagy éppen következetes módon vannak olyan helyzetek, amikor Jézus egyáltalán nem tesz csodát. Vagy egyenesen nem tud csodát tenni?

Ha nincs meg a kölcsönösség, akkor ez nehéz dolog Jézus számára. És éppen ez az izgalmas a történetekben, és számomra ez nagyon fontos: A csoda nem olyasmi, ami kiemelkedik a valóságból, a hétköznapiból, ami úgyszólván mágikus módon történik meg. A csodák kapcsolati történések, és ez a földhöz köti őket, ez teszi olyan fontossá őket az emberek hétköznapjai számára. Ezért is mesélik el őket.

Janssen asszony, van-e olyan csodatörténet, amely valamikor különösen közel került Önhöz?

A tizenkét éve vérfolyásban szenvedett asszony történetéből sokat tanultam arra nézve, hogyan kell érteni azt, hogy Isten a kapcsolatokban jelenik meg. De a szívemhez igazán közel az ún. kenyérszaporítási történetek állnak, amelyek emberek ezreinek megetetését beszélik el; összejönnek, és jóllaknak azok, akik talán a magukkal hozott elemózsiát osztják meg. Együtt ülő és együtt evő emberek ezreinek ez az óriási közössége – ez számomra az átfogó béke képe: vízió, vágyakozás. Számomra ezek az Újszövetség fontos történetei, amelyek megnyitják a szívemet.

Klaus Hofmeister

Forrás: Publik-Forum Extra, 2008/1 (Wunder)

Az elveszett fiú

(Lk 15,11-32)

Miért beszél Lukács olyan részletesen gazdasági tényekről: az örökség megosztásáról, migrációról (elvándorlásról), elpocsékolásról, éhínségről, vendégmunkásságról, sertéstenyésztésről és napszámosokról? Feltételezésem szerint megpróbálja felhívni hallgatói figyelmét arra, hogyan pusztulhatnak el emberek, például a világgazdaságban. Hogy miképpen pusztul el vagy vész el egy bárány vagy egy apró pénzdarab, az világos; azt azonban, hogy miképpen pusztulnak el emberek, és miért működik a gazdaság úgy, hogy emberek ebek harmincadjára jutnak, illetve a disznók között landolnak, és mit lehet ez ellen tenni – ezt részletesen el kell beszélni.

Migráció

A tékozló fiú példabeszéde migrációs történetként kezdődik. Ez egy észak-indiai összejövetelen tűnt fel nekem. Akkoriban az idősebb nemzedék képviselői azt panaszolták, hogy gyermekeik már nem akarnak a földeken dolgozni, jóllehet ebben a régióban még elég föld van mindenki számára. A fiatalok városi foglalkozásokat akarnak, külföldön akarnak tanulni vagy sorban állnak az USA konzulátusa előtt. A példabeszédbeli fiatalabb fiú a nagyvilágról álmodik. Szűkössé vált számára a családi gazdaság. Nem a szükség kényszeríti, hanem a messzeség szabadsága csalogatja. Ilyesmi még ma is létezik. A világot átölelő nemzetközi turizmus abból az álomból él, hogy amilyen gyakran csak lehetséges, de legalább egyszer az életben utazzunk el egy messzi távoli országba.

Az eljátszott örökség

A megálmodott szabadsághoz vezető út olykor a pénzzé tett örökségen keresztül vezet. A fiatalabbik fiú kiköveteli a ráeső részt apja vagyonából. Ez az apa életében támasztott követelés – egyes szentírásmagyarázók szerint – a háznép tagjaira épülő hagyományos társadalom, illetve a felhalmozásra és fogyasztásra irányuló, új árutermelő társadalom közötti törést képviseli. Az utóbbi a hellenista kor és a Római Birodalom globális gazdaságára volt jellemző.

Manapság új magatartásmódokat alakítottunk ki. Nemcsak a föld erőforrásainak ránk eső örökrészét költeljük ki és pocsékoljuk el, hanem messze azt meghaladva élünk mások, nem utolsósorban a jövő nemzedékek rovására. „Tarold le az erdőket! Hozd a felszínre az olajat és a vizet! Vedd haszonbérbe és privatizáld a folyóvizeket! Fektess be jövőbeli aratásokba, és spekulálj velük!" Ily módon bátorítanak minket a fejlesztési tanácsadók és a bankárok arra, hogy pénzre váltsuk, s amilyen gyorsan csak lehet, elhasználjuk a teremtés tartalékait: Egyre többet, soha eleget! Ma olyan gazdaságban élünk, amely a pocsékolásra esküszik. Gazdaságunk olyanként propagálja magát, mint amely életet, szabadságot és boldogságot ígér, de tulajdonképpen a halált szolgálja, és a halálba vezet. A példabeszéd ezt jeleníti meg. A bőségben és szabadságban élt életről szőtt álmok hamar elszállnak. A migránsok a piac könyörtelen törvényeibe, a hatalmasok intézkedéseibe, illetve új falakba ütköznek. Egyeseknek sikerül érvényesülniük és felemelkedniük, de a többség számára hanyatlás következik, amely a disznók körében, az útszélen vagy egyik-másik gazdag ajtaja előtt végződik.

Magába szállás – megtérés – visszatérés

A messzire utazott fiú „magába száll" (17. v.) a távoli országban, a disznók között, amelyeknek az eledelére áhítozik, de senki sem hajlandó arra, hogy legalább abból adjon neki. Ekkor feltámad benne az emlékezés az apai házra, amelyet maga mögött hagyott. Visszaemlékszik arra, hogy ott az osztozás gazdasága működött, és még a napszámosoknak is több ennivalójuk volt, mint amennyire szükségük volt (17b v.). Ezek a napszámosok szolgaként nyilvánvalóan hozzátartoztak a házi gazdasághoz. Ellentétben az abszolút magántulajdonra épülő gazdasági renddel, amely kirekeszt embereket, az apa háza, amelybe a vesztes most szeretne visszatérni, azt a hagyományos rendet jelképezi, amely minden résztvevő számára biztosítja az életet.

Mindazonáltal ez a rend patriarchálisnak tűnik, mert a nők láthatatlanok maradnak ebben az elbeszélésben, amely azonban úgy ábrázolja az apa viselkedését, hogy az egyenesen a hagyományos patriarchális szerepelosztás kritikájával ér fel.

Jellemző, melyik pillanatban juttatja el oda Lukács a fiút, hogy az „magába száll". Az individualizáció hívei valószínűleg inkább a történet kezdetén látnák ezt viszont. A fiatalabb fiú ott követeli ki örökségét, és hagyja el a házat. Többé nincs tekintettel a közös érdekekre, hanem individuumként vág neki, hogy azt tegye, ami szórakoztatónak ígérkezik számára. Lukács szerint viszont akkor száll magába, amikor visszaemlékszik az apára, arra, hogyan mennek a dolgok annak házában, és hogy ott mindenki számára van hely és kenyér. Az apa itt nem a szűkebb értelemben vett családot jeleníti meg, hanem a házat mint mindenki számára fennálló gazdasági egységet és életközösséget. Az apától a napszámosokig mindenkit magában foglaló ház válik most a fiú új álmává, s olyan helyként jelenik meg, ahol mindenkinek elég kenyere van. Ide szeretne tartozni, még ha napszámosként is. Vissza akar térni, és ezért tér meg. Mit jelent ez? Azt akarja prédikálni Lukács, hogy a globális gazdaság egyik zugában vissza kell térni a patriarchális paraszti gazdasághoz? Bármennyire érthető és jó szándékú legyen is az egyszerű élet álma, nem haladásellenes, sőt a haladás gátja-e?

Sok liberális modernizátor, sok marxista és nem egy keresztény miszszionárius is így vagy hasonlóképpen értékelte, és „leírta" a kisparasztokról és a megélhetésüket maguk biztosítókról szóló álmokat. Az „inkluzív társadalom" – amelyben mindenki számára van elég kenyér – szocialista és kommunista víziói megörökölték ugyan valamiképpen ama régi reményeket, de az érintett kistermelőktől azt várták el, hogy mondjanak el bázisukról, és előbb váljanak proletárokká, napszámosokká, mert csak így lesz jövőjük. A sokszorosan agyonhallgatott kistermelők még léteznek, de a globalizációs folyamat most végezni akar velük.

Valóban feltarthatatlan folyamat ez? Vagy létezik a megtérésnek az az útja, amelyik visszavezet ahhoz a gazdasághoz, amely mindenkinek az életét szolgálja? A példabeszéd arra bátorít minket, hogy keressük a megtérés azon útjait, amelyek ahhoz a társadalomhoz vezetnek el, amelyben az igazságosságot éhező és szomjazó Isten és ember is otthon érezheti magát.

Az apa

Hogyan értsük a történetben szereplő apát? Társadalomgazdaságilag nézve jómódú parasztról van szó: szolgákkal dolgoztat, és olyan fölösleget gazdálkodik ki, amelyből alkalomadtán ünnepet lehet rendezni. Semmi esetre sem szegény, eladósodott kisparaszt, amilyenből oly sok létezett akkoriban, és létezik ma is. De éppoly kevéssé hasonlít arra a gazdag emberre, aki úgy vélte, sok évre kell tartalékot felhalmoznia, mielőtt élvezhetné az életet, s aki ezért lebontja raktárait, hogy nagyobbakat építsen (Lk 12,16-21).

A gazdagok és a szegények között elhelyezkedve ez az apa az embereknek azt a rétegét képviseli, amelyiknek elegendő tulajdona van ahhoz, hogy örülni tudjon az életnek. Ismerjük ezt a réteget a próféták írásaiból és a Tórából: ott a saját földjükön élő, szabad parasztok alkották a nép cselekvőképes magját – de nehéz nyomás nehezedett rájuk, amikor az osztályok közötti hasadék egyre mélyült, és egyfelől a gazdag nagybirtokosok rétegének kialakulásához, másfelől az eladósodott és nyomorba jutott kisparasztok, valamint a föld nélküli munkások rétegének kialakulásához vezetett. Ez azt eredményezhette volna, hogy rabszolgatartó társadalom jön létre, mint Görögországban, de Izrael történetében létezett egy időlegesen sikeres kíséret, amely meg tudta akadályozni ezt a fejleményt. A prófétai kritikától ösztönözve és a beavatkozó szociális törvényhozás által vezérelve, Joziás király idejében, majd még egyszer Nehemiás korában, a parasztságnak sikerült megtalálnia a megtérés alternatív útját.

Ez bizonyos fényt vet az idősebb fiúra, aki azt panaszolja, hogy sok éven át szolgált, és sosem hágta át az apa egyetlen parancsát sem (29. v.), hiszen dolgozott, és egy gazdag ember fiaként nem örökké csak ünnepelt. Neki tehát nem valamelyik parancscsal van problémája, hanem az irigységgel, és így fölvetődik az a kérdés, hogyan bánik egy alternatív gazdaság azoknak a fogyasztási vágyával és érthető irigységével, akik kemény munkájuk ellenére csak keveset engedhetnek meg maguknak. Hogyan lehet megfékezni a vágyakat, ha igaz Gandhi mondása, hogy az anyagi javak elégségesek mindenki szükségleteinek kielégítésére, de nem elégségesek minden vágyainak kielégítésére? Ebben segít ez a történet, amely olyan gazdaságról beszél, amely minden résztvevő számára „az elégnél többet” nyújt, és amely az osztozás alternatív ünnepére irányul.

Patriarchális szemmel nézve nagyon nem tipikus ez az apa, aki egyetlen tiltakozó vagy figyelmeztető szó nélkül hagyja elmenni a fiát. Nem szegül szembe a migrációs álmokkal és a szabadságvággyal, inkább úgy viselkedik, mint egy anyai apa, akit az irgalmasság arra indít, hogy elébe siessen visszatérő fiának, átölelje és megcsókolja, és ne tartson neki erkölcsi prédikációt. Tekintélyét csak arra használja, hogy elrendelje az ünneplést, de erre sem kényszeríti az idősebbik fiút, csak meghívja.

Jubileumi év

A példabeszéd megszólaltatja a jubileumi év témáját is, amelyet Jézus programszerűen felelevenített szülővárosa zsinagógájában elmondott beszédében (Lk 4,18-19). Erről a jubileumi évről azt mondja a Tóra: „Jusson hozzá újra mindenki a birtokához, és térjen vissza mindenki a nemzetségéhez” (3Móz 25,10)!

Elbeszélésünkben egy fiú, aki elmulatta örökrészét, visszatér az apai házba. Ott nem számolgatják, hogyan jött létre a veszteség, hanem fenntartás nélkül ismét befogadják. A jubileumi évben megszűnik a számolgatás, hogy közösen újra kezdhessenek mindent. Az effajta új gyakorlat a halál gazdaságból való feltámadással ér fel: „Meghalt, de ismét feléledt” (24. v.)! Az adósságok eltörlése, szabadon bocsátás, visszatérés az elveszett országba és házba – ezek a lépések vezetnek ahhoz a gazdasághoz, amely az életet szolgálja. Ez együtt jár a kizárólagos magántulajdon logikájának elvetésével: „Minden, ami az enyém, a tiéd”, mondja az apa az idősebb fiúnak (31. v.). De azt nem mondja, hogy a fiú többé ne dolgozzon hat napon át.

A halálba futó utaktól való elfordulást meg kell ünnepelni. És nem utolsósorban ünnepeikről ismerjük fel a két gazdasági rendszer radikális különbségét. A gazdag ember egyedül ünnepel, amíg a halál és a végérvényes elszakadás be nem következik (Lk 12,19-20). Az alternatív társadalomban viszont – bízva abban, hogy a megosztott áldás az élet gyümölcseit termi – együtt ünnepelnek. Mózes 5. könyvének 16. fejezete szerint az egész háznépnek kell vidám ünnepet ülnie: „Örvendezz Istenednek, a te Uradnak színe előtt fiaddal és leányoddal, szolgáddal és szolgálóddal…, és a jövevénnyel, az árvával, az özveggyel együtt…” (11. v.). Csak ekkor lesz áldás a munkán: „Így megáldja Istened, az Úr, kezed minden munkáját, amit csak végzel” (5Móz 14,29).

A biblikus teológiai távlatban olvasott példabeszédet össze lehet kapcsolni a hagyományos értelmezésekkel. Ha úgy fogjuk fel ezt az elbeszélést, mint példázatot a bűnbánatra kész bűnösről és Isten megbocsátó szeretetéről, akkor fontos, hogy a bűnbánatot úgy kell értelmezni mint visszatérést az Elég, a Szombat gazdaságához, amelyet a Tóra és a próféták megcéloztak. Ha az idősebb testvért Izrael képviselőjeként, a fiatalabbat pedig a pogányságból megtért keresztények képviselőjeként értelmezzük, akkor a történetet úgy kell felfognunk mint felhívást arra, hogy elhagyjuk a római (vagy ha úgy tetszik: amerikai) „way of life”-t (életmódot), azaz a globális kizsákmányolás és pocsékolás távoli útjait, és rálépjünk az életnek a Tóra és a próféták által megmutatott útjára.

A vesztesek reménye

A neoliberális üzenet így hangzik: „Ragadd el a részedet! Ne törődj a vesztesekkel, illetve fogadd el a sorsodat, ha téged ér a vereség és a kirekesztés!” Ebben az összefüggésben az elveszett fiú példázata segít átgondolni azt a kérdést, hogy lehetséges-e alternatív fejlődés. Közben India kisparasztjaira gondolok, akiknek szabaddá kell tenniük az utat az agrobiznisz titánjai számára, továbbá a szükség által kikényszerített migrációra, de az EU keleti bővítésével „együtt járó” („kollaterális”) károkra is, ami azt jelenti, hogy sok kisparasztot űznek majd el a földjéről. Olyan sors ez, amely milliókat érint. Mi a teendő? Leírni őket? Azt mondani nekik: „Ez a vég!”? Vagy a zapatistáknak adjunk igazat, amikor azt mondják: „Ebből elég volt!”, és állítják, hogy lehetséges egy másik világ, amelyben a gazdaság az életet szolgálja?

Felfogjuk-e mi, akiknek rövid távon még viszonylag jól megy, hogy ugyanúgy megszólítottak vagyunk? Te, Ti! Nem látjátok, hogy amit ma a világ piacain játszanak, az nem képes fennmaradni? Nézzétek meg a high-tech-mezőgazdaság kínjait és válságait, és mindazt a katasztrófát, ami készülőben van! Itt csak a bűnbánat és a megtérés segít. És ez nem utolsósorban azt jelenti, hogy szolidárisnak kell lenni a vesztesekkel, nem szabad leírni őket, erősíteni kell a hangjukat, tanulni kell gazdag tapasztalati tudásukból, és nem puszta áldozatokként, hanem életművészekként kell kezelni őket! Próbáljunk velük együtt lépéseket tenni a Szombat életet szolgáló gazdaságának irányába!

Bas Wielenga

Forrás: Junge Kirche, 2004/4

Hazatérni

(Lelkigyakorlatos elmélkedés)

1. Jézus beköszönő, kezdő tanítása: *Metanoeite!*

Térjetek meg! Változtassátok meg a gondolkodásmódotokat! Változtassátok meg az életmódotokat! Mondta ezt azoknak a kortársainak, akik meggyőződéssel vallották: maximálisan betartják vallásuk előírásait. Azoknak mondta Jézus, akik úgy gondolták: Istennek tetsző életet élnek.

2. Jézus ma nekünk is ezt az egyetlen szót mondja: *Metanoeite!*

Ezt a felszólítást általában kemény, ellentmondást nem tűrő parancsnak tudjuk, ismerjük. Pedig ez az egyetlen szó jóságos mennyei Atyánk szelíd, javunkat akaró, szeretetteljes felhívása. Megtérni = hazatérni. „Gyere haza, hagyd el a számodra idegen dolgokat!”

Hazatérni, otthon lenni, mindenki legnagyobb vágya. Ha ez beteljesül, révbe ér az életünk. Nem lesz kevesebb a munkánk, nem lesz kisebb a felelősségünk, de otthon leszünk a mennyei Atya házában.

3. Metanoia = szemlélet- és életmódváltozás.

Egyik közösségi tagunknak gerincsérve lett. Az orvos azt mondta neki: Megműtjük, de ezzel még csak az elején leszünk a feladatoknak: teljes szemlélet- és életmódváltás kell.

Amikor valakinek fogyókúrát javasolnak, ugyanezeket mondják. Meg kell változtatnia a szemléletmódját, majd az életmódját. Máshogy a fogyókúra sem működik.

Mennyei Atyánk ma szelíden, nagy szeretettel ennyit mond: Változtasd meg a szemléletedet és az életmódodat. Nem azért, hogy karcsúbb legyél, nem azért, hogy egészségesebben élj, hanem azért, hogy általad is épüljön Isten Országa.

Csak a megújult ember képes új dolgokra. Csak a nehezékeitől megszabadított szellem tud szárnyalni. Csak a Sátán kiűzése után lehet a szívből a mennyei Atya igazi lakóhelye. Csak az elhagyott bűn után lehet szent életet élni.

4. A *„metanoeite”* azt is jelenti, hogy életünket, sorsunkat, jövőnket letesszük a mennyei Atya kezébe. Milyen sokan teszik le a jövőjüket, sorsukat bankok, pénzintézetek, multi cégek kezébe. Évekig, évtizedekig tőlük függnek. Ha nem teljesítik az elvárásokat, menthetetlenül kihúzzák alóluk a házat, a munkahelyet, nem törődve pillanatnyi helyzetükkel.

Ha egy banknak el tudunk köteleződni 10-15-20 évre, mennyivel inkább kellene ezt megtenni mennyei Atyánknak. Ő nem zsákmányol ki, nem használ ki, hanem valódi életet ad.

Aki elköteleződik, az hazatalál. Aki mindent odaad, az megnyer mindent.

A mennyei Atya közelsége:
feloldja feszültségeinket,
megoldja életünk legnehezebb és legnagyobb gondjait,
szeretete előzi a bűnt a lelkünkből,
közelsége megtanít a szeretet alapszabályaira, az adás-osztozás, békességteremtés, szolgálat tanításának megtartására,
közösségi lénnyé tesz,
áldás leszünk a mieinknek, országunknak, egyházunknak, világunknak.

Tehát a mennyei Atya gyengéd, szelíd, szerető szava: Gyere haza!

„Az arca maga a szelídség,
mint aki sokat szenvedett.
Hogy álmai ne keserítsék,
visszafogad egy gyermeket:
ez elcsatangolt bűnbe-mocsokba,
eltékozolta örökét.
Az Apja nem tartotta fogva:
tegye, s úgy lássa be bűnét.

...

Ki a maga kárán tanul,
tér vissza Hozzá józanul,
s lesz hű fia önként örökre.
S fölismeri Apja szép arcát,
hogy az a szeretet, szabadság,
s nem vágyik csalfa örömökre.”

(Jánosy István: Rembrandt: A tékozló fiú)

Vincze József

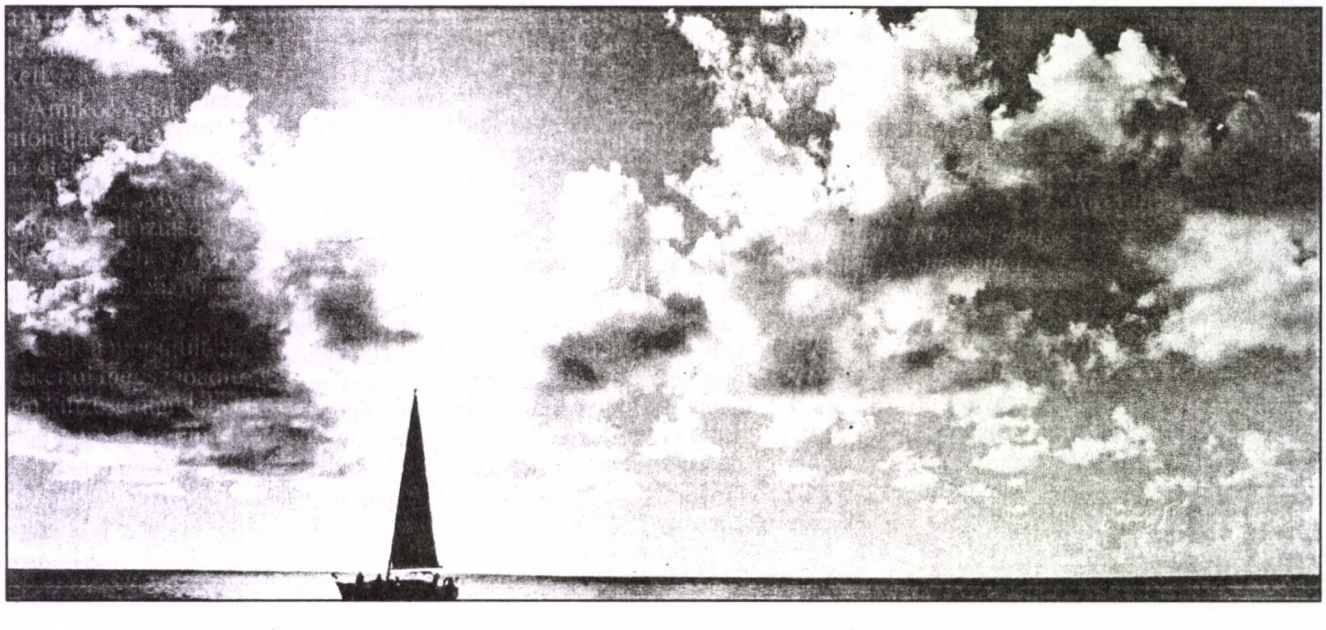

Mire van szükségünk?

A hűtlen intéző példázatának üzenete (Lk 16,1-13)

Amióta csak feljegyezte az egyik evangélium, Jézusnak a hűtlen intézőről szóló példabeszéde nehézséget okoz a magyarázóknak. Egy igazi zsiványtörténet az Ujszövetség közepén? Úgy tűnik, hogy megszünteti a kereszténység morálját. Ezért némelyek úgy vélték, ez a történet legalábbis hamisítatlan tanúsága annak, hogy Jézusnak volt bizonyos humora. Kétségtelen, a történet hallgatói alighanem combjukat verdesték élvezetükben, és csodálták az intéző ravaszságát. Végső szorultságában olyan ötlete támad, amely teljessé teszi korábbi vaskos tréfáit, neki magának azonban biztosítja a megmenekülést, és ha az ember hihet a fülének, a végén még urának nagyrabecsülését is kivívja.

Az effajta zsiványtörténetek nem ritkák olyan emberek részéről, akik Istenről beszélnek. A múlt században egy zsidó rabbi azt mesélte, hogy barátai között van egy olyan férfi, akit tolvajlás miatt régóta keres a rendőrség. „Hogyhogy?”, kérdezték tanítványai. „Nos”, magyarázta a rabbi, „ez a férfi mindennap valami újat tanít nekem Istenről. Amikor mindenki aludni tér, ő fáradhatatlanul munkába indul. Miközben mások csak arra képesek, hogy bezárják az ajtókat, ő képes kinyitni azokat. Ahol mások csak lármával és nagy zajjal képesek munkához látni, ő észrevétlenül és csöndben dolgozik. Ez a férfi igazi művész; már ezért is kedvelem.”

Bizonyos értelemben a hamis intéző példabeszéde is azért hangzott el, hogy meglepő és humoros üzenetéből tanuljunk valamit. Mégsem elégséges, hogy egyszerűen humoros történetként engedjük hatni magunkra ezt az elbeszélést. Jézus hallgatói bizonyára magyarázat nélkül, közvetlenül megértették példázatait. Ebben az esetben viszont úgy tűnik, csak egyetlen feltétel teljesülése esetén nyílik meg közvetlenül az elbeszélés értelme: Ha feltételezzük, hogy Jézust ténylegesen sarokba szorították, amikor ezt a történetet elmesélte, és hogy éppen azt a szemrehányást tették neki, amelyikkel az egész történet kezdődik. Elképzelhetjük, hogy Jézust éppen azzal vádolták: Isten ügyét illetően elkótyavetyéli a vallás drága örökségét. Mindenesetre az Ujszövetség sok más helyén is találkozunk ezzel a szemrehányással. A választott nép azzal tűnik ki minden más nép közül, hogy birtokolja azokat a parancsokat, amelyeket Isten ajándékozott neki. Aki ezekhez igazodik, az Isten és az emberek előtt egyaránt kiválónak számít, ami a vallásosságot és az emberiességet illeti. Aki azonban lábbal tiporja ezeket a parancsokat, az kitaszítottnak és Isten által elvetettnek számít. El lehet-e fogadni, vagy egyszerűen csak eltűrni is, hogy ez a Jézus úgy tesz, mintha Isten parancsai nem alkotnának írott jogot? El lehet-e viselni, hogy úgy tesz, mintha Istent egy jó embernek tekinthetnénk, és formálisan jogunk lenne a megbocsátásra, kegyelemre, irgalmasságra, amikor csak szükségünk van rá?

Kétségtelen: viselkedésével és szavaival Jézus bűnössé válik Isten adományainak könnyelműen hűtlen kezelésében. Igen jól megérthetjük ezt a szemrehányást, ha kétezer év távolságából kiemelve, belehelyezzük korunkba. Valamennyiünket arra neveltek, hogy Istent komolyan vegyük, és ez azt jelentette, hogy Isten parancsaihoz kellett igazodnunk. A parancsok értékét az mutatja, hogy mekkora büntetést vár azokra, akik áthágják őket. Továbbá arra tanítottak minket, hogy Isten csak addig jó, amíg mi magunk is jók vagyunk, ellenkező esetben büntető Istenné válik, haragvó Istenné, akitől félnünk kell, főképpen akkor, ha azt állítjuk, hogy szeretjük őt. Ez egy örökösen felemás helyzet, és állandó kényszer uralkodik bennünk, hogy valamit elfojtsunk, félretoljunk, megrendszabályozzunk. Az effajta vallásosság nehéz. Ha ekkor jön valaki, aki látszólag megkönnyíti a dolgot, sőt túlságosan is könnyűvé teszi, akkor félelmet, haragot és boszszúfantáziákat vált ki belőlünk. Szükségünk van ezekre az elképzelésekre, hogy ismét meg tudjuk fegyelmezni magunkat. Hová jutnánk, ha minden megengedett lenne?

Jézus szemében az volt a próbakő, hogy mennyire vagyunk képesek nagylelkűek lenni, avagy mennyire van szükségünk a félelemre, a kényszerre, a büntetés ostorára ahhoz, hogy kocsirúdhoz kötött lovakként megfegyelmezzük magunkat. Jézus szemében egész istenkapcsolatunk döntő ismérve abban állt, hogy mennyire könnyű, sőt szinte magától értetődő számunkra emberségesen és jól bánni önmagunkkal és embertársainkkal.

A vád tehát így hangzik: hűtlenül kezeli, elkótyavetyéli, leértékeli Isten adományait. „Nos, mi lenne a helyzet, emberek, ha sokkal inkább igazatok lenne, mint hiszitek? Valóban ilyes valaki lennék? Egy hűtlen intéző, aki annyira kiesett urának kegyeiből, hogy már egyáltalán nem képes jóvátenni a dolgot? Ha még most, ilyen körülmények között is az igazságosság szerint akarnék eljárni, sosem vergődnék zöldágra. Mindenképp el kellene, hogy bocsásson engem. Mi más marad tehát, mint hogy ugyanazzal a logikával, a kétségbeesés vakmerőségével folytassam, amit csináltam, és még meg is tetézzem azzal, hogy most következetesen kótyavetyélek, mindenkinél úgy, ahogyan szüksége van rá, és leginkább magamnál?”

Úgy kell hallgatnunk ezt a történetet, hogy aki elmondja, azt sarokba szorították. Ebben az esetben talán valóban eljut a hallgatókhoz, mert nem csupán Jézus önigazolását tartalmazza, amiért határtalan készséggel éppen a bűnösökkel, a vétkessé váltakkal foglalkozik, azokkal, akiket illik elkerülni, hanem a hallgatókhoz intézett kérdést is magában foglal, sőt a hallgatók megkérdőjelezését is. Ők valóban bűntelenek? Ha előhívatnánk őket törvény és rend szerint, nem állnának-e benne valamennyien a sorban száz korsó olaj és száz zsák búza veszteséggel? És meg tudnák-e fizetni adósságukat anélkül, hogy teljesen tönkremennének? Így szemlélve a dolgot, nem lenne-e szüksége mindegyiküknek a történetbeli intézőre ahhoz, hogy egyáltalán életben maradhasson? Olyan intézőre, aki mérsékeli az adósságot, ötven százalékkal, húsz százalékkal, ahogy épp a szükség kívánja – nem pedig az igazságosság? De igen.

S ha még mindig jön valaki, és felemelt vagy kinyújtott mutatóujjal felpanaszolja a jogot és a rendet, számon kéri a jót és a rosszat, azt, ami illik, s ami nem illik, akkor azt kell mondanunk, hogy az illető még nem fogta fel, mennyire nyakig van a csávában ő maga. Még nem tekintett bele a számláiba, és nem fogta fel a helyzetét. Könnyű igazságosságról beszélni addig, amíg az ember nem ismeri önmagát, és sejtelme sincs arról, milyen gyámoltalan az ember általában. Azok, akik igazságosságot követelnek, mindenképp a gödör szélén állnak.

Az az igazság, hogy nem marad számunkra más, mint úgy imádkozni, ahogyan Jézus tanította: „Bocsásd meg vétkeinket, ahogyan mi is megbocsátunk minden ellenünk vétkezőnek!” Ez vakmerő logika, valóban szélsőségesen vakmerő, merész és rámenős zsiványság, amely hatályon kívül helyezi a morál szabályait – de lehetővé teszi az emberiességet. Amíg abból indulunk ki, amivel állítólag rendelkezünk, addig becsapjuk önmagunkat, kegyetlenek maradunk, s a végén elvétjük Istent is, akit emlegetünk. Ha abból indulunk ki, amire szükségünk van, akkor felfedezzük a szeretetet.

Eugen Drewermann

Forrás: E. D., Wenn der Himmel die Erde berührt, Patmos Verlag, 2006

Gromon András

Jézus valláskritikája

II. rész

A vallási politika kritikája

Vallási politikán itt a *vallási alapon folytatott politizálást* értjük, a politizálást inkább a szó hétköznapi, mint szigorú értelmében véve, vagyis az uralkodók hatalomgyakorlásaként felfogott politikáról inkább csak elvi szempontból esik majd szó, a gyakorlati politikai (jellegű) tevékenységet inkább a nép körében figyelhetjük majd meg – s mindezt „negatív fényben”, Jézus kritikus szemléletében.

Az élre Jézus híres-hírhedt szállóigévé vált, elvi jelentőségű mondása kívánkozik: „Ami megilleti a császárt, [azt] adjátok meg a császárnak, viszont ami megilleti Istent, [adjátok meg] Istennek” (Mk 12,17)!

A mondás első felének lényege: A *császár nem versenytársa Istennek*, következésképpen mindazt, ami megilleti őt, jó lelkiismerettel megadhatjátok neki, mert ezzel semmit nem vesztek el Istentől, és adjátok is meg neki, ahelyett hogy lázadoznátok ellene! A mondás második felének mondanivalója: Az *elsődleges* az, hogy *megadjuk Istennek*, ami őt megilleti (mindenki másnak pedig csak annyit, ami ezután még „megmarad”, vagyis ami ebből következik, illetve ezzel nem áll ellentétben)!

Útmutatásával Jézus – az ókori világban gyakorlatilag ismeretlen módon – egyfelől ***szétválasztotta*** a politikát és a vallást, másfelől – teljes ellentétben Pállal (ld. Róm 13,1-7) – ***megszüntette*** az uralmi struktúrák misztifikálását és abszolutizálását.

Ebből az alapállásból is következik Jézus válasza, amelyet két tanítványa, Jakab és János kérésére ad. A kérés így hangzott: „Add meg nekünk, hogy egyikünk jobbodon, másikunk balodon üljön a te dicsőségedben!” A válasz pedig: „…a jobbomon vagy balomon ülést megadni nem az én ügyem” (Mk 10,37.40).

A Zebedeus-fiak kérelme mögött az a várakozásuk áll, hogy Jézus a saját, Dávid modellje szerinti messiási uralmát fogja megvalósítani Jeruzsálemben. Fejükbe vették ugyanis, hogy bizonyára ő a Messiás (Mk 8,29), s most a várt messiási birodalom legfőbb miniszteri helyeire pályáznak „a király jobbján és balján”. Jézus határozottan közli velük, hogy nem kínálhat nekik díszhelyeket és hatalmi pozíciókat egy eljövendő messiási birodalomban. Ennek oka egyszerű: ***nem lesz semmiféle jézusi uralom*** (*baszileia szu*), sem Jeruzsálemben, sem „egy eljövendő világkorszakban”, sem a túlvilágon, mivel Jézust kizárólag *Isten* „uralmának” (*baszileia tu theu*), „a szeretet országának” megvalósulása érdekli, abban pedig semmiféle emberi uralomnak nincs helye (ld. Mt 23,9.8; Lk 22, 25-27). Ha lenne Jézusnak (bármikor, bárhol) valamilyen „királysága, országa, uralma”, akkor megilletné őt a hivatalok osztogatása, de neki „nincs ilyen ügye”.

Az előbb tárgyalt két helyen is jelen volt már *a messiási problematika*, de Jézus kifejezetten is reagált erre, egyrészt általánosságban, másrészt konkrétan a saját személyére vonatkozóan.

Általános jellegű állásfoglalása így hangzik: „Hogyan mondhatják az írástudók, hogy a Messiás Dávid fia? Hiszen maga Dávid mondta a szent Lélek által: »Így szólt az Úr az én uramhoz: Ülj a jobb kezem felől, amíg ellenségeidet lábad alá vetem!« Maga Dávid mondja őt »urának« – de [akkor] hogyan fia neki” (Mk 12,35-37)?

Kétségtelenül a nagyon nehezen értelmezhető részek közé tartozik ez a néhány mondat, született is számos magyarázati próbálkozás; legvalószínűbb jelentése nézetünk szerint a következő: Rámutatva az isteni sugalmazásúnak tartott zsoltárszöveg belső ellentmondására („a Dávid-*fia* Messiás *ura* Dávidnak”), Jézus arra világít rá, hogy „a szent Lélek által szóló” Dávid tévedett, mert ***semmiféle messiás*** – vagy legalábbis dávidi stílusú, harcos politikai messiás – ***nem létezik***, hiszen Isten maga az egyetlen „úr” (vö. Mk 12,29!), és ezért az általa akart „világrendben”, a szeretet rendjében (= Isten országa) semmiféle emberi uralomnak nincs helye (vö. Mk 10,40a!), fegyveres felszabadító harcnak pedig a legkevésbé.

A *konkrét*, saját személyére irányuló messiási várakozásokat pedig a lehető legkeményebben utasította visszа. Tanítványaihoz intézett kérdésére Péter „kivágja az adu ászt”: „Te vagy a Messiás!” Márk még elfogulatlanul közli Jézus nyers reagálását: „Erre keményen rájuk szólt, hogy senkinek se beszéljenek őróla” (Mk 8,29-30); Lukács már módosítja ezt (9,21), Máté pedig egészen az ellenkezőjére fordítja (16,17-20).

A Márknál olvasható mondat azt jelenti: Jézus sehogyan sem foglalt állást Péter véleményével kapcsolatban!! Már csak a messiási cím (elvi) többértelműsége miatt sem válaszolhatott egyszerű igennel (még utalásszerűen sem), de azért sem, mert a közgondolkodásbeli értelmezést határozottan vissza kellett volna utasítania; ráadásul – ahogy az előbb láttuk – mindenfajta messiásvárást elutasított; állást nem foglalását tehát ***semmiképp sem lehet Péterrel egyetértésként értelmezni***. Megerősíti ezt, hogy Péter nyilvánvalóan igenlést várt Jézustól (ahogyan ezt Máté 16,17 majd betoldja), mint ahogy az evangélium első olvasói is, akik már Messiásnak tartották Jézust. Az evangélium feliratának tanúsága szerint (1,1) Márk is annak tartotta; ha tehát tudott volna olyan hagyományról, amely szerint Jézus egyetértett Péter felfogásával, aligha hallgatta volna el! (Írói tisztessége elismerést érdemel!) Jézus csak annyit mond itt, hogy „senkinek se beszéljenek *őróla*” (*médeni legószin peri autu*): A tanítványoknak *nem* Jézus *személyét* kell igehirdetésük középpontjába állítaniuk, *hanem* Jézus Istenről és az ő országáról szóló *üzenetét*, és azt tetteikkel is hitelesíteniük kell (vö. Mk 6,12-13).

Magyarázatunk hitelességét a szóban forgó jelenet folytatása teszi egészen nyilvánvalóvá: Jézus hideg zuhannyal akarja eloszlatni tanítványai messiási illúzióit, ezért várható szenvedéséről kezd beszélni: „Az emberfiának sokat kell szenvednie…” „Erre Péter magához vonta őt, és kezdett keményen beszélni vele. Ő azonban megfordult, ránézett tanítványaira, keményen rászólt Péterre, és azt mondta: »Menj innen mögém, Sátán! Mert ***nem Isten [gondolatai]*** járnak a fejedben, hanem az emberekéi«” (Mk 8,31-33)!

Hogy mit jelenthetett Péter kemény beszéde, hitelesen értelmezi Máté evangélista: „Irgalom neked [Isten legyen irgalmas hozzád / Isten irgalmas lesz hozzád], uram! Ilyesmi nem történhetik veled” (16,22)! A bevett ószövetségi gondolkodás alapján Péter úgy gondolja, hogy ha egyszer Jézus a Messiás, Isten Fölkentje, akkor nem érheti üldözés, szenvedés, s főképp nem erőszakos halál, hiszen Isten „vigyáz az övéire, megkíméli őket az ilyesmitől”. Ezek azonban Jézus szerint nem Isten gondolatai, hanem emberekéi, vagyis tévesek: az is, hogy Jézus a Messiás, és az is, hogy Jézus nem szenvedhet erőszakos halált!

Megemlítjük még, hogy tanulságosan vetődik föl a messiási problematika *Keresztelő János és Jézus viszonylatában* is (Lk 7,18-23).

János elküldi két tanítványát Jézushoz, ezzel a kérdéssel: „Te vagy-e »az, aki majd eljön«, vagy mást várjunk?” – János érdeklődése erre az „eljövendő” Messiásra irányul: „Te vagy-e az?” Ez azonban valójában nem pozitív tartalmú *kérdés*, sokkal inkább kérdésbe öltöztetett, csodálkozással és kétkedéssel teli *kritika*, elutasítás (vö. 23. v.!), de legalábbis várakozó álláspontra helyezkedés: „Te nem lehetsz a Messiás!” Hiszen eltérő istenképével és gyakorlatával, azzal, hogy Isten feltétlen és korlátlan jóságát hirdette, illetve asztalközösséget tartott a bűnösökkel, Jézus az ellenkezőjét képviselte János szigorúságának és elvárásainak.

Jézus ügyet sem vet arra, hogy igazolja János számára: valóban ő a Messiás (ez érthető, hiszen – ahogy az imént láttuk – nem tartja magát annak), hanem Izajás prófétára tett utalásokkal arra mutat rá, hogy Isten mit cselekszik általa *most*, s hogy Isten egészen más, mint amilyennek János gondolja őt Kumrán szellemében, majd ***kritikus üzenettel válaszol*** a kérdésbe öltöztetett kritikára: „Jó annak, aki nem tántorul el tőlem.” Ez *meghívás és buzdítás* egykori Mestere számára: „Alakítsd át gondolkodásodat, és – látván-hallván, miket viszek végbe Isten erejéből – ismerd el, hogy Isten nem bosszúálló bíró, hanem mindenkit szerető Atya! Meglátod, valóban jó annak, aki nem utasít el engem, hanem általam a valódi Istenhez csatlakozik!”

A történet folytatásában Jézus, noha csupán rejtett utalással, de *a nép messiásvárására is reagál:* „Mi célból mentetek ki a pusztába?... Azért, hogy prófétát lássatok?... Mondom nektek: Asszonyok szülöttei között senki sem nagyobb Jánosnál, de aki a legkisebb Isten országában, az nagyobb nála” (Lk 7,24-28).

Ha az „Azért, hogy prófétát lássatok?” kérdés folytatását – „Igen, mondom nektek, prófétánál is nagyobbat” – a szentírásmagyarázók egyöntetű véleményét követve úgy akarnánk értelmezni, mintha Jézus azt mondta volna, hogy János a prófétáknál is nagyobb valaki, akkor egyrészt Jézust *ellentmondásba kevernénk* önmagával, másrészt figyelmen kívül hagynánk, hogy a görög szövegben *hiányos mondatról* van szó, amelyet – a megelőző kérdések miatt (háromszoros „Mi célból mentetek ki?”) – nem lehet így érteni: „Mondom nektek, hogy prófétánál is nagyobbat [*láttatok*]”, hanem csak így: „Igen, azért mentetek ki, hogy prófétánál is nagyobbat [*lássatok*].” De ki nagyobb még a prófétáknál is? Kézenfekvő: a Messiás – és maga Lukács evangéliuma tanúskodik arról, hogy valóban így vélték: „A nép feszülten várakozott, és valamennyien azt fontolgatták szívükben, hátha maga János a Messiás” (3,15); ezt János evangéliuma is megerősíti (1,19-27)!

Tehát Jézus ***nem erősítette meg a nép messiási elképzelését*** sem, hanem egyrészt elismerte Keresztelő János nagyságát, másrészt viszont elképesztő keménységgel azt állította, hogy Isten országának legkisebb tagja is nagyobb Jánosnál (és ezzel azt is, hogy János – legalábbis objektíve – kívül van Isten országán). Jézusnak ez az értékítélete érthetővé válik, ha tudatosítjuk, hogy a Jézus által hirdetett „Isten országa” az igazságosságot felülmúló, *határtalanított szeretet* világa, János viszont mind istenképét, mind erkölcsiségét illetően megmaradt *az igazságosság és a jog* keretei között, akárcsak a tékozló fiú bátyja.

A messianizmus, a vallási alapon gyakorolt nemzeti felszabadítási politika legszélsőségesebb és egyúttal *leggyakorlatiasabb képviselői* a ***zelóták***, más néven szikáriusok voltak, akiket Josephus Flavius „afféle jeruzsálemi rablóknak” nevezett, és akik erőszakkal akarták lerázni a római igát. A tőlük való elhatárolódással Jézus végképp egyértelművé tette, hogy elutasítja a vallási alapon folytatott politizálást.

Ennek első példája: Egy alkalommal „hírt hoztak Jézusnak azokról a galileaiakról, akiknek a vérét Pilátus egybemosta áldozati állataik vérével. [Jézus] megfelelt nekik, mondván: »Ti azt gondoljátok, hogy ezek a galileaiak bűnösebbek voltak az összes [többi] galileainál, hogy ilyeneket szenvedtek el. Mondom nektek: Semmiképpen! De ha meg nem tértek, valamennyien hasonlóan fogtok elveszni«” (Lk 13,1-3).

Válaszának első felében („Semmiképpen!”) Jézus szeretné kijózanítani honfitársait: Meg akarja szabadítani őket hagyományos istenképüktől, az „igazságos” és „megtorló” Isten képétől, amelynek értelmében Isten a jókat megjutalmazza, a rosszakat megbünteti. Vagyis Isten nem olyan, amilyennek a hírhozók képzelik. Ez azt is jelenti, hogy a Pilátus által lemészárolt „galileaiak”, azaz zelóták

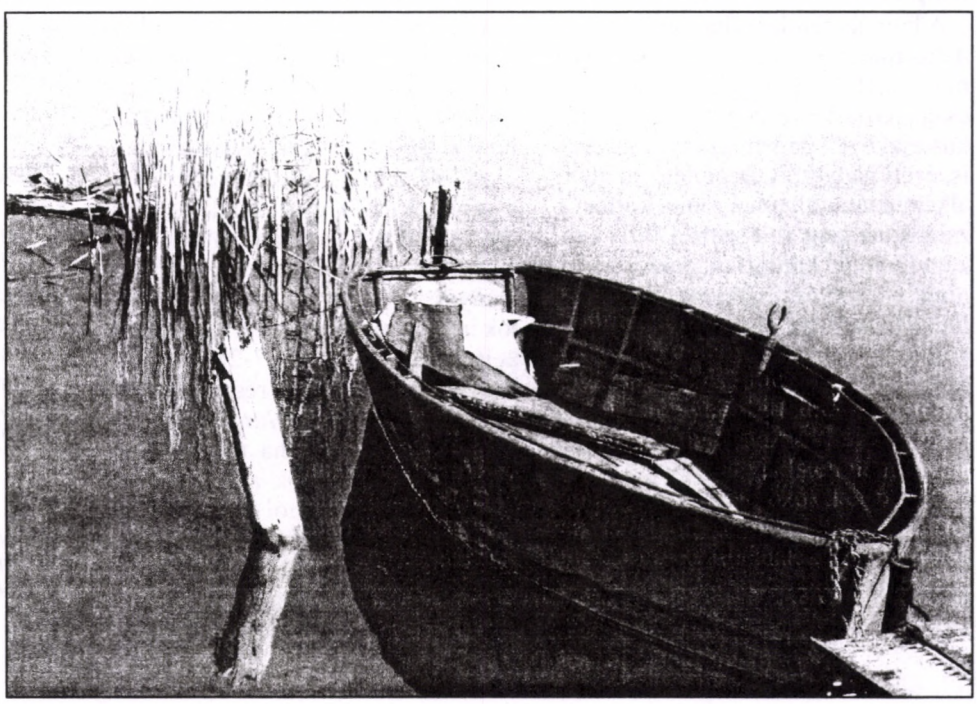

Jézus szerint nem voltak bűnösebbek, mint a többi zelóta.

Válaszának második fele – az iméntiekből következően – nem jelentheti azt, hogy „Ha meg nem tértek, Isten titeket is megbüntet" (akár e világi csapással, akár túlvilági kárhozattal), hanem csak ezt: „Ha ti, akik rokonszenveztek a lemészárolt zelótákkal, azonosultok az ő felfogásukkal, céljaikkal és módszereikkel, nem tértek meg, nem változtatjátok meg gondolkodásmódotokat és viselkedéseteket, azaz ***ha meg nem tértek*** *a zelótizmusból*, akkor ***ugyanúgy fogtok elveszni***, azaz konfliktusba fogtok keveredni Pilátussal (Rómával), és ugyanúgy le fog(nak) mészárolni titeket."

Jézus ezzel megadta az általa szükségesnek tartott „megtérés", vallási és politikai gondolkodás-átalakítás irányát és tartalmát is: a személyválogatást nem ismerő Istenhez, illetve *az ellenségszeretetre* kell megtérni (vö. Mt 5,45). Ily módon Jézus elutasított minden, mégoly vallásos nacionalizmust (de a hazaszeretetet nem, ld. alább Lk 19,42), és természetesen minden „szent háborút" is; másfelől az ellenségszeretet útját nemcsak Istennek tetszőnek tartotta (Mt 5,45; Lk 6,36), hanem a békességteremtés egyedül hatékony módszerének is (ld. alább Lk 19,42; 23,31).

„A templom megtisztításakor" Jézus nagyon *konkrét módon is* kifejezte elhatárolódását a zelótizmustól. Ezt az elhatárolódást rejti Mk 11,16 kissé homályos megjegyzése: „...nem engedte, hogy valaki [valamilyen] eszközt vigyen keresztül a templomon."

A homály feloldásában segít, ha tudatosítjuk, hogy a görög *szkeuosz* szó mindenféle eszközt jelent, azaz nemcsak „háztartási eszközt" vagy „kultikus eszközt", hanem *„harci eszközt"* is, ezért nagyon is megfelelő az itteni alkalmazása, hiszen a római korban a zsidóknak nem volt szabad harci eszközt (például kardot) maguknál tartaniuk, viszont az ember elrejthetett az öltözékében egy hosszú kést bárányvágáshoz (vagy emberek leszúrásához), egy kisebb baltát fahasogatáshoz (vagy mások koponyájának szét-hasításához), avagy egy rövid, görbe tőrt („Izrael ellenségeinek" meggyilkolásához), ahogy tették ezt a *zelóták* vagy a szikáriusok.

Tiltását azután így indokolta meg Jézus: „Nincs-e megírva, hogy »az én házamat az imádkozás házának nevezik majd minden nép számára«? Ti viszont terroristák búvóhelyévé tettétek" (Mk 11,17). Azaz nemcsak általános erőszakmentessége miatt ***utasította el a vallásilag feldíszített nacionalizmust***, hanem az ellenségszeretet melletti elkötelezettsége miatt is, mondván: A mi Istenünk háza nem a gyilkolás háza, hanem *az imádságé*, és nem a mi népünk magántulajdona, hanem *„minden nép számára"*, konkrétan: a körülmetéletlenek és „tisztátalanok", a „pogányok", a rómaiak számára is nyitva kell állnia, hogy találkozhassanak benne azzal az Istennel, akinek minden nép minden tagja egyformán gyermeke. Ti azonban zelóta magatartásotokkal, merényletek elkövetésére való készségetekkel „rablók", terroristák búvóhelyévé teszitek!

Két olyan esetet kell még megemlítenünk, amikor Jézus határozottan elvetette a vallási politikát, de oly módon, hogy az egyúttal határozottan kifejezte hazaszeretetét is.

Jeruzsálemi bevonulása kapcsán ezt írja Lukács: „Amikor megközelítette, és meglátta a várost, megsiratta, és így szólt: ***„Bár felismerted volna... a békesség feltételeit"*** (Lk 19, 42)! – Sírása és szomorú felsóhajtása megmutatja, hogy amilyen távol állt Jézustól az erőszakos (zelóta) nacionalizmus, olyan közel állt hozzá a más népeknek ártani nem akaró, igazi hazaszeretet. Megrendültséget sugárzó viselkedése és mondása azt jelenti: A szerető és megbocsátó Istenről, illetve az ellenségszeretetről szóló tanítása, békeprogramjának elfogadása fokozatosan elvezethette volna Jeruzsálemet (és egész Izraelt) a valódi és teljes körű békességre.

Még megrendítőbb, hogy ez a kettős gond – a vallási alapú erőszak elutasítása és a hazaszeretet összekapcsolódása – utolsó útján, a kereszt hordozásakor is megnyilatkozik:

„Nagy népsokaság követte, meg asszonyok, akik gyászolták és siratták őt. Jézus azonban hátrafordult hozzájuk, és ezt mondta: Jeruzsálem leányai, ne miattam sírjatok! Sírjatok inkább magatok miatt és gyermekeitek miatt" (Lk 23,27-28)! – Jézus nem kér az asszonyok részvétnyilvánításából. ***Kemény elutasítását*** akkor érthetjük meg, ha tudatosítjuk, hogy ezek nem azok az asszonyok voltak, akik Galileától egészen a keresztig követték őt (Mk 15,40-41), hanem annak a „Jeruzsálemnek a leányai", amely elvetette őt és békeüzenetét, s még inkább, hogy az asszonyok sírása aligha csak a természetes részvét megnyilvánulása volt, hanem *Róma-ellenes tüntetés* is: a Jézus (és a vele együtt kivégzésre vitt zelóták?) iránti részvét mellett ott izzott benne a rómaiakkal szembeni gyűlölet is. Jézus ezért önmagukra és gyermekeikre irányítja az asszonyok figyelmét: Óvakodjanak maguk is, és óvják gyermekeiket is a fanatikus és erőszakos nacionalizmustól.

Azt, hogy valóban erre gondolt, illetve óvásának az indoklását szavainak folytatása tartalmazza: „Mert ha [már] a nedvdús fával ezeket teszik, mi történik [majd] a szárazzal" (Lk 23,31)? – A szövegösszefüggésből (ti. hogy az asszonyok sírása Róma-ellenes tüntetés is) nyilvánvaló, hogy az általános alany („teszik") nem azt jelenti: „az emberek", vagy „a sors", és még kevésbé „Isten", hanem egészen konkrétan: „a rómaiak", a figyelmeztetés értelme pedig: „Ha a rómaiak (pusztán taktikázásból) már velem is ilyen brutálisan bánnak el, jóllehet én csak »nedvdús fa« vagyok, az állam nem igazi, »eltüzelésre« alkalmatlan, veszélytelen »ellensége«, nem valódi lázadó – ***mit fognak tenni*** a tüzelésre valóban alkalmas »száraz fával«, ***a valódi lázadókkal***, a »szabadságharcosokkal«, ha egyszer kitör a fegyveres konfliktus?"

A Golgotára vezető út már nem volt alkalmas arra, hogy Jézus hosszú prédikációt tartson az isten- és emberellenes zelótizmusról, de a pillanat lehetővé tett számára még egy utolsó figyelmeztetést. S miközben a főpapság a nép vallási megrontójaként elítélte, és politikai lázítóként kiszolgáltatta a rómaiaknak, Jézus – a kivégzésre menet is – népe sorsával törődött. Mindvégig megmaradt a valódi szeretet útján.

* * *

Befejezésképpen talán elég egy költői meg egy kevésbé költőinek tűnő kérdést föltenni:

A fentiek fényében csodálkozhatunk-e azon, hogy bár mindenkihez, még ellenségeihez is jó volt, Jézust mégis kivégezték?

Ha ma jönne el Jézus, az ún. keresztény világba, miben állna a valláskritikája?

E tanulmányhoz nagyjából azonos terjedelmű jegyzetanyag tartozik, amelyet a szerző kérésre szívesen elküld az érdeklődőknek.

(Vége)

Bibliai alapfogalmak – egy zsidó tudós szemével

Igazságosság

Ami az Ószövetségben kereken 180-szor, az Újszövetségben pedig több mint 70-szer „igazságosság"-ként jelenik meg a fordításokban, az legfeljebb egy töredékét adja vissza annak a héber kifejezésnek, amely mindkét esetben alapjául szolgál ennek az alapfogalomnak. Ha a kegyelemből történt megváltás jelenti az üdvtörténet középpontját, mint a történelmi kereszténység esetében, akkor a szeretetnek kell minden erkölcsiség csúcspontjának lennie. Ha azonban rendeltetése szerint az ember Isten szabad partnere, és felelősen kell választania jó és rossz közül, akkor a szeretetnek egyesülnie kell az igazságossággal. A zsidó ember ugyanis tudja: A szeretet igazságosság nélkül anarchiához vezet, ahogyan az igazságosság szeretet nélkül szükségképpen zsarnoksághoz vezet. Izrael Istene sem „kegyelemből fakadó, olcsó szeretetet" nem akar (ahogyan Bonhoeffer mondja), sem emberfeletti igazságosságot, hanem *cedáká*-t; ez a tősgyökeres héber szó egyszerre juttatja kifejezésre mindkét tulajdonságot, és magasabb egységgé olvasztja össze őket. Mert csak a kettő harmóniája felel meg az igazságos teremtő és a nagykorú emberiség zsidó világképének.

Ez a *cedáka* sem a görög *dikaioszüné*-nek, sem a római *iustitiá*-nak nem felel meg: ezek a tényleges, illetve az elvileg szükséges állapot mérlegelésének jogi szakkifejezéseivé váltak. Ezáltal azonban a héberek etikai megfelelősége avagy Isten mércéje szerinti beválása – amellyel kapcsolatban ismételten hangsúlyozzák, hogy ami legális, annak még távolról sem kell szükségképpen legitimnek lennie – bírói „igazságossággá" válik, amely „igazolja", „megigazulttá teszi" Isten szemében az embert. Csakhogy a fordítás során veszendőbe megy annak az isteni szeretetnek a hangja, amely figyelmen kívül hagyhatatlanul ott rezeg az igazságosságot követelő prófétai kiáltásokban, továbbá annak a tudata, hogy a *cedáka* keretében az én jogom mindig magában foglalja embertársaim jogát is.

Amikor Ábrahám az Istennel Szodomáért és Gomorráért folytatott vitában azt merészeli Isten szemére vetni: *„El akarod pusztítani az igazat a bűnössel együtt...? Nem kellene-e az egész világ bírájának igazságosan ítélnie?"* (1Móz 18,23-25), akkor sem az igazságszolgáltatásra, sem a jogszolgáltatásra nem gondol, hanem a bírói irgalmasság és az igazságosan eljáró szeretet harmóniájára, amely hozzátartozik a zsidó „imitatio Dei" („Isten követése") lényegéhez. E két fogalom harmóniája szilárdan gyökerezik abban a héber hitigazságban, hogy Isten *„az Igaz", a Caddik* (ahogyan a Biblia hívja), aki maga is gyakorolja a *cedáká*-t, és annak gyakorlását létfeladatául adja az embernek is mint képmása hordozójának. Hiszen az így felfogott igazságosság végül is magában foglalja az etikai alapértékek teljes tartományát. Röviden: a *cedáka* azoknak a hétköznapi kis lépéseknek a „teopolitikáját" követeli meg, amelyeknek közös célja az, hogy teljesítsük az 5Móz 6,18 parancsát: *„Azt tedd, ami helyes és jó az Úr szemében!"*

Két vonás jellemzi ezt a héber *cedáká*-t. Görög-római nézőpontból a *cedáka* alapjában véve igazságtalan, mert a rászorulókkal szembeni tartozást teszi – messze túl bármiféle formális igazságosság követelményein – a megélt hit próbakövévé. Sőt, egyesíti a társadalmi és a vallási valóságot azáltal, hogy a társadalom peremvidékén az emberiség családjának azon tagjait ismeri el, akikre Isten gondoskodása és előszeretete irányul. Ennélfogva a *cedáka* minden jótettünk foglalata, az alamizsnaosztástól a betegláto gatáson át az embertársunk kedvéért való önfeláldozó odaadásig. Itt nem nagyvonalúságról vagy lereszkedő jótékonykodásról van szó, hanem egy kötelesség teljesítéséről, ami az embertestvért megilleti – jogszerű részesedésként ama meg nem érdemelt adományok bőségéből, amelyekkel Isten megajándékozza az általa teremtett világot. Ez a kötelesség nem merülhet ki sem a puszta jóakaratban, sem a tétlen imádkozásban, hanem meg kell cselekedni, napról napra, mindig újra, és azzal a fáradhatatlan felfedezői örömmel, amely semmilyen *status quo*-t nem hajlandó jóváhagyni.

Így aztán a zsidóságban egyetlen ember sem lehet egyénileg „igaz", vagy válhat egyénileg azzá. Ehhez szükség van a „függőleges összetevőre", Istenre is, az „Abszolút Igazra", és a „vízszintes összetevőre", a humánus viselkedésre is; a kettő kiegészíti, illetve tökéletesíti egymást. Ez a szociális *cedáka*, amely sosem lehet készen, sem tökéletes nem lehet – ez a zsidó csírája annak a szent elégedetlenségnek, az emberi társadalom azon ösztönző kovászának, amely a Sínai-hegyi szövetségkötés óta nem nyugszik, hanem messiási buzgalommal folyton előrefelé tör – Isten földi országa felé, amelyben végre beteljesedik majd a magasabb igazságosság. Ezen Isten országa előkészítésének szolgálatában áll az egész rabbinikus jogtudomány. Hogy mennyire elégtelen ezek szerint az „igazságosság" szó mindezen jelentések bőségének kifejezésére – immár kézenfekvő.

Szeretni és gyűlölni

„Senki sem szolgálhat két úrnak; vagy gyűlöli az egyiket, és szereti a másikat, vagy ragaszkodik az egyikhez, és megveti a másikat" (Mt 6,24).

A bibliai héber földközeli nyelv, amely szívesen gondolkodik ellentétpárokban, amelyeket azonban nem kell szó szerint venni, mert a beszélő számol a beszélgetőtárs éles felfogásával. A *szeretni* és a *gyűlölni* iskolapéldája ennek.

Követésének feltételeit felsorolva Jézus azt mondja övéinek: *„Ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli apját, anyját, feleségét és gyermekeit..., nem lehet a tanítványom"* (Lk 14,26) – ami minden szőrszálhasogató ember számára szükségképpen úgy hangzik, mintha felszólítás lenne a szülők szeretetét előíró parancs megszegésére. Még rosszabbul cseng a Jézus búcsúbeszédében elhangzó mondás: *„Aki gyűlöli életét ebben a világban, megőrzi azt az örök életre"* (Jn 12,25) – amely, úgy tűnik, kézenfekvővé teszi az öngyilkosságot.

Jézus mondanivalóját azonban csak az fogja fel helyesen, aki megemlékezik arról, hogy a „gyűlöl" ige a héber Bibliában gyakran azt jelenti: „mellőz, kevésbé szeret, háttérbe szorít, lebecsül", ellentétpárjának, a „szeret"-nek az értelme pedig „előnyben részesít, előszeretettel van valaki/valami iránt". Például ebben a kijelentésben: *„Jákobot szerettem, Ézsaut azonban gyűlöltem"* (Mal 1,2-3; Róm 9,13). Ugyanez a jelentés adódik abban a szakaszban is, amelyikben egy férj két feleségéről van szó: *„egy, akit szeret, és egy, akit gyűlöl"* (5Móz 21,15) – amivel kapcsolatban joggal kérdezi a Talmud: „Létezik-e egyáltalán Isten előtt olyan, hogy 'szeretett' és 'gyűlölt'?"

Vagyis a héber Biblia ismerete nélkül Jézus szavai is gyakran homályosak és félreérthetők.

Pinchas Lapide

Forrás: Ist die Bibel richtig übersetzt?, Gütersloh 1986, 55-57; 123.

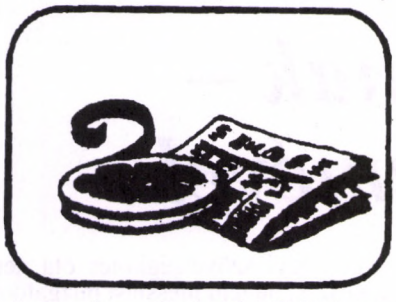

Könyvismertetések

„Oly korban éltem én e földön...”

Lehet, hogy Radnóti Miklóst nem magyar nyilasok ölték meg, hanem Németország vagy a Szovjetunió valamelyik munkatáborában pusztult el?

Meddig élt még azután, hogy a bori táborból útnak indult fogolytársaival Németország felé? Mikor, és hol halt meg?

Miért hallgatott Radnóti sorsáról legjobb barátja, Ortutay Gyula?

Ki volt az, akinél megtalálták Radnóti Miklós bori noteszét az abdai tömegsírban?

Miért hiányzik a halálának kivizsgálásáról készült nyomozati anyag mintegy negyedrésze a kutatók számára hozzáférhető irattartóból?

Kik és miért lopták el az abdai kivégzés és a későbbi exhumálás leírását a Radnóti halálát kutató Dienes Andrástól?

Miért halt meg szívelégtelenségben Dienes András néhány nappal később?

Miért nem emeltek soha vádat Radnóti Miklós meggyilkolásáért a bori munkaszolgálatosokat kísérő nyilas keretlegények ellen?

Miért végződött a későbbi nyomozás a tényleges felelősségre vonást megakadályozó, szégyenletes jogi csűrcsavarral?

Kiknek milyen érdeke fűződött ahhoz, hogy ne derüljön ki az igazság Radnóti haláláról?

Hová tűnt az abdai exhumálás jegyzőkönyvének másolata a Petőfi Irodalmi Múzeumból?

Miért fogadták el kritika nélkül az 1946-ban kialakított Radnóti-kánont a magyar irodalomtörténészek?

*

Hogyan került a bori táborba a későbbi magyar egészségügy számos jelentős egyénisége? Hogyan emlékezett naplójában bori munkaszolgálatára György Lajos, a magyarországi környezetvédelmi mozgalmak későbbi nagy öregje?

Milyen sors várt a bori táborban Justus Pálra, a szociáldemokrata íróra?

Kik voltak a bori munkatábor katonai vezetői, és egyéniségük, neveltetésük, világnézetük milyen hatással volt a foglyok sorsára? Milyen világszemlélet kell ahhoz, hogy valaki több száz védtelen civil legyilkolása árán jusson előbbre a ranglétrán? Milyen lelkiismerete lehet annak, aki tömeggyilkos múltját eltitkolva, tiszteletreméltó öregemberként óhajt új életet kezdeni?

Kik vállalták, hogy a nyilas kormány katonáiként börtönőrökké lesznek, ahelyett hogy a Kárpátok szent bércein védték volna a hazát? S ha már ezt választották, miért lépték túl a hatáskörüket, miért akadályozták meg, hogy a Dunántúlon gyalogszerrel átkelő menetet a városok, falvak lakói vízzel, élelemmel, ruhával segítsék, a betegeket a velük tartó orvosok és a helyi kórházak ellássák?

Miért szegültek szembe még a honvédelmi miniszter parancsával is, miért véreztették ki, ölték halomra a rájuk bízott foglyokat, ahelyett hogy használható munkaerőként átadták volna őket a német határon? Miért kegyetlenkedtek, miért váltak szadista gyilkosokká?

A bori munkaszolgálatosok magyar katonai parancsnoka a felelősségre vonás elől Dél-Amerikába szökött. Miért napolták el népbírósági perét, miért volt sikertelen minden felkutatására tett kísérlet, miért ejtették az ellene felhozott vádakat, hogyan évülhettek el az általa elkövetett háborús bűncselekmények? Hogyan lehetséges, hogy parancsait túlteljesítő, a dunántúli gyalogmenetet „mozgó vesztőhellyé” változtató beosztottjainak csak egy ötödét állították bíróság elé?

*

Akit érdekel, hogy a fenti kérdésekre milyen válaszokat fogalmazott meg a pontosságáról és alaposságáról közismert jogász-szociológus, **Csapody Tamás**, olvassa el **Bori munkaszolgálatosok** című kötetét (Vince Kiadó, Budapest, 2011): ez a témakör első olyan kritikai feldolgozása, amely önállló helyszíni és levéltári kutatásokon alapul.

A jegyzetanyagával, irodalomjegyzékével, mutatóival és képanyagával együtt közel hatszázötven oldalas mű csak a szerző által megszabott időhatár- és témakörbeli korlátozások miatt nem tekinthető a bori munkaszolgálat történeti monográfiájának. Kutatásainak alaposság és módszertana, kérdéseinek megfogalmazása és több szempont szerinti megközelítése, a különféle források kritikai értékelése, hivatkozásainak pontossága mind arról győzi meg az olvasót, hogy a szerző teljességre törekedett. Megválaszolatlan kérdései, valószínűsíthető válaszai esetében világossá teszi, hogy a kutatók munkáját mindmáig megnehezítik a korabeli és későbbi politikai vezetés legfelsőbb szintű döntéseit kiszolgáló jogi-közigazgatási eljárások máig ható következményei.

A könyv szinte száraz tárgyilagossága ellenére is felkavaró olvasmány. Aki kézbe veszi, sokszor fog szembesülni a kérdéssel: „Én mit tettem volna ebben a helyzetben?” – és nem lesz könnyű válaszolnia.

Demeczky Jenő

A világ vallásai

Előszavában az igényes fordító, *Malik Tóth István* idézi *Ram Dass* találó megjegyzését, aki szerint e könyv – eredeti szakmája szerint építész végzettségű – szerzője, **D. E. Harding** a „spirituális csibészek” hagyományvonalához tartozik. Nekem is feltűnt az a magabiztos bátorság, amellyel áttekinti a létező nagy vallásokat, helyenként némi tiszteletlenségtől sem mentesen.

Az olvasónak sokat segít a kötet elején két egyszerű ábra: az egyik a vallások fő elágazásait, összefüggéseit, nagy változásait mutatja be, az évezredeket is érzékeltetve, a másik jellemző földrajzi elterjedtségüket jeleníti meg. Már itt észrevehető, hogy a könyv bizonyos tekintetben a marxizmust is a vallási jelenségek közé sorolja.

Lefegyverző egyszerűséggel invitál a szerző – mint egy idegenvezető – e gondolati-lelki körutazásra, érzékeltetve, hogy nem maradhatunk teljesen kívülállóak, fontos, hogy állást foglaljunk, sőt ahhoz is veszi a bátorságot, hogy egy-két mondatos eszenciákban fogalmazzon meg általánosan fontos tanítást, amit ki-ki saját alkata és előélete szerint alkalmazhat saját életére, tölheti meg személyes vallási tapasztalataival.

A szerzőt valamennyi vallásban a misztika érdekli igazán, és az is kitűnik, hogy keresztény gyökerei ellenére talán leginkább a zen lelkiségben van otthon. Minden bemutatott vallási tapasztalat legmélyebb gyökereit kutatja, és azok misztikus gyümölcseit sorakoztatja fel, zárójelbe téve a vallások hétköznapi, népi megjelenési formáinak gazdagságát, kulturális sokszínűségét.

Harding hosszabb ideig élt Indiában, nem meglepő módon különös szeretettel beszél a hindu gondolkodásról, nem hallgatva el annak fonák társadalmi vetületeit sem. Tárgyalja a buddhizmus fontos jellemzőit, déli és északi ágait. Áttekintést ad a konfucianizmus fejlődéséről, érintve a taoizmust és a buddhizmussal közös gyermeküket, a zent.

Nekem úgy tűnt, hogy szerzőnk kicsit mostohán bánik a judaizmussal, visszatetszőnek egy ponton találtam a sovinizmus veszélyének csattanós bemutatását. Két eltérő (heterodox és ortodox) megközelítésben ismerteti a kereszténységet, ezzel bizonyos távolságot teremtve-tartva tőle. Érdekes a keresztény misztikusok problémáinak megvilágítása is.

Kívülálló számára élményszerűen plasztikus ugyanakkor az iszlám ismertetése. Napjaink olvasóját a világpolitikai összefüggések miatt különösen érdeklik a iszlám belső mozgatórugói. Megkülönböztetett tisztelettel, szeretettel mutatja be a szúfi hagyomány gyümölcseit.

A modern tudomány kifejlődésének fontos előfeltételeként nevezi meg a „nyugati vallásokban” megnyilvánuló transzcendens istenhitet, amely a tudományos kutatás módszertanát megalapozva megbízik a természetben megvalósuló teremtői következetesség kiszámítható érvényességében.

E könyv nem tudományos jellegű, hanem inkább személyes figyelemfelkeltő, népszerű munka, meghívó, vonzó útikönyv egy szellemi-lelki (spirituális) kalandra, amelynek során az olvasó talán majd visszatalál legbelső, igazi önmagához, és rátalál élete megoldására.

Tegzes István

Az ismertetett könyv adatai:

D. E. Harding: A világ vallásai: a befelé vezető út. Filosz Kiadó, Budapest, 2008

Egy könyv az útkeresőknek

Zámbó Zoltán keszthelyi gimnáziumi tanár új, 2011 novemberében megjelent, **Életünk megbízható iránytűi** című könyvével hasonló célt tűzött maga elé, mint megelőző munkájával (Új emberi világot!, 2009): *korunk eltorzult értékrendű, káosz és szétesés felé tartó világában járható utakat, követendő irányokat, a sötétben eligazító fároszokat akar mutatni olvasóinak*, föltéve, hogy azok a Teremtő Istenben bízva, Rá támaszkodva keresik a kibontakozást szűkebb és tágabb világuk nem egy esetben reménytelennek tűnő körülményeiből.

A szerző mindjárt az elején, az Előszóban tisztázza: *„Aki ezt a könyvet írta, nem tagja semmilyen pártnak, egyháznak vagy felekezetnek sem, így minden külső befolyásoltságtól mentesen csupán azt veti papírra, amit lelkiismerete diktál.* Az itt sorjázó gondolatok, vélekedések egy hatodfél évtizedes élet elfogulatlan vizsgálódásainak eredményei, s egyedül azt a célt szolgálják, hogy segítsenek eligazodni korunk útvesztőiben.” Az elfogulatlanság, a pártatlanság kritériumának való megfelelés szándékára utal az Előszó mottója is: „Az én vezérem bensőmből vezérel!” (József Attila: Levegőt!)

A könyvben végig nagy szerepük van kiváló költők, jeles gondolkodók fajsúlyos verssorainak, bölcs megállapításainak, nemcsak az egyes fejezeteket bevezető mottóként, hanem a fejezetek szövegébe ágyazottan is. (Itt sem szempont az idézett politikai hovatartozása, vallási-ideológiai kötődése: Zámbó szemmel láthatóan a tárgyalt témához való illeszkedés és a minőség szerint válogat.)

A 86 oldalas könyvecske Előszóból, Utószóból és 24 rövid fejezetből áll. Ízelítőül néhány a fejezetcímek közül: Törekvés a derűs életszemléletre; Törekvés az igazságra; Életközpontúság; Törekvés az árnyalt gondolkodásra; Törekvés a közösségteremtésre; Törekvés a távlatos gondolkodásra; Törekvés a harmóniára; Törekvés valódi ünnepekre; Törekvés érték létrehozására; Törekvés a szelídségre; A Teremtés tisztelete; Istenre hangoltság.

A tárgyalt témák tehát elég sok területet érintenek, így szinte bárki találhat érdeklődésének, beállítottságának megfelelőt.

A fejezeteket láthatatlan, mégis jól kitapintható gondolati fonál fűzi egybe, ugyanakkor logikailag, tematikailag igen kevéssé épülnek egymásra, ezért olvasásuk sorrendje tetszőleges lehet.

Az Életünk megbízható iránytűinek írója végig törekszik arra, hogy idegen szavakat csak a lehető legkisebb mértékben használjon, hogy könyvének szövege közérthető legyen.

A mű egy osztrák katolikus dal egy sorával indul („A forráshoz vezető út az árral szemben halad”), s a „világvége évében” az utolsó idézet Luther Mártontól való: „Ha tudnám, hogy holnap lesz a világvége, akkor ma ültetnék egy fát.”

A könyv ezekkel a sorokkal zárul: „Nekünk, a Föld és az emberiség sorsáért aggódóknak, tenni akaróknak sem marad más, mint a faültetés folytatása: ameddig csak lehetséges. És még egyet tehetünk: *Kérjük Istent imáinkban, hogy segítsen bennünket törekvéseinkben, hogy a bölcs belátás és az élet szeretete diadalmaskodjon a szűk látókörű ostobaság és a pénz imádata felett.”*

(A szerk.)

A könyvet A magyar a magyarért Alapítvány adta ki.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Megtántorodás

Egy nyári reggelen, körülbelül tízesztendős koromban, leküldött engem édesanyám a völgybéli falucskába élesztőért. Akkoriban – amint már tudjátok is – egy Lala nevű törpécske volt a pajtásom. Lalával főképpen azért pajtáskodtam, mert minden törpeházi gyerek idegenkedett tőle, s nem is ok nélkül. Lala alamuszi volt. Én azonban már akkor is úgy éreztem, hogy társaim jobbításának terhes és kitüntető feladatával bízott meg az élet.

Mialatt lefelé lépegettünk a faluba, Lala megkérdezte tőlem, nincs-e kedvem hozzá, hogy közösen készítsünk valami ezermesteri munkát. Tanító bácsink ugyanis arra kérte a gyerekeket, hogy aki ért a fúráshoz-faragáshoz, készítsen valamit a szünidőben az iskola üvegszekrénye számára. Ekkor én már napok óta dolgozgattam is a munkámon, és bizony semmi kedvem sem volt hozzá, hogy megfelezzem Lalával a dicsőséget. Állt a katedra asztalán két tintatartó, az egyikben kék, a másikban piros tinta volt, s azoknak a tintatartóknak már többször is elgurult, és elveszett a fedelük. Vastag tölgyfatalapzatot készítettem hát a tintatartók számára, a talapzatra meg rá akartam erősíteni két kicsiny lombfűrész figurát, két fatörpét. Úgy terveztem, hogy az egyik törpe a kék tintát fedi be a maga kék sipkájával, a másik a pirosat piros sipkával, a karjuk pedig mozgatható, felhajtható lesz. Ekkor már rá is rajzoltam egy-egy deszkadarabra a két törpécskét, s éppen a kifűrészelés volt soron. Gondolkoztam azonban egy kicsit, és beleegyeztem Lala indítványába. Egymaga ugyanis semmit se tudott volna készíteni. Meg is ígértem, hogy már aznap délután átadom neki az egyik deszkadarabot, vágja ki és fesse meg ő a kék sipkás törpécskét. Eközben leértünk a faluba, bementünk a vegyeskereskedésbe, és megvásároltam az élesztőt. Már éppen indulni akartunk kifelé, amikor egyszerre csak megpillantottunk egy köteg gyönyörű szép, világosbarna, fényes bocskorszíjat. Tüstént vásároltam is egy párat, Lala meg így szólt hozzám: „Légy szíves, Moha, adj kölcsön nekem kilenc garast délutánig. Ugyanis találkozunk a réten, akkor megadom.” Kifizettem hát helyette is a kilenc garast.

Otthon azonban igen kellemetlen meglepetés ért. A gyönyörű szép, világosbarna, fényes bocskorszíj egészen silány portéka volt, a legelső meghúzáskor elszakadt. Összevarrogattam ugyan, de akkor meg egy másik helyen szakadt el, nem lehetett használni. Ebédig a piros sipkás törpécskét fűrészelgettem, ebéd után pedig siettem a másik deszkával a faluvégi rétre. Volt ott már akkor több törpeházi kisfiú is, és ott várakozott rám a fűben üldögélve Lala is. Ezzel fogadott: „Na, mi aztán jó vacak bocskorszíjat vásároltunk! Még egy fél garast se ér, nem hogy kilencet. Rögtön ki is dobtam a szemétbe.” Azzal a deszka után nyúlt, és nézegette rajta a törpécske rajzát.

Leültem melléje a fűbe, magyaráztam, hogy miként fűrészelje ki a figurát, de furcsállottam, hogy nem az volt az első dolga, hogy visszaadja nekem a kilenc garast. Amikor befejeztem a magyarázatot, figyelmeztettem is rá: „Légy szíves, Lala, a kilenc garast... Azt mondtad, hogy már ma délután megadod.” Lala rám bámult: „Te komolyan gondolod, hogy olyasmiért fizessek, amit egyetlen percig se használhattam?” Bámultam rá magam is: „De Lala... hát... hogyhogy? Hogy gondolod ezt? Hiszen én nem tehetek arról, hogy vacak volt a bocskorszíj.” Észrevették a vitatkozást a körülöttünk játszó, beszélgető pajtásaink is, és figyelték. Lala felugrott a fűből, és nevetve magyarázta nekik: „Bocskorszíjat vásároltunk délelőtt a faluban. Moha nekem is vett egy párat, de úgy szakad, mint a fűszál. Hát mondjátok meg, tartozom én fizetni olyan bocskorszíjért, amely már a szemétben van?” Most már magam is felugrottam a fűből, és magyaráztam a társainknak: „Kölcsönadtam Lalának kilenc garast, és ő azt ígérte, hogy ma délután megadja.” Lala ismét nevetett, és a fejéhez kapkodott: „De értsd meg, drága Moha barátom, én bocskorszíjra kértem kölcsön azt a kilenc garast, nem pedig fűszálra!” A törpécskéket megzavarta ez az okoskodás. Töprengve bámultak hol Lalára, hol énrám. Engem azonban nem zavart meg, és határozott hangon kijelentettem: „Holnapra itt legyen a kilenc garas! Kölcsönkérted, kölcsönadtam, az nekem visszajár. Akármilyen volt is a bocskorszíj. Addig pedig add csak ide ezt a deszkát. Amíg ezt a kölcsönügyet el nem intézed, nem tudok együtt dolgozni veled.”

Este elmondottam édesanyámnak is az esetet. Természetesen az volt a véleménye, hogy vissza kellene adnia Lalának a kilenc garasomat, de tüstént hozzá is tette: „Ne követeld tőle, fiacskám! Ne is említsd többé! Bocsásd meg neki, hogy így viselkedik!” Ennek a tanácsnak a hallatára én kapkodtam a fejemhez: „De édesanyám! Hiszen akkor megerősödnék abban a hitében, hogy helyesen cselekszik!”

A törpécskék viszont éppen ellenkező ajánlattal fogadtak másnap délután a réten. Megtárgyalták egymással az esetet, megállapították, hogy Lala tartozik a kilenc garassal, és arra kértek,

ha ma sem adná meg, hadd verjék meg egy kicsit. Persze, szigorúan leintettem a verés tervét, s ezzel a tilalommal, amint észrevettem, elkedvetlenítettem és magam ellen hangoltam őket. Hiszen a kilenc garas csak ürügy volt a számukra, egyszerűen azért szerették volna megverni Lalát, mert ellenszenves volt nekik, így is nevezték maguk között: „Lalamuszi”. Most már azonban könnyű volt Lalának a maga pártjára állítania őket. Amikor megérkezett, így szólt hozzám: „Gondolkoztam a dolgon, Moha. Azt ugyan nem ismerem el, hogy fizetni tartozom olyasmiért, ami használhatatlan, de a békesség kedvéért mégis adok neked hat garast. Na nesze.” A törpécskék integettek nekem, hogy vegyem el gyorsan a pénzt, de ugyanakkor kíváncsian is várták a válaszom.

Igen nehezemre esett nem felütnöm Lala tenyerét úgy, hogy az arcába csapódjék a hat garas. De legyőztem magam, és nyugodt hangon így szóltam: „Ezt a hat garast szinte ajándékképpen adnád, én azonban azt akarom, hogy megértsd, kötelességed visszaadni mind a kilencet.” A törpécskék most már kiabálva körém nyomultak, és hevesen magyarázgatták, hogy ostoba vagyok, ha nem fogadom el a hat garast. Volt, aki elsorolta, milyen cukorkákat vásárolhatok hat garasért is. Dühbe gurított, hogy ilyen tyúkeszűek, és rájuk kiáltottam: „Csönd legyen! Nem cukor kell nekem, és nem garas, sem hat, sem kilenc, sem kilencvenkilenc. Az kell nekem, hogy Lala megértse, nem szabad megszegni a megállapodást.” Társaink már játszani szerettek volna, egyre többen és többen hagytak ott minket legyintve, és ezek a legyintések az én állítólagos „makacsságomat”, „önfejűségemet” helytelenítették.

Egyszerre csak ketten maradtunk a rét közepén. Lala meg én, és én még egyszer nekiduráltam magam, hogy megértessem vele, helytelenül cselekszik. De alig szóltam egy-két szót, közbevágott: „Ne fáraszd magad!” Figyelmesen körültekintett, elég távol vannak-e társaink, nem hallhatja-e meg valamelyikük, amit mondani akar. Aztán elvigyorodott, és ezt mondta: „Értem én mindezt jól, Moha. De ha megadnám az egészet, akkor nem maradna meg nekem három garas.”

Forró nyári nap volt, de hirtelen olyan borzongást éreztem a mellkasom mélyén, hogy szinte megfagyott tőle a szívem. Rémülten bámultam Lala ravaszul vigyorgó ábrázatára, és olyan érzésem volt, hogy tüstént fel fogok ébredni, mert csakis álom lehet ez a rettenetesség, hogy tudatosan, szándékosan csal. Hogy mi-

ként hagytam ott Lalát meg a rétet, nem emlékszem rá. Az a legközelebbi emlékem, hogy az erdő mélyén, úttalan úton, bokrok és páfrányok sűrűjében csörtettem a hegytető felé, és irtóztam mindenkitől. Lalától, amiért rossz akar lenni, pajtásaimtól, amiért a megbüntetés ürügyén meg szerették volna verni Lalát, de arra is rá akartak venni engem, hogy egyezzem bele az igazság megcsúfolásába, és fogadjam el a hat garast. Még édes jó anyámtól is idegenkedtem azokban a percekben, amiért a megbocsátásra akart rábeszélni, vagyis arra, hogy nyugodjam bele a rosszaság győzelmébe.

Vadul törtettem fölfelé, minél távolabb akartam lenni mindenkitől, s még beszéltem is nagy indulatomban: „Bosszúállás? Megbocsátás? Egyik éppolyan nevetséges, mint a másik. Kinek jutna eszébe bosszút állni az egérkén, amiért lyukat rág a sajton? Vagy megbocsátani a cicának, hogy megfoszt a mamájuktól hét piciny egeret? Igen, csak egyetlen megoldás van, úgy kell tekintenem a Lala-félékre, mintha állatocskák volnának, akkor kibírom őket, s nem fog ennyire kétségbe ejteni, ha nem viselkednek emberhez méltón.” Ez az okoskodás megnyugtatott. Felértem a hegytetőre, felálltam egy kiugró sziklára, karba fontam a kezem, és úgy tekintettem el a messzeségbe, mintha a világ ura volnék. Nagyon örültem, hogy megtaláltam a varázsszót, amely megszabadít a szenvedéstől mások rosszasága miatt. Állatocskáknak tekintem a roszszakat, s nem törődöm velük.

Ekkor azonban történt valami. Surranást hallottam a bokrok között, s látom, hogy egy ismerős törpeházi kutya, a fehér Buksi kerget egy kisnyulat. Rákiáltottam: „Buksi! Jössz ide mindjárt?!” Buksi ijedten megállt, aztán földig süllyesztett fővel, szégyenkező farkcsóválással hozzám sompolygott. Amikor látta, hogy nem szidom, hanem elgondolkozva bámulok le rá, két lábra állt, mindkét mellső lábát a mellemnek támasztotta, és lihegve, kilógó nyelvvel, közelről a szemembe nézett. Mintha kérdezte volna, hogy min gondolkodtam el annyira. Meg is mondtam neki: „Arra eszméltem rá most, Buksikám, hogy milyen nagy ostobaság, amit az előbb elhatároztam. Te állat vagy, igaz-e? És lám, még neked sem tűröm el, hogy kibújjék belőled farkas őseid természete. Hát hogy ne kéne megvetnem magam, ha nem törődném ezentúl gyermektársaim rosszalkodásával: Mi lenne a világból, ha mindenki, aki tudja, mi a helyes, csúcsra mászna, és élvezné, hogy fölülről tekint a világra, ahelyett, hogy megváltoztatni igyekeznék a Lala-féléket? Gyerünk haza, Buksikám! Te vacsorázni, de nem kisnyulat, hanem civilizált kutyához illő kosztot, én meg folytatom, amivel megbízott az élet, végzem továbbra is társaim jobbításának terhes és kitüntető feladatát.”

Útba ejtettem a házunkat, magamhoz vettem a deszkadarabot, amelyből a kék sipkás törpének kellett készülnie, és mentem Laláékhoz.

Időtlenül ható kezdeti impulzus

Interjú *Trásy Évával*

„...a világmindenség egymástól függő események dinamikus szövete. Egyik tulajdonsága vagy alkotóeleme sem tölti be az egészet fenntartó alapzat szerepét; mindegyik a többi alkotórész tulajdonságainak következménye...”
Fritjof Capra

Szikrázott a téli nap a Városligetre leesett vastag havon. Csak néhány kutyasétáltató mászkált délelőtt a kopasz platánok alatt. A nyomok már össze-vissza szabdalták a szűz havat, de az úttest még fehér volt, mert napok óta tartotta magát a fagy. Beljebb, a Damjanich utcában már minden fekete volt, és latyakos a sózástól. A hangulat is más volt. Valahogy fázósabb, mert a nap ide már nem sütött be. Tudtam, mert egy ablakot éppen becsuktak a hatodikon, és egy pillanatra felvillant a tükröződése, de csak közvetve érintett. A fénye ott volt, de a melege – az a kevés – már nem. A kétudvaros, gangos ház régi emlékeket idézett fel bennem, amíg vártam, mert Éva leszaladt valahová – kicsit korábban érkeztem.

Udvariasan vezetett be a lakásba; majd kis kuckójába. Gyurka bácsi óbudavári odúja jutott eszembe. Csak, ami szükséges... És egy számítógép. Csönd volt, és nyugalom. Egy kicsit még rendezgettem a diktafont, és közben lényegtelen dolgokról fecsegtem, majd lassan lecsendesedett minden bennem is.

Próbáljunk meg először arról beszélgetni, hogyan jelent meg Nálad az a kezdeti impulzus, amely a mai napig eltart, és amely újra meg újra felújul az évek, évtizedek során. A Te életedben hogyan kezdődött az a nagy kaland, amit ma már Bokornak nevezünk?

Nehéz már részt vennem a közösségi találkozókon: amikor valaki mély hangon, zárt szájjal beszél, úgymond elmélyülten imádkozik, akkor semmit sem hallok a készülékkel – *kezdte Éva, és rögtön magamra is vettem, hiszen mély hangon, sokszor zárt szájjal szoktam dörmögni, főleg akkor, ha úgy érzem, valami fontosat mondok.* Persze nem így indult – *folytatta.* Tizennégy éves koromban, 48-ban kezdődött az egyetemisták által létrehozott cserkészeknél, az utolsó két évükben, mielőtt feloszlatták őket. Lelkiatya szükségessége, Sík Sándor-versek a tábortűznél, önnevelés, Franklin-naptár, lelkigyakorlatok, és minden szép és jó, ami ezzel kapcsolatos. Ott értettem meg, hogy nem a szemüveg számít, ami nagyon zavarta a hiúságomat, hanem az, hogy ember légy. Sári, aki ennek a csapatnak tagja volt, épp Szegeden járt egyetemre, és ott találkozott Gyurkával, aki egyetemi lelkész volt. Ez abban az időben történt, amikor Kolakovich jött Rómából. Sári már benne volt az első csoportszervezésben. Közben a cserkészetet feloszlatták, de egy tízfős mag együtt maradt, és ezt Sári, amikor visszakerült Pestre, készen találta egy csoport megszervezéséhez. Az egész csoport Juhász Miklóst választotta lelkiatyjának. Szóval hihetetlen jó közegbe kerültem, amit akkor igazából még fel sem fogtam.

Talán 1950 táján volt egy nyári lelkigyakorlat. Profi módon volt megszervezve, mert akkor már bujkálni kellett – mindennap más helyen, váltott előadókkal. Gyurka feljött Debrecenből, és a teológiai részt vezette. A Szentháromságról beszélt. Mai napig emlékszem a szavaira, azt mondta: „A Szentháromság olyan, mint egy kör, amelyhez a mi életünk érintő egyenesként közelít. Halálunkkor találkozik vele abban a pontban, ahol érinti.” Rónay György beszélt a keresztény irodalomról, Forrai István szervezte a zenei részt, szóval rendkívül nagy hatással volt rám ez a lelkigyakorlat. Így indult el az egész. Itt találkoztam először Gyurkával. Aztán a kapcsolat megszakadt, de úgy érzem, ez volt az a kezdeti impulzus, amely aztán a folytatásnak is megadta a lendületet. Aztán gyorsan férjhez mentem. Bár Debrecenben tanára volt, férjem nem nagyon kedvelte Gyurkát, hiszen ugyanolyan erős akaratú, határozott ember volt ő is, és ez az egész valláskérdés nem is érdekelte.

'61-ben folytatódott a „kaland”, amikor a szüleimnél voltam Mátyásföldön, és Gyurka éppen ott helyettesítette a mátyásföldi papot. Egy teljesen szokványos vasárnapi gyónásra bementem a gyóntatószékbe, ahol éppen ő gyóntatott. Nem tudtam, hogy ő az, és ott, egy teljesen szokványos gyónás alatt valami olyan Szentlélek-élményem volt, mintha kézzel fogható tömörségben ott lett volna, és ott áramlott volna. Amikor kijöttem, és letérdeltem imádkozni, csak ezt tudtam kérni: „Édes Istenem, áldd meg ezt az embert, mert érzem, ő mindenképpen a Te küldötted.” És az az érdekes, hogy Gyurka is emlékezett később erre a gyónásra.

Elhallgattunk. Még ennyi idő után is érezhető volt annak a találkoznak a hatása itt, most, köztünk.

'64-ben folytatódott, amikor szintén egy vasárnap Gábor fiammal voltunk misén. Akkor kijött Gyurka, és egy mellékoltárnál kezdett misézni. Nem ismertem meg, de éreztem, hogy nekem át kell mennem ahhoz az oltárhoz, ahhoz a paphoz és miséhez. Gábor fiam nem értette. Korábban beszélgettünk arról, hogy a hangyák az illatuk alapján találják meg egymást, így csak odasúgtam neki: „Tudod, az illatút.” Akkor sem értette, és nem is kérdezett semmit, de jött.

A mise után bementem a sekrestyébe, és eléje álltam: Bulányi Györgyöt keresem – mondtam. Meglepődött, mert nem ismert meg. Akkor már nagyon óvatos volt, mert akkoriban voltak azok az élményei, hogy ismerősei átmentek az utca másik oldalára, ha meglátták. Megadta a Tempo szállítási vállalat telefonszámát, és kért, hogy ne mondjam meg a nevemet, ha keresem, csak annyit, hogy én vagyok a négygyerekes Évike. Engem féltett, de nem értettem, nem tudtam mire vélni a viselkedését. Bizalmatlanságnak vettem, és úgy döntöttem, hogy akkor én ezt nem erőltetem. Két év múlva Sáriéknál találkoztunk újra, amikor már csökkenni kezdett ez a nagy óvatossága. Együtt mentük el, és a buszmegállóban beszélgettünk, amikor jött a busz, és ő a mondat felénél felszállt a buszra,

és elment. Hát ez azért sok – gondoltam. Megvárhatta volna a következő buszt, hogy befejezze a mondatot. Sárinak pedig azt mondtam: Nézd, te ismered, mondd meg neki, hogy én ennek a mondatnak a másik felét is hallani szeretném. Így kezdődött a tényleges kapcsolat. Adott időpontot, itt lakott a Nagy Lajos király úton, és elmentem hozzá beszélgetni.

Ez a történet nekem ténylegesen arról szólt, amire gondoltam, és kértem, hogy beszélj róla. Egy kezdeti impulzusról, amely ajándék egy ember életében. Ahogy mondtad: Nem tudom, mi lett volna velem, ha nem találkozom a cserkészekkel. És aztán sorban a többi, mintha kézen fogva vezettek volna Téged egy másik dimenzióban, mert közben a hétköznapi életed zajlott: férjhez mentél, gyerekeid születtek, dolgoztál stb. Az a bizonyos érintő elindult a kör felé.

Igen. Akkor egyszer megkérdezte, mondd, miért kell neked négy gyerek mellett dolgoznod? Jó kérdés volt, de hát éppen a négy gyerek miatt kellett dolgoznom. Akkor költöztünk ide, ebbe a nagy lakásba, ami százhúsz négyzetméter, és a férjemmel azt terveztük, hogy átalakítjuk, és olyan fizetővendég-szobákat alakítunk ki, amelyek akkor divatban voltak, hogy kiegészítsük a fizetésünket. Egy bökkenő volt, hogy nem volt rá pénzünk. Akkor elmondtam Gyurkának, aki egy kis gondolkozás után azt válaszolta, hogy ő ad hozzá kölcsönt. De, kérdeztem, mi lesz, ha nem tudjuk visszafizetni? Akkor száradjon a te lelkeden, hogy más nem kaphat belőle – mondta. Otthon megbeszéltem, és anyámék vállalták a garanciát. Nem adta ide egyben a pénzt, hanem mindig csak annyit, amennyire szükség volt. Ez volt a segítsége ahhoz, hogy itthon maradhassak a gyerekekkel, hogy ne kelljen elmennem dolgozni. A havi törlesztés adta az alkalmat arra, hogy hónapról-hónapra találkozzunk. Akkor, '68-ban született Kati lányom is, és akkor már elkezdődött a csoportok szervezése is: Terikének, Jóskának mutatott be. Amikor a vendégszoba kész lett, meghívtam az ismerőseimet és Gyurkát is egy kis vacsorára. Ildi kolleganőm volt a kórházban, ő segített nekem a vacsorakészítésben. Itt ismerkedtek össze. Együtt mentek el... És a dolog ismét körbeért. Elindult egy újabb érintő a kör felé. Ildi is megragadt.

Ahogy hallgatlak, minden olyan simának, gördülékenynek tűnik, így elmesélve. Nem voltak ebben mégis buktatók? Persze minden olyan lépés, amely átmenetileg elválasztott téged ettől az úttól, ilyen akadály volt, amit, ha nem is tudatosan, de egy észrevétlenül működő vonzás hatására legyőztél. Azért mégsem lehetett ennyire sima.

Persze, hogy nem volt sima. Nem is kicsik voltak a zökkenők. Csak egyet említek, ami talán a legnagyobb volt. A férjem féltett. Nem volt benne a csoportban, viszont látta a világot, és féltett, féltette a családot, ezért nem engedélyezte a csoportba járást. '70-ben elment Olaszországba dolgozni, és megígértem neki, hogy nem fogok részt venni Gyurkával csoportos munkában. Gyurka bácsi körül létrejött egy nőkből álló csapat, az úgynevezett hölgykoszorú: Andi, Ildi, néhány szerzetesnő, egy nagyon jó kis közösség. Később kiderült, hogy az egész miattam volt, mert a többiek már mind valamilyen csoportot vezettek. Amikor a férjem visszajött, megmondtam neki, hogy ha Bulányival valami baj lesz, én akkor sem fogom azt megúszni, akár csoportban vagyok, akár nem, mert ahol őt nyilvántartják, ott nyilvánvalóan minden kapcsolata is fel van vésve. És akkor legyintett egyet: „Menj, ahová akarsz” – mondta. Persze azt tudni kell hozzá, hogy én is mindent lehetővé tettem számára, amit csinálni szeretett volna. Így kerültem az Öregek II. nevű csoportba, '71-ben.

Nagyon furcsa, hogy ezek az események, amiket felsoroltál mint meghatározó pontjait annak a bizonyos kezdeti lendület által elindított folyamatnak, mind olyanok, amik mellett gond nélkül el is mehettél volna. Kellett ott lennie valamiféle külön figyelemnek, kíváncsiságnak részedről. Olyasmire gondolok, mint ami a magvető példabeszédében szerepel. Nem az útszélre gondolok, hanem a köves talajra és a bozótra. Mintha az egész ezt megelőző életed erre a magra készült volna fel, vált volna a próbák során jó földdé ennek a magnak a számára. Nem te csináltál valamit, és nem is Gyurka bácsi, hanem lassan – mindennek ellenére és mellett – elkészültetek erre a találkozásra, erre az együttmunkálkodásra, aminek az eredménye a jelenlegi Te magad, aki most erről beszámolsz nekem.

Igen. Ehhez hozzátartozik az is, hogy Gyurka nagyon erős, meghatározó személyiség volt. Őt nem lehetett figyelmen kívül hagyni. Vagy azonnal követte valaki, vagy vissza-visszatért hozzá, amíg végül bele nem akadt, vagy messze elkerülte, miután találkoztak. Személyes vonzásával szedte össze az embereket. Az eredmény persze azzal a személlyel is összefüggött, akivel találkozott.

Ugyanakkor ezekből a nagy személyes vonzásokból idővel néha nagy személyes taszítások származtak, de talán ez is törvényszerű, hiszen mellette nőttek fel, és idővel megtalálták a saját útjukat. Sok sértődés, meg egyebek, de ez talán már sokkal később volt.

Módszerei nem voltak kíméletesek. Emlékszem, Szigetszentmiklóson a fűtetlen templomban képes volt a dermesztő hidegben fél órát is prédikálni! Akkor még az egész abszolút katolikus alapon folyt. A Hűségimában hangsúlyos volt az egyházhűség: „Igérem, hogy hűséges leszek Egyházadhoz: tőle kaptam mindent, általa ismertelek meg Téged, Jézusom! Mindig a Te arcodat keresem benne, és egész életemet szolgálatára szentelem.”

Gyurka bácsi főműve, a KIO (Keressétek az Isten Országát!) szemlélete hihetetlenül felszabadított engem. Egyszer valamilyen ünnepre mindenki lapokat írt neki, és ezeket egybefűzve adtuk át ajándékként. Én azt írtam, hogy amit neki igazán köszönhetek, az a lelkiismereti szabadság. Otthoni neveltetésemben minden valódi probléma megoldása a pap volt. Meg kellett vele beszélni, és amit ő mondott, az úgy volt. Ez alól szabadított fel, de egyben nagy felelősséget is adott. A szabadsággal együtt jár a felelősség. Nem mondhatok akármikor akármit akárkinek, és nem is szaladhatok máshoz a válaszokért. Ha rosszul, rosszkor vagy rosszat mondtam, azzal nekem kell számolnom, és kijavítanom, valahogy rendbe tenni.

Nézzük most meg, hogyan alakult a kezdeti lendület hatása akkor, amikor már csoportban voltatok. Nyilván változott a csoport, elmentek, jöttek újak, és ez rendszerint – úgy tapasztaltam – nehézségekkel jár együtt, próbára teszi a csoport összetartozási érzését, és új feladatokat ad: bevezetni egy új tagot a formális dolgokba, a fogalmakba, elősegíteni a megnyílását stb. Hogyan segítette ezt az alapelvet az, ami mindig az egyik cél is volt a Bokorban, vagyis hogy mindenki szedje össze a maga tizenkettőjét?

A kezdeti – cserkészetből maradt – társaságból sohasem lett Bokor-társaság. Csak egy házaspár maradt, majd azok is kimaradtak. Nemcsak a kimaradás és az újak a probléma egy csoportban, hanem például valakinek a nagyfokú süketsége is. Emlékszem, volt olyan lelkigyakorlat, amelyen fölváltva ültünk az illető – már-mint a nagyothalló – mellett, és felváltva írtuk számára a lényeges mondatokat. Igen, változott az Öregek II. is. Gyurka bácsi otthagyta, és Andi vette át a vezetését. Aztán Andi meghalt, és átvették Karcsiék, akik aztán szintén meghaltak. Ezek óriási veszteségek voltak. Azóta hivatalosan nincs vezető. Imre a lelki összetartó, az adminisztratív dolgokat meg én csinálom. Ugyanakkor fluktuáció is volt, bár az még Gyurka idejében. Akkor jött például Marci és Éva, akik hihetetlen gyorsan belenőttek a csoportba. Ők azok, akiket láttam igazán felnőni és elmélyülni. Nyilván az életük segítette ezt, de talán a csoport is. Náluk nyilvánult ez meg számomra a leghatározottabban.

Azt mondod, hogy láttad őket belenőni, felnőni és elmélyülni. Lehetséges ezt a csoportozást úgy csinálni, hogy ne látszódjon semmilyen változás valakinek az életében? Szerintem lehetetlen, hogy ne hasson valakire, és a körülötte lévőkre meg a világra is az a hosszú, évekig tartó küzdelem, ami a csoportozással együtt jár. Ha nem hat, akkor valami gond van ezzel a csoportba járással.

Érdekes. Igen, így van. Mégis vannak olyanok, akik már eleve felnőttek voltak, és úgy jöttek közénk. Például Imre. Persze mondhatod, hogy a papok más eset, de talán még az ő szemlélete is változott. Andi is nagyon erőteljesen két lábon álló valaki volt. Az élet sok megpróbáltatása biztosan változtatott rajta, de számomra nem látszott meg kifelé, mert mindig is mint érett emberre tudtam felnézni rá.

Jöttek-e újak kívülről? Valakinek a gyereke, vagy csak az ismerőse? Hogyan maradt fenn a csoport a sok változás ellenére?

Mindenkinek, aki hozzánk jött, volt valamilyen katolikus előélete. Olyan nem jött, aki csak úgy beesett – ha erre gondolsz. Fiatalok nem jöttek. Valakinek a gyereke sem. Nem is szerencsés, ha a gyerek ott van, amikor például közgyónás van. Zoliék jöttek, akik fiatalok. Ők kérték, hogy közénk járhassanak, mert Marciékhoz kötődtek. Vidékről jönnek négyszer vagy ötször egy évben, és mindig vagy egyikük, vagy másikuk, ritkán együtt. Valahogy így alakul most az életük, nyilván a gyerekek miatt. Ők érzik is ezt a feszültséget, mármint hogy mi öregek vagyunk hozzájuk. Nekünk viszont nagyon jó, mert friss levegőt hoznak, amikor jönnek. Gabi nagyon sokoldalú és határozott személyiség, és Zoli is. Nyilván ismered Gabi ajánlóit a Bokor-tévében. Közvetlenek, természetesek, érzékenyek a dolgokra. Nagyon jó, hogy ott vannak. Van egy Vegyesnek nevezett csoport is, amelyet annak idején Andi vezetett, de nagyon sokan kihaltak belőle. Azt mondtam Imrének: Tudod mit, eljövök én is hozzátok. Azóta oda is járok. Így vagyunk ott nyolcan. A másikban, az Öregek II-ben 9-en. Az én leadó csoportomban már csak négyen, kihaló korban. Azért vagyunk együtt, mert az egyedüllét miatt szükség van egy kis egymásra irányuló szeretetsugárzásra. A hűség számomra olyasmi, amit kötelező megélni.

Szeretnék egy ronda kérdést feltenni – ha akarsz válaszolsz rá, ha nem, hát nem... Gyurka bácsinak állandóan fájt, hogy nem szerezzük meg a saját tizenkettőnket. Tényleg „csak" egy családi vállalkozás ez a Bokor, vagy csak még nem találtuk meg a formáját annak, hogy szélesebb körből, külsőkkel is ismerkedjünk, barátkozzunk, csoportokat hozunk létre? Hiszen a Bokor-életvitel, -életszemlélet és -életmód hatalmas dolog, és a legnagyobb hiánycikk a mai világban.

Ebből az van, hogy családon belül sem megy. Van azért több család, akik igazán minden tagjukban és egészükben is élen járnak, együtt. Még ott sem megy maradéktalanul, ahol minden adottság, lélek, képzettség, erő megvan. A többi családnál pedig nem is látszanak a gyerekek. Néha fel-feltűnnek, aztán eltűnnek. Az enyémek közül is csak kettő volt Bokor-közösségben, de most már másutt érdekeltek. Sajnos a megismert Bokor-tartalmak már nem élnek bennem olyan dübörgő erővel, hogy „akár alkalmas, akár alkalmatlan", hirdetni tudjam őket. Bokorbeli életem már tiszta haszonélvezés. Talán nem éltem meg igazán, nem vált vérré bennem...

Csodálkozva néztem rá. Amiről eddig beszélt, abban, igen, benne volt az, hogy kapni is kell, hiszen másképp nem lehet adni, de ennyire azért nem kellene semmibe venni a kezdeti impulzus életet átalakító hatását. Ez túlzott szerénység.

Akkor nem értek valamit – mondtam. A Bokor-ünnep tele volt fiatalokkal, tizen- és huszonévesekkel.

Talán ismerősök, barátok voltak. Nem ismerem őket.

Ha így van, akkor hogyan megy tovább, nem a forma, mert az mehet, hanem az ügy, a munka – ahogy Jézus nevezte?

A munka olyan embereken fordul, akiknek karizmájuk van. Olyanokon fordul, akiknek megvannak az adottságaik a vonzáshoz. Voltak ilyenek, akik elmentek, például Gyusza, és vannak most is ilyenek, például a Gyuri, aki mint egy Jehova Tanúja, még a vonaton is vonzza az embereket. Vagy Laci és Bandi, akik sok embert elértek. Náci is összehozta a maga népét, és az első, a második nemzedék több tagja is. Én magam nem tudtam. A csoportomat is Lacitól örököltem. Hát igen. A domonkos templom, a „Domi", illetve a Rezső téri templom tele volt emberekkel. Laci hihetetlenül nagy hatású ember volt. Most is nagyon keményen és előrelátóan ő viszi a Bokrot. Ha ő nem kapja össze az embereket, akkor a Bokor nagyon megsínylette volna Gyurka halálát. Szóval tenni képes, karizmatikus emberekből egyre kevesebb van.

Ugyanakkor ott a kettes régió. Száz ember, két KV-képviselővel. Csupa fiatal, akiknek nőniük kell. Két éve ők csinálták a Bokor-ünnepet, és nagyon jól. Nem érzik még az erejüket, családot alapítanak, tanulmányaikat végzik. Türelem kell még hozzájuk. Például a Berci – nagyon értelmes, jó adottságú, jó gondolkozású fiatalember. Jobban kellene aktivizálni. Gyurka értett ehhez. Nem azt mondta: Gyertek, ha van kedvetek!, hanem: Ezt csináljuk meg! Nem lehetett nemet mondani. Ez a karizmatikus ember. Valaki a Gyökér-közösségben mondta minap, hogy ha nem lett volna a Bokor-csoportrend, hogy készülni kell, előadni, szervezni, akkor negyedannyit sem lenne képes megtenni. Fel kell nőni! A feladatok növelik meg az embert: Kapd össze magad, és csináljuk meg! Ha nem sikerül, nem számít. A munka számít. És ha sikerélmény van, akkor a következő lépés már könnyebb, és lesz önbizalmad. Ezt kellene növelni a fiatalokban. Én is inkább lökdöső vagyok, mint hogy magam menjek bele, de amikor előjött ez a Bokor-tábor ügy, hát... A közösséghez tartozás, az ilyen közösséghez tartozás élményét mégiscsak a Bokor-tábor adja meg. Hát nem tudtam megállni, és jelentkeztem... És aztán még jelentkezett ez is, az is, és most már tizenöten vagyunk. Itt van megint ugyanaz a kezdeti impulzus, csak kicsiben. Személyesen kell megszólítani az embereket, nem drótposta vagy plakát útján! Ahogy Böjte Csaba mondta az egyik Bokor-táborban: elindul az ember, és egyszer csak ott egy fal, és ahogy közelebb megy hozzá, hát látja, hogy csak köd.

Még egyet kérdezek. Nekem állandóan visszatérő kérdésem, hogy mit lehet mondani egy ismeretlen fiatalembernek, ha rám talál, miért jöjjön el egy csoportba, egy közösségbe, és miért pont ebbe. Te mit tudnál mondani neki azon kívül, hogy gyere el közénk?

Ehhez szektás adottság kellene, ami nálunk nincs meg. Ott vannak nyitott gyülekezeti programok, ahol ezeket az újakat azonnal átölelik. Egy ilyen kis, zárt közösségben ez nem oldható meg. Próbáltuk mi is a Bokorportán a filmvetítést vagy az ökocsoportot, de nem jöttek. Ha egy szektába bemész, akkor szeretettel megfognak, körülvesznek, azonnal megérzed a légkörét. Van olyan ismerősöm, aki ötven éven felül, katolikus múltját otthagyva csatlakozott egy ilyen közösséghez. Ezek persze nem töltekező gyülekezetek, hanem leadók, de hatalmas a vonzásuk olyanokra, akik a közösség melegére vágynak. Ezekben határozottan érezhető szeretetlégkör van. Mi is abban vagyunk a mi kis közösségünkben, de a kívülről jövővel nem tudunk mit kezdeni. Györgyinél is jelentkeznek a Bokorportálon, és nincs, kihez küldje, hova hívja meg őket, nincs, aki felkarolná, bevezetné, növelné, és alkalmassá tenné a közösségi munkára. Pedig itt van minden érték, minden érték elérhető, hozzáférhető, van szeretet is, munka is és együttérzés is. „Tanítvánnyá lenni és tanítvánnyá tenni" – ahogy Gyurka bácsi mondta. Megmaradnak ezek a szlogenek a fejben és a szívben is. Igen, valamit ki kellene nyitni, de ehhez is idő és ember kell.

Aztán már csak beszélgettünk, szabadon locsi-fecsiztünk, mint akik már évek óta ismerik egymást. Valamit meséltem neki az én családi életemről is, hiszen adatokat alig tudunk egymásról. És az adatok fontosak. Felírta a drótpostacímét és a telefonszámát is. Elbúcsúztunk abban a tudatban, hogy kicsik és nagyok, erősek és gyengék – mind testvérek vagyunk Isten Országában. Aztán elváltunk. Elváltunk?

A beszélgetést egy diktafon rögzítette.
Összeállította: **Trásy Éva** és **Farkas István**

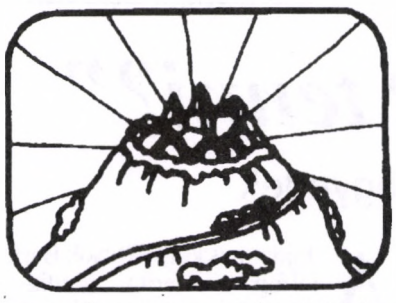

Tudósítások a „harmadik világból”

Újjáéledés Haitin

Pandiassou, egy falu Haiti letarolt, ökológiailag tönkretett hegyvidékén, nyomorúságos hely volt. Sok gyerek halt éhen a porban – amíg meg nem érkezett barátaival *Armand Franklin testvér.* A haiti származású szerzetes, *Jézus Kis Testvére*, most az új, „feltámadott” Pandiassou-ban van otthon.

„A *Pandiassou* kreol helységnév, a spanyol felfedezők által adott 'Pan y Azúcar'-ból ['Kenyér és cukor'] származik; tehát azért dolgoztunk, hogy ismét legyen kenyér és cukor, először Pandiassou-ban, azután Haiti sok más, teljesen elsivatagosodott helyén is”, mondja a 71 éves, ősz hajú, sovány férfi. Az 1980-as évek óta már csak néhány éhező család ragaszkodott a pandiassou-i zsebkendőnyi földek kiszipolyozott talajához, meséli Armand, aki öko-úttörőként elsőként ültetett fákat, és alakított ki kis tavakat.

A Haiti-szerte híres mezőgazdasági forradalmár kreatív szerzetes – és misztikus. „A felszabadítási teológia útján járok”, mondja. Haladó haiti püspökök támogatásával megalapította a *Petits Frères et Petits Sœurs de l'Incarnation* [A Megtestesülés Kis Testvérei és Kis Nővérei] nevű rendi közösséget, amelyhez ma 42 testvér és 27 nővér tartozik. „Spirituális szempontból *Charles de Foucault* (1858-1916) szerint tájékozódunk, aki az alulról induló utak misztikusa volt, mivel otthagyta tiszti karrierjét, hogy a megvetett tuaregek oldalán, mélyen a Szaharában, teljesen szegényen éljen”, mondja Armand testvér. Amikor 1985-ben Pandiassou-ba érkezett, a nincstelen kisparasztok fiai és lányai már elvándoroltak, abban a reményben, hogy a fővárosban, Port-au-Prince-ben jobb életet találnak, mint az elsivatagosodott hegyvidéken. Az egykori pusztaság ma ismét táplálja az embereket. Armand testvér ismét felvirágoztatta Pandiassou-t.

A sikeres mezőgazdasági és telepítési program egyedülálló Haitin, mert teljesen saját erőből történt, külföldi pénzek, szakértők és befolyás nélkül. Armand és barátai a parasztok közreműködésével 200 hektár erdőt telepítettek, és az egész szigetállamban 75 kis tavat alakítottak ki ponty- és sügértenyésztésre, illetve a zöldségeskertek öntözésére.

„Isten és az emberek dicsőségére tyúkokat, disznókat, békés juhászkutyákat tenyésztünk, továbbá konyhakerteket művelünk. Projektünk ezer embernek ad munkát, Port-au-Prince-ben is”, mondja Armand testvér, mosolygós arccal és büszkén.

Késő délután van már, amikor Armand Franklin körbevezet engem közösségének településén a földrengés pusztította fővárosban. A több hektáros zöld oázis egyike az összesen öt hasonló központnak, amelyet a Kis Testvérek és Nővérek Haitin fönntartanak. A poros romváros közepén elhelyezkedő természeti tünemény területén esti dalukat zengik a Port-au-Prince-i madarak. Gyorsan sötétedik.

Amikor teljesen beesteledik, a szerzetes gyengéden kézen fogja a látogatót: „Az én lábaim tudják az utat”, mondja. Nem törmeléken és cserepeken járunk, hanem rövid, puha füvön, néhány tanműhely és nagyra nőtt, jó árnyékot adó fák mentén: ezek alatt folyik 600 utcagyerek iskolai oktatása, ha nem esik az eső.

Armand testvér Haiti mélyen megosztott kultúráiról mesél, és arról, hogy keresztényként nem tudja elítélni a népszerű vudu-néphitet. „Afrikai őseink vallása évszázadokkal ezelőtt elkísérte a rabszolgákat az óceánon át Amerikába, erősítette a közösséget, és sok katasztrófában adott erőt.” Majd így folytatja: „Mégis feltételezem, hogy a vudu nem olyan vallás, amely lépést tudna tartani a korral. Az a veszély fenyegeti, hogy haladás-ellenességbe és naiv babonaságba süllyed.”

Armand testvér fájdalommal beszél Haiti népességének változatlan megosztottságáról: vannak az uralkodó kreolok, akik a korábbi rabszolgák mellett fehéreket is számon tartanak őseik között, és vannak az ún. *bossales*, a szökött rabszolgák falusi leszármazottai. Ezek nagyon sötét bőrű emberek, ahogyan maga Armand is. „Még az egyház is megosztott”, mondja, „többnyire a mulattok állnak magasabban, miközben a *bossales*-nek csak morzsák jutnak.”

A nap végén az eucharisztiát ünnepeljük a központban. A rendalapító és fekete rendtársainak csapata megtölti a dísztelen kápolnát. Valamennyien teológiailag képzett laikusok, foglalkozásukra nézve tanítónők és gazdálkodók. Egy idős pap, Robert Royal misézik. „Spiritualitásom és erőm legfontosabb forrása az eucharisztia”, mondja Armand testvér az áhítattal megtartott mise után. „Mert a kenyértörés a legerőteljesebb kifejezője annak a hitünknek, hogy Isten feltétel nélkül szolidáris minden emberrel – s a legerőteljesebb felszólítás arra, hogy osztozzunk és igazságosságot teremtsünk.”

Armand Franklin bosszankodik a fundamentalista prédikátorok miatt, akik a 2010. januári pusztító földrengést, sőt Haiti egész szociális nyomorát Isten büntetéseként értelmezik. „Mi, haitiak, sajnos olyan társadalomban élünk, amely bolondul a büntetésért”, magyarázza. Ezért felvilágosításra van szükség: „Isten nem örül a szenvedésnek, Isten szolidáris. A kolerajárvány nem Isten büntetése volt, hanem a szennyezett víz okozta.” Armand testvér „őrültségként” ítéli el, hogy a kolerajárvány idején boszorkányság és kútmérgezés vádjával meglincseltek vudu-hívő nőket, és hozzáteszi: „A bűnbakkeresés sajnos nagyon mélyen gyökerezik a haiti kultúrában.”

Vajon visszhangra talál-e Armand testvér felvilágosító üzenete? „Igen, nagyon is”, feleli. „Mert nincs sok olyan nép, amely oly erősen hinne, mint a szenvedésektől gyötört haitiak. De ez a hit problematikus, mivel a nyomornak és a felszabadító bibliai hitnek semmi köze egymáshoz. Jézus mesterember volt, nem koldus. Szabadon választotta a szegénységet. Nem éhezett, mint a haitiak milliói. Nem magasztalta a nyomort.” Ellenkezőleg, teszi hozzá Armand Franklin: „Országunk nyomora sérti Krisztust, a kiáltó szegénység pofon magának Istennek.”

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2012/2

„Semmit sem lehet itt tenni?”

Dominic Barter és a brazil nyomornegyedek

Egy riói szegénynegyedben két testvér ellopja egyik iskolatársuktól a tízóraiját. Mégsem dobják ki őket az iskolából, mert az iskola igazgatója másképpen akar bánni a gyakran erőszakos iskolai konfliktusokkal. Tehát meghívja a két tolvajt, a meglopott gyereket és további diákokat, tanárokat, hogy megbeszéljék az esetet. A beszélgetésben kiderül, hogy a két fiatal családja nagyon szegény; annyira szegény, hogy a szülőknek mindennap el kell dönteniük, 14 gyerekük közül melyik kap ebédet. A tett elkövetésének napján ezek a fiúk nem kaptak enni.

Dominic Barter akkor meséli el a testvérek történetét, amikor a müncheni *Milbertshofen* kultúrközpontban bemutatja a munkáját. Szívesen mesél, és munkamódszerének lényegét így foglalja össze: büntetés helyett kiengesztelődés. Az angol férfi életében eleinte semmi sem utalt arra, hogy valaha brazil nyomornegyedekben fog otthonosan járkálni. 1962-ben született, London északi részén nőtt föl, színészcsaládból származik, és maga is részesült színészi képzésben. Ért a beszédhez és az emberek lelkesítéséhez. A szerelem vitte el először Brazíliába, 1992-ben.

„Akkoriban semmit sem tudtam Brazíliáról”, meséli. „Csak a brazil futballt ismertem, és Gilberto Gil egyik dalát.” Különben a megszokott klisék voltak a fejében: bikini-szépségek a Copacabanán, a Krisztus-szobor, a riói karnevál, a cukorsüveg.

Rio szélsőséges társadalmi egyenlőtlensége sokkhatásként érte. Amint mondja, sosem fogja elfelejteni azt a hatéves fiút, aki a szállodája előtt az autósoktól koldult, testén tele égési sebekkel. Egy napon egyszerűen eltűnt a fiú. Barter kellemetlenül érezte magát, és haszontalannak is. „Semmit sem lehet itt tenni?”, kérdezett meg néhány brazilt, és mindig ugyanazt az ellenvetést hallotta: Túlságosan veszélyes belépni ezeknek a gyerekeknek a lakónegyedébe.

Ezt az ellenvetést nem lehet félvállról venni, mert Brazília második legnagyobb metropoliszában szélsőségesen magas a bűnözési arány. A 25 év alatti férfiak körében a gyilkosság áll az első helyen a halálozási okok között. „Rióban félóránként hal meg egy ember, veszélyesebb hely, mint Kabul”, tájékoztat Barter. Visszamenekült Európába, mert képtelen volt kibírni Brazília ellentéteit. És mégis elbűvölte Brazília vibráló életereje. Egy idő után visszatért, és ott maradt. Ma a lányával él Rióban.

Valamikor aztán elmerészkedett a Rio déli részén fekvő Santa Martába, amely akkoriban Latin-Amerika legsűrűbben lakott városnegyede volt. Csak Rióban kereken ezer ilyen illegális település van; rendszerint a drogkartellek uralkodnak bennük. Barter első kapcsolatai olyan gyerekek voltak, akik az utcán lézengtek. Kilencévesen már megbízásokat hajtanak végre a drogbandák számára, vagánynak adják ki magukat, és pénzt keresnek. Amikor kilépett a területről, egy rendőr feltartóztatta, és kokain iránt érdeklődött, mert feltételezte, hogy van nála. De Barternek nem volt kokainja, viszont megtalálta a feladatát.

A gyerekek révén megismerte azok idősebb testvéreit: 16 éveseknek már géppisztolyuk van, és rangjuk a drogkartellek hierarchiájában. Apjuk rendszerint odébbállt, anyjuk egész nap cselédként dolgozik a jobb városnegyedekben. A fiatal angol egyre inkább megismerte új ismeretségei problémáit. Nagyon szívesen segített volna, de senki sem mutatott érdeklődést a tanácsai iránt. Mivel azonban csak alkalomszerűen dolgozott színházi produkciókban, sok ideje volt arra, hogy föltérképezze a várost. Többé-kevésbé így botlott bele a munkájába, megismerte a nyomornegyedek konfliktusait, megpróbált beszélni ezekről az emberekkel.

Így fejlesztette ki módszerét, amelyet ma *Restorativ Circles*-nek hív. Ezt a fogalmat alig-alig lehet lefordítani. Ezek a körökben lezajló, „gyógyító” vagy „helyreállító” beszélgetések a konfliktus érintettjei mellett mindig bevonják a közvetve érintett nagyobb közösség képviselőit is. Az eredmény nyitott; mindenki meghívást kap, hogy beszéljen szükségleteiről és érzéseiről.

Angolosan szépítő körülírással Barter olyan emberként jellemzi önmagát, aki kezdetben naiv és teljesen tapasztalatlan volt. Egyáltalán nem kedvelte a konfliktusokat, veszélyesnek tartotta őket. „Ma már tudom: nem az a veszélyes, ha az embernek konfliktusai vannak, hanem az, ha elkerüli őket”, mondja a maga izgatott módján. „Biztosabbnak érzed magad, ha kitérsz a konfliktusok elől, de nem vagy az.” Ezért nem tekinti munkáját hozzájárulásnak a konfliktusok megoldásához. Azt mondja, a konfliktusoknak „térre van szükségük, hogy kibontakozhassanak; csak akkor lehet meghallani üzenetüket”.

A fájdalmas konfliktusok Barter felfogása szerint mindig a tisztelet és a törődés teljesületlen szükségleteivel függnek össze, ezért foglalkozni kell velük, ahelyett hogy elkerülnénk őket. Barter csak jóval később ismerte meg Marshall Rosenberg amerikai pszichológust, az erőszakmentes kommunikáció atyját, és megtudta, hogy az valami nagyon hasonlót fedezett föl. Módszere keretet ad az erőszakmentes kommunikációnak, mondja ma Barter: „Ez a módszer a bor, amit iszunk; a 'helyreállító körök' az üveg, amelyben tároljuk a bort.”

A két fiú számára, akik ellopták társuk ennivalóját, jól végződött a történet: a közös megbeszélés teljesen megváltoztatta tettük értékelését. Iskolatársaik, miután megismerték ínséges helyzetüket, úgy döntöttek, hogy a jövőben megosztják velük tízóraijukat. Büntetés helyett megoldás született.

Tízévnyi kemény úttörőmunka után Brazília igazságügyi minisztériuma 2004-ben hivatalosan elismerte a módszert. Barter módszerének alkalmazása ma már elterjedt a fiatalkorúak börtöneiben, településeken, iskolákban, és használják Angliában, az USA-ban, Kanadában, sőt Indiában is.

Németországban is vannak úttörői a *Restorativ Circles*-nek. *Ronald Preiss* és felesége, *Verena* egy hildesheimi középiskolában vetette be a módszert. Az első pozitív tapasztalatok után a két tréner most egy olyan iskolában akarja kipróbálni, ahol sok a menekült családból származó fiatal. Megoldást találni – Preiss számára ez a fő szempont: „Működik, ha a diákok és a tanárok tudják, hogy önkéntes, és nem a büntetés a tét; akkor a végén közös akció következik be.”

A körben beszélgetés nem általános gyógyszer. Kudarcba is fulladhat. Főképpen akkor, ha a résztvevők nem valóban önként vesznek részt benne, például egy iskolában. De gyakran fel lehet oldani két ellentétes álláspontot, amely különben újból és újból összeegyeztethetetlennek bizonyult. A konzervatívok szemében egyedül a tettes felelős a cselekményért. A baloldaliak szemében a körülmények a felelősek. Barter túllép mindkét álláspontón, és kötelességet ró a konfliktus érintettjeire meg a közösségre is. Az angol megválaszolta eredeti kérdését: „Semmit sem lehet itt tenni?”

Claudia Mende

Forrás: Publik-Forum, 2011/6

Nyugtalanság a „pedofilok paradicsomában”

Szerzetesek a gyermekprostitúció ellen Srí Lankán

Az a nyersanyag, amelyet *Gayna Shajah Murha* felhasznál, drága tíkfa. Teherhordóként kereste meg a rávalót *Negombo* halpiacán. Már csak a kettős ajtókerethez szükséges léceket kell legyalulnia, aztán készen van a szekrény. Ez a bútor lesz a menyasszonyi ajándéka *Lena*, egy szomszédbeli lány számára, akit hamarosan feleségül vesz. Néhány évvel ezelőtt még számára is elképzelhetetlen volt, hogy ilyen távlatok nyílnak meg az életében.

Gayna a negombói oktatási központban tanulta ki az asztalosságot. A Don Boscót követő szerzetesek, a szaléziánusok világszerte törődnek a szegény gyermekek képzésével. Negombói működésüknek köszönhetően az utóbbi tizennyolc év során hátrányos helyzetű családokból származó fiatalok ezrei részesültek alapos oktatásban, és ezzel kilátásuk nyílt arra, hogy biztos foglalkozáshoz jussanak.

Beach Boys

Huszonhárom évével Gayna a legidősebbek közé tartozik tanfolyamtársai között. Története egyike a „beach boy”-okénak [„strandfiúk”]. Olyan történet, amely szerencsésen végződött. „Beach boy”-oknak hívják azokat a strichelő fiatalokat, akik egész nap a Colombótól északra fekvő „aranyparton” őgyelegnek. Gaynát éveken át szexuálisan kihasználta egy német üzletember, akinek Negombóban volt nyaralója, amely később titkos bordélyházként lepleződött le. Valamikor aztán felkereste az egyik „ugródeszkának” nevezett irodát, amelyet a szaléziánusok rendeztek be a város vöröslámpás negyedében. A látogatás fordulatot hozott az életébe: ki tudott szabadulni az állítólagos „gyermekbarát” csapdájából. Egy a világsajtót bejáró, feltűnést keltő perben tett tanúvallomásával később segített leleplezni és rács mögé juttatni kínzóját.

A „beach boy”-ok gyakran szegény Srí Lanka-i halászok gyerekei közül kerülnek ki. „A halászok nehezen tengetik életüket”, mondja páter *Anthony Pinto*: „Olykor heteken át a tengeren vannak. A halászatra magukkal viszik feleségüket és lányaikat is: ők gondoskodnak a halak szárításáról és füstöléséről. A családok e célból messze kinn a tengerben található homokpadokon táboroznak. Az idősebb fiúkat a nagyszülőknél vagy a szomszédoknál hagyják a szülők, s azok aztán felügyelet nélkül töltik napjaikat. Sokan közülük lógnak az iskolából, és a strandon kikezdenek a nyugati turistákkal.” Más „kéjfiúk” széttört családokból származnak. Így Gayna is, akinek az apja évekkel ezelőtt nyomtalanul eltűnt, anyja pedig kivándorolt az Öböl-államokba, és ott nyoma veszett. Az ilyen gyerekek könnyű zsákmányai a homoszexuális férfiaknak, panaszkodik a szerzetes.

Srí Lankát évekkel ezelőtt nyilvánosan „fiúparadicsomként” reklámozták olyan szexmagazinok, mint a Spartacus, és olyan kétes szervezetek, mint a Nambla, az amerikai pedofilok egyik egyesülete. A Colombo kikötővárostól északra és délre elhelyezkedő parti sáv mindig is kedvelt utazási céljuk volt a napfényre vágyó tengerentúli turistáknak. Az ártatlan turisták közé aztán perverz elemek vegyülnek, akik a napfény és a parti föveny mellett mindenekelőtt a gyerekekkel és fiatalkorúakkal folytatott szexet keresik.

Amikor a 80-as években a nyugalmas halászfalvakban felbukkant az AIDS, nem lehetett többé figyelmen kívül hagyni a sokáig eltusolt bajt. Elsőként a Srí Lanka nyugati partján sok hívővel bíró katolikus egyház indított felvilágosító kampányt. Nemcsak az AIDS-re és más, szintén prostitúció útján terjedő betegségekre mutatott rá, hanem azokra a pszichikai és lelki károsodásokra is, amelyeket a megrontott gyerekek elszenvedtek. Páter Anthony Pinto még ma is csodálkozik sok szülőnek a naivitásán, akiknek a Srí Lankán uralkodó álszemérem okán sejtelmük sem volt arról, mi történhet a gyerekeikkel, vagy mi fenyegetheti őket. Egy anya azt mondta neki: „Mi rossz lehet abban, atya, ha a fiúk viszonyt létesítenek egy férfival? Ettől nem lesznek terhesek.”

A gyerekmegrontók tengerpartja

A gyermekmegrontók rendszerint apró ajándékokkal teszik kezelhetővé áldozataikat. Egy „légyott” egy gyermekkel általában két dollárba kerül. „Egy olyan mobiltelefonért, amely Európában 20 euróba kerül, két hétre lehet lefoglalni egy fiatalkorút”, háborodik fel a szerzetes. A tettesek gyakran játsszák meg a nyájas jótevőt és emberbarátot: „Fölkeresik állítólagos védenceik nyomorúságos hajlékát, apró szolgálatokat és gesztusokat tesznek a szülőknek: ajándékot adnak, bútort vásárolnak vagy megjavíttatják a tetőt. E gazfickók némelyike egyenesen albérletben lakik áldozatánál.” A jóindulat és a számítás e keverékétől páter Pinto hamar dühbe gurul.

Amikor az európai médiumok elkezdtek érdeklődni a hazai szexuális bűnözők távoli paradicsoma iránt, egész sor segélyszervezet lépett színre, esélyt szimatolva arra, hogy biztosítsák a maguk részét a befolyó adományokból. *Harendra de Silva* professzor szerint – aki páter Pinto és a szaléziánusok segítségével komoly tereptanulmányt végzett a Srí Lanka-i gyermekprostitúcióval kapcsolatosan – bizonyos ügynökségek a felelősek azért, hogy mértéktelenül túlzó számok vannak forgalomban: „Ha hiszünk bizonyos szervezeteknek, akkor Srí Lankán mintegy 33 000 áldozatuk van a szexuális bűncselekménynek.”

Don Bosco követői felkarolják az áldozatokat: az általuk alapított *Bosco Sevana* a traumatizált gyerekek menedékhelye. A rend gyermekotthonában élő mintegy kétszáz, 7 és 15 év közötti fiú legtöbbje szexuális visszaélések áldozata volt. „Nálunk teljesen védetten élnek. Egyesek új személyazonosságot kapnak”, magyarázza az elöljáró, páter *Bernard Fernando*. A *Bosco Sevana* nyitott ház, amely megvan falak és kerítések nélkül, de szilárd szabályok uralkodnak benne, emiatt azonban még senki sem futott el. Pszichológusok foglalkoznak a gyerekekkel, és előkészítik őket arra, hogy visszatérhessenek a normális életbe: „Ha lehetséges, visszamennek a családjukba.”

Afféle válságstáb

Tekintettel a büntetlenségre, amelyet a pedofil hálózatok a 90-es évekig élveztek, a szaléziánusok akkoriban elhatározták, hogy frontális támadást indítanak ezek ellen. „Harci különítményt”, afféle válságstábot alakítottak,

amelybe katolikus papok és szerzetesek mellett rendőrök, jogászok és különböző minisztériumok munkatársai, valamint szállodai menedzserek tartoztak. Az ún. „bevetési egységek” nem riadtak vissza attól, hogy ostrom alá vegyenek, és szükség esetén megrohamozzanak rossz hírű vendégházakat, amelyek találkahelyül szolgáltak a gyermekek megrontói számára: ezek ugyanis csak akkor kerülhettek bíróság elé, és esetleg börtönbe, ha frissiben rajtakapták őket. Páter Pinto sajnálatára azóta betiltották az ilyen razziákat: „Mire a rendőrség megjelenik a színen, ezek az urak már rég odébbálltak.”

Mindazonáltal elővigyázatosabbakká váltak, amióta páter Pinto a sarkukban van: „Számolniuk kell azzal, hogy minden pincérben és szobalányban egy 'spicli' rejtőzik, aki minden gyanús személyt jelent a rendőrségen.” Páter Pinto egyik „kéme” *Lawrence Dixon* taxisofőr. Motorizált háromkerekűjével nap mint nap végigzakatol Negombo strandjain. Ismeri azokat a helyeket, ahol az erkölcsi bűnözők kószálnak, hogy kapcsolatot teremtsenek gyerekekkel, és azokat a találkahelyeket, kétes fogadókat, amelyeket vendégeikkel fölkeresnek.

Lawrence olykor szimatot fog bizonyos fotóbörzékről, amelyeket szállodának álcázott épületekben tartanak: „Egy album fotói alapján bármilyen korú gyereket rendelhet az ügyfél.” Az ilyen helyeket szigorúan biztosítják: aki bekopog, azt előzőleg tetőtől talpig megvizsgálják. Különben még résnyire sem nyílik meg az ajtó. Arra a kérdésre, hogy mi indítja erre a kockázatos tevékenységre, azt feleli, hogy ő családapa, a szaléziánusok neveltje, és tagja a Mária-légiónak. Ez három jó ok arra, hogy útját állja a fickók káros tevékenységének. Dixon segítségével egyszer hét gyereket szabadítottak ki egy házból. Fölvették őket a szaléziánusok intézményeibe, és különböző szakmákat tanultak ki.

Páter Pinto már többször is az életét kockáztatta, mivel a szexturizmus mozgatói nem szándékoztak harc nélkül átadni neki a terepet. Befolyásos pedofilok és vélt filantrópok vádakkal halmozták el a szerzetest: „Szabályos sajtókampányt indítottak. Az interneten olyan karikatúrák forogtak, amelyek gyermekeket elnyelő kígyóként ábrázoltak engem.” Névtelenek 10 millió rúpia (60 000 euró!) vérdíjat tűztek ki a fejére. Ellenfelei a végén elérték, hogy állítólagos üzletrontás és magánlaksértés miatt bíróság elé állítsák. Ez aztán majdnem népfelkeléshez vezetett: „A bíróság 50 millió rúpia pénzbírságra ítélt, mivel állítólag megrágalmaztam Viktor Baumann-t, egy befolyásos svájci üzletembert, aki vidéki házában 250 fiú ellen követett el szexuális visszaéléseket. Amikor elhagytuk a bíróság épületét, 20 000 felháborodott emberrel találtuk szemben magunkat. Főként a kihasznált gyerekek szülei és rokonai voltak, sokan közülük halászok, akik magukkal hozták a halak feldolgozásakor használt éles késeiket.” A tömeg igazságosságot követelt, és azzal fenyegetett, hogy megostromolja a bíróságot. Erre elejtették a vádat: „Meg kell mondanom, hogy a halászok segítsége nélkül aligha úsztam volna meg ép bőrrel a dolgot.”

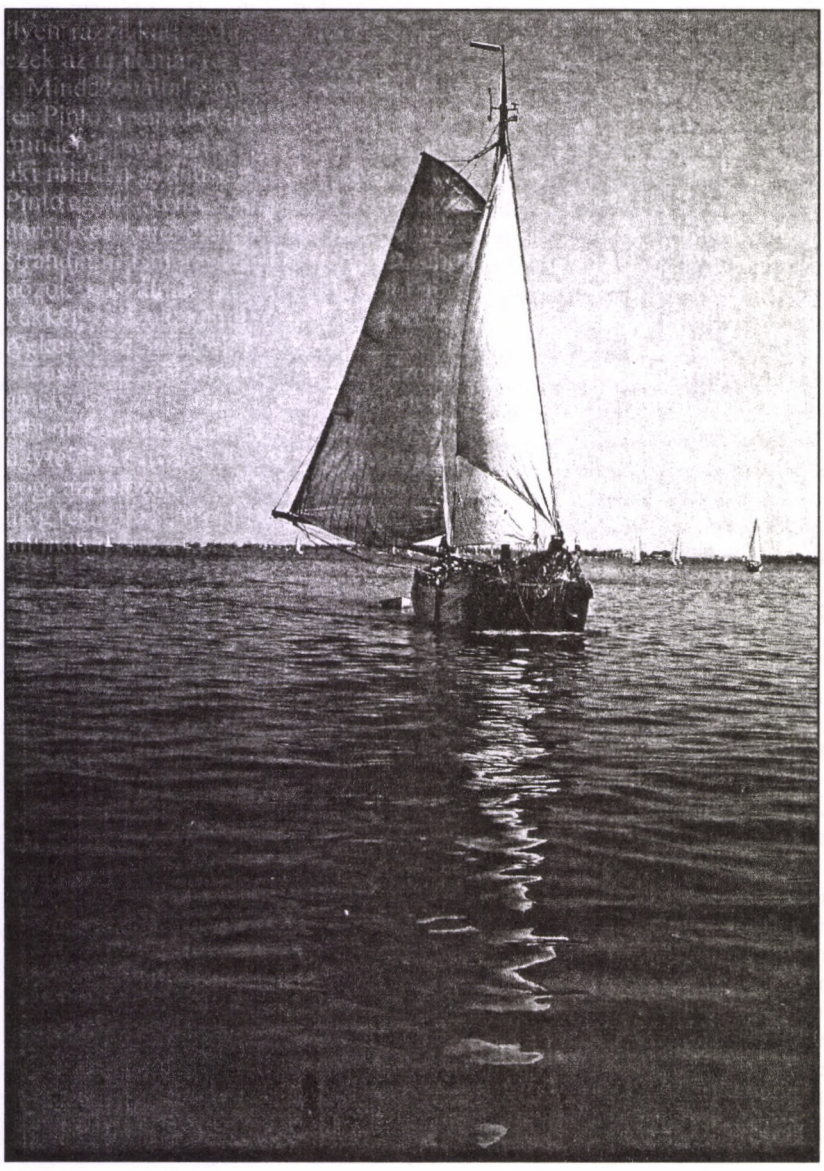

Tekintettel a gyermekprostitúció elleni világméretű kampányokra, a jelenség az utcákról egyre inkább diszkrét zugokba húzódik vissza. Álcázása csaknem tökéletes, mondja páter Pinto: „Ha az ember belép egy gyanús házba, egy csapásra eltűnik minden, ami feltűnő vagy botrányos lenne. Az üzemeltetők különböző ajánlatokkal és kirándulásokkal, meg gazdag reggelivel normális vevőkört toboroznak; az étlapon kifejezetten feltüntetik, hogy a lekvárok és befőttek egy katolikus kolostorból származnak.” Csak a beavatottaknak tűnnek föl a rejtett üzenetek, például plüssállatok a frissen vetett ágyon.

„De mi nem tágítunk”, mondja páter Pinto: az interneten naponta 600 új bejegyzés jelenik meg, amelyek mind Srí Lanka-i gyermekszexhez toboroznak vevőket. A szaléziánusok azt mondják, hogy tartósan csak akkor lehet megszüntetni a bajt, ha a szexturizmuson kívüli távlatokat kínálnak a gyermekeknek és fiataloknak. Ezért kulcsszerepet játszik a negombói oktatási központ, ahol már mintegy 8000 veszélyeztetett fiút képeztek ki valamilyen szakmára.

Híres az a két szállodai szakiskola, amelyet a szaléziánusok tartanak fenn Srí Lankán; ezek a turizmus két gyújtópontjában vannak, az egyik a felföldön, a régi királyi városban, Kandyban, a másik Srí Lanka festői déli partvidékén. „A helyi vendéglátás és turizmusipar szívesen foglalkoztatja a mi növendékeinket, mert azok jól képzettek, és beszélnek angolul”, mondja páter Pinto, és hozzáteszi: „E fiúk és lányok számára a turizmus nem szerencsétlenség, hanem nagy esély arra, hogy megmeneküljenek az országot jellemző szegénységtől.”

Marcel Bauer

Forrás: Kirche In, 2012/2

Félelem a fehér férfitől

Egy világutazó élményei

A sokk egy bangladesi faluban ért. Emberek csoportjával beszélgettem, amikor egy fiatal fiú megkérdezte tőlem: „Miért isszák magukat eszméletlenre a német fiatalok?” Honnan tudja ezt, kérdeztem. „Épp most láttam a TV-ben.”

Ekkor újra tudatosult bennem a különbség a valóság és ama kép között, amely a déli emberekben él rólunk, északiakról. És azért van ilyen képük, mert ilyet közvetítenek számukra. Végül is a médiumok globálisak, az internet és a magántelevíziók főleg.

Az emberek kérdéseiről föl lehet ismerni, milyen üzenetek jutnak el hozzájuk az itteni életről. „Miért lövi le egy diák a diáktársait és a tanárait?”, kérdezi egyikük. S a vita tárgya nagyon hamar a pornó és a prostitúció, mintha az egész Nyugat egyetlen bordélyház lenne. Ellenvetéseim, hogy ezek csak a valóság kis szeletei, fejrázást váltanak ki. A TV-ben látott képek rögzültek.

De ezt a fejrázást és is ismerem. Nálam mindig akkor következik be, amikor déli útjaimról ismét visszatérek Németországba. Ha a „harmadik világra” terelődik a szó, akkor az olyan fogalmak válnak uralkodóvá, mint a szegénység, betegség, áradások, aszály vagy katasztrófa. Az, hogy sok déli ember, bár szegényebb, mint a legtöbb északi, olyan hétköznapi életet él, amely gyakran nem különbözik különösebben a miénktől, figyelmen kívül marad. Mi itt alig tudunk meg valamit arról, milyen csodálatos muzsika, milyen nagy írók léteznek másutt. Ismételten felboszszant, hogy Délen sok diák többet tud Heinrich Böllről vagy Goethéről, mint mi az ún. harmadik világ íróiról.

És számos kérdés, amelyet Délen meg kell hallanom, rettenetesen kínos számomra. „Olyan nagy éhínség van nálatok, hogy ilyen sok szóját kell vásárolnotok tőlünk? Nincs elég ennivalótok?”, kérdezik tőlem kisparasztok egy brazil szójaföldön. Mielőtt egyáltalán gondolkodhatnék valami válaszon, a farm egyik munkása folytatja: „Ezek egyáltalán nem is esznek szóját; ezek az állataikkal etetik meg.”

Egészen másfajta kérdések foglalkoztatják azokat a színes ruhákba öltözött nőket, akik egy Maputótól, Mozambik fővárosától nem messze fekvő faluban vesznek körül: „Miért járnak nálatok a nők szinte semmiben?”, kérdezi az egyik. „Miért szaladgálnak félmeztelenül? Úgy, ahogy nálunk volt régen, nagyon régen.” Nem érti. „Megtanultam”, folytatja, „hogy nálunk a misszionáriusok gondoskodtak arról, hogy ne szaladgáljunk meztelenül, hanem fedjük be mezítelenségünket. És most azt látjuk a misszionáriusok országaiból érkező képeken, hogy a nők félmeztelenül futkosnak.”

„Igaz, hogy ti Európában marhahúst esztek? Tényleg igaz ez?”, kérdezi egy fiú Katmanduban, Nepál fővárosában, ahol egy gyerekkönyvhöz gyűjtök anyagot. Egészen magán kívül van, mert számára a tehenek szentek, és ezért egyszerűen elképzelhetetlen számára, hogy meg lehessen enni őket. Apja bekapcsolódik a beszélgetésbe, és azt mondja: „Igen, és láttam az interneten, hogy ti annyi húst esztek, hogy egyenesen betegek lesztek tőle. Miért csináljátok ezt?”

Dél vidéki régióiban különösen érzékenyen reagálnak sokan, ha az ember és a természet fennmaradásáról van szó. „Hogyan értétek el, hogy annyira megfertőztétek a tengereket, hogy a halak szenvednek tőle? Hogy csináltátok, hogy pestisessé tettétek az egész földgolyót?” Az amazóniai kaucsukgyűjtők nem értik, miért akarunk dollármilliárdokat kiadni a természet megóvása érdekében. „Hiszen a környezet védelme semmibe sem kerül! Egyszerűen csak hagyjuk abba a tönkretételét”, mondja egyikük. „Elvesztettétek a kapcsolatot a természettel. Nem tudjátok már, hogyan működik együtt minden, ami létezik. Itt, az Amazonas mentén minden növénynek, minden apró állatnak megvan a szerepe.” Minden összefügg mindennel, mondják, és nem szabad felborítanunk az egyensúlyt. „Ti a természetvédelmi rezervátumok mellett vagytok. Az ég szerelmére! Meg kell védenünk a természetet az embertől? Milyen szomorú!”.

A bangladesi rizstermesztők nem értik a fogyasztásunkat. „Mindig többet, mindig többet. Annyi terméket látunk az interneten, amire pedig senkinek sincs szüksége.” Aztán a szeméthegyek: „Ha már nem tudjátok, hová tegyétek a hulladékot, akkor idehozzátok, különösen a mérgezőket.” A világ déli részének elitjei aztán tudathasadásos módon még pénzt zsebelnek be Észak szemetéért – de az ottani emberek erről nem szereznek tudomást.

Pekingben átélem, hogy a *Goethe Intézetben* egy szeminárium résztvevői a német nyelv gyakorlásaként hogyan beszélik meg a tudás és a bölcsesség közti különbséget. Az egyik női hallgató így foglalja össze: „Még sosem létezett ekkora tudás a globális összefüggésekről, a környezetszennyezésről és az éghajlat felmelegedéséről, de még sosem létezett oly csekély bölcsesség, hogy ezt a tudást tettekre váltsák.”

Távol-keleti fiatalok e bölcs szavai mélyen megérintettek, annál is inkább, mivel a mi nyelvünket tanulják, hogy beszélni tudjanak velünk. Természetesen Délen is sok minden van, amit nem értek, és számos dolog, amit sosem fogok megérteni. A korrupció, a kizsákmányolás és a pusztítás nem áll meg egyetlen régió határainál sem.

Egyet azonban megtanultam déli útjaimon: A nyugati ipari országok képviselői évtizedek óta a saját életstílusukat, a saját gazdálkodási módjukat, a saját politikai szabadságukat kínálják modellként a Délnek. Ezért nem szabad csodálkoznunk, ha az ún. harmadik világ ezekhez az eszményekhez mér minket. Ha aztán túlságosan nagy az aránytalanság vágy és valóság között, akkor a megválaszolatlan kérdésekből igen hamar „a Nyugat iránti gyűlölet” alakul ki, ahogyan az ENSZ egykori élelmezési megbízottja, *Jean Ziegler* írja le könyvében *.

Siegfried Pater

Forrás: Publik-Forum, 2011/4

** Der Hass auf den Westen. Wie sich die armen Völker gegen den wirtschaftlichen Weltkrieg wehren [A Nyugat iránti gyűlölet. Hogyan védekeznek a szegény népek a gazdasági világháború ellen], München 2009. – Jean Zieglerrel készült interjút közöltünk lapunk 2010. augusztusi számában (16. o.).*

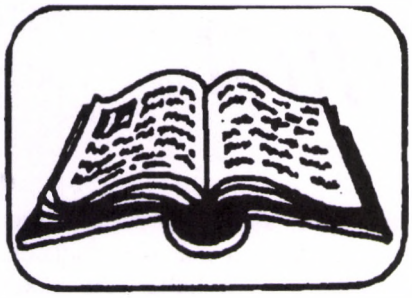

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Tarnai Imre (Nagyoroszi), a szeptemberieket a sashalmi közösség tagjai (sorrendben: Varga Attila, Bisztrai Györgyné Évike, Cserey Zsuzsa, Áts András, Vargáné Peresztegi Ibolya) készítették.

Augusztus 5. — Évközi 18. vasárnap — Jn 6,24–35 — Kit keresünk?

Azt szokta az ember keresni, amit elveszített, pedig szüksége lenne rá. A szöveg szerint Jézust keresték az emberek, akit valóban szemük elől tévesztettek, pedig nagyon szükségük lett volna rá. Miért? Hát az ingyenkenyér miatt, amiért nem kellett dolgozniuk, és ez a Jézus az ölükbe pottyantotta. Ez bizony jól jönne nekik máskor is: ezért kell nekik Jézus, ezért keresik.

Beigazolódott, mennyire igaza volt Jézusnak, amikor annak idején a pusztában visszautasította a sátán kísértését: „Mondd, hogy ezek a kövek kenyérré váljanak!” (Mt 4,3) Olyan könnyű az embereket a hasukon keresztül megfogni! Tódulnának utánad! Íme a példa: valóban tódulnak. De milyen nehéz továbblépni! Megmagyarázni, hogy „segítek én szívesen, ha szükségetek van rá, de nem ezért jöttem: ne *ezért* keressetek!”

Biztos, hogy Jézus szenvedésének egyik legkínosabb összetevője volt ez az értetlenség. Keresik, de nem azért, hogy az örömhírt hallják. Az nem érdekli őket, csak az ingyenkenyér. Aztán egy év múlva majd megint keresik őt a Getszemáni-kertben, mert nem váltotta be a reményeiket: Akkor pedig majd azért, hogy félretegyék az útból, mert *ilyen* Jézusra nincsen szükségük.

Mi hogy állunk ezzel a Jézus-keresésssel? Egyáltalán „megvan” még? Nem veszett el az életünkből? És ha elveszett: Hiányzik? Keressük? Ha keressük, miért keressük? Hogy az életünk kényelmesebb, könnyebb legyen? Vagy azért, hogy azt kapjuk tőle, amit tényleg nekünk szánt: a kereszttől ugyan nem mentes, de a boldogság felé vezető egyetlen lehetséges utat?

Augusztus 12. — Évközi 19. vasárnap — Jn 6,41–52 — Vitatkozni vagy szeretni?

Évszázadokon keresztül folyt a vita arról, hogy Jézus „honnan jött”. Egyetemes és nem egyetemes zsinatok hosszú sora foglalkozott a kérdéssel. Ezt a kérdést vetik fel a mai vasárnap evangéliumában Jézus hallgatói is: Jézus azt mondja, hogy a „mennyből”, ők azt mondják hogy az általuk jól ismert názáreti családból. Kinek van igaza?

Jézus láthatóan nem akarja eldönteni a vitát. Ha valaki enged annak a vonzásnak, amellyel az Atya vonzza, az úgyis rájön a megoldásra. A vitatkozás az ördögtől való. Arra jó, hogy szembeállítson. Jézus pedig azt szeretné, ha mindnyájan egyek lennénk (vö. Jn 17, 21 skk.), bárhogyan gondolkozzunk is. A teljes igazság úgyis csak az Atya birtoka, mi mindenképpen csak töredékesen ismerhetjük meg, amíg ebben az aiónban élünk: bármi legyen is a véleményünk, abban valami hiba biztosan van. Az örök élet sajátossága, hogy megismerhetjük az Atyát és Jézust (vö. Jn 17,3), úgy ahogyan ő ismer minket (vö. 1Kor 13,12). Erre a halál nélküli életre segíti el Jézus azokat, akik nem okoskodnak, vitakoznak, hanem hajlandók őt táplálék gyanánt elfogadni, akkor is, ha nem értik, hogy ez hogyan lehetséges.

Fontosabb-e számomra, hogy a jézusi táplálékból erőt meríve a szeretet életét éljem, és ezzel már itt elkezdjem az örök életet, mint az, hogy az igazam mellett kardoskodjam?

Augusztus 19. — Évközi 20. vasárnap — Jn 6,50–59 — Élet és halál Jézus szótárában

Jézust csak az értheti meg, aki hajlandó magáévá tenni a szóhasználatát. Ez pedig sokszor elüt a mindennapi szóhasználattól. Az emberek általában úgy tudják, hogy az élet után jön a halál. Jézus véleményét pedig az őt olyan nagyon jól ismerő apostola, János tolmácsolja a levelében: „Mi tudjuk, hogy a halálból átmentünk az életre” (1Jn 3,14). Éppen fordított a sorrend!

A mai evangélium a jézusi fogalmak szerint való életről szól. Amikor azt mondja hallgatóinak, hogy nem *lesz* élet bennetek, ezzel burkoltan azt mondja, hogy most még nincs. Akkor lesz, ha „eszitek az Emberfa testét” és „isszátok az ő vérét”. Hogy mire gondol, az az imént idézett János-levélbeli mondat folytatásából derül ki: azért mondhatjuk, hogy „átmentünk az életbe”, „mert szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, az a halálban marad”.

Ebből következik, hogy az igazi feltámadásra, új élet kezdésére nem kell a világ végéig várnunk. Az igazi feltámadás az a pillanat, amikor megtérünk, amikor elkezdünk önzetlenül szeretni. Nem véletlen, hogy a keresztség kiszolgáltatásának ősi idők óta a feltámadás éjszakája szolgált alkalmul.

De jó lenne, ha most is egybeesnék a keresztelés a megtéréssel, és nem szaladgálnának megkeresztelt halottak a világban! Ha azt a tényt, hogy valaki „átment a halálból az életre”, a keresztség szentsége pecsételné meg!

A kérdés ezek után: Feltámadtam-e már, vagy még mindig a halálban gyötrődöm?

Augusztus 26. — Évközi 21. vasárnap — Jn 6,60–69 — Radikális kereszténység

Régi vesszőparipám: „A kereszténység nem tömegmozgalom.” Ha Jézus annak szánta volna, akkor a kafarnaumi beszéd után nem hagyta volna futni azokat, akik addig hűségesen vele jártak.

Nyilvánvaló, hogy ő is annak örülne, ha az egész világon mindenki az ő útját járná. De nem volt fantaszta: „tudta ő, hogy mi lakik az emberben” (Jn 2,25). Neki fontosabb volt az, hogy aki kitart mellette, az ne félszívvel, hanem egész valójával legyen ott, mint az, hogy nagy tömegek kövessék. Hajlandó lett volna még a Tizenkettőtől is megválni, inkább, mintsem engedni abból, hogy amit mondott, azt bizony szó szerint kell érteni.

De sokan szeretnék úgy „megőrizni a káposztát, hogy a kecske is jóllakjék”! „Jó katolikusnak”, Jézus-tanítványnak maradni, és közben e világ stílusához is igazodni. Ez bizony fából vaskarika. Jézust követni csak egyféleképpen lehet: egészen.

Hajlandó vagyok-e „kilógni a sorból”?

Szeptember 2. — Évközi 22. vasárnap — Mk 7,1–8.14–15.21–23 — A rossz belülről származik, és beszennyezi az embert

„Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott” (Ter 1,31). Így fejeződik be a teremtéstörténet. Jézus sem mondhat mást. A teremtett világ, amely körülvesz minket, jó. Tisztátalan csak belőlünk ered. Súlyos állítás ez, ha belegondolunk. Nem ad felmentést számunkra, hiszen mindaz, ami tisztátalanná tesz, beszennyez minket, kizárólag belőlünk ered. Nincs enyhítő körülmény, amit majd beszámítanak, csak az a makacs tény, hogy minden belőlünk fakadó tisztátalanság okai egyes-egyedül mi vagyunk.

A teremtett világ jóságára, a teremtésből áradó, feltétel nélküli szeretetre, gondoskodásra gonoszsággal, a szerelemre paráznasággal, házasságtöréssel, az értelmes, fenntartható, mértékletes tulajdonlásra lopással, kapzsisággal, irigységgel, az őszinteségre csalárdsággal, a teremtés mindent átható szelíd, de határozott erejére és a végtelen értelemre erőszakkal, kevélységgel, esztelenséggel, az ünnepnapok örömére kicsapongással válaszolunk. A világból felénk érkező jóságra válaszként sokszor a rossz jön ki belőlünk, és ez a válasz az, ami beszennyez bennünket. Félreértünk másokat, nem értjük meg a teremtett világ jelzéseit, sőt nem értjük önmagunkat sem. A felénk érkező rosszra pedig szinte mindig ösztönösen rosszal válaszolunk.

Pedig a főparancs szerint minden szeretetünk mértéke önmagunk szeretete. Ha reflexiónk a világra, a másikra, önmagunkra rosszat eredményez, akkor nem szeretjük jól magunkat, így nem tudjuk helyesen szeretni a felebarátainkat sem, nem tudunk jól beilleszkedni a teremtés rendjébe. Jézus Izajás szavaival utal arra, hogy az emberi tudomány és az emberi parancsok mennyire távol vannak az Atya szándékaitól. A modern világot megalapozó emberi tudás kevélysége, erőszakos volta, sőt helyenkénti esztelensége jól látható. A birtokunkban lévő tudás és az emberi parancsok (szabályok, törvények) erőszakot, félelmet és létbizonytalanságot sugároznak, és váltanak ki szinte mindannyiunkból reflexszerű válaszként. Hányszor veszik át ezek az érzések a teremtés eredendő jóságának helyét életünkben! Ezek szorítják ki életünkből a szeretetet, az értelmes gondolkodást, az alkotást. Ezek szennyezik be istenképiségünket.

Nem a kezünket, nem az edényeinket, hanem szívünket kell megtisztítanunk percről percre, hogy a belőlünk fakadó reflexiók jók legyenek, a felénk érkező rosszat pedig jóvá változtathassuk. Ne feledjük, csak mi vagyunk felelősek azért, hogy mi fakad belőlünk, egyes-egyedül mi felelünk saját tisztaságunkért és tisztátalanságainkért.

„Uram!
Szívemet megtanítottad a szeretetre,
mely után szomjazik,
Elmémet képessé tetted
a gondolkodásra és alkotásra.
Én szívemet megtöltöttem
gyűlölettel és félelemmel,
És szívem megmérgezi elmémet, mely a
gyilkolás óriási gépeit szerkeszti,
Hogy ezekkel elpusztítsa a te világodat, s vele elpusztítson engem is,
És megcsorbítsa a szent anyagot,
amelyből Te az életet formáltad.
Istenem! Tisztítsd meg szívemet,
Emeld fel elmémet,
hogy testvéreim testvére lehessek!”

(Szent-Györgyi Albert: Psalmus Humanus)

Szeptember 9. — Évközi 23. vasárnap —Mk 7,31–37 — A süketnéma meggyógyítása

Jézus meggyógyít egy süketnéma embert. Aki süketnéma, nem tud kommunikálni. Nem hallja a külvilágból érkező hangokat, zajokat. Az a csodálatos világ, amelyet a hangok tárnak fel, rejtve marad előtte, és ő maga sem tud értelmes beszéddel, verssel, énekkel kapcsolatba kerülni a másik emberrel. Ma már léteznek módszerek, amellyel megtanulhatják a kommunikációt, de Jézus korában ez nem így volt. Akkoriban ez még inkább bezárt világot, teljes magányt, kiszolgáltatottságot jelenthetett.

Egy ilyen embert vittek Jézushoz, hogy gyógyítsa meg. Ő beledugta az ujját a süket fülbe, és megérintette a néma nyelvet, s mindezt úgy, hogy közben föltekintett az égre, és fohászkodott. Kereste a kapcsolatot az Atyával, egységben akart vele lenni. Majd kimondta az oldó szót: Effata, vagyis nyílj meg! E szavakra kinyílt a lezárt világ: érthetően beszélni kezdett az, aki eddig nem tudott, és hallott, aki eddig nem. Fantasztikus új világ tárulhatott ki a számára.

A süketnéma a betegség kényszeréből zárult magára, de mi, mai emberek önként zárjuk be magunkat a kapcsolatnélküliség börtönébe. Ezért különösen aktuális ez a történet. Ha megnyílunk Isten felé, akkor nem fogunk elzárkózni embertársainktól sem, akkor felértékelődik számunkra a közösség és a másik ember. Modern kori életünk folyamatai éppen ellenkezőleg hatnak. Szinte minden arra buzdít, hogy magadat tedd az első helyre, ne törődj mások gondjával.

Így zárulunk magunkra, természetesnek véve az önzést.

Isten a Szentháromság szeretetkapcsolatában él, ehhez akar kapcsolni minket is, nekünk is meg kell nyílnunk, ha bezárultunk Isten előtt. Az Isten felé való megnyílás természetes következménye, hogy nyitunk a többi ember felé is. Ezen a nyitott szeretetkapun Istenhez és emberhez kapcsolódhatnánk, de sokszor félelemből bezárjuk a kapunkat. Isten, aki mindenki felé nyitott és befogadó, segítsen nekünk, hogy megnyithassuk szívünket, és részesei lehessünk egy új szeretetvilágnak.

Szeptember 16. — Évközi 24. vasárnap — Mk 8,27–35 — Világos és sötét pillanatok

Jézust saját korának emberei sem ismerték fel igazán. Látták csodáit, hallgatták tanítását, ennek alapján gondolták, hogy talán ő János vagy Illés, vagy az egyik próféta.

Péter valami többet lát meg Jézusban. Nyilván a tanítványok közelebbről, más szemszögből láthatták Jézust. Amikor Péter elmondja, hogy kinek látja őt, ebben az evangéliumban nem reagál rá Jézus, de a párhuzamos részben már igen: a Mennyei Atya nyilatkoztatta ki neki, és ezért boldognak mondja Pétert. Tehát Jézus megerősíti Pétert, hogy jó úton jár, hiszen meghallja és felismeri Isten szavát.

Viszont amikor Jézus elmondja nekik, hogy meg kell halnia, de harmadnapra feltámad, ekkor már másképp értékeli Péter reakcióját: Sátánnak mondja, mert nem az Isten dolgain jár az esze, hanem az emberekéin.

Hát most mi van Péterrel? Valóban hallja az Isten szavát, boldog, mert felismeri Jézust, vagy az emberek dolgain jár az esze, és ezért elmarasztalja Jézus?

Azt hiszem, az ember olyan lény, hogy egy-egy pillanatban képes felismerni valamit a nagy Egészből, felismeri Istent, a szavát, önmagát, a feladatát és szerepét, amit most meg kell élnie. Vannak megvilágosodott pillanataink, amikor túllátunk a mindennapi bajokon, és rálátunk önmagunk igazi lényére, és innen nézve a másik ember igazi lényére is. Ilyenkor egyértelmű, hogy mit is jelent szeretni, megbocsátani.

És vannak pillanatok, amikor természetes emberi reakciók jelennek meg, a féltés vagy a nem értés következtében. Ahogy Péter is féltette Jézust, nem tudta elképzelni, hogy baj történjen vele. Hiszen Jézus a Felkent, az Isten fia, hogy történhetne vele ilyesmi? Itt ütközik Péter látásmódja, gondolkozásmódja Jézuséval. És Jézus helyreteszi Pétert, mert nem Isten dolgain jár az esze.

A magunk gondolkozásában is lehetnek olyan elképzelések, amelyek miatt érthetetlenné válik egy-egy esemény, történés – mert nem illik bele a képbe; mert van valamilyen képünk Istenről, elképzelésünk önmagunkról, a világról, és ez sokszor ütközik a valósággal. De nem baj, ezek azok az ütközések, krízisek, amelyek ráébreszthetnek arra, hogy hol is vannak Isten dolgai.

Félelmeink, kudarcaink, örömeink, felismeréseink egyformán részei teljes emberi létünknek, és alkalmasak lehetnek arra, hogy általuk is ráláthassunk Isten dolgaira.

Jézus követése talán azt is jelenti, hogy nem akarom magam megmenteni, sem a fájdalomtól, sem a szenvedéstől, sem döntéseim bármiféle következményétől.

Szeptember 23. — Évközi 25. vasárnap — Mk 9,30–37 — „...legyen mindenki közül az utolsó...”

Sokszor el kellett olvasnom, mire rádöbbentem, hogy milyen furcsa ez a szituáció. Jézus, miközben átmennek Galileán, arról beszél a tanítványoknak, hogy meg fogják ölni, de harmadnapon feltámad. Ők nem értik teljesen, miről beszél, de Jézus kérdésére nem merik bevallani, hogy már az utódlásról beszélgettek, hogy vajon ki lesz közülük az első.

Micsoda dolog ez! „Vérszagra gyűl az éji vad?” Micsoda aljas dolog ez! A Mester a haláláról beszél, miközben alkudozunk a koncon, hogy nekünk minél több jusson! Jézus helyében én otthagytam volna ezt a rémes társaságot. Lehet, hogy újrakezdtem volna másokkal? Nem tudom, de ez engem nagyon szíven üt. Ha három esztendőt ilyen intenzíven együtt töltöttem ezekkel az emberekkel, és itt tartanak, akkor mi a reményem, hogy majd fel fognak nőni a feladathoz, ha én nem leszek? Nem hiú ábránd ez? Ezek után nem is csodálkozhatom, hogy kétezer év múltával az egyház vezetői ma is a pénzzel és a hatalommal operálnak. Hát már az ősök is itt tartottak. Miben reménykedett a megtestesült Isten fia? Kihirdeti az ő játékszabálya szerinti versenyt: az lesz az első, aki mindenki közül az utolsó, aki mindenkinek a szolgája.

Emlékeimben felmerült egy teheráni film, címe: A mennyország gyermekei. Ebben a főhős, egy tízéves, nyomorgó fiúcska a futóversenyen mindenképpen második akar lenni, mert a második helyezett nem nyaralni megy, mint az első helyezett, hanem egy jó sportcipőt nyer. Zseniális, ahogyan a futóversenyen a második helyért versenyez, s mily tragédia, hogy véletlenül, a sors fintoraként megnyeri a versenyt. Elkeserítő látni síró arcát, a bánat könnyeit azért, mert akaratán kívül győzött.

Mennyivel nehezebb ez a verseny, amit Jézus hirdet, nemhogy másodiknak, hanem utolsónak kell lennünk, abban kell versenyeznünk, hogy ki méltányosabb a másikhoz, ki az, aki jobban tud szolgája lenni a többinek. Mert a verseny végén azt hirdetik ki győztesnek, akit a pénz- és hatalmi rangsor utolsó helyén találnak. Végül Jézus rátesz még egy lapáttal erre, amikor a gyermeket közéjük állítva azt mondja: aki egy ilyen gyermeket befogad, az engem fogad be, s rajtam keresztül a Teremtőt.

Istenem, kérlek, adj nekünk olyan lelkületet, mint a gyermekeké, akik nyitottak a világra, nem személyválogatók, akik minden társadalmi helyzetkülönbséget mellőzve csak a pajtásukat látják a másik gyermekben.

Mai világunk tele van kirekesztésekkel, mi keresztények is személyválogatók vagyunk. Győzni akarunk, és nem utolsók lenni, elsőként akarjuk átszakítani a célszalagot, és nem akarunk szégyenszemre utolsónak bekullogni. Talán abban bízunk, hogy Isten megbocsátja nekünk ezt, mert lám, Jézus sem szaladt el, megbocsátotta tanítványainak önzését, és újra felgyűrte az ingujját, nekiveselkedett, hogy kinevelje belőlük Isten népét. De vajon minket ki fog ilyen állhatatosan nevelni?

Szeptember 30. — Évközi 26. vasárnap — Mk 9,38–48
— Megfelelni emberi méltóságunknak

A Szentírásból látjuk, hogy működése során Jézus elég sok példabeszédet állított elénk. Példákon keresztül megpróbálta illusztrálni, mivel tudunk még jobban Istennek tetsző életet élni.

A Szentírásból tudjuk azt is, hogy mindenki meghívást kap Isten népébe. Jézus evangéliuma minden ember számára nyitva áll, illetve Jézus fontos feladata, hogy minél több népet gyűjtsön maga köré.

„Aki nincs ellenetek, veletek van.” Azoktól sincs távol az igaz Isten, akik homályosabb képekben keresik őt, de őszinte szívvel keresik, és arra törekednek, hogy teljesítsék akaratát, amelyet lelkiismeretük szavában ismernek fel. A Gondviselés azoktól sem tagadja meg az üdvösséget, akik önhibájukon kívül nem jutottak el Isten kifejezett ismeretére, de iparkodnak becsületesen élni.

Egy még nem teljesen elkötelezett embert nagyon könnyű elbizonytalanítani. Nagyon könnyű megbotránkoztatni, nagyon könnyű kritikával illetni. De ez az ember hamarabb elmenekül a tanítások elől, ha azt látja, hogy bizonytalanságát kinevetik, tetteit megvetik.

Számomra ezek a szavak: „..aki egy pohár vizet ad az én nevemben, nem veszíti el jutalmát”, azt jelentik, hogy a szabályok koordinálják az embert a szabad akarat mezején. Próbáljuk meg végiggondolni, számunkra mi az a viselkedés, amely megtart az isteni úton – mert az a cél, hogy a Szentlélek működése nyomán tudatos, teljes közösséggé legyünk. Mert senki sem él hiába, és senki sem hal meg hiába. Így fog az ember megfelelni méltóságának, és eljutni az üdvösségre.

Olvasók fóruma

Sulyok Gábornak az „Érted vagyok” áprilisi és júniusi számában megjelent, Kinek kell feltámadnia? című cikke minden gondolatával, szavával egyetértek. Mégis szeretném néhány gondolattal megtoldani, néhány póriasabb meglátással, mert talán még ezzel is segíthetem közüggyé tenni az általam is igen fontosnak tartott észrevételeket.

Nagy bajunk, hogy sokszor egyetlen szóval két fogalmat takarunk. Itt is ez a helyzet.

Jézus „föltámasztja” a naimi ifjút. Ma úgy mondhatnánk: egy özvegyasszony biztos nyugdíját állítja talpra. Az ifjú tovább él, ellátja a mamáját, családot alapít, s amikor itt az ideje, el is temeti tisztességesen az édesanyját. Majd amikor ő is eléri a megfelelő kort, akkor a kor szokása szerinti módon ő is kiköltözik a temetőbe. Ezzel szemben, amikor Jézus „föltámad”, akkor az örök életre támad fel, tehát lényegesen másról van szó!

Tegyük fel, hogy meghalok, de a szeretteim „kiimádkozzák” az Örökkévalónál, hogy még egy kicsit éljek. Ekkor Szent Mihály megkérdezi tőlem: – Melyik korodba szeretnél visszatérni? Mire én: – Természetesen nem a halálom előtti 78 éves, rozoga mivoltomba, mert akkor egy hét múlva vagy egy fél év múlva ismét elpatkolok. 12 éves koromba, mint Jairus leánya? Nem jó, mert akkor második osztályos unokáim hahotázva kinevetnek: „Nagypapi, de kicsi lettél!” 20 évesnek? Jaj, jaj, jön a sok szigorlat, diplomavédés, majd az álláskeresés kálváriája... 50 évesnek? Jönnek a műtétek, jön az öregedés...

Föltámadunk, föltámadunk. De melyik fizikai állapotunkba? És ha korábbi sok baklövésemet el tudom kerülni, mert ugye okosabban kezdem újra, akkor pedig az már nem én leszek, minden emlékem ellenére sem, hanem valaki más. Egyszóval: ez nem megy; Sulyok Gábornak adok igazat!

Továbbá talán megvédeném egy kicsit Pál apostolt. A zsidók várják a Szabadítót, a Prófétát. A diaszpórákban talán még jobban, mint otthon. Pál beállít, mondjuk Korinthoszba. Szombaton a zsinagógában elmondja az Örömhírt: „Testvérek, a várva várt Fölkent, a Krisztosz megszületett Izraelben, Názáretben!” Elmondja a Lukács-evangélium [örömhír] elejét, majd mindent, amit tud a tanúktól. Mire a zsinagóga közössége [ekklészia] föllelkesedik, megtelik örömujjongással. De ekkor jön a bökkenő, ki kell mondania, hogy már meg is halt, kivégezték. Olyan ez, mint amikor azt mondom a barátaimnak: Ötös találatom van a lottón, de sajnos a hídon a szél kifújta a kezemből a nyertes szelvényt! Mit mondanak erre a barátaim??? Nem színezem. Ekkor egyetlen megoldása marad Pálnak, hogy bizonyos háttérinformációk meg mitológiai tudás alapján megvigasztalja a közösséget, mondván, hogy azért mégis van remény, fel a fejjel!

Röviden: Mindenképpen a cikknek van igaza!

Hollai Keresztély
Pomáz

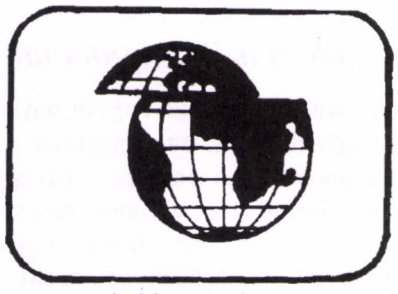

Geseko von Lüpke

A szívből a fejen át a kézbe

Új ökológiai világkép

Meghökkentő korban élünk. „Az ostobaság kora” – halljuk egy mostani filmben. A pusztítás és a szétesés kora, a kollektív öngyilkosság kora. De nem csupán az. Mert miközben az „első világ” elsorvadni látszik, háborúkat folytat, felmelegíti az éghajlatot, magához ragadja – kerül, amibe kerül – a végső olajtartalékokat, és növekedési őrületében az összeomlás szélére taszítja a természetet, egyidejűleg egy másik jövő modelljei jönnek létre mindenütt. Ahogyan a komposztból termőföld lesz, és liliom meg lótusz sarjad a mocsárból és az iszapból, az elavult rendszer újabb és újabb válságai számos embert arra ihletnek, hogy legyőzzék a régi gondolkodási mintákat, kövessék álmaikat, és valóra váltsák azokat. Ezek a *right livelihood*, a „helyes életmód” példái, mondja *David Lange*, Új-Zéland korábbi miniszterelnöke, akit az alternatív Nobel-díjjal tüntettek ki, mert kompromisszumok nélkül küzdött az ellen, hogy hazájában atomfegyvereket állomásoztassanak. A „helyes életmód” elismeri, hogy mások tisztelete és – talán még fontosabbként – önmagunk tisztelete lényeges része az emberi létnek: nevezetesen annak joga, hogy önállóan, mások gondolkodásától, hatalmától vagy pénzétől függetlenül, szabadon és teljes odaadással úgy éljünk, hogy minden embernek jobban menjen. Nekem úgy tűnik, hogy ez a gyakorlatban megélt filozófia nagy reményt jelent mindannyiunk számára.

De aki megmarad a régi világképben, az nem juthat el egy másik gondolkodásmódhoz. Ezért a világméretű civil társadalomban arra is szükség van, hogy legyőzzük a spiritualitás és a politika kettészakítását. „Azok a problémák, amelyekkel szembesülünk, spirituális természetűek, az emberi identitás, az emberi evolúció céljának kérdését vetik föl”, mondja *Nicanor Perlas*, a Fülöp-szigeteki környezeti- és demokráciamozgalom atyja. „Nagy spirituális kihívások előtt állunk, és ha nem alakítunk ki belső iránytűt, nem találhatjuk meg utunkat. Át kell gondolnunk civilizációnk összes értékeit, különben nem maradhatunk fenn.”

De melyek az új jövő új értékei? Egyre több aktivistának kell föltennie magának a legmélyebb kérdéseket, mielőtt bármit cselekszik: Mi az élet értelme? Mi a helyünk a teremtett világban? Mi a természet természete? Olyan etikai kérdések ezek, amelyeket eddig csak filozófusok és teológusok tettek föl. Most magáévá teszi őket a globális civil társadalom – az eddigi legnagyobb szociális mozgalom, amely immunrendszerként reagál, és egyre gyakrabban épít a spiritualitásnak arra a formájára, amely „fű alatt” mindenütt a világon kialakulóban van. „Tudathasadásos módon viselkedünk, ha vallásainkat csak arra használjuk, hogy templomainkban imádkozzunk, a hétköznapokban azonban az ellenkezőjét tesszük. A spiritualitásnak az egész életet át kell hatnia”, mondja például Gandhi 85 éves indiai tanítványa, *Sunderlal Bahuguna*, az észak-indiai hegyi erdők védelméért küzdő *Chipko-Movement* tagja. „A spiritualitás nem a mennyei szférákból jön, hanem azt jelenti, hogy megéljük az egységet mindennel, ami él; azt jelenti, hogy minden cselekedetünket megszenteljük.”

Itt egy olyan világkép válik most láthatóvá, amely már nem választja szét a belső növekedést és a politikai cselekvést, és könnyűszerrel összekapcsolja a racionális megismerést a mély vallási gyökerekkel. „Hiszen ez a ’vallás’ szó eredeti értelme is: *religare* – tehát hogy *ismét összekapcsolódunk* egy nagyobb egésszel, hogy egy értelmes egész részei vagyunk”, mondja az alternatív Nobel-díj alapítója, *Jakob von Uexküll*, majd hozzáteszi: „Hiszem, hogy sok ember érez így.” Így aztán nem tűnik véletlennek, hogy a minden vallási intézmény alapját alkotó bázisközösségek ma világszerte újból felfedeznek egy egészleges („holisztikus”) spiritualitást, amelyben elmosódnak a meditáció és az akció, valamint az én és a világ közötti duális határvonalak. Mindezek a hagyományok hangsúlyozzák, hogy világunk kölcsönös függésben álló, szent kapcsolatok szövedéke. Ez a tétel alkotórésze az „elkötelezett buddhizmus” tanításának, megtalálható az iszlám szufizmusban, és megmutatkozik a kereszténységben is, a teremtés spiritualitásában és a felszabadítási teológiában. „A felszabadítási teológiai bibliai alapokon nyugszik”, mondja a 2010-es év alternatív Nobel-díjasa, a brazíliai *Erwin Kräutler* püspök. „A Bibliában olyan Istenről van szó, aki együtt érez velünk, és itt van velünk.” A dolgoknak ebben a látásmódjában már nem lehet elszakítani az együttérzést a világtól, véli a katolikus emberjogi harcos és az esőerdők védelmezője: „Nem ’környezetről’ beszélek, hanem *társ*világról. Mert amilyen mértékben pusztítjuk társvilágunkat, olyan mértékben pusztítjuk saját magunkat. Az a feladatunk, hogy megőrizzük ezt az Földet a jövendő nemzedékek számára.”

De ahhoz, hogy megbirkózhassunk a számtalan kihívással egy olyan világban, amely túlságosan is gyakran egészen másképp működik, jó pszichológiai erőkre van szükség. Ahhoz, hogy alkotói módon ellene dolgozhasson a fenyegető globális fejleményeknek, mindenkinek megvan a maga sajátos erőforrása. Sok aktivista számára az ad erőt, hogy rendszeresen visszavonul az érintetlen természetbe. Mások abból merítenek spirituális erőt, hogy szembeszállnak a fenyegetett világ miatt érzett fájdalommal, és mély együttérzésükből merítenek új cselekvési energiát. „Nehezemre esik, hogy ne érezzem ezt a világ miatti fájdalmat”, mondja *Angie Zelter* angol békeaktivista és alternatív Nobel-díjas nő, aki abból merített bátorságot egy radikális békekezdeményezéshez („Atom-tengeralattjárókat ekevasakká”), hogy teljesen kétségbeesett a lakóhelyén épített atomtámaszponttól, és saját kezűleg vert szét hadi eszközöket.

Az újonnan létrejövő ökológiai világkép központi értéke az együttérzés. Ez a szó, amely különben a világ minden vallásában központi fogalomként jelenik meg a gondoskodás, a segítés és a védelmezés körülírására, az ökológiai gondolkodásban egészen új tartalmat nyer. „A kulcsfeladatok egyikének ténylegesen abban kell állnia, hogy oly módon irányítjuk át érzelmeinket, hogy képesek legyenek teljesíteni azokat a feladatokat, amelyekre rendeltettek, vagyis segítsenek minket abban, hogy megőrizzük a bioszféra kritikus rendjét”,

mondja az óriástechnológiák ellen küzdő ökoaktivista és filozófus, *Edward Goldsmith*. „Valódi változtatást csak a szívre hivatkozva tudunk elérni", erősíti meg a 85 éves indiai aktivista és bölcs, *Sunderlal Bahuguna*: „Mert a szív győzi meg a kezet arról, hogy cselekedjék. Itt van a modern társadalom hiányossága: nem érinti meg a szívet." Az indiai *Chipko-Movement* aktivistái segítségükre siettek a falvaik szélén álló fáknak, és testükkel védelmezték őket, amikor a fadöntők közeledtek. Ez az ökológiai felszólítás fakadt az érzelmeikből. Jelszavuk: A szívből a fejen át a kézbe! Az effajta visszacsatolás olyan nyitottságot feltételez, amelyből tanulhatunk, mondja a globális civil társadalomért küzdő Fülöp-szigeteki aktivista, *Nicanor Perlas*, aki egyszerű formulába sűrítette spirituális kezdeményezését: „Minden forradalom szíve a szív forradalma!", majd így folytatta: „Ezen azt értem, hogy először is a szívünk, a tudatunk, a gondolkodásmódunk megváltozására van szükség ahhoz, hogy olyan világot teremthessünk, amely valóban radikálisan különbözik a mostani, nyomasztó világtól, amelyet megpróbálunk megváltoztatni. E belső utazásnak előfeltétele, hogy belássuk: a világ iránti együttérzést a világban tapasztalható nyomor ébreszti fel."

Csakhogy itt nem valami siránkozós együttszenvedésről van szó, amely depressziós módon fájlalja a Föld állapotát, hanem a világ sebeire vetett nyílt tekintetről, arról a készségről, hogy szóba álljunk ezekkel, és ily módon győzzük le belső elfojtásainkat. A tapasztalat azt mutatja: aki össze tudja kapcsolni a szívét, a lelkét és az agyát, az többet lát, erősebben érez, többet tud. És az effajta megérintettségből keletkezik azután a mélyebb látásmód, keletkeznek új értékek és eszmék. Amikor ma egyesek aktívan válaszolnak a világ válságaira, akkor lényegében arról van szó, hogy szerves egységbe hozzák a politikai elemzést, az érzelmi megérintettséget és a spirituális begyökerezést. Ezeket az eddig elválasztott részeket kell összhangba hoznunk önmagunkban ahhoz, hogy más világot alakíthassunk ki. „Már nem állítjuk, hogy a világ e másik részének nincs létjogosultsága", mondja *Hans-Peter Dürr* kvantumfizikus és holisztikus filozófus: „Ellenkezőleg: Felismerjük, hogy a racionális rész, amelyben olyan nagyok és erősek vagyunk, tulajdonképpen egy kicsi rész. Következésképpen ismét nagyobb jelentőséget tulajdonítunk annak a résznek, amelyet eredetileg a valláshoz rendeltünk hozzá." A visszacsatolásnak ez a lépése azonban döntő a legtöbb civil társadalmi program sikere vagy sikertelensége szempontjából, mert legyőzi a csalódottságot és a kiégést, és ez dönt a bátorságról, a türelemről és a kreativitásról. *John Croft* ausztrál aktivista, aki három évtizeden át kutatta, mi teszi sikeressé a másfajta világra irányuló kezdeményezéseket, azt mondja: „Ez a spirituális felismerés fölébreszti a kreativitást, mert végső fokon azt érezteti meg velünk, hogy nem az egésztől elszakított egyedek vagyunk, hanem annak a bolygói életnek a tekintélyével beszélhetünk, amely 4,5 milliárd éves, és amelynek része vagyunk. És ha ennek a tudásnak az alapján cselekszünk, akkor talán elindíthatjuk azt a változást, amelyre oly nagy szükség van."

Forrás: Publik-Forum Extra, 2011/1 (Erbarmen)

Őrült pazarlás

Nehéz fölfogni a mennyiséget: becslések szerint világszerte az összes élelmiszereknek körülbelül a fele a szemétbe vándorol. Csak a németek mintegy 20 millió tonna élelmiszert dobnak ki évente – ez 500 000 teherkocsi rakományát jelenti; ha sorba állítanánk őket, Berlintől Pekingig érne a konvoj. A Kóstold meg a hulladékot! c. dokumentumfilmben és a vele kapcsolatban megjelent, Az ételmegsemmisítők c. – *Stefan Kreutzberger*rel közösen kiadott – könyvében *Valentin Thurn* rendező és újságíró e pocsékolás eredetét és következményeit elemzi.

Thurn kutatásai szerint a pocsékolás nem otthon, a fogyasztóknál kezdődik, hanem már a földeken: a film például elmondja egy vesztfáliai gazdáról, hogy a krumplinak csak kb. a felét szabad betakarítania; minden túl nagy vagy túl kicsi, vagy szokatlan formájú darabot el kell dobnia. A téboly a szupermarketekben folytatódik: minden napszakban és évszakban a lehető legtöbb árut kell nagy mennyiségben és hibátlan állapotban kínálniuk a fogyasztóknak. A következmény: friss élelmiszerek végzik a kukában. A pocsékolást tovább fokozzák az előállítók számára megszabott minimális eltarthatósági dátumok, amelyek végső soron csak minőségi garanciát jelentenek, és semmit sem mondanak az áru romlandóságáról.

Az ételpocsékolás értékes erőforrások elpocsékolását foglalja magában: „A föld teljes vízfogyasztásának kereken a felét olyan élelmiszerek előállítására pazarolják el, amelyeket végül is megsemmisítenek", írják Az ételmegsemmisítők c. könyvükben a szerzők. Adataik szerint a mezőgazdaság az üvegházgázoknak több mint harmadát termeli, termőföldet, energiát és trágyát használ el, és tönkreteszi az esőerdőket. Ráadásul az ételpocsékolás a globális kereslet révén hozzájárul ahhoz, hogy az élelmiszerek világpiaci ára a legmagasabb szinten legyen. „Az az ételmennyiség, amelyet Európában kidobunk, duplán elég lenne a világ összes éhezőinek táplálásához", állapítja meg a könyv.

Hogy a jövőben kevesebb hulladék landoljon a szemétben, a szerzők intézkedések egész palettáját javasolják a politikának, a gazdaságnak és a különböző szervezeteknek; a javaslatok a felvilágosító kampányoktól, az élelmiszerspekuláció és a földrablás tilalmától a túltermelés korlátozásának törvényi szabályozásán és megadóztatásán keresztül az értelmes szavatossági adatok megadásáig terjednek. Az egyes ember is tehet valamit: például helyi és szezonális termékek megtervezett vásárlásával, helyes tárolással és olyan főzési tudománnyal, amely a maradékok feldolgozásához is ért.

Teresa Schneider

Forrás: Publik-Forum, 2011/18

TARTALOM

Tanulmány

Josef Heer: A gyakorlati bibliaelemzés mai módszerei 2–4
Bas Wielenga: Az elveszett fiú 6–7
Eugen Drewermann: Mire van szükségünk? 9
Gromon András: Jézus valláskritikája (II., befejező rész) 10–12
Pinchas Lapide: Bibliai alapfogalmak – egy zsidó tudós szemével 13

Interjú

Klaus Hofmeister: „A bizalmad mentett meg téged" (Claudia Janssen). . . 4–5
Farkas István: Időtlenül ható kezdeti impulzus (Trásy Éva). 18–20

Meditáció

Vincze József: Hazatérni. 8

Könyvismertetés

Demeczky Jenő: „Oly korban éltem én e földön..."
(Csapody Tamás: Bori munkaszolgálatosok) 14
Tegzes István: A világ vallásai (D. E. Harding) 15
Egy könyv az útkeresőknek
(Zámbó Zoltán: Életünk megbízható iránytűi) 15

Gyerekeknek Moha-mese

Megtántorodás. 16–17

Harmadik világ

Thomas Seiterich: Újjáéledés Haitin. 21
Claudia Mende: „Semmit sem lehet itt tenni?" 22
Marcel Bauer: Nyugtalanság a „pedofilok paradicsomában" 23–24
Siegfried Pater: Félelem a fehér férfitől 25

Elmélkedések

Vasárnapi szentírási elmélkedések 26–29

Olvasók fóruma

Olvasóink leveleiből 29

Környezetvédelem

Geseko von Lüpke: A szívből a fejen át a kézbe 30–31
Teresa Schneider: Őrült pazarlás 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Kannás Alajos

A kereső

Az ormon zöld az árnyak teste,
az emberek csak ködlő árnyak,
az ég közel, a város messze

s talán a csend is megtalálhat.
A hangok erre is követnek,
suhognak lágyan, mint a fátylak,

s a színekkel zengő köveknek
szavából lassanként megérted,
hogy énekedből holt szöveg lett.

Lezárt magányban nincsen élet,
és mást kilökve nincsen béke,
a kéklő ég sokkal sötétebb,

mint hogyha fenn a tiszta éjre
kirakja sok-sok drága gyöngyét
a kéz, mely homlokod kivéste.

Békéd magadban mindig gyöngébb,
de nő, ha mással osztva éled;
indulj, töröld a fájók könnyét,

keresd a szeplőtlen fehéret.
Az Isten ott van minden arcon,
És vár, hogy egyszer csak feléred.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/4. (134.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2012-re (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2500,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 5. szám
2012. október
240,– Ft

Az élet értelméről

Hit a végső megváltásban

A halál nem a vég

Vallomások betegségekről

Búcsú Kovács Teréziától

Interjú Garay Andrással

Moha-mese

Olvasók fóruma

Könyvajánló

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Tudósítások a „harmadik világból”

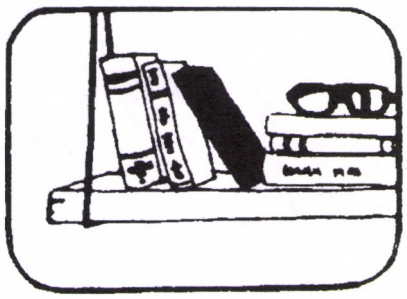

Hans Küng

Életem értelme

Ma már senki sem hagyhatja figyelmen kívül, hogy sok minden abból, ami korábban értelmet adott az életnek, válságba került, mert nem csupán a gazdasági-pénzügyi alapokat fenyegeti veszély, hanem a társadalmunk alapját alkotó értékek is erősen megrongálódtak. Persze sok tekintetben csak az értékek átalakulásáról van szó, értékvesztésről nincs, de azután, hogy az egyház és a társadalom számos eddigi értelemadó rendszere és fóruma messzemenően elveszítette meggyőző erejét, nem lehet átsiklani afölött, hogy a morál – amely korábban már a gyerekeknek megtanította, mi a jó és mi a rossz, mi emberséges és mi nem emberséges – sokszorosan tetszőlegessé hígult, és például a Tízparancsolat széles körben feledésbe merült. A politikában túlságosan gyakran a politikusok pozitív tulajdonságaként dicsérik a nyílt hatalmi törtetést. A pénzgazdálkodásban és a gazdaságban soha nem tapasztalt mértékű lett a nyereséghajhászás, a nagyzási hóbort és a korrupció! S végül a magánéletben teljesen „normális szórakoztatóipari árú” lett a bizonyos médiumok által reklámozott, dekadens magamutogatás, valamint a szexuális perverzitások!

Nem akarok sopánkodni és keserűen moralizálni. De nem csupán én állapítom meg, hogy ebben a helyzetben nem lett könnyebbé az igazán jó élet reklámozása, s így a fellépés a tartós kapcsolatokért, a kötelezettségekért és a felelősségvállalásért. A jó tanács szó szerint drágább ma, akárcsak sok pszichológus és pszichoterapeuta tanácsadása, akik – ahogyan egyes közlemények mutatják – a maguk részéről szintén keresik az élet értelmét. Tanácsuk nem ritkán így hangzik: Tekintettel a rengeteg tudományos, politikai és vallási relativizálásra és forradalomra, és tekintettel az élet értelmével kapcsolatos, egyre nyilvánvalóbb vákuumra, neked kell megtalálnod magadban az élet értelmét: „Dolgozz önmagadon, aknázd ki lehetőségeidet, alakítsd ki magad a céljaidat, erkölcsödet, találd ki életed értelmét! Határozd meg magad, mit tartasz értelmesnek, és döntsd el, milyen elvek szerint akarsz élni…”

Tanácsoljam tehát én is: „Valósítsd meg magadat”? Ez az életünk értelme? Ellenkérdésem: Az önmegvalósítás valóban megteremti-e az élet végső értelmét, amely irányt mutat egész életünkben? Bizonnyal én vagyok az utolsó, aki kifogást emelne az önmegvalósítás ellen. A keresztény hagyományban túlságosan sokáig bélyegezték önzésnek az önmegvalósítást, helyette önfeladást, öncélú aszkézist és a kereszthez csúszástmászást követeltek. Mindig bíráltam ezeket az irányultságokat, és kezdettől fogva az életbe vetett bizalmat és az önbizalmat emeltem ki az egészséges személyiség sarokköveiként.

Így aztán különleges rendelésnek tartom, hogy – a stabil családi viszonyok, emberbaráti szülőföld, jó alap-, közép- és felsőfokú képzés révén – erős öntudatot hoztam magammal, amint azt újabban ismét kifejezetten megkívánják a gyermeknevelésben. Belső erősség, pszichikai stabilitás és ellenállóerő nélkül nem úsztam volna meg végső soron ép bőrrel a „vitatott igazságért” folytatott harcaimat, noha itt-ott megsebesültem. Öntudatosan előadott érveimet ellenfeleim, irigyeim és „jóakaróim” nem ritkán értelmezték arroganciaként, megalapozott „tudakozódásomat” kevélységként, kritikus álláspontomat elhatalmasodott egóként és hiányzó alázatként. Hányszor intettek büszkén alázatra! Az alázatnak azonban semmi köze sincs a lapításhoz, a szolgalelkűséghez, a gyávasághoz. Az alázat nem azt jelenti, hogy az ember rögtön térdre borul, mihelyt föntről ellentmondanak neki. Az alázat bátorságot feltételez, a bátorság pedig azt jelenti, hogy nem riadunk vissza a nyilvános konfliktusoktól sem, nem félünk a minket és a többieket is érő, elkerülhetetlen sérülésektől. Meggyőződésem: nem csupán az államnak, hanem az egyháznak is önmagukat tisztelő emberekre és egészséges vitakultúrára van szüksége.

Mindazonáltal el kell ismernem, hogy gyakran nehezemre esik a szelídség, amikor az egyházban és a teológiában uralkodó állapotokra és visszásságokra gondolok. Néhány éles szavam talán megosztást eredményezett. Néhány tréfás poén talán kajánkodásnak tűnt. De a személyes lejáratást mindig kerültem. Még akkor sem fizettem a roszszért rosszal, amikor elvitatták katolikus érzületemet, kétségbe vonták Krisztus-hitemet, sőt vitatták, hogy egyáltalán hiszek-e. Másfelől viszont egész csinos kis szótárat tudnék összeállítani, ha föl akarnám sorolni mindazokat a durva, ocsmány, sértő neveket és tulajdonságokat, amelyekkel szóban, levélben és nyilvánosan mindmáig elhalmoznak – igen jámbor emberek is, akik azt ígérik, hogy imádkoznak értem.

Meg kell adni: az embernek minden öntudatos fellépés ellenére is azon kell fáradoznia, hogy ne váljék önközpontúvá, és tekintettel saját hiányosságaira, bensőleg szerény ember maradjon, aki újból és újból képes kritikusan kérdőre vonni magát, és meghallgatni a jogos kritikát. De az embernek küzdenie is kell, és nem is csupán önmagáért. Törekedtem arra, hogy másokért is kiálljak, azokért, akiknek nincsen hangjuk, vagy akiket nem hallgatnak meg. És egy nagy ügy mellett köteleződtem el, és vagyok ma is elkötelezettje: a katolikus egyház megújulása, a szétvált keresztény egyházak újbóli egyesülése s végül a vallások és civilizációk közötti párbeszéd az emberiség közös ethosza alapján. Ebben az értelemben tehát ez messzemenően önmegvalósítás is.

De újabban pszichológusok és pszichoterapeuták is joggal beszélnek óvatosságra intve „az önmegvalósítás csapdájáról”, amely már jó néhány házasságot tönkretett, és sok emberi kapcsolatot tört szét. És mikor kattan ez a csapda? Abban a pillanatban, amikor az önmegvalósítás eloldódik az önmagunkért, a környezetünkért és az egész világért viselt felelősségünktől. Itt a világért sem csupán bizonyos háborúpárti politikusokra, pénzéhes menedzserekre, hataloméhes szakszervezeti funkcionáriusokra, dicsőségvágyó tudósokra, gátlástalan orvosokra és képmutató papokra gondolok. Teljesen megszokott hétköznapjainkra gondolok, és arra a hamisan felfogott, egoista önmegvalósításra, amely mindegyikünknél a legkülönfélébb formákban nyilatkozhat meg.

Önmeghatározás, önálló tapasztalatszerzés, önmagunk megtalálása, kibontakoztatása és kiteljesítése – minderre igent lehet mondani mindaddig, amíg nem vezetnek önmagunk nárcisztikus érvényesítéséhez, autisztikus önzéshez és kíméletlenséghez. Gyakran persze csak apróságok mennek az idegeinkre. Nem egyedül én bosszankodom azokon a kíméletlen embereken, akik buszon, vonaton, repülőgépen, utcákon és tereken mobiltelefonjukkal, kiabálásukkal vagy magamutogató durva viselkedésükkel zavarják embertársaikat, és olyan szabadságot engednek meg maguknak, amely korlátozza mások szabadságát. Kérdés, hogy csupán pszichológiai eszközök segíthetnek-e eme visszásságok kezelésében. Biztosan jó, ha már az általános iskolában ajánlunk bizonyos magatartásmintákat a gyerekeknek: Légy kapcsolatteremtő! Legyenek saját céljaid! Fejleszd ki képességeidet! Alakíts ki pozitív önképet! Légy reményteljes! Légy figyelmes…!

De a pszichológiai tréning mellett nincs-e szükségük a gyerekeknek etikai nevelésre is? Olyanra, amelynek ma a kölcsönösség aranyszabályára, az élet tiszteletére, a szolidaritásra, az őszinteségre és a partneri viszonyra kell épülnie? Úgy látom, hogy csak ezen az etikai alapon működhetnek valóban a pozitív nevelés alapszabályai: hogy a szülők világos szabályokat beszélhessenek meg a gyerekekkel, határokat szabhassanak, és következetesen cselekedhessenek.

De a felnőttekre is érvényes: az önérvényesítés olykor önmagunk legyőzését kívánja meg. A belső szellemi ürességet csak az élet értékeivel és értelmével lehet kitölteni. Az élet értelmét azonban nem másoktól elszigetelt személyiségünkben, hanem csak emberi kapcsolatokban találhatjuk meg. Ez azt jelenti: életem értelmét csak akkor találom meg, ha nyitott vagyok mások személyére és a közösségre: egy szeretett ember, egy család, egy baráti kör vagy a kollégáim számára, azon embertársaimra, akik körülöttem élnek, és akikre újból és újból rá leszek utalva. Az élet értelmét csak akkor találom meg, ha meghaladom önmagamat, odafordulva egy személy, egy közösség, egy ügy felé, akiknek-amelynek a szolgálatába állok. Tévedés lenne, ha itt csupán egetverő dolgokra gondolnánk, és megfeledkeznénk a hétköznapi feladatokról.

Megmarad hát számomra a nagy kérdés, hogy az ember története legalábbis nem irányul-e olyasmire, ami végül is az emberi élet beteljesedését jelenti. Semmiképp sem szeretnék lemondani az élet mindent átfogó, végérvényes, „nagy” értelmének kérdéséről, az Egész értelmének kérdéséről. Mert mi a helyzet azokkal a százmilliókkal, akik London, New York, Bombay vagy Kolumbia és Brazília nyomornegyedeiben olyan szenvedés közepette élnek, hogy az szó szerint az „égre” kiált? Semmi reményt nem lehet nyújtani számukra? És mi a helyzet azzal a sok-sok millió emberrel, aki nyomorúságosan elpusztult a náci, szovjet és maoista koncentrációs táborokban, vagy akiket bérgyilkosok öltek meg ártatlanul, vagy akik gyerekként haltak meg anélkül, hogy valódi életet éltek volna? Nem létezik igazságosság? – kérdezem. Miért voltak ők a földön? És miért vagyunk a földön mi, akiknek viszonylag jó dolgunk van?

Bevallom, hogy nem tudok belenyugodni a rengeteg nyomorúságba, igazságtalanságba és értelmetlenségbe, s ezért a dolgok végső értelmét keresem, mások életében is, a magam életében is. Mindenesetre nem immunizálásként, és nem úgy, hogy az égben megtalálható értelemmel szeretnék kecsegtetni, hanem az élet e világi értelmét szeretné megtalálni. Nagyon is komolyan szeretném venni Nietzsche intelmét: „Testvéreim, maradjatok hűségesek a földhöz” (Zarathusztra, Előszó)!

Elegendőnek kell lennie számunkra, hogy megtaláljuk, mit jelent az élet értelme itt és most. Ezt minden embernek magának kell megtalálnia, a maga kisebb vagy nagyobb életkörében. Függetlenül az elért „pozíciótól”, minden foglalkozás valódi hivatássá válhat, amely képes kiteljesíteni az életünket. Valamilyen önkéntes – szociális, karitatív vagy éppen politikai – elköteleződés több értelemmel töltheti meg az életünket, mint számos kenyérkereső foglalkozás. Hozzátartozóink gondozása, ápolása – minden ezzel kapcsolatos fáradság mellett is – megváltoztathatja az életről alkotott képünket, és az élet értelmének új, nem is sejtett megtapasztalását közvetítheti számunkra.

Szívből kívánom minden embernek, hogy a válságok ellenére megtalálja és megőrizze az élet értelmét, vagy bizonyos körülmények között újból keresni tudja, és meg tudja találni – mindezt úgy, hogy kilátása legyen az élet végérvényes értelmére, amely még a halálnak is értelmet ad. Ebben egynek tudom magam számtalan emberrel: a végérvényes igazságosságra, az örök békére és a megmaradó boldogságra való, soha ki nem alvó vágyakozásban.

Forrás:
Publik-Forum, 2011/11

Fulbert Steffensky

A konok büszkeség szépsége

Hit a végső megváltásban

Hogyan lehet megváltásról beszélni, ha egyszer annyi tragikus történet teszi kétségessé az élet jóságát?

Ezt a szöveget öreg emberként írom. Nem tudom, minden öreg így van-e vele, de sokan biztosan, hogy már nem harmonikus és megvilágosító teológiai összefüggésekben beszélnek; nem azért, mert szellemi képességeik megfogyatkoztak, hanem azért, mert az élet leszoktatta őket a rendszerezett beszédmódról és a megvilágosító nyilatkozatokról. Annyi haláleset, katasztrófa és ellentmondás szól az élet jósága ellen, hogy inkább csodálkoznunk kell azon, ha akadnak még emberek, akik képesek dicsérni az életet, és dicsőíteni Istent.

De ha rendszerezett beszédmódra már nem futja is, vallomástételre még igen. A Hitvallás mint rendszerezett kijelentés és tanítás szétmorzsolódik az ember kezében, de annál szilárdabban tartjuk a darabkákat, amelyekről nem mondhatunk le: Jézus Krisztus – Isten leleplezett arca; Jézus Krisztus – aki a mi halálunkat halta; Jézus Krisztus – a remény, hogy egyszer begyógyul az élet minden sebe.

„Egyszer begyógyul az élet minden sebe”

Sok minden szól az ellen, hogy ezt elhiggyük; talán több szól ellene, mint mellette – de elmesélek egy történetet, amelynek nyomán nem marad más hátra, mint hinni (vagy nem hinni). Egy brazil felszabadítási teológusnál, *Carlos Mesters*nél találtam rá.

A történet *Terezinár*ól szól, egy asszonyról, aki Brazília egyik hegyvidékén lakik (s akinek arcába bele tudom látni annak a hamburgi öregasszonynak az arcát, aki éhes szemekkel ül a tv-je előtt, az országunkban élő kényszerprostituáltak arcát és minden éhező gyermek arcát). Terezina gyereke csupán néhány hónapos volt, és súlyos beteg. Elment egy orvoshoz, aki megtagadta tőle a kezelést. Kórházról kórházra járt, de nem voltak megfelelő papírjai, ezért mindenütt elutasították. Végül a karjai között halt meg a gyerek.

Az asszony elmesélte egyszer gyermeke halálának történetét egy apácának, aki így felelt neki: „Hogy bírja ki ezt a szenvedést?” Terezina válasza: „Nem tudom, nővér. Mi szegények vagyunk, nem tudunk semmit. Számunkra egy dolog marad a világon: szenvedni. Hagyja csak, nővér! Egy napon ez megváltozik! Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk.”

„Isten megsegít”

„Egy napon ez megváltozik!” – mondja az asszony. „Örökre megsemmisíti a halált” – mondja Izajás. „Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk” – mondja az asszony. „Isten majd letöröl a szemükről minden könnyet” – áll a Biblia utolsó könyvében. Azt a kérdést, hogy mit jelent a megváltás, és lehet-e benne remélni, nem tudom elvontan megválaszolni.

Nem tudnám a Bibliát olvasni, ha nem olvasnék ennek a brazil asszonynak a szavaiból. Fájdalmával és reményével ez az asszony a tanúm. Nagyon jól megérteném, ha elnémulna, vagy ha szerényen beszélne, és csak ennyit mondana: „Ilyen az élet. A gyerek halott, és a magunkfajta nem várhat többet.” De nincs oka arra, hogy ilyen szerény legyen. Reményével a teljességet célozza meg, és azt mondja: „Egy napon ez megváltozik! Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk.”

Beszédének és hitének szépsége arra csábítgat, hogy azonosuljak vele. Szép és emberhez méltó, ha valaki nem hagyja, hogy elvegyék tőle a reményt; hogy új eget és új földet vár, ahol már nem lesz megalázott és megsértett teremtmény. Szépnek találom Terezina konok büszkeségét, amellyel olyan földet vár, ahol „a régi elmúlt”.

Csábítás a hitre

Valamit szépnek találni – az első és talán a legerősebb csábítás a hitre. Ez a szépség arra tanít, hogy elégedetlen legyek az alultáplált értelemmel, amely csak azt mondja, amit mondani lehet. „Isten megváltja népét” – ezt a mondatot az értelem nem tudja kimondani. Nem is az ő dolga, hogy kimondja. A megkínzott lények reményének dolga, azok reményének, akik arra vágynak, hogy megváltsák őket kínjuktól. Nem az értelmet támadom, hanem azokat az értelmes embereket, akik a fejüket rázzák a siralom völgyében botorkáló Terezinák oktalansága hallatán.

Meg lehet érteni azokat az ateistákat, akik az élet miatti kétségbeesésükben már nem képesek kimondani Isten nevét. Van némi okuk erre a viselkedésre. De csak nehezen tudom megérteni azokat, akik – Terezinától eltérően – az élet napos oldalán járnak, és szenvedést nélkülöző beszéddel arra korlátozódnak, hogy azt mondják, amit mondani lehet.

Idegen nyelven

Saját szívünk túlságosan kicsi ahhoz, hogy reméljen az élet végérvényes megmentésében. Az embernek tanúkra van szüksége. Terezina hite igazolja a hitet abban, hogy az áldozatok nem maradnak áldozatok, és nem játszottak el végérvényesen mindent. Megpróbálom megfogalmazni Istenbe vetett hitemet, és meg kell állapítanom, hogy ezt állandóan idegen nyelven teszem. Izajást idézem, amikor abban az országban reménykedem, ahonnan „elfutott a bánat és a sóhaj”. A Jelenések könyvét idézem, amikor azt állítom: „halál nem lesz többé, sem szenvedés, sem jajkiáltás, sem fájdalom”. Az ember keresi a remény tanúit. A hit kerülőutakon jár, elsődlegesen nem „valamit” hisz. Hinni azt jelenti, hogy elhisszük a tanúk hitét.

Micsoda szerencse, hogy el tudom mondani egy idegen nyelven a hitemet. Idegen nyelven, múltbeli történetek és képek segítségével, az elhunytak álarca mögött helyezem biztonságba hitemet. Nem állok egyedül, még a hitemet illetően sem. Élő és elhunyt testvéreim nyelvét használom fel, és ezzel felhasználom a hitüket is. A tanúk formulái és idegen nyelve segítségével messze túllépek saját beszédképességemen. Bohócot játszom a többiek nyelvén, és az ő ajkukról olvasom le a reményt. Menynyire könyvelői magatartás a ragaszkodás ahhoz, hogy mindenért „saját lelkiismeretünk” előtt akarjunk felelősséget vállalni. Szívem nem vállal felelősséget azért a nyelvért, amely kimondja a holtak feltámadását és a zsarnokok bukását. Az ember épp elég gyakran mond ki idegen mondatokat saját szíve ellenében.

A szeretet és a fájdalom nyelve

Igen, ismerem az ellenvetést: Az a maradandó városba és Istenbe vetett remény, amely megváltja a Terezinákat, olyan hitegetés, amely jelentéktelenné teszi a mostani pillanatot, és elherdálja a jelenhez szükséges erőt. De itt az ideje annak is, hogy megfontoljuk, milyen kárt okoz a szótlanság, és milyen kárt okoz az a nyelv, amely leírja a nyomorúságot, de már nem ismeri az „Egyszer másképp lesz!” dalát. Kihalnak a vágyak és a remények, ha meg kell lapulniuk egy túlságosan visszametszett nyelvben. A szeretet nyelve és a fájdalom nyelve mindig túloz.

De jaj, ha a szeretet nyelve és a fájdalom nyelve szerénnyé válik, és kerüli a kimondhatatlan dolgokat. Nem lehet a halálé az utolsó szó, különben a halál nagyobb lenne, mint Isten. A halottak arra ösztönöznek engem, hogy higgyek Istenben. Az áldozatok olyan ígéreteket követelnek, amelyek nagyobbak, mintsem a szívem ismerhetné és képviselhetné őket. Mivel senkit nem akarok meghagyni áldozatnak, még magamat sem, így kiáltok: Isten nem feledkezik meg a holtakról! Lesz egy olyan ország, ahonnan elfutott a bánat és a sóhaj, és ahol mindenki megtalálja saját nyelvét és saját énekét.

Nem, számomra túlságosan kevés azt gondolni, hogy Istennek nincs más keze, csak a miénk, és nem nagyobb a szíve, mint a miénk. Olvasom az újságban, hogy Hamburgban meggyilkoltak egy gyereket. Nem, nem hagyom, hogy Isten megússza: Vállaljon felelősséget a gyerek meg nem élt életéért és rettenetes haláláért; törölje le könnyeit, és adja vissza nevetését! Ahogyan igaz, hogy maga Isten esett a rablók kezébe a világban tomboló szegénység minden alakjában, úgy igaz – állítom és követelem! –, hogy Isten minden sebet begyógyít majd, és feltámasztja a holtakat. Erre építek, és nem törődöm azzal, hogy elveszíthetem a fogadást.

Nem lemondani a szolidaritásról

Tudom, hogy meg nem értett képekben beszélek, amikor azt mondom a Bibliával: „Halál nem lesz többé, sem szenvedés, sem jajkiáltás, sem fájdalom; mert ami eddig volt, elmúlt.” A halottak és sorsuk megnyitja számat erre az énekre, amely minden élet jó kimenetelére vonatkozó víziójával giccsnek hat. De inkább gyanúsítsanak giccsel, mint hogy lemondjak az áldozatokhoz kötődő szolidaritásról.

Ám ismét fölvetődik a kérdés: A hit, hogy Isten keze végül megment minden életet, nem jelenti-e a föld elárulását? Valóban árulás akkor, ha az ég nem válik a föld szabályozó eszméjévé. A svájci teológus, *Kurt Marti* egyik dalszövegét idézem: „Az az ég, amelyik most létezik, nem az az ég, amelyik eljön, ha majd elmúlik az ég és a föld. Az eljövendő ég a szenvedés nélküli világ, ahol vereséget szenved az erőszak és a nyomor. Az eljövendő ég a vidámság városa, és az emberarcú Isten. Az eljövendő ég már köszönti a földet, amely már most létezik, ha a szeretet megváltoztatja az életet.”

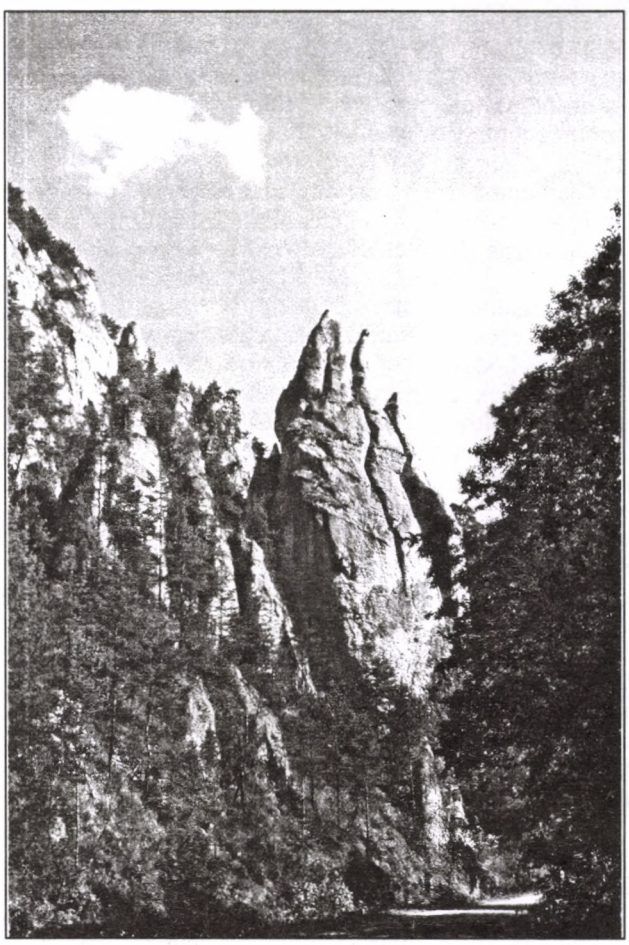

Az eljövendő ég a tervrajza a most létező világnak. Nem valami teljesen más; az a zene, amelyet már most játszanunk kell. Mindennek úgy kell lennie az égben, mint a földön, és a földön, mint az égben. Isten akarata valósuljon meg az égben és a földön is, ahogyan a Miatyánk mondja. Az ég nem csupán azt jelenti, hogy van eredetünk, és nem csupán azt jelenti, hogy van jövőnk. Azt jelenti, hogy dolgunk van a földön.

Az ég társszerzői

Az ember nagy méltósága, hogy ő nem csupán meztelen verébfióka, aki kitátja vallási csőrét, és tétlenül várja Isten mindennapos kegyelmi táplálását. Az ember munkatársa és társszerzője az égnek, szerzője e világ vigaszának, igazságosságának és békéjének. A hit abban, hogy ettől az Istentől származunk, a halál elviselhetetlenségét jelenti, és nem csupán az élet végén. Azt jelenti, hogy nem fogadjuk el a hamis halált, amelyet életükben erőltetnek rá az emberekre. Hamis halál az éhezés, amely megfosztja az embereket életüktől, hamis halál a szegénységük, megkínzásuk, némaságuk és jövőtlenségük.

Az eljövendő égnek be kell törnie a most létező földre. Nem lehet hinni ama eljövendő égben, és ugyanakkor beletörődni a sok erőszakos halálba. Nem lehet hinni a feltámadásban, és ugyanakkor az önpusztításig menően fegyverkezni. Nem lehet hinni a feltámadásban, és ugyanakkor tönkretenni az éghajlatot, hogy már gyerekeink és unokáink életét veszélyeztesse. Ez, amit képviselek, nem olyan morál, amely az Isten jóságáról szóló tételekből következik, hanem ez maga is hittétel: Te, ember, méltónak találtattál arra, hogy megvigasztald Istent az ő elveszett alakjaiban, a megkínzott férfiban, a megerőszakolt nőben, az éhező gyerekekben.

A remény nem boldogul képek nélkül

A lényegi kérdés tehát megmarad: A megváltásba vetett hit csak kivezet a világból, vagy bevezet a világba? Az áldozatokkal való szolidaritás nem engedi meg, hogy hallgassak, és megnyitja számat, hogy elmondjam, amit nem lehet elmondani: hogy egyetlen könnyet sem sírtak hiába, és egyetlen seb sem marad gyógyítatlan. Hogyan és hol válik ez valósággá, nem tudom. Nem kerülhetjük el, hogy képeket alkossunk a megmentés helyéről. Mert a remény nem boldogul képek nélkül. Egyúttal tudnunk kell, hogy képeink csak képek, és mint minden teológiai kijelentésre, rájuk is vonatkozik a képalkotás tilalma. Isten tudja, hová gyűjti a könnyeinket, és ez elég.

Forrás: Imprimatur, 2011/1

Helmuth Jaschke

Az öröklött sebzettség

A ma sokat emlegetett „hitválságot” többnyire azzal indokolják, hogy eltűnőben van az Istenben való hit, vagyis az Istenbe vetett bizalom készsége, ennek okaként pedig szívesen említik a tudományba vetett, már-már vallásos hitet, vagy az egoista pénzés sikerhajszát. Közben hallgatólagosan feltételezik, hogy korábban jobban hittek az emberek, amikor az említett tényezők még nem játszottak szerepet, vagy nem olyan nagy szerepet.

A gyönge hit, sőt a hitre való képtelenség azonban nem új jelenség. Már a Biblia is ismeri: Isten, aki haragra gerjedt az emberek miatt, és elhatározta, hogy megsemmisíti őket, megbízza Izajás prófétát, hogy ezt hirdesse: „Hallván halljatok, de ne értsetek, látván lássatok, de ne fogjátok föl” (6,9)! A fülek süketek, a szemek bezáródtak, a szívekben nincs belátás.

Az Újszövetség feleleveníti ezt, hogy megmagyarázza, miért beszél Jézus csak példázatokban (Mt 13,13), és miért nem hisznek „a zsidók”, jóllehet oly sok jelet művelt köztük. Jánosnál kifejezetten ez áll: „nem hittek benne…” (12,37-40).

A jelenlegi hitválság elsősorban bizalmi válság; mert ha a hit lényegileg bizalmat jelent, akkor a bizalomvesztés komolyan veendő ok. Annak, hogy a bizalom eltűnőben van, különböző okai vannak. Nekem úgy tűnik, hogy ezek egyike az a megsebződés, amelyet az évszázados félelemstressz okozott az emberi szervezetben, pontosabban az agyban. E félelem kiváltói között a „keresztény Nyugaton” központi szerepet játszik az örök kárhozattal való fenyegetőzés.

De ellene lehetne vetni: Ez már rég elmúlt! Az idősebbek talán még szenvednek tőle, mivel a prédikációkban és egyházi hirdetményekben hallottak a pokolról, a fiatalokat azonban ez már nem érinti! Nekik más okaik vannak arra, hogy elforduljanak a hittől és az egyháztól.

Változások az agyban

Egyáltalán nem akarom vitatni ezeket az ellenvetéseket, de lényegileg arról a kérdésről van szó, hogy a félelem – a bizalom ellenpólusa –, amely a pokollal fenyegetőzés révén nemzedékeken át meghatározta az embereket, nem változtatta-e meg oly mértékben az agyat, hogy következményei még ma is hatékonyak. Nem a félelemkeltő prédikációk tartalma öröklődött át, inkább arról van szó, hogy a félelemre való maradandó készség sok emberben csorbítja a hit, a bizalom képességét és készségét. Ezt a feltételezést alátámasztja az agykutatás és az epigenetika, ez a viszonylag új tudomány, amely a jövőben alighanem központi szerepet játszik majd az ember fejlődésével kapcsolatos vitában.

A biológiában eddig az a felfogás volt érvényben, hogy a gének, a véletlen és a természetes kiválasztódás határozza meg az evolúciót, és a gének legnagyobbrészt változatlanul adódnak át egyik nemzedékről a másikra, csak néha következnek be véletlenszerű génmódosulások.

Az epigenetika felismerési azt mutatják, hogy ez a látásmód túlságosan rövidlátó. Ez a tudományág a géneknek fölérendelt (*epi-genetika*), azokat szabályozó és ellenőrző rendszereket kutatja. Jóllehet minden sejt ugyanazokat a géneket tartalmazza, a sejteknek mégis más-más szerepük és feladatuk van. Csak az epigenetikus jelek képesítenek egy sejtet például arra, hogy bőr- vagy májsejt legyen.

A durhami *Duke Universityn* tanító genetikus, *Randy Jirtle* azzal szemlélteti ezt az irányítási rendszert, hogy a számítógéphez hasonlítja: a gének alkotják a hardvert, az epigenomok a szoftvert: ezek programoznak, és határozzák meg, mire lesz fölhasználva a „hardver”.

A döntő és az igazán izgalmas azonban az a felismerés, hogy ezeket az epigenomokat mint kémiai kódokat nagyon könnyen befolyásolják a környezeti hatások – és hogy a változások, a programozás a génekkel együtt tovább öröklődik. Eddig mindenekelőtt az evési magatartást illetően vizsgálták ezt, és nemzedékeken át követték a következményeket. Megállapították, hogy még a dédunokák is szenvednek attól, ha dédnagyapjuk vagy dédnagyanyjuk túlságosan ínyenc volt. Ez minden magatartásmódra érvényes. Nincs mit csodálkozni azon, hogy a kialakulóban lévő élet különösen is befolyásolható, és az epigenetikus változások nagyon mélyen tárolódnak.

A génaktivitás lehetséges módosításában kétségtelenül kiemelkedő szerepet játszanak a traumatikus élmények. Különösen a félelmet kell tekintetbe venni. Az éveken át tartós fenyegetettségben élt élet nem marad következmények nélkül a következő nemzedékekre.

Tönkretett egyensúly

Jó ideje vizsgálják ezeket a következményeket azokkal kapcsolatban, akiknek szülei vagy nagyszülei megélték a náci uralmat és a második világháborút. Kétségtelen, hogy bizonyos testi, de mindenekelőtt lelki károsodásokat az elődök élményeire és tapasztalataira lehet visszavezetni. Különösen a depressziós állapotokat lehet „öröklött teherként” diagnosztizálni az utódoknál.

Kutatták, és ma is kutatják azokat a következő nemzedékekre átterjedő pszichikai megterheléseket, amelyek a „szülői hatalommal” való visszaélésből fakadnak. Persze a verések és megalázások egészen az utóbbi időkig olyan rendszeresek voltak, hogy a lelki sérülések diagnózisának felállításához egyáltalán nem kellett igénybe venni az epigenetikát.

A félelmet illetően mindenekelőtt (de természetesen nem kizárólag) az *amygdala*, az agytörzs egy része illetékes: ez váltja ki a félelem érzését és a megfelelő reakciókat, egyúttal azonban csökkenti a fenyegetés által kiváltott stresszt is.

Ha viszont a várható büntetés és fájdalmak miatt a stressz tartós megterheléssé válik, akkor a félelem készsége állapotként marad fenn, és a stresszreakció korlátozása megszűnik. Ezt húzza alá az agykutatás, amikor rámutat arra, hogy a különösen sűrűn használt agyterületek arányosan „kiépülnek”, az ottani idegi kapcsolatok megerősödnek, mégpedig más területek kárára, amelyek a szervezet egyensúlyáért felelősek (beleértve a pszichét is). Ez azonban azt jelenti: az óvó félelem és a jogos bizalom közötti egyensúly komoly kárt szenved, a súly teljesen a félelem oldalára tolódik el.

De hát mi köze mindennek a hitre való képességhez? Rövid tanulmányában Randy Jirtle az Ószövetségből, a Kivonulás könyvéből idéz egy mondatot: „Mert én, Jahve, féltékeny Isten vagyok, aki az apák vétkét a gyermekekben, unokákban és dédunokákban torolom meg…” (2Móz 20,5). És megállapítja: „Az epigenetikus változások nemzedékeken át

történő öröklődése hirtelen értelmet ad ennek a mondatnak.”

Annál is inkább, mivel az apák e vétke a „keresztény Nyugaton” a pokolra vonatkozó, évszázadokon át ismétlődő prédikáció volt, amely elevenen állította a hallgatóság elé az örökké tartó kínt. „Az eljövendő örök büntetéssel való fenyegetés gondoskodott arról, hogy az erőszak, a szenvedés és a fájdalom magva kiirthatatlan legyen. Ez pedig két évezreden át folytatólagossá tette a szorongást és a félelmet megszámlálhatatlan ember szívében az egész világon”, írja a büntetés vallási gyökereiről szóló tanulmányában *Philip Greven* amerikai egyháztörténész. Ezzel azt fogalmazza meg, hogy végső soron miről is van szó, amikor a „pokol” témájáról és a pokolról szóló évszázados prédikációkról beszélünk.

„Azoknak a lelke, akik halálos bűnnel vagy akár csupán az eredeti bűnnel halnak meg, rögtön leszáll a pokolba, ahol különböző kínokkal büntetik őket”, jelentette ki 1439- ben a *Firenzei zsinat*. Mindmáig ez a katolikus egyház hivatalos tanítása. Az 1993- ban megjelent Világkatekizmusban ezt olvassuk: „Az egyház tanítása azt mondja, hogy létezik pokol, és az örökké tart. Azoknak a lelke, akik halálos bűn állapotában halnak meg, rögtön a halál után az alvilágba jut, ahol a pokol kínjait szenvedik, az örök tüzet” (1035. pont).

Mit jelent hát az, ha nemzedékeken át a pokoltól való félelmet prédikálják az embereknek? Azt pedig, hogy az odajutás veszélye sokkal nagyobb, mint a mennybe jutás esélye, az a tanítás közölte, hogy az örökre elkárhozottak számra jóval nagyobb, mint az üdvözülteké.

A rettenetes Isten

Aurelius Augustinus („Szent Ágoston”, meghalt 430-ban), a valaha élt legbefolyásosabb teológusok egyike azt tanította, hogy az eredeti bűn által az emberiség egésze „massa damnatá”-vá, a pokol rabjává lett tömeggé vált, és csak nagyon kevesen nyernek kegyelmet. Nyomában szakadatlanul prédikálták, hogy egyetlen meg nem bánt, illetve meg nem gyónt halálos bűn is kikerülhetetlenül és örökre a pokolba vezet.

Clairvaux-i Bernát, a középkor egyik legbefolyásosabb teológusa bevonta hallgatóit is a maga pokoltól való félelmébe: „Istent, aki az Utolsó Nap rettenetes bírája, igen, őt kell félni, őt, akinek, miután agyonütötte a testet, hatalma van arra is, hogy a pokolba vesse... Félek az alvilágtól, félek a Bíró arcától, amely még az angyalok hatalmasságait is rettegéssel tölti el. Megremegek a Hatalmas haragjától, dühös tekintetétől... Ki önt vizet a fejemre, és ki tölti meg könnyek árjával szememet, hogy sírásommal megelőzzem a sírást és fogcsikorgatást, a kezek-lábak kemény bilincseit, s a láncok súlyát, amelyek lenyomnak, megkötöznek és elégetnek, anélkül hogy fölemésztenének.”

Az egykori olvasónak azt kellett gondolnia: „Ha már egy szentnek is ilyen félelmei vannak, mennyire kell félnem nekem mindattól, ami rám vár?” Nem szabad elfelejtenünk, hogy az akkori kor teológusai számára teljesen világos volt: a pokol tüze anyagi tűz, és ezért a kárhozottak testét valóságos kín gyötri.

E tartós stressz következményeit, a pokoltól való félelem traumáját még kevéssé vizsgálták. Mivel a stresszhormonok – főleg a *cortisol* –, amint tudjuk, elfojtják az immunrendszer védekezőképességét, talán már nem csodálkozhatunk a késő középkor hosszú járványain és ragályain.

A döntő az, hogy ezt a félelemtraumát és vele a félelem megnövekedett készségét nemzedékeken keresztül továbbadták. Ez azt jelenti, hogy egyidejűleg csökkentették, vagy egyenesen lerombolták a bizalom képességét. De akkor ez azt is jelenti, hogy egészen új módon kell föltenni a hit lehetőségének és továbbadásának kérdését. Nem elég megváltoztatni az egyházi struktúrákat – a hit tartalmát kell középpontba állítani!

Elfojtott jövő

Manapság hogyan próbálnak bánni az emberek a pokoltól való félelem örökségével? Az idősebbek talán száműzik gondolkodásukból azt a területet, amelyet megmérgeztek a pokolról szóló prédikációk, vagyis a jövőt. Mivel a pokollal való komor fenyegetések a halál utáni létre vonatkoznak, kézenfekvő megoldás kikapcsolni ezt a területet a gondolkodásból, az érzelemvilágból és a vágyak köréből, és ily módon elűzni a félelmet. Ellentétben a pokol várható kínjainak konkrét ábrázolásaival, a remélt mennyei boldogság látomása meglehetősen szegényes volt a prédikációkban.

Így aztán nagyon is kézenfekvő dolog lemondani erről a reményről, és teljességgel erre a földi életre összpontosítani. Ha a halállal mindennek vége, akkor az örök büntetés fenyegetése füstbe megy. Mindenesetre a halál utáni életről való lemondás azt is jelenti, hogy eltűnik a hit abban az Istenben, aki kezében tartja ezt a földi életet, és olyan érvényességet kölcsönöz neki, amelyet a halál sem semmisíthet meg. Sok ember számára lehetetlennek látszik az az ugrás, hogy bízzanak egy láthatatlan Istenben, aki értelmet és tartást ad az életnek. Nekik értelemszerűen a „Csináld magad!” mottója szerint kell gondolkodniuk és cselekedniük.

Akit már nem érintenek a keresztény hitnek a reménnyel kapcsolatos tételei, talán mégis érzi, hogy félelem fogja el, jóllehet nincs rá semmilyen értelmes oka. Fiatal embereknél is éppenséggel tetten lehet érni a félelmet, hogy előre nem látott sorscsapás éri őket, vagy „büntetést” kapnak egészségtelen életmódjukért vagy egy bizonyos magatartásukért.

Ha komolyan vesszük az epigenetikai kutatás eredményeit, minden attól függ majd, hogy az egyházakban gyógyítják-e majd a félelem okozta traumát, és megerősítik-e a bizalmat. Azaz: az egyházaknak fel kellene kínálniuk olyan helyeket és alkalmakat, ahol komolyan veszik az emberek félelmét és bizalmatlanságát, és hiteles beszélgetőtársak közvetítik nekik, hogy bizonyára megtapasztalták már életükben a bizalom erejét. Ezzel az erőforrással biztosabban Isten közelében érezhetik magukat, mint a félelem terhes örökségével. A jövő nemzedékek csak ezen az alapon lesznek képesek talán ismét elfogulatlanul viszonyulni a keresztény hithez.

Forrás: Publik-Forum, 2011/22

„Mindent jelentünk egymásnak"

A 65 éves *Rudolf Korn* vallomása

Még a helikopteren megesküdtem neki, hogy mellette maradok. Mindegy, mi történik. Ez 2009. május 27-én volt. Ezen a szerencsétlen napon agyvérzés érte Gizellát, és sürgős műtétre repültünk vele.

A műtét után Gizella éber kómába esett. Le kellett volna kapcsolni az életben tartó műszereket, de én nem tudtam elengedni. Az ezt követő két évben megtanultam ápolni őt: légcsőkanülјét cserélni, a táplálásához szükséges gyomorszondát kezelni, mosdatni és gondozni, szinte mindig mellette lenni. Aztán hónapok múltán jött a felfedezés: Gizella követ engem a szemével! Bár nem tudja kifejezni magát, de szellemileg éber, és tud olvasni!

Mielőtt megfelelő ápolószolgálatot találtunk volna odahaza, heteken át egyedül ápoltam. Állandó készenlét, hogy egyetlen másodpercet se mulasszak el, odafigyelni légcsöve leghalkabb bugyborékolására is, a félelem, nehogy elhibázzak valamit. Vagy a forgatása kétóránként. Éjjel-nappal. Az ember nem engedheti meg magának azt az alvást sem, amire tulajdonképpen szüksége lenne; fél attól, hogy elalszik. Ilyenkor ki kell rohanni a friss levegőre, vagy egy pohár vizet kell a fejére öntenie, hogy ismét józan legyen.

Egész életem megváltozott ettől. Ami azelőtt fontos volt, mind eltűnt. Az egész téboly – autót vásárolni, minden évben szabadságra menni, a házat renoválni – mindenestül jelentéktelenné vált. Ehelyett itt van ez az egészen mély tapasztalat, amely korábban nem létezett. Hiszen állandóan a közelében vagyok. Szorosan mellette.

A szemünkkel értünk szót, meg egy igen/nem-kártyával, amelyre Gizella rámutat azzal az ujjával, amelyet mozgatni tud, vagy bólintással és fejrázással. Érzékenységem jelentősen megnőtt – akárcsak egy megvakult ember életében, aki új módon, élénken érzékel más érzékszervekkel. Az ember ilyenkor a legapróbb jeleket is észreveszi, amelyek korábban nem is tudatosultak benne. Olyan jól ismerem Gizellámat, hogy elmondhatom, részben szavak nélkül is megvagyunk.

Sokan mondták már nekem: „Rudolf, magadra is gondolnod kell!" Aztán meg is próbálom, hogy magamra gondoljak, de nem sikerül. Nem is tudom, mire kellene gondolnom. Semmi sem jut eszembe. Miért kellene saját magamra gondolnom? Úgy örülök, hogy létezünk egymás számára. Számomra Gizella áll a legelső helyen. Ő a fontos – a többi tulajdonképpen egyáltalán nem.

És aztán az esküvőnk 37 évi együttélés után! Véletlenül éppen május 27-én házasodtunk össze. Az anyakönyvvezetőt előbb két filmmel és két igazolással meg kellett győznünk, hogy Gizella jogilag cselekvőképes. Leírhatatlan boldogságot éreztem, amikor mozgatható ujjával Gizella az igen/nem-kártya igenjére mutatott…

Sem részvétre, sem csodálatra nincs szükségem. Hiszen nem másokért teszem, amit teszek. Magunkért teszem, kettőnkért. Mi egyetlen világot jelentünk magunknak. Gizella nélkül élni – zuhanás lenne egy végtelenül mély lyukba. Még mindig ott él bennem ez a nagyon-nagyon mély félelem, hogy elveszítem. Még most is, amikor néhány hónapig egy rehabilitációs intézményben élünk, ahol máris nagyot fejlődött.

Amikor reggel fölkelek, és lemegyek a hallba, mindig abban a reményben teszem, hogy még itt van, és egészséges, és örül. S aztán az a sugárzás, amikor reggel fölbukkanok a sarkon! Ahogyan rám nevet! Ez hihetetlen. Normális partneri kapcsolatban ilyesmi egyáltalán nem történik, vagy ha mégis, akkor egyáltalán nem veszik észre. Mindig is sok mindent csináltunk közösen. És most mindent jelentünk egymásnak.

Talán egy másik bolygóról jöttem – nem tudom. Azt kívánom, bárcsak jobban értékelnék az emberek, mit jelent az, ha van valakink, aki úgy fogad el minket, amilyenek vagyunk.

Nem, nem perlekedem a sorsommal. Ez még sosem jutott eszembe. Magától értetődővé vált számomra az életünk. Élvezem, hogy ilyen szoros kapcsolatban lehetek vele. És érzem, mennyire érzi, hogy ilyen intenzív módon vagyok jelen számára. Ez olyan mélységig megy, hogy egészen új jeleket veszek észre nála, amelyek korábban nem léteztek. Leírhatatlan. Természetesen reménykedem, hogy minden jóra fordul. Világos, hogy úgy már sosem lesz, ahogyan korábban volt. De remélem, hogy legalább úgy alakul a dolog, hogy még nyíltabban, még közvetlenebbül tudunk kommunikálni egymással. És ki tudja, hogy az én Gizellám nem fog-e valamikor ismét beszélni.

Lejegyezte: **Karin Vorländer**

Forrás: Publik-Forum, 2011/15

A csapás

Egy férfi, aki elveszítette a történetét

Két utcával arrébb lakik. Nem ismerjük egymást közelebbről. De köszönök neki. Valahányszor látom, barátságosan biccentek feléje. Közben meghajlok. Először csodálkozott, de most már visszaköszön, mintha régi ismerősök lennénk. Még sosem beszéltünk egymással egy szót sem – ennek ellenére nagyon sokat tudok róla, mivel ő meg a férje ismert pár a szülővárosomban. A férje sportos, dinamikus, vonzó. Művészettörténész. Érdekes előadásokat tartott. Ékesszólóan kalauzolta hallgatóit a festészet, a zene és az irodalom különböző korszakain keresztül. Szívesen mesélt – és osztotta meg az emberekkel kulturális kincseit, amelyeket egy életen át gyűjtött össze a fejében. Elvezet volt a múltba utazni vele. Tehetséges zongorista is. Nyugdíjazása előtt nem félt, ellenkezőleg: még sok felfedezni valója volt a szépművészetek világában.

Azután egy csapásra minden megváltozott.

Egy napon eltűnt. Hónapokig nem hallottunk róla. Sem zene, sem előadások. Míg egyik szomszédasszonyom el nem mondta, hogy súlyos agyvérzést szenvedett. Többé nem tudott járni, sem beszélni, és mindenekelőtt: semmire sem tudott már visszaemlékezni. A fejében lévő könyvtár egy csapásra megsemmisült. Ki vagyok én? – kérdezi a feleségét. És ki vagy te?

Elveszítette a történetét, múlt nélküli ember, csak a jelenben él, amelyről a következő pillanatban ismét megfeledkezik. Élete: a végtelen jelenben tartózkodás. Tegnap nélkül és holnap nélkül, kezdet nélkül és vég nélkül. Hogy egykor másképp volt, hogy egyszer majd megváltozik valami – minderről mit sem tud. Semmi sem fog megváltozni, minden így marad, ahogyan most van – tartós Itt és Most.

„Ki ez?” – kérdezi a feleségét, amikor a kancellár asszonyt látja a tv-híradóban. Felesége kikapcsolja a tv-t, és dalokat énekel neki. Az ő dalait, amelyeket egykor költött és komponált. És olykor hallja, hogy férje halkan zümmög, és néha egyedül énekli végig a szöveget. Az asszony megmutatja neki azokat a festményeket, amelyekben valaha annyi örömét lelte. Matisse, Rembrandt, Picasso? Kérdőn néz rájuk. Felesége felolvassa neki kedvenc költeményeit, ő csodálkozik, csodaszépnek találja őket, mintha először hallaná. Goethe neve nem mond neki semmit.

Korábban, az agyvérzés előtti életében megírta az önéletrajzát. Életének minden változását rögzítette benne, gyerekkorától fogva. Az agyvérzés után felesége előkotorta íróasztalából a sok-sok cédulát, bőrbe köttette őket, és eléje tette az asztalra a könyvet, mintha ezzel vissza akarná adni a múltját. Minden este felolvas neki belőle egy fejezetet. Ő szívesen hallgatja. De ezek egy idegen emlékei. Ez te vagy, mondja neki a felesége. A következő napon arra kéri a feleségét, olvassa föl még egyszer az ismeretlen férfi történetét, aztán még egyszer és még egyszer. Ez így marad. Emlékezete mind a mai napig nem volt képes összefűzni a szétszakadt hálót. És a felesége tovább olvas. Fényképeket mutat neki, filmeket közös utazásaikról. Kik ezek? Ezek a gyerekeid! Ó, milyen kedvesek! Hogy hívják őket?

Tudja, hogy semmit sem tud már. És ez gyakran mély kétségbeesésbe taszítja. Nyelve a zene. Mindennap odatolja kerekes székét a zongorához, és hat-hét órán át játszik. A legnehezebb darabokat is hibátlanul. Chopin, Beethoven, Bach, Mozart – ezek a nevek is idegenek számára.

Nemrégiben, másfél évvel az agyvérzés után visszatértek a szavai. Hirtelen beszélni kezdett, olyan okosan és szépen, ahogyan mindig is beszélt. De szavainak nyelvtana csak a jelen időt ismeri. Sem a múlt időt, sem a jövő időt. Kezdetet sem, és véget sem. De ebben a jelenben már igen messzire jutott, mondják az orvosok, és senki sem tudhatja, egy napon emlékezetének mely ajtói nyílnak meg ismét csöndesen. Felesége, akivel harminc éve él együtt, az egyetlen kortársa, és ő elhatározta, hogy megőrzi férje múltjának kincseit, amíg azoknak társában nyomuk veszett, és amíg férje nem tudja őket saját maga biztonságba helyezni.

Két utcára lakom tőle. Nem ismerjük egymást. De köszönök neki. Valahányszor látom, meghajlok előtte.

Doris Weber

Forrás: Publik-Forum, 2011/10

2011. április 7-én, hajnali három körül erre a kérdésre ébredtem:

Hogyan is van az „egy fokozása”?

Hogyan mondhatnánk középfokban és felsőfokban az egyet?

Hogyan tudnám a fontosságot, a kizárólagosságot, az egyediséget az „egy” fokozásával kifejezni? Elképedtem a furcsa kérdésen… A felvetés már félálomban is annyira értelmetlennek tűnt, hogy azonnal éber lettem tőle!

Mert az „egy” fokozhatatlanul egy: egynél „egyebb” nincs! Ráadásul a magyarban teljesen értelmetlen az „egyebb”, vagy a „legegyebb” kifejezés. Aztán meg az „egy” nem lehet „kettő” sem (még ha a kettő „fokozott egy” is).

Míg ezen töprengtem, egyszer csak a fülembe csendült: **egy – egyetlen…: EGYETLEN!** Például az „én egyetlenem”, vagy Te kedves Olvasó, akiből (Kosztolányival szólva) csak egyetlen „példány” van-él-létezik! Az **egyetlen** sokkal „egyebb”, mint önmagában az egy! Nem igaz???

De hisz akkor az egyetlen az „egy” középfoka lehet!

Ha ez így van, akkor kell lennie felsőfoknak is! És máris előugrott: **EGYETLENEGY!** Ez is értelmes, és még nyomatékosabb, mint az előzőek, ráadásul mennyire szép magyar kifejezés! *Tehát a magyar nyelv igenis képes a megoszthatatlan egy-et is „fokozni” (méghozzá fosztóképzőt használva fel ehhez) ilyen kifejezően:*

EGY – EGYETLEN – EGYETLENEGY

Aztán azon kezdtem el gondolkodni, miért oly fontos ez nekem, hogy hajnalban felébreszt? Mit üzen az „egy fokozása”? Mi lehet az, amiből *annyira csak egy* van mindannyiunknak, hogy sosem birtokolhatunk belőle kettőt? Hát, például az életünk…!

A kijelentés fontosságát erősítve, az egy „felsőfokával” így mondhatjuk: ***Egyetlenegy életem van, egyetlenegy életed van… Mindannyiunknak egyetlenegy élete van!***

Ez a tény az a *tudomásul nem vett közös emberi nevezőnk*, amelyre ha odafigyelnénk, talán egymást elfogadva-segítve, egymást tisztelve élhetnénk! Tudva, hogy ez az egyetlenegy élete van annak a másik embernek *ott*, amint nekem is *itt!* Ha tehetem, tegyem neki jobbá, szebbé, tartalmasabbá, s megélhetem, hogy az én sorsom is nemesebbé válik!

Utóirat

Gondolnád-e, hogy mindez nemcsak a „másik ember”, vagy önmagam-önmagad miatt fontos? Még fontosabb az „ő” gyermekeik, meg a „mi” gyermekeink miatt, akikben a szülők példái oly erővel élnek tovább, mint kagylóban a tengerzúgás! (Ha szociálpolitikát, társadalompolitikát csinálnék, ezt a közös nevezőt tenném meg egyik alapjául…!)

Orbán Péter

Erwin Utters

A halál nem a vég

Mi az ember? A 103. zsoltár a maga módján válaszol erre a kérdésre, így: „Az ember napjai a fűhöz hasonlók: virul, mint a mezők virága, de egy kis szellő, s már vége van..." (15-16. v.).

Valami tiltakozik bennünk az effajta képek ellen. Mégiscsak valamivel többnek kellene lennie az embernek, nemde? Ennek ellenére érezzük, hogy ezek a képek pontosak. Nem csupán földrengéskor, repülőgépek lezuhanásakor vagy terrortámadások idején, vagyis erőszakos halálesetekkor látjuk igazoltnak az emberről mint fűről és virágról alkotott képeket; az emberi élet iránya a halál felé mutat. Virágzás és elhervadás, érkezés és feledésbe merülés, élet és halál – ebből áll az ember.

Még egy lépéssel tovább is mehetünk: már életünkben elszenvedünk néhány halált. Kezdődik a gyermekés az ifjúkor súlyos csalódásaival, amikor észrevesszük, hogy az, ami van, és az, aminek lennie kellene, nincs összhangban, azoknak az életében sem, sőt éppen azokéban nem, akikre fölnézünk. Az embernek keresztül kell mennie az első nagy ifjúkori szerelem összeomlásán, amelybe pedig annyit fektetett, amennyit már soha nem fog. Az embernek túl kell jutnia számos eszményének romhalmazán.

Mire ezzel többé-kevésbé megbirkózott, már túl van foglalkozásbeli pályájának csúcsán – és még csak most következik igazán egyik veszteség a másik után. Egy közeli ember halála szintén saját halálunk megtapasztalása. Az öregedés látható folyamatában egyik halál követi a másikat. Elveszítjük barátainkat és hozzátartozóinkat, feladatainkat és azokat a területeket, amelyekért felelősek voltunk.

A meghalás folyamata tehát sokkal korábban kezdődik, évtizedekkel korábban. Át kell mennünk néhány halálon addig, amíg törölnek minket az élők listájából.

Az emberek mindig is védekeztek a halál ezen igazsága ellen, amely már az életben megmutatkozik. Manapság ez gyakran úgy történik, hogy kikapcsolják, kizárják a halált a gondolataikból. „Az agyonhallgatott halál" – ez a könyvcím jellemző arra a módra, ahogyan ma sokan megpróbálnak megbirkózni azzal az igazsággal, hogy az ember napjai olyanok, mint a fű, amely elhervad, mint egy virág, amely elvirágzik.

Más korokban más utakat kerestek ahhoz, hogy enyhítsék ezt a kemény igazságot. Szinte minden vallásban kerestek bizonyos képeket, és kialakítottak bizonyos elképzeléseket, amelyekkel el akarták venni a halálra gondolás élét. E kísérletek a lélekvándorlástól és a magasabb megismerést nyújtó életre való újjászületéstől a halhatatlanság görög tanításán keresztül addig a keresztény elképzelésig terjednek, hogy közvetlenül a halál után viszontlátjuk egymást egy jobb világban.

Az, hogy ki miképpen viszonyul a halál utáni élethez, döntően függhet attól, milyen az élete most. De nem lehetséges-e, hogy mindazon vágyálom és vágyakozás, amely mindenütt ott él az emberekben a halál utáni életet illetően, végső soron csak közvetett, tudattalan tiltakozás sokszorosan károsult életük ellen? Nem lehetséges-e, hogy a halálon túlmutató spekulációkban az az igény szólal meg, hogy olyan életünk legyen, amely egyáltalán megérdemli ezt a nevet? Nem lehetséges-e, hogy a halál utáni életbe vetett hit annak a bevallása is, hogy bizonyos életszakaszokat egyszerűen nem használtunk ki, hogy sok mindent nem éltünk meg abból, amit ajándékba kaptunk?

Elhunytak hozzátartozóival folytatott beszélgetésekből azt hallottam ki, hogy a legjobban azok tudtak megbirkózni hozzátartozójuk elvesztésével, akik közös életükre visszatekintve elmondhatták: Mindent egybevetve jó és eredményes évek voltak ezek, megosztottuk egymással az örömöt és a sikert, kölcsönösen erősítettük egymást a vereségek idején, megadtuk egymásnak, amit meg kellett adnunk; hálásak vagyunk azért, ami megadatott nekünk.

Az, hogy valaki tud-e így beszélni, csaknem független az életkortól. Minél teljesebbnek tudjuk látni az életünket, annál inkább elveszíti rettenetét a halál. Másképpen kifejezve: Minél kevesebb beteljesedést érzékeltünk, annál kézenfekvőbb az a követelmény, hogy a halál után kárpótlást kapjunk azért, amit itt nélkülöztünk. A keresztények azonban nem egy effajta halál utáni életben hisznek. Ők az örök életben hisznek. S ha az valóban örök, akkor elég egy pillanatig elgondolkodni ahhoz, hogy megértsük: ez az örök élet már most megkezdődött. Vagy már most is azt éljük, vagy sosem fogjuk.

Annak felismerése, hogy az ember olyan, mint a fű, mint a virág, amely talán már holnap, sőt talán már ma elszáradhat egy váratlan sorscsapás szelében, eljuttat minket a következő kérdéshez: Mi teszi az életünket teljes életté? Ha az ember élete olyan, mint a fű, mint a virág – akkor a tét az, hogy ne szalasszuk el a virágzás korlátozott idejét, s ebben a szakaszban pozitívan és intenzíven forduljunk az élet felé.

Erre nézve tanulhatunk egyet s mást a názáreti Jézustól, hiszen ő nem azért jött, hogy a halál utáni élet új elméletét hozza el közénk, hanem azért, hogy a mostani életet tárja fel újból előttünk, mégpedig másokra irányuló életként!

Ez először is azt jelenti, hogy „hálás létezésnek" tekintjük az életet. Ha olyan nagyok lennénk a köszönetben és a hálában, mint az elvárásokban, akkor a halál sokat veszítene rettenetéből. Ha jobb szemünk lenne arra, ami van, tehát a kicsi lehetőségekre is, az egyáltalán nem olyan magától értetődő magától értetődőségekre, ha nemcsak azt vennénk számba állandóan, ami hiányzik nekünk, hanem azt is, amink megvan, akkor nem csupán egy-egy ember halála után fognánk föl, mit vesztettünk. Az életet „hálás létezésként" megélni azt jelenti: intenzíven élni – minden fájdalom és minden szomorúság ellenére.

Azután azt is jelenti: másokat – mindenekelőtt a hozzánk legközelebb állókat, de nem csupán őket – hozzásegíteni ahhoz, hogy „hálás létezésként" tudják megélni a saját életüket, persze nem azáltal, hogy kioktatjuk őket, hanem azáltal, hogy elfogadjuk őket.

Azok az emberek, akik szóba álltak Jézussal, minden korban azt mondták, hogy Jézus megfosztotta hatalmától a halált. De Jézus nem szüntette meg a testi halált. Azoknak viszont, akik egész életükben kitartanak a „hálás létezés" mellett, bizonyára nem a legnagyobb ellenségük a halál, mivel nem szalasztják el a virágzás idejét.

Amikor a halálra gondolunk, sőt éppen akkor az életről van szó. Mert akárcsak az élet, a halál is kizárólag a szeretet által nyer értelmet – a halálon túlnyúló szeretet által.

De mi a szeretet? A szeretet által fedezzük fel, hogy sorsformáló erővel szükségünk van egymásra. Csak a szeretet támaszthat életre minket. Elhitetheti velünk, hogy az élet örök. Az ember kis énje csak a szeretet ré-

vén lesz olyan fontos, hogy az egész menny őrá vár. Ezért hívjuk a mögötte lévő valóságot úgy, hogy „maga a szeretet”. A keresztények az „Isten” szóval is jelölik.

A szeretet lényege magába zár egy olyan kifejezést, amely – még ha szavak nélkül is, de – mindig és mindenütt megfogalmazódik, ahol szeretet történik,: „Érted vagyok itt!” Ebben a kifejezésben benne rejlik még egy másik is, nem kifejezetten, de nem kevésbé valóságosan: „Úgy vagyok jelen számodra, hogy nem halhatsz meg, vagyis nem tűnhetsz el teljesen a jelenlétemből.” Élek, tehát te is élsz, még ha testileg távol vagy is tőlem, még a halálon is túl. Talán nem kapok jelet a jelenlétedről, de közöttünk nincs szükség jelekre és ellenőrzése. Bármi történjék is velünk, nem teheti tönkre a szeretetünkbe zárt örökkévalóságot és végtelenséget.

A szeretetet a halál sem tudja elbátortalanítani és elpusztítani. Ahol az érzékek a halált tapasztalják, a szeretet szeme a hamisítatlan és sértetlen alakot ismeri föl, az átmenetet az örökkévalóság jelenébe. Senki sem ment el, ha szerettük. A szeretet az örök jelenlét.

A szeretett ember halhatatlanságába vetett efféle hit nélkül a szeretet semmi lenne, és tehetetlen lenne, a halál pedig minden lenne, és mindenható lenne. A halál vagy az értelmetlenség csúcspontja – de akkor az egész életünk is csak a Semmi függeléke, vagy pedig hozzátartozik az életünkhöz, és akárcsak az élet, kizárólag a szeretet által nyeri el értelmét.

A halál határai nem abszolút határok, ha szeretetként fogjuk fel az életet. És ki ne tanúsíthatná, hogy csak a szeretet megtapasztalásakor élünk valóságosan és intenzíven? Az embernek csak a szeretet ad örökkévalóságot. Csak akkor él valóban ő maga, ha szeret. A meghalást senki sem kerülheti el, de a meghalástól való félelemmel szemben áll Jézus ígérete: „Még ha meg kell is halnod, élni fogsz.” Mert Jézus értelmezésében élni annyit jelent, mint szeretni; vagy másképpen szólva: életközösségben lenni Istennel, hiszen ő maga a szeretet. A halál pedig azt jelenti, hogy kizárjuk magunkat ebből a közösségből.

A halottak tehát tovább élnek azok emlékezetében, akik szeretik őket. De valamikor az utolsók is meghalnak, akik tudtak róluk. Tehát mintegy másodszor is meghalnak, amikor kialszik az az emlékezés, amely addig állandóságot adott nekik? A döntő kérdés így hangzik: Az, ami az emberből továbbél, amikor a gyermekeiben, a nevében, a tetteiben, tehát az emlékezésben fennmarad, ez a valami mégiscsak nem önmaga valótlan árnyéka-e, amely ráadásul még gyorsan el is tűnik? Bizonyára igaz, hogy az ember csak úgy élhet tovább, ha egy másik emberben él, de ennek a másik emberben való életnek csak akkor lehet értelme, ha a másik nem szűnik meg – mint mi magunk –, hanem valóban megmarad. Továbbá csak akkor lenne értelme, ha ez a másik nemcsak az árnyékunkat tudná megőrizni, a nevünket, a tetteinket, hanem valóban minket magunkat.

Ez a vázlata az életünkben jelenlévő halálról és a halál utáni életünkről szóló keresztény útbaigazításnak. Bármire törekszünk vagy vágyakozunk is, valójában mindig a szeretet örökkévalósága az, mert semmi más nem éri meg a törekvést és a vágyakozást. Ha élni annyit jelent, mint szeretni, akkor meghalni annyit jelent, mint bemenni a végérvényes szeretetbe. A halál után az akadálytalan, elmúlhatatlan, határtalan szeretetben való élet következik. A halál nem értelmetlen kialvás, hanem azt jelenti, hogy az énünk gyökeréig menően feltárul a belsőnk.

Ennyiben teljesen értelmes dolog megemlékezni halottainkról – mert a szeretetüket nem temettük el velük együtt, a szeretetük nem halott. Az az élet, amely fenntartja az emlékezést, ragaszkodik a hálához, és közösséget hoz létre – ez az élet folytatódni akar, a halál ellenére is.

Forrás: Publik-Forum Extra, Sterben, 2011/6

A szerző 1933-ban született, katolikus pap, és negyven éven át volt egy koblenzi egyházközség plébánosa.

A Bokor Közösségében többnyire a háttérben, csöndben, de sok-sok munkát végző Kovács Teritől búcsúzunk rövid életrajzával, egy korábban vele készült interjú részleteivel, valamint a temetésén elhangzott búcsúztatóval.

KOVÁCS TERÉZIA

(1928-2012)

1928-ban született a Szabolcs-Szatmár megyei Zajtán, édesanyja szülőfalujában. Édesapja Kovács Béla, édesanyja Schek Margit. A gyerekek születési sorrendben: Márta, Terézia, Imre, Klára, Béla, Magdolna, Ágnes. A szülők mélyen hívő, katolikus szellemben nevelték a gyerekeiket.

Teri Debrecenben a Svetits Katolikus Gimnáziumban tanult, majd az egyetem magyar-francia szakára iratkozott be. Tanulmányai közben megszüntették a francia szakot, ezért végül magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett 1952-ben.

Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében kapott állást. Két év után, létszámcsökkentés során elbocsátották. Ezután Budapest-környéki általános iskolákban tanított. 1960 decemberében egyik napról a másikra elveszítette pedagógusi állását. Nehéz időszak következett az életében, fizikai munkásként dolgozott a Gyapjúmosó- és Finomposztó Gyárban, három műszakban. Amikor nyelvész kollégái megtudták, hogy betanított munkásként dolgozik, visszahívták a Nyelvtudományi Intézetbe, ahol egészen nyugdíjba vonulásáig az Új Magyar Tájszótár munkatársaként dolgozott.

Bulányi Györggyel még diákkorában, az első közösségek születésekor, Debrecenben került kapcsolatba. Kötődése Gyurka bácsihoz, az általa képviselt eszmeiséghez és a Bokor Közösséghez egyre erősebbé vált. Ennek a kötődésnek fontos lépése volt, amikor Gyurka bácsival és a fiatal Márczi házaspárral közösen vettek lakást, és szinte szerzetesi közösségben éltek együtt. (Teri számára ez két évtizednyi albérleti létnek vetett véget.)

A munkáján túl Teri életét a Bokor Közösség töltötte ki. Önmagát nem kímélve rengeteget dolgozott. Gépelt, közösséget vezetett, mintegy titkára volt Gyurka bácsinak, vezette a háztartást, nyaranként pedig lelkigyakorlatokon elmélkedett, előadást tartott, vagy éppen főzött, ha arra volt szükség.

2006-ra annyira megrendült az egészségi állapota, hogy testvérei – Duci és Ági – hazavitték Debrecenbe. Egy darabig otthon ápolták, majd szívinfarktusa után már nem tudták ellátni, ezért 2009-ben szakszerű gondozást biztosító magánintézménybe került.

2012. június 4-én tért meg Teremtőjéhez.

Balogh László

---

*70. születésnapja alkalmából **Schanda Beáta** beszélgetett Terivel, az interjú 1998. decemberi számunkban jelent meg.*

Kérlek, mesélj egy kicsit indító családodról!

Szüleim vallásos emberek voltak, akik természetes légkörben, jámborkodás nélkül élték a hitüket. Sokat énekeltünk – több szólamban is –, és úgy tapasztaltam, ennek nagy összetartó ereje van. Halk szóval, szeretettel, bizalommal, de határozott elvárásokkal neveltek bennünket.

Én a nagycsaládnak csak az előnyeit tudom sorolni: beosztóak és megosztóak voltunk. A feladatokból is kivettük a részünket, de nem éreztük terhesnek... A családi életnek is állandó ritmusa volt, a szokásaink szinte törvénnyé váltak, de mi jól éreztük magunkat benne. Megtanultuk, hogy nem az anyagiak jelentik az élet értelmét, s hogy mindig számíthatunk egymásra.

Elgondolkodtató, hogy egy ilyen értékes családból indulva Te magad sosem alapítottál családot.

Úgy gondolkodtam, hogy csak akkor megyek férjhez, ha emberileg-erkölcsileg többre jutok a párommal együtt, mint egymagamban, de ilyen társra nem leltem. Ma, visszanézve úgy látom, hogy nekem jó volt ez így. De mindig sok ember vett körül és sok-sok gyerek. [...]

A „nem jó káder", a „megbízhatatlan, veszélyes elem" minősítésedet bizonyára közösségi kapcsolataidnak köszönhetted.

Ez biztosan így van, azonban az ebből adódó hátrányok soha nem ingattak meg. Még Debrecenben, diákéveim alatt ismerkedtem meg Gyurka bácsival, aki fiatal piarista tanárként került a városba, majd pedig egyetemi lelkész lett. Részt vettem a körülötte kialakuló ifjúsági csoportban. Tudatosan készültünk a kommunista-ateista körülmények között a keresztény hit és életvitel „átmentésére".

52-ben ugyan a vezetőink többségét – Gyurka bácsit is – letartóztatták, de akik kint maradtak, azokkal tartottam a kapcsolatot. Lénárd Ödönnel nemegyszer találkoztam. Kállay Emillel a Regnum Marianum munkájában vettünk részt. Néha bizony vitába is szállok Gyurka bácsival, amikor azt mondja, hogy a bebörtönzésüket követően minden elhalt; lehet, hogy nem pont ugyanabban a formában, rendszerben, mint korábban, de éltek a személyes kapcsolatok, léteztek tanulókörök. A gondolkodásunkat, a beszélgetéseinket sosem tudta megfojtani semmiféle hatalom. Ahogyan a templomból sem maradtam el soha, pedig ezért sem járt jó pont! Akiket 52-ig megismertem, akiket becsültem, azokat sosem tagadtam meg, sőt! [...]

Határozott egyéniség vagy, önálló véleményed van, mégis mindig a háttérszolgálatot láttad-látod el a nagyközösség életében. Nem bántott ez sosem?

Tulajdonképpen nem. Mindig olyasmit csináltam, amiről tudtam-láttam, hogy szükség van rá. Ebbe a közösségi találkozók szendvicskészítése épp úgy beletartozott, mint a Karácsonyi Ajándék köteteinek gondozása vagy most az óbudavári kert karbantartása. Ha nyugodtabb lett volna az életem, talán többet írtam vagy fordítottam volna. De vajon gazdagabb lenne-e a világ azzal? Azt viszont tudom, hogy szegényebb lenne, ha nem csinálom meg mindazt, amit az élet feladatként elém hozott.

Szívesen tanulok, olvasok ma is. Régebben szívesen jártam színházba vagy hangversenyre, de mindig valakivel együtt, hogy lehessen az élményről beszélgetni. Mára már itthonülősebb lettem. Igyekszem rendet tartani. Ragaszkodom a pontossághoz. Alkalmazkodni is kész vagyok, ha megbeszéljük-megérveljük, de nem szeretem, ha győzködnek, vagy ha kész tények elé állítanak. Tudom, hogy úgysem lehet mindenkinek a kedvében járni.

Két közösségem van, s már bő húszéves múlt áll mögöttünk... Szeretjük egymást és élvezzük egymás különbözőségét. Természetesnek tartom, ha felnőtt emberek, önálló egyéniségek sokféle színt képviselnek. Kölcsönösen sokat kapunk egymástól. Mint az életem más területein, így a közösségi munkában is hagyománytisztelő vagyok, de azért nem merev. Olyanokkal tudok jól együtt dolgozni, akik hasonlóak.

Összefoglalva tehát azt mondhatom, hogy általában békesség van bennem. Úgy tapasztalom, hogy a jelen, a mindenkori jelen sok mindent áthúz, fölülír, tehát jobb, ha nem tervezgetek túl sokat. Jönnek a helyzetek, s ha már benne vagyok, meg kell oldanom őket. Minden nap, amíg csak élek.

„Úgy segíteni..."

Teri búcsúztatása
Debrecen, 2012. június 15.

Mivé lennénk tartóoszlopok nélkül? André Schwartz-Bart Igazak ivadéka c. könyvében azt írja az „igazak"-ról, hogy sokszor maguk sincsenek tisztában azzal, hogy ők azok. A környezetük akkor veszi észre ezt a minőségüket, ha kidőlnek, ha hiányoznak.

Teri, csoportunk alapítója, össze-Kovács-olója – ahogy szoktuk mondani, hiszen három Kovács közül az egyik, nekünk a legfontosabb voltál, aki lézengő-kereső embermasszánkól közösséget formáltál –, már régóta, betegséged elhatalmasodása óta nagyon hiányzol!

Schwartz-Bart szerint a világot negyven igaz tartja, s ha egy tartóoszlop kidől, a helyére kell lépnie egy másiknak, különben összeomlik a világ. Ki léphet a helyedre? Mert a helyedre kellene lépnie valakinek!

Dicsérni jöttem Terit, nem temetni... Temetni azt kell, ami odavaló: a testet, az emberit, a gyengeségeket; már csak a test maradt temetendő. Viszont nagyon-nagyon kérünk: Járd ki nekünk a Magasságbeli helyreigazító, elengedő jóságát mindabban, amit ellened elkövettünk.

Teréz Anyánk, elteltek az évek, és még mindig emleget a csoportod: a Teri-csoport, mert Bokor-csoportként a Te nevedet viseljük: Nélküled már régen széthullottunk volna – maradandót kovácsoltál össze.

Mert amikor még Veled együtt volt csoporttalálkozónk, azt bizony 18.00-kor kezdtük, s nem „hat óra körül". Nem azért, mert mi voltunk olyan fegyelmezettek, hanem mert Te is velünk voltál, és megtanultuk Tőled. S ha manapság véletlenül késünk, mindjárt elhangzik: „Na, ha a Teri itt lenne..., nem lenne ilyen lazaság!" Ha beszélgettünk, akkor a beszélgetés körbement, az imához hasonlóan. A dolgoknak, eseményeknek helyet csináltál, arányosan és logikusan. A naptáradat forgatva, amikor időpontot kerestél – láthattuk a rendedet az időben. Köszönjük! Nekem is megvan a naptáram, jó részben Neked is köszönhetem, hogy szigorúan használom. A Tőled tanult elv szerint: amit először írok bele, programütközés esetén az élvez elsőbbséget.

Kedves Teréz Anyám, most már bizonyára tudod, hogy amióta, majd harminc éve, mint magyartanár szabatosan elmagyaráztad az okát, már nem használom a „teszem azt" szófordulatot. Sőt, én is kissé beleborzongok, ha hallom. Ezt a borzongást ellensúlyozza, hogy ekkor Te jutsz eszembe, és – a Tájszótár kefelenyomata mellett – a korrektúrás nagyítóval végigböngészett Karaj- és egyéb Bokor-kiadványok oldalai.

Tudtad a helyedet! Tudtad, hogy mire vagy képes, és ennek ellentétét is, amit sokan nem vagyunk hajlandók magunknak sem beismerni: azt is tudtad, hogy mire nem. Ez volt Benned a nagy. Mai összevissza, értékrendzavaros életünkben csak nehezen, vagy egyáltalán nem is tudjuk meghozni döntéseinket. Tőled hallottam először Ócsán, egy akkor még valódi „konspirációs" lelkigyakorlaton 1976-ban, hogy a döntést valamiért hozzuk, de akkor valamiről le is kell mondanunk.

Jó néhány tudatos lemondásodat ismerem: a lemondást a pénzről – csak egy példa: a napi 15, majd később nagy nehezen 30 forintra bővített fejenkénti keret... Teri, nekem még megvan a fél tojásból készíthető húsz palacsinta receptje! –, a lemondást a kényelmes-nyugalmas életről, a felületes kapcsolatokról, az úgynevezett „pihenéshez való jogról", evésivásról, alvásról, szakmai karrierről, családról – még lenne mit sorolnom: lemondásaid száma döntéseid sokaságára utal.

Döntöttél, mert csoporttalálkozókra készültél, Bokor-lelkigyakorlatokat tartottál vagy készítettél elő, hátteret adtál, elmélkedést írtál, kiadványokat korrigáltál, szállítottál – ma már sokan nem is hiszik el,

hogy a bebörtönzés veszélyével. Idős korod ellenére vállaltad a hálózsákos földön alvásokat, komfort nélküli gyűrődéseket, hosszú utazásokat – és sokáig nem láttunk fáradtnak, törődöttnek. Amikor észrevettük, hitetlenkedtünk: Az nem lehet igaz, hogy a Teri... De igaz volt: tudtad is magadról, hogy baj van, s jelezted is. Kérted, hogy szembesítsünk, de olyan-olyan félve és alázatosan! S mi nem mertük, a módját sem tudtuk.

Igaz, másképp, de kaptál gyerekeket, együtt lakó családokat, közösségeket, ismeretséget, barátokat olyan mennyiségben, ahogyan más el sem tudja képzelni. Én már igen: azért, mert Te nem adtad föl a negyedik és ötödik alkalommal sem a próbálkozást, hogy csoportot alakíts belőlünk, vonakodókból.

Gyurka bácsi és a Bokor szolgálatod nélkül nem lett volna Gyurka bácsi és a Bokor. Gyurka bácsi és jó páran már elmentek előtted, a Bokor maradt, s most búcsúzik Tőled, Tőled is, mert természetes ugyan, hogy halunk – ám tétován nézünk körül, hogy most ki, mit és hogyan tegyen ezután?

Teri, hitem szerint jó helyen vagy. Kérlek, azzal a kitartással, amelyet már alkalmunk volt tapasztalni Tőled, ugyan „járj már ki nekünk” helyes döntéseket! Ahogy mondani szoktad: „Gyurka bátyátok” hathatós együttműködésével.

Azt hallottuk Tőled, hogy Te nem vagy érzelmes alkat; csak éppen néhány év alatt úgy-ahogy kiismerve, már nem hittünk Neked, s lehajtottuk a fejünket, amikor olykor megcsuklott a hangod, például ha a veletek együtt élő családok gyerekeiről beszéltél.

Egy apróság, amely nagyon élesen maradt meg bennem: az életedről meséltél, hogy betanított munkásként, a Gyapjúmosó- és Finomposztó Gyárban a szalagon futó szövetekben a fonaltoldásokat, a „takácscsomókat” kellett észrevenned. Annyira kiélesedett erre a szemed – mondtad vidáman –, hogy „szabadulásod” után a barátnők, vagy ahogy mondani szoktad: a „női hölgyek” előszeretettel mentek Veled kelmét vásárolni, mivel esetleg fél méter kedvezményt is kaphatott a vevő, ha a kimért kelmében öt ilyen csomót vett észre... Köznapi vevő persze nem, de a Te gyakorlott szemed igen. Amikor ezt mesélted, kissé búsan hozzátetted, hogy mintha kopna már a tudásod – vagy talán a csomók kisebbednek? S nem tudsz már úgy segíteni, mint régen...

A tanulságot nem rágtad a szánkba, de valahogy mégis megmaradt: a mélyre szállást is hasznunkra fordíthatja a Magasságbeli – ha hagyjuk.

Az utolsó csoporttalálkozóink egyikén is ugyanígy hangzott el: „Nem tudok már úgy segíteni, mint régen...”

...úgy segíteni...

Isten áldjon, és segítsen magához, kedves Teri, Teri néni, Teréz Anyánk! Adja a Magasságbeli kedvessége, hogy találkozhassunk Nála!

Itt: nyugodj békében, ott pedig légy boldog, és járj közben értünk, szeretteidért, köztük természetesen a Bokorért is, ahogyan itt is mindig tetted. Köszönjük, köszönünk mindent!

Ámen.

Zsombok György

Ezt a verset
a búcsúztatást végző Zsombok György mondta el a sírnál,
a Bokor-himnusz közös eléneklése után.

Lénárd Ödön

A másik mérleg

Hordom, egyre hordom Mérleged elé
lassacskán beérő napjaimat;
mintha valaki hajnaltájt leszedné,
mi az őszi kertben itt-ott még akad.
Nem pislogok Feléd, s nem lesem szemed,
amit hoztam, azt nézem, forgatom;
mit tagadjam: van itt kézzel szedett,
– és hullott gyümölcs is, egy egész halom.

Emlékszem a sok ütődött görcsre,
amikkel annyiszor traktáltalak…
Te így szóltál: No, öntsd csak le a földre –
s másfelé néztünk mindketten ezalatt.
Ma már töprengek: Mit hoztak összesen
az évek nyikorgó talicskái?
S esténként számolnám csöndesen:
a kellő talentumot még mennyi adná ki?

Egy másik Mérleged van-e még, Atyám,
a vágyaim, a szívem számára,
ahová az álmaimat tornyozhatnám,
s amely az eltűntet veszi tányérjába?
A kicsik buta gyerekségeit,
s azt a naivul hetyke fiatalt,
ki minden labdának nekiveselkedik,
s minden zsiványnak jót akar?

Te tudod legjobban, mi hosszan mondhatnám,
de hát itt a földön kinek – és minek?
Csak az a kérdés, hogy Tenálad, Atyám,
mi elveszett a fáról, hogyan mérik meg?
Mert gyümölcsöt mérni súlyra és darabra,
mint bármelyik kofa, ezt én is tudom.
De ki becsüli fel: Mit hordott a fa
virágban, rügyben, földbe s égbe nyúlón?

Vagy én termeltem vihart? Tolvajt? Hernyót?
Én csináltam világháborút?
Én téptem le, noha éretlen volt,
a még-nem-gyümölcsöt, a zölden-savanyút?
Én voltam a démon, ki rettegést szórt szét
minden tündéri Szent-Iván-éjszakán?!

Rúgd föl a fának beteg, korcs gyümölcsét!
S a másik Mérleget, azt vedd elő, Atyám!

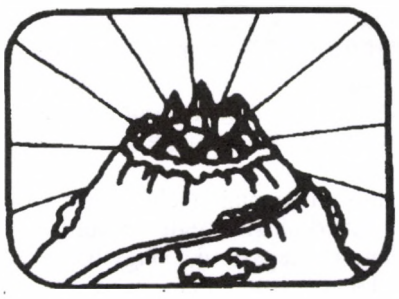

A kételkedés védőszentje

Lisieux-i Szent Teréz

„Nem tudok imádkozni”, vallja meg halálos ágyán. S ami még roszszabb, az ég egyre inkább bezárul előtte: *„Nem hiszek az örök életben, úgy tűnik nekem, hogy e halandó élet után semmi nem létezik.”* Egyik fiatal nővértársa rémülten veti ellene, hogy ez nem lehetséges, hiszen Teréz oly csodálatos verseket és jámbor színdarabokat ír! *„Azt éneklem meg, amit hinni akarok”*, feleli Teréz fáradtan, *„de minden érzés nélkül.”*

Valóban: a Normandiából származó, szeretetreméltó kis apáca, aki 1897-ben bekövetkezett halála óta az egyszerű vallásosság és a vidám, erős hit foglalatának számít, jobban odafigyelve az Istennel kapcsolatos modern kételkedés és az identitásválság mintapéldájaként lepleződik le. Az összes jámbor giccsgyártók kedvenc figurája – aki csiricsáré olajképeken elragadtatott mosollyal rózsákat hullat az égből a földre – hirtelen a kétkedő emberek útitársaként jelenik meg.

Gyermekként szent akart lenni. A püspökig, sőt Rómáig ment el, hogy engedélyt kapjon, és már 15 évesen beléphessen a karmeliták rendjébe. A Vatikánban botrányról is gondoskodott, amikor átkarolta XIII. Leó pápa térdét, és így koldult: „Ó, mondjon igent!”, míg a gárdisták ki nem cipelték a trónteremből.

És most? Mi lett az akkori, eget ostromló ideálokból? *„Látja ott lenn azt a fekete lyukat, amelyben már semmit sem lehet megkülönböztetni?”*, kérdezi egyik látogatóját a 23 éves apáca, már halálos betegen, és egy sötét helyre mutat a kolostorkert gesztenyefái alatt. *„Ilyen lyukban vagyok én testestül-lelkestül. Ó igen, micsoda sötétség!”*

Lisieux, vidéki városka Normandiában, a 19. század hetvenes éveiben. Amikor Louis Martin, az órás Terézzel, kedvenc kislányával sétál a városban, óvja őt azoktól a kirakatoktól, amelyekben valami erkölcsileg botrányosat lehetne látni. Kisvárosi katolikus kislányként nagyon szépen nőtt föl, szeretetteljesen szigorú nevelésben részesült, gondosan megóvva a kortárs kultúra minden veszélyétől és látványosságától.

Teréz nővérei mind kolostorba vonultak. Fiatalkorában a világidegen apa és a jó üzleti érzékkel bíró, de melankolikus anya szintén szerzetes akart lenni, de elutasították őket. Teréz gyerekkora mintegy üvegbúra alatt zajlott, s a világmegvetés határozta meg. De a morcos családi légkör ellenére Teréz higanymozgású, vidám, bájos és önfejű fiatal lánnyá fejlődik.

Teréz vallásossága eleinte teljesen a hagyományos keretek között zajlik. Milliós példányszánban terjesztett, Egy lélek története c. önéletrajzának számtalan szakasza rettenetesen dagályos, szentimentális és kínosan pubertásos, de a sok derék ömlengés között igazgyöngyök is találhatók, egy friss, elfogulatlan hit eredeti épségű képei.

Legkésőbb azóta, hogy rendelkezésünkre áll a helyreállított eredeti szöveg, amelyet megszabadítottak a túlságosan elővigyázatos retusálásoktól, amelyeket testi nővérei hajtottak végre halála után, szóval legkésőbb most egy izgalmas emancipáció történetét lehet kihámozni a gyakran oly ártalmatlanul csengő önéletrajzból: Teréz fokról fokra megszabadul korának vallásossági mintáitól, elkülönül attól a szorongáskeltő, teljesítmény-irányultságú, örömtelen vallástól, amely akkoriban uralkodott a szószékeken és a katedrákon.

A férfi „lelki vezetőről” le tud mondani. *„Egyáltalán nem azok a dolgok tesznek jót, és segítenek nekem, amiket mesélnek nekünk”*, állapítja meg. Kora terjengős Mária-tiszteletének azt veti ellene, hogy a Madonna elérhetetlen ikonként való fölmutatása helyett azt kellene mondani, hogy Mária valós élete *„teljesen szokásos”*, és hogy ő is, *„akárcsak mi, a hitből élt”*.

A szokásos fenyegetőző prédikációkkal az Isten feltétlen, megmentő szeretetéről szóló üzenetet állítja szembe. A kereszt félelmetes valóságára nem az Isten bosszújától való félelemmel kellene válaszolni, hanem szeretettel és hűséggel.

Miután 15 évesen ténylegesen elérte, hogy beléphessen a lisieux-i karmelita kolostorba, a mosodában, az étkezdében, a sekrestyében, a portán dolgozik, és legkevésbé rokonszenves nővértársait választja barátnőül, és felfedezi a hit „kis útját”: óriási erénygyakorlatok helyett figyelmes hétköznapi szeretet, kalandos bűnbánati cselekedetek helyett a rendi szabályzat pontos megtartása, az ezernyi buzgón megszámolt és regisztrált „áldozatocska” helyett – ahogyan az divatos volt a katolikusok körében – a szív egyetlen lendületes felemelkedése Istenhez.

Teréz szerint a hit nem önmagába szerelmes, a mennyei jutalomra spekuláló teljesítmény, hanem bizalomból és szeretetből fakadó odaadás. A gyermekien egyszerű, s ugyanakkor oly érett apáca tudta: *„Egész életszentségünk piszkos a Te szemedben!”* Isten előtt ténylegesen csak üres kézzel lehet megjelenni, annak tudatában, hogy minden emberi erőfeszítésnek csak akkor van értelme, ha Isten jósága szenteli meg. Hogyan bizonyíthatnánk másként Jézus iránti szeretetünket, mint azzal, hogy „virágokat szórunk elébe”, azaz szeretetből végezzük mindennapi feladatainkat?

Teréz egyszerűen megfogalmazott írásaitól közvetlen út vezet a II. Vatikáni Zsinat (1962-1965) szellemi újrakezdéséig. A zsinat központi tartalmai mind megtalálhatók már a kis normandiai apácánál: a Szentírás elsőbbsége minden mégoly „épületes” emberi értelmezéssel szemben, az eleven szervezetként felfogott egyház, a testvéri összetartozás a másként hívőkkel és a hitetlenekkel, a szolidaritás a keresőkkel – ahelyett, hogy önelégülten elhatárolódnánk a „bűnösöktől”, az irgalmas Isten női vonásainak újrafelfedezése, a tapasztalatokra építő és szívvel művelt teológia, a szegények és gyámoltalanok melletti kiállás.

Sajátos kettős élete volt ennek az elbűvölő apácának: a hitetlenség hidege és magánya egyfelől, ugyanakkor ragaszkodás a világossághoz. Az Istenben való örömöt elveszítette – de nem veszítette el a dacos szeretetet az iránt, aki mellett szívének minden idegszálával döntött: *„Nem mondok neki semmit – szeretem őt”*, közölte józanul. *„És megduplázom gyöngédségeimet”*, mondta, *„ha kivonja magát a hitemből.”*

A fekete válságból edzett, tudatosabb hit nőtt ki. A jámbor fundamentalistákat jellemző naiv magabiztosság helyett ugrás a bizonytalanba, ahogyan erre csak az őrült szerelem merészkedik. Vigasztalanságát, kínzó kétségeit és az éggel szembeni közönyét meghívásként fogta fel arra, hogy megértse az „istenteleneket", és belássa, hogy ugyanaz a szakadék őbenne is megvan:

„Ő megengedte, hogy a legsűrűbb sötétség hatoljon be a lelkembe, és a mennyország számomra oly édes gondolata már csupán kínok és küzdelmek tárgya legyen. Ennek a vizsgának nem csupán pár napig vagy hétig kellett tartania; majd csak a Jóisten által meghatározott órában kell véget érnie, és ez az óra még nem jött el. [...] Szívesen kifejezném, mit élek át, de ah, ez lehetetlennek tűnik számomra. Az embernek keresztül kell mennie ezen a sötét alagúton ahhoz, hogy tudja, mennyire sötét."

„Az istentelenek hangját téve magáévá, úgy tűnik, ez a sötétség kigúnyol engem, és azt kiáltja felém: Te a világosságról álmodsz, kedves, jó illatokkal betöltött hazáról, arról álmodsz, hogy örökké birtoklod majd e csodatettek teremtőjét, azt képzeled, hogy egy napon megszabadulsz a téged körülvevő felhőktől! Csak rajta, csak rajta, örülj a halálnak, amely nem azt adja majd neked, amit remélsz, hanem a még sötétebb éjszakát, a semmi éjszakáját!"

Úgy érezte, hogy magába rántja a hitetlenség sodrása – és szívós elhatározással ragaszkodott ahhoz a világossághoz, amelyet nem látott többé. A legfeketébb sötétségben rekedt – mégis tudta, hogy az a világosság rejtőzik abban, amely elhomályosult, de nem aludt ki. Önéletrajzának egyik legkeményebb részletében a hitetlenek cimborájaként ábrázolta magát, egyikeként azoknak, akik „a bűnösök asztalánál" ülnek: *„A Te gyermeked azonban, ó Uram, megismerte isteni világosságodat, bocsánatot kér Tőled testvérei számára, kész arra, hogy a fájdalom kenyerét egye, amíg Te akarod, és az Általad megjelölt nap előtt nem akar elmenni ettől a keserűséggel megrakott asztaltól, amelynél a szegény bűnösök esznek. [...] Nem mondhatja-e ezért a saját nevében is, testvérei nevében is: Könyörülj rajtunk, Urunk, mert szegény bűnösök vagyunk?"*

Teréz a bűnösök egyikének tekintette magát, nővérüknek, nem pedig misszionáriusuknak. Ki akart tartani a kételkedők asztalánál, nem pusztán semmire sem kötelező látogatást akart letudni. Tudta, hogy az Istenre mondott „nem" őbenne is ott rejtőzik. „Bűnösök vagyunk", mondta. „Könyörülj rajtunk" – nem pedig „könyörülj rajtuk", ahogyan a keresztény hagyomány a maga jámbor képmutatásra csábító kísértésével.

Utolsó hónapjai félelmetesek voltak: tuberkulózis, végtelen köhögési rohamok, légszomj, öngyilkossági gondolatok. Ismételten a megfulladás fenyegette, már csak szakaszosan tudott levegőt venni, apró kiáltásokkal, félelmetes fájdalmak közepette. 1897. szeptember 30-án véget ért Teréz nyomorúságos élete. A 24 éves apáca arca hirtelen csodaszép lett, ajkai mosolyogtak.

XI. Piusz pápa már 1925-ben szentté avatta, és október 1-ére tette ünnepnapját. II. János Pál pápa 1997-ben egyháztanítóvá nyilvánította a kételkedő, de szívós hit e mintaképét. A kis apáca kultusza mindig is túllépett a nemzeti és felekezeti határokon. Názáretben a görög katolikus templomban tisztelik az ikonját, az Egyesült Államokban és Latin-Amerikában a „little Flower of Lisieux"-höz és „Terezitához" imádkoznak, Kairóban lelkes muszlimok templomot építettek Allah kis szentjének.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2010/10

Olvasók fóruma

Egyik régi barátunkna és szerzőnknek a fenti cikk kapcsán a főszerkesztőhöz intézett sorai:

Kedves Bandi!

Nagyon köszönöm a Terézről szóló Feldmann-cikket. Nem vagy köteles fejben tartani az „Érted vagyok"-ban megjelent műveimet, ezért bátorkodom megjegyezni, hogy majdnem mindig *Thérèse Martin*-t írtam e kiváló leány emlegetésekor azért, hogy kiemeljem „emberi" jellemét. Terézzel korán megismerkedtem. Tízéves sem voltam, amikor kezembe került Blaskó Mária gyermekeknek írott, *Rózsaeső* című romantikus regénye. Nagyon megkedveltem és többször is elolvastam. Hosszabb idő múltán hallottam valamit a retusált életrajzáról, majd, 1968-ban, francia ismerősöm, Mme Gibory ajánlotta, hogy vegyem meg a *Manuscrit autobiographiques* új kiadását. Ez szépen meg is fér a hazánkban kiadott, nem túl radikális egyházi kiadvánnyal. Óvatosan írtak is a magyar sajtóban valamit róla, valaki összehasonlította gyermekien gügyögő stílusát Avilai Teréz férfias, markáns irályával, de a mi szempontunkból nem közöltek semmit.

A közelmúltban alkalmam volt egy Kis Terézről készült videó megtekintésére: ez tükrözte azt a borzalmas mentalitást, amellyel ezek a nővérek szenvedni akartak, Jézust segítendő. Az egyik képen egy nővér titokban nyalogatta Martin kisasszony tuberkolitikus köpetét, hogy ő is szépen megbetegedjen. Nem tudom, mi volt igaz ebből. Az ifjú apáca fanatikus hite a megváltás kiegészítésében, ami természetesen lehetséges, vagy a filmrendező emeletes marhasága, amellyel meg akarta rázkódtatni a hiszékeny embereket.

Az ember tiszteli az erőfeszítéseket. Mi mást tehet valaki, ha arra tanítják, és az az ő univerzuma. Magam is tudom, hogy igyekszik az ember. Gyurka életrajza is mutatja. Jó sok megrázkódtatásra van szüksége az embernek, hogy tisztuljon. Olyasmi, mintha egy-egy földrengéskor lehullana egy réteg vakolat az eredeti freskóról. Persze, itt két dologról van szó: (1) a rámázolás lehullásáról, és (2) hogy tényleg van alatta hibátlan, eredeti. Ronda agnoszticizmus, de logikailag így helyes.

A gyermeteg stílus? Istenem, ha valaki nem irodalmi őstehetség, akkor elég annyi, hogy nem akar hazudni. A falusi néni naiv meséjében is lehet tartalom, ha valóban átélt valamit, és azt elmondja. Abszurd megjelenésű vallomás is lehet igaz. Az irodalomkritikus, a tartalomelemző feladata, hogy feltárja: az adott kor eszmevilágához képest, ahonnan indult, mi az újdonság, mi a valódi érték-tanulság a jövő számára.

Jó, hogy lefordítottad. Igazi érték mindenféle mesékkel zsúfolt korunkban, és igazi elismerés egy roppant szenvedés vállalásáért.

Egy megjegyzés. Engem nagyon furdal, mert valahol, még középiskolás koromban mintha azt szedtem volna fel, hogy Thérèse Martin valamiféle rokonságban állt Roger Martinnel, vagy ahogy mondani szokták: Martin du Gard-ral. Valójában nincs jelentősége, de azért érdekes lenne. A Google még nem segített eddig. Az író sem.

Merza Jóska
Budapest

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ismerkedés

Néhány évvel ezelőtt, egy nyári vasárnap reggel vasutaztam Törpeházáról Vácra. Szilárd barátom – öreg tanító – ezzel fogadott: „Csakhogy bejöttél végre! Több kisfiú is szólt nekem, hogy szeretne megismerni személyesen is.” Erről eszembe jutott valami: „Én még szívesen vendégül is látnék két-három hétre egy kisfiút. Olyan sok gyógynövény termett az idén, hogy még a kistörpék segítségével sem bírom begyűjteni. Négy órát kéne dolgoznia, szállást, kosztot én adnék neki, délután játszhatna a kistörpékkel, és még pénzt is vinne haza.” Szilárd azonnal gondolkozni kezdett, melyik tanítványát juttassa hozzá a törpeházi nyaraláshoz. Megkönnyítettem a dolgát: „Ebéd után te úgyis aludni szoktál. Én majd azalatt kiválasztom a megfelelőt. Nekem ugyanis olyan kisfiú kell, aki mindig tudja, mi az, ami fontos, és mi az, ami nem fontos. Mert az alatt a négy óra alatt, amíg a környéket járjuk a kistörpékkel, a gyógynövény a fontos. Nem pedig a gombakeresés, csigahéjgyűjtés, mókuslesés, fáramászás, birkózás, labdarúgás. Mindez majd csak munka után lesz fontos. Gondoskodjál hát róla, hogy háromra is, fél négyre is, négyre is jöjjön el egy-egy kisfiú a cukrászdába. Gyógynövényről, nyaralásról ne szólj egyiküknek se, csak annyit mondj mindeniknek, hogy most személyesen is megismerkedhet velem.”

A cukrászdába pontosan három órakor széles mosolygással belépdelt egy kisfiú: „Csakhogy megismerhetem végre Moha bácsit!” Leültettem asztalomhoz, megkínáltam süteménnyel, és megkérdeztem, mit szeretne tudni rólam. „Én azt, hogy roszszalkodott-e Moha bácsi is.” „Hajjaj! Egyszer még majdnem loptam is.” És mondani kezdtem a történetet: „Egy őszi délelőtt Kökörcsin cimborám meg én vadgesztenyét szedtünk az erdőben, és én egyszerre csak megpillantottam egy fa tövében egy nagyon szép pöttyös labdát. Kökörcsin igen jól megértette, hogy ott kell hagynunk a labdát, hiszen több csoport is játszik a közelben, s különben nem találná meg, aki ott felejtette, és megértette azt is, nekünk most vadgesztenyegyűjtés a dolgunk, nem pedig a labda tulajdonosának a felkutatása. De ha megértette is mindezt, vagy tíz perc múlva így szólt hozzám: „Te Moha! Gyerünk vissza mégis azért a labdáért!”

Ekkor azonban vendégem felkapta az asztalról a hamutálcát, és megszakította szavamat: „Tessék csak nézni, Moha bácsi! Egy százforintos! Kilátszott a csücske.” „Tudok róla, kisbarátom. Mielőtt leültem ehhez az asztalhoz, már ott feküdt.” Azzal folytatni akartam a labda históriáját, de volt még mondanivalója: „Bocsánat, Moha bácsi..., egy pillanatra még... Ha nem tetszik eltenni ezt a százast, előbb-utóbb észreveszi a cukrászlány, és ő vágja zsebre. Pedig ezt biztosan az előző vendég felejtette itt. Előkészítette, hogy majd ezzel fizessen, aztán megfeledkezett róla. Tessék eltenni.” Rábámultam: „Hogyan tehetném el, hiszen nem az enyém. És most különben sem azért ülünk itt, hogy ezzel a százforintossal foglalkozzunk.”

„Kökörcsin tehát visszamenetelt indítványozott. De minthogy ebbe nem egyeztem bele, másvalamivel állt elő.” Vendégem azonban ekkor ismét közbeszólt: „Az is lehetséges, hogy csak holnap fog eszébe jutni ez a százas annak, aki itt felejtette.” Bólintottam: „Még az is lehetséges, hogy csak holnapután. Éppen azért kell itt hagyni, hogy bármikor jön is érte, megtalálja.” Vendégem nevetett: „Moha bácsi elképzeli, hogy ez a százas még napokig itt fog feküdni?” „Az volna a rendje. Úgy találna rá legbiztosabban az itt felejtője.”

Az újabb indítvány, amellyel Kökörcsin előállt, így hangzott: „Te Moha! Gondold, hogy nem te találtad meg azt a labdát, hanem én.” Sokáig azonban most sem folytathattam a történetet, mert vendégemnek megint akadt mondanivalója: „Moha bácsi úgy beszél erről a százasról, mint aki nem tart rá igényt... Ha csakugyan nem tetszik igényt tartani rá, akkor én esetleg..., ha Moha bácsi beleegyeznék...” Ebben a pillanatban észrevettem, hogy egy kisfiú közeledik asztalom felé, s láttam, hogy pontosan fél négy. Kezet nyújtottam hát első vendégemnek: „No, kis barátom..., mi most már elválunk..., megjött a következő vendégem..., nem illenék várakoztatnom, s négyszemközt jobban lehet ismerkedni.” Első vendégem megdöbbent ábrázattal emelkedett fel a székről: „De hiszen még el sem tetszett mondani, amit kértem. Hogy hogyan rosszalkodott Moha bácsi is.” Sajnálkozva tártam szét karom: „Nem tehetek róla. Te szóltál mindig közbe. Szervusz.”

Második vendégem, Karcsi szintén e szavakkal rázta meg kezem: „Nagyon örülök, hogy végre személyesen is megismerhetem Moha bácsit!” S felszólításomra, hogy mondja meg, mi érdekli, ezt kérdezte: „Moha bácsi már gyermekkorában is mindig tudta, hogy mi a helyes?” Elkomolyodtam: „Hogy mi a helyes, azt mindig mindenki azonnal tudja. De általja magát. Egyszer például elhatároztam, hogy mindaddig semmi egyéb-

bel nem foglalkozom, amíg nem végeztem összes leckéimmel. Igen ám, de Ugribugri, az öcskösöm, már az első délután cirkuszba hívott – hangsúlyozva, hogy ennek a cirkusznak fókája is van, és ő még sosem látott fókát! Persze kijelentettem nagy határozottan, hogy majd csak másnap, vasárnap megyünk el. De alig kezdtem ismét tanulni, azon kaptam magam, hogy töröm a fejem: mi az, ami miatt mégis ma kellene mennünk. De rögtön meg is tiltottam magamnak, hogy még csak gondolkozzam is ezen. Most a tanulás a fontos, nem a cirkusz.”

Amikor idáig értem a történetben, Karcsi félénken karomra tette a kezét: „Bocsánat, Moha bácsi, hogy megszakítom egy pillanatra. Úgy látom, egy százforintos fekszik itt a hamutálca alatt.” „Tudok róla, Karcsikám. Mielőtt leültem, már ott feküdt.”

„Nos tehát, megtiltottam magamnak, hogy még csak gondolkozzam is a cirkuszba menetelen.” Karcsi azonban még mindig a százforintost nézte: „Remélem, nem tetszett még szólni róla a cukrászlánynak. Ezt ugyanis az üzletvezetőnek kéne átadni. De gondoskodni kellene arról is, hogy ne tekinthesse a maga tulajdonának. Ellenőrizni kell tehát, hogy könyvelik-e. Persze, azt mondhatja arra, hogy ma nincs itt a könyvelő, de majd holnap könyvelik. Akkor viszont hol legyen addig a százas? Ez itt a probléma.” Most én fektettem kezem a karjára: „De nem a mi problémánk, Karcsikám. Hiszen mi nem ezért találkoztunk.”

„Ott hagytam abba, hogy még gondolkodni sem akartam a cirkuszról. És ebből a nagy nem akarásból az lett, hogy egyszerre csak eszembe jutott, hátha vendégeink jönnek másnap, és nem mehetünk el, márpedig nagyon fontos, hogy Ugribugri fókát lásson. Gyarapszik az ismeretanyaga, az pedig mindnyájunk haszna, növekszik családunk műveltségi értéke. De alig kezdtem öltözködni, ráeszméltem, hogy ez csak ürügy, hiszen láthat még fókát elégszer. Visszaültem hát leckéimhez. De néhány perc múlva megint eszembe jutott valami.”

Hogy mi jutott eszembe, azt akkor még nem mondhattam el, mert Karcsi felkiáltott: „Tévedtem az előbb! Nem az üzletvezetőnek kell átadni, hanem a rendőrségnek! Mint talált tárgyat. És ha Moha bácsi mint megtaláló nem tart igényt rá, akkor egy év múlva az államé lesz. Ugye, ez a leghelyesebb megoldás?” „Én bizony nem tudom. És most nem is töröm ezen a fejem. Hiszen más a dolgunk.” Karcsi észbe kapott: „Igaz, igaz! Tessék hát folytatni. Öltözködni tetszett.” „Azon már túl vagyunk. Már ott tartottam, hogy megint eszembe jutott valami. Mégpedig az, hogy hátha zuhogni fog másnap az eső, hátha nincs tetőponyvája

annak a cirkusznak, és hátha elmarad az előadás. Ugrottam hát megint öltözködni..., de rögtön megint rá is eszméltem, hogy ez is csak ürügy.” Ebben a pillanatban Karcsi újból felkiáltott: „Hát megvan! Tudom már, mi a helyes! Hirdetni kell az újságban! A rendőrségen ugyanis nem keresné, aki itt felejtette. És ha nem jelentkezik a hirdetésre, akkor a vendéglátó vállalat központjába kell beküldeni. Moha bácsinak nem ez a véleménye?” Minthogy ekkor belépett az ajtón, és az asztalom felé indult egy kisfiú, az óra meg pontosan négyet mutatott, ezt feleltem: „Az a véleményem, hogy most már köszönjünk el egymástól. Az ismerkedésünkre szánt félóra eltelt. Itt a következő vendégem, nem illenék várakoztatnom.” Persze, Karcsi is méltatlankodva állt fel: „De hát még azt se tudom, elment-e Moha bácsi aznap a cirkuszba...” Mosolyogva nyújtottam kezet neki: „Nem baj, Karcsikám. Hiszen nem is volt fontos az neked, hogy megtudd.”

Harmadik vendégem, László, azt felelte kérdésemre, hogy neki egészen mindegy, miről beszélek, ő csak arra kíváncsi, olyan vagyok-e az életben is, amilyennek az előadásaimban látszom. Nevettem egy nagyot: „A képmutatás, kedves Lacikám, a lehető legrosszabb üzlet a világon. Aki tisztességesnek mutatja magát, de nem az, annak folyton éreznie kell értéktelenségét. Ez pedig megkeseríti az életét, bármennyire vidámkodik is.” Mialatt válaszolt erre, a hamutálcához nyúlt, s mint aki nem biztos benne, hogy jól lát, egy pillanatra felemelte. Az ismerkedésünkre szánt fél óra úgy röppent el jóleső beszélgetésben, mint néhány másodperc.

Amikor indulni készültem, megkérdeztem tőle: „Mondd csak, Lackó, miért nem tetted szóvá azt a százast? Miért nem beszéltél róla?” Csodálkozott: „Miért kellett volna beszélnem róla? Hiszen láttam, hogy Moha bácsi is tudja, hogy ott van, és ez az asztal Moha bácsi asztala. Gondoltam, ha az előző vendég felejtette itt, majd intézkedni tetszik. De valószínűbbnek tartottam, hogy Moha bácsi készítette ki, hogy majd fizetéskor el ne felejtse felváltani.” „Eltaláltad, csakugyan én tettem oda, mielőtt leültem.” Szólítottam is a cukrászlányt, fizettem, s miközben Szilárd barátom lakása felé ballagtunk, meghívtam Lackót Törpeházára gyógynövényt szedni és nyaralni. Szilárd persze faggatott, miből állapítottam meg, hogy Lackó lesz a legalkalmasabb, hogy éppen ő tudja legjobban megkülönböztetni a fontosat a nem fontostól.

De akkor még nem árultam el a titkomat senkinek sem, és jól is tettem. Mert ilyesféle esetekben azóta is szükségem volt erre a huncutságra.

„Meg kell tanulnunk vágyakozni arra, ami a miénk.”
ibp21Simone Weil

Emberről és Istenről

Interjú *Garay Andrással*

Hatalmas szélben varjak ezrei kavarogtak a panelházak között. A nap már lement, és a vörös fény beborította a házak falát. A Nyugatiban aztán minden megfordult. Csillogó karácsonyi műfényben árusok és utazók ezrei kavarogtak. A vonat késett. Először csak a bejövő, majd az induló is: öt, majd tíz, végül huszonöt percet. A járatot áthelyezték egy másik vágányra. A tanácstalan tömeget, mint szelek a varjakat, dobálták a körülmények. Dunakeszin szálltam le. Bandi várt rám. Összekoccintottuk a fejünket. Az irodában, a ház egyik szobájában ültünk le. A gyerekek egyeztetni jöttek, de várniuk kellett. Beszélgetni kezdtünk.

Az, hogy rendben élő, rendes emberek azok, akikről szó van, ez olyan kiindulási alap, amely nélkül nem is lenne értelme beszélgetni. Ők azok, akik adnak, szolgálnak és szelídek – nemcsak a környezetükben és kötelességből, hanem szélesebb, esetenként igencsak széles körben. Az eredeti célkitűzés, az Evangéliumban leírtak követése azonban – sokszor érzem így – valami más, valahogy több. Mi ez a több, ez a más, amit a Mester át akart adni tanítványainak, és aminek értését és élését a Bokor is megcélozta annak idején? Rátaláltatok-e erre a valami többre ez alatt a hosszú közösségi élet alatt? Mi segítette, mi akadályozta ezt a keresést? Hol álltok most ezzel?

Azt gondolom, hogy az evangéliumoknak van egy kibányászatlan üzenetük. Ez pedig az, hogy létezik egy újfajta emberi minőség, és ehhez mindent megkap az, aki törekszik rá. A Bokor szerintem azért más, mint a többi hasonló közösség, mert éli ezt, és így itt megvan a lehetősége ennek a más minőségnek. Másrészt a hármas eszmény – az adás, a szolgálat és a szelídség – ennek az újfajta emberképnek a következménye. Kétféle módon változhat az ember. Az egyik, hogy valamilyen hatásra bekerülünk egy közegbe, ahol vannak elvárások, és ez – mint egy kívülről ránk húzott ruha – motivál, de elsősorban megfelelni akarunk annak a környezetnek, azoknak a hatásoknak, amelyek érnek. A másik pedig az, hogy azért vágyunk valamilyennek lenni, mert nem akarunk másmilyenek lenni. Két különböző dolog ez. Az első inkább külső meghatározottság, a másik viszont belső kibontakozás. Ebben a belső kibontakozásban érzem azt, ami az evangéliumoknak másik nagy üzenete, amely túl azon, hogy tisztázza az istenképet, az emberképet is tisztázza. Ez utóbbi pedig abban áll, hogy az ember Isten teremtménye, és ebben rengeteg lehetőség rejlik. Ezeket a lehetőségeket az ember kibonthatja, részben a spiritualitás útján, részben a gondolkodás útján, részben az érzelmek és a közösség útján. Az lenne a legjobb, ha a Bokorban nagyon tudatosan törekednénk erre a lehetséges emberi minőségre. Az pedig már más dolog, hogy ha erre törekszünk, akkor a mindennapi életünk is olyan lesz, mint amilyennek szerettük volna. De „input nélkül nincs output”, magyarán feltöltődés nélkül nincs teljesítmény.

Valamiféle felsőbbrendű emberre gondolsz?

Inkább azt mondom, hogy a teremtésben megálmodott emberre gondolok. Nem valami „übermensch”-re gondolok. Az „übermensch”-gondolat az egót építi fel, Isten világa viszont leépíti az egót. Arra gondolok, ami lehetőségként minden embernek adva van. Az ember olyan, mint egy jéghegy. Tíz százalék látszik, és kilencven százalék valahol a mélyben van elrejtve. Ha valaki csak egy-két százalékkal jobban ki tudja dugni a fejét a vízből, az már hihetetlen nagy váltás az ember életében – és ez aztán megnyilvánul a közösségében, családjában, munkájában. A Bokorban, illetve azokban a konkrét közösségekben, amelyekben élek, ez a személyiségformálási, személyiségkiemelési, személyiséggazdagítási munka a legfőbb tevékenység. Számomra ez a legfontosabb feladat.

A ma divatos személyiségfejlesztésekre gondolsz? Erről van szó?

Az emberi érettségről van szó. A jézusi kiindulás az, hogy az emberben Isten halhatatlan lelke él. A ma divatos személyiségfejlesztési módszerek nem ebből indulnak ki. Akkor járunk el helyesen, ha egyfajta lázas izgalommal elkezdjük keresni a bennük lévő isteni magot, lelket, és keressük az utat, hogy ezt megtaláljuk. És ebben a keresésben, ennek az útra találásnak az örömében, a rátalálás tényében változik meg az ember lénye. Úgy mondom, hogy az ilyen ember a holnap embere, aki a holnap társadalmát hozza létre.

Értelek. De van itt valami, ami talán így van, talán nem. Itt van ez a számomra is ismerős vágyakozó személyiség, ugyanakkor ott a másik is, a teljesen normális, a saját életét élni akaró személyiség, aki sikerre, elismerésre, mások szeretetére, vagyis tapsra vágyik. Mennyiben akadályozzák ezek egymást?

Pál azt mondja, hogy a cserépedényt össze kell törni ahhoz, hogy a belső kincs érvényre jusson. És ez nagyon fájdalmas dolog. Nem jelent feltétlenül tragédiákat valakinek az életében, de mindenképp az értékeinek az átalakulását, átminősülését. A metanoiának, a gondolkodás átalakításának – ahogy nagyjaink fordították – az újraértelmezése ez. Mert nemcsak a gondolkodásról van szó. A lényről magáról, minden funkciójáról, azaz a létezéséről van szó. Másik perspektíváról, arról, hogy egészen másképp látjuk a világot. Nem úgy gondolom, hogy ez a tisztánlátás csak a bűnök megvallásán keresztül történik, hanem úgy, hogy valaki rengeteg inspirációt kap Istentől az imában, a közösségi életben, még a lélegzetvételben, a fák megölelésében, a sétában, a csendben, a természetben, a mezítláb járásban is. Ehhez – mint a hagyma közepe meglátásához – az kell, hogy átlátszóvá váljon a többi réteg. Nem lefejtésről van szó, hanem átlátszóvá tevésről.

Igen. Talán tényleg nem arról van szó, hogy valaki elvonul a világ elől, és így megszabadul jó néhány kísértéstől, hanem arról, hogy minden a maga helyére kerül, a szó szoros értelmében minden, és ezáltal válik átlátszóvá és láthatóvá valami más számára. – Úgy érted, hogy végül is a mi erőfeszítésünkről van itt szó, hogy minden rajtunk múlik akkor, amikor ennek alig van jele? Inkább azt látom, hogy még mindig nem, még mindig nem...

Nagyon sok minden rajtunk múlik. Az egészséges életmód, a mozgás, az erények növelése, az odafigyelés a testre és persze a lélekre, mind-mind ennek eszköze.

Olyan ez, mint az alagútfúrás, ami általában két oldalról indul. Belülről Isten, vagy a Lélek fúrja az alagutat felénk, de elakad, mert olyan kőzeteket talál, amelyek áthatolhatatlanok számára. Ezek valójában a meglévő személyiségünk merevségei, határai, így aztán a másik felén nekünk kell fúrnunk, hogy az alagút minél előbb létrejöjjön. „Egyengessétek az Úr útjait… A hegyeket hordjátok el, a völgyeket töltsétek fel…” – mondja Keresztelő János. És amikor valaki azt mondja, hogy minden a kegyelem, akkor azt mondja, hogy egy oldalról várjuk ezt a fúrást. A másik azt mondja: csak a tevékenység, a tettek számítanak, de ez szintén egyoldalú dolog. Középen kell találkozni.

Sok ember van, aki megértett valamit, és vágyakozik azt elérni, és rájött, hogy nem üres, formális dolgok ezek, és nem testedzés és személyiségfejlesztés... és mégsem megy. Ez az átlátszóvá válás tényleg megkíván valamilyen küzdelmet, de mégsem megy... Nem mehetünk a Himalájába, kolostorba, hiszen téged is várnak már a gyerekeid odaát a másik szobában... Talán az ilyen életnek az eszköze ehhez a küzdelemhez a Bokor? Mindig újra és újra kezdeni, visszatérni, ismételni, mélyíteni, szélesíteni? Lehet-e ezt eszköznek tekinteni?

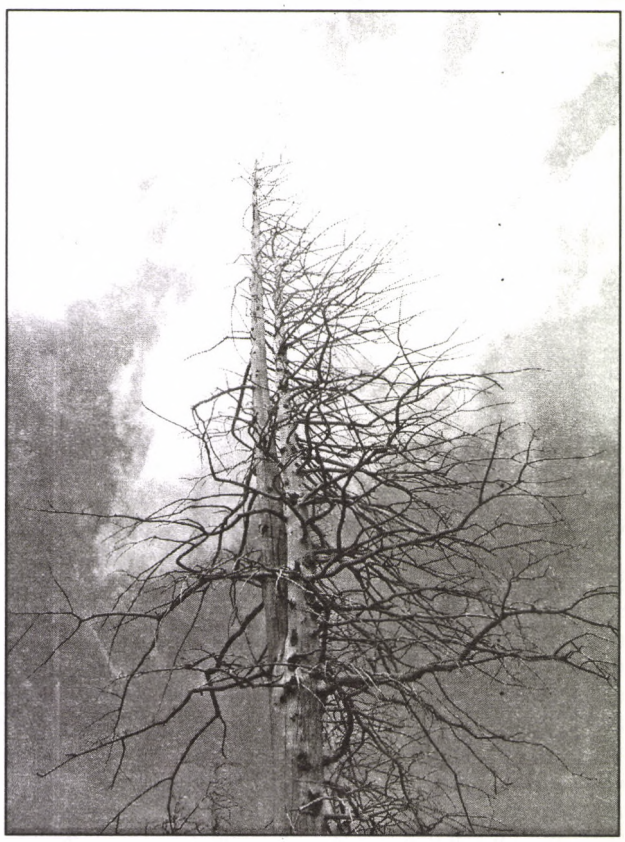

A Bokor nagyon keveset foglalkozik a spiritualitással, és Gyurka bácsi Bokor-lelkisége sem a spiritualitásról szól, hanem a hagyományos lelkiségi utak nagyon magas szintű megközelítése, megfogalmazása, gyakorlata. A Bokor tagjai számára a spiritualitás még kiaknázatlan terület. De a Bokorban az is jó, hogy lehetőségeket rejt, mert az emberek vágynak erre, elkötelezettek, elég időt szánnak rá, közösségbe járnak, őszinték, tehát nagyon sok jó feltétel adott ahhoz, hogy ennek a tisztítási-tisztulási folyamatnak esélye legyen. Azt lehet mondani, hogy az általam vezetett közösségekben csak erről beszélünk, ez a téma, és ennek megéléséről számolunk be. Tehát az evangéliumokat úgy olvassuk, hogy éppen abban a részben milyen üzenete van Jézusnak az életünkre vonatkozóan. Nem szükséges a közvetítő, mint a hivatalos vallásokban – bár papjainknak nagyon sokat köszönhetünk. Azáltal, hogy növeltek bennünket, önmaguk évezredes szerepeit bontották le. Amit korábban hozzájuk vittünk – az istenkép, a halál kérdése, a félelmek, gondok vagy éppen a házasság kérdései –, azt ma nekünk kell és lehet megoldanunk.

Én is hatalmas lehetőséget látok azon a területen, amelyről a Bokor „módszertanában” beszélünk: összejárás, egymás elviselése, a készülés, az újak befogadása, vagy csoportalakítás, a közös akciók, az őszinteségre törekvés, együttgondolkodás, együttimádkozás és a csendek... a csendek. Mozgásban lévő egyedi feltételrendszer. Talán terjed ez a módszer, mert hiszen nagyon sok kisközösség van, ha nem is ilyen szabadok. De ezek „csak” külső feltételek. Ha mindez nem válik valakinek az élete részévé, nincs ott mindennap, minél többször, minden reggel, este vagy amikor csak lehet, akkor tényleg „csak” egy jó, becsületes, kimagaslóan szolidáris, segítő és szociális ember lesz az eredmény, ami önmagában is hatalmas teljesítmény manapság, de nem az, amiről te beszélsz. Hogy lehetséges ezt beépíteni, hogyan épülhet be ez a vágyakozás a mindennapi életbe, hogy ne felejtődjön el, ne sodorja el az élet?

A keretek megvannak erre a munkára: reggeli elhatározás, esti mérlegkészítés, időelszámolás, pénz- és szeretetelszámolás és a többi – mind ezt a célt szolgálja keretként. Hogyan töltődik ez meg valójában mindennap tartalommal? Egyáltalán eszembe jut-e az, amit reggel elhatároztam? Tudok-e csendet, szemlélődést beépíteni a mindennapjaimba? És életem végén ítélet lesz, vagy valóságlátás? Istenhez tartozásom kívülről rám aggatott valami, vagy belülről bontakozik ki? Csak a kérdéseidet tudom ismételni. De rá kell érezni az istenkapcsolat ízére, és utána vágyni fogsz rá. Ahogy az utolsó vacsorán Jézus azt mondja, hogy „vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát…”, ez a vágy vagy belülről jön, vagy csak a formák maradnak, mint az első pénteki gyónás és társai. Ezt a vágyat kell felszítani, és ez nem olyan nehéz.

Mégis azt tapasztaltam, hogy nehéz. Ennek a vágynak minden ellene van, minden el akarja nyomni. Minden fontosabbá válik, mint az erre figyelés. Talán egyetlen kiút van a vágy-törekvés-kudarc mókuskerékből, ha megjelenik annak az „íze”, ami Van, és ez örömmel járó jó íz. Ezt nem lehet megvenni, kiharcolni, elérni, ez csak ajándékként jelenhet meg, a türelmes, figyelmes várakozás, a vágyakozás és a belső csend ajándékaként. Lehet ezt a várakozást intézményesen támogatni, vagy csak a teljesítményre ösztönzés az egyetlen út egy közösség számára?

Szerintem ez teljesen egyéni út. Ha megkérdezel egy mai katolikus teológust az emberről, akkor azt fogja mondani, hogy az ember test és lélek. Meg sem említi a szellemet. Az ortodoxok igen. Ezért szoktam mondani, hogy „vigyázó szemetek az Athosz-hegyre vessétek”! A keleti kereszténység sokkal jobban hordozza ezt a lehetőséget. Nekem tetszik az a hozzáállás, hogy Jézusban nemcsak Isten lett emberré, hanem ott van benne az ember megistenülésének lehetősége is. Ezt persze értsd jól! Itt arról van szó, hogy ezt az utat nemcsak belülről kifelé lehet építeni, hanem kívülről befelé is. Mások vágyakozását az segíti, ha látszik rajtunk a rátalálás öröme és kisugárzása. Nélküle – előbb-utóbb – minden teljesítmény elapad.

Igen. Értem a fejemmel, amit mondasz. De mindig ott van bennem a kérdés ilyenkor, hogy ki épít? Ez most az „én” hangja, akik tud, és tapasztalattal alá is tudja támasztani, amit mond, vagy a lelkiismeret hangja? Ahogy Jézus mondja: amit mondok, nem én mondom, amit teszek, nem én teszem, hanem mennyei Atyám. Ez csak akkor lehetséges, ha ő, a názáreti Jézus „nem volt ott”. Ezért volt a szavainak súlya. Átlátszó volt, és aki ránézett, az az Atyát láthatta és dicsőíthette.

Jézustól tanulhatjuk meg: nem Farkas Pistának van Lelke, hanem a Léleknek van Farkas Pistája. Tulajdonképpen ez a kulcs, mert ennek megtalálása azt jelenti, hogy az ember átadja magát: Hass bennem, hass rajtam keresztül! Kivételes pillanatokban lehet érezni, hogy valami történt bennem: egy „ahá”-élmény a csendben vagy egy váratlan helyzetben. Vannak ilyenek. Ez az az íz, amire aztán vissza lehet térni, ami emlékeztet valamire, ami több nálam, ami felettem van. És hogy ezt mi inspirálja, mi hozza elő az emberekben? A közösség segít, de ez egyéni tanulási folyamat is. Nagyon ritka, hogy ez az érzés rátör valakire. Ott kell lenniük azoknak a tapasztalatoknak is, amelyek ez alatt a kétezer év alatt beváltak.

Ide illik, ezért elmondom, hogy nagyon kemény csoporttalálkozóink voltak Gyurka bácsival. De voltak esetek, alkalmak, amikor ő maga is, vagy máskor mások örömmel kiáltottak fel a találkozó végén: Ilyen jól már rég éreztem magam csoporttalálkozón! És emögött nem a szokásos jó érzés, jó szórakozás, jól mulatás, jó barátság volt, hanem szó szerint az „önmagamnak megfelelően voltam”, a „helyemen voltam” érzése.

Ezek intim dolgok, keveset beszélünk róla. Én is átéltem ezt Gyurka bácsival a közösségben. De nem hiszem, hogy ez a valami, ami ott néha megnyilvánult, máshol ritka lenne. Gyurka bácsi nem lépett át bizonyos demarkációs vonalakat. Amiről most beszélünk, az már átlépése a hagyományos lelkiség kereteinek. Gyurka bácsi hatalmas kapacitása, eredményei és egyházhűsége miatt nem vágyott erre az átlépésre, és nem is érezte, hogy szüksége lenne rá. Hiszen ott volt körülötte a „százannyi”. A Bokornak talán azt kellene bizonyítania – elsősorban önmagának, de a világnak is –, hogy nem a „háromról kettőre jutás” a cél, hanem az „egyről százra jutás”. Ennek persze lehet az eszköze a háromról kettőre jutás. Sokkal tudatosabban kellene erre a másikra oldalra törekedni minden közegünkben: a közösségen, a szakmán, a családon keresztül.

A Jézus-mozgalom célja az „oszd meg önmagad lehetőségeit másokkal a természetes vagy elvárt határon túl is”. Csak az a kérdés, hogy ez a „mások” azok-e, akikkel a közösségben vagyok, vagy pedig minden rászoruló ide tartozik. Én úgy gondolom, hogy az egyről a százra jutás azokra vonatkozik, akik a „hegyre épült városban” élnek, amelynek a kapuja mindig nyitva van. A két pasztorációs módszer közül: mindent odaadni, mindenütt jelen lenni, kicsit atomizálódni, vagy pedig köröket vonni magunk köré, és úgy világítani, én inkább ez utóbbit tapasztaltam megfelelőnek. Ez a „módszere” a jeruzsálemi közösségnek, a hutterieknek, a valdiaknak,a habánoknak, a taboritáknak és sok mai közösségnek. Hozzám ez határozottan közelebb áll.

Ezek az emberek, akik benn vannak „a városban”, igen... vannak ilyenek. Ismerek ilyeneket. Ugyanolyan egyszerű emberek kívülről nézve, mint te vagy én. Nekik nemcsak az erejük, a tűrőképességük, hanem elsősorban egy adott pillanatban a szavaik, a mozdulataik súlya, a megnyilvánulásaik árulják el hovatartozásukat.

Amikor annak idején ideköltöztünk, és kicsit elrendezkedtünk éppen Karácsony előtt, Dóra sütött valamit, és bekopogtunk a szomszéd fiúhoz megismerkedni. Pajszerrel a kezében jött ki. Pajszer és sütemény, sok mindent elárul. A megnyilvánulás, a pillanatnyi megnyilvánulás igen beszédes. Aztán kiderült, hogy nagyon rendes, becsületes ember, de a körülmények ilyenné, félénkké és bizalmatlanná tették. Ilyen világot hoztunk létre. Ezért is, én sokkal markánsabb kontúrokat vonnék a Bokor köré.

Hogyan lehet meglátni, hogy valaki benn van ebben a városban? Az átlagnak mindig lehúzó hatása van, de egy Bandi bácsit nem lehetett lehúzni, és egy Barnát sem, Gyurka bácsiról nem is beszélve. Tudta, hol áll, és mást is pontosan látott. És nem lenézett, hanem emelt azzal, amit kinyilvánított. Őket megbecsülni azt jelenti, hogy azt becsülöm meg, aki rajtuk keresztül sokkal tisztábban képes megnyilvánulni, mint általában. Ez lehetőség, táplálék az egyénnek és a csoportoknak is. És nagy kihívás – de behívás is egyben.

Megállunk. Dóri teát és süteményt hoz, majd megy tovább, vissza gyerekekhez.

Nagy elődök nyomdokaiban lépkedünk. Haláluk óta kicsit kikoptak ők a Bokorból, pedig ezekre az emberekre nagy szükség van ma is. Ők hozták azt a tudást, látást, ami belőlünk, a Bokor egyszerű embereiből hiányzott. Ők voltak a mi „polihisztoraink”. Most nekem mint közösségvezetőnek egy kicsit (nem is egy kicsit!) teológusnak, egy kicsit irodalmárnak, történésznek, politológusnak, pszichológusnak, szociológusnak kell lennem – persze elsősorban építésznek, mert ebből él a család –, hogy érdemben kezelni tudjuk azt a bonyolultságot, amely egy közösségben megjelenik mint gond, probléma. És hogy ilyenekké váljunk, ahhoz nagyon kevés az idő. De a példák és példaképek inspirálnak. És nincs más utunk nekünk sem, ha szeretnénk valamit.

Itt megint megjelenik előttem egy választ. Kezelni a problémákat, segíteni az embereket mindennapi gondjaikban, avagy segíteni valakit azon az úton, amiért odajött, és amit sokáig talán nem is lát. Igen, szót kell érteni vele, lehetőleg olyan témán keresztül, amely érdekli, de talán nem sok szakmai kérdésben, hanem ilyan formában látni kell azt, ahol áll, mi a saját mély kérdése, amiért – esetleg tudat alatt – odajött. Itt alapvetően egy olyan látási helyzet a kérdés, amelyről már beszéltünk.

Igen. Lépcsőfokok vannak. Rá kell látni a mindennapok problémáira, és egyben magasabbról rá kell tudni látni valami nagyobbra. Ebben Gyurka bácsi zseniális volt. Nemcsak teológusként, hanem emberként is. Sokszor fölmerült bennem a kérdés, hogy kik voltak azok, akik a mai énemet alakították. Persze elsősorban a szüleim, másodsorban pedig a nagy találkozások ezekkel a meghatározó emberekkel. És ha őszinte vagyok, akkor a Bokor-béli közösségi találkozók, és az ezekre való készülés. De a kérdésedre is válaszolok. Minden emberi rászorultság mögött alapvetően Isten és a vele való találkozás hiánya áll.

Térjünk még vissza egy percre ezekre a szintekre, amiket mondasz. Van itt egy egyén a saját, nem hétköznapi vágyaival. Belép egy közösségbe, és ezzel megnyílik a lehetősége egy egészen más létre. Már nemcsak kap és szerez: tudást, szeretetet – bár ez alapfeltétel –, hanem adhat, szolgálhat is a közösségnek és a közösség tagjainak önmagával, azzal, aki éppen ő. Aztán egyénileg továbbfejlődhet, és a csoport is fejlődhet olyanok hatására, akik csoportokat fognak össze, és olyan csoportok által is, amelyek már túllátnak a saját csoportjukon, amelyek már látnak egy olyan folyamatot, amely mindennek értelmet ad. Ugyanakkor láthatja maga körül azt a világot, amely minderről nem vesz tudomást, vagy éppen ellenséges vele, és akkor nem érti, miért nem él így mindenki.

A közösségi élet szerves működés, és ebben a folyamatban vannak nehézségek. Ha nem érnek külső inspirációk, akkor elbizonytalanodunk. Ezek az inspirációk jöhetnek az életből is, egy találkozástól vagy bármitől. Lehetnek negatívok is: nem értenek bennünket, vagy ellenségesek velünk. Senki nem mondta, hogy nem így lesz. Mások lettünk, emelkedettebbek.

Van egy csendes élet a felszíni pörgés mögött, amit élni szeretek. Kialakítom azokat a „módszereket” az életben, amik a pörgés közben is lehetővé teszik mások átölelését, szeretését a figyelmemen keresztül. Nem szabad leragadni az események, történések szintjén. Kicsit izolálódni kell belül. Megtartani egy kis szabad figyelmet. És érdekes,

megfigyeltem, hogy a közösségeimbe is ilyen beállítottságú emberek tartoznak. Úgy érzem, hogy az én közösségeim nagyon homogének. A találkozóinkon nem „tanulunk”, hanem csak reagálunk, lehetőleg őszintén és érzékenyen reagálunk az evangéliumban olvasottakra, és ebbe beleszőjük a mindennapi életünk eseményeit. Csak ez van a találkozóinkon. Elolvasunk egy részt, és aztán elágazunk mindenfelé. Ez megy három, négy, öt körön keresztül egészen addig, amíg eljutunk addig a mélységig, ahol érezhetővé válik számunkra ez a megemelés. Nem mindig és nem mindenki egyformán éli meg, de sokszor áll be ilyenkor az a csend, amelyről azt szokták mondani: angyal szállt el felettünk. Ezt mindenki megérzi, és tanúskodik is róla. Amikor nemcsak beszélgetünk, hanem megjelenik egy olyan erőtér, amelyről érezni, hogy sokkal több, mint mi egyenként és mi együtt. A Bokrot lehet nagyon pattogósan is csinálni: ez a feladat, ezt kell tenni, ide lehet csatlakozni, ezt lehet szervezni, ezt kellene kitalálni stb. Az én csoportjaimban több bensőségességre törekszünk.

Számomra nemcsak az a lényeges kérdés, hogy milyen a holnap embere, hanem az is: milyen a holnap Istene. Úgy látom Őt, hogy nincs benne számonkérés. Számomra nem az a kérdés, hogy a jobb lator üdvözül-e, hanem az, hogy a bal lator miért nem? Azért nem jut be, mert nem mondott el egy bizonyos mondatot, ahogy a másik? Ő is teremtmény, és besározódott élete során. Írtam is erről kis mesét... Egy ember, akinek az élete csupa jótett, adás és szolgálat volt, odakerül Isten elé, és akkor látják: olyan, és úgy fénylik, mint egy valódi csillag. Közénk való – mondják. Aztán jön egy másik, aki már kicsit horpadt, kopott, de még látszik rajta, hogy valamikor csillag lehetett, és még egy kis csillogása is van. Hát jó, még ő is közénk való. És akkor jön valaki, aki teljesen fekete, semmi nem látszik a fényből. Akkor azt kérdezik tőle: Hol a fényed? Te nem vagy közénk való. És akkor szomorúan megfordul, és elballag, de utánaszólnak: Igaz, hogy semmilyen ragyogásod nincs, de a formád csillagforma. – Ez az én istenképem: Teremtettséged folytán csillagforma vagy még akkor is, ha sáros, kopott és sötét vagy. Lehet még fényed! János evangéliumának más az istenképe, mint az ítélettabló istenképe. A forma révén is odatartozunk, de jobb, ha a csillogás révén tartozunk oda...

Megint az input-output kérdés jön elő. Kevés hangsúly tevődik az inputra. Tudod, olyan ez, hogy egy jó dudás csak akkor tud szép dallamot játszani, ha kellő levegőt juttat a bendőbe. Nem az egyik, nem a másik számít, hanem mindkettő: arány és mérték. Harmónia. Ez a harmónia fogja megadni a Bokor vonzását, nem pedig a teljesítményei, olyan dolgok, amiket esetenként mások nálunk sokkal jobban csinálnak.

A holnap istenképe és emberképe. Azt tanultuk: Isten tőlem független, objektív valóság. Miért nem azt tanultuk, hogy Isten bennem élő valóság? Aki nem ítélő, hanem átölelő. Nem lenne baj egy torz emberkép, ha az istenkép nem lenne torz. Magától kitisztulna. Így viszont a torz ember létrehozza a torz társadalmát.

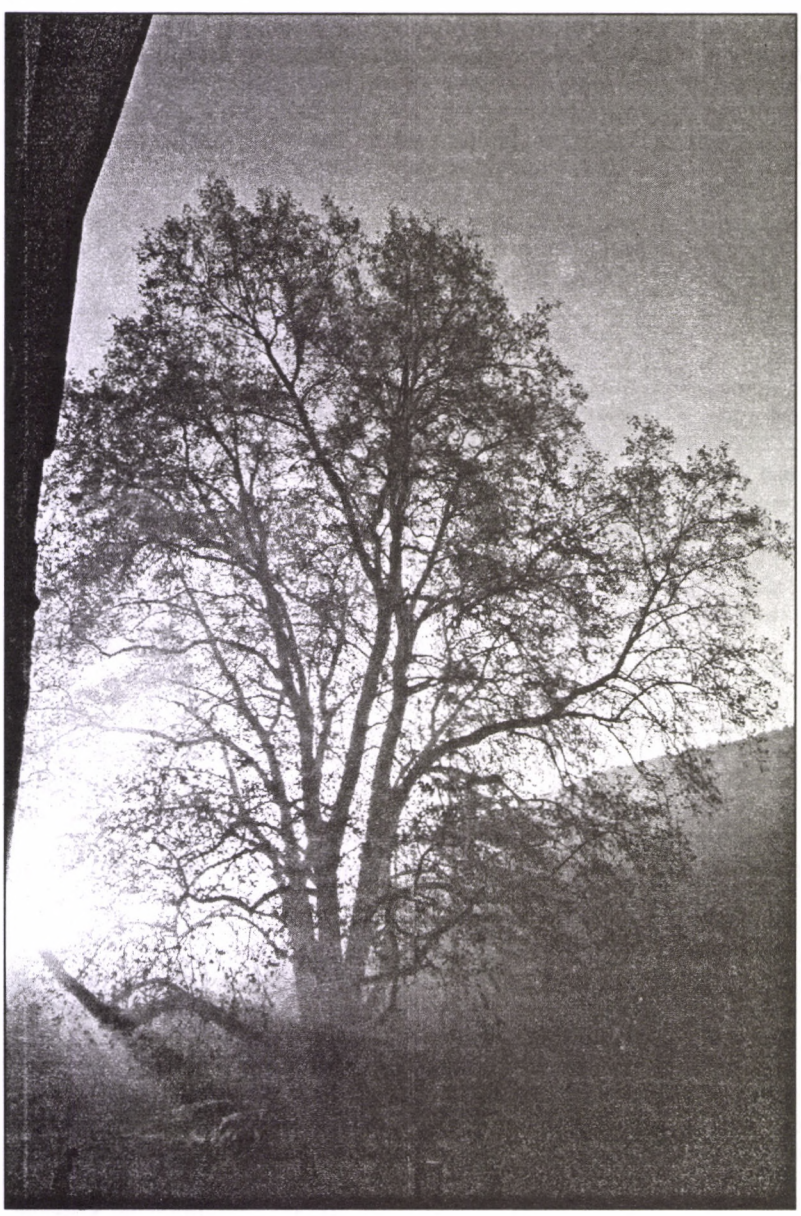

Van itt megint egy furcsa választóvonal. Ahogy indítottad a beszélgetést, a jövő embere felé mozdulás alapfeltétele volt, hogy legyen egy normálisan bonyolított hétköznapi emberi élet. De ha ma körülnézünk, ennek alig látni nyomát. Akkor vajon miről is beszélgetünk? Hát igen. A Bokorról, mint formai lehetőségről, ahol sok a társadalmilag sérült, de egészségesen, emberhez méltó életre törekvő ember.

Miről beszélgettünk? Az emberről és Istenről. És hogy találkoznak-e. Mert az élet – akár a normális hétköznapi emberi élet, akár a jövő – ezen múlik. Ez a találkozás egyre nagyobb kérdőjel a mai világban. Olyan ez – hogy egy nagyon is profán példát hozzak –, mint mikor valaki várja Istent egy állomáson. Isten pedig jön-jön, és megérkezik, de egy másik állomásra, mint ahol az ember várja. Fordítva is igaz. Vár engem, de én egy másik állomásra érkezem.

Köszönöm, Bandi, a beszélgetést. Isten veletek!

A vonat éppen akkor indult ki az állomásról, amikor odaértem. Sehol egy lélek. Megálltam a peronon a sötétben. Fújt a hideg szél. Vártam. Furcsa érzés volt. Ott kavarogtak még bennem a gondolatok Istenről, emberről, közösségről... És ott álltam porszemként a sötét semmiben. Kétszer-háromszor elrobogott mellettem százhússzal egy gyorsvonat. Volt a helyzetben valami abszurd ellentmondásos – a gondolatok és a valóság között. Vajon ez lenne az igazság?

A beszélgetést rögzítette egy diktafon, összeállította: **Garay András** és **Farkas István**

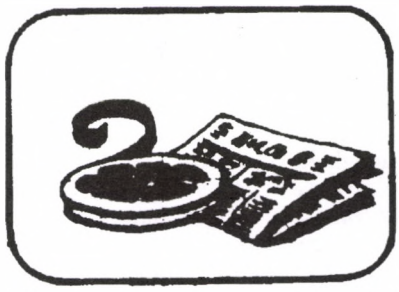

Könyvajánló

Zárójelentés

Följegyzések az ezredforduló körül

75. születésnapjára, magánkiadásban jelent meg ***Hegyi Béla*** *fenti című és alcímű új könyve. Az elképesztően gazdag tartalmú kötetet lehetetlenség besorolni valamilyen műfajba. Naplójegyzetek, mély önéletrajzi vallomások és könyvismertetések, hosszú levelezésrészletek és interjúk, irodalomkritikák, filmkritikák és színi kritikák váltják egymást, meditációk az erkölcsről, a kultúráról, a történelemről, családtörténeti följegyzések és nekrológok, ember- és helyzetértékelések és így tovább.*

Ha mégis egyetlen kifejezéssel kellene összefoglalnom a könyv tartalmát – és ha létezne az általam itt használt fogalom –, akkor legszívesebben azt mondanám: történelem belülnézetből. A sokféle műfajban megfogalmazódó szövegek ugyanis a politika (Hitler, az ÁVO, a Moszad, a CIA, Rajk László, Kádár János, Antall József, Mádl Ferenc, NATO-szavazás...) világába éppúgy elvisznek, mint az irodalom tájaira (Márai Sándor, Karinthy Ferenc, Faludy György, Határ Győző, Hamvas Béla, Szabó Dezső, Rónay György...), bevezetnek az egyházpolitika kulisszái mögé (Állami Egyházügyi Hivatal, Miklós Imre, katolikus püspöki kar, a Vatikán keleti politikája), vagy éppen az irodalmi szerkesztőségek és könyvkiadók világába, de nem marad ki a film- és színháztörténet, a pszichiátria vagy éppen az ezotéria sem – ahogyan a szerző látta-látja, vagy átélte mindezt.

Kedvcsinálóul néhány bekezdést közlünk a könyvből. Aki megveszi, és végigolvassa, nem fogja megbánni; ellenkezőleg: gazdagon megajándékozottnak érzi majd magát.

Gromon András

„Mindazt, ami volt az életemben eddig, most zárójelbe teszem. Ez már az a múlt, ami csak hozzám tartozik, áttekinthetően, átélhetően, vállalhatóan. Ami e századvégen megérkezett, és egyre agresszívebben tör előre, immár nem az én világom, valami más, idegen, hamis és taszító világ, ahol a pénz, az érdek és az üzleti szupremácia határoz meg mindent, életet és gondolatot, s a politika mint szennyes árt mos el napot és éjszakát... Úgy nyitom meg följegyzéseimnek ezt a harmadik, utolsó kötetét – a *Szélvitorla* és az *Ehe a szeretetnek* után –, hogy tisztelettel és részvéttel elbúcsúzom. Búcsút veszek Olvasóimtól, az ezredfordulótól, s mindattól, amit majd e zárójelentést követően az élet produkál” (7).

„Mindenekelőtt revíziót kellene tartanunk magunkban. A szív és a kéz átvizsgálását. Mit hordoz ez a szív, s mit tesz ez a kéz? Támaszt adhat-e karunk a segítségre szorulóknak? Áldott-e az az út, amelyen haladunk? Üdvös-e az az élet, amit élünk? A szeretetünk ... lehet-e még forrása szomjazóknak, gyógyír a reánk bízottak számára? ... És ha minket is csapások, csalódások, végzetek érnek, meg tudjuk-e őrizni sugárzó állapotunkat bánatunkban, fájdalmunkban, kísértések közepette” (30)?

„Molnár Ferenc darabjaiban a léleknek nincs helye. Ez hiányzik mindegyikből: a lélekből írás, a puszta szórakoztatáson felül a remény tanulsága, egy felsőbbrendű derű, mely szétsugárzik a játék bravúrján, a szellemes dialógusokon, az üzlet-pénz-rangkórság vissza-visszatérő háromságán. ... Nagyon gyorsan elfeledte fiatalkori novellásköteteit, az első egy-két regényt... Dől hozzá a jogdíj, buknak utána a nők, kedvenc bohóca lesz előkelő köröknek – és miközben darabépítkezéseit csodálják, mindaz, ami szív, érzelem, részvét benne, hazugsággá, cinizmussá, szarkazmussá válik” (157).

„Az úgynevezett közszolgálati tévék – a közhelyek televíziói lettek. Ők is pénzre, pénzre, pénzre áhítoznak, ... s ennek érdekében úgy prostituálódnak, hogy közben mindenáron szüzek akarnak maradni. Képernyőiken vagy reggeltől éjszakába menően traccsolnak, vagy ugyanolyan smonca műsorokat sugároznak, mint a kereskedelmi csatornák..., de hiszen ugyanazokat is szerepeltetik, mint a kereskedelmiek. ... Riportereik bárdolatlanok, fölényesek, támadóak, fogalmuk sincs a jó modorról, a helyes beszédről, a nyelvtani sajátosságokról, a kultúra tisztes képviseletéről, ámbár azt hirdetik magukról, hogy ’értéket közvetítenek’. Az igazságnak inkább megfelelne, ha nyíltan megmondanák: ’érdeket közvetítenek’” (37).

Sánta Ferenc: „Azt hiszed, nem írok? Tévedés! Írok, újraírom, javítom, összetépem, kihajítom. ... Sokszor tépelődöm azon, minek ma írni egyáltalán? Kinek? Elégedetlen vagyok magammal. Másrészt a felvevő közeg sem az, amelyiknek érdemes. Az író pusztán eszköz, akit a poltika ki akar sajátítani. Ha ellenáll, megtöri. Meg aztán itt van az írók acsarkodása is. Ez növeli bennem a tartózkodást, mi több, az ellenszenvet a különféle találkozók meg összeröffenések iránt. Pojácáskodás” (171).

„A terjeszkedő globalizáció az ultrakapitalizmus legdurvább merénylete a független országok és az önálló társadalmak ellen. A nemzetközi tőke soha nem határozta meg úgy a világ sorsát, jövőjének alakulását, mint most a földünket hálóként befonó, különböző nemzetközi bankok és bankszövetségek ... rendszere” (77).

„Paulo Coelho ... behízelgő szélhámosságával, az okkultizmus köntösébe rejtőzve, valóságos tömeghisztériát idézett elő: médiasztárt csináltak belőle, ha kellett, békehimnuszokat gajdolt és moralizáló előadásokat tartott, ha kellett, botrányokkal tarkított dedikációkat, főleg női közönsége elragadtatásával, és jóslatokat pendített meg, amelyek különösen az arab világban találtak elfogadásra. Nobel-díjra pályázott. A világhír valóságossá vált, ám kérdés, hogy mindaz, amit és amiről ír, nem lopott holminak, ördögtől sugalmazott reminiszcenciának tűnik-e. Nem lett író – csak amolyan írogató” (106).

„Azok az eszmények, amelyekre tanítottak bennünket előző korok és előző iskolák, a minőségek, amelyek belénk ivódtak életvezetésül, és reménnyel töltöttek el a jövőre nézve, a szemünk előtt torzulnak el, omlanak össze, jórészt passzív közreműködésünkkel. Az az etikai norma, amelynek nevében az új rendszerbe léptünk, mindaz, amit a politikusok, irodalmi fenomének, hazatérő kibicek ígértek, szétroncsolódik, tönremegy, elenyészik a tőke karmai között...” (35).

„A belső hang forrásának közeléből minden helytelen eszmét, képzetet, a tűnő időnek alávetett emberi kitalációt, amelyek zavart okoznak és elhomályosítják gondolkozásunkat, el kell távolítanunk. Minden megfontolatlan tettet űzzünk tovább, csak aminek jelentősége és fontossága van, az hagyhatja el a szánkat, csak a Názáreti tanításának közvetítése lehet a dolgunk” (50).

Olvasók fóruma

Kedves Szerkesztők!

A júniusi számmal ismét megörvendeztettetek. Hogy is mondjam? Íve van a számnak, vagy az ornitológusok szavával: röpte. Már a címlap rodeni „gondolkodója” sem akármi, és a csipkék: egy-egy mandala, egy-egy láthatatlan hálózat...

A cikkek sora mintha az erőszakról, az erőszakmentességről, az erőszaktól való a szabadságról szólna, de ez csak kiindulás. Már Farkas József írása is magáról az emberről kérdez: *„Kicsoda az ember? Milyen a még (már) nem manipulált ember?”* És szépen kibontja az okokat, amelyek kultúránkban évszázadokon át változatlanul továbbadódnak a nevelés – a manipulálás – által. *Mi a baj a szeretetüggyel?* – kérdezi, és ahhoz a Kierkegaard-hoz fordul, aki – többek mellett – a legmesszebb jutott az ember valóságának megértésében. *Végtelen adósságba bonyolódtam valakivel* – mondja Kierkegaard a szeretet jelentéséről. Milyen ismerős a gondolat, pedig alig ismerem *K*-t. Hála című írásomban pont erről a végtelen adósságról írtam. A törlesztés hogyanjáról és nehézségeiről. *Nincs miből törleszteni* – írja a szerző. Nem gyűlik össze az a bizonyos anyag, amivel törleszteni egyáltalán lehetséges. A szerző megáll a ténynél, és rácsodálkozik, hogy Isten örökkévaló szeretettel szeret. És azt mondja: az ő módján kell szeretni. Na, de az évszázados hibás nevelés ellenére? Hogyan? – kérdezhetnénk mi, akik már sok mindennel próbálkoztunk.

Hartmut Meesmann távolságtartást javasol. *Aktív odafigyelés a másikra* – az ellenségre –, *belátni, hogy a folyamatok fontosabbak, mint az eredmények* – írja. Persze ő nem az emberről beszél, hanem politikusokról – általában. Arno Gruen a fociszurkolókkal (huligánok) példálózik: *ezek az emberek nem képesek jelentőséggel felruházni létüket* – írja. Nagyon szépen kibontakozik írásából, hogy: *Nem, így nem mehet tovább!* Talán az ennek a mély válságnak az értelme, hogy egyre szélesebb körben váljon nyilvánvalóvá ez a felismerés: a világosság hiánya – *saját kétségbeesésünk, félelmeink, gyávaságaink, fájdalmaink.* Társadalmi feladatnak ítéli ennek megoldását – mert nem olvasta, nem olvashatta előtte Farkas József cikkét.

Holger Schlageter az örök áldozatokat – furcsa példák sora: politikusok, focidrukkerek, örök áldozatok – hozza példának, és megállapítja: *az útnak az elején a közvetlen szembesülés és a konfliktus szakasza áll – az pedig fájdalmas.* Majd a végén összegzésképpen: *...csak remélni lehet, hogy a tanulás szándéka is társul ehhez..., hogy meglássák mások jogait is, és segítsék őket...* Itt ismét eszembe jutott Farkas József írása: Nem vagyunk-e a közös kultúra és nevelés alapján mindannyian „politikusok, fociszurkolók és örök áldozatok”, akik nem vállalják az önkéntes szenvedést: meglátni saját valóságunkat? És a javaslatokban még sehol sem jött elő az adósságcsökkentés, csak mindig a valóság tünetei – másoknál.

És aztán kedves, szeretett Imre bácsink óhaja: *Az kellene, hogy az igazi keresztények láthatóan kiemelkedjenek ebből a keresztvízzel meglocsolt pogány tengerből!* Igen. Bejön egy újabb réteg: a keresztvízzel meglocsolt pogányoké. Milyen is a már nem manipulált ember? – kérdezi Farkas József. És lassan azért megjön a válasz lehetősége is Sulyok Gábor írása végén: *Nem arimateai József üres sírja..., hanem a mi életünk és hitünk igazolja a „jézusi megváltást” vagy a föltámadást.*

De a kérdés kérdés marad: Hogyan is jön létre, és milyen is a már nem manipulált ember? Gyurka bácsi – tőle szokatlan módon – szintén belemegy ebbe a „pszichológiai” kérdésbe, bár a siker/sikertelenség témakörén belül. *Önmagammal szemben érvényesített radikalitás* – mondja. És itt cseng vissza Kierkegaard gondolata: *Isten kiüresítette önmagát – Isten végtelen adósságba bonyolódott velem.* Vagyis, másképpen fogalmazva: végtelen adósságtörlesztésbe kell bonyolódnom Istennel. Gyurka bácsi Jézus ácsszerepkörben betöltött egyéniségkalapálását hozza fel követendő és *életünk legsürgősebb feladata* példájának. *Nagyobb türelmetlenségre van szükségünk önmagunkkal szemben* – írja tőle nagyon is szokatlanul, hiszen személyesen nekem azt mondta egyszer, hogy a felebarát szeretete mellett nem kell Isten szeretetével foglalkozni. Az, annak következtében, magától eljön. Ez más: *alapvetően az első radikalitáson fordul minden.* Ennek eredménye az életünk és magatartásunk, aminek az eredménye, hogy Jánosnak és Jézusnak *tanítványai voltak.* Igen, a „Kéz a kézben elmegyek veled akárhová!” – a *közösség*, de nem a politikusoké, nem a focistáéké, nem az örök áldozatoké, és még csak nem is a keresztvízzel leöntött pogányoké, hanem az Országot keresőké, akik így épülve építik Isten Országát.

Igen. Talán Bhutánban – meditációs alapon, ha már így nevezik náluk az imádságot, annak mély megértésével és egyéniségformáló erejével – lehetséges a manipuláció elleni harc, bár erősen kétlem, hogy ez társadalmilag szabályozható folyamat lenne. Ott sem mások az emberek, mint itt. A manipuláció csak a mély önismeret és világismeret alapján mérséklődik, akkor sem állandóan, hanem a forráshoz újra és újra visszatérve lehet belőle átmenetileg, majd egyre jobban kiemelkedni. De az alap Jézus szerint is: Szeresd a te Uradat, Istenedet... Ki vagyok én, és hol van bennem az én Istenem, akit önmagamként kell szeretnem?

És akkor befejezésül Puszta Sándor verse! Talán ez a befejezés fejezi ki a legszebben azt a vágyat, amely nélkül minden korábbi csak szavak cséplése. Ez az a vágy – ha nem nyomja el a mindennapi manipuláció –, amely újra és újra emlékeztethet a hazafelé, az én Istenem felé vezető útra: az adósságcsökkentés útjára, amely nem odaát van, hanem most, itt közöttünk, és bennem, ha rátérek.

Szóval, köszönöm Nektek:

Farkas István
Budapest

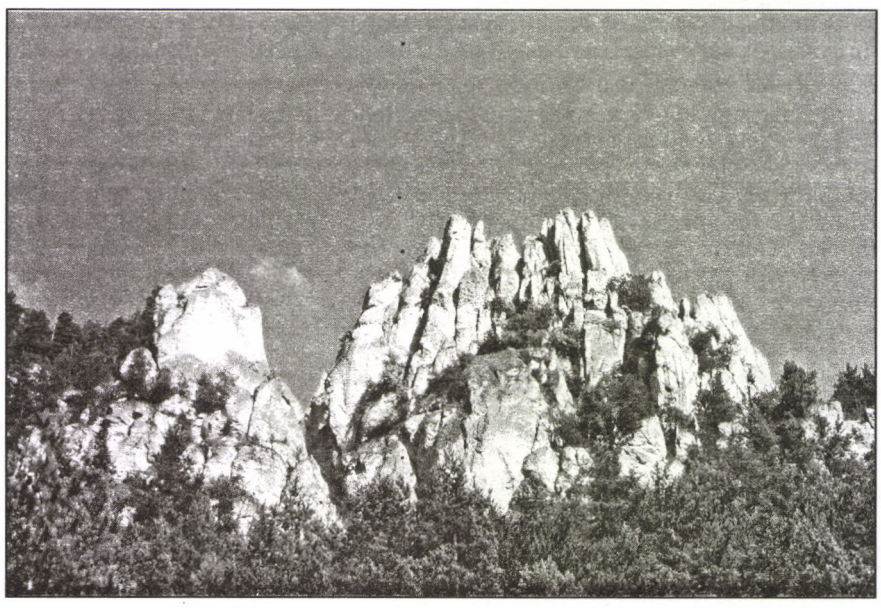

Életkép

PÉCS FELÉ FÉLÚTON

Szerda volt. Az öregedő plébános már hajnalban lerúgta magáról a paplant. Föltápászkodott, kettőt krákogott, azzal keresztet vetett magára. Mindig Isten nevében kezdte a napot. Utána végigsimított a hasán, mintha ezzel meg lehetne mérni, éjjel menynyit vastagodott a hája.

– Este Kovácséknál nagyon finom volt az a pörkölt, de megint összetévesztettem az evést a zabálással – sóhajtotta, de már nézett is hátra, mert megérezte, hogy valaki szeretetre vágyik mögötte. Ő is mindig ettől szenvedett. Ez a valaki pedig szép piros kiskutyája volt: a számítógép alól bújt elő, farkcsóválva már fel is ágaskodott hozzá. Lehajolva átölelte, megcsókolta sima homlokát, előtte azonban szétnézett, látja-e valaki. Hogyan is láthatta volna? De megszokta, hogy bizonyos dolgokat nem tehet a hívei szeme láttára. Megbotránkoznának. Mint ahogy egyesek azt is tekintélyrombolónak tartották, ha futni látták, mint egy kamaszt. Sokszor még a plébánia meg a sekrestye közötti rövid, tíz-tizenöt méteres távot is így tette meg.

Ezen a napon azért kelt korán, mert Pécsre indult, hogy meglátogassa beteg házvezetőnőjét. Izgult az út miatt. Nehogy baj legyen az öreg Opellal, és Pécsett nehogy megint beleszaladjanak, mint pár hónapja.

Egymás után kétszer mosott fogat. Nem is tudta, miért. Feledékenységből? Az ünnepi érzéstől? Ma valami nagyon szép fog történni? Az ilyesmi ritka.

Kocsijával egy óra alatt elérte Baját. Már a Duna-hídon futott. Ez mindig bizsergető érzéssel járt. Az élet legfontosabb kérdéseit borzolta fel benne. Mint a „Szent Lajos király hídja” azzal az öt teljes és befejezett, a mélybe hullt sorssal. Vagy azt, hogy de jó lenne már a „túlsó parton” lenni, mennyei fényekben fürödni, a boldogságban úszni.

Már Dunaszekcsőt is elhagyta. A szomorú kis Csele-patakkal a háta mögött, Pécs felé éppen félúton meglátott a járdán egy vézna nőt. Amaz egyedül ácsorgott a buszmegállóban, és nagyon bizonytalanul intett neki. Emiatt jól túl is futott rajta, gondolataiba süppedve. Aztán mégis megállt, visszatolatott érte. A nő zavartan, mentegetőzve szállt be. Palotabozsokról jött, és lekéste a buszt.

Pár percig szótlanul ültek egymás mellett. A plébános tapintatosan csak futó pillantást vetett a szomorú arcra. Se szép, se csúnya nem volt. Sápadtka, hervadozó negyvenes. Majd lenézett a lábára. Az egyfolytában remegett.

– Beteg? – kérdezte tőle.

– Pánikbeteg vagyok – felelte a nő. Néhány szóban elmondta az életét. Pécsett volt dada az egyik óvodában. A főnöknője annyira rászállt, kínozta, hogy végül sikerült kitúrnia onnan. Hazaköltözött Bozsokra. Édesanyjával nagyon szerették egymást, ám ő fél éve meghalt. Neki férje sosem volt. Részeges és goromba apjával kettesben élnek. Munkája nincs, a gyógyszer drága. Templomba jár, de az sem segít. Ott is egyedül van. „Nincs embere.”

A pap egyre szomorúbban hallgatta ezt a temérdek kínlódást. Látta, hogy alkalmi utasának se reménye, se kapaszkodója. Nagyon szeretett volna segíteni rajta. Először ezzel próbálkozott:

– Magának nem gyógyszer kell, hanem szeretet. Ez hiányzik, ezért beteg.

– Igen – jött a meglepően gyors válasz. Erre nem számított. Meglepődött, hogy ez az egyszerű és félszeg asszony ilyen jól megértette. És ilyen természetességgel egyezett bele.

– Keresse fel a papját! Biztosan segít.

– Ő jó ember, de mégse megyek. Nagyon idős és beteg. Alig tudja ellátni a négy faluját.

A plébánosnak egyre jobban fájt a szíve. Félig az asszony felé fordult. Arcán mint néma vészkiáltást fedezte fel a törődés utáni sóvárgást.

– Megfoghatom a kezét? – kérdezte.

– Igen. – Ez a válasza is ugyanolyan gyors volt, mint az előbbi. Szinte összefolyt a kérdéssel. Így tehát a páp bal kezével a kormányt tartotta, jobbjában meg a nő kezét, Pécs felé végig, majd egészen a város közepéig, míg amaz ki nem szállt. Határozottan, védőn és szíve egész melegével. Csupán addig engedte el egy-egy pillanatra, míg sebességet váltott.

Csendben voltak. Csak néha váltottak egy-két szót. Minden egyszerű volt és jó. Ahogyan a szeretet is – bár a legnehezebb, mégis – a legegyszerűbb és a legjobb.

A plébános ki-kinézett az ablakon. Sokszor megjárta már ezt az utat. A táj tehát ismerős. De mitől is várná, hogy megváltozzon? Mindenesetre az érzés, amely most fészket rakott a lelkében, nagyon békés volt, és kristálytiszta. Úgy érezte, hogy ennyi elég. Teljesen elég. És ehhez bibliai megerősítés sem kell. Nem kell segítségül hívnia azt sem, aki a farizeus Simon házában hagyta, hogy egy bűnös asszony megbotránkoztatásig csókolgassa, könnyeivel öntözze, hajával törölgesse a lábát. A kérdezőre sem kell hivatkoznia, akinek a harmincnyolc éve béna azt válaszolta: „Nincs emberem.” Még az is csak napok múlva villant fel az agyában, hogy olykor jobb prédikációt lehet mondani a kezünkkel, mint a szánkkal. És hogy azon a szerdai napon a Csele-pataknál maga Jézus ült be melléje, az Ő kezét vette a magáéba félúton.

Amikor a nő kiszállt a kocsiból, megköszönte a stopot. Egymásra néztek. Tudták, hogy nem találkoznak többé. (De ki meri állítani, hogy nincs másvilág?) Remegő lába miatt gyorsan, kicsit kacsázó léptekkel távolodott, mégis mintha valamiféle erő áradt volna belé a másik érintéséből. Még a járda is segített neki. Simán, szinte kedvesen terült ügyetlen lába elé, hogy el ne botoljék. Ma talán ripők apja is kedvesebb lesz hozzá, ha délután hazaér.

A plébános csak késő este talált vissza Pécsről. A csillagok ragyogtak ezen az éjszakán. És valaki már nagyon várta. Amint behajtott a nyitott kapun, mint a heves szélvihar, felszegett fejjel szaladt eléje kiskutyája, Piroska. Összedugták az orrukat a szokott szertartás szerint, de most meg is kérdezte tőle:

– Piroskám, ugye vártál? – S még hozzátette: – Szeretlek!

Az ilyen kedves szavakra nem lehet nem válaszolni. Így aztán nem is csodálkozott, amikor a kutya emberi hangon felelte rá:

– Én is szeretlek!

Erre még egyszer átölelte. Kicsit szorosabban, mint szokta.

Kerti László

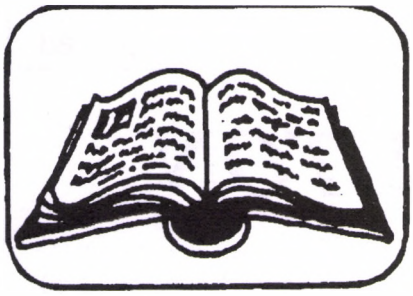

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Podmaniczki Imre (Izsák), a novemberieket Tóth Miklós (Fertőd-Eszterháza) készítette.

Október 7. — Évközi 27. vasárnap — Mk 10,2–16 — „Menő” vagy haladó?

Jézus tesz a modernre, a trendire, a „ma már” sznobságára. Jézus maradi. Vagyis megmarad szilárdan és hűségesen a „kezdeti” isteni gondolatnál, s onnan egy tapodtat sem tágít. Ő tudja, miért. Mert az Isten, a háromságos Isten alkotja meg az embert a maga képmására, kettőből egyet, s az új teremtmény természetrajza nem lehet más, mint az Alkotóé: Atya-Fiú-Szentlélek – Egy Isten. Jézus és az Atya: Egy – a Lélekben. Nincs szó válásról, elhidegülésről, csak egyről van szó: egyre inkább egybenőni, és ebben az egységben megerősödni. Az élet trendje a növekedés, a teljesség felé való nyújtózkodás. Így keresi minden percben Jézus az Atya akaratát, s teszi is, azonosulva Vele élete és vére árán is. Az élet élni akar, a szeretet teljesedni akar. Atya-Fiú-Szentlélek egy akar lenni. Jézus nem akar ariánus lenni. Ami ezzel ellentétes, az megcsúfolása az Istennek: sorvadás és pusztulás.

Nemcsak a házasság törvénye ilyen, hanem minden élőé is. Kikel, növekedik, teljességre jut. Megszületik, minden készségét kifejlesztve felnőtté válik. A szeretet élni akar, teljessé válni akar, s mivel adni akar, gyümölcsöt akar teremni. Ez a törvénye, ez a rendje, ez a szeretet-Isten képmása az emberben. Ezzel szembemenni: konok, önző, keményszívű cselekedet.

A teremtett világ vonásai csak előképek, előremutatnak a teljes odaadásra, a hiány nélküli áldozatra. Jézus elhagyta Atyját, értünk szegénnyé lett, hogy mindnyájunkat gazdagítson. Misztikus egységben egyesül a benne hívőkkel. Ő a Vőlegény, népe a menyasszony. Ragaszkodik Egyházához, ragyogó tisztává akarja tenni, amelyen se szeplő, se ránc, se más fogyatkozás ne legyen. S velünk marad a világ végéig. De helyet is készít nekünk, hogy végleg együtt legyünk, s részt kapjunk az élet teljességéből. Ilyen egységet, végleges ragaszkodást kíván meg Ő, az Atya képmása az istenarcú embertől is.

Milyennek szeretne látni minket? Ragaszkodónak, töretlen bizalmúnak, ártatlan, fondorlatok nélküli szívvel élőknek – mint a kisgyermekek. Hogy igazi gyermekek legyünk. A gyermek kapaszkodik, a kamasz húzódozik, a hívő ragaszkodik. Élvezi Jézus érintését, és szeretne hozzábújni. Hogy úgy legyen, mint a teremtés kezdetén volt.

Október 14. — Évközi 28. vasárnap — Mk 10,17–30 — Olcsó mennyország?

Ó, dehogyis olcsó, sőt nagyon drága! Nem lehet imádsággarasokért, alamizsnafillérekért megvenni, sőt a Tízparancs dénárjai is elégtelenek a mennyország megszerzésére. Érzi ezt a Jézus elé boruló ember is: valamit még tennie kellene. Előírásos jámborsága nem adja meg a lelke bizonyosságát, hogy eleget fizetett az örök életért. Szívesen adna még valamit – de mindent nem. Az már túl sok lenne. Pedig Jézus felkéri a táncra: „Mondd már ki, te mafla, hogy azért mondasz jónak, mert az Isten vagyok: Te vagy a Messiás, az élő Isten Fia!”

Azért ez az ember szimpatikus nekem: különösen az, hogy elszomorodott, mert szerette volna megtenni, amit Jézus mondott, de nem tudta. Aki túlságosan a földre nehezedik, teli zsebbel biztonságban érzi magát, nagyon nehezen tud szeretni, karjait felnyújtani, hogy egészen Istenbe kapaszkodjék. Nem is élvezi a mindent odaadni tudók titkos boldogságát, amire Jézus el akarja vezetni. Mit ér a gazdagsága, mit ér a jámborsága, ha nem egészen, felszabadultan az Úré?

Olyan sokféle kötelékünk van: a szürke anyagiaktól kezdve a színes emberi kapcsolatokig. Minden lehet akadály, ha Jézus ránk tekint és megszeret. Mert az odaadásunk egyenesen arányos a szeretetünkkel. Azzal is, ahogy felismerjük és megtapasztaljuk Jézus szeretetét, azzal is, ahogy mi „belezúgunk” Istenbe. Saul fia, Jonatán megkedveli Dávidot, s mindent neki ad. Köntösét, övét, kardját és kedvenc tárgyait, amelyekhez annyira ragaszkodott. De a fellángoló szeretet mindent levétet és átadat vele, mert megszerette a lelke Dávidot.

Szűkös kis élet a tanítványoké: rozzant hajó, foltozott hálók, kopott evezők. De nekik csak ez van. Mindent odahagynak Jézusért. És ők tudnák megmondani, hogy mindent hátrahagyva mekkora boldogság érte őket, s mindent százszorosan visszakaptak. Sőt, nemcsak elnyerték az örök életet, hanem a mennyei Jeruzsálem talpkövei is lettek.

Október 21. — Évközi 29. vasárnap — Mk 10,35–45 — „Amint a mennyben…”

Hallatik – Pázmány Péterrel szólva –, hogy a Sátán bukása onnan támadt, hogy Isten kinyilvánította, mi a módi a mennyben: a nagyobb szolgálja a kisebbet. Erre mondta Lucifer: Nem szolgálok! Olyan vagyok, mint az Isten! – Hát, nem olyan vagy! Pont a fordítottja vagy! Mert az Isten nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon, és életét adja sokakért. Furcsa nekem, hogy ez a két tanítvány (vagy anyjuk, Szalómé, a másik verzió szerint), az utolsó jeruzsálemi út előtti időig sem értették meg, mi a mennyei norma. Ott az utolsó helyre ülnek, ott lábat mosnak. Az angyalok embert szolgálnak. De hát a Szikla-Péter is nehézfejű, mert ő sem tudja elviselni, hogy Jézus, az Úr és Mester, a rabszolgák rendjében utolsóként, megmossa a lábát. „Példát adtam nektek: amint én cselekedtem, úgy kell nektek is tennetek.” Nos, ez a mennyei rend és trend. Ilyen rend kellene a földön is, ha Isten országát akarunk, az Isten Fiával, Jézussal építeni. Jakab, János és Péter hamarosan rájön.

Persze ott, ahol a hatalom dicsfényében lehet sütkérezni, palotákban lakni, élet és halál urainak lenni, nagyméltóságú uraknak hívatni – ott nagy a tülekedés és sorban állás. De ha az elsőség kicsiséget, üldözöttséget, szolgálatot jelent, ott igen rövid lesz a jelentkezők sora. Mindenkinek mindene lenni, minden egyház gondját vállunkra venni, közben állandó támadásoknak kitéve lenni – nos, ott nem igen kapaszkodnak az első helyek után. Ha miniszternek lenni valóban szó szerint szolgálatot jelent, nagy bajban van a miniszterelnök. Talán ezért mondta a megválasztott Luciani bíboros a kétharmad után: „Az Isten bocsássa meg nektek, amit velem tettetek!” I. János

Pálként bele is halt a szolgálatba egy tágas hónap múltán.

Ugye, gyakorló szülő vagy? Letérdelsz, és bekötöd a gyerek cipőfűzőjét. Nyakadban hordozod. Lemondasz mindenről, hogy adhass. Fáradtan örülsz, hogy jóízűen alszik. Éjfélkor felkelsz a szomszéd baján segíteni. Mindenkinek mindene akarsz lenni. Nos, hát utolsó vagy, nagyobbként kisebb vagy, de tudja az Atya, hova ültessen. Valahova az értünk kicsinnyé lett Fia közelébe.

Október 28. — Évközi 30. vasárnap — Mk 10,46–52 — Kihez menjünk?

A lehetőségek akkor is széles skálán mozogtak. Farizeusok és írástudók, papok és főpapok, maguk csinálta és Isten által rendelt próféták. Szóval, sokan voltak.

Voltál már abban a helyzetben, hogy kérned kellett? Nem folyamatosan, csak egyszer. És találkoztál a lenéző, megalázó „nekem van” tekintettel? Nem? Adj hálát az Istennek! Ez az ember, ki tudja, mióta, így szerezte mindennapi kenyerét. Megalázva kinek-kinek kénye-kedve szerint kiszolgáltatva. Érzed? Szerencséje volt, hogy az arcokat nem láthatta, de a garas csörrenéséből tudta, milyen arccal vetették oda.

Miért éppen Dávid Fia? Mit várt tőle? Busásabb alamizsnát? Aligha! Azt, amit e szó jelentett: Izrael üdvösségét, az atyáknak tett ígéret beteljesedését. Dávid Fia az volt, aki Istentől jön népe megváltására. Aki örömhírt visz a szegényeknek, szabadulást a foglyoknak, s megvilágosodást a vakoknak. Aki hirdeti az Úr kegyelmének esztendejét. Hozzá kiált. Mit kezdene a názáreti ács- csal? Mit Mária fiával, Jakab és Simon testvérével? Hogy garast adjanak? Nem, ő a világ Világossága után kiált: Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!

Van, amit embertől nem, csak Istentől kérhetünk. Ez a megalázott vak megtalálta, amit mi így vallunk meg: Világosság a világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől. És Márta fellángolt szívének sóhaját: „Mert Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia, aki a világba jön!”

November 4. — Évközi 31. vasárnap — Márk 12,28b–34 — Eszmecsere a jeruzsálemi templomban a főparancsról

Az evangéliumi részlet a hit és az Istennek tetsző élet rövid foglalata.

A templom volt a legmegfelelőbb hely erre a beszélgetésre és eszmecserére. Itt az imádás és az Isten-tisztelet központjában a beszélgetés során a lényegről volt szó, minden parancs elsejéről. Sok parancsot kellett volna teljesíteni, olyan sokat, hogy nehéz lett volna a parancsokat helyesen értelmezni, jól áttekinteni; és a fontossági sorrendet is könnyen elhibázhatjuk.

Érdekesek a körülmények is. Miként került sor erre a beszélgetésre Jézus és az írástudók között? Amint megérkezik Jeruzsálembe, Jézus első útja a templomba vezet. Már többször próbára akarták tenni, és csapdába csalni. Mindenki azt akarja a zászlajára írni: Én csapdába csaltam Jézust.

Jézus mindig többet mond válaszában, mint amit kérdeznek tőle. Most is így van. Az írástudó kérdése nem szokatlan. Bárki föltehette volna. Jézus válasza sem szokatlan: „Halld Izrael!” Ezt az imádságot a vallásos zsidó ember mindennap elimádkozza. Fölmondja az első parancsot – ez a legtermészetesebb. A mindennapi ismétlés formálja, alakítja a gondolkodását. Jézus válaszában új dimenzió nyílik: A fölfelé, az Isten felé való (vertikális) gondolkodást kiterjeszti, kibővíti az ember felé való (horizontális) gondolkodással.

Itt a jeruzsálemi templomban minden az oltárra és az áldozatbemutatásra irányul és összpontosul. Jézus továbblép. Elmondja az „igazi imádás” titkát: a szeretet etikája azt jelenti, az Istent szeretni annyit tesz, mint az emberekkel, a felebarátainkkal együtt érezni, az éhezőknek ételt adni, a ruhátlanokat felöltöztetni, a hontalanoknak szállást-tetőt adni a fejük fölé, és a szomorúakat megvigasztalni.

A kőből épült templom csak egyik központja az Isten-tiszteletnek. A másik központ az emberszívekben van: „Testetek a bennetek lakó Szentlélek temploma” (1Kor 6,19). Megfontolandó tehát, hogy emberképünk tükrözi igazán Isten-képünket.

Érdekel-e mélyebben Jézus tanítása? Istenképünk és emberképünk közelít-e Jézuséhoz?

November 11. — Évközi 32. vasárnap — Mk 12,38–44 — Kerüljük a lelki üresség!

A farizeusok a lelki tartalom helyett a külsőségekre adtak; arra, hogy külsőleg hogyan néznek ki, nem pedig arra, hogy belsőleg milyen emberek. Arra adtak, hogyan vélekednek róluk az emberek, de arra nem, hogy jóság, szeretet, adakozás, igazság, a szegények, és az özvegyek védelme tartalmassá tegye az életüket. Feltűnősködtek az emberek előtt, de nem szerénységükkel és helyes alázatukkal, hanem kevélységükkel és a főhelyek elfoglalásával. Az imádság külső formája szerint nagyokat imádkoztak, a szívük azonban nem emelkedett föl az Istenhez. Imamalomként elmondták a zsoltárokat, de nem hódoltak Isten előtt, nem kértek tőle bocsánatot, és nem adtak neki szívből hálát.

Ezeknek a helytelen magatartásformáknak mik lehetnek a következményei?

Nem az istenfélő lelkület a fontos, hanem az imádság látszata. Ilyen képmutató magatartással elér bennünket a lelki üresség. A feltűnési mánia és a feltűnési viszketegség nem pótolja és helyettesíti a tettekben megmutatkozó szeretetet. A kevélység, az uralomvágy és a hatalomvágy kiégeti a lelket, a bensőt. Helyesen mondja Assisi Szent Ferenc: „Amennyi az ember az Isten előtt, annyi ő, és nem több."

Mi a teendőnk, hogy ne a farizeusok magatartása legyen ránk a jellemző?

Vegyük észre mellettünk lévő, szükséget szenvedő embertársunkat. Már faluhelyen, az előző helyemen is megtapasztaltam, hogy sokan vannak az idős, magukra maradt emberek, szülők, nagyszülők. A gyermekek és az unokák elkötöztek a városokba, s ritkán látogatnak haza szüleikhez. Mi, akik ott élünk mellettük, hallgassuk meg őket, és ha kell, segítsünk nekik!

Egyéni életünkben pedig törekedjünk arra, hogy elkerüljük a képmutatást, legyőzzük magunkban az uralomvágy és hatalomvágy kísértését. Imádságunk legyen őszinte Istenhez fordulás.

Mindezek legyőzésében segíthetnek bennünket családtagjaink és közösségi testvéreink, akik figyelmeztetnek bennünket hibáinkra és jellembeli rossz tulajdonságainkra. Fogadjuk meg figyelmeztető szavukat, és igyekezzünk kijavítani hibáinkat. Helyes önismeretünk és önnevelésünk is segít ebben.

Nem vagyok-e a látszatok embere? Tudok-e a kicsiből is nagylelkűen gazdálkodni, és a kevésből is szívesen adni?

November18. — Évközi 33. vasárnap — Mk13,24–32 — Életünk vetése beérik

Jézus ezzel a sötétnek tűnő megfogalmazással nem ijesztgetni akar bennünket, hanem figyelmeztetni arra, hogy életünknek egyszer vége lesz, ahogyan ennek a világnak is. A modern festészet is sokszor így ábrázol. Meg kell magyarázni, hogy mit ábrázol a kép. Az első keresztények abban reménykedtek, hogy még az ő idejükben újra eljön Jézus, és akkor ők is vele együtt mennek a mennybe. Ezért föl akartak készülni, elő akartak készülni a vele való találkozásra. Komolyan vették, hogy nem lélekben rendezetlenül, közömbösen és bűnösen akarnak találkozni Jézussal, hanem lélekben méltó módon. Ez a remény éltette az első kereszténeket.

Jézus pedig második eljövetelekor összegyűjti választottait, vagyis az ő követőit országába. Ez egyben figyelmeztetés is nekünk, hogy mindenkor legyünk készen a vele való találkozásra.

Jézus állásfoglalásra is késztet bennünket. Már itt, földi életünkben állást kell foglalnunk vele kapcsolatban: Mellette, vagy ellene vagyok?

A képek mit mondanak? A világban ezek a jelek arra utalnak, hogy a világ rendje fölbomlik, és az összevisszaság jelentkezik.

Jézus az emberek lelkében az összekuszálódott dolgokat (bűn, rossz, betegség, fogyatékosság), egyenesbe akarja hozni, a kusza szálakat ki akarja simítani. Kérdezhetnénk: Mi ebben a mi szerepünk és feladatunk? Ne csak Jézusnak kelljen ebben munkálkodnia, hanem mi is tegyünk meg a magunkét. Feladatunk az állandó lélekjobbítás, a felebaráti szeretet-cselekedetek, és az, hogy az elesettek mellé odaálljunk.

Az egyházi év a vége felé közeledik. A szentírási szakaszok pedig a ránk váró, szüntelenül közeledő világvégét jövendölik meg. Életünk vetése beérik. Az újjáteremtett világmindenségben megmarad és beteljesedik mindaz, ami értékes és maradandó volt itt a földön, ami pedig pelyva és értéktelen, azt kidobják.

Igyekszem-e, hogy minél inkább Jézus mellett foglaljak állást cselekedeteimmel és szavaimmal egyaránt? Éber, virrasztó lélek vagyok-e?

November 25. — Krisztus Király ünnepe —Jn 18,33b–37 — Ki van életem középpontjában?

Az emberiség történelmében sok elvetemült, lelketlen és gonosz királyt ismerünk. XII. Piusz pápa 1925-ben mégis meghirdette az akkor is nagyon megzavarodott és hatalommániás világnak Krisztus Király ünnepét. Ezzel az ünneppel talán azt akarta megerősíteni, hogy az emberek figyeljenek Jézus Krisztus tanítására. Arra a fontos igazságra figyelmeztet bennünket, hogy Jézus Krisztus legyen életünk középpontjában. Jézus Krisztus személyét és tanítását ismerjük meg minél jobban és mélyebben, és a szerint éljünk is.

Amikor meghalljuk ezt a szót, hogy király, akkor belénk sulykolt történelmi tanulmányaink alapján egy zsarnoki, kiszámíthatatlan és rettegett uralkodóra gondolunk. Ellenszenv támad bennünk a király szó hallatán.

Bár a személy testesíti meg a hatalmat, az erőt és az uralmat, az ellenszenv alapja nem a személyben, hanem a dologban rejlik, azaz a király szerepében és feladataiban: uralkodik, élet és halál ura, törvényeket hoz, büntethet stb.

Hogy mi, emberek ne gonosztetteket vigyünk végbe, ne uralkodjunk, és ne zsarnokoskodjunk mások fölött, ahhoz az kell, hogy Jézus Krisztus evangéliuma és tanítása szerint neveljük önmagunkat: türelemre, munkára, megbocsátásra, békére, tiszteletre és szeretetre. Ma azért neveletlenek és tiszteletlenek az emberek, a fiatalok és a gyerekek, mert helytelenül azt gondoljuk, hogy mindent szabad. Gondoljunk arra, hogy magunkat is, másokat is nevelni fáradtságos és küzdelmes feladat, sok-sok erőfeszítést kíván tőlünk.

Akkor tudunk normálisan együtt élni a földön (az egyes emberek is, meg a népek, nemzetek is), ha az igazságosság, a béke, a rend és a szabadság érvényesül, mégpedig minden ember javára.

Jól értem-e Krisztus Király ünnepét? Az igazság királyának tartom-e? Hűséges vagyok-e hozzá?

* * *

Mindszenty József bíboros úr 120 éve született. Átérezte egyházunk és nemzetünk sorsát. A világon szétszórtan élő magyarokra így emlékeztet: „A magyar fa leveleit messze elhordta a világfergeteg. Eggyel-eggyel találkozva, ne mondjátok Káinnal: Vajon őrzője vagyok-e öcsémnek? Bizony, az vagy! Vigyázzatok minden árva magyarra, mint a szemetek világára, és ne múljon el egyetlen nap, hogy valamelyik árva falevélre jótéteményt ne írtatok volna!"

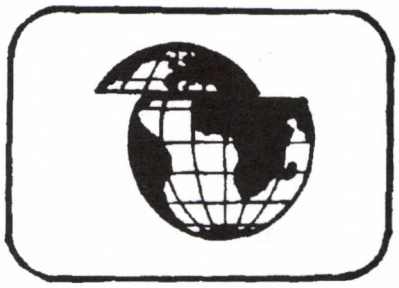

Albínógyilkosságok Tanzániában

A Kizeza nevű falu *Zukuma*-kultúrcsoportjának táncosnői és táncosai egy kiemelkedő fa árnyékában gyülekeznek, nem messze a futballpályától. Kis és nagy dobok kilométernyi távolságra hallhatóan adnak hírt a küszöbön álló fellépésről. Amikor a 150-200 falulakó nagy félkört alkot a döngölt földből kialakított színpad körül, megkezdődnek a formációs táncok. Egyre vadabbá válnak a mozgások és a kiáltások. Egyre gyorsabban peregnek a dobok. Egy jó órával később, az előadás végén a tánccsoport két legerősebb férfija két és fél méter hosszú pithont emel ki egy faládából. Az óriáskígyó nagyon elevenen és veszélyesen tekereg. A kígyóval végzett tánc fejezi be az előadást, amelyhez semmilyen turisztikai jelleg nem tapad. A helyi művészek ingyen lépnek föl, a hagyományos táncban lelt örömük okán.

„Interaktív politikai színházat csinálunk a Zukuma-táncosokkal”, tájékoztat *Benjamin Mgonzwa*. A 36 éves színész, pantomimművész és rendező a 2000 lakosú Kizeza faluban él, a *Mwanza* nevű nagyváros felé vezető országút mentén, messze távol Tanzánia turisztikai célpontjaitól. Korábban hét évet Németországban élt. „Sok dobszakkört vezettem iskolákban”, meséli. „Amikor visszatértem Tanzániába, szembesültem az albínók nyomorúságával. Védtelenek, teljesen tehetetlenek, babonás emberek üldözik és megölik őket világos bőrük miatt.”

Benjamin Mgonzwa cselekedett. Anyagi támogatást szerzett németországi barátaitól. Aztán a falujabeli Zukuma-tánccsoporttal együtt létrehozta a *Community-színház az albínók meggyilkolása ellen* nevű programot. „Üzenetünk – Hagyjátok élni az albínókat! – szíven találta a sok száz nézőt”, mondja, majd így folytatja: „Tanzánia összes egyházainak papjai minden vasárnap prédikálnak az albínógyilkosságok ellen, s a muszlim lelkészek ugyanezt teszik a pénteki imákon, de a papok szava többnyire csak az emberek fejéhez jut el.” A fejtől a szívig – nagyjából ez a leghosszabb út a világegyetemben, főként akkor, ha arról van szó, hogy az embernek meg kell változtatnia viselkedését a fenyegetettség, a stressz és az életveszély helyzetében. Ezért idézte emlékezetébe Benjamin a brazil színházi veteránt, *Augusto Boalt* (1931-2009) és annak *Community-Theatere*rét, azt a színházi irányzatot, amely az 1970-es és 1980-as években népszerű volt Németország akkori békemozgalmában: Színpadul a járda vagy egy metróállomás szolgál. A színészek egy a nézők számára ismert konfliktust adnak elő – majd egy dzsóker, aki a szereplők és a közönség között helyezkedik el, megkérdezi a nézőket, milyen megoldásokat tudnak elképzelni a drámaian ábrázolt problémára. „Vágják le az albínó kislánynak még a bal karját is?”, kérdezte dzsókerként Benjamin Mgonzwa a kizezai előadás után. „És lám, bekapcsolódtak, a megszólítottak közbeléptek. A végén egyre világosabbá vált a nézők számára, hogy határozottan védelmükbe kell venniük az albínókat.”

Az albínók elleni gyilkosságok Tanzánia északi részén, a Victoria-tó környezetében, a Mwanza nevű ipari város sűrűn lakott régiójában a leggyakoribbak. Ott dolgozik a város egyik buszpályaudvarán *Johana Mabuja*, kereken napi egy dollárt fizetésért. Fél. „Az embereket tuszkolom be a *dala-dalákba*, a kisbuszokba”, mondja a nőtlen férfi, és hozzáteszi: „Ez nehéz munka, mivel szinte semmit sem látok. Azonkívül túlságosan ki vagyok téve a napnak és a pornak.” Johana Mabuja albínó. Az egyik kocsma árnyékos zugában, a tűző közép-afrikai naptól védve meséli aztán a 42 éves férfi: „Mwanzába menekültem, mert a nagyvárosban nagyobb biztonságban van az életem. Korábban falun éltem anyámmal és a rokonaimmal. Ez túlságosan veszélyessé vált.” Johana ama kb. 200 000 tanzániai közé tartozik, akik az albinizmus nevű génhiba hordozói: gyenge a látásuk, világos a bőrük. Az olyanok számára, mint Johana Mabuja, ez életveszélyes kombináció.

A Nap betegített meg”, mondja a vöröses szőke, göndör hajú férfi. Pontosabban nem ismeri a dolgot. De nem egyedül a napsugárzás jelent életveszélyt számára és a hasonlók számára, hanem mindenekelőtt számos polgártársa. Johana a Mwanzától délre lévő nyomornegyedben él. Esténként függőlakatokkal zárkózik be, mert nem bízik a szomszédaiban: „Meg kellett tanulnom, hogy idegennek ne nyújtsak többé kezet, mert lehet, hogy kést rejteget, és levágja a kezemet”, mondja. Az állandó fenyegetettség magányba kényszeríti. A városi közigazgatás segélyvonalat hozott létre az albínók számára, csakhogy „a központ éjszaka kikapcsol, és a sötét órákban az ember ott áll segítség nélkül”, mondja Johana.

Megnézzük az egyszerű söröző̈ben velünk szemben ülő férfi kezét: fehér és rózsaszínű, akárcsak a miénk, de tele van varas sebekkel, továbbá terjedelmes szemölcsökkel és más bőrelváltozásokkal, amelyeket Európában eltávolítana a bőrgyógyász, hogy megelőzze a bőrrák kialakulását. De Johana szegény, költségvetésében egy fillér sincs kézkrémekre. Viszont szívesen venné, ha lenne mobiltelefonja: „Akkor legalább föl tudnám hívni az anyámat és a nővéremet.” Nővére szintén albínó. „Talán eljut a kormány által fiatalok számára létesített menekülttáborba, ha túl naggyá válik a veszély”, reménykedik Johana. Amióta három évvel ezelőtt megkezdődtek az albínók elleni gyilkosságok, Johana nehéz életet él. „Életem tele van félelemmel”, mondja. Vasárnaponként elmegy a katolikus misére, ez valami vigaszt nyújt neki. „Szenvedek, mivel magányosan élek, távol a családomtól.” Arra a kérdésre, van-e valami öröm is az életében, azt feleli: „Igen, amikor reggelenként érzem az erőt, hogy belevágjak egy új napba.”

Miért a sok albínógyilkosság? *Jacob Bulengela* televíziós újságíróként dolgozik Mwanzában, egy helyi adónál: „Emlékszem, körülbelül tíz évvel ezelőtt a *shinyangai* régióban, tehát itt a közelben, bűnözők hajtóvadászatot indítottak a kopasz férfiak ellen,

hogy rendkívül erős szerencsefétisekhez jussanak. Továbbá állandó veszély fenyegeti az idős, egyedülálló, vörös szemű nőket." (A vörös elszíneződés attól van, hogy évtizedeken át füstös főzőkunyhókban, faszéntűzhelyeken főznek.)

Vagyis arról a „bűnbakmechanizmusról" van szó, amelyet a Bibliából is ismerünk, és amelyet a francia kultúrakutató és teológus, *René Girard* (sz. 1923), valamint a svájci jezsuita, *Raymund Schwager* (1935-2004) dolgozott fel elemző módon. Jacob Bulengela „bűnbaktetteknek" tartja a boszorkányként megbélyegzett idős nők elleni bűncselekményeket. Az üldözött albínók esetében azonban ajánlatosnak látszik elemezni a mwanzai régió gazdasági állapotát is.

A Victoria-tó körüli termékeny vidék teljesen betagozódott a globális kapitalista piacgazdaságba. „Korábban két, indiai kézben lévő halfeldolgozó üzem volt Mwanzában – ma hét van", mondja Bulengela. A mwanzai repülőtéren van Közép-Afrika leghosszabb – „eredetileg katonai célokra készült" – fel- és leszállópályája. Erről a reptérről indulnak minden este nagy orosz és ukrán Antonov teherszállító gépek a Victoria-tóból származó, filézett sügérekkel. Az ún. Victoria-sügér azonban nem őshonos a kereken 69 000 km^2 felületű édesvízben, hanem importált színes sügérről van szó, amely kiszorítja a honos halfajtákat, és tönkreteszi a tó ökológiai egyensúlyát. Afrikai halászok ezrei szolgálják ki az indiai halüzemeket Mwanzában – de fogásuk egyre kisebb. Egyes kétségbeesett emberek ekkor arra az ötletre jutnak, hogy különösen hatékony szerencsehozóra van szükségük. És ha aztán egy hírhedt boszorkánydoktor a költséges konzultáció során áhítatosan kijelenti, hogy a szerencsétlen halász megmentése és gyors meggazdagodása érdekében arra van szükség, hogy egy albínó világos hajzatát szőjék bele a halászhálóba, akkor az illető felbérel egy bűnözőt, s egy albínó élete máris veszélyben forog. Mert a „boszorkánydoktorok", vagyis bűnöző varázslók játsszák a főszerepet a védtelen albínók elleni barbár embervadászatban, ők adnak megbízást albínók elleni gyilkosságokra. Ők képviselik a fekete mágiát, a fekete vudu helyi változatát. Szemben állnak velük a hagyományos gyógyítók, akik felelősségteljesen gyakorolják a fehér mágiát, a fehér vudu helyi formáit, s a testi-lelki szenvedők meggyógyítására törekszenek.

A Victoria-sügér mellett az arany a második csapás a Victoria-tó régiójában: A száz kilométerre délre fekvő *Geitában* találhatók Kelet-Afrika legkiadósabb aranybányái. Már a német gyarmatosítók megkezdték a kitermelést, 1910-ben. Ma a világon a legnagyobb aranybányakonszern, a kanadai *Barrick Rt.* uralja az ágazatot. Kelet- és Közép-Afrikából érkező aranyásók ezrei keresik szerencséjüket saját szakállukra Geita rendkívül bizonytalan tárnáiban, a törvény által szabad prédának minősített területeken. A bányászati multi, a Barrick viszont *Tulawaka*, *Buzwagi* és *Bulyanhulu* sok száz négyzetkilométer kiterjedésű, magas kerítéssel tökéletesen elzárt fejtéseit ellenőrzi. „A *Barrick Company*-nek saját repülőtere van; ami aranyat ezek kivisznek, az kibújik a Tanzániai Köztársaság ellenőrzése alól", tájékoztat Jacob Bulengela.

Benjamin Mgonzwa a geitai szabadegyházi gyülekezet támogatásával szervezte meg a bányásztelepülésen az egyik színházi akciót a szorongatott albínók védelmében. Az ott élő aranykeresők között ugyanis megtalálhatók a bűnöző boszorkánydoktorok „kuncsaftjai", akik albínók ujjaiból állítanak elő „hatásos" fétiseket – hogy kikényszerítsék a nagy aranyleletet az aknákban. A tévés újságíró, Jacob Bulengela, aki adventistaként hitéből fakadóan élesen elítél minden varázslást, megmagyarázza: „A kis magánbányászok egész Közép-Afrikából érkeznek, Kongóból, Ruandából, Kenyából. Nap mint nap az életüket kockáztatják a biztosítás nélküli aknákban. Alig vannak tartalékaik. Ha nem találnak aranyat a mélyben, hamar oda a pénz, és éppígy a hitel is az ismerősök körében. Akkor aztán az éhezés következik, és terjed a kétségbeesés. Ez a szükséghelyzet űzi a kétségbeesett aranyásókat a varázslókhoz, akik albínó-fétiseket ajánlanak megmentésül."

Ha a rizsföldek és a trópusi gyümölcsfák termékeny vidékének göröngyös, poros útjain haladunk, egyedül álló, hagyományos kerek kunyhók ötlenek szemünkbe. Ha a tetőcsúcsra fehér követ, kagylót vagy csontokat erősítettek, akkor ez annak a jele, hogy hagyományos gyógyító működik ott. *Maniele Elias Mgonzwa*, Benjamin apja is ilyen gyógyító, de előzőleg negyven éven át az *Afrikai Anglikán Egyház* mozgó evangélistájaként dolgozott. Az idős férfi és felesége örül az *ibondói* félreeső tanya parasztudvarába érkező látogatásnak. Tiszteletünkre Maniele Alias levág egy tyúkot, amelyet zöldséglevesben főz meg, s aztán nyugodt áhítattal fogyasztjuk el. A két öreg tizenegy unokát nevel fel, köztük számos AIDS-árvát. A nagycsalád halottait rögtön a lakóépület mögött temették el. A magántemető csendes liget, dús füvel és sárga-lila virágokkal. A levegőben lepkék táncolnak.

Diana nevű lányuk támogatja az idős házaspárt a túlélés mindennapi munkájában. Dianát öt gyerekével együtt elhagyta a férje. Maniele Elias kivezet minket a kis földekre, amelyeket vegyes kultúrával művel meg: manióka, édesburgonya, földimogyoró, kukorica, bab, padlizsán. Gyógynövényeket is termeszt. „Bűncselekmény, amit a boszorkánydoktorok művelnek az albínókkal", mondja az idős férfi. „Minden emberi élet szent!" Nagy a haragja: „Minden gyógyítónak kötelessége tisztelni az életet, és jót tenni – ettől senkinek sem szabad eltérnie. A boszorkánydoktorokkal azonban nem lehet beszélni. Az ő szemükben ugyanis a gyengék élete semmit sem számít, mivel a kapzsiság mozgatja gyilkos praktikáikat."

Angelina Chuma, a filigrán albínó hölgy vezeti Mwanzában a *Tansania Albino Society*-t. Ő mondja: „Foglyokként élünk, senki sincs, aki megvédene minket." Erős ablakrácsokkal ellátott irodájában a legújabb áldozatok nevét tartalmazó lista függ a falon. Angelika ismeri a történetüket. Egy 15 éves kislányról beszél, akit éjszaka otthonában támadtak meg, és öltek meg a felbérelt gyilkosok. Aztán beszámol olyan nőkről és férfiakról, akiknek előzetes figyelmeztetés nélkül levágták az egyik karját. „Az albínók ma már egyetlen ismeretlennek sem nyújtanak kezet." Ha egy elhunyt albínót eltemetnek, hullarablók éjszaka kiássák, és ellopják a holttestet. „Betonlapok alá kell temetkeznünk", mondja keserűen. Mindazonáltal a tanzániai állam tesz valamit: *Jakaya Kikwete* államelnök tüntetően adoptált egy 14 éves albínó lányt. Az igazságszolgáltatás a legszigorúbb büntetéssel fenyegeti a boszorkánydoktorokat. „De *Vicky Ntetema* újságírónőnek, aki a *BBC East Africa* irodáját vezeti Dar es-Salaamban, 2009 óta minden éjszaka máshol kell aludnia, mert a tanzániai nyilvánosság elé tárta az albínógyilkosságokat, s ezért halállal fenyegették meg a boszorkánydoktorok."

Zacharia, Angelina helyettese az önsegélyező szervezetben, vallásos férfi. Azt mondja, hogy Isten segíti az

üldözött albínókat: „Sosem hagy cserben minket!” Majd így folytatja: „Nekünk, albínóknak együttest kellene alakítanunk, pont olyat, mint Kongóban a kerekes székes zenészek. Akkor aztán lennének fantasztikus fényképek, talán híresekké válnánk, és akkor az egész világnak elmondhatnánk, mi történik velünk.”

Késő délután van, a hajnali derengésben kezdődött munkanap vége. Dobok hívják össze az embereket. Benjamin Mgonzwa egy országút melletti buszmegállóban szervez interaktív színházat a megfélemlített albínóknak. Ő maga alakítja – forgó szemekkel és hatalmas hangon – a dzsókert. A közönség bekapcsolódik. Falusiak százai lesznek tanúi: az előadásban gyalázatos bérgyilkosokat alakítanak a színészek; jól táplált politikusok varázslás segítségével akarják javítani választási eredményüket; varázslók ígérik kétségbeesett embereknek, hogy lehozzák nekik a csillagokat az égről. Benjamin közvetlen kérdésekkel avatkozik be a mozgalmas történésbe: „Mit csinálsz te az albínó-testrésszel?” „Miért akar a varázsló ilyen sok pénzt?” „Ki védi meg az albínókat a gyilkosoktól?” És egészen biblikus módon: „Őrizője vagyok én a testvéremnek, a nővéremnek, a szomszédomnak?” Végül pedig fölteszi a legfontosabb kérdést: „Mit tehetünk mi itt a faluban az üldözöttekért?”

A szerepjáték üzenete megérkezik – a fejekbe és a szívekbe. Benjamin Mgonzwa, a rendező később kimerülten mondja: „A végén tudták a nézők, miről is van szó. És megértették, hogy beavatkozásukkal tudnak segíteni, sőt életet tudnak menteni.” – Ez jó hír a halálosan megfélemlített albínók számára.

*

Az *albinizmus* oka egy génhiba; mivel a testből hiányzik a melanin nevű festékanyag, a bőr és a szőrzet fehér. A fekete-afrikaiak 2,9-4,5%-ában van jelen ez a génhiba, az európaiak körében 1,4% az arány. A génhiba kiváltójának a vérrokonok évszázadokon át folytatódó házasságát tartják.

Az *albínók* szélsőségesen fényérzékenyek. A napsugárzás rendkívüli módon megterheli bőrüket, sérüléseket, felhólyagosodást, másodfokú égési sebeket – és bőrrákot okozva.

Az *albínó csecsemő* gyakran rossz előjelnek számít az afrikai társadalmakban, ezért sokukat rögtön a szülés után megölik. Az albínók és feketék közötti házasság csaknem kizárt. Mivel érzékeny bőrük miatt nemigen lehet használni az albínó gyerekeket a mezei munkákban, ezért félreeső vidéki régiókban gazdasági hátrányt jelentenek.

Tanzánia az albínógyilkosságokkal került azt újságok címlapjára. 2007-ben ötven gyilkosságot regisztráltak, de a nyilvánosságra nem került esetek száma ennél sokkal nagyobb lehet. 2009-ben több száz embert zártak börtönbe ilyen bűncselekmény miatt. Hét albínógyilkosra halálos ítéletet szabtak ki, de nem lehet tudni, hogy végrehajtották-e.

Elisabeth Zoll
és **Thomas Seiterich**

Forrás: Publik-Forum, 2011/3

Halálos fenyegetés az automatánál

Alejandro Solalinde küzdelme a menekültekért

Ez a férfi egy aszkéta, s ugyanakkor egyenesen bibliai formátumú harcosa az igazságosságnak. A neve *Alejandro Solalinde de Guerra*, katolikus pap Mexikóban, abban az országban, amelyet régóta gyilkos bandaháborúk zilálnak szét. Nemigen beszél önmagáról és szokásairól, mert a túl nagy nyíltság veszélyeztetné az életét. De Solalinde különben is tartózkodó, nem teszi témává önmagát, teljesen feladata mögé rejtőzik. „A délnyugat-mexikói menekültek lelkipásztori gondozásának püspöki megbízottját” és a *Hermanos del Camino* („Az út testvérei”) nevű menekültotthon megalapítóját 2007 óta fenyegetik a meggyilkolással *Ciudad Ixtepec*ben. Ez a pap, aki állhatatosan szembeszáll a szervezett bűnözéssel és a bérgyilkosokkal, nemzetközileg is jelképes alakká vált. A médiumok feltételezik, hogy menekülőben van a drogmaffia és az általa megvásárolt politikusok halálos fenyegetései elől. Ő maga „hosszúra tervezett külföldi utazásról” beszél, amelynek „vége az lesz, hogy visszatér hazájába”.

„65 éves vagyok, és 36 éve vagyok pap”, meséli az Amnesty International által a YouTube-on közzétett rövid portréjában. Többet nem mond magáról, hanem a munkájáról beszél, amelyet „a legszegényebbekkel és legsebezhetőbbekkel végez, az USA felé úton lévő menekültekkel, akiket a mexikói drogmaffia ezrével hurcol el, és gyilkol meg vagy taszít rabszolgaságba”.

A mexikói püspökök megparancsolták neki, hogy átmenetileg hagyja el az országot, hogy meg ne gyilkolják. Alejandro Solalinde engedelmeskedik. És védekezik. Az amerikai tv-ben szemére veti két politikusnak, Oaxaca és Veracruz szövetségi államok exkormányzóinak, Ulisses Ruiznak és Fidel Herrerának, hogy az ő megölését szorgalmazzák, és módszeresen „a gyűlölet légkörét” teremtik meg vele és a szegénységből menekülőkkel szemben. Állítólag 300 000 euró vérdíjat tűztek ki a fejére. Ezzel kapcsolatban Solalinde egy jegyzetfüzetet emel a magasba, és fenyegetően kiáltja a kamerába: „Minden tényt följegyeztem.”

Ciudad Ixtepecban jobboldali csoportok arra szólítanak föl, hogy az emberek mérgezett ételt adjanak a kolduló menekülteknek. Amikor 2012 áprilisában meggyilkoltak egy helybeli lakost, a bandák hajszát indítottak a menekültek ellen. Solalinde beszélt a meggyilkolt anyjával. Bátran bizonyította a menekültek ártatlanságát, és ő maga vállalta a meggyilkolt temetési szertartásának végzését. Csak a gyászolók elszánt beavatkozása akadályozta meg, hogy két bérgyilkos megölje Solalindét a temetőben.

Mexikóban nemzeti vita bontakozott ki arról, az állam, a hadsereg és a rendőrség miért mutatkozik képtelennek arra, hogy megvédje Solalindét és más papokat, apácákat és polgárjogi harcosokat. Solalinde májusban egy pénzkiadó automatánál tudta meg, hogy életideje lejárt: „Egy ismeretlen férfi szólított meg, és azt mondta, hogy bérgyilkosaimat már felfogadták és kifizették.”

Eugen Albert

TARTALOM

Tanulmány
Hans Küng: Életem értelme 2–3
Fulbert Steffensky: A konok büszkeség szépsége 4–5
Helmuth Jaschke: Az öröklött sebzettség 6–7
Erwin Utters: A halál nem a vég 10–11
Életképek
Karin Vorländer: „Mindent jelentünk egymásnak" (Rudolf Korn) 8
Doris Weber: A csapás 8–9
Orbán Péter: Hogyan is van az „egy fokozása"? 9
Kerti László: Pécs felé félúton 25
Megemlékezés
Balogh László – Schanda Beáta: Kovács Terézia 12–13
Zsombok György: „Ugy segíteni..." 13–14
Christian Feldmann: A kételkedés védőszentje 15–16
Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 16, 24
Gyerekeknek Moha-mese
Ismerkedés 17–18
Interjú
Farkas István: Emberről és Istenről (Garay András) 19–22
Könyvismertetés
Hegyi Béla: Zárójelentés (Gromon András) 23
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26–28
Harmadik világ
Elisabeth Zoll és Thomas Seiterich: Albínógyilkosságok Tanzániában . 29–31
Eugen Albert: Halálos fenyegetés az auzomatánál 31
(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

Sík Sándor

Az ősz dicsérete

Fiatal arcnál, fiatal szemeknél
Láttál-e szebbet a vén nap alatt?
A lánynak mondja: Rózsaszín születtél!
És a világnak: Én megváltalak!
De jár az év, és teljes lesz a rózsa,
Tejes tavaszból tüzet szív a nyár:
Gyermek apára, tengerek hajósra,
Isten és ember férfiúra vár,
Aki szeret, de nem hogy őt szeressék,
És cselekszik, mert szent a kötelesség.

De legzengőbb a lomb zenéje őszkor,
Bimbó-, s virágnál mézebb a gyümölcs.
Elzúg a harc és elzajong a hőskor:
Harcosnál, hősnél emberebb a bölcs.
Ó lombos erdők őszi orgonája,
Milyen teli-mély a te muzsikád!
Ezer sípod egyszerre intonálja
Az emberélet ezernyi dallamát.
Tavasz illata, nyarak szenvedelme
S a tiszta tél kristály nyugalma benne.

Ó emberélet édességes ősze,
Te vagy az összhang és az árnyalat.
A tavasz benned fanyarát legyőzte,
Erdőtüzeket, aszályt a nyarak.
Magára ismer benned mind a kettő
S te mind a kettőt áldod, érleled.
Piros nyaradnak nem volt lángja meddő,
S magtalan nem lesz szép fehér teled.
Mert a szivárvány színei megérve
Elsimulnak a ránctalan fehérbe.

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/5. (135.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2012-re (postaköltséggel):
Belföldre: ..... 2500,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXIII. évf. 6. szám
2012. december
240,– Ft

Adventi és karácsonyi meditációk

Mária és József párkapcsolata

Interjú Klaus-Peter Jörns teológussal

Jézus és a gyerekek

Interjú Debreczeni Zsuzsával

Moha-mese

Búcsú Dombi Jánostól

Az együttérzésről

Egy német evangélikus grúziai missziója

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Tudósítások a „harmadik világból”

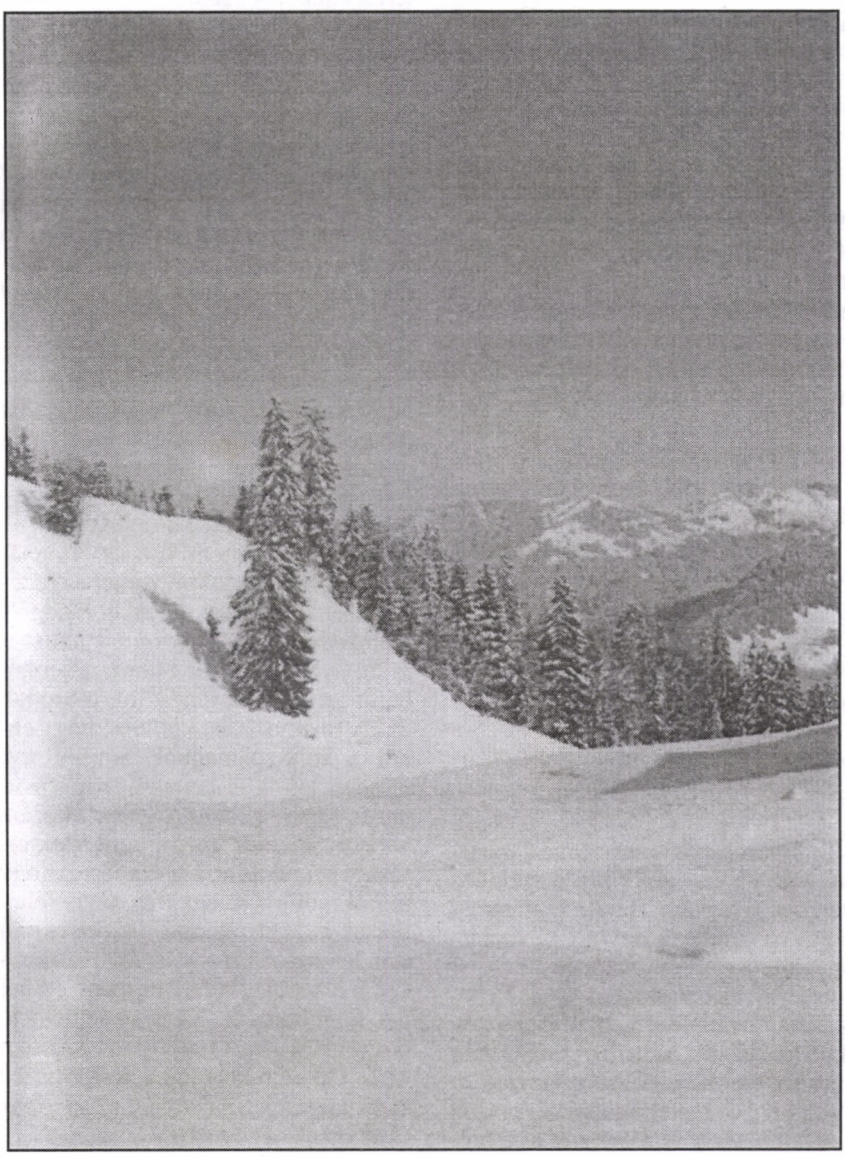

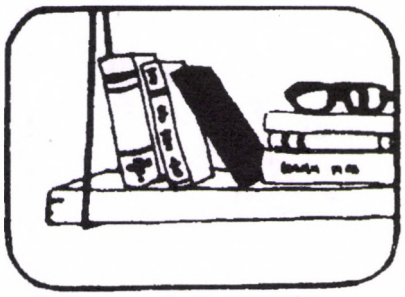

Merza József

Gnosztikus?

Ébredj, ember, mély álmodból:
Megszabadulsz rabságodból,
Közelít már üdvösséged,
Eltörlik már minden vétked!

Ez a mi gnózisunk, a keresztény ismeret. Hatvan évvel ezelőtt tehát felkeltem reggel ötkor, hogy a hajnali sötétségben végigmenjek a Kun József – később Szabó Lajos – utcán, majd rátérve a Palóczy utcára, elérjem a minoriták templomát, és benne a remény felgyúló adventi fényességét. Boldog órák, boldog hazatérések a világosodó, bár még homályos, ködös napszakban. Nagyon egyszerű reggeli után indultam az iskolába, és nem zavart, hogy megszűnt a hitoktatás, új tanárok jöttek, régi osztálytársaink harsány, új dalokat daloltak. Mindez körülöttünk zajlott, de mi már levetettük a régi álmot, számunkra nincs többé rabság, közel van az üdvösség, megszabadulunk a vétkektől. Ez a lényeg, ki fogjuk bírni a történelem újabb, fájó fordulatait. Azt, amit szerzetes tanáraink szétszórása, sok egykori társunk elpártolása jelentett. A hűség mellett ki kell tartani, a reményt nem szabad megcsalni.

A helyzet nem egészen egyszerű. Eljön '56, és sokan megismerkednek a szabadság világával. Diákkorom adventi romantikája után tíz évvel, Frankfurtban új gnózis születik. Hallgassátok!

„Méltó és igazságos, hogy itten vesszek el,
Mert semmi sem segít az emberen
S kezdődik megint a régi förtelem.
Tudjátok meg, hogy az élet hadifogság.
A foglárok a foglyokat kínozzák,
És egyre megy, hogy a foglárból olykor
Fogoly lesz s foglár a fogolyból,
Mert mindannyian elveszünk."

Ez bizony más ének. Jövő januárban lesz ötven éve, hogy disszidens szerzője (Horváth Béla), régi álmát elhagyva, a létező egyház ellenében fogalmazta meg új gnózisát. Ez az ismeret nem az emberiség, hanem a kapitalista társadalom végkoráról szólt. Majd a második, keserű csalódás után hazatért, és Magyarország szocialista jövőjében vélte felfedezni az ország és az emberiség új reményét és a boldog bizonyosságot. Azóta megtudtunk egyet s mást. Ő, valószínűleg, nem olvasta Gide 1936-ban megjelent könyvét szovjetunióbeli utazásáról, sem Koestlerét, 1940-ben, a déli sötétségről. Sajnos, nem mindig olvassuk azt, amit kellene, és ennek okai vannak. Hogy az európai műveltségű Illyés, vagy a Sztálin nevéhez fűződő, *Les questions du leninisme* [A leninizmus kérdései] című könyvet kiválóan bíráló Németh László miért állt a hivatalos irányzat mellé, azt nem tudom. Szerencsére Szolzsenyicin Első körét 32 évvel magyar megjelenése előtt olvashattam, és ez elég jól mutatja, hogy a külföldi kapcsolat mennyit segíthetett a tájékozódásban.

Egyelőre azonban még visszafelé megyek az időben. Nem különös, hogy egy kilencéves kisgyerek, aki már három éve az égvilágon mindent elolvas, ami a keze ügyébe kerül, kikönyörgi az anyjától, hogy vegye meg a Nyugati pályaudvar peronján lévő árustól Cronin orvosregényét, a *Réztábla a kapu alatt* című bestsellert, nem is nagyon olcsó kiadásban? Ponyvaregényt már 28 fillérért lehetett kapni, és onnan felfelé, félpengős, pengős irodalmat 5 pengős Dante-kiadásokig. Karácsony Benő könyve tíz pengőbe került, nem is vette meg anyám a máramarosszigeti főtéren. Igaz, akkor már infláció volt, de mégis. Mire a Nyugati peronjára eljutottam, már mögöttem volt az elfogadható ifjúsági irodalom zöme, és rendszeresen olvastam a jobboldali Új Nemzedéket, a kifejezetten antiszemita, nyilas Magyar Futárt, a németbarát színes heti magazint, a Signalt és így tovább. Nem különös, hogy ebből a sajtózuhatagból, amiből sok minden ma is él bennem, határozottan és életre szólóan Andrew Manson válasza maradt meg, amit doktori vizsgáján adott arra a kérdésre, hogy miből indulna ki egy diagnózis felállításakor. Azt mondta, hogy semmit sem tekintene bizonyosnak. Igen egyszerű felfogás, talán minden ember így gondolkodik. Ki is nevethetnek, hogy ezt a nagy tudományt szűrtem le, és cipelem hetven éven át. Hiszen ez oly gyerekes! Tényleg az, de csak az elvakult embereknek.

A messziről jól látható ismeret alkalmazására azonban még sokáig nem került sor. A szülői ház, a tisztelt tanítók, tanárok, lelkiatyák feleslegessé teszik a rágódást a nagy kérdéseken. Az alapismeretek benn vannak a kis katekizmusban és Pokorny Emmanuel bibliai történeteiben. A darwinizmus hangjait elnyomja a hittanár határozott állásfoglalása az istentelen gondolkodás ellenében. Nem voltak elméleti problémáim. Gyakorlati megoldások érdekeltek: megvallani a hitet, nem csatlakozni vallásellenes szervezetekhez, összetartani a barátaimmal, közösségben lenni azokkal a papokkal, akik vállalták hivatásukat az új szelek ellenében. Nem csinálni karriert, sem szakmait, sem társadalmit, ha annak elvtelenség az ára.

A háború utáni első próbatétel tehát szembesülés a demokráciával, a társadalom új hullámával. Az újonnan jötteknek remény a tudásra, a boldogulásra, a szegénységből kitörésre, nekünk pedig arra, hogy keresztény felfogásunkkal meg tudunk állni, gyakorta hátrányos helyzetben, a megváltozott politikai, anyagi, ideológiai viszonyok között is. A múlt és a jövő emberei találkoztak. A becsületesek elfogadták a történelem fordulatát, a mindennapi életben pedig elfogadták egymást is. Gonoszság, gazemberség, szenvedés mindig volt, de ezt feldolgozni csupán munka, fáradozás, türelem, nem pedig hit kérdése volt. A politikai harc, a hatalmasok élet-halálra menő birkózása nem a mi gondunk volt, sok mindenről nem is tudtunk. A hűség mellett ki kellett tartani, a reményt nem volt szabad megcsalni, akkor sem, ha már máglyafüst kezdett terjengeni a levegőben. [A szerző Sík Sándor Máglyafüst című versére utal. – *A szerk.*]

Öntudatlanul, nem is tudva róla, a figyelmes kisgyerek, majd diák vizsgálgatni kezdi a világot, benne az eszméket, embereket. Mert ugyebár kiinduláskor semmi sem bizonyos, de mivel lépni kell, mert abból áll az élet, a legjobbnak látszó irányban mozdulunk el, miközben egészséges óvatossággal, örök bizonytalansággal figyeljük, hová is vezetnek lépteink. Becsüljük, őrizzük korábbi tudásunkat, könnyelműen semmit sem kockáztatunk, józan lépéseket tervezünk és teszünk meg. A gyakorlati tevékenység során pedig felnézünk a

földről az égbe, hogy istenkapcsolatunkból erőt, eligazítást kapjunk a tisztességes életre.

Nem állítom, hogy mentesek voltunk a romantikától, az örökségbe kapott misztikától, a képzelt lelkiségtől, hiszen a vallási irodalom bőven hozta az évszázadok legendáit, látomásait, meséit, csodáit. Jó emberek, barátaink, példaképeink hittek ezekben. Mme Gibory negyven évvel ezelőtt még megmutatta nekem a csodás érem kápolnájában azt a fotelt, amelyben a Szűzanya ült, amikor Labouré Katalinnak megnyilatkozott. Nincs kétségem, hogy még sokáig fognak megmutatni helyeket, tárgyakat, amelyek arról beszélnek, hogy a keresztény életben jelentősége van a csodának, a csoda várásának, elhívésének. Évával néha megbeszéltük azokat a törekvéseinket, amelyekkel mi is szerettünk volna részesei lenni valamilyen titokzatos eseménynek, megnyilvánulásnak, kinyilatkoztatásnak. Ha csak a jelenkori vallásos sajtóból tájékozódom, akkor is tömegével vehetem tudomásul azokat a közléseket, amelyeket az elmúlt századokban szent asszonyok kaptak Jézustól, az Ő szent szívétől, isteni anyjától, más szentektől. Éva és én nem kaptunk ilyet. Nem nyílt meg az ég, nem töltötte be titokzatos felhő a teret, a felhőben nem látszott csodaszép úrnő, nem is bízott ránk semmit. Ez, kétségkívül, hiány, de a hitben megmaradás szempontjából nincs jelentősége. A remény így is a miénk. Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek.

A szemünk azért nyitva volt, s láttuk, hogy az elmúlt századok forradalmai hogyan falták fel folyamatosan a saját gyermekeiket. Ehhez jött a huszadik század két nagy háborújának addig nem látott méretű emberpusztítása, álmok és remények sorozatos elmúlása. Kiszámíthatatlan sorsfordulatokban pusztultak az emberek, hallatlan szenvedés, megpróbáltatás zúdult különféle eszmék híveire. Menekülhettél Budapestről Bécsbe, onnan Berlinbe, majd tovább Moszkvába, a sorsodat nem kerülhetted el, ha hited a munkásosztály felemelésére irányult. Tehetséges, művelt, jó szándékú emberek tömege pusztult el gátlástalan vezetők miatt, mert még azt sem mondhatom, hogy a pusztulásba vivő vezető mindig erkölcsi nulla volt, csupán az biztos, hogy nagyon akart valamit, és ágyukkal fegyverezte fel jóindulatát, megszentelt fegyverekkel pusztította politikai ellenfeleit. Az általa látott jót akarta mindenáron megvalósítani, és ebbe sokan belehaltak. Nem ismerjük lelkük belsejét, nem tudjuk „what was in the bottom of their mind" [„mi volt gondolataik mélyén" – Capek], azt viszont nagyon jól látjuk, hogy az erőszak miként szegélyezi hullákkal a történelem útját. Ez gnózis. Nem komcsizok, szocizok, mert méltó keresztény gyilkosokat is állíthatnék párhuzamba velük. Agnosztikus vagyok abban a tekintetben, hogy miként ítél róluk Isten, de gnosztikus vagyok a tetteik megítélésében. Amiben pedig agnosztikus vagyok, arról nem minősítek, hallgatok, de figyelek a következményekre. „Je me suis réservé a la vengeance" – dit le Seigneur [„Enyém a bosszú" – mondja az Úr], és írja, a Karenina mottójaként, Tolsztoj. Hallgatásom nem beleegyezés, nem a tények relativizálása.

Boldogok a reménykedők, mert – miért is? Boldogan halt meg az agg Simeon és a tiszteletre méltó özvegy, Anna, mert látták szemeik, foghatták karjaik azt, akit Isten ígért, Isten küldött minden népnek, világosságul a pogányoknak, és Izrael népének dicsőségére. Anna és Simeon viszont nem látta a saját népe által leköpdösött, megkorbácsolt, megfeszített küldöttet, ezért nyugodtan halhattak meg, nem kellett állást foglalniuk a messiási szerep mibenlétéről. Mi ismerjük a teljes történetet, és aggódva kérdezzük, volt-e értelme ennek az eljövetelnek, születésnek? Ment-e előrébb a világ, új sínekre futott-e a történelem, van-e remény? Adventi kérdés. Mit válaszolunk erre, kedves barátaim? Van itt örömhír a szegényeknek, szabadulás a foglyoknak? Konkrét szabadulás konkrét foglyoknak, vagy elvont, lelki szabadulás, de rácsok mögött? Egyáltalán, miről szól az adventi történet?

„I have a dream" [„Van egy álmom"] – mondta King, s mivel isteni álmot álmodott, szépen bele is halt. Aztán a polgárjogi mozgalom termékeként – tagadhatatlanul – lett mégis valami, afroamerikai egyenjogúság, a vezérkari főnökök egyesített testületének afroamerikai elnöke. Fékezett álmodozás. Majd jött egy hazugság, s azóta sorban robbantják fel magukat az önkéntesek, hogy megszabadítsák népüket az idegenektől. Szabadság és paradicsomi üdvösség. Kettős remény. Ismét remény. És hány remény az örök békéről, Isten államáról, mai politikusaink és egyházi férfiaink álmáról, Isten Országáról! Ha az oroszok olvasták volna Tolsztoj Hadzsi Murat-át, akkor nem vágtak volna bele ázsiai kalandjaikba, ha akármilyen rendcsináló politikus tudná, hogy az erőszak erőszakot szül, kétszer is meggondolná, hogy megpróbálja-e népét erőszakkal saját képére, vagy inkább álmai képére és hasonlatosságára formálni. Almodunk, jó szándékkal álmodunk, valamiről álmodunk. Sütőnek kiverték a szemét az álmai miatt.

Menthetetlenül álmodunk, reménytelenül remélünk. Immanens reményeink vannak, és hozzá kell szoknunk, hogy ezek meg is valósulhatnak, és nem is, részben igen, máskor egyáltalán nem. Huszonöt évvel ezelőtt, az Annavölgyi emlékben írtam álomról, traumáról, depresszióról. A tizenhat részes sorozatnak jó fogadtatása volt, az „Érted vagyok" sokat közölt is belőle. A szerkesztő azonban nem közölte a depresszióról szóló fejezetet. Nem szoktam kérdezni, mit közölnek és miért, illetve mit nem és miért nem. Helyesnek találtam a döntést, a még felfutó Bokornak nem volt szüksége bagolyhuhogásra, bár objektíve jó volt a szövegem. Öt év múlva megtörtént a rendszerváltás, lehetett stílust váltani, új álmaink is lehettek. Majd múlt az idő, a dolgok nem alakultak elképzelésünk szerint, elé-

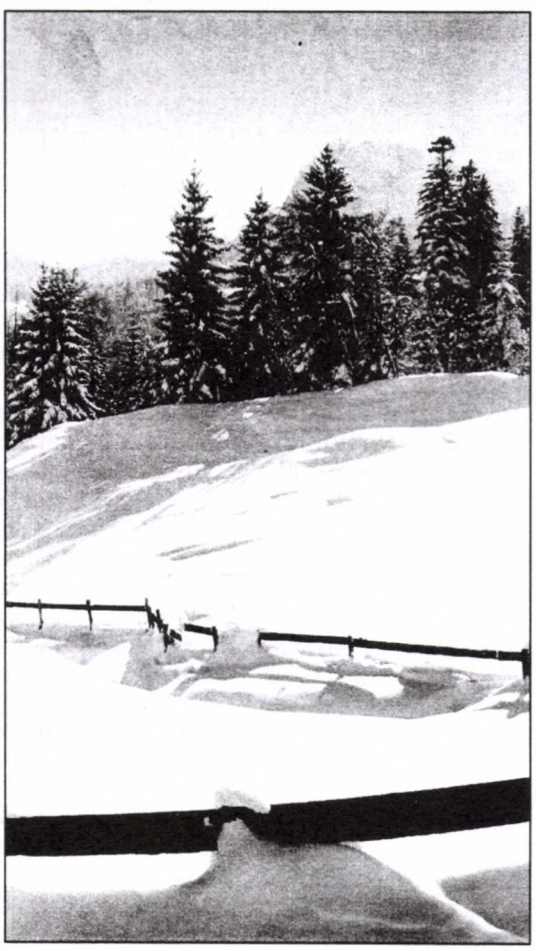

gedetlenek lettünk, ki bírált, ki depressziós lett. Amíg egészségesek vagyunk, nem olvasunk orvosi könyveket, amikor pedig rájuk fanyalodunk, esetleg már elavult a textus.

Álmodunk és csalódunk, és ismét álmodunk és remélünk. Reméltünk '56-ban, reméltünk a hatvanas évek végi gazdasági reform idején, reméltünk a nyolcvanas években. E világi remények e világi befejezésekkel. Sánta is megszólalt, aztán elhallgatott, és az 1990-ben Szakolczay Lajosnak adott interjúja közlését is megtiltotta. Sánta morális író volt, írói témája az erkölcsi kötelesség, az erkölcsi ítélet, az erkölcsi önazonosság megteremtése volt. Vallotta, hogy a jó műnek a becsületesség a formája, a becsületesség a szelleme. Igazságosnak kell lenni, a jó és a rossz nem relativizálható.

De hát mi az igazság? A szerencsétlen Pilátus is ezt kérdezte. Saját néped tart gonosztevőnek? – faggatta az előtte álló magányos embert. Mivel kívülálló volt, és számára a birodalom érdeke volt az első, áldozatként dobta oda Jézust, hogy lecsillapodjon a zavargás. „Az egyházuk püspökei határolódnak el a maguk nézeteitől” – mondta a hadbíró, és elítélte a szolgálatmegtagadókat, hogy rend legyen az államban és az egyházban. Ha nincs rendszerváltás, egy remény szállt volna el. Így is elég törékeny az eredmény.

Van remény?

Penderecki Wyszynski bíboros jó barátja volt. Zenében, politikában is megértették egymást. Penderecki fiatal korában úgy érezte, hogy csak az egyház tud biztos eligazodási pontot adni számára a világban. De hát akkor az egyháznak más szerepe volt, mint a mai Lengyelországban, az egyházi vezetők másként is viselkedtek. „Amit ma látok, az elborzaszt és kiábrándít. Istenben ma is hiszek, az egyházban annál kevésbé” – mondja. A magam részéről e helyen tartózkodom a nyilatkozattól, legfeljebb az egykori bencés diák, Kasza László szavait említem, aki Rahnert idézve „éjféli mise-kereszténységről” beszél. Időszerű.

A profán területről elmozdultam a vallási szféra irányába. Valóban megrázó az a kettősség, amit itt találhatunk. Rajongó fiatalokat láthatok a karizmatikus mozgalom 35 éves évfordulóján – Budapesten négyezren voltak –, lelkes hívőket az idei taizéi találkozó sátraiban. Hová vezetnek a tömeges megmozdulások, mivé lesz a kereső ifjúság reménye? Kiben és hogyan marad meg az elvarázsolt lelkek örömódája?

Számíthatok rád, istenem?
Úgy vágyom közeledre,
Dideregve csak hevesebb
A szerelmek szerelme.

Eljut hozzád a panaszom?
Hiába ostromollak?
Köröskörül a félelem
Zátonyai ragyognak.

Pilinszky két szakaszát idéztem Endreffy Zoltán gyászjelentéséről. Ez az érem másik, komolyan veendő oldala. Úgy bizony, mert valóságosan életről és halálról van szó, akárcsak egy jóval korábbi didergőnél:

A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szelíden
s nézik, nézik a csillagok.

Az ember végül szétnéz merengve, és nem remél, megpróbál csalás nélkül szétnézni könnyedén. E mondat szavai sem az enyémek, József Attiláé, csupán összekavartam őket.

Hogy juthat ide az ember? A rajongás sátrából a semmi ágára? Bizony, ez az élet nagy varázslata. A merengő, okos fejjel szétnéző ember sorsa. Ne tagadd, hogy lehetséges! Halálodra az igazat mondd! Mi az igaz? Amit annak tartasz, ami előtt meg kell védened életed cselekvéseit.

Költők és politikusok, szegények és gazdagok, fiatalok és idősek mennek reményeik után. Hol napfényben, hol sűrű ködben. Ideje van a beszédnek, ideje a hallgatásnak. Hol vagyunk most? Sánta egy reményteli megszólalás után ismét hallgatott. Radnóti Sándor ismer egy másik moralista írót, Lengyel Pétert, akit ez a magatartás fűz össze Sántával. Ő is hallgat. A moralisták időnkint elhallgatnak. Az fejeződhet ki az elhallgatásban, hogy noha a reményt nem szabad elvenni az emberektől, ők tudják, és *ezt hallgatják el*, hogy nincsen remény.

Agnosztikusnak mondanak. Nem én tettem magam azzá, én elhittem mindent, amit az igehirdetők mondtak. Ma sem vagyok agnosztikus, csak keveset tudok, csak kétszer is megnézem, mit hiszek. Ámde kezdetként a pásztorok felett üres lett a betlehemi égbolt, és egyes mai teológusok véleménye szerint Ábrahám sohasem élt, csupán mitikus alak. Közben, két évtized alatt, látható lett, milyen tévútra futott Pál. Ő hitt a neki szóló saját kinyilatkoztatásban, életét is adta érte, de életet áldozni – és ez nagyon emberi – tévtanokért is lehet. Úgy látszik, hogy a teológusoknak, akik nem szertartásokkal foglalkoznak, jó áttekintésük van e kérdésben. Egy szakember rámutat arra, hogy a nyugati egyházban a megváltó keresztről szóló tanítás – kegyelemtani alapon – háttérbe szorította a cselekedetek fontosságát a megigazulás szempontjából. A szír krisztológiában a kereszténység súlypontja nem Jézus megváltó halála. Náluk az üdvösség döntő mozzanata Jézus próbatétele, helytállása és a mi Jézus-követésünk. Azt mondják, hogy így gondolta a történeti Jézus és Máté evangélista is. A görög teológiában sem a kereszt, hanem Isten megtestesülése volt az üdvösség meghatározó története. Ennek reményét Istennek a megtestesülésben felénk hajló szeretete alapozta meg. Jó. Ha azonban bemegyünk egy mai katolikus templomba, részt veszünk egy szertartáson, meghallgatunk egy prédikációt, végignézünk az oltárképeken, a freskókon, nem tudjuk elhárítani azt a hatást, amit a mindenfelől felénk sugárzott, közvetített kereszt jelent. Tudomásul vehetjük a páli teológia diadalát az összes keresztény egyházakban, meghallgathatjuk annak kritikáját, de húsz év alatt azért többre jutottunk. Talán sikerült feltárni annak az embernek a gondolkodását, hitszerkezetét, aki egyeduralkodóvá lett a keresztény gondolkodás meghatározásában.

Ave crux, spes unica. [Üdvöz légy, kereszt, egyetlen remény!] Vagy inkább Vale? [Isten veled!] Magunkban kell bízni, a tetteinkben, azok őszinteségében, igazságában, jóra képességében? Szubjektív vagy objektív ez a remény? Nehéz megszólalni, talán nem is lehet? El kell hallgatnom az elkötelezetlen humanizmusban hívő Sánta módjára? Kiüresedett a hitem? Nincs remény és nincs ismeret. Be vagyok hát zárva ebbe a börtönbe? Én is elhallgatok? Egyedül maradtam?

Szélfútta levél a világ
De hol az ág? de KI az ág?

Ezt kérdi az a költő, aki 49-ben megírta a hűség és a hála énekét Sztálinhoz; akiben később lelki földrengés zajlott le; aki 1954 végén már nem volt közéleti költő, csak egyszerűen szomorú költő; aki szerelmes volt a Pártba, és ebbe majdnem belehalt; akit a börtönből nem engedtek ki a felesége temetésére sem; aki megírta Irénhez a Sirályt, a sirató balladát – amelyet némely irodalmár a század egyik legnagyobb magyar versének tart, amely méretében felveszi a versenyt Babits Jónás könyvével, amely az elégia és a zsoltár keveréke, amelyet fel akartam olvasni a feleségemnek, de két sornál több nem sikerült belőle. „Hagyd abba” – mondta. Abbahagytam.

Hagyjuk abba! Hová jut az ember? Szabad ennyire kiadnunk önmagun-

kat? Szabad ennyire személyesen és forrón, vagy dideregve szeretni akarni Istent, mint József Attila, Pilinszky és Endreffy és sokan mások? Vagy a Pártot, mint Zelk és sokan mások? Vagy szenvedni 16 évig a lélek sötét éjszakáját, mint Avilai? Megmérgezi Isten az embert, elveszi az eszét? Nem félek a személyek társításától, mert meg akarom adni a becsületet a teljességre törő embernek, akkor is, ha téved. Akkor is, ha önmagát emészti önmaga által teremtett lényekkel. Remélhetek, hogy fog az én szívem is nyitni még? „Hinni és bízni kellenék, mint az a fázó kis madár, aki sírja, de bírja, ami fáj, aki mégis csupa remény."

Eljött az este. Csengetnek, tényleg abba kell hagyni. Legalábbis mára. Összeszedem a holmimat, hazaindulok. Miklós és Lúcia napja között száll le leghamarabb a sötétség. Kilépek az épület fénylő előcsarnokából, és átvágok az utcán a sarok felé. Bemegyek az állványok alá és... Megtorpanok. Majdnem ráléptem egy hajléktalanra.

Victor Hugo követőjeként most hosszú eszmefuttatásba kezdhetnék a kiválóan ácsolt magyar állványokról, amelyek évtizedeken keresztül dacolnak az idő múlásával, az időjárás viszontagságaival, miközben mögöttük, az épületekkel nem történik semmi. Máskorra hagyom ezt a tanulmányt. Azzal sem foglalkozom, hogy ismertessem a hazai hajléktalanok helyzetét. Az eset túl személyes, nincs helye a hűvös leírásnak. Majdnem ráléptem egy hajléktalanra. Itt soha nem feküdt még hajléktalan, nem számítottam rá, de ez nem szolgál mentségemre.

Este fél hét van, és a ferencesek templomában megszólal a harang. Felzúg az orgona, bűnbánatra és reményre szólítja fel a híveket, hiszen vége lesz a bűn hatalmának, a rabságnak, közeleg az üdvösség és a szabadság. Szól a harang, és egy sarokkal odébb, a divatossá lett Centrál kávéházban értelmiségi emberek beszélnek jelen helyzetünkről, lehetséges megoldásokról. Valamikor a Bazilikában is zúgott a harang, és miközben két intellektuell fiatalember vitázott a költő égi és földi feladatairól, volt egy harmadik is, egy ismeretlen, aki elmagyarázta, hogy mi a szegények és elnyomottak gondja. Előttem is feküdt egy ember, de ő nem magyarázott semmit, némán készült az éjszakai alvásra. Hullámpapírját a clochard-ok nemzetközi mozdulataival hajtotta szét és össze. Ilyet láttam az Alésia metróállomás közelében is, az Avenue du Général Leclerc alatt futó 4-es, gumikerekes vonal meleg szellőzőnyílása közelében. Itt nem volt meleg, a közeli aluljárót már elfoglalhatták sorstársai. Nekem nem volt szükségem magyarázatra, előttem van ez az élet naponta. S ebből a nyomorból születik meg újra és újra apró kis reményem. Nem világforradalomról, nem erőszakos felforgatásról, hanem csupán arról, hogy amíg élek, tenni tudok valamit az elesettekért, a gyengékért, a rászorulókért. Nem ösz-szevissza, hanem átgondolva, egyként kerülve a hebehurgya viselkedést és azt, hogy szélhámosok áldozata legyek. Van szerény, hozzám illő, csak tőlem függő reményem a körülöttem lévő világ megváltására. Naponta tudom megújítani elhatározásomat és munkámat.

Naponkint van módom szembesülni azzal, amit tudok, amit ismerek, mert nem vagyok tudatlan. Odafigyelek mindenre, amire lehetőségem és erőm van. A világ csodálatos, és minden tévedés kijavítható. Érzem, hogy tévedéseink útján is előrejutunk. Mi mást akarhatnék? A teljes világ nekem megismerhetetlen, de ismeretem darabjaiból épül naponkint az új világom. Nem vagyok vak idealista. Tudom, hogy a rossz jelenlévő valóság. A folyton születő élet folyton szüli a rosszat is. Az én dolgom az, hogy odaálljak a születő jó és igaz mellé. Ez a dolgom, és tenni is tudom.

Két út van. Az egyik a gnózisé. Úgy hívják, hogy mindennapos tanulás. A másik a szereteté, a mindennapos cselekvésé.

Amíg élünk, egyik sem múlik el.

(2009)

Irmgard Rech

„...megtalálták Máriát, Józsefet és a gyermeket”

A Messiás egy szegény pár gyermeke

Még magam előtt látom azt a kisfiút, aki a hittanórán hirtelen sírni kezdett. Némi rábeszélés után, zokogva ezt a mondatot bökte ki: „Elment az apukám.” A gyerek már nem értette a világot, amelyben mégiscsak együtt kellene maradnia annak, ami összetartozik, az anyának és az apának, a nőnek és a férfinak mint párnak.

Az egyház a házasság fölbonthatatlanságát tanítja, a klerikális és cölibátusra irányuló egyházban mégsem igen prédikálnak párokról, a templom terében alig fordulnak elő párok. A férfiaknak és a nőknek sokáig egymástól elválasztva kellett térdelniük: megvolt a férfiak oldala, és megvolt a nők oldala. Még Mária és József sem alkothat párt, mert a dogmatikusok így akarják. Mária a jobb oldali mellékoltáron áll, József a bal oldalin, köztük a széles templomhajó. Annak az apának, aki elhagyta feleségét és fiát, katolikus neveltetésű férfiként nem állt a szeme előtt semmiféle kép egy egymást szerető párról, hogy az maradandóan belevésődhetett volna a tudatába.

De most karácsonyt ünnepeljük. Ilyenkor betlehemet állítanak föl a templomokban, és esetleg otthon is, és abban ténylegesen párként van jelen Mária és József. Különben csak egyedül tiszteljük Máriát, karján a Gyermekkel. Most hozzátartozik József is, mert Lukács ezt így meséli el a pásztorokról: *„Odasiettek, és megtalálták Máriát, Józsefet és a gyermeket”* (Lk 2,16). De még itt is megnehezítették számukra, hogy valóban párt alkossanak: sok ábrázoláson Mária fiatal, József viszont öreg, és kissé a háttérben, az állatok mellett állva, botra kell támaszkodnia, hogy ily módon ne jöhessen szóba a gyerek apjaként. Egy kis levest sem szabad főznie Mária számára, mivel az Istenanyának a „szűzi szülés” miatt nincs szüksége megerősítésre.

Mária és József: összetartó pár

Lukács evangélista azonban valódi pártörténetként mesélte el Jézus születésének történetét, akárcsak az egész gyermekségtörténetet (Lk 1-2. fejezet). Sőt, két egymásba fonódott történet ez, két párral, és úgy lehet olvasni e történeteket, hogy tanácsokat lehet meríteni belőlük arra nézve, hogyan tartanak össze az igazi párok. Manapság, az aggodalmat keltően ingatag párkapcsolatok korában ebből a nézőpontból érdemes olvasni a karácsonyi történetet, ahogyan az beágyazódik a gyermekségtörténetbe.

Egy együtt megöregedett párnak, Zakariásnak és Erzsébetnek, illetve egy fiatal, eljegyzett párnak, akiket már egymáshoz kötött a jogilag kötelező érvényű házassági ígéret, Józsefnek és Máriának nehéz helyzetekben kellett helytállnia. Erzsébetről és Zakariásról ezt olvassuk: *„Mindketten úgy éltek, ahogyan az helyes Isten szemében, és mindenben szigorúan az Úr előírásaihoz igazodtak”* (Lk 1,6). Ez a mintaszerű viselkedés Jézus szüleire is érvényes: *„Fölvitték a gyermeket Jeruzsálembe, hogy az Úrnak szenteljék, az Úr törvénye szerint”* (Lk 2,22). De miközben hagyományosan kötődnek zsidó vallásuk törvényeihez, egyúttal „emancipált” párok is: Az áldott állapotba került nőket prófétai szellem lelkesíti, és teljesen egy új jövő felé tekintenek, amelyben Isten az ő gyermekeik által hozza el a végérvényes üdvösséget. Közben Erzsébet fölismeri, hogy Mária hitének ereje nagyobb, és *„az én Uram anyjának”* nevezi őt (Lk 1,43), ami egyúttal az első hitvallás Jézus követése mellett. Meglepő, hogy Zakariás, a pap az, aki kételkedik, és ezért némaság lesz a büntetése, de azután feleségéhez hasonlóan ujjongva elfogadja Isten tervét ezekkel a gyerekekkel.

József viszont szótlanul gondoskodik, és szeretettel óv. Oly magától értetődően történik meg, hogy ő és Mária jegyesekként egy párrá válnak Jézus születése által. Vonzalmuk és belső összetartozásuk révén megteremtik a kölcsönös támogatás terét, amelyben felnőve a gyermek teljesen kibontakozhat. Együtt birkóznak meg azzal, hogy idegenbe szakadtak; védett helyet keresnek a szüléshez, melegséget és védelmet nyújtanak a gyermeknek. Nincs-e benne mindez abban az ismertetőjegyben, amelyet az angyalok közölnek a pásztorokkal: *„És ez legyen számotokra a jel: Egy gyermeket találtok, pólyába takarva és jászolba fektetve”* (Lk 2,12). Mária és József gondoskodó keze nélkül a Messiás nem jöhetett volna világra.

Egy pár, ahogyan Isten kezdetben akarta

Lukács karácsonyi történetének értelmezésekor mindmáig a gyermek Isten által akart születése áll előtérben, és gyakran teljesen elhallgatják az emberi vonatkozásokat mint az isteni cselekvés előfeltételét. A gyermek nem József számára születik, hanem mindenki számára – mint egy Isten Lehelete által újjáteremtett ember (szó szerint ezt olvassuk: *„isteni pneuma* – lehelet, fuvallat, élet – *száll rád*: Lk 1,35). De ez nem kisebbíti a pár összetartozását. Erzsébetet és Zakariást felülmúlva nemcsak a gyermeküknek van nagyobb, ti. világmegváltói jelentősége; a szülők is újfajta összetartozásban élnek, ahogyan Isten akarta a teremtéskor férfi és nő egységét. Érzik egymás félelmeit, aggodalmát (*„Gyermekem, hogyan tehetted ezt velünk? Apád és én gyötrődve kerestünk”*: Lk 2,48). Végül ők azok, akiknek Jézus engedelmeskedett. Az „engedelmes” szó szerinti jelentése a görögben és a latinban: *alárendelt, alávetett*. Tehát párként arra méltatta őket Isten, hogy befolyásuk és gondoskodásuk alatt nőjön föl *a Megmentő*, aki *„nagy örömére lesz az egész népnek”* (Lk 2,10). – Mindazonáltal a pároknak mint szerelmes pároknak és szülőpároknak a teológiája máig sem létezik.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2013. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

Istenáldotta nők poligám házasságokban

Máriának és Józsefnek mint párnak az összetartozása, s ennek az összetartozásnak a minősége akkor áll különösen világosan előttünk, ha tudjuk, hogy Lukács angyali üdvözlet- és születés-elbeszélése mögött rejtetten több ószövetségi pártörténet húzódik meg, ezek ott visszhangzanak a megszövegezésben, és emlékeztetni akarnak arra, hogyan cselekszik Isten poligám házasságban élő párokkal. Lukács a művelt pogánykeresztények evangélistája. A római család a monogám házasságra épült, de – hasonlóan a zsidó poligám házasságjoghoz – a férfi uralmát képviselte. Az ószövetségi elbeszélők által választott, és Lukács által is átvett mintában Isten követe hirdeti meg a születést, és ebben az üzenetben arról van szó, hogy Isten a nőkkel cselekszik kegyelmesen, és hozzájuk szól ünnepélyes nyelvezettel, nem a férjükhez. Ábrahám eltaszított mellékfelesége, Hágár fiú (Izmael) születésére kap ígéretet (1Móz 16,11), Mánoah feleségének – akinek patriarchális szokás szerint még a nevét sem említik meg – szintén angyal hirdeti meg Sámson születését (Bír 13,3.5), és Elkána szeretett főfelesége, Hanna énekli az első Magnificatot (1Sám 2,1-10). A nő felértékeléséhez már mindezekben a pártörténetekben olyan istenkép kapcsolódik, amelyben Jahve a gyengék és hátrányos helyzetűek szószólója lesz a hősiesen erősek és hatalmasok önérvényesítésével szemben (*„A hősök íja összetörik”*, és *„Fölemeli a porból a gyengét, és kiemeli a szemétből a szegényt”*: 1Sám 2,4.8). A gyengék melletti isteni állásfoglalás megváltoztatja a férfiképet is.

A férfikiváltságú poligám házasság vége

A Krisztus- és Mária-dogmák túlhangsúlyozásával a dogmatikusok nevelőapává fokozták le Józsefet, és háttérbe szorították. Amikor Lukács megemlíti az újszülött szüleinek nevét, az anya neve áll az első helyen. József a születés meghirdetésétől kezdve Máriához tartozik (*„jegyese volt egy József nevű férfinak, aki Dávid házából származott”*, Lk 1,27). Mária nem szabad állapotú, házassági ígérete révén egy párrá lett Józseffel, és Jézus így dávidi származású. Lukács ábrázolása szerint az egész gyermekségtörténetben párként jelennek meg, először jegyespárként, azután rögtön szülőpárként a betlehemi születés éjszakáján, a pásztorok látogatásakor, majd amikor bemutatják Jézust a Templomban, azután amikor három napig keresik a fiút a jeruzsálemi zarándokok között, és végül názáreti családként. Elmondhatjuk, hogy Máriának és Józsefnek mint Jézus szüleinek párkapcsolatával Lukács szerint a keresztények számára véget ért a poligám házasság. Lk 16,18-ban Jézus elvitatja a férfiaktól a válás és az újraházasodás jogát: *„Aki elbocsátja feleségét, és mást vesz feleségül, házasságot tör.”* Isten országának feltételei között a házassági szeretetnek és hűségnek az isteni szeretet visszfényévé kell válnia.

A 19. századi festészetben megesett, hogy amikor a názáreti család témáját dolgozták fel, a festők alkalmilag nem követték Mária és József templomi szétválasztását. Így fordulhat elő, hogy a József-oltáron házimunka végzése közben lehet látni a Szentcsaládot.

Egy mai karácsonyi képeslapon József egyenesen Mária vállán nyugtatja a karját. Lukács evangélista örülne, ha látná.

Forrás: Imprimatur 2011/8

A gyermekekről gondoskodás tízparancsolata

1. Folyamatos, állandó, szeretetteljes *gondoskodást* kell adnunk. Ez éppen olyan fontos a szellemi egészséghez, mint amilyen elengedhetetlen az élelem a test számára.

2. Adj nagylelkűen gyermekeidnek az *időből és megértésedből*! Játssz velük, olvass nekik többet, mint amennyit az átlagos, megszokott családokban szoktak!

3. Gondoskodj állandóan újabb és újabb *tapasztalatokról*, és születésétől kezdve fürdesd gyermekedet a nyelv változatos fordulataiban! Ezek gazdagítják a gondolkodás fejlődését is.

4. Biztasd, hogy sokféle módon *játsszék* egyedül és más gyerekekkel is, kutasson, fedezzen fel, *tervezzen, utánozzon és alkosson*!

5. Többször és többet *dicsérd az erőfeszítését*, mint teljesítményét!

6. Egyre fokozódó mértékben kívánj gyermekedtől felelősségtudatot! Teremts olyan körülményeket, hogy a feladatok teljesítéséhez *minden erejét* össze kelljen szednie, összes képességeit latba kelljen vetnie!

7. Emlékezz rá, hogy minden gyerek sajátos tulajdonságokkal rendelkező *egyszeri egyed*! Így az, ami kedvező az egyiknek, nem biztos, hogy jó a másiknak.

8. Műveld magadat annyira, hogy észrevehesd gyermekedben a *temperamentumának és korának megfelelő* vonásokat, és az azoktól eltérő jelenségeket!

9. *Sohase fenyegesd* gyermekedet azzal, hogy egyszer csak „leállsz” feléje irányuló szeretetteddel, vagy azzal, hogy túladsz rajta! Elítélheted a viselkedését, de *sohase éreztesd* vele azt, hogy őt ítéled el.

10. NE VÁRJ HÁLÁT! Gyermeked nem kérte, hogy megszülethessék, ez a te akaratod volt!

Mia Kelimer Pringle

Az origó

Sokan sokfélével próbálkoztak már, hogy ne a karácsony legyen a legfontosabb ünnepünk. Néha tiltással, máskor tanítással igyekeztek odahatni, hogy elhomályosítsák ezeknek a napoknak a fényét. De a karácsony túlélt minden próbálkozást, túlélte a törököt, a tatárt, még a minden istenben halálos ellenséget látó szocializmust is. Az egyházak részéről is gyakran elhangzik, hogy persze szépszép, de azért ne felejtsük el, hogy a legfőbb ünnepünk mégiscsak a húsvét. És ennek az állításnak alapvető igazsága ellenére kárba veszett minden igyekezet, mert a karácsony, az *„ünnepek ünnepe"* (Assisi Ferenc) masszívan tartja magát. Mert valahogy a szívünk – mint egy parabolaantenna – gyárilag erre a műholdra van beprogramozva, és leginkább az ő adásait veszi.

Több mint kétezer év alatt persze folyamatosan formálódott, ahogy a patak medre is, amit részben hol feltölt a hordalék (nagyrészt iszap, de néha nagyobb kövek is), hol pedig szilaj esőktől áradva maga a patak vize söpri tisztára. De azért a patak patak marad. Történészek, néprajzosok és még ki tudja, kik, hosszan mesélhetnének a karácsony történetéről, hogy mióta, és miért éppen ekkor ünnepeljük, mik voltak az előzményei. Gyakran szóba kerülnek ilyenkor – joggal – régi pogány szokások, bár néha egyik-másik tudós ember beszédén érzem azt a sóvár felhangot, hogy bárcsak azokra emlékeznénk most is, mert mindent inkább, csak a kereszténységet ne! Első reakcióm ilyenkor az elutasítás, a védekező pozíció felvétele, aztán meg arra gondolok, hogy azért részben megértem némely embertársam viszolygását, mert hát a karácsony egy kicsit (jobbára?) arról is szól, ami nem az. Csillogás, vásárlás, idegeskedés, eladósodás – ez biztosan nem az igazi karácsony. Az ajándékozás sem az, bár nagyon megszoktuk már, és azt hiszem, hogy bizonyos kereteken belül szép emberi gesztus ez is. A karácsonyi mese, a csillagos, az angyalos, a behavazott betlehemes, a pásztoroskisbirkás, legyen bármennyire is szívet melengető, szintén nem maga a karácsony. Bár kétségkívül karácsonyibb, mint a vásárlós verzió. Ráadásul a díszletek és a mellékszereplők bemutatásával egy nem akármilyen körülményre hívja fel a figyelmünket. Nevezetesen arra, hogy – bár lehetett volna másként is, de – ezek az események a világtól kitaszítottan, a sötét éjszakában, a fogvacogtató hidegben, egy istálló nyomorúságában játszódnak. Mert épp olyan tudatos választása ez az egyszerűségnek, mint ahogy később a halászok meghívása is az lesz. Nem a farizeusoké, nem az írástudóké, hanem a halászoké, de ez még arrébb van, erre még harminc évet kell várni.

Mi hát a karácsony? Mindenki tudja a választ, megkérdezhetnék bárkit az utcán, rövid gondolkodás után feltehetően azt felelné: a karácsony Jézus születésnapja. Persze nyilván volnának, akik szerint a szeretet ünnepe (talán nem is járnak távol az igazságtól), mások esetleg a Mikulás (urambocsá a Télapó! – micsoda elkeseredett ideológiai csaták zajlottak erről még néhány évvel ezelőtt is) második eljövetelének tartanák (tudniillik elhozza mindazokat az ajándékokat, amiket december hatodikán elfelejtett átadni), de a túlnyomó többség nagyon is tisztában van azzal, hogy a karácsony Jézus születésnapja. Evidenciának tűnik, mégsem gondolunk rá, mégsem tudatosodik bennünk mindig. Lehet, hogy ez így túl egyszerű? Pedig ennyi, ez a karácsonyi közös nevező, szerte a világon. Keresztények és nem keresztények között is.

A lényegi kérdés tehát az: Kicsoda ez a Jézus, és miért érdekes még mindig az ő születésnapja. A rendkívül bonyolult krisztológiai és szótériológiai fejtegetéseket ezúttal mellőzném, mert nem mindenki érti, és valljuk be, nem is érdekel mindenkit (érzem a tarkómon a teológusok egyet nem értő sóhaját). A nem keresztényeket egész biztosan nem, én pedig most a közös nevezőt keresem. Abban nagyjából egyetértés van, hogy ő az az emberfia, akinek a születése az origó az idő számegyenesén, és ettől a ponttól osztjuk a történelem eseményeit Krisztus előttiekre és Krisztus utániakra. Meglehet, önkényes ez a felosztás, és mégis, mekkora telitalálat! Mert valódi korszakhatár ő. Előtte abban az istenben hittek, aki, ha megfelelő módon és kellő kitartással győzködték, elpusztította a filiszteusokat és az egyiptomiakat, még a gyermekeikre is dögvészt küldve. Aztán jött Jézus. Majd persze jöttek, akik bár rá hivatkoztak, mégsem értették őt, vagy ami ennél sokkal roszszabb, nem akarták megérteni, és leporolták az egykori szövetséget, a régit, és az *„E jelben győzni fogsz!"* jelszavával ragadtak fegyvert, definiálva a jó (az igazságos) háború fogalmát a jézusi *„ha megütik jobb arcodat, fordítsd oda a másikat is"* elv igazságával szemben. De jött Ferenc is, Assisiből, és jött Kalkuttai Teréz is, Albániából, és persze jöttek még sokan, nagyon sokan, olyanok is, akik nem keresztényként is rá hivatkoztak, mint például Gandhi.

Lehet nem szeretni a kereszténye-ket (bár így általánosítva nehéz volna elfogadni ezt az elutasítást), lehet nem hinni mindenben, amiben (sokszor egymásnak is ellentmondva) ők hisznek, de nem lehet nem elismerni a Názáreti Jézust, akinek a csillaga ma is éppen olyan fényesen ragyog, mint egykor. Ő az a doktor, aki a süketté vált füleket újra Isten-hallóvá, a vakká vált szemeket újra Isten-látóvá gyógyította. Ő a tolmács, aki emberi nyelvre fordította Isten beszédét, amikor az isteni nyelvre már nem volt fogékonyságunk. Amit Istenről tudunk, azt tőle tudjuk. Azelőtt többnyire félelmeink voltak a Nagy Ismeretlenről, akit emiatt áldozatok bemutatásával és feltételezett parancsainak precíz betartásával igyekeztünk jobb belátásra bírni. Aztán megszületik a Názáreti, és elmondja nekünk, hogy itt alighanem valami tévedés van, mert Isten irgalmasságot akar, és nem áldozatbemutatást. Jézus Istene mindenáron irgalmasnak lenni akaró, személyes Isten. Ahogy maga Jézus is irgalmas a gyógyításaiban, el nem ítéléseiben (vámosok, utcanők, szamaritánusok, római katonák stb.), vissza nem ütéseiben, mindent adásában. Végtelenül egyszerű tanítás az övé, és kétezer év távlatából, kétezer év hordaléka alól is átüt: Tedd le terheidet, mindent, ami a porba húz, és gyere át velem a tű fokán, és ne félj, mert ez egyáltalán nem lehetetlen, csak figyelj, nézd, én hogy csinálom, és biztos lehetsz abban, hogy sikerül; boldogságot tartogat számodra, fia számára az Isten, és nemcsak odaát, de már bőséggel itt a földi életben is!

Számomra ez a valódi örömhír. Minden, ami ezen felül van, pusztán emberi okoskodás.

Szabó András

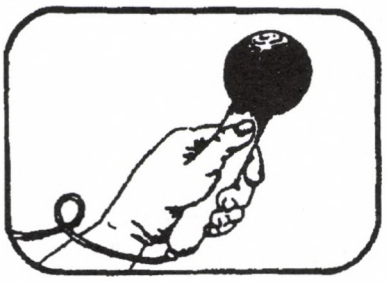

Kereszt helyett jászol?

Interjú
Klaus-Peter Jörns evangélikus teológussal

Jörns úr, sok lelkész és teológus nem találja olyan központi jelentőségűnek a karácsonyt. Hagyományosan sokkal fontosabb a kereszt, a passió ideje, az a gondolat, hogy Jézus „meghalt a bűneinkért”. Ön tiltakozik ez ellen. Miért?

Annak az értelmezésnek a hátterében, amely szerint Jézus keresztén történt kivégzése „engesztelő halál” volt, olyan *istenkép* és olyan teológiai rendszer áll, amely több mint problematikus. Ebben a teológiai rendszerben a „bűn” a meghatározó, vagyis az az egyetemes, istenellenes hatalom, amely az ember, a „bűnös” által harcol Isten ellen. A keresztény változatban az istenkép mellett még két sarokoszlopa van ennek a teológiának. Először is az *emberkép*: ennek értelmében az emberek „gyermekségüktől fogva rosszak”, mivel nem képesek megvalósítani az Isten által megkövetelt totális engedelmességet az isteni parancsok iránt. E „bűnként”, istenellenességként értelmezett engedetlenség miatt az emberiség mint faj állítólag elveszíti jogát az élethez. Ezért azt a tényt, hogy az ember, ahogyan minden más teremtmény is, halandónak teremtetett, büntetéssé értelmezik át, tehát kriminalizálják a halált. A másik, ehhez illő sarokoszlop a *megváltástan*. Ez azt mondja ki, hogy a bűntelen Jézus „a mi bűneinkért” halt meg, hogy kiegyenlítse a mi engedetlenségünket, és a kegyelem révén lehetővé tegye számunkra a feltételes jogot az élethez. Ezt a koncepciót, amelyben a „bűnt” egy újabb igazságtalanság győzi le, hiszen az ártatlan Jézus kivégzése az üdvösséghez szükséges tettként jelenik meg benne, meg tudom ugyan érteni az ókori gondolkodásmód alapján, de ennek nem szabad továbbra is meghatároznia a keresztény hitet, mert ellentmond Jézus igehirdetésének. Annak, hogy még ma is sokan ragaszkodnak hozzá, egyszerű oka van – sokáig hízelgett az emberek, hogy az egyház azt mondta: A Te bűneid olyan fontosak Istennek, hogy a Fiát adta oda értük!

De hát nem Jézus áldozati halálának jelképes megismétlése-e minden mise és úrvacsorai istentisztelet? Ott azt mondják az embereknek: „Krisztus teste!”, illetve „Krisztus teste, amely éretted adatott!” Ez nem úgy hangzik, mintha a keresztény hitből olyan egyszerűen el lehetne távolítani az áldozati gondolatot.

Ez a teológia természetesen nagyon elterjedt a Bibliában és a liturgiában. Ezért a fő érvem a mellett, hogy hitünkben többé ne kövessük ezt a teológiát, abban áll, hogy ez nem kapcsolható össze Jézus életével és igehirdetésével. Jézus olyan Istenről beszélt, aki *nem* abból indul ki, hogy az emberek egy abszolút rendszer, a vallási jog alapján méretnek meg, és aztán engedelmességük szerinti értékelésben részesülnek. Jézusnál pont fordított a helyzet! Itt Isten az, aki tudja: Az élet nehéz. Titáni teher az, hogy egy életen át különbséget kell tenni jó és rossz között. Jónak lenni a legnehezebb, ami csak létezik. Jézus igehirdetése szerint maga Isten segít az embereknek olyan életet élni, hogy békében élhessenek egymással. Tehát ragaszkodom az „értünk”-höz, de ebben a mondatban: Jézus ismét elhozta Istent az emberekhez, és ily módon *értünk élt*.

Azt jelenti ez, hogy a kereszt helyett a jászolra figyeljünk? Több karácsony kell az egyházaknak, és kevesebb passió?

Igen. Amíg az üdvösségteológia eszközének tekintik egy ember szenvedéseit, addig Isten is az erőszakhoz kötődik, olyasvalaki marad, aki alapjában véve nem képes másképp megoldani az élet problémáit, csak úgy, hogy az egyik igazságtalanság ellen egy másikat vet be. Ez a belső logikája minden olyan kultusznak, amely engesztelést akar létrehozni: vérnek kell folynia, hogy megbocsátást, engesztelést eszközöljön ki. Jézus igehirdetését azonban nem lehet összeegyeztetni egy ilyen istenképpel, ez éppenséggel a feje tetejére állítja Jézus felfogását. Jézus ugyanis olyan Istent hirdetett, aki a halálig menően megosztja velünk ezt az életet, és új életté alakítja át. A megbocsátást szeretetből adja, előzetes teljesítmény vagy ellenszolgáltatás nélkül. Mivel szeret minket, el tud viselni minket – ez a karácsony üzenete.

Tehát a kereszténységnek karácsonyibbá kell válnia. Ne a „Meghalt értünk” álljon középpontban, hanem az „Eljött hozzánk”! Mi változik ekkor?

A világkép, az istenkép és az emberkép. A Jézus előtti teológiában – nem csupán a zsidóságában – Isten egyre távolabb került a világtól. Az Isten és az ember közti távolság egyre nagyobb lett. Párhuzamosan Jóbbal, a Kr. e. 5. században már a görögöknél létezett az a panasz, hogy Istennek tulajdonképpen nincs szíve az emberek szenvedései számára. És ily módon az emberek szenvedései alapján tiltakoztak Isten ellen, és ezzel végső soron „kényszerítették” Istent, hogy teljesen új módon foglalkozzék a halandók valóságos életével. Pontosan ez az a lépés, amely a világon kívüli istenektől az ún. terapeutikus istenekhez vezet, akik összekapcsolták a gyógyítást az üdvösséggel. Így volt ez Aszklépiosszal, de ugyanezt az összekapcsolást találjuk meg aztán Jézusnál is. Az Üdvözítőnek ez az új típusa – aki az emberek oldalára áll, aki komolyan veszi és meggyógyítja szenvedéseiket – alapvetően megváltoztatta az Istenről és a Messiásról alkotott felfogást.

Isten ismét megérkezett az emberekhez...

... és így felismerhetővé tette, hogy az élet egységes valóság: a Teremtő hozzátartozik az egyetlen valósághoz. A hit elmondhatja, hogy Jézus életében Isten a mi emberi egzisztenciánkban részesedett, sőt a mi halálunkat halta. És azáltal, hogy ehhez a történéshez társult a húsvéti tapasztalat, amelyben megélték, hogy akit kivégeztek, az a Lélek által jelen van, híd épült karácsony és húsvét közé. Jézus élete alapvető reményt foglal magában: Ha Isten jelen van az életünkben, akkor mi is részesedünk az ő életében. Ebből ered a halálon túli jövő reménye. Azután az egészet annak az életerőnek a révén lehet megérteni, amelyet karácsonykor mindig is hangsúlyozni szoktak, tudniillik a szeretet révén. Az első János-levélben ez áll: „Szeretet az Isten, és aki megmarad a szeretetben, az Istenben marad, és Isten őbenne.” A hit titka nem a vérontásra épül, hanem annak a szeretetnek az erejére, amely legbelül mozgatja az életünket. A hit azt a bizonyosságot nyújtja, hogy a szeretet összeköt minket Istennel – és össze is fog kötni. Úgy vélem, ez hihetetlenül szép üzenet – és számomra az egyetlen hiteles válasz is a világban lévő szenvedésre. A szeretet méltósággal ruház föl minket, és nem aláz meg.

Megváltozott világkép, új emberkép – de hogyan fest a „karácsonyi” istenkép?

A legjobban két olyan mondattal tudom elmondani, amely Jánosnál található meg. Az egyiket – „szeretet az Isten" – épp az imént idéztem. A másik így hangzik: „Lélek az Isten." A szeretet is, a lélek is olyan energia, amely kapcsolatot hoz létre, összeköti az élőket. Azáltal, hogy magát Istent ennek az életenergiának hisszük, amely mindent összetart, ami él (az élet atomszerkezetéig menően), a valóság többé nem olyasmi, amit emberi és isteni részvalóságra lehetne szétszakítani; ellenkezőleg, a kettő annyira egymásba fonódik, hogy új módon bánhatunk a szenvedéssel is.

Ellenvetés: Ha búcsút mondunk annak a gondolatnak, hogy Jézus „a bűneinkért" halt meg, nem egy olyan „Jóistenhez" jutunk-e el, aki mindent megenged és mindent eltűr?

Ezt ismerem. Olykor a szememre vetik, hogy egy „csak szelíd" Istent propagálok, mivel nem ragaszkodom az engesztelő halálhoz. Ebben a hitem eltorzítását látom. Azoknak, akik ezt vetik a szememre, meg kellene vizsgálniuk Jézus életét, de a saját tapasztalati kincsüket is, hogyan is állnak a szeretettel. Már utaltam rá, hogy a német nyelvben a „szeretlek" („Ich liebe dich") és az „el tudlak viselni" („Ich kann dich leiden") összetartozik. Aki valóban szeret, az el tudja viselni a másik embert, az abban a helyzetben van, hogy képes kibírni másokat. Ha tehát azt mondom, „szeretet az Isten" – és számomra ez a legmélyebb, de legszebb formája is a hitvallásnak –, akkor ez magában foglalja, hogy Isten valóban el tudja viselni, ki tudja bírni az embereket úgy, ahogy vannak. Ennek megfelelően számomra Jézus igehirdetésének csúcsa a Máté 25-beli példázat vége (a később hozzátoldott, pokollal való fenyegetések nélkül!). Mert ott kiderül, hogy mindenkinek szüksége van a szeretetre, különösen azonban a szenvedőknek és azoknak, akik együtt szenvednek velük. Jézus azt mondja: „Ami jót tettetek eggyel a legkisebb testvéreim közül, velem tettétek." Tehát mivel Isten együtt szenved velünk, neki is szüksége van szeretetre – és ez az, ami a távoli Istent valóban közel hozza. Ez teljesen más teológia, mint az, amelyik összekapcsolta a szenvedést és a halált, összekötötte halandóságunkat a bűnnel és a büntetéssel. Ettől el kell szakadnunk, hogy torzítás nélkül érzékelhessük az életet. És azért is, hogy a szenvedést olyasminek tekintsük, ami hozzátartozik az élethez, és amit közösen kell hordoznunk. Mert minden szenvedésben nem más jelentkezik, mint a halandóságunk, és az ellene folytatott hiábavaló küzdelem.

Úgy, ahogyan ön leírja, a világba eljövő Isten gondolata a középpont, az a „kerékagy", amely mindent összetart. Miért esik akkor annyira nehezükre az egyházaknak, hogy a keresztet legalábbis kiemeljék gondolati építményük középpontjából, és – mondjuk így – „a Madonnát a gyermekkel" állítsák oda?

Mivel Isten, ahogyan Jézus elhozta közénk, félreérthetővé vált. Ez a teológia nagy problémája. A teológia, amennyire csak lehetséges, egyértelműen el akarja különíteni az embertől Istent mint a „totálisan szemben állót", mint az „egészen mást" – következésképpen a „bűntelen Jézust" is tőlünk, bűnös emberektől. Isten megtestesülése (inkarnációja) azonban nem illik bele ebbe, hiszen az mégiscsak azt mondja ki, hogy Isten olyan határozottan belevetette magát ebbe az életbe, hogy az Isten és ember közötti különbségeket kívülről már nem lehetett látni. Ez a fajta félreérthetőség hozzátartozik az inkarnációhoz. Mi több: az inkarnáció által Isten kiszolgáltatta magát az emberi értelmezésnek. Istent megérteni és értelmezni – ez állandó feladata az embernek, és minden vallást érint. A vallások léte azt mutatja, hogy Isten különböző értelmezései léteznek egymás mellett, és szabad is léteznünk. Teljesen elhibázott minden olyan remény, amely valami egységes teológiára és egységvallásra irányul; az efféle várakozások nem veszik komolyan, hogy magának Istennek tetszett ily módon kitennie magát az emberi értelmezésnek. Ez is fontos oldala a karácsonynak. Az, hogy a korai egyházban még komolyan vették ezt a gondolatot, számomra abban mutatkozik meg, hogy négy evangéliumunk van egymás mellett, és ezzel négy Jézus-képünk is. Ebből fakadnak aztán a különféle egyháziasságok. Ez nem szerencsétlenség, hanem szükséges, mivel annak a hitnek, amely az életben akar gyökerezni, sokféle alakot kell öltenie – az őt körülvevő kultúrának megfelelően.

Jörns úr, ön mit kívánna karácsonyra az egyházaknak és a teológiának?

Hogy megváltoztassuk a szemléletünk irányát, mégpedig úgy, hogy mindazt, ami az élethez tartozik – minden életjelenséget és emberi élettapasztalatunkat éppúgy, mint azt, amit a tudományok megtudnak a mi életünkről és más teremtmények életéről – ismét egybe tudjuk látni Istennel. Ennek érdekében veszek egy szép mondatot: „Szeretet az Isten, és aki megmarad a szeretetben, az Istenben marad, és Isten őbenne", és átfogalmazom a következőképpen: „Élet az Isten, és aki az életet szolgálja, Istent szolgálja, és Isten őt." Ekkor nagyjából kifejezi azt a változást, amit szeretnék.

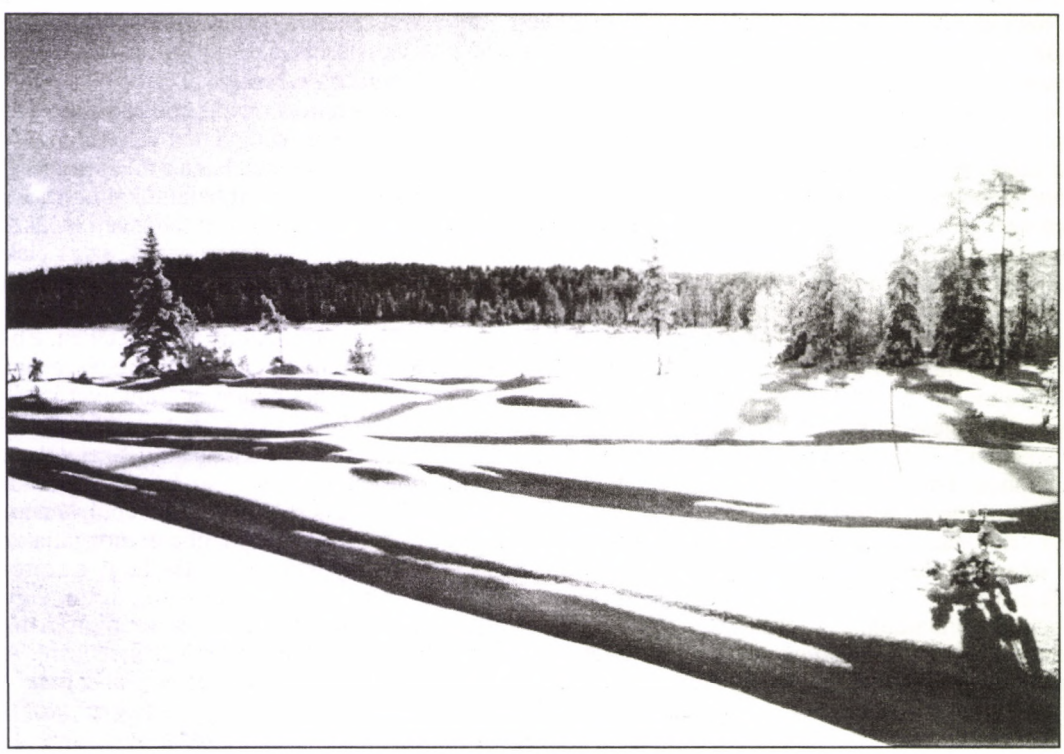

Forrás:
Publik-Forum Extra, 2009/6 (Weihnachten)

Jézus és a gyerekek

Jézusnak a gyerekekkel kapcsolatos mondásai erősen romantikus értelmezésben élnek a keresztény köztudatban, mintha Jézus a gyermeki tisztaságot, ártatlanságot, sőt a gyermeki jóságot állította volna példaképül a felnőttek elé. Látni fogjuk, hogy a szóban forgó mondásokban nincs szó efféle erkölcsi értékekről (ha egyáltalán lehetnek kisgyerekeknek erkölcsi értékeik), hanem egészen más az üzenetük.

Voltaképpen mindössze két evangéliumi helyről, illetve ezek párhuzamos helyeiről és kiegészítéseiről van szó: Márk 10,13-16 és Márk 9,36-37a.

Mindkét helynek az értelmezését megnehezíti, hogy a bennük szereplő jézusi mondásokat – sok más esethez hasonlóan – „elszigetelten”, vagyis az elhangzás idejének, helyének és körülményeinek megadása nélkül hagyományozták át, vagy a különböző élethelyzeteket összekeverték.

Mk 10,13-16-ban most ez áll: (13) „Kisgyermekeket vittek hozzá, hogy érintse meg őket, a tanítványok azonban keményen rájuk szóltak. (14) Amikor azonban Jézus [ezt] meglátta, bosszús lett, és keményen rájuk szólva azt mondta nekik: »Hagyjátok, hogy a gyermekek hozzám jöjjenek, ne álljátok útjukat, mert az ilyenek számára van [itt] az Isten országa. (15) Ámen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”

Arra a nehézségre, amelyet az eredeti élethelyzet közlésének hiánya okoz, ez esetben sajátos ellentmondás hívja föl a figyelme: a 13. versbeli bevezetés azt mondja, gyermekeket *vittek* hozzá (nyilván a szülők), a 14. versben viszont Jézus azt mondja a tanítványoknak, ne akadályozzák a gyerekeket (!) abban, hogy hozzá *menjenek*, vagyis a 13. versben járni még nem tudó kisgyerekekről, a 14-ben saját lábukon járó gyerekekről van szó. Ráadásul a 14., ill. a 15. v. mondásának más és más a jelentése.

Ezek alapján azt mondhatjuk, a 13-16. versben *két helyzet, illetve két mondás keveredik össze* (13a.15 és 13b.14 – a 16. v. tartalma pedig mind a két helyzetre vonatkozhat, akár részben, akár egészében): 1) Kicsi gyerekeket *vittek* hozzá, hogy áldja meg őket; meg is tette, és hozzáfűzte a 15. v. tanítását. 2) Nagyobb gyerekek *mentek* hozzá, de a tanítványok el akarták zavarni őket: ehhez kapcsolódik a 14. v. jézusi reakciója és tanítása.

Kezdjük az utóbbival!

„Ilyeneké az Isten országa”

Mk 10: (13b) [Gyerekek mentek hozzá], a tanítványok azonban keményen rájuk szóltak. (14) Amikor azonban Jézus [ezt] meglátta, bosszús lett, és keményen rájuk szólva azt mondta nekik: »Hagyjátok, hogy a gyermekek hozzám jöjjenek, ne álljátok útjukat, mert az ilyenek számára van [itt] az Isten országa!« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”

Mielőtt értelmeznénk a jelenetet és a benne elhangzó jézusi mondást, egy fordítási sajátossággal kell szembenéznünk. „Az ilyenek számára van itt” a görögben és a szokásos fordításokban így hangzik: „az ilyeneké”; ez azt a benyomást keltheti, mintha automatikusan az ő „tulajdonuk” lenne az Isten országa, mintha automatikusan „tagjai”, részesei lennének Isten országának, azaz a szeretet világának. Ilyen *automatika azonban nem létezik*, egyetlen társadalmi csoport sem lesz részese automatikusan Isten országának, a „belépéshez” – amint később még látni fogjuk – meg kell térni. Az „ilyeneké” kifejezés tehát – ugyanúgy, mint Lk 6,20-ban a „szegényeké” – csak azt jelentheti: (főként) az ilyenek számára van, az ilyeneknek van rá (leginkább) szükségük, az ilyeneknek kínálom föl (elsősorban).

Továbbá azt kell tudatosítanunk, hogy minden valószínűség szerint utcagyerekekről van szó, vagyis *a társadalmi ranglétra alján állók* (más jézusi kifejezéssel a „kicsik”: Mk 9,42) egyik csoportjáról, az „aljanép” tagjairól, akik tülekedtek Jézushoz, mert érezték jóságát, és akiket a „tisztességesek” (és a „nagyok”) ismételten le akartak választani róla.

Feltételezésünk szerint így járnak el most a tanítványok is. Ezzel azonban szíven találják Jézust, aki úgy gondolja: az általa felkínált Isten országa (elsősorban) pont *az „ilyenek” számára van itt, vagyis a „kicsik”*, az olyan emberek számára, akiket a társadalom éppúgy semmibe vesz, mint ezeket a gyerekeket, *azaz* mai nyelven – és ez a vizsgált mondás jelentése, üzenete –: Isten országa (elsősorban) a gyerekek által jelképezett *kisemberek, a társadalom peremén élők, a társadalmi ranglétra alján állók, a lecsúszottak, a jogfosztottak, a hátrányos helyzetbe taszítottak számára van.*

„Aki nem kisemberként fogadja…”

Az persze kevés, hogy Jézus felkínálja az Isten országát, elsősorban a „gyerekek”, a „kicsik”, a társadalom alján állók számára; az embernek el is kell fogadnia a felkínált lehetőséget, s erről, ennek a hogyanjáról szól a fent említett első helyzet:

Mk 10: (13a) „Kisgyermekeket vittek hozzá, hogy érintse meg őket. (15) [Ekkor Jézus azt mondta nekik]: »Ámen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”

Az itteni jézusi mondás értelmezésének kulcsa a „gyermekként fogadja” kifejezés. Ennek csak *két* értelmes *jelentése lehet*: a) gyermeki állapotban, a gyermekség állapotában fogadja, b) úgy fogadja, ahogyan a [kis]gyermekek fogadnak valamit. – Itt az első változat értelmét vesszük szemügyre, s majd a következő alpontban a másodikét.

Ebben *az első esetben* a „gyermeket” jelképes értelemben vesszük, s a fentiek értelmében a „kicsik”, a társadalmi ranglétra alján állók jelképének tekintjük. A „gyermeki állapotban, a gyermekség állapotában” ekkor azt jelenti, hogy „kisemberként, a kisemberek helyzetében, a kisemberek életállapotában, a társadalmi ranglétra alján helyezkedve el” – a jézusi mondás jelentése, *mondanivalója* pedig nem kevesebb, mint hogy *csak* az ebben a társadalmi helyzetben lévő ember *képes* arra, hogy „belépjen Isten országába”, a szeretet, vagyis az ingyenes és kölcsönös ajándékozás világába! – Ez meglepő lehet, de jól megvilágítja, és egyúttal megerősíti a gazdag ifjú története; Jézus azt mondja neki: „Menj el, add el mindazt, amit birtokolsz, és add a szegényeknek, így kincset birtokolsz majd Istennél”, majd határozottan közli az értetlenkedő tanítványokkal: „Könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak bemennie Isten országába” (Mk 10,21.25)!

Ezt a jelentéstartalmat támasztja alá és pontosítja a *Mt 18,3-ban* olvasható jézusi mondás: „Ámen, mondom nektek, ha meg nem tértek, és olyanokká nem *váltok*, mint a gyermekek, semmiképp nem mentek be Isten országába!” – A „gyermekek” itt is a „kicsiket”, a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedő kisembereket jelentik, a pontosítás pedig abban áll, hogy a társadalom alján elhelyezkedés nem egyszerűen adottság kérdése, ill. az oda tartozás nem je-

lenti automatikusan a bejutást Isten országába, hanem ez *csak akkor* következik be, *ha* valaki „megtér”, azaz *tudatosan választja* ezt a élethelyzetet!

Megerősíti ezt Jézus szavainak folytatása *Mt 18,4-ben*: „Aki tehát olyan alacsonnyá/kicsivé *teszi magát*, mint ez a gyerek…” Ez világosan mutatja, hogy tudatos döntésről, választásról van szó, a *tapeinun* [*heauton*] ige Lk 14,11 és 18,14-beli alkalmazása pedig egyértelművé teszi, hogy gyerek szóban forgó „alacsonysága/kicsisége” a társadalmi értelemben vett alacsonyságot/kicsiséget jelenti.

Mielőtt rátérnénk a „gyermekként fogadja” kifejezés másik értelmezési lehetőségére, említsük még meg Jézusnak a társadalmi kicsiséggel kapcsolatos *értékítéletét*: *Lk 9,48c* első pillanatra homályosnak tűnik: „Aki mindannyiotok között a legkisebb, az a legnagyobb”, ám *Mt 18,4* megmagyarázza ezt: „Aki olyan alacsonnyá/kicsivé *teszi magát*, mint ez a gyerek, az a legnagyobb Isten országában” – vagyis Isten országának értékrendje, mércéje szerint. Az emberi társadalomban – tudatosan – betöltött alacsony helyzet Isten szemében való nagyságot jelent (és fordítva, amint Lk 14,11 és 18,14 erről is tanúskodik).

„Aki nem ajándékként fogadja…”

Mk 10: (13a) „Kisgyermekeket vittek hozzá, hogy érintse meg őket. (15) [Ekkor Jézus azt mondta nekik]: »Ámen, mondom nektek, hogy aki nem gyermekként fogadja Isten országát, semmiképp be nem megy oda.« (16) Aztán átkarolta őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket.”

Most a „gyermekként fogadja” *másik lehetséges értelme* – „úgy fogadja, ahogyan a [kis]gyermekek fogadnak valamit” – szerint nézzük meg e jelenet, ill. a benne foglalt jézusi tanítás mondanivalóját.

A megoldás kulcsa annak a kérdésnek a megválaszolásában rejlik, hogyan lehet „fogadni”, „átvenni”, „megkapni” valamit. Lényegében háromféleképpen. a) A brutális emberek *ellopják-elrabolják*, ami nekik kell. A zelóták például azt hitték, erőszakkal valósíthatják meg „Isten országát”. b) Az igazságosan gondolkodók *megvásárolják* (pénzzel, munkával, érdemekkel), amire szükségük van. A farizeusok és az apokaliptikusok korrekt törvényteljesítéssel és pótlólagos böjttel, imával, jócselekedetekkel akarták kiérdemelni „Isten országának eljövetelét”. c) A kisgyermekek – kimondatlan vagy kimondott kéréseik nyomán – egyszerűen *megajándékoztatják magukat* a szüleikkel, ha valamire szükségük van. A „tisztességes emberek” és általában a felnőttek nemigen kedvelik a kapásnak ezt a fajtáját, de a kisgyerekek, illetve a „gyermek” Jézus számára ez a természetes, hiszen ő egy jóságos Apa szeretett fiának élte meg magát (vö. Mk 1,11).

Mindenesetre: Aki el akar ragadni valamit Istentől, az úgy tesz, mintha Isten nem akarna eleve minden szükségeset nekünk ajándékozni (Mt 6,25-33 // Lk 12,24-28); aki ellenszolgáltatásokkal akar valamit megkapni tőle, az kereskedővé fokozza le a Jóságost (Jn 2,16b!); egyetlen helyes viszonyulás marad: *Fogadjuk ajándékként Isten felkínált országát*, a szeretet világát, ahogy a kisgyerekek: jogigény és érdemek nélkül, de bizalommal is, különben – értelemszerűen – sosem fogjuk átlépni a küszöbét annak az „isteni területnek”, ahol csak a kölcsönös ajándékozás magatartása érvényes, mivel ott az isteni szeretet „uralkodik”, érvényesül.

Amint látszik, itt valóban valamilyen *gyermeki tulajdonságot* jelöl a „gyermekként” kifejezés – ám két dolgot meg kell állapítanunk: egyrészt ez a tulajdonság nem erkölcsi teljesítménye, tehát nem is érdeme a gyermeknek, hanem veleszületett adottsága, másrészt ez az egyetlen olyan hely a jézusi „gyermekség-mondások” sorában, ahol a „gyermekség” nem a társadalmi kicsiséget, a társadalmi ranglétra alján állást jelöli. E kivételesség miatt elvileg meg is lehetne kérdőjelezni ennek a magyarázatnak a hitelességét, de a feltételezett „életbe ágyazottság” miatt – kicsi, karon ülő, a Tamás-evangélium szerint még szopó gyerekeket *vittek* hozzá, hogy áldja meg őket – mégsem tesszük ezt: nem valószínű ugyanis, hogy az egészen kicsi gyerekekben is a társadalom perifériáján élők jelképét látta Jézus.

„Aki befogad egy ilyen gyereket…”

A fentiek után aligha csodálkozhatunk egy pillanatig is azon, hogy Jézus a „gyerekekkel”, a „kicsikkel”, azaz a társadalmi ranglétra alján elhelyezkedőkkel (ha úgy tetszik, az elnyomottakkal…) azonosult, nem pedig a ranglétra tetején állókkal, a „nagyokkal”. Ezt fejezi ki a ***Márk 9,37a-ban megőrzött mondása, amelynek bevezetése a 36. vers*:**

(36) „Akkor fogott egy kisgyereket, odaállította középre, majd átkarolta őt, és azt mondta nekik: (37a) »Ha valaki az én kedvemért befogad egy ilyen kisgyereket, engem fogad be.«”

Ezt a jézusi mondást akkor érthetjük meg legjobban, ha fölidézzük, hogy Jézust gyakran hívták meg ebédre, vacsorára „jól szituált”, „tisztességes” emberek. Őt, a híres prédikátort és gyógyítót szívesen látták – de a bogáncsként rátapadó kisembereket, a társadalomban megvetett vámosokat, utcanőket, szegényeket, leprásokat, elmebetegeket, és a különben is sokadrangú állampolgárnak számító nőket, az örökké éhes (utca)gyerekeket és (rab)szolgákat, egyszóval a „csőcseléket” nem: „Tehát engedjük be őt, de aztán gyorsan zárjuk be a kaput! (Neki is ezzel adjuk meg az illő tiszteletet, nemde?)”

Jézus egy prófétai jellel határozottan elutasítja ezt a szétválasztást. Fog egy (utca)gyereket, a társadalomban semmit sem számító kisemberek jelképét, és előbb közéjük állítja, hogy jól nézzék meg, aztán átkarolja, hogy tudják: azonosul vele, mint anya a gyerekével. Mindenki érthette a gesztust: „Engem csak úgy fogadhattok be, hogy velem együtt a ki-

csiket, a szegényeket is befogadjátok!” Hozzáfűzött magyarázatával azonban a gesztus „másik oldalát” is megfogalmazta: „Ha [voltaképpeni hajlandóságotok ellenére] a kedvemért befogadtok egy ilyen gyereket [= bárkit a kicsik, szegények közül], engem fogadtok be.”

Ebben az értelmezésben teljesen helyénvaló a „befogadni” eredeti jelentése (vendégszeretően fogad, szállást ad, vendégül lát, megvendégel), és aláhúzza, hogy *ez* a befogadás nem valami elvi elfogadást jelent, hanem a kicsik, a társadalom peremére szorultak, a szegények konkrét megsegítését; másfelől pedig helyénvaló a „kedvemért” kitétel is, hiszen „elvileg” nem Jézus kedvéért kell tenni a jót, hanem azok kedvéért, akik arra rászorulnak – ha viszont valaki csak az ő kedvéért tenné, tudja meg: magát Jézust fogadta be!

* * *

Ha e tanulmány címére gondol az olvasó, talán csalódottan fejezi be az olvasást, hiszen alig-alig mondtam valamit arról, mit gondolt Jézus a gyerekekről, vagy hogyan viszonyult hozzájuk. Mentségemre szóljon, hogy mindössze a vizsgált jézusi mondások egyetlen mozzanata adott erre lehetőséget („gyermekként fogadni…”). Befejezésül azonban még felidézek egy apró, de talán nem jelentéktelen mozzanatot: Márk evangéliumában *mindkét* vizsgált jelenetben (9,36-37a; 10,13-16) találkozunk azzal a megállapítással, hogy Jézus *„átkarolta, átölelte”* a szóban forgó gyereket, illetve gyerekeket. Levonhatjuk hát a következtetést: Jézus érző szívvel fordult a gyermekek felé, különösen az átlagosnál is hátrányosabb helyzetűek, az utcagyerekek felé; talán még azt is megkockáztathatjuk, hogy ezt egyenesen anyai módon tette, hiszen kora patriarchális társadalmában aligha volt jellemző, hogy az apák-férfiak nagyon ölelgessék a gyerekeket. Jézus azonban azt az apai-anyai Istent képviselte, akit leghatásosabban a tékozló fiú példabeszédében szereplő apa jelenít meg (Lk 15,11-32).

Gromon András

A tanulmányhoz tartozó jegyzetanyagot a szerző kérésre szívesen elküldi az érdeklődőknek.

Karácsony

A karácsonyi bibliai eseményeknek kihagyhatatlan része a három királyok története. Millió értelmezés született erről, kibogozták már valódi és titkos mondanivalóját, keresik azóta is a csillagok együttállását, a bölcsek-királyok-mágusok eredetét. Beszélnek Zoroaszter követőiről, babiloni-egyiptomi csillagászokról, a három földrész képviselőiről (a hagyomány szerint Boldizsár néger volt), sumér (és természetesen magyar) vonatkozásokról. És beszélnek az ajándékokról, a felismert királyról, a bölcs tanítóról, a szenvedés megelőlegezéséről, és hogy az egész világnak hódolnia kell a megszületett Megváltó előtt. Mindez talán igaz, de nagyon is „belefér” a dicsőséges Krisztus világába, és a karácsonynak abba az érzelmi, intellektuális, fogyasztói nagyüzemébe, amely, valljuk be, minket is kielégít, elringat, megvigasztal és megnyugtat.

De talán nem ünneprontás egy esetleges másik olvasat. Jézus arra biztatja az embert, hogy tegye le előtte a terhét. S mik az igazi terhek? Azok, amelyek eltakarják, helyettesítik, megmásítják Istennek azt a szerepét, amelyet betölthetne az életünkben. Ezek a terhek összefoglalhatók három szóban: arany, tömjén és mirha. Gondoljuk magunkat a háromkirályok helyébe, és hogy nem ajándékokat, hanem terheket teszünk le Isten lábaihoz. A háromkirályok ezentúl jelképezzék számunkra a terheket letevő embert is, azaz minket.

Tegyük le az *arany*, magyarán az anyagiak terhét! Félelmeinket a holnaptól, a megélhetés, a „mi lesz gyerekekkel” problémakörét. Mi lesz a munkával, a munkahellyel, a vállalkozással, mi lesz velünk?

Tegyük le a *tömjén*, magyarán az Istennek való áldozat terhét. Ezt a nagyon összetett, a félelmeinkből, kultúránkból, tudatalattinkból előtörő görcsöt, hogy vajon Isten szeret-e? Elég vagyok-e neki, jól teszem-e, amit tennem kell, mit akar tőlem? Hogyan kell neki áldoznom?

Végül tegyük le a *mirhát*, amely a mindenkori emberi gyógyírt jelképezi. Az ember büszkeségének, tudományának, okosságának terhét. Azt, hogy Isten nélkül is megoldható a világ összes gondja. Lehet új és új tudományos eredményeket felmutatni, lehet mindent kitalálni: új kézműves fogásokat, tanítási módszereket vagy számítógépes rendszert. Az emberiség problémái is megoldhatók az osztozás, erő-nem-alkalmazás, szolgálat által. De vajon elég-e ennek a belátása, elég-e ezt megtenni? Az ember mint Istenbe ágyazott lény csak Istennel tud megnyugodni. „Nyugtalan az én szívem, míg benned meg nem nyugszik”, mondja Szent Ágoston.

Ha ezeket a terheinket letesszük Isten elé, az azt jelenti, hogy igényeljük és kifejezzük: ő legyen bennünk a király, a pap és a bölcs. Ő legyen az életünk anyagi, szellemi és lelki igényeinek betöltője. Várjuk, hogy működjön bennünk. Igaz, félünk őt beengedni, mert azt hisszük, hogy az élet ezen területein nincs mondanivalója, nem tevékeny. Nem így hiszünk benne, hanem másként, ahogy a hitre tanítottak. Pedig Jézus azt mondja: „Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen” (Jn 10,10). Pedig az Élet Törvénye a hit törvénye, mindannyian azt juttatjuk kifejezésre, amiben hiszünk. „Amit az ember vet, azt is aratja” (Gal 6,8). Ha az aggodalmaskodás, a félelem, a betegség, a nehezteléses gondolatait vetjük el, azt is fogjuk aratni. Amit szívünk mélyén igazán hiszünk, azt juttatjuk kifejezésre, s arról szól az életünk.

Az ember alszik. „Ébredj, ember, mély álmodból!” – énekeltük az adventi liturgiákon. Az ember nincs tudatában a benne rejlő Isteni Erőnek és Bölcsességnek, pedig ez a Valóság Birodalma. Annak az Isteni Valóságnak a birodalma, amely a velünk történt események, érzéseink, találkozásaink – a látszólagos véletlenek – világában valósulhat meg. Sorsunk a hitünkben van.

De szép is lenne! És mi erre a bizonyíték? – kiált fel az emberben a kétkedés. Nincs bizonyíték. Csak az ÚT van. A három királyoké. Akiknek volt bátorságuk felismerni a terheket, és letenni az arany, a tömjén és a mirha terhét. Isten elé.

Szóljon erről a 2013-as év, szóljon erről a közösség, a barátság! Szóljon erről az életünk!

Garay András

„Én keresem a célomat:
célom engem majd megtalál.”
Weöres Sándor

„Boldogok maradtunk”

Interjú *Debreczeni Zsuzsával*

Debreczeni Zsuzsa többször, többekről írt már az „Érted vagyok” – és más fórumok – számára. Zsuzsa íróember: gondolatait, emlékeit szívesen veti papírra, kopogtatja számítógépbe. Beszélgetésünkbe is be-beollóztunk bekezdéseket e bőséges termésből: ezek a dőltbetűs részek. Elképzelésünk szerint kapcsolatainak és emlékeinek tükréből kilépve most ő maga lenne a téma. Az ő célratörő, ám merőben szabálytalan útja – de aztán beszélgetésünk és olvasgatásunk során újra meg újra bekerülnek a képbe mások is. Mert Zsuzsa elképzelhetetlen a kapcsolatai nélkül...

Debreczeni Zsuzsa: *Volt egy házaspár, amelynek tagjai nagyon szerették egymást. Mindig békesség, szeretet volt az otthonukban, mások felé pedig segítőkészség. Szeretetük gyümölcseként két gyermek született. A fiú 7 évvel volt idősebb a lánynál...* – no, ez a lány vagyok én, aki 1945-ben születtem.

Az életem első évtizede idillinek mondható: szerető család, mindenre rácsodálkozó értelem, sok gyakorlással bontakoztatott zenei tehetség, világos jövőkép: *Kb. 9 éves korom óta tudtam, hogy én karmester leszek, és a diplomakoncertemen Beethoven VII. szimfóniájának II. tételét fogom vezényelni. A másik, amit szintén tudtam, hogy családot akarok, olyan boldog házasságot, olyan szeretetben, mint a Szüleimé volt. Nem hiszem, hogy sok gyerekre gondoltam volna, de kettőre biztos.*

Anyagiakban nem dúskáltunk – de mások sem. A kapott keresztény értékrend világos volt – és nem éppen népszerű az '50-es években.

Az első nagy megrázkódtatást '56 hozta: disszidált a bátyám; 36 év múltán találkoztunk legközelebb! Közben hol tudtam róla, hol meg nem; és ha hallottunk is róla, abban sem volt sok köszönet. Ez a kapcsolat nem tudott élővé és éltetővé válni.

Édesapám távvezetékes villamosmérnök volt. Faluvillamosításokat csinált az országban. 1956 májusától Törökországban is távvezetéket épített: kitűzte, megtervezte, levezette a távvezeték-állítást. Kint volt a forradalom alatt is, ott kapta meg a bátyám disszidálásának hírét is. Aggódott érte, és támaszt keresett számára a Vöröskeresztnél: csakhogy a Vöröskereszt helyett a CIA jelentkezett, és beszervezte ipari kémkedésre. 1957 szeptemberében hazajött, járta az országot, látta, hogy hol mi van...– volt mit jelentenie. Még az öccsét is bevonta ebbe a 'munkába'.

Én persze akkor mit sem tudtam erről: szorgosan jártam a Veres Pálné Gimnáziumba. De aztán beütött a mennykő: 1961 novemberében letartóztatták Édesapámat, decemberben Édesanyámat (neki csak annyi bűne volt, hogy nem jelentette fel a férjét!), meg még a nagybátyámat is. Ott maradtunk kettesben a Nagyikámmal: neki egy fillér nyugdíja sem volt, én meg kiskorú voltam.

Schanda Beáta: Ettől kezdve az egész életed csupa szokatlan kanyar, meglepő kapcsolat, merész vállalás, kemény kihívás – és mégis: minden rosszból jó (is) fakad, minden veszteségből nyereség is származik, minden derűvel elhordozhatóvá rendeződik össze...

DZs: Valóban nem olyan lett az életutam, mint ahogyan arról álmodoztam, vagy mint ahogyan az a „nagykönyvben meg van írva”. A zenei karriernek, a szabad diákéletnek egyik pillanatról a másikra „lőttek”. 17 évesen elkezdtem dolgozni: a BHG-ba felvettek betanított munkásnak; 32 évet töltöttem a gyárban (ebből közel tíz évet GYES-en). Ők támogatták a továbbtanulásomat is: estin leérettségiztem (már csak egy évem volt hátra), aztán elektroműszerész vizsgát tettem, később még villamosmérnök hallgató is lettem, de azt már nem győztem estin. A rendszerváltás után még az Erőtervben dolgoztam, de aztán 55 évesen nyugdíjba mentem: bőven szükség volt az időmre-erőmre másutt!

1962-ben kivégezték édesapámat. Ezt onnan tudtam meg, hogy behívattak a Tanácsba hagyatéki ügyben. Perének az anyagát csak évtizedekkel később, a rendszerváltás után olvashattam. Forgott velem a világ!

Édesanyámat is elítélték, ő Kalocsára került, a női börtönbe. A nagybátyám szintén hosszú börtönbüntetést kapott. Mindehhez „járt” még a vagyonelkobzás, és persze a megbélyegzettség. Értek személyes veszteségek is: ifjúkorom nagy szerelme éppen azért hagyott el, mert nem akarta leningrádi tanulmányait és a karrierjét kockáztatni ilyen „kétes, rovott múltú szülőkkel rendelkező” lány miatt. Nagyon fájt!

Nagyikám okos, jó szervező, szerető szívű ember volt. Sokban hasonlítunk, és sokat tanultam is tőle. Sajnos nem élte meg a lánya, édesanyám szabadulását.

De a sok veszteség mellett ajándékemberek is kerültek az életembe: mivel kiskorú voltam, amikor a szüleimet letartóztatták, gyámot kaptam. Dr. Bányay Geyza ügyvéd lett a gyámapám, és őszintén mondhatom: apám helyett apám lett; később nekem is ügyvédem, esküvői tanúm...

1963-ban pedig belépett az életembe Vadas Éva néni: egy évet közös cellában töltött édesanyámmal, aki megkérte, szabadulása után keressen meg. Ő lelki anyám lett: gondolkodásom és életem alakítója, közösségi kapcsolataim szövögetője: *Barátságunk egyre szorosabbá vált, mert vele mindenről lehetett beszélgetni. Mindenre tudott választ adni, mindig tudott segíteni. De nemcsak a tudatomat formálta – bár ez volt az alap –, hanem „belevitt” mindenféle karitatív tevékenységbe is: vagy együtt segítettünk valakiknek, vagy elirányított testi-lelki rászorulókhoz. Ez szerencsére nem állt tőlem távol, hiszen Szüleimtől is ezt láttam.*

Általa kerültem aztán Gyurka bácsi (Bulányi György) közvetlen vonzáskörébe, és az egyik legelső közösségébe, a Fiatalok I-be. Az akkori Bokorra – bár akkor még nem is így neveztük! – jellemző fegyelem, a komoly terhelés, az üldözöttség nekem igazán nem volt ismeretlen.

SchB: Biztosan nem voltál magányos, de ugyanakkor mégis pártalan – szemben azzal, mint amit elképzeltél fiatal lányként!

DZs: Így igaz. Attilát, diákszerelmemet el kellett gyászolnom, hiszen elhagyott. Az akkor formálódó Bokorban sem találtam párra. Tudatosan kerestem, ismerkedtem, a hirdetéssel is próbálkoztam, de mindez nem vezetett el a társamhoz. Várnom kellett! Gáti Lajosra vártam, aki az életem társa és feladata, szerelmem, férjem, a gyerekeim apja...

Sokszor az is szubjektív, ha kívülről nézünk egy emberpárt, és megítéljük, hogy ők milyen kapcsolatban vannak. Úgy látjuk, hogy nagyon jó párkapcsolatban élnek, vagy hogy nem élnek jó párkapcsolatban; de az adott pár épp az ellenkezőjét éli meg, mint amit a külső szemlélő érez. Ez többek között azért is lehet így, mert ami egy adott párnak úgy jó, ahogy élik, az a másik párnak nem lenne jó. Például Lajos esetében: három asszonynak nem volt ő úgy jó, ahogy volt. Nem értékelték azokat a tulajdonságait, amiket én értékeltem, és el birtam viselni (bibliai kifejezéssel „elszenvedni": „Szenvedjétek el egymást szeretetben!", Ef 4,2). Nemcsak Lajos nem volt megfelelő párja a másik háromnak, hanem valószínűleg én sem lettem volna megfelelő párja bárki másnak.

Lajos 14 évvel idősebb nálam. Még egészen fiatal voltam, amikor találkoztunk; akkor, amikor a villamosmérnöki karral próbálkoztam; egy tankörbe jártunk: ő zseni volt, én meg lemorzsolódtam. Aztán 1972-ben újra megkeresett, és azóta összetartozunk. Persze ez sem volt „sima ügy", nálam az nem szokás! Lajos akkor papíron még az előző házasságában élt, de már nem éltek együtt, viszont a felesége nem akart válni. Azt tanácsolták nekünk, hogy költözzünk össze, jöjjön a baba (legalább három gyereket akartunk!) – ez már elég válóok lehet. Így is történt.

Albérletbe mentünk, még a negyedik gyerekünk is ide, egy félkomfortos, 39 négyzetméteres lakásba érkezett. Lajos három (korábbi kapcsolataiból származó) gyerek után fizetett tartásdíjat. Édesanyámat megviselték a börtönévek, így hiába volt az ő lakása 90 négyzetméteres, nem akartunk vele egy fedél alá költözni. Csak negyedik gyermekünk születése után cseréltünk vele.

Tényleg fillérekből gazdálkodtunk: például a polgári házasságkötésünket és a templomi esküvőnket azért tettük két egymást követő hónapra, hogy ne ugyanannak a hónapnak a költségvetését terhelje!

De boldogok voltunk, és azok is maradtunk! Nem tökéletesek, de boldogok! *Lajos elfogadott engem olyannak, amilyen voltam. Nem akart megváltoztatni, nem akart átnevelni. És nemcsak elfogadott olyannak, amilyen vagyok, hanem úgy is szeretett, ahogy vagyok, amilyen vagyok.*

A Bokor Közösségben Lajos nem találta meg a helyét: Gyurka bácsival nagy szellemi párbajt vívtak, de utána inkább csak távolról tisztelték egymást. Az egyházi házasságkötésünkig még én is kimaradtam a közösségből, mert nem kértem részleges feloldozást: nem éreztem bűnnek, hogy szentségi házasságkötés nélkül szeretem Lajost, és a feleségeként élek. Noha ő nem lett a Bokor Közösség aktív tagja, engem sosem fogott vissza, sőt! Ha én menni akartam, ellátta a gyerekeket. Még olyan is előfordult, hogy Ócsán ő vigyázott a mi kisbaba Tamásunk mellett a hat Juhász gyerekre, hogy Karcsi és Marika végre eljussanak lelkigyakorlatra!

Négy csodálatos fiúnk van: Tamás, Balázs, András és Péter. Ha azt mondom: csodálatosak, akkor persze nem állítom, hogy tökéletesek, vagy hogy ne lettek volna gondjaink az elmúlt négy évtizedes családi életünk során. Voltak krízisek, például amikor két hónap alatt három fiú repült ki: Tamás is, András is abbahagyta tanulmányait, és külföldre mentek, Balázs 18 évesen elköltözött.... Azt hittem, belebolondulok!

Lajos mindig introvertált, halk és kevés beszédű volt. Mindent nekem kellett kigondolnom, eldöntenem, megoldanom. A saját „megmentésemet" is. A fiúk már nagyok voltak; tudtam, hogy már csak példával tudok rájuk hatni, például amikor a zenében nagyon tehetséges András fiam két év után abbahagyta a kántorképzőt. Erre én visszatértem a zenéhez: 30 év kihagyás után elkezdtem megint zongorázni, módszeresen gyakorolni. Beiratkoztam én is a kántorképzőbe… – el is végeztem: 53 évesen kaptam kézhez a diplomámat.

1998-ban újabb markáns bevágás: februárban Lajos agyvérzést kapott, azóta folyamatos ápolásra szorul, a mozgása, a kommunikációja erősen korlátozott. *Ugyanakkor 27 év után megkaptam az 'igazi' Lajost. Lehullottak a 'bástyái', amiket az évek folyamán maga köré épített, amik mögé menekült a problémamegoldások elől, amik miatt megismerhetetlen, megközelíthetetlen volt. Persze eddig is tudtam, hogy szeret, de most még jobban, mint régen. Más embert kaptam, de ez az ember értékesebb, mert nem takar el magából semmit, mert nem tud. Lajosból a betegség nem a rosszat hozta ki, mint sokakból, hanem épp a jót. (1999)*

Sokan azt hiszik, hogy milyen nehéz életem van. Szerencsére eddig még nem éreztem annak, pedig egyre jobban beszűkül az életterem az ő állapotának hanyatlása miatt. Béke, szeretet, nyugalom van ebben a házban. És csodákat éltem meg, mert ami azelőtt nem nagyon fordult elő, néha megfogalmazta azt, hogy nagyon szeret engem. (2011)

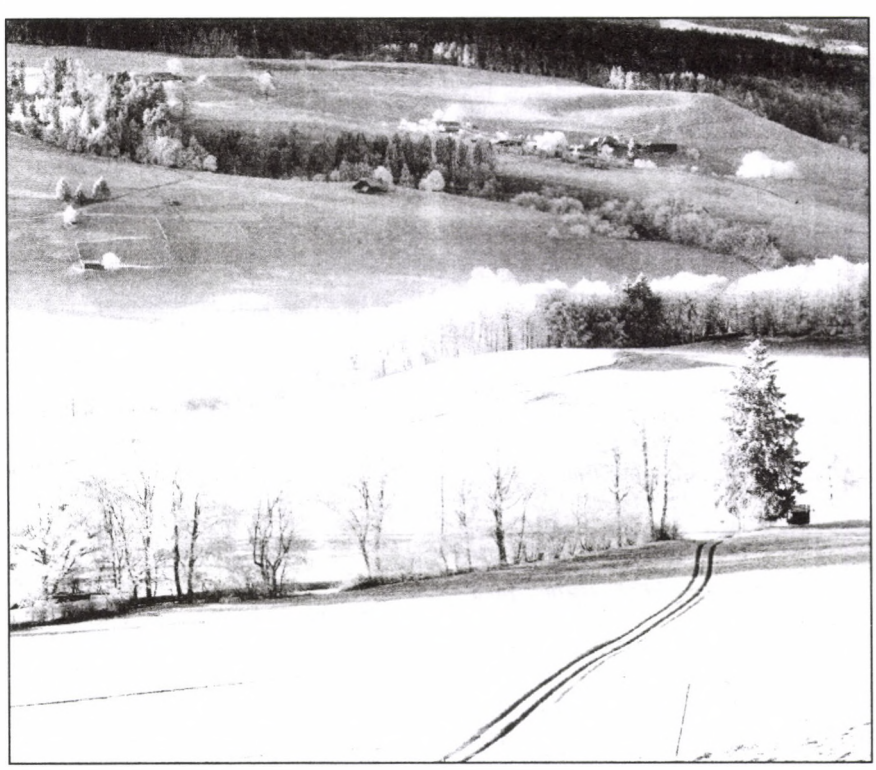

Szerencsére az értelmi képessége nem sérült, de ezt sokan nem tudják. Hozzátartozói közül én vagyok az egyetlen, aki nagyjából megértem, hogy mit akar mondani. Kb. 90%-ban tudom kibarkochbázni, hogy mit is akart kifejezni. (2012)

Öröm, hogy Lajost tudom ápolni, és megoldani a vele kapcsolatos összes felmerülő problémát. Hogy a házassági eskü azon részének is eleget tudok tenni, amely így hangzik: 'semmiféle bajában őt el nem hagyom'. (2010)

Igaz, hogy ő már évek óta 'csak van'. Nem 'csinál' semmit, mégis rengeteg szeretetet kapok tőle. És hogy ez valóban így van, ezt akkor éreztem igazán, amikor bokatörése miatt őt a kórházban hagytam, én meg hazajöttem, és nem áradt felém a szeretete. Hiányzott! Ő is, és a szeretete is! (2012)

SchB: A betegápolásba sokan belekeserednek és belerokkannak, neked meg egy csomó egyéb dologra marad energiád…

DZs: Tudván tudom, hogy nem szabad egy dologba beleragadni, csak azt csinálni, mert akkor az „bedarál". A családon kívül is sok kapcsolatom van: közösség, barátnők, a Mátyás-templom kórusa, amely támogató-töltekező kör is számomra. De jut – kell, hogy jusson! – idő kiterjedt levelezésemre is. Ebbe tartozik a börtönlevelezés is. Most egy 27 évre elítélt rabbal levelezek: az egész családja elfordult tőle, én, illetve a leveleim jelentik számára a kapcsolatot a „normális élettel".

Persze azért a legnagyobb rész a családé, és azon belül is Lajosé. Viszont ahogyan már mondtam és írtam nemegyszer, nemcsak én adok Lajosnak, hanem kapok is tőle, és ez feltölt. Szintén energetizál az a folyamatos tapasztalat, hogy a fiaink mennyi szeretetet adnak nekünk.

Például a 60. születésnapomra ajándékutat kaptam Ausztráliába! Hat hétig voltam távol, meglátogattam a legjobb barátnőmet, aki 1972 óta ott él. Csodás élmény volt minden tekintetben! Az út is, de már maga az is, hogy ez az ötlet megszületett. A gyerekek (köztük Lajos két, korábbi házasságaiból született gyereke is, akiket az eltelt évtizedek során sikerült „beleszeretgetnem" a Gáti-családba) összeadták rá a pénzt. És aztán a négy fiunk felváltva gondoskodott az édesapjáról – ebben az ajándékban ez volt a legnagyobb érték. Na persze, mire ilyenek lettek, addig sok rögös utat kellett végigjárnom.

A családra ma sem sajnálom az időt-erőt: a gyerekkori családi nyaralások (akár plébánián, akár szakszervezeti üdülőben) felejthetetlenek; még most is kb. havonta van „csali-tali" = nagycsaládi találkozó. Ez 10-15 embert jelent: házastársakat, Lajos unokáit, sőt az első közös unokánkat is beleértve. Lassabban megy a sütés-főzés vagy a „romeltakarítás", mint néhány éve – de megéri!

Tudom, hogy szükség van rám. Ezért törekszem a testi-lelki karbantartásra: a kikapcsolódásra-rekreációra éppúgy időt találni, mint a rendszeres meditációra. És már évek óta minden egyes napot így fejezek be:

HÁLA NEKED URAM, MINDENÉRT! ÁMEN.

Év végi számvetés a közösségben

Egész évben arról tanultunk, hogyan lehet eljutni az érett hitre.

Nehéz, összetett feladat hitre jutni. A saját erőnk kevés hozzá. Isten Lelke által jutunk hitre. Ő vezet el a teljes igazságra. Hívővé lenni különböző életutakon át lehetséges. Akit úgy nevelnek, és a kamaszkor válsága után is megőrzi, sőt továbbfejleszti a hitét, boldog ember.

Van, akit a tragédiák vezetnek el Istenhez, van, akit a barátság. Áldott az a barát, aki másokat elvezet Isten Országa kapujáig. Van, aki egy koporsó mellett döbben rá életfeladatára. Egy érseket meggyilkoltak Latin-Amerikában a szegények mellett való kiállásáért. Egyik paptársa azt írta: a halott érsek koporsója mellett tértem meg.

Müller Péter azt írja, hogy életünk egyébből sem áll, mint hogy folyamatosan szerepeket kell élnünk, játszanunk. Végigéltük a gyermek szerepét. Többen a kamasz-szerepből is kinőttek már. Ki ne ismerné a szerelmes szerepét, vagy az elhagyott szerepét. Ki ne tudná, mi a diákélet velejárója? Végig kell élni a fiatal felnőtt szerepét, a társkeresés nehéz feladatát. Majd el kell tudni játszani az apai, anyai szerepeket. A munkás szerepét, a családfenntartás embert próbáló feladatát. Majd a gyereknevelés szerepkörét kell betölteni. Közben hívőnek kell maradni, sőt elkötelezetté kell válni a hitben.

Mennyei Atyánk csodálatos szerepeket osztott ránk, amikor az emberlétbe szólított. Megismerhetünk minden élethelyzetet, minden élet-érzést. Fantasztikus egyik szerepből átváltani a másikra. Mire megöregszünk, azért leszünk bölcsek, mert hihetetlen élettapasztalatunk gyűlik fel gyerekkortól kezdve. A szerepek változhatnak, de a hitünk nem. Annak erősödnie kell. A hit nagyban befolyásolja szerepjátszásunkat. A hit célja mindig egy: olyanná tegyen, amilyen a minket megalkotó mennyei Atyánk. Mennyei Atyánk lényege pedig, hogy szeret. Mérték nélkül, feltételek nélkül. Ha ilyenné válunk, megértettünk valamit Jézus Krisztus tanításából.

Most, amikor visszanézünk az elmúlt tanévre, mi is három kategóriát használhatunk, mint Jálics Ferenc a könyvében (Fejlődik a hitünk).

Gyerekes szintű volt a közösségbe járásunk, ha ezt noszogatásra, biztatásra tettük; ha csak a kisközösségi találkozón jelentünk meg; ha nem építettük lélektestvéreinkkel a barátság fonalát; ha nem vettünk részt a nagyobb közösség (egyházközség) életében; ha néha buzdultunk csak neki a közösségi életnek, a tanulásnak, az imádságnak, de mindig visszaestünk, vagy abbahagytuk; ha nem állapíthatunk meg fejlődést életünkben. Elmúlt az idő (egy év), de eredménye igen gyenge.

Felnőttes a közösségbe járásunk, ha kitartóak voltunk és lelkesek; ha összegyűjtöttük lélektestvéreinket, hogy velük töltsük el a szabadidőnket; ha sokat tettünk lelki előmenetelünkért; ha rendszeresen tanulmányoztuk a szent iratokat; ha bele nem fáradva imádkoztunk; ha jót tettünk másokkal; ha rendszeresen felajánlottuk munkánkat, segítségünket a közös dolgokban; ha azzal a jó érzéssel fejezhettük be az évet, hogy jó volt a közösség tagjának lenni, jó volt rendszeresen Isten közelében élni, jó volt segíteni másokon.

Érett közösségi tag esztendeje: akinek értékrendjében előkelő helyen szerepelt a közösség, akit nem húzott vissza sem a tanulás, sem a munka, sem a szerelem, sem a család.

Ez az az állapot, amikor nemcsak résztvevői voltunk a közösségi találkozónak, hanem hoztunk a lelkünk mélyéből komoly gondolatokat, tapasztalatokat is. Amikor olyannyira odafigyeltünk másokra, hogy szinte lelkivezetésszerűen beszélgettünk. Amikor nyitva állt a szívünk és az ajtónk mindenki előtt.

Amikor örültünk, hogy valaki eljött hozzánk. Amikor észrevettük, hogy nekünk kell mennünk másokhoz. Amikor nemcsak tisztelgő látogatást tettünk egymásnál, hanem volt erőnk, időnk lelki beszélgetésre is. Amikor megfontolt szavaink, életvitelünk másokat is vonzott.

Amikor mindenhol tanúságot tettünk hitünkről. Amikor annyi szeretetet adtunk, amennyit csak tudtunk. Amikor egységesítő pontok lettünk, nem pedig szétválasztók. Amikor nem a pénz határozta meg az életünket. Amikor az értékrendünk csúcsán Isten áll, és mindenki azután jön.

Vincze József

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Az ünnep

Egy decemberi délutánon, körülbelül nyolcéves koromban, leckeírás közben kipillantottam az ablakon. A következő másodpercben már fel is ugrottam asztalkám mellől, futottam a konyhába, és boldogan kiáltottam: „Édesanyám! Esik a hó!” Pici korom óta úgy szoktuk megünnepelni az első havazást, hogy sétáltunk egyet a hóesésben Törpeháza főutcáján. Sietett hát édesanyám a nagykendőjéért, én meg magamra rántottam a ködmönkémet, és fejembe nyomtam a kucsmámat. Ez a heveskedésem azonban csak addig tartott, amíg ki nem léptünk a házból. A hóesésben már ünnepélyesen lépkedtem édesanyám mellett, alig szóltam egykét szót, csak időnként egymásra mosolyogtunk. Édesanyám nemsokára visszament a munkájához, és egymagam sétálgattam tovább.

Volt nekem akkoriban egy ellenlábasom a törpeházi kisfiúk között, a velem egyidős Kutykurutty. Cimborák voltunk ugyan, de olyan cimborák, akik folyton marakodnak. No, amint lépegetek a főutcán, és éppen Kutykuruttyék kapuja elé érek, nyílik a kapu, és kilép rajta Kutykurutty. Látszott rajta, hogy ő is az első havazást akarja megünnepelni egy kis sétával. Rendszerint így szoktuk megszólítani egymást: „No, te csibész, már megint kódorogsz?” Kezet pedig még sosem fogtunk. Most azonban, az első havazás ünnepi hangulatában önkéntelenül így köszöntünk: „Szervusz, Kutykurutty!” „Szervusz Moha!” – és barátságosan megráztuk egymás kezét. Aztán békességben megindultunk egymás mellett, néztük a hulló pelyheket, és mosolyogtunk. Egyszerre csak megállt előttünk az öreg Földigszakáll bácsi. Földigszakáll bácsi nem Törpeházán lakott a hegyoldalban, hanem majdnem a hegytetőn, és arról volt nevezetes, hogy csillagászattal foglalkozik. Sűrűn lejárt azonban Törpeházára asszony lányaihoz, unokáihoz, és járatos volt a falu ügyeiben is. Még azt is tudta, hogy Kutykurutty meg én mindig veszekszünk. Most tehát csodálkozva bámult ránk, és örvendezve mosolygott. Megértettem kérdő tekintetét, és feleltem is rá szóval: „Ma havazik először!” Földigszakáll bácsi bólogatott, megsimogatta a kucsmánk mögött a tarkónkat, és utunkra engedett. Úgy láttam, hogy el is gondolkodott valamin, de hogy mind gondolkodott el, azt csak a következő év őszén tudtam meg.

Másnap reggelre vastag hótakaró borította hegyeinket, és délben, amikor kijöttünk az iskolából, már sem bennem, sem Kutykuruttyban nyoma sem volt az első napi ünnepélyességnek. Hógolyóink nagyokat puffantak egymás hátán, sőt fején, és mire felértünk Törpeházára, már nemcsak veszekedtünk, hanem búcsúzásul meg is hempergettük egymást a hóban. Nem is szűnt meg előbb folytonos marakodásunk, csak márciusban, a legelső igazi tavaszi napon. Legelső igazi tavaszi napnak az én szememben évről-évre az a nap számított, amelyen édesanyám megengedte, hogy ismét nyitott ablak mellett tanuljak. Úgy látszik, Kutykurutty is ezt a napot érezte a legelső igazi tavaszi napnak, mert egyszerre csak megjelent az ablakom előtt, és barátságosan beszólt: „Jössz sétálni, Moha?”

Akkoriban még gyakran megtörtént, hogy hagytam tanulnivalót az esti órákra is, ezen a napon azonban ünnepi nyugalomban, lelkiismeretfurdalás nélkül kívántam sétálni. Kikiáltottam hát Kutykuruttynak: „Nemsokára átmegyek érted!” Kutykurutty hazaszaladt, nyilván szintén tanulni, az ajtóm pedig ugyanakkor kinyílt, és belépett hozzám Földigszakáll bácsi. Édesapámnál járt valamilyen ügyben, hallotta, mit kiáltottam, megdicsért, és megkérdezte tőlem, hogy mindennap megtanulom-e a leckéimet játék előtt. „Hát ööö..., nem éppen mindennap. De ez a mai nap... ez olyan... olyan, mint az első havazás!” Földigszakáll bácsi ugyanúgy elgondolkodott, mint a télen: „Látom, szereted az ünnepi hangulatokat. Lehetséges hát, hogy egyszer majd elárulok neked egy nagy titkot.”

Vagy három hónappal ezután, június elején, néhány cimborám meg én, megbeszéltünk egy csibészséget. Elhatároztuk, hogy lemegyünk a községi útra cseresznyét csenni. Úgy terveztük, hogy a bokrok között lopódzunk le a rétig, aztán egyikünk jelt ad, mindnyájan átfutunk a réten az útra, villámgyorsan fel a fákra, megtöltjük a süvegünket, és már száguldunk is vissza a bokrok közé. Így is történt. A változás mindössze annyi volt, hogy a banda egyik tagja, igen különös okból, nem bírt átfutni a réten a cseresznyefákhoz. A bandának ez a tagja én voltam, az akadályozó pedig a réten virító rengeteg hófehér százszorszép. Láttam én már sok százszorszépet azelőtt is együtt, de ilyen óriási tömegben még soha. Szinte hófehér volt tőlük a rét, olyan volt, mintha hó esett volna rá a ragyogó nyári égből. A jel elhangzott, társaim már futottak, már én is emeltem a lábam, de akkor megpillantottam a hófehér virágmezőt, az ünnepi pompájú százszorszép tengert, és csöndesen visszatettem a lábam a másik mellé. A százszorszépek tehát megakadályozták, hogy csenjek a jelenlétükben.

Az esőcseppek azonban még ennél is különösebb dolgot cselekedtek velem. Egy délután zápor zúdult Törpeházára és a kö-

zeli hegyekre. Még világos volt, amikor elállt, és én máris szaladtam az erdőbe. Ma is nagyon szeretem az erdő illatát eső után. Azon a napon azonban nemcsak jó illatban volt részem, hanem csodálatos látványban is. Amikor elúszott az utolsó felhő is a lenyugodni készülő Nap előtt, az aranyszínű sugarak hirtelen megcsillantak a körülöttem álló fenyőkön. Akkor még sűrűn egymás mellett kuksoltak az esőcseppek a viaszos tűleveleken, és az a milliárd esőcsepp egyik pillanatról a másikra felragyogott. Úgy tündököltek körülöttem a fenyőfák, mintha milliárd aranyfényű szentjánosbogárka ülne rajtuk. Csak néhány pillanatig tartott a tünemény, de az a néhány pillanat elég volt hozzá, hogy engem az egész estére ünnepélyesen csöndessé, halk szavúvá tegyen. Lefekvés előtt, amikor a csizmácskámat tisztítottam, Gyopár, a bátyám odaszólt nekem: „Légy szíves, Moha, tisztítsd ki egyúttal az enyémet is!” Más napokon vállat vontam volna: „Tisztítsd ki magad!” – most azonban semmi sérelmet sem éreztem Gyopár kívánságában. Tisztítottam a csizmáját készségesen, sőt különös gonddal, mégpedig olyan ragyogóra, hogy..., hogy egyszerre csak elcsodálkoztam valamin. Petróleumlámpánk aranyos fénye itt is, ott is, amott is meg-megcsillant Gyopár fényes csizmáján. Ez a csillogás a délutáni, erdei csillogásra emlékeztetett engem, és álmélkodva sejteni kezdtem, hogy valami összefüggés van a két csillogás között. Azért tisztítottam ki most ilyen készségesen a bátyám csizmáját, mert ünnepben volt részem az eső- és napfény díszítette fenyőfák között.

Október közepén egy vasárnap reggel olyan sűrű köd borította Törpeházát, hogy ha kinyújtottam a karomat, az ujjaim hegyét már csak homályosan láttam. Szaladgálásra, labdázásra gondolni sem lehetett. Visszamentem szobánkba, a kályhában már barátságosan lobogott a tűz, elnéztem egy ideig az ablak előtt gomolygó tejfehér ködöt, és hasonlatosnak éreztem házunkat valamely jól berendezett léghajóhoz, amely a felhők között száll velünk mélységes csöndben és ünnepi magasságban. Hangulatomhoz illő foglalatosságot kerestem. Leültem asztalkám mellé, és rendezni kezdtem a holmimat. Egyszerre csak rám nyitott Földigszakáll bácsi. Megdicsért, amiért rendet teremtek, én pedig elmondtam neki, hogy akárcsak most a köd, nagyon tetszett nekem a nyáron a százszorszép rét meg a tündöklő fenyőerdő. Megkérdezte, hogy cselekedtem-e akkor is valami jót. Nem csentem cseresznyét, és nem utasítottam el Gyopár kérését. Földigszakáll bácsi mosolygott rajtam, elégedetten megsimogatta a fejemet, és így szólt: „Lehetséges, hogy nemsokára elárulom neked a nagy titkot.” Néhány nap múlva el is árulta, jobban mondva hozzásegített, hogy magamtól is kitaláljam.

A ködös vasárnap után egyforma őszi napok következtek, nem láttam bennük semmi különösebb szépséget, semmi érdekeset. Egy ilyen napnak a délutánján naspolyát csenni indultam néhány cimborámmal. Abban a pillanatban azonban, amikor felkapaszkodtunk a kerítésre, ránk kiáltott valaki az utcáról. Társaim elszaladtak, én azonban ott maradtam, és lesütött fővel megvártam a kiáltozót, Földigszakáll bácsit. Egy ideig szomorúan nézett rám, aztán ezt kérdezte: „Hogy tehettél ilyet, Moha fiam? Te, aki már ott tartasz, hogy jóságosan kitisztítod a bátyád csizmáját. Te, aki még a fiókodban sem tűröd a rendetlenséget. Hogy tűrheted hát tetteidben?” Mentegetőztem: „Az más, Földigszakáll bácsi. Akkor olyan hangulatban voltam. Aranyosan csillogtak a fenyők... Ma semmi olyasmi sincs... nincs semmi ünnepi.” Földigszakáll bácsi csodálkozva bámult rám: „Nincs? Azt mondod, hogy nincs? Hát tudod mit? Aludjál ma éjjel nálam.” Ennek a meghívásnak persze nagyon örültem, noha nem tudtam, mi a célja vele Földigszakáll bácsinak. Igen jól éreztem magam nála. A csillagokat ugyan nem nézegettem messzelátóján, mert korán nyugovóra tértünk. Éppen ezért még sötét is volt, amikor pihenten felébredtem, és hallottam, hogy Földigszakáll bácsi már öltözködik is. Odaszólt nekem: „Öltözzél fel te is, Moha fiam, mutatok neked valamit.” Kivezetett a ház tornácára, a völgy fölé: „Üljünk le itt, és várjunk.”

Egy óra múlva már tudtam, miért hívott magához éjszakára. Azért, hogy végignézzem onnan, a hegytetőről a napkeltét. A napkeltét a hajnali derengés első pillanatától az aranykorong pompázatos felemelkedéséig a hegyek fölé. Amikor véget ért a csodálatos látvány, Földigszakáll bácsi kezemre tette a kezét, és így szólt: „Azt mondottad tegnap, hogy nincs mostanában semmi ünnepi esemény. Ne felejtsd el többé, hogy a Nap mindennap így kel fel, és ha felhők takarják, akkor is így kel fel a felhők mögött.” Halkan rebegtem: „Hiszen akkor... minden napom... ünnep lehet.” Földigszakáll bácsi elmosolyodott: „Te mondtad ki. Ez az a nagy titok, amelyet közölni akartam veled. Most pedig gyerünk reggelizni.”

A következő hetekben szájról-szájra járt a hír Törpeházán, hogy Moha megváltozott. Nem veszekszik Kutykuruttyal, nem játszik, amíg meg nem tanulta összes leckéit, nem vesz részt semmiféle csínyben, holmiját állandóan rendben tartja és mindenkivel igen barátságos. Moha jó.

Én azonban úgy gondoltam, hogy téved a falu. Dehogyis vagyok én jó. Szeretem az ünnepet, ennyi az egész. Ráeszméltem, hogy ünnep és jócselekedet összefügg egymással, és életem minden napját ünneppé teszem.

Régi kedves testvérünk, id. Dombi János 2012. szeptember 10-ére virradóan megtért a Teremtőhöz. Rövid életrajzával és a székesfehérvár-öreghegyi templomban megtartott hálaadó szentmisén elhangzott búcsúztatóval köszönünk el tőle.

Dombi János

1941 – 2012

Székesfehérváron született 1941. január 2-án, szüleinek tizenkettedik, s egyben utolsó gyermekeként. Ebben a családban természetes volt a hit és a vallásos magatartás. Ferenc bátyja pap lett.

Az ipari iskola elvégzése után, ahol esztergálni tanult, szakmájában és szakmájához közeli területeken dolgozott, tevékenykedett aktív munkás éveiben, nyugdíjasként pedig élete végéig kis műhelyében mindenfélét megszerelt, amit eléje hoztak, és amit meg tudott csinálni.

Fiatalon, tizenkilenc évesen nősült. Ebben a templomban mondták ki a boldogító igent, Feri bátyja adta rájuk az áldást. Hat fiúgyermeket neveltek fel, akik tizenkilenc unokával örvendeztették meg őket. Hitünk szerint most is nagyon büszke rájuk. Igazi, Istentől kapott gazdagságnak élte meg őket, feleségével együtt.

A hetvenes évek legelején pap testvére, mindannyiunk Feri bácsija, egy alkalommal ezzel a kérdéssel lepte meg a házaspárt: „Leveletek jött Istentől, olvastátok már?” Így indult egy jobbára a Dombi testvérekből álló közösség, ahol az evangéliumok olvasása, megbeszélése volt a fő feladat. Kezdték Jézus tanítása szerint átalakítani gondolkodásukat. Ennek köszönhetően a vallásos Jánosból megtért, újjászületett János lett. Jó testvér, szerető férj, odaadó társ – megbocsátani tudó, mindig megújulni, javulni tudó ember.

Hosszú évekig lelkipásztori kisegítő volt a mosdósi plébánián és annak filiáiban. Szerette és nagyon komolyan vette ezt a munkát. Rendszerint már hétfőn elolvasta a következő vasárnapra előírt olvasmányokat, hogy azok ki tudjanak bontakozni, meg tudjanak érni benne, és gyümölcsöt hozzanak.

1983-tól a Bányai Közösség tagjaként évente részt vett sérültek nyaraltatásában, Söréden sokszor vállalt szolgálatot. Felavatott akolitusként közösségében ő volt a liturgiafelelős, autótulajdonosként pedig ő volt a karitászfelelős, és gondoskodott például az összegyűlt ruhák rászoruló családokhoz szállításáról.

Mindig mindenkinek azonnal segített, ha az illető kérte, s ha tudott. Első szerelmével novemberben ünnepelhették volna ötvenkettedik házassági évfordulójukat. Most már személyesen ismerheti azt, akinek életében szolgált.

Kedves Testvéreim!

Hálaadó megemlékezésemet Feri bácsi egyik Hang-üzenetével szeretném kezdeni:

„Ti, akik az örökkévalóság gyermekei vagytok, és szívetek fájdalmát érzitek, mert valaki elment előttetek, tudjátok azt is, hogy előbb-utóbb mindenkinek ez a sorsa. Ne féltsétek magatokat, mert Nekem adtátok magatokat! Újra és újra mondom: Bízzatok, én legyőztem a világot! És azok, akik előttetek elmentek már, és akikért itt most imádkoztok, azok a ti szívetek szeretete által mind-mind mennyei melegséget élnek meg. A ti örömötöknek a hazataláltság örömének kell lennie!”

Kedves Jancsi bácsi!

Hálát adok érted a mindenható Istennek, mert jóságában megalkotott, hogy mindannyian örömünket lelhessük benned! Hálát adok, mert láthatjuk, hogy Istennek szentelt életed milyen maradandó gyümölcsöket adott nekünk!

Igen, te a hazataláltság örömében éltél, amelyről a Lélek beszél! Boldog voltál, mert találkoztál Jézussal, megismerted, megszeretted és követted őt. Csak odaadó szívvel, átélt lélekkel tudtál Róla beszélni. Valódi, élő kapcsolatod volt vele már itt a Földön is.

Sok Istennel kapcsolatos élményben volt részed életedben. Ezek közül az egyik, amiről többször is tanúságot tettél, hogyan jelent meg neked az Úr, és gyógyított meg derékfájdalmadból, majd amikor kérted, visszaadta azt, és az elkísért életed végéig. Amikor arról faggattunk, hogy mit jelentett neked ez az élmény, nagy örömmel mondtad: megbizonyosodtál arról, hogy „ha tényleg foglalkozunk az Úristennel, komolyan vesz bennünket! Isten hallgat ránk”!

És ez végleg lepecsételte életedet. Zsuzsival és gyermekeiddel Bányára költöztetek, azzal a szándékkal, hogy akik Jézusért életközösségben szeretnének élni, veletek megvalósíthassák azt.

Nálatok mindenki meg tudott pihenni, zaklatott életünk megnyugvásra lelt. Engem is elfogadtál olyannak, amilyen vagyok. Férjemmel és gyermekeimmel együtt sokat tanultunk tőled. Biztos pont voltál, és az is maradsz az életünkben! Nagyon köszönjük ezt neked!

A sok rád váró feladat miatt már kora tavasszal be volt táblázva. a nyarad. Söréden mozgássérültek nyaraltatásában segédkeztél. A legnagyobb közösséged az Anyaszentegyház volt, ahol igeliturgiával, temetési szertartással, kereszteléssel szolgáltad a híveket. Mennyire szeretted a szentmiséket és az Oltáriszentségben jelenlévő Úr Jézust! Mérhetetlenül nagy alázat és tisztelet volt szívedben irántuk! Soha nem felejtem, hogy ragyogott a szemed és egész lényed, amikor róluk beszéltél! Számodra a Szentírás szerelmes levél volt. Örökre megmarad bennem, ahogy kezedben tartod, és teljes lelkesedéssel mondod: „Erre tettem fel az egész életem!”

A Jézusról tanulás kihagyhatatlan volt életedből. A kisközösségi foglalkozások mellett a Gyurka bácsi által vezetett papi közösségben mélyítetted el tudásodat. Emlékezetesek maradnak a lelkigyakorlatok, amelyeken pontosságra és fegyelemre neveltél bennünket. Vidámság volt a szívedben, és ez továbbáradt ránk is. Jó volt megfürödni benne, hallgatni tréfás történeteidet, vicceidet.

A balatonboglári lelki hétvégeken sem hagytál magunkra bennünket. Apai gondoskodással, tanácsokkal, ötletekkel támogattál mások felé irányuló szolgálatunkban. Boldogító együttlétek voltak ezek!

Nemrégiben nagy örömmel újságoltad nekem, hogy a visnyeszéplaki közösség felkeresett azzal a kéréssel, hogy segítsd őket a jézusi úton. Jó Atyánk színe előtt most ezt a feladatot még tökéletesebben fogod ellátni. Tudom, hogy értünk való közbenjárásod – amit már itt a földön elkezdtél – továbbra sem fog megszűnni!

Kérlek, hogy szerető szívedből fakadó áldásoddal most is ajándékozz meg bennünket!

Vargáné Szijártó Mária

Együttérzés

Egy rövid kis mondás, amely oly egyszerűnek tűnik, hogy a legtöbb ember legjobb esetben is csak a vasárnapi prédikációban tudja elviselni: „Amit nem akarsz, hogy veled tegyenek, te se tedd mással!" Ezt az „életbölcsességet" annak idején nálunk az egész osztálynak együtt kellett fújnia, „hogy bevésődjék". Végül is az „aranyszabályról" van szó, az arany pedig rendkívül értékes. Közben meg azt gondoltuk, hogy ez ugyanazon a szinten áll, mint az affélék, hogy „Amit Jancsika nem tanul meg, azt János már sosem fogja tudni". Vagyis hogy az egyik kedves mondás a sok közül. „És éppen ez a tévedés", hangsúlyozza ma *Karen Armstrong* londoni vallástudós. „Az aranyszabály az együttérzés kulcsa, az együttérzés pedig lényegi jelentőségű az életünkben, hiszen veszélyesen polarizált világban élünk. Olyan világot kell fölépítenünk, amelyben az emberek egymást tisztelve tudnak együtt élni. Ezért tettekre kell váltanunk az aranyszabály ethoszát is."

Karen Armstrong szerint az aranyszabály szerinti tájékozódás igényes feladat ugyan, de nem bonyolult; vallástudósként és filozófusként az elmúlt években élénken foglalkozott ezzel az életbölcsességgel. Ő maga 1944-ben született, és fiatal nőként katolikus apáca volt; azután kilépett a rendből, majd többek között a *Leo Baeck College* professzorasszonyaként számos könyvet jelentetett meg, a legutóbbi kettő címe: A tengelykorszak (A világvallások eredetéről), illetve: Védőbeszéd Istenért. Szerinte mindenki képes alkalmazni az aranyszabályt, éppen azért, mivel az olyan egyszerű; csak az a fontos, hogy kritikusan viszonyuljunk önmagunkhoz, és belepillantsunk saját érzelmeink, a „szívünk" világába: Mitől szenvedek? Milyen lelki és testi fájdalmakat akarok minden körülmények között elkerülni? Szem előtt tartva az aranyszabályt, tiszteletben kell tartanom a többi embert. A döntő mozzanat ez a kérdés: Komolyan akarhatok-e megtenni másokkal olyan negatív és terhes dolgot, ami számomra visszataszítónak tűnik? Így nemcsak a láthatárunk tágul, hanem Karen Armstrong szerint „kilépünk az egónk szűk világából is: az aranyszabály arra szólít fel minket, hogy együtt érezzünk a másik emberrel; ekkor kivesszük magunkat a világ középpontjából, és a másik embert helyezzük oda" – azaz kiszabadítjuk az aranyszabály érvényességét a magánszféra szűk teréből.

A jó együttélésnek ezt a mércéjét eddig talán csak akkor vettük tekintetbe, ha például vitánk volt a szomszéddal, vagy szidtuk a mellettünk élő családot a gyereklárma miatt, de közben megfeledkeztünk arról, mennyit szenved a ház többi bérlője a mi gyámoltalan zongoragyakorlásunktól. Karen Armstrong viszont politikai és gazdasági összefüggésekbe helyezte az aranyszabályt, és megőrizte a felismerés viselkedést megváltoztató erejébe vetett bizalmát: Aki nem akarja maga elszenvedni mindazt a rosszat, amit másokkal tesz, az megváltoztatja terveit, eláll eddigi kérdéses és embertelen elgondolásaitól, és együtt érzővé, azaz embertársiassá válik. Az embereknek minden országban és minden kultúrában kifejezetten el kellene köteleződniük e mellett. Karen Armstrong 2008-ban tette közzé Az együttérzés chartáját, amelyet azóta sok ezer ember írt alá minden földrészen. Ebben többek között ez áll: „Ezenfelül teljesen abba kell hagyni, hogy másoknak szenvedést okozzunk, akár a magánéletben, akár a közéletben. Közös emberi mivoltunkat tagadjuk meg, ha rosszakaratból, sovinizmusból vagy önérdekből fakadóan erőszakosan cselekszünk vagy beszélünk, kihasználunk másokat, vagy megtagadjuk alapvető jogaikat, és mások megalázásával gyűlöletet váltunk ki."

Az aranyszabály iránytű a békés világhoz, de ezt a világot nem lehet csupán a struktúrák megváltoztatásával fölépíteni, hanem mindenekelőtt gondolkodásunk és érzelmeink megújításával. Karen Armstrongnak van néhány szövetségese e programban, például *Hans Küng*, aki már sok évvel ezelőtt papírra vetette „világethosz-projektjét". *Erich Fromm*, a még ma is gyakran idézett pszichoterapeuta és filozófus „a humanizmus lényegeként" értékelte az aranyszabályt. Karen Armstrong egy lépéssel tovább megy: valamennyi vallást és felekezetet, minden politikai ideológiát és világnézeti elméletet az aranyszabály mércéjének vet alá: „Ezért minden férfit és nőt arra hívunk föl, hogy ismét az erkölcs és a vallás középpontjába állítsa az együtt érző részvétet, és térjen vissza ahhoz az elvhez, hogy semmis az Írásoknak mindazon értelmezése, amely erőszakra, gyűlöletre, mások megvetésére tanít."

Így aztán nincs többé helye az igazság kizárólagos igényének, mert ez a forrása annak az akaratoskodásnak, amely csak erőszakos összetűzésekben végződhet. Meg kell erősíteni az összes vallások és világnézetek nagy humanista útmutatásait. „A vallások csak akkor jók, hasznosak és értelmesek, ha arra ösztönzik az embereket, hogy együtt érzően viselkedjenek, és tiszteljék az idegeneket" (K. Armstrong).

Ezért olyan fontos emlékezni arra, hogy eredetileg minden vallás közös meggyőződést hirdetett, mégpedig egymástól függetlenül: az aranyszabályt, amely egyetemes, általánosan emberi, a szó legjobb értelmében vett „örök" igazságnak számít. Képletesen szólva: megtisztítja az emberek értelmét és megindítja a szívüket. Emberivé teszi az embert.

A kínai bölcselő, *Konfucius* (Kr. e. 551-479) bizonyára az elsők egyike volt, aki a számunkra ismert formában megfogalmazta az aranyszabályt. „Konfucius úgy vélte, tanítványainak naponta valóra kell váltaniuk ezt a tanítást, mert csak így juthatnak el arra, ami a legfontosabb az életben, s amit kínaiul 'ren'-nek hívnak, tehát a jóindulatra és a jóságra", mondja Karen Armstrong, és így folytatja: „Konfucius elsőként hangsúlyozta, hogy a vallást nem szabad elválasztani az altruizmustól, és hogy az a lényeg, hogy abszolút és szent tisztelettel bánjunk másokkal."

A *hinduizmusban* és a dzsainizmusban is nagyon korán elemi etikai tájékozódási pontként fogalmazták meg az aranyszabályt. A Páli Kánonban, Buddha tanbeszédeinek legrégebbi összefoglalásában ez áll: „Amilyen én vagyok, olyanok ezek is; amilye-

nek ezek, olyan vagyok én is. Ha az ember ily módon azonosul a másikkal, akkor nem kíván ölni vagy ölésre parancsot adni.” Egy másik beszédében pedig azt mondja Buddha: „Amikor magammal törődöm, a másikkal törődöm, és amikor a másikkal törődöm, magammal törődöm.”

Az aranyszabály rabbinikus körökben is abszolút középpontja az etikának. Jézus egyik kortársának, az idősebb *Hillel* rabbinak (Kr. e. 30 – Kr. u. 9) meggyőződése volt, hogy az egész zsidó tanítást össze tudja foglalni ezekkel a szavakkal: „Ami nem kívánatos számodra, te se tedd felebarátodnak! Ez a teljes tóra, ez a teljes útmutatás, a többi csak magyarázat.” Hillel rabbi az egész zsidó vallásosságot, a Kivonulás és a Sínai-hegy gazdag hagyományát, a prófétákat és a törvényt egyaránt az aranyszabály hatálya alá helyezi. Olyan radikális kezdeményezés ez, amelyet a názáreti Jézus is osztott.

Máté és Lukács evangélista beszámol arról, hogy *Jézus* is nagyra becsülte az aranyszabályt, mindazonáltal pozitív megfogalmazásban használta: „Mindazt, amit akartok, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ugyanúgy cselekedjétek velük ti is – mert ez a törvény és a próféták [tanításának lényege]”, olvassuk Máténál (7,12), és szinte ugyanígy hangzik az idézet Lukácsnál is (6,31).

Még ha *Mohamed* maga nem fogalmazta is meg „saját” aranyszabályát, halála után további „hagyományait” terjesztették, az ún. hadithokat. Ezek egyik versében ez áll: „Senki sem hívő muszlim, amíg nem kívánja testvérének ugyanazt, amit magának kíván.” Abu Hurayra, Mohamed egyik munkatársa emlékeztet arra, hogy „testvéren” igenis minden embert kell érteni, nem pedig csak a többi muszlimot: „Kívánd a többi embernek, amit magadnak kívánsz! Csak ekkor leszel igazi muszlim.”

Filozófusok is ismételten érdeklődtek az aranyszabály iránt. A legkorábbi tanúságtétel Kr. e. 600-ból származik. *Milétoszi Thalész* ekkoriban foglalkozott azzal a kérdéssel, hogyan is élhet az ember igaz módon. Válasza afféle töredéke az aranyszabálynak: „Azáltal, hogy amit másokban hibáztatunk, mi magunk nem tesszük.”

A 20. században mindenekelőtt a pszichológus és filozófus *Erich Fromm* (1900-1980) fejlesztette tovább az aranyszabály hiteles tanítását: „Amit másoknak teszünk, magunknak tesszük. Ha például teljes agresszivitással tönkretesszük egy másik emberben az eleven szellemi erőket, ha lelkileg megsebezve őt, megfosztjuk a reménytől és a bizakodástól, akkor ez effajta cselekvés visszaüt ránk. Végül aztán magunk is úgy véljük, hogy az olyan szellemi és lelki erőknek, mint a remény és a bizakodás, semmi jelentőségük sincs számunkra. Senki sem marad sértetlen, ha megsebez másokat.”

Erich Fromm óvott attól, hogy az aranyszabálynak ezt az etikailag oly igényes eligazítását már csak pragmatikus stratégiaként fogjuk föl, amely gazdasági összefüggésben pusztán a korrekt alkudozásról és cselekvésről gondoskodik. Fromm attól félt, hogy a gazdasági gondolkodásmód mai mindenhatósága hallgatólagosan átalakítja majd az aranyszabályt, például ezzé a felszínes mondássá: „Éppen annyit adok neked, amennyit te adsz nekem.” Ekkor a kereskedelmi partnerek lemondanak ugyan a csalásról és a trükközésről, kifelé korrekt avagy „fair” módon viselkednek, és kapitalista világunkban ez sem kevés; de a pszichoterapeuta Erich Fromm számára a lelki egészség okán az a fontos, hogy feltétlenül a hiteles aranyszabályhoz igazodjunk, ahogyan azt az összes vallások tanítják, mert csak az mozdítja elő a felebaráti szeretetet és az együttérzést, s ezzel az emberi életet: „A tisztesség [fairness] szabályának viszont az a célja, hogy ne érezzük magunkat felelősnek a másikért, és egynek a másikkal, hanem el legyünk választva tőle, és távolságot tartsunk. A tisztesség szabálya azt jelenti ugyan, hogy az ember tiszteli felebarátja jogait, de azt nem, hogy szereti őt.”

Egyetemes spiritualitásként az aranyszabály nagyon hasznos a globális változások korában, amikor nagyon bizonytalan három milliárd elszegényedett és kiéheztetett ember életben maradása, és az emberek által okozott éghajlatváltozás a földet fenyegeti. Az aranyszabály ekkor kézenfekvővé teheti mindazok számára, akik még élvezik a jólétet, és a föld erőforrásainak nagyobbik részét használják el: Változtassátok meg életstílusotokat, hogy magatok is életben maradhassatok! Ha minden embernek lehetősége lenne arra, hogy ugyanolyan mértékben fossza ki a föld javait, mint gazdagok alkotta kisebbség, akkor az egész föld azonnal összeomlana.

Aki spirituális erőként tiszteletben tartja és követi az aranyszabályt, az átalakítja tudatát, új emberré válik; a reformok és forradalmak csak így lehetnek sikeresek.

Christian Modehn

Forrás:
Publik-Forum, 2012/5

Egy fafejű sváb Grúziában

Akkor beszélhetünk a leghitelesebben *Gert Hummel*ről, ha megszólaltatunk olyan embereket, akiken segített – s akik nélküle nyomorban maradtak vagy nyomorukban talán el is pusztultak volna. Meséljünk hát például Valerijről, aki elveszítette acélgyári munkáját Rusztaviban, amely egy órányi autóútra fekszik Grúzia fővárosától, Tbiliszitől. Két éven át úgy tartotta életben magát és családját, hogy füvekből készítettek főzeléket. Aztán jött Gert Hummel, és visszaadta emberi méltóságukat. Amikor Hummel azt mondta az elszegényedett és kiéhezett férfinak, a jövőben száz larit fizet neki havonta – ami átszámítva kereken 50 euró –, ha vállalja a felolvasói és sekrestyési szolgálatot a rusztavi kis evangélikus templomban, Valerij sírt a boldogságtól és a hálától.

Vagy engedjük szóhoz jutni a kilencvenéves Elsa Gilbertet. Órákig el lehet hallgatni, amikor hosszú életéről mesél. Csodálatosan beszéli a németet, pergő r-ekkel és ragyogó szemmel. Időnkint alig tudja folytatni, mivel sírnia kell – vagy nevetnie. A nevetés és a sírás szorosan összetartozott egész hosszú életében.

Elsa nevet, amikor Hummelről, a püspökéről beszél, akinek oly sok mindent köszönhet. Sírnia kell viszont, amikor 1941 októberéről szól. Akkoriban fiatal asszony volt, s miután Hitler 1940-ben megtámadta a Szovjetuniót, Sztálin félelmetes bosszút állt a birodalmában élő németeken: Szibériába és Kazahsztánba száműzte őket, s ott sokan nyomorultul elpusztultak. Elsa szüleit is teherautóra rakták, és elvitték.

„Amikor elindult a teherautó, egy darabig még utánafutottam”, meséli Elsa sírva. „Aztán megálltam, és azt mondtam magamnak: Mit művelsz itt?” Őt magát nem deportálták, mivel grúz férje volt. Maradhatott, de férje családja gyűlölte, és „fasisztaként” szidalmazta. Akkoriban nehéz volt az élet a németek számára, akiknek ősei egykor keletre vándoroltak. Mindenekelőtt sok sváb indult útnak a 19. század elején, mivel jobb életet reméltek a Kaukázusban. A II. világháborúban az ottani németek automatikusan „ellenséggé” és „fasisztává” váltak. Mindazonáltal néhány grúz igen kellemetlenül tapasztalta meg németgyűlöletének következményeit. Amikor Elza erről mesél, nevetnie kell, mintha azt akarná mondani: Megkapták, ami járt nekik! Pedig tulajdonképpen rettenetes történetről van szó.

„Tudja”, meséli, „éppen akkoriban takarítottuk be a termést. A csűrök és a pincék dugig voltak. A pincékben ott álltak a nagy teli hordók, s a németeknek mindezt hátra kellett hagyniuk, mivel egyik napról a másikra deportálták őket. Amikor a németek eltűntek, a grúz szomszédok elfoglalták házaikat, felemésztették a készleteket, megitták a bort. Ekkor történt egy napon a következő: Az egyik, korábban német pincében néhány grúz eszméletlenségig lerészegedett. Az alkoholtól kábultan hevertek a pince padlóján. És mivel elfelejtették elzárni egy nagy hordónak a csapját, a bor mind kifolyt – ők pedig belefulladtak.”

Hogy a kilencvenéves asszony ma boldognak és védettnek érzi magát, a német teológusnak, Gert Hummelnek köszönheti: ő építtette föl Tbilisziben azt az öregotthont, amelyben Elsa Gilbert ma él, egy ferde plafonú szobácskában, emlékeitől körülvéve. Mindazok után, amit átélt és elszenvedett, valóságos kis paradicsom ez számára.

Valerij is – aki büszkén mutatja nekem a rusztavi kicsiny templom körüli ápolt kertet – alighanem a paradicsomban érzi ma magát, legalábbis ha összehasonlítjuk az életét azzal az idővel, amikor Gert Hummel még nem volt jelen számára.

Ezen a vasárnapon Gert Hummel ismét prédikál Rusztaviban. Tbiliszből jött dzsipjével az egykori acélmunkások városába, mély kátyúkkal borított utakon. A II. világháború után Rusztaviban óriási hadifogolytábor volt, számtalan német katona nyugszik itt a földben. A hatalmas acélmű, amely kereken 20000 embernek és családjuknak adott munkát és kenyeret, ma gigantikus ipari rom. Rusztaviban csaknem minden felnőtt munkanélküli, a panelházak éppoly lepusztultak, mint az egykor oly takaros házacskák.

Kivétel a kis evangélikus béketemplom. Homlokzata csak úgy ragyog. 1999-ben szentelték fel – s a nagy istentiszteleti terem mellett van egy helyiség az ifjúsági munka számára, s egy konyha is. Amikor Gert Hummel beérkezik az udvarra, az istentiszteleti terem már jócskán megtelt. Zongorakísérettel éneklik a korálokat. Hummel ma Márk 10. fejezetéről prédikál – az uralkodásról és a szolgálatról. Németül prédikál, egy fiatal nő fordítja. Ebben a bibliai részben Jézus szidja az uralkodókat, akik elnyomják a népet, és azt mondja tanítványainak: „Köztetek másképp legyen! Aki nagy akar lenni köztetek, legyen szolga!”

Gert Hummel számára jó alkalom arra, hogy prédikációjában belemenjen Grúzia aktuális politikai helyzetébe. Itt Rusztaviban is megteszi, majd egy jó órával később még egyszer Gardabaniban. Ott is tart ma istentiszteletet, az egyik család lakószobájában. Szidja a hatalmasokat, akik nem törődnek az emberek bajával, hanem a saját zsebükre gazdálkodnak. Gert Hummel jó öt éve él Grúziában, és tudja, hogy ezt az országot elnyeli a korrupció.

Hummel időközben 70 éves lett. Beszédén rögtön észre lehet venni, hogy sváb. Sindelfingenből származik, később lelkész és hitoktató lett Württembergben, majd 1964-ben a rendszeres teológia professzora Saarbrückenben. A saarbrückeni és a tbiliszi egyetem közötti partnerkapcsolat révén jutott el Grúziába. Kezdetben minden meglehetősen hivatalosan zajlott, ahogyan a delegációk utazásakor lenni szokott. A hivatalos utaktól távol eső szükséghelyzetet, mindenekelőtt a német kivándorlók utódainak gondját-baját csak az évek során ismerte meg.

Amikor nyugdíjba ment, eladta saarbrückeni házát, s a pénzből rendkívül szép templomot épített Tbiliszben, lelkészlakással, gyülekezeti központtal, karitászállomással és öregotthonnal. Összesen 1,2 millió márkát fizetett ki a saját zsebéből, mert elképzeléseit senki sem akarta pénzzel támogatni. „Valószínűleg mindenki bolondnak tartott. De hát én egy fafejű sváb vagyok.” Feleségével együtt áttelepült Tbiliszibe, ahol megalapította a helyi evangélikus egyházat, és 1999 végén annak püspökévé választották.

A tbiliszi evangélikus kiengesztelődési templom az egykori német temető területén áll; a szovjet időkben sportpályák és uszodák voltak itt. Amikor 1999 októberében ünnepélyes istentisztelet keretében felszentelték a templomot, köszöntőt mondott a grúz államelnök, Eduard Sevarnadze is. A kiengesztelődés temploma egészen világos – teljesen eltérően a homályos ortodox templomoktól. Szinte minden építőanyag Grúziából való, különösen a Bolnizijből, az egykori Katharinenfeldből származó híres tufa határozza meg a templom képét. A kereszt, mondja Gert Hummel, „nem nagypénteki kereszt”. Hiszen a kereszt egyébként is csak a jelkép egyik oldala.

Gyülekezetének magja olyan emberekből áll, akik rettenetes dolgokon mentek keresztül, s akik nagy üggyel-bajjal élték túl Szibériát vagy Kazahsztánt – vagy akiket gyerekként elszakítottak szüleiktől. A szülőket teherautókon elszállították, a gyerekek pedig ott maradtak az utcán, majd idegenekhez kerültek. „Még ma is sírnak, amikor erről mesélnek”, mondja Gert Hummel. S a találkozás Elsa Gilberttel megerősíti ezt: „Azoknak, akik ilyen rettenetes dolgokat éltek át, nem lehet csupán egy keresztet dugni az orruk alá, a

húsvétról, a mi reményünkről is beszélni kell nekik.” Különösen azért, mert közülük sokan ma is súlyos szükséget szenvednek. „Sokan ma sem tudják, mit tesznek holnap a fazékba. Lakásuk télen olyan kegyetlenül hideg, hogy már csak azért is szívesen jönnek a templomba, mert azt fűtjük.” Hummel eredetileg arra összpontosított, hogy a német származásúakat gyűjtse össze, és nekik segítsen, de az evangélikus egyház azóta messze túlnőtt ezen a körön.

Gert Hummel 70 éves, de ha az ember beszél vele, hallgatja, vagy dzsipjén vele utazik Tbilisziből Rusztaviba vagy Gardabaniba, akkor érzi: a nagy feladat, amelynek nekigyürközött, megtartotta fiatalnak. Léteznek olyan nyugdíjasok, akik nem csupán álmodoznak effajta új életről a nyugdíjkorhatár után. Léteznek olyan nyugdíjas iskolaigazgatók, akik árvaházat vezetnek Erdélyben, vagy segélyprogramokat Dél-Afrikában. Az ilyen merész program azonban, amilyet a nyugalmazott teológiaprofesszor valósított meg Grúziában, igazán ritka, mivel Hummel hallatlanul nagy anyagi kockázatot vállalt. Egyházi központjának építkezését maga felügyelte, és a munka előrehaladtával személyesen fizette ki az esedékes pénzt. Könnyen beleshetett volna az építőipari maffia csapdáiba, és sok pénzt veszíthetett volna. A „sváb fafej” azonban ma nem minden büszkeség nélkül mutathat rá arra, hogy pénzéből semmi sem került sötét csatornákba. Ráadásul a végén mindössze két év alatt, az eredetileg számított árnak csupán harmadáért sikerült felépítenie egyházi központját Tbilisziben.

Gert Hummel számára a hit és a cselekvés elválaszthatatlanul összetartozik. Politikusan gondolkodó teológus ő, aki bírálja a hatalmasokat és rendszerüket, de azt is tudja, hogy nem tudja megváltoztatni őket. De fokozhatja az emberek tudatosságát, és sokak nyomorúságos helyzetén tud változtatni. Így segít például annak a nyugdíjasnak, aki hosszú évek óta egyetlen larit sem kapott, mivel egy korrupt polgármester zsebre tette, holott a grúziai nyugdíjak egyébként is nevetségesen alacsonyak: általában 14 larit, azaz kereken 7 eurót tesznek ki.

Egész Grúziában virágzik a korrupció, mindenekelőtt a rendőrség és az igazságszolgáltatás berkeiben. A vezető grúz-ortodox egyház nagy része antidemokratikus és szélsőségesen nacionalista. Ahelyett, hogy karitatív munkával segítenék a szegényeket, az ortodoxok új patriarcha-katedrálist építenek Tbilisziben – pedig ez a legutolsó, amire itt szükség van.

Gert Hummelnek azt is meg kellett tapasztalnia, milyen veszélyes az élet Grúziában. Nem csupán azért, mert néhány hónappal ezelőtt súlyos autóbalesete volt számtalan útjának egyikén; az is veszélyes, ha egy ennyire korrupt országban egy német püspök megpróbál részt venni a gazdasági életben. Sváb barátai segítségével Hummel elindított egy pékséget. De aztán jött a kenyérmaffia, pénzt zsarolt – és Hummelnek be kellett zárnia a pékséget. Tudatában van annak, hogy az országban dúló korrupció az ő számára is végzetessé válhatna, ha csak egy másodpercre is belebocsátkozna. Ezt mutatja a következő történet.

Egy fiatal férfi alkohol hatása alatt leszúrt egy szomszédbeli fiút. A bíró egy ügyvéd útján megüzente Gert Hummelnek: ha a püspök fizet 2000 dollárt, akkor csökkenteni fogja a büntetés mértékét – tizenegy helyett csak hét évre küldi rács mögé a fiatalembert.

Hummel természetesen nem fizetett, noha tudja, hogy a grúz börtönökben minden nap kínszenvedés. De először is nem akarja támogatni a korrupciót, másodszor az effajta viselkedés zsarolhatóvá tenné, harmadszor a tartózkodási engedélyébe kerülhetne. Ez pedig rossz lenne azok számára, akik nagyon rászorulnak az ő segítségére. Elsa és Valerij számára, és sokak számára, akiknek nehéz és látszólag reménytelen életét Gert Hummel ismét emberi méltósággal és bizakodással töltötte meg.

Johannes Weiss

Forrás: Publik-Forum Extra, Wachsen ein Leben lang, 12-14.

1982. augusztus 16.

„Ha arra törekszel, hogy az örök mértéket kövesd: ne botránkozz azokon, akik nem erre igyekeznek, hanem törekvéseik ingadozva ágaznak a sokféle véges és változó mérték között. Ne azt nézd, hogy mijük nincsen, hanem mijük van: mert még a legnyomorultabbnak is van olyan lelki kincse, mely belőled hiányzik. Kifogásolni, fölényeskedni bárki tud; tanulj meg mindenkitől tanulni." (Weöres Sándor: Útravaló)

1982, a nyolcvanas évek eleje. És még egyébnek is. Életutamban új szakasz vette kezdetét. Kiléptem az iskolapadból, bele az önálló felnőtt világba, a munkásosztályba. Dolgozó nő, munkavállaló, a Kisegítő Iskola nevelőtanára – ez lettem a címben megadott dátum napján.

Azóta eltelt 30 év. Számos munkanappal és munkaórával. Ugyanazon az egy munkahelyen teltek e napok, bár munkahelyem neve többször változott. Most éppen a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központban vagyok alkalmazásban. De voltam már az Erdei Iskola és a Doborjáni Ferenc Nevelési Oktatási Központ dolgozója is. Változtak az elnevezések és a feladatkörök is.

Pályám kezdetén nevelőtanár voltam, első, majd második osztályban. Nelli mellett tölthettem a betanulás időszakát, ami a lehető legjobb helyzet volt számomra. Személyében ugyanis azóta is tartó példaképet kaptam. Óvónőim után ő volt az a pedagógus, aki leginkább megtestesítette a módszertani tudás és a lelki alkalmasság egységét. Az ő módszerei felidézték bennem azt a gyerekkori élményt, amely azt őrizte, hogy a körülöttem lévő világ csoda, és a meglátásához szükséges ablakok kinyitása varázslatos kaland.

Óvónői diplomával vettek fel dolgozni. Persze itt megkérdezhető, miért nem óvónői állást vállaltam?! Nos, nem is kerestem óvónői állást. Diplomám kézhezvételekor már tudtam, hogy a gyermekek világának vannak különleges alanyai. Azzal a keresztény közösséggel, amelyhez már évek óta tartoztam, tanulóéveim alatt több nyaralt is töltöttem önkéntes munkában Dunaalmáson, egy református intézetben, ahol sérült gyermekeket neveltek. Volt abban a közegben valami félelmetesen érdekes. Akkortájt szembesültem először azzal a kérdéssel, hogy „Istennek milyen terve lehetett, amikor megengedte a sérült emberek megszületését". Személyes válaszomat is hamar megfogalmaztam, és azóta is így gondolom: *Példák ők nekünk. Példák többek között arra, hogy az intelligencia nagysága nem arányos a szeretet nagyságával, és hogy a léleknek az intelligenciától függetlenül is vannak olyan képességei, amelyek éreznek, érzékelnek, néha olyan tartományokat is, amelyeket a mi gondolkodó agyunk nem tud. Tanítómesterek is ők egyben, mert megtanítanak bennünket az elfogadásra, gondolataink leegyszerűsítésére, beszédünk érthetőbbé tételére, intuíciónk használatára, érzelmeink közvetlenebb kifejezésére, váratlan helyzetek megoldására és legfőképpen az „itt és most" teljes megélésére.*

Gyógypedagógusi munkámat tehát tudatos megfontolásból kezdtem a Széchenyi tér 4-ben, ami azért volt különleges számomra, mert megboldogult gimnáziumi magyartanárom, Hajnalka néni, amikor valami elképesztő badarságot mondtak vagy írtak diákjai, mindig ezt a címet emlegette, mint annak a helynek megjelölését, ahová azok kerülnek, akik nem elég okosak a gimnáziumi vagy egyéb tanulmányokhoz. Én tehát tudatosan mentem erre a címre, és kerestem annak lehetőségét ott, hogy munkámmal segítsem azokat, akik „nem elég okosak a gimnáziumi vagy egyéb tanulmányokhoz".

Az Erdei-részlegben dolgoztam az első években. Ott találkoztam először azzal, hogy a magánélet nemcsak a magam élete. Rám dörrentett telefonon az akkori személyzetis, mert nem jelentettem be, hogy gyermeket várok. Hát 23 évesen, már házasként, még talán mi sem fogtuk fel teljes súlyával a gyermekvállalás és a munkahelyi elvárások, valamint a protokoll kapcsolatát. Igazából eszembe sem jutott, hogy ami számunkra fontos és meghitt hír, azt azonnal közzé kell tenni. Szóval türelmetlen volt az akkori „főmufti", és értésemre adta azt is – amit azóta is tapasztalok –, hogy a „hírvivők" elfelejtenek szólni azoknak, akikről a hírt viszik. Ez az intermezzo lényegtelennek látszik, és azzá is vált, mert a további három gyermekáldást igyekeztem időben bejelenteni, és valóságosan az ezután következő tíz évet a Csizovszki gyermekek nevelésével töltöttem. Nem szakadva el munkahelyemtől, mivel férjem tovább képviselte családunkat a Széchenyi téren. Tőle, rajta keresztül napi kapcsolatban voltam az intézmény életével, alakulásával, és neki köszönhetően fejlődésével.

A GYES utáni visszatérésemet már egy egészen más intézmény és vezetés fogadta. Időközben megszereztem az előírt oligofrénpedagógia–pszichopedagógia szakos gyógypedagógiai tanári diplomát. Technikatanárként vettem fel a munkát, immár az általános iskola felső tagozatában, a Széchenyi téren. Ezen órák keretében a kézi szövés módszereit, színeit, hagyományvilágát igyekeztem megtanítani a különböző osztályfokú diákoknak. Érdekes és értékes munka volt ez. Olyan használati tárgyakat készítettünk, amelyekkel tanulóim büszkén mutatták meg különleges képességeiket. Közben folyamatos átalakulásban volt körülöttünk a társadalom, és azon belül munkahelyem. Az akkori vezetés szívét-lelkét-tehetségét-elszántságát-akaratát-idejét, tehát az életét adta bele a változásba, változtatásba. Előremutató és haladó gyógypedagógiai és gyermekvédelmi intézménnyé nőtte ki magát a hajdan volt Kisegítő Iskola.

A régi kereteket és helyeket felváltotta egy modern intézményrendszer. Egy telephelyre, a régi Erdei Iskola helyére, a Brennbergi-völgy erdő ölelte tenyerébe költözött a sérült gyermekeket oktató-nevelő többcélú intézmény. Itt is a kreativitás fejlesztését, a gyermekekben eredendően benne rejlő alkotásvágy hasznosítását kaptam feladatul. Majd elkövetkezett oligofrénpedagógusi munkám legjelentősebb időszaka. Osztályfőnök lettem. Ráadásul egy iskolaelőkészítő osztályban. Egy augusztusi reggelen csörgött a telefon, és az igazgatóhelyettes asszony kívánt beszélni velem. Elmondta, hogy a leendő csoportban két halmozottan sérült kisgyermek is helyet kapott, ami újdonságnak számított abban az időben, hiszen homogén osztályokkal dolgoztunk. Ezek voltak az integráció első próbálkozásai, és azoknak a családoknak, ahol halmozottan sérült kisgyermeket neveltek, nagy lehetőség volt, hogy nem kellett gyermekeiket otthonukból kiszakítva például a fővárosba vinniük mozgássérülteket oktató intézetbe.

Ebben a jeles osztályban nyolc kisgyermek kezdte meg tanulmányait. Versek, mondókák, mesék és készségfejlesztés. Nekik gyakorlatilag játék volt közös munkánk első féléve. Osztálylétszámunk az együtt töltött kilenc év alatt hol nőtt, hol átmeneti-

leg csökkent. Számomra mindenféle tudományos tanuláson túl, ezek az évek adták a legtöbb ismeretet a sérült gyermekekről, kamaszokról. Képességeik különböző volta miatt szükséges volt megtanulnom az elsajátítandó tananyag szétszedését apró részletekre. Ekkor döbbentem rá arra, hogy a körülöttünk lévő világban milyen apró, különös részletekből tevődnek össze azok a „dolgok”, amelyek számunkra természetesek és magától értetődőek.

Szeretném hinni, hogy a folyamatos támogatást igénylő tanulókra való odafigyelés által az osztály többi tagja egy életre megtanulta, milyen fontos, hogy odafigyeljen a kiszolgáltatottakra! Mindig büszke voltam, ha megjelentünk valahol a városban, mert arra gondoltam, hogy ezzel is hozzájárulunk a sérültek társadalmi elfogadásának fejlődéséhez. Minden helyszínen, ahol előfordultunk, bíztam abban, hogy általunk a velünk véletlenszerűen összetalálkozók is megtapasztalnak valamit abból, hogy „másokon segíteni öröm”.

Ebből a csoportból mára többeknek már gyermekük van, nem is egy. Egy fiatalembert Exupéry szavaival engedtük utolsó útjára, a csillagok közé. Reményünk szerint azóta fentről segíti azokat, akik számára a legfontosabbak voltak. Van azonban még olyan fiatal, Barbara, aki ma is a Doborjáni Ferenc Nevelési Oktatási Központ tanulója, és a kézi szövés mesterségét oly magas szinten űzi, hogy már be is jelentkeztem hozzá kisinasnak, majdani nyugdíjas éveimre. És persze meg kell említenem „szívem csücskét”, Gábort. Ő a küzdeni akarás és a humor példája számomra. Amikor megismertem, háromágú botokkal is bizonytalanul járt. Ma segédeszköz nélkül jön elém a hídon, és hol kézcsókkal, hol arcpuszival köszönti „szíve csücskét”. Humoros szólásainak gyűjteménye pedig gyakorta felvidít reményvesztett pillanataimban.

A jelenből visszafelé haladva, a mosthoz legközelebb lévő, de még nem az utolsó szakaszban, egy háromféves periódus következett. Ismét első osztály, olvasás-írástanítás, készségfejlesztés. A világ következő legkülönlegesebb gyerekcsoportja. Kampók és karikák, meg az a fránya vonalköz az írásfüzetben. Betűkből fűzött gyöngysorok, egyéni írásmód és ceruzafogás. Nincs egyenmegoldás, sablonizálható ismeretátadás. Egyéni segítségnyújtás, kevés frontális tanítás. Újabb tanulási helyzet. Még játékosabban, még inkább az egyéni képességekhez igazodás vált szükségessé. Azt állapítottam meg, hogy ebben a munkában nincs rutin, csak rugalmasság, kreativitás, újabb és újabb ötletek előhívása és megvalósítása a pedagógus részéről. És legfőképp csak egyéni értékelésnek van helye. Azt gondoljuk, közhely, pedig a gyakorlat igazolta, hogy minden egyes gyermeket csak saját képességeihez mérten szabad értékelni és elfogadni. Hálásnak kell lenünk, ha tanulóink beengednek saját kis világukba, és elfogadják az irányt, amit mutatunk nekik. De nem szabad ezzel a bizalommal visszaélni, és az „átlag” teljesítményéhez mérni teljesítményüket.

Ezen évek alatt már én is új irányok felé nyitottam. Újabb tanulópad, de valóságosan, és egyetemi szinten. Bagdy Emőke tanszékvezetése alatt nyertem bevezetést a pszichológia tudományába a Károly Gáspár Református Egyetemen. Személyes példája, világnézete, gyakorlatias szakmai tudása magasra tette számomra a mércét.

A jelen a LÉLEK.

Mára összeért bennem a világnézet és a tudomány. A transzcendenciába vetett hitemhez és az ezáltal élt gyakorlatomhoz C. G. Jung pszichológus, Boldizsár Ildikó mesekutató és terapeuta, valamint a transzperszonális pszichológia és a meditáció adják a Teljesség megélésének lehetőségeit. Munkám szempontjából pedig annak a változatlan hite, hogy minden emberben ott él egy isteni mag, és ez az, ami értékessé tesz bennünket, embereket, kortól, nemtől, viselkedéstől és intelligenciától függetlenül!

Jelenlegi feladatkörömben egy VÁR-ban találkozom a gyermekekkel, fiatalokkal. Ez a VÁR annak az alapattitűdömnek a szimbóluma, hogy igyekszem nyitottan és megértő lélekkel és elmével fogadni minden egyes hozzám érkező gyermeket. Ezen a helyen csak az számít, amit akkor és ott közösen megélünk. Igyekezetemmel arra összpontosítok, ami az egyén fejlődése szempontjából a leghasznosabb. Változatlanul a kis lépések és a legkisebb eredményen is érzett öröm teszi érdemessé a munkát. Az Erdei Gyermekotthon számtalan lehetőséget ad az ötletek megvalósítására és a kreativitásra. Ezek által a lehetőségek által változatossá, meglepetésekkel tarkítottá és humorossá tudjuk tenni munkánkat.

Szóval, akkor hát örüljünk, és ünnepeljük együtt ezt a 30 évet! Az életemet! Ami persze nemcsak a munkáról szólt, de valahogy elválaszthatatlanná vált, és gazdagítóan hatott odavissza. Nem lennék az, aki ma vagyok, ha 1982-ben nem a Széchenyi tér 4-ben jelentkezem munkára. Annak az intézménynek a sorsa összefonódott a Csizovszki család sorsával, és benne az enyémmel. Maradandó ajándékokat kaptam, miközben itt dolgoztam. Például amikor az Erdei Iskola emblémáját kihelyezték az aulába, D. Lajos átölelte a vállamat, és azt mondta: „Zsóka néni, az a két alak ott középen, olyan, mintha maga lenne, meg én.” Emblematikus mondat, és valóban magunkat látom azóta is benne, akárhányszor ránézek. Ajándék volt annak megélése, hogy ami itt történik, az a „Való Világ”. Szépítés nélkül, a maga nyers valójában. Épp ezért nekem nem gond beülni a buszvégállomásra, amikor a váróteremben csak cigányok ülnek, és más inkább kint fagyoskodik. De azt is örömmel tapasztalom, amikor bármilyen emberi csoportosulásban hozzám csapódnak az „átlagtól eltérő külsejű és viselkedésű” emberek. Vagy amikor a Deák téren a sok pad közül pont az én szomszédságomban lévőt választja ki deviáns fiatalok csoportja, és ül le bandázni, miközben én nyugodtan horgolok tovább.

Ma, amikor az ünnep jegyében megkínáltam kollégáimat és a gyerekeket, fiatalokat, Berci megkérdezte: „Miért, a 31. évet már nem itt tölti?” Válaszolni csak annyit tudtam: semmi jelentősége sincs annak, hogy mi következik jövőre, vagy azután. Örüljünk annak, ami van!

Örüljünk ennek a napnak, ennek a percnek, mert ebben van jelen most már mindörökre minden!

Ezt az írást elsősorban férjemnek, Csizovszki Sándornak ajánlom, aki 20 évig volt munkahelyi főnököm, és 30 éve a férjem. Emberi nagysága számomra minden időben példaértékű!

Csizovszki Zsóka

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2013. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

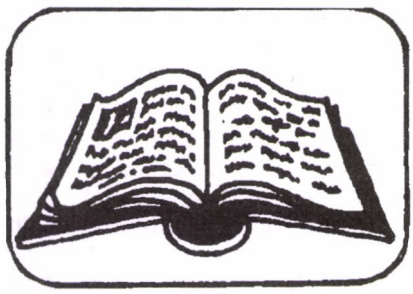

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Gyűrű Ferenc (Egyed), a januáriakat a soproni közösség tagjai készítették, sorrendben: Szabó András, Valkó János, Csizovszki Zsóka, Némethné Szigethi Kata és Schaul Árpád.

December 2. — Advent 1. vasárnapja — Lk 21,25–28.34–36 — „Virrasszatok és imádkozzatok!”

„A világ fiai a maguk módján okosabbak a világosság fiainál” (Lk 16,8). Jézus mondását méltán vonatkoztathatjuk a karácsonyi készület idején a céltudatos és előrelátó kereskedelemre. Az egyik nagy áruházlánc reklámújságja már októberben hívta az embereket karácsonyi vásárlásra. Ünnepi programajánlatában hívott adventet ünnepelni, jóval az adventi időszak megkezdése előtt. A világ fiai okosak: megtoldották az adventi időszakot. A világ fiai okosak, mert van célkitűzésük, és a cél mellé megfelelő eszközöket, reklámot, programokat, rendelnek.

Mit csinálunk mi, a világosság fiai? Hagyjuk magunkat a reklám mézesmadzagja által önállótlan bábfiguraként mozgatni? Vagy az adventi idő valódi tartalmának megfelelő lelki célt és lelki programot tűzünk ki magunknak? Mit tartunk fontosabbnak a karácsonyi készületben: az ajándékbeszerzését, vagy a lelki ajándékok elnyerését? Kire hallgatunk: a reklámokra, vagy Jézusra?

Jézus, a következőkre figyelmeztet bennünket az adventi időszak kezdetén:

„El ne nehezedjék szívetek tobzódásban, részegeskedésben és az evilági gondokban!” Mindenki tudja, hogy az alkohol hatására mennyire el tud nehezedni a fej, átvitt értelemben a szív is. A szenvedély teljesen meg tudja változtatni a szív érzéseit, ki tudja vetkőztetni az embert emberi méltóságából. De Jézus kijelentése szerint az e világi gondok is okozhatják a szív elnehezedését. A megélhetési nehézségek, a munkahely elvesztésének fenyegetése, a gyermeknevelésben előforduló kudarcok és tehetetlenségek, a munkahelyi környezetben előforduló rosszindulatú fecsegés és gáncsoskodás – ez mind okozhatja a szív elnehezedését. Az elnehezedett szívű ember lelkileg könnyen elcsügged, elfásul, Istennel való kapcsolata is lazul. Elmarad a szellemi fejlődés, elmarad a karitatív tevékenység, nem készül a közösségi találkozókra. Az elnehezült szívű ember hasonlít ahhoz a madárhoz, amelynek szárnya csupa sár: nem tud repülni. Égi napsugárra van szükség ahhoz, hogy lerázhassa a szárnyaira tapadt sarat.

„Virrasszatok és imádkozzatok szüntelenül” – ajánlja Jézus. Az imádság az égi napsugár, amely leszárítja a madár szárnyáról a sarat. Az Istennel való párbeszéd meg tudja szabadítani az elnehezült szívű embert a lélek ólomterheitől. Az imádság fel tudja szítani az Istenbe vetett bizalmat és az iránta való szeretetet. Virrasztani és imádkozni! Ez a mi adventi lelki programunk. Amikor a szülők virrasztanak beteg gyermekük fölött, amikor virrasztva dolgoznak a családért, szeretetből teszik. De amikor imádkozom, azt is hasonló virrasztó szeretettel tegyem, s akkor majd újra szárnyalni tud a lélek.

Jézus tehát maga adja meg adventi programunkat és célkitűzésünket: Szívetek el ne nehezedjen, virrasszatok és imádkozzatok!

December 9. — Advent 2. vasárnapja — Lk 3,1–6 — „Készítsétek az Úr útját!”

Izaiás prófétától eredő felszólítást hallunk ma arra nézve, hogyan készítsünk utat. A völgyeket töltsétek fel, a halmokat hordjátok el, a görbét egyenesítsétek ki, a göröngyöset simítsátok el! A több ezer éves szöveg nem egy akkori, útépítést ígérő kampányfogás része, hanem egy jövendölésé. Deutero-Izajás könyve megjövendöli a zsidó nép szabadulását babiloni fogságból (vö. Iz 40,3). A fogságból való visszatérést úgy képzelte, hogy maga Isten fogja népét vezetni, mint ahogy az egyiptomi rabságból is hazavezette. Manapság is szokás, hogy ha kiemelten fontos állami vendég érkezik az országba, akkor legalább azt az útszakaszt rendbe rakják, amerre a vendég közlekedni fog. A kátyúk eltüntetése a megbecsülés, sőt a szeretet jele is lehet. Amikor Keresztelő Szent János felszólít, hogy „készítsétek az Úr útját”, akkor lelki útkészítést ért rajta, amellyel előkészülünk Jézussal való találkozásra.

Miért van szükség lelki útkészítésre?

Azért, mert ennek a világnak a javai olyan halmokat és hegyeket képesek összehordani, amelyek eltakarják az ember elől Istent. Ezeket a halmokat el kell hordani. Azért szükséges a lelki útkészítés, mert a szellemi tudás hiánya, az előítéletek valóságos lelki űrt, mély völgyeket, szakadékokat vágtak az emberekben. Ezeket a völgyeket, hiányokat fel kell tölteni. Azért szükséges a lelki útkészítés, mert az emberi önzés olyan kanyargós utakat alakított ki, amelyek megkerülik a szeretet útját. Ezeket a görbe utakat ki kell egyenesíteni. Azért szükséges a lelki útkészítés, mert az Istennek nem tetsző életmód olyan göröngyös utat alakított ki, amelyen az Istennek tetszeni akarás csak botorkálva haladhat előre. Ezeket a göröngyöket simává kell tenni.

De hogyan lehet az anyagi javak hegyeit elhordani, a szellemi tudáshiány völgyeit feltölteni, az önzés útjait a szeretet útjára terelni, az Istennek nem tetsző élet göröngyeit elsimítani?

Istenkapcsolattal. Rendszeres, naponkénti társalgás, beszélgetés Istennel, akinek egyedül akarunk ebben az életben tetszeni. Önmagunk felülvizsgálatával. Rendszeresen hozzámérni magunkat ahhoz a tanításhoz, életpéldához, amelyet megismertünk Jézustól. Lelki beszélgetés olyan testvérekkel, akiktől tudunk tanulni, akik tudnak nekünk olyan dolgokat mondani, amelyek segítenek bennünket Isten Országa felé. A közösség kontrolljával. Ráhallgatni, ráfigyelni azokra a testvérekre, akikkel együtt keressük az Istennek tetsző élet titkát.

December 16. — Advent 3. vasárnapja — Lk 3,10–18 — Foglalkozási ártalmak egykor és ma

Sokat beszélünk a különböző foglalkozási ártalmakról. Ezek rendszerint fizikai ártalmakat jelentenek: zaj- és porártalom, sugár- és fényártalom stb. Kevesebbet beszélünk a foglalkozások erkölcsi ártalmáról. Pedig ilyen is van, amint a mai evangéliumi történetben is látjuk. Ezekről Keresztelő Jánostól hallottunk, akinek prédikációit a legszélesebb néprétegek is szívesen hallgatták. Lukács evangélista csak három réteget említ: a jómódúakat, a vámosokat és a katonákat. A Keresztelővel folytatott párbeszédükből kiderül, hogy milyen erkölcsi ártalom érte őket foglalkozásuk során.

Először a jómódúak adják jelét bűnbánatuknak, és megkérdezik, mit te-

gyenek. Nem derül ki, hogy milyen foglalkozást folytatva jutottak jómódra, csupán azt tudjuk meg, hogy két ruhájuk volt. A jómód erkölcsi ártalma azonban már ott is jelentkezett, ez pedig a felebarát iránti szociális érzéketlenség volt. Ezért ajánlja nekik a Keresztelő, hogy osszák meg feleslegüket azzal, aki hiányt szenved ruhában vagy élelemben. Manapság a jómód fele nyilván nem egy váltás ruha, hanem jóval nagyobb érték, de a jómódú ember szociális érzéketlensége – mint erkölcsi ártalom – éppúgy jelen van, mint Keresztelő János korában.

Második csoportként a vámosokat említi Lukács evangélista, akik szeretnék felvenni a bűnbánat keresztségét Keresztelő Jánostól. A vámosokat kapzsiságuk még arra is rávitte, hogy népük idegen elnyomóinak szolgálatába álljanak, és saját honfitársaikat is megrövidítsék, több adót szedve tőlük a törvényben előírtnál. Foglalkozásuk erkölcsi ártalma a hazaárulás bizonyos formája és a korrupció volt. Ilyen erkölcsi ártalmakról manapság is szót ejtenek némelyik foglalkozással kapcsolatban.

Harmadik csoportként katonákat említ az evangélista, akik valószínűleg Heródes Antipász seregéből való zsoldosok voltak, hiszen zsidóknak tilos volt a katonai szolgálat. A zsoldosok erkölcsi ártalmaként a zsarnokoskodást és az ártatlanok bántalmazását említi Keresztelő János. Manapság az erőszak és a zsarnokság nemcsak zsoldosok körében fordul elő, de sokkal elterjedtebb a családon belüli erőszak, vagy a munkahelyen előforduló zsarnokoskodás, vagyis a hatalommal való visszaélés.

Amint látjuk, a különböző foglalkozásoknak évezredek óta megvannak az erkölcsi ártalmai. Ha valakit foglalkozása miatt fizikai ártalom ér, gyógykezelteti magát. De mi történik, ha az előbbiekben felsorolt erkölcsi ártalom éri? Lelki javára válik a jómódúnak a tisztességtelenül felhalmozott vagyon? Lelki javára válik a hatalommal rendelkezőnek a hatalommal való visszaélés? Aligha! Arról nem is szólva, mennyi szenvedést okoznak erkölcsi érzéketlenségükkel a környezetüknek.

Mit teszünk a foglalkozásból eredő erkölcsi ártalmak leküzdéséért?

December 23. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,39–45 — Mária vándorútja és a mi vándorutunk

Az emberiség századok óta tudja, hogy a zene, a dal oldani tudja az egyhangú tevékenység unalmát. Azért alkalmazták a munkadalt, az indulót. Nem tudjuk, hogy Mária, amikor az angyali üdvözlet után vándorbotot fogott, és elindult meglátogatni rokonát, Erzsébetet, vajon énekelt-e. A vándorút nem volt veszélytelen, mert a zsidókkal rossz viszonyban lévő szamaritánusok földjén kellett áthaladnia. Názáretből a délebbre fekvő Ain Karimba – Erzsébet lakóhelyéig – 3–4 napos gyaloglással lehetett elérni. Mária azonban nem törődött a nehézségekkel, hanem Lukács leírása szerint „sietve” ment a hegyekbe. Megkezdődik a vándorlás, amely Lukács műveit, az evangéliumot és az Apostolok cselekedeteit betölti. Isten Igéje előbb az égből a földre vándorol, majd Názáretből Jeruzsálembe, innen pedig Júdeába és a föld határáig, tekintet nélkül a nehézségekre, mindig sietve. Lukács evangéliumában Mária az igehirdetés ősképe. A mi feladtunk is ez: sietve, örömmel vinni mindenhová Jézus jó hírét, a nehézségeket nem számolva.

Sok-sok embertársunk szívesen és önzetlenül teljesítette már ezt a feladatot. Sietve vitték az örömhírt, nehézségeken keresztül. Jézus evangéliumának hirdetői az igehirdetést nem szép fizetésekért tették, de sokszor nélkülözések közepette. Munkájukért nem kaptak veszélyességi pótlékot, de sokszor vérdíjat tűztek ki a fejükre. A nyugodt igehirdetés elősegítése érdekében nem kaptak védőőrizetet, de sokszor kaptak bilincset. Az összes veszély sem akadályozta őket abban, hogy Máriához hasonló sietséggel és örömmel menjenek mindenkihez az örömhírrel.

Aki ma akarja Jézus jó hírét sietve vinni, annak szembe kell néznie a szellemi igénytelenséggel, a médiaguruk által lebutított agyakkal, a szórakozásra és bulizásra hangolt fejekkel. Szembe kell néznie a járványszerűen terjedő közönnyel, a természetes erkölcsi alapok romlásával. Szembe kell néznie az önző érdekkufárok, az önmagukon kívüli életcélt sohasem ismertek sokaságával.

Advent negyedik vasárnapján Máriára tekintünk, aki sietve és örömmel ment a jó hírrel Erzsébethez. Amint Mária megérkezett, Erzsébet méhében megmozdult a magzat. Vajon ezt a képet nem vigasztalásunkra írta-e meg az evangélista? Nem azt jelenti-e ez, hogy a jó hír személytől személyig érő átadásának hatására mégiscsak megmozdul az valami emberben? Vándorutunkat nehézségekkel járjuk, de mégis az örömteli célba érés reményével.

December 30. — Szent Család vasárnapja —Lk 2,41–52 — A család hivatása

A Budai Irgalmasrendi Kórház szülész orvosa mondta, hogy már több ezer kisgyermeket segített a világra, de számára még ennyi szülés levezetése után is valóságos csoda minden kisgyermek megszületése. Mintha a világ teremtésének a pillanata ismétlődne meg. Ilyenkor valójában a világmindenség születik újjá. Minden születéskor Isten jelenlétét érezhetjük meg a lelkünkben. Minden gyermek születése igazi karácsony, mondta lelkesen az orvos.

A család akkor születik, amikor megszületik a gyermek. A család hivatása a gyermek nevelése. A gyermeknek megadni azt a lehetőséget, hogy emberré válhasson. Rendes körülmények között a családból indul el minden ember élete. Ezért egy közösségnek, egy nemzetnek, de az egész emberiségnek is a jövője függ a neveléstől.

Úgy látszik, hogy mostani civilizációnk nem tartja fontosnak a nevelést. Ez a kor elfelejtette, hogy a közösség ereje, egy falunak, egy városnak, egy országnak a minősége az egyének erkölcsi neveltségétől függ. Erkölcsileg érett személyiségek tudnak jó közösséget alkotni. A lelki erő, a tetterő, az akaraterő, az erények – mind-mind neveléssel bontakoznak ki az emberben.

A nevelés eredményessége érdekében fontos, hogy a nevelők, a szülők mutassanak túl önmagukon. Életvezetésük, magatartásuk sugározza: Együtt, ránk bízott gyermekünkkel megyünk Jézus felé. Együtt szeretnénk hozzá hasonlóvá válni. Szülők és a rájuk bízott gyermekek – együtt Jézus felé.

Fontos a nevelők, a szülők hiteles élete. Ha a gyökér szent, az ágak is azok, írja Szent Pál apostol. A jó fa jó gyümölcsöt terem. A következetes, hiteles életen alapuló nevelésnek meglesz az eredménye. A hiteles életben nincs szünet, nincs nagy vakáció. A hiteles élet, a hiteles viselkedés fontos a jézusi hitre, a jóra, az erényekre nevelésben.

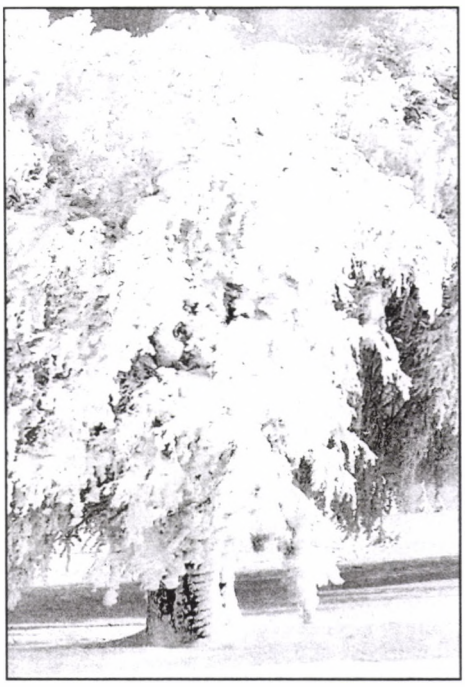

Minden gyermek születése igazi karácsony, mondta lelkesen a szülész orvos. Szent Család vasárnapján kibővíthetjük ezt olyan módon, hogy „az istenhitnek, a jónak, az erénynek a megszületése minden gyermekben, a jövő generációiban – igazi karácsony”. Ne feledjük: egy közösség ereje, egy falunak, egy városnak, egy országnak, egy nemzetnek a minősége az egyének erkölcsi neveltségétől függ. Ez legyen a szemünk előtt a mindennapokban, amikor az ünnep elmúlik ugyan, de minden jó megszületése az emberek lelkében felér egy igazi karácsonnyal.

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Így jött, így akart jönni!

Pásztorok. Még nem lelki-, csak olyan egyszerűek: birkapásztorok. Meg istálló, jászol és a galileai „télbe” meleget sóhajtó állatok (gyerekkorom kedvenc figurái a gipszbetlehemekből). És nem hercegek, királyok, mindenféle titkos felavatott-beavatott akárkicsodák. Na jó, a napkeleti bölcsek, ők határeset, de ebben a pillanatban ők még nem érkeztek meg, most éppen rossz helyen járnak, Heródes palotáját keresik. Úgy tűnik, most sem a bölcseké az elsőség... Még egészen az elején vagyunk, a csendes, csinnadrattamentes pillanatot szemléljük lélegzetvisszafojtva, szégyenlősen-szentimentálisan. Normális esetben így érzünk, amikor egy gyermek a világra jön. Vagy legalábbis így érzett egykor az ember, a videokamerák, mobiltelefonok és a szülőszoba egyéb rémségeinek feltalálása előtt.

Csak ennyi? Sokunknak kevés ez, angyalt is álmodunk mellé, fényeket, és persze palotát, kincseket, mert pogány lelkünknek ez így túl hétköznapi, nem elég ünnepélyes. Az írás meghamisítására hivatkozunk (sok esetben nyilvánvalóan joggal). Végül is mégiscsak hatalmas, világformáló események történnek itt! Az nem lehet, hogy pont úgy, olyan körülmények közé szülessen meg ez a gyermek, mint az összes többi, vagy még úgy sem.

Pedig alighanem a Szentírás egyik legfontosabb tanításáról van itt szó, függetlenül attól, hogy a szöveg menynyi valóságos, és mennyi meseszerű elemet tartalmaz. És hogy mennyire fontos ez az üzenet, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a mai napig tartja magát, nem kopott ki még a konstantini „dicsőséges” alkut követően sem, a középkor ócska apostoli királyai és romlott főpapjai példájának nyomán sem – és a napjainkban, a polgári demokrácia útvesztőiben botladozó, a piacgazdaság oltárán rendszeresen áldozó, a fenntartható fejlődés illúzióját kergető hitefogyott kereszténység, belőlem sem. És ez a valódi csoda számomra.

Kétezer éve szembesít minket: Igen, így jött, utolsóként, önként vállalt nyomorúságban. Jöhetett volna másként is. De így jött, így akart jönni.

Január 6. — Vízkereszt — Máté 2,1–12 — A távoliak közelednek, a közeliek távolodnak

„Hol van a zsidók újszülött királya?” – kérdezik a napkeleti bölcsek, és ezzel a rövid mondattal megrémisztik Heródest és környezetét. A dolog rendkívülisége abban áll, hogy e kérdést idegen, az üdvösségtől távol álló személyek teszik fel, akik azonban hamarosan a választott nép helyébe lépnek.

A bölcsek vallomása – „eljöttünk, hogy hódoljunk neki” – pasztorális jelentőségű. Lám, a zsidók által mindenkor elutasított és megvetett pogány „bölcsesség” is képes arra, hogy az embereket elvezesse Krisztushoz.

A keleti bölcsességet a zsidó „prófécia” segíti a Jézus bölcsőjéhez való eljutásban. A zsidóság hivatalos vezetői által végrehajtott biblikus nyomozás kideríti, hogy a messiás Betlehemből származik (ezért az evangélista szerint nincs mentség elutasító magatartásukra).

Az Írás nem hirdette meg, hogy a messiásnak Betlehemből kell származnia. Ám ha a messiás „Dávid fia”, ebből arra is lehetett következtetni, hogy a régi királyhoz hasonlóan neki is betleheminek kell lennie. A júdeai faluban való születés, amely önmagában véve mellékes körülmény, inkább teológiai, mintsem történeti adat: Jézus dávidi leszármazásának vagy messiási mivoltának hirdetésére, és még inkább igazolására szolgál. Az elbeszélés rendkívüli egybeesései a mátéi közösség apologetikus törekvéseiről árulkodnak: pogány emberek Krisztus keresésére tudnak indulni, s egy gonosz és idegen (idumeai) király képes az örömhír közvetítőjévé válni, a jeruzsálemiek azonban egyetlen lépést sem tesznek feléje, sőt ellene fordulnak. A távollevők közelébe jönnek, a közeliek, vagyis honfitársai, távolodóban vannak tőle.

Heródes azonban ennek ellenére sem szövetségese a messiásnak, hanem ellenlábasa. Egyeduralmi célkitűzései ellentétben állnak Isten tervével. Ő földi király, aki fél a vetélytársak fellépésétől. A bölcsek iránt tanúsított figyelme csupán mesterkedés.

A bölcseknek kötelességszerűen meg kell állniuk, de aztán rögtön folytatják útjukat. Ők nem turisták, hanem zarándokok, akiket Isten szava és fénye vezérel. Az evangélista nem mutatta be korábbi lelkiállapotukat. Most azonban, a cél közelében, megemlíti, hogy nagy örömet éreznek. Közvetve ezzel adja értésünkre, hogy korábban félelmek és aggodalmak közepette haladtak előre. A hit útja sosem kényelmes út.

A nemzetek zarándoklása a messiás bölcsője felé végül célhoz ér. A bölcsek belépnek egy házba, és nem valamiféle királyi palotába, mint ahogyan ezt várni lehetett volna. Ott találják a gyermeket édesanyjával együtt. Ennek ellenére sem jönnek zavarba, és felismerik őt. A zsidók ellenben majd nem fogadják el Krisztust alacsony származása miatt. A bölcseket azonban ez közömbösen hagyja, és nem akadályozza abban, hogy leróják hódolatukat, és átadják ajándékaikat az újszülött királynak.

A leborulás, amellyel a bölcsek Izrael királyát köszöntik, az udvari szertartás részét alkotó keleti rítus. A „kincsek”, amelyeket a bölcsek a gyermek lába elé helyeznek, más prófétai orákulumok beteljesülésére utalnak, és szimbolikusan Izrael messiásának elismeréséről tanúskodnak.

Tehát az evangélista bemutatja a bölcsek zarándoklatszerű vonulását Jézus felé. Ez azonban nem akadályozza meg őt annak észrevételezésében, hogy a vezetői által képviselt nemzet ellentétes irányba kezd indulni, midőn hírét veszi az üdvözítő születésének. A bölcseket öröm tölti el, Jeruzsálem lakói azonban rettegni kezdenek. A zsidók meg tudják vizsgálni az Írásokat, és meg tudják állapítani a messiási vezér születésének helyét, amelyet előre jelzett a próféta, de egyetlen lépést sem tesznek felkutatására vagy arra, hogy legalább az idegen imádók nyomába eredjenek. A Heródes palotájában tartott gyűlésük inkább haditanácshoz hasonlít, és nem az isteni akarat elfogulatlan kereséséhez. A messiási főváros, a kicsiny Betlehem, a legkisebb Júda városai közül, árnyékot vet a nagy Jeruzsálemre. E város teljes erővel Betlehem ellen fordul, de erőfeszítése hasztalan, mert a messiás megmenekül támadásaitól. A bölcsekről szóló elbeszélésben húzódó feszültség elsősorban azokra a megpróbáltatásokra vonatkozik, amelyeket az apostoli közösségnek kell elviselnie a zsidóság részéről.

Máté szerint a bölcsekről szóló elbeszélés arra a fordulatra vonatkozó „prófécia”, amelynek megtételére az üdvösség rendeltetett. Miként a jelen pillanatban, az evangélium végén is a pogányok lesznek az evangéliumi üzenet címzettjei. A bölcsekről szóló epizód prófétai (és történeti) módon tágítja ki a messiási távlatokat. A zsidók újszülött királya körül a világ minden embere találkozik.

Január 13. – Jézus megkeresztelése — Lk 3,15–16.21–22 — Megszólal az ég

Lélegzetelállító pillanat, amikor megszólal az ég. Nagy dolgoknak kell akkor történniük! Amikor nem szólal meg, tudhatod, hogy nem történt veled semmi rendkívüli. De hát mit tegyünk, ha életünk számtalan helyzetében nem szólal meg?! Amikor csak úgy tesszük a dolgunkat. Éljük a mindennapokat. Akkor hiábavalóság, érdem nélkül való, amit teszünk, ahogy élünk?

Itt igyekszünk, erőlködünk közösségeinkkel immáron 60–70 éve, hívén azt, hogy a legjobb úton járunk. És még mindig hallgat felettünk az ég. Pedig én nógatnám: „Mi lesz már! Nem látod, hogy kitartottunk, hogy átmentettük örömhíredet egy ellened való politikai rendszeren, hogy legjobb igyekezetünkkel, legőszintébb elhatározásunkkal képviseltük tanításodat minden körülményben, akár alkalmas volt, akár alkalmatlan?!” – de az ég még nem szólalt meg felettünk. Nincs csinnadratta, harsonaszó, vörös szőnyeg, kitüntetés.

Erősen elgondolkodom ezen a hétköznapias életen. Dolgozom, családi életet élek, közösségi találkozókra járok, eszem, alszom, olvasok, jótékonykodom. Jó, hát tényleg, mi is ebben az a rendkívüli, ami miatt megszólalhatna az ég?! Mi is az, ami miatt mondhatná fölöttem, hogy *„Te vagy az én szeretett fiam, benned telik kedvem”*?

Nem vagyok csodaváró ember. Járom azt a számomra kijelölt keskeny és rögös utat, amely itt halad a lábaim alatt. Kitartóan járom. Lépem egyik lépésemet a másik után. És halad az út. Mintha nem is létezne más út számomra. Azon nem is gondolkoztam el soha, hogy lehettem volna ez meg az, ha nem Jézus kicsiségre, vissza-nem-bántásra és vagyontalanságra kérő életprogramja talál meg.

És mintha nem kívülről és fölülről, nem angyali kürtszóval, hanem lélekfinom hangon susogna bennem egy hang. Meghallom? Jól hallom?

„Te vagy az én szeretett fiam, benned telik kedvem.”

Ezt a hangot nem lehet másként hallgatni, csak lesütött szemmel, elszoruló szívvel és végtelen hálával. A legkisebbek, leghűségesebbek, legőszintébbek hálájával! Amikor meghallom, arra gondolok, hogy titkot kaptam. Kincset, amelyet szem nem láthat, és nem eszi meg a rozsda.

És szívemben csak annyit gondolok, hogy „…minden jól van már, hogy itt vagy…”, és jó, hogy én is itt lehetek, és „megfuthatom a kicsik futását – hála legyen”!

Január 20. — Évközi 2. vasárnap — Jn 2,1–12 — „Tegyétek, amit mond!”

Ez az első csodája Jézusnak, és mint minden, ami legelőször történik az életben vagy az életünkben, meghatározó és nagy jelentőségű. Így az egész emberiség sorsára nézve is kulcsfontosságú Jézus nyilvános működésének első története, de nemcsak az ő életében, hanem ha megértjük üzenetét, akkor a miénkben is azzá válhat.

Bajba kerültek a vendéglátók, és Máriának volt szeme meglátni mások szükségét, mozdult a szíve, és megtette a legtöbbet, amit tehetett ebben a helyzetben: kérte fiát, hogy segítsen rajtuk. De Jézus keményen és talán kimondottan ridegen utasítja el anyja jelzését: „Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám.” Az elutasító szavak ellenére Mária azt tanácsolja a szolgáknak, amit minden körülmények között leginkább tanácsolhat nekünk is az egész életünk során: „Tegyétek, amit mond!”

Az életemben, mint mindenki máséban is, vannak olyan helyzetek, amelyeket képtelen vagyok megoldani. Ennek ellenére sokszor még sincs időm és hitem, hogy odavigyem Isten elé hiányaimat, és azt mondjam, hogy „nincs borom”. Hiszen ha ezt meg tudom tenni, akkor fohászomra szívből rámondhatom az ámen, és a többi már nem az én dolgom. És ekkor történnek a csodák! Mária is csendesen visszaül a helyére, és vár. Várja, hogy Jézus cselekedjen.

Jó várni a csendben, és megadással lenni Isten előtt, bár sokszor küzdelmes ez a várakozás. Telnek az órák, a hetek, az évek, és látszatra nem történik semmi. Lehet, hogy ilyenkor a tehetetlenség érzése kezdi beszőni az ember lelkét, és bizonytalanságában odáig is eljuthat, hogy csak kérdések özöne veszi körül. Hitet próbáló idő ez. Nagyot cselekszik az, aki hittel és bizalommal tudja Istenre hagyni gondjait, és ki tudja várni az Ő idejét.

De vajon amikor meghallom a lelkem mélyét érintő hangot, megteszem-e, amit mond? Vagy félreteszem, és ugyanúgy élem tovább az életemet, gyötrődve élettörténeteim érthetetlenségén, és ítélkezve? Sajnálom, hogy gyakran nem tudom szétválasztani az egómat a bennem élő és megszólalni tudó Istentől, de erre vágyom.

S akkor végül is mi történt Kánaánban? Elsőségében miért lehet olyan fontos számomra? Azért, mert végül is Jézus, a meghívott vendég hívta meg vendégül a meghívóit. Mintha ezzel azt mondaná: „Fontos vagy nekem, és ne bánkódj, ha nem mennek is úgy a dolgaid, ahogyan szeretnéd! Akkor is az én vendégem vagy életed minden órájában! Legyen örömöd Bennem!” S ebben a szemek elől elrejtett csodatételében mutatkozik meg az ő nagysága. Ami pedig engem illet, ne a szenvedésben, a hiányok fájdalmas megélésében higgyek, hanem abban, hogy Jézus az ő örömére hív, és hittel kérjek, mert ő hallja a csendben szívem szavát.

Január 27. — Évközi 3. vasárnap — Lk 4,14–21 — Aki Istenre hangolódik, nincs egyedül!

Jézus a pusztában töltött negyven nap után tér vissza. Átimádkozta, átgondolta az előtte álló küldetést, megharcolt a saját kísérteteivel, legyőzte a csábító alternatívák gondolatát. Elindul, hogy megkezdje, hogy teljesítse feladatát.

Az első, ami a mai evangéliumból feltűnik, hogy Jézus nincs egyedül. „A Lélek erejével visszatért…” Akik Istenre hangolódnak, azok nincsenek egyedül, azokban ott él – mindegy, minek nevezzük – az Isten, a Lélek, a Szellem. Az ilyen emberek ráálltak egy olyan hullámhosszra, amelyen szoros kapcsolatban lehetnek azzal, akinek a nevében járnak. Hiszem, hogy ezt hullámhosszt mindannyian megtalálhatjuk, de előbb le kell győznünk saját kísérteteinket, meg kell találnunk saját utunkat, saját küldetésünket. Ha ez megvan, akkor fogjuk érezni, hogy bennünk is a Lélek munkálkodik.

Jézus tehát a Lélekkel eltelve elmegy a zsinagógába, és felolvasásra jelentkezik. Micsoda érzés lehetett, amikor először magában elolvasta a sorokat! Pontosan ezt élte meg pusztai magány alatt. Ebben a néhány versben benne van mindaz a felismerés, amely negyven nap alatt kristályosodott ki benne! Ő pontosan tudta, hogy erről van szó, hogy az Úr feladatot adott neki: örömhírt vinni a szegényeknek, hirdetni a szabadulást a lelki megkötözöttségből, látásra nyitni a szemeket, a lelkeket, hirdetni az Atya szeretetét. Hogy megdobban a mi szívünk is, ha kinyitva a Szentírást olyan versre akadunk, amelyről azt érezzük: Ez most nekünk szól! Jézus ezt élhette át. Ezek után nem lehet mást mondani, mint hogy „beteljesedett az Írás”. Ez a néhány mondat összefoglalása mindannak, ami az ő feladata – és mindannyiunké.

Sajnos a hallgatóság – amely nem volt Isten hullámhosszára hangolva – félreértette. Rómától való megszabadulást, fizikai gyógyulást, Izrael felemelkedését hallották ki a sorokból, és mikor nem azt kapták, amit vártak, elkergették, végül pedig megfeszítették…

Gondolkozzunk el: Bennünk él a Lélek? Mi ráálltunk arra a hullámhosszra, amelyen elérhet minket az Atya? Tudjuk, mi a feladatunk? Tudjuk ezt vállalni akkor is, ha a környezetünk mást vár tőlünk?

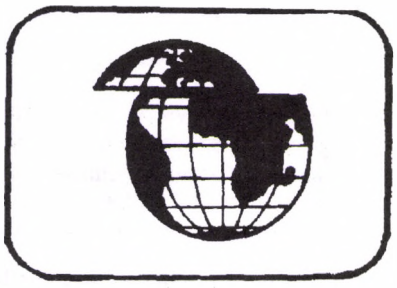

Tudósítások a „harmadik világból”

Vigasz a siralomvölgyben

Laikus vallási mozgalmak Latin-Amerikában

Iduvina Toc napok óta influenzás. Panaszai napról napra súlyosabbak. Az 52 éves nő az egyik lányával és hat unokájával él egy szurdok mélyén Guatemalaváros peremén. Egy laikus karizmatikus prédikátor és néhány szomszéd jön el hozzá, hogy segítségére legyenek. Legfiatalabb lánya, Silvana is itt van látogatóban. Miközben a kunyhóban imádkoznak, a fiatal Silvana a bejárat előtt, egy alacsony agyagfalon ül, és a kisbabáját szoptatja: „Nem tudom, mi baja van anyámnak. Az emberek imádkoznak érte. Azt mondják, nagyon beteg. Csak Isten tudja, mi a baja. Most az ő kezében van. Az emberek azért jöttek, hogy imádkozzanak érte.”

Az elmúlt két évtizedben egyetlen más laikus mozgalom sem volt olyan sikeres világszerte, mint a *Karizmatikus Megújulás*. Ez egyformán érvényes a katolikus karizmatikusokra és a protestáns pünkösdistákra. Az 1990-es években demográfusok kiszámították, hogy óránként 400 katolikus lép át a protestáns pünkösdistákhoz. Azóta a katolikus egyháznak sikerült elérnie Latin-Amerikában, hogy ez a létszámveszteség csökkenjen.

Csodás gyógyulás

Iduvina Toc kicsiny hálószobájában tíz személy gyűlt össze. A levegő forró és fullasztó, izzadság- és alkoholszag tölti be. Egy férfi szilárdan tartja a beteg vállát. Egy nő hevesen gesztikulál, és felszólítja a gonosz szellemeket, hogy hagyják el az asszony gyönge testét: „Most távozzatok! Menjetek innen!”, kiáltja.

A karizmatikus keresztények, mint Iduvina Toc is, gyakran nem kérdezik, hogyan keletkeznek a betegségek vagy milyen társadalmi körülmények vezetnek ínséghez és szegénységhez. Hiszik, hogy a Szentlélek beléjük szállhat, és képes kiűzni a betegség démonát. Röviddel a közös ima után Iduvina Toc határozottan jobban érzi magát. Ismét egyenesen tud ülni az ágyon, és meggyőződése, hogy Isten és az imák vezették a gyógyulás útjára. Vidám és hálás, mert az orvosi vizitet nem engedheti meg magának. Tizenkét gyereket hozott a világra, de például sosem nyitott bankszámlát. „Olykor megrettensz, hogy ennyi gyereked van”, meséli. „Minden második évben újabb gyerek jött. Hogy aztán ez jó, vagy rossz-e, ki tudja?”

Iduvina Toc kunyhójától nem messze minden pénteken találkozik egy katolikus laikus csoport. A Shalom [Béke] nevet adták maguknak. A hívők egy vakolatlan falú ház belső udvarán, rozsdás hullámlemezből készült tető alatt találkoznak. Ezen az estén egy laikus prédikátor, *Oscar Roldán* vezeti az összejövetelt. Ő mondja: „A katolikus egyház az utóbbi időben új irányt vett. A Szentlélekkel együtt ismét elevenség költözött az egyházba. A laikusok új erővel töltik el az egyházat. Abban az időben, amikor sok katolikus lépett át a protestánsokhoz, kezdetben arra vártunk, hogy a papok reagáljanak. De a laikusoknak is tenniük kell valamit. Csak így érhetjük el az egyház megújulását, csak így kezdhetünk újra.”

Miután a gyülekezet egy órán át vidám dalokat és elragadtatott dicsőítéseket énekelt, Oscar Roldán egy ideiglenes oltár elé áll. Bőbeszédűen mesél istentelen bűnözőkről és bűnösökről, itt-ott tréfás megjegyzésekkel fűszerezve beszédét. Így tartja fenn hallgatósága jókedvét.

Kizárólag a lélek üdve

Guatemala egykor őskatolikus országában ma csaknem a népesség 40%-a tartozik különböző fundamentalista csoportosulásokhoz. Különösen a pünkösdisták bírnak azzal az előnnyel, hogy prédikátoraik különösebb ráfordítás nélkül képesek gyülekezeteket alapítani. A katolikus egyháznak viszont felszentelt papokra van szüksége, akiket egy költséges intézmény támogat és ellenőriz. Ezért az utóbbi években a katolikus egyház karizmatikus laikusai súlyt helyeztek arra, hogy gyorsan, rugalmasan, papi támogatás nélkül hozzanak létre új csoportokat.

A Presbiteriánus Egyház Tanácsának elnöke, *Vitalino Similox* lelkész kétkedve nézi a karizmatikusok erősödését. Azt mondja, hogy gyengítik Isten népének közösségi érzékét: „A karizmatikusok nem mutatnak az embereknek olyan utat, amely társadalmi változáshoz vezet. Ehelyett arra törekszenek, hogy az egyént változtassák meg, hogy az hitet tegyen Isten mellett. Ezek a hívők aktívan fáradoznak lelkük üdvösségén, de nem köteleződnek el, ha arról van szó, hogy meg kell változtatni a politikai és gazdasági realitásokat.”

Harminc évvel ezelőtt sok latin-amerikai keresztény a felszabadtási teológia által ihletett bázisközösségekben tevékenykedett, mégpedig kollektívumként, és a közéletet hatékonyan alakítva. Ma azonban az individualizálódott vallásosság terjed. A protestánsok körében a konzervatív pünkösdisták, a katolikusok között a karizmatikusok erősítik ezt a folyamatot.

Alamizsna a szegényeknek

Rosa Chavez egyike annak a két tucatnyi hajléktalannak, akik Quetzeltenango városában a Benito Juárez téren, betonpadokon éjszakáznak. Reggel fél hétkor a legtöbben még ott fekszenek az ócska kartonpapírokon, piszkos takaróba burkolózva. Rosa azonban már a Szent Miklós templom lépcsőjén ül, és alamizsnát kér a korai mise látogatóitól. „Idejövök, és alamizsnát kérek, mivel már nem tudok dolgozni. Gyönge a szívem, és nehezemre esik a járás. Az emberek adnak egy kis pénzt”, mondja Rosa.

Lassanként körülbelül negyven hajléktalan érkezik a térre. Hétfő van. Minden hétfőn és pénteken nyolc óra körül jön egy *Don Agosto* nevű férfi a templom elé, és forró kávét, kekszet, kis szendvicseket hoz a hajléktalanoknak. *Estuardo Chacon*, egy sovány, piszkos öltözetű férfi minden alkalommal itt van. „Don Agosto fantasztikus”, mondja széles vigyorral szinte teljesen fogatlan száján. „A tőle kapott reggelivel legalább megspóroljuk egy étkezés kiadásait. Ezenkívül velünk imádkozik, és beszél nekünk Istenről.”

Egy öreg, zöld személykocsi érkezik meg. A várakozók gyorsan rendes sort alakítanak ki. Don Agosto kiszáll. A katolikus karizmatikus imádkozni kezd, majd kiosztja a magával hozott ételeket és italokat. Önszántából teszi ezt, bármiféle háttérszervezet nélkül. „Ezeket az órákat Istennek szente-

lem", mondja. „Oly módon teszem, hogy segítek a felebarátaimon, olyan embereken, akik valóban éhesek."

Olyan segítség ez, amely nem érinti a nyomor okait. Guatemalában évek óta hallatlanul emelkedik az effajta felszínes kezdeményezések száma. Kis csoportok vagy Don Agostóhoz hasonló egyének keresztény motivációból fakadóan segítenek. A karizmatikus mozgalom tagjai különösen is aktívak. Az egyik katolikus pap, *Pio Gonzales* elismeri e tevékenység rövid távú hasznát, de kétli, hogy értelmes módszere lenne az éhezés és a szegénység elleni harcnak: „Erősödik az a tendencia, hogy a spiritualitást állítsák előtérbe, méghozzá igen sok szentimentalizmus kíséretében."

A karizmatikusok számára mindenekelőtt az egyén istenkapcsolata fontos. Azért járnak templomba, hogy áldást és mágikus biztonságot nyerjenek, és erőt merítsenek az életben maradás kemény harcához. Pio Gonzales plébános sajnálkozva mondja: „Hiányzik a felszabadító szenvedély. Arról van szó, hogy megnyugtassák az emberek lelkiismeretét. A karizmatikusokat nem érdeklik a társadalmi problémák okai."

Andreas Boueke

Forrás: Publik-Forum, 2012/12

A növekedési őrület alternatívája

Ecuador és Bolívia példája

Eszavak ígéretként csengenek: *Buen Vivir* spanyolul, *Szumak Kavszaj* kecsuául, az őslakosok nyelvén azt jelenti: „jó élet". E kifejezés mögött olyan elképzelés rejlik, amely a bennszülött közösségek értékei szerint tájékozódik, és az emberek harmonikus, a természettel összhangban álló együttélését írja le. Ecuador és Bolívia olyan értékesnek tarja ezt az elképzelést, hogy mindkét ország alapjogként vette föl alkotmányába.

A Buen Vivir egyik szellemi atyja *Alberto Acosta*; Ecuador alkotmányozó gyűlésének elnökeként a közgazdász 2008-ban gondoskodott arról, hogy a jó élet állami céllá legyen a kis országban. „A Buen Vivir a történelmileg hátrányos helyzetbe taszított és kizárt népcsoportok nézőpontjából indul ki, és megkérdőjelezi a jelenleg divatos növekedési paradigmát", magyarázza Alberto Acosta, és ezzel a bennszülötteknek az elismertségért folytatott harcaira utal, amelyeket a gyarmati időktől kezdve mindmáig vívnak.

Ahhoz, hogy megértsük, ténylegesen mit jelent a Buen Vivir, az Andok népeinek kozmoszvízióit kell fölidéznünk, mondja Acosta: Az őslakosok világnézetében nem létezik a lineáris folyamatként felfogott, kezdettel és véggel bíró fejlődés elképzelése, ehelyett e népek ciklikus egységekben gondolkodnak, és mindig egy társadalmi együttes részeként tekintenek az emberre. A Buen Vivir koncepciója nem a személyes profitra és anyagi gazdagság fölhalmozására irányul, hanem olyan egyensúlyi állapotra, amelyben senki sem él egyoldalúan mások rovására.

Versengés helyett együttműködés, többre törekvés helyett mértékletesség – a Buen Vivir többrétegű koncepciójának töredékei Európában is felbukkannak azok körében, akik a gazdálkodás alternatív formáit keresik. Ecuadorban azonban egészen sajátos, a világon eddig egyedülálló hangsúlyt kapott ez a koncepció: az ország új alkotmánya jogi személyként ismeri el a természetet, vagy ahogyan az Andokban mondják, a „Pacsamamát", a Földanyát.

Emögött radikális perspektívaváltás áll: Ecuadorban többé nem csupán élettelen tárgynak tekintik a természetet, amelyet tetszés szerint ki lehet fosztani és el lehet pusztítani, hanem – legalábbis papíron – önértéket tulajdonítanak neki, olyan értéket, amely teljesen független gazdasági hasznától, esztétikai szépségétől vagy reklámhatásától. „Minden egyént, közösséget és népet fölszólítunk arra, hogy az államhatalmat szorítsa rá a természet saját jogainak megőrzésére és betartására", áll az új ecuadori alkotmány 71. cikkelyében.

2010-ben Bolívia is törvényt hozott „a Föld védelmére". De *Eduardo Gudymas*, „A társadalmi ökológia latin-amerikai központjának" igazgatója hangsúlyozza, hogy az ország új alkotmánya kifejezetten felhív „a természeti erőforrások iparosítására" is; tehát az új törvény nem szakít azzal a meggyőződéssel, hogy az előrejutás érdekében el kell ragadni a természettől annak gazdagságát.

A bolíviai alkotmány ezen ellentmondásai mutatják, milyen nehézségekkel kell megküzdenie a Buen Vivir koncepciójának. Így aztán a „jó élet" konkrét valóra váltása mögött egyelőre kérdőjel áll. Az alkotmány szép szavai és a valóság között szakadék tátong Ecuadorban és Bolíviában egyaránt.

Jóllehet a *Yasuni-kezdeményezéssel* – amely az esőerdők megőrzésének elsőbbséget biztosít az olajkészletek kizsákmányolásával szemben – Ecuador föl tud mutatni egy olyan programot, amely megfelel a Buen Vivir alkotmányban rögzített szellemének, „ennek ellentmondva Rafael Correa ecuadori elnök továbbra is kiad olajkitermelési és bányászati engedélyeket más területeken, amelyek összehasonlíthatalanul nagyobbak, mint a Yasuniban fekvő tiltott területek", mondja Alberto Acosta.

A „jó élet" mindenekelőtt akkor ütközik hamar határokba Ecuadorban és Bolíviában, ha a kőolaj- és gázkitermelésről van szó. Az ásványi kincseknek a természet rovására történő kiaknázása tovább folytatódik e két országban, amelyek Latin-Amerika legszegényebb országai közé tartoznak. A természeti nyersanyagok részaránya exportjuknak több mint 90%-át teszi ki. Az 1980-as és 1990-es évekhez képest csak az a különbség, hogy manapság a bevételek nagyobb része marad az országban. A két elnök, Correa és Evo Morales szociális programjaira használta föl a megnövekedett állami bevételeket.

A „jó életről", az ember és a természet kiengesztelődéséről folyó vita tehát gyakorlatilag még nagyon az elején tart, mégsem csupán romantikus alkotmánylíráról van szó. A Buen Vivir nem kész konstrukció, hanem keletkezőben van, és azt tükrözi, hogy Latin-Amerikában új utakat keresnek. Legfőbb ideje is ennek, ha az olyan országok, mint Ecuador és Bolívia, meg akarják őrizni kulturális és ökológiai örökségüket.

Teresa Schneider

Forrás: Publik-Forum, 2012/11

TARTALOM

Tanulmány
Merza József: Gnosztikus? 2–5
Irmgard Rech: „...megtalálták Máriát, Józsefet és a gyermeket" 6–7
Gromon András: Jézus és a gyerekek 11–13
Christian Modehn: Együttérzés 20–21
Meditáció
Szabó András: Az origó 8
Garay András: Karácsony 13
Vincze József: Év végi számvetés a közösségben 16
Interjú
Kereszt helyett jászol? (Klaus-Peter Jörns) 9–10
„Boldogok maradtunk" (Debreczeni Zsuzsa) 14–16
Gyerekeknek Moha-mese
Az ünnep 17–18
Megemlékezés
Vargáné Szijártó Mária: Dombi János 19
Életpélda
Johannes Weiss: Egy fafejű sváb Grúziában (Gert Hummel) 22–23
Csizovszki Zsóka: 1982. augusztus 16. 24–25
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26–29
Harmadik világ
Andreas Boueke: Vigasz a siralomvölgyben 29–31
Teresa Schneider: A növekedési őrület alternatívája 31

(Azokat a cikkeket, amelyeknek a fordítóját nem jeleztük, **Gergely G. András** fordította.)

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkjat, hogy legkésőbb ***2013. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. Az egyes számok ára 250,– Ft lesz, tehát az *éves előfizetés* **1500,– Ft,** illetve annak, aki postán kéri, a *postaköltséggel együtt* **2600,– Ft.**

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy az utalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl.

KÉRÉS

Kérjük Olvasóinkat, hogy most lejáró (vagy korábbi) képes falinaptáraikat ne dobják el, hanem juttassák el a főszerkesztőnek (tel.: 06-26/334-155, e-mail: gromonandras@gmail.hu), vagy a szerkesztőség címére (Kovács László, 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.) – vagy bármelyik szerkesztőnek (ld. kolofon). Előre is köszönjük!

Károlyi Amy

Annunciáció

Ha angyalt látsz vendégül,
jól vigyázz,
hol ült és állt és járkált és beszélt.
A helye megmarad:
akár kőben
a levél-nyomat.
És minden angyal Gábriel,
egy üzenettel teherbe ejt.
Ezentúl kettős gondban élsz,
hogy megszülje, vagy merre rejtsd.
Ezentúl többé nem vagy egyedül,
és ketten léptek, hogyha lépsz:
a látható és láthatatlan.
Terhét hordani irdatlan nehéz.
Csak egy a nehezebb,
ha eltűnik.
Csak egy a nehezebb. A könnyűség.

„Érted vagyok"
(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXIII/6. (136.) szám.
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
Tarnai Imre tördelő-szerkesztő

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült: Z_HORV reklámstúdió, Dejtár
Felelős vezető: Horváth Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:

Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2013-ra (postaköltséggel):

Belföldre: ..... 2600,– Ft
szociális előfizetés
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 4500,– Ft
Nyugaton előfizetve: ..... 20,– €

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.